

1192

~~D. No. 2607~~
J. S. Jaimalendou Rao
Bangalore

अथमयुग्मनमंत्रगसायणआर्याप्रारंभः

D. No. 2306

015, 1A1 1552

48 3056
1974

Harshin
1192

श्री कांतपौचनारदप्रगवत्यदपद्यभृंगसद्योगी॥आलावाल्मिकिसुनिचात्स्थानालातौजगदितोद्योगी॥७
 रा पबचरित्रभाबेंगावेंऐसांक रोनिउपदेश॥ गेलाहरिगुणकीर्तनप्रबदानोंनिर्जराधिपदेशे॥७
 म गवाल्मीकिमुनीश्वरनिजशिष्यजनासमेतनमसैला॥माध्यरिनियमार्थस्वयमनिष्ठप्रबुद्धतौगेला॥७
 ज गतीसुरतोआउनि, तमसानरीस्मरेषुविद्यातौ॥कौंचखगानेपाहे, निजपलिपीतिपादाबदानें॥७
 य मनुष्येनिकरुणें, रतिकरितां कौंचतों निषादानें॥बधितां करुणाब्धिं, बदलां तेथेअसों विषादानें॥७
 रा गेंदत्तांजालि, प्रकटछंदोमैथीअशीबाणी॥नेह्मोविस्मिंतमुनितों, नियमकरुनिहेंबमानसींआणी॥७
 म नर्वकपीमुनिवरलौ, त्याचास्थानासियेउनीधौना॥सांगेंनारदकथितं, प्रभुचरित्वंदेस्यणोनिवरदाना॥७
 ज गरीशचरितवणी, तबूयणेंसर्वनरनिलप्राणी॥यास्तबवाल्मीकेंनुर्जय्याहेंछंदोमयीरिदीबाणी॥७
 य सबरौनुजशिपुचें, अनिपूताचरितेंनैकंपयाही॥दयाहीवर्णावें, लळनिनभिजेसुनैसुबिद्याही॥७
 ज रुजोद्भवतौऐसैं, बरोनीजानोनदीयवरदानें॥रामायणाख्यरचिलें, काव्यमुनीनैस्वयंप्रकरदानें॥७
 य शबिसुचेंपदवाकें, कवणासिंहाणेंबहुश्रुतासिकवी॥तौनृपसुतकुशलबेतों, कुशलबिलोकूनित्यासिंहैशिकवी॥७
 रा विरिबसमधुरस्वर, इतस्तनःप्रीतियुक्तनेगानी॥नैऐकुनिरघुवीरें, नेलेस्वसभेसिबंधुसांगानी॥७
 म णिमैयभद्रासनगनं, रामस्वजनासिकाव्यआयकवी॥त्यांसित्यणेंतेंगाहें, जेंवरलासवीविप्रैरयकवी॥७

१ रेवर्षी २ वरदश्वेष्ट ३ नदी ४ वात्सल ५ श्लोकरूप ६ ब्रह्मा ७ राम ८ अनेकश्लोक ९ सुंदर
 १० सुखसमूहरेणारा ११ रत्नखचितसिंहासनस्थ १२ वाल्मीकी इतीश्रीरामायणे बालकांडे प्रथमो मंत्र

श्रीरघुनाथनिदेशोऽथिताजालाअसेकवीनमुनी॥ कुशलवकुशलवचनपदु॥ गतीगुर्विलोमननिमुनी॥ १४
 रा अत्रियाअयोध्या, कोसलदेशीयार्थनामाजी॥ नीतेअजसुन्दरशरथ, पाळीओख्यातयाजनामाजी॥ १५
 म रावनघोरकै, धर्मपदवकार्यसिद्धिकरे॥ दशरथनृवंकलेभिषुवनपवलस्वसेचशः प्रकरे॥ १६
 ज गनीपनीसहोल्या, सार्धत्रिशार्तत्रियाअजग्रैष्टा॥ कोसल्याकैकेयी, आणिसुमित्रातयातहीश्रेष्टा॥ १७
 य मनियमैषुवार्थ, सिनीपैसुरपूजनौचपीनमनौ॥ इक्षारानेमाने, गोषविलेमंदर्धीसुधीनमनौ॥ १८
 रा जाससौर्यकाहीप्राप्तनझालेंचपुत्रलाचें॥ यास्तर्वाचिनाकुलतो, मानीवैकल्पसर्वपलाचें॥ १९
 म नुवंशीजन्मनियां, झालोअनपत्यमीनलोकमला॥ यास्तवहयमेधीहें, यावीहिजहलकीत्यणेकमलौ॥ २०
 ज नपतिमगयज्ञास्तक, वसिष्ठमुखभूसुरौसितोप्रार्थी॥ त्याहीगोषविलाचहु, आशीषीदेनृपालपुत्रार्थी॥ २१
 य जनावैसाहित्य, क्षिप्रकरीपापरीअनुज्ञाते॥ करुनियथागतगैले, वसिष्ठमुखभूमिनिर्जरज्ञाते॥ २२
 ज यशालीभूपत्यणें, मंभिजनालासमस्तसेभार॥ सरयुतीरीकरणें, नृत्यावरीहाअसेमहाभार॥ २३
 य लैसाहित्यनरा, करोनियातेंप्रधानयज्ञाचें॥ आनंदवितीमानस, कोसल्यजाजिबैनयज्ञाचें॥ २४
 रा अंद्रासिदाणेनौ, सुमंत्रनामाप्रधानअनैवीन॥ आज्ञाअसेलतरिमा, हितकामतुझापदासविनवीन॥ २५
 म कुजाधीशाबदला, प्रविष्यपूर्वीसिनकुमारमुनी॥ तेंआयकिलेंकाषिजन, वदनेंभीतत्यरावुजरीसुनी॥ २६

१ कविश्रेष्ठ २ स्वकीर्तिसमूह ३ साडेतीनशे ४ दशरथ ५ देवयूजादिषडशमना ६ संपत्ति ७ वसिष्ठादिब्राह्मण ८ कोसल्यापत्नी ९ जुना इतीश्रीरामानंदमयूरेश्वरकृत बालकांड आर्यारामावृत्तियोमं० २

श्रीविधिनंदनबदलाः आद्ययुगीकौविभांडकर्षिसुत ॥ मुनिऋष्यशृंगनामाः होइलसहृदबंयलोकेनुत ॥ २७
 रा द्वाचासेमास्त्रबं, त्यालानेईलोमपोदनदा ॥ होइलदृष्टिनेस्त्रीः देइलशांनासुनास्त्रबांछिनेदा ॥ २८
 म नुबंशजंरशरथचतुपः, असेलअनपत्यलोमपादसख ॥ तोत्यासुनिपसादे, पावेलअनन्यलभ्यपुत्रसुख ॥ २९
 ज ननार्थनंदनाचाः प्राथुनिनितोः ऋष्यशृंगआणावा ॥ अनपत्यतौसुखदुःखमः मुनिप्रसादेसमूलखाणावा ॥ ३०
 य जमानेअजपुत्रैः हेऐकुनिजाउनीपदीनमुनी ॥ सत्कारुनिशानेसह, नगरीनेलाहू, पौनदीनमुनी ॥ ३१
 रा पवधनपदकाश्यपः, पुत्रवसिष्ठपभृत्यबन्यमर ॥ हयमेपासियथाविधि, संपादितिवेदनीरजश्वमर ॥ ३२
 म गपुत्रेष्टीकरितो, हविराहरणार्थभूमिबलैव ॥ आळैविधिसुरनायक, बुडारलीकृतैर्क्षवरलेख ॥ ३३
 ज गदीश्वरनिजनाभा, सरोवरोदूतपयजैनिता ॥ त्याणतीरावणपीडितः सुररक्षावांस्वकीयजनता ॥ ३४
 य मसमपीडाकरितो, तोस्त्रबआत्यासिमरणहीनाही ॥ तद्दलपराजिताही, किजेकसेत्यासमरणहीनाही ॥ ३५
 ज तंजोद्वहैपरिसुनि, आर्यसुरासहितसिंधुकूलानें ॥ नेथेंस्तबिनाझालाः श्रीशानेंसज्जानातुकूलानें ॥ ३६
 य जितोअजितपकदुनि, देवालादर्शनसुखीकरवी ॥ शरणागतजनसंसृति, प्रीतिध्यांतप्रभंजनैकरवी ॥ ३७
 रा जीवलोकचैत्याः देवोकाबैकरोनियांश्वरण ॥ मीष्टैअज्ञाशब्दं, तोषविलेस्वांघ्रिपंकजप्रवर्ण ॥ ३८
 म धुमथनत्थणेंजन्मुनि, दशरथदारोदरीजगदेषी ॥ मारीनतुत्पीकाबै, स्वांशानेवानरैर्सेसहेषी ॥ ३९

१ लोकसुत २ राजा ३ स्वमनोरथपूरक ४ अनपत्यनाहुःस्त्रदस ५ कपासमुद ६ दशरथचतुप
 दकाश्वपुत्रवसिष्ठादिमात्याण ७ देव ८ शिरोभूषणीकृतचंद्रकलशिव ९ मत्या १० मत्या अभिबुनका १२ वानरआस्त्रल १३ म० रा० आ० वा० सं० ३

श्री	क्रांतवदोनिअसेंःअदृश्यहोनांस्वयेंतदाज्ञाने॥ब्रह्मादामरयथोक्तःप्रवर्तलैनमुनियानराज्ञाने॥७	॥७	४०
रा	श्रितयाचाकाश्यपःमुनिपुत्रेष्टीकरिनादिकट॥प्राजापत्यपुरुषत्वाःकुंडापासूनिआहलप्रकट॥७	॥७	४१
म	नुजेंद्रकरींदनि,पायसपरिपूर्णहेमपात्राने॥देवायसिंहगौहे,होईलप्रवसागरींदुपधाने॥७	॥७	४२
ज	नसफलमानुनितां,स्वपायसाचेकरोनिपुंगभाग॥कौसल्येलादेउनि,कैकेयीलाहिंदमहाभाग॥७	॥७	४३
य	राषिभूषेंनदिला,भागसुमिबेसिंतिरिहत्यानीतें॥निजभ्रागाधैसमर्पुनि,आनंदविनीअपारंरुपतीतें॥७	॥७	४४
रा	ययजनावसानां,विभांडकसुनादिभूसुरसभोजी॥मणिहारादिविभूषण,निवेदनैनविपुःसरसभोजी॥७	॥७	४५
म	हिषीअंनवेली,होउनियांत्यातनुप्रभानिकरें॥चिंतानमासिजिंकिनि,रुपसुखपृष्ठासिंथापदोनिकरें॥७	॥७	४६
ज	नकल्याणदशोभनःकाळीत्यांप्रसवल्यानरेशस्त्री॥तेवेळोजालीतें,बंधनविछेदनसमाशस्त्री॥७	॥७	४७
य	रेंश्वरकौसल्ये,पामुनिपावेंसदिष्टजननासं॥यास्तवंहोणारंजगीं,सज्जनकल्याणदुष्टजननासं॥७	॥७	४८
ज	नज्येष्ठसुनाचें,मध्याह्नेचित्रमाससिनपक्षीं॥जालेंककटलमीं,नवमींदवशीपुनर्वसुस्वप्ति॥७	॥७	४९
य	मंडसुमिचांप्रसवें,यमलक्षणजेंअसाधुलोकांचें॥ऐकानेंसाकेना,धिपकरिंस्तस्कारसर्वनोकांचें॥७	॥७	५०
रा	मअसेंदशरथचतुर्पःअन्येष्टसुनुचेंनाम॥देवीभरतअसेंनो,कैकेयीजौसिलथानिजकाम॥७	॥७	५१
म	हरानेंरेंदशरथ,चूपसुमिचासुनासिमुविधानें॥लक्ष्मणशत्रुघ्नःअशीदेवीसारथिथार्थअभिधानें॥७	॥७	५२

१ दोन २ ऋष्यशृंगादिविषसभा ३ नमस्कारपूर्वक ४ पूजा ५ गर्भिणी ६ दशरथसुखाचीपाठ ७ शस्त्र
धारिणी ८ पुनर्वसुतमनक्षत्र ९ जुळें १० यथार्थ ११ कैकेयीपुत्रास १२ नामें १३ श्रीरामायणे वा०क्र०मं०४

श्री सूर्यवंशमणिनौकरिपुत्रांचींयथौक्तउपेनयने॥ संततअनृतसन्निवे, सेवीनन्यस्वेरुचीसंनृपनयने॥ ७३
 रा सप्तपिडाव्यौजै, कौशिकभागोनिदशरथाजबळी॥ ददयीरामोभिधनिज, पुण्यफळांनैपहासुखैकवळी॥ ७४
 म दैमरखलैनिबळा, विद्योदिसुनयानिहरणार्थ॥ अपर्धनुःश्रुतीतै, सज्जनरक्षार्थदुष्टमरणार्थ॥ ७५
 ज न्येकरायारोधी, सुनिचोमार्गोसिताटकाचंडी॥ बिम्बाभिन्ननिदेशे, तीसंबधीसर्वलोकोदंडी॥ ७६
 य शजीडायाजाअभि, सानुजैविभुआभासयज्ञार्थ॥ बाणकरीअसुरवधे, मनसुखबीर्धसंबयज्ञार्थ॥ ७७
 रा आजनकमुनीतै, स्वकनुमिथ्यार्थेधादुनीमंत्री॥ दर्शनदेउनिमाने, धन्यकराबंधगोनिआमंत्री॥ ७८
 म त्याकृतिलाविभुला, नेतांमार्गोकीर्धीपुराहना॥ बरणेगीतमजाया, उद्धरवीकामसुखपराहना॥ ७९
 ज नकपुरांमगजाउनि, अंगुनिर्भवेबापदंडबाळपणी॥ कौशिकसुमिपसादे, जिकीरपुबीरजानकीसपणी॥ ८०
 य तचिनेत्याजनके, भाडुनिशिबिकारथेभैवाहांने॥ दशरथपूर्णमनोरथ सांत, पुनैआणिलाविबाहांने॥ ८१
 ज नपदजनबहुतेव्हां, भिळनेजालेकविभूषयमी॥ गंधर्वयज्ञस्चारण, किन्नरसुरलोकोविभूषयमी॥ ८२
 य ज्याजनकसौरस, कन्याजैऊर्मिलातिचापाणी॥ लक्ष्मणवीराकरवी, धरवीनैलोकोफारबाखाणी॥ ८३
 रा जाचाअजैजन्मा, कुशाब्जराख्यपसिदनोकन्या॥ श्रुतकीर्तीरपुत्रौळा, देभरताळाहिमांडवीधन्या॥ ८४
 म हदुत्सवैबिबाही, अपर्धनुजवायासिनैरगशी॥ पूजुनिपनैरथाते, आज्ञादेजावशासिनगरशी॥ ८५

१ यथाशास्त्र २ वतबंध ३ रामसुखशोभा ४ भिष ५ रामरूपसपुण्यफल ६ ब्राह्मण ७ नामक ८ धनुर्विद्या ९ युत्य १० मंत्रसमूह
 ११ विभवाभिष १२ पांडवस्त्रीरथहनीपोडे १३ सत्कीक १४ रामलकी १५ योगी १६ कनिष्ठबंध १७ शकुन्तल १८ रागीने १९ दशरथ २० बाण २१

श्री॥ कंठशिष्यभागं च, शिवचापध्वं मुकुटिर्नम्राज्यजौ॥ हरिलेख्यशरामे, जैत्यालोकौ नचंद्रमालाजौ॥ ६६
 रा गमनं निलयहिलां, जानंदुसराचिरागमगंजाला॥ मुहुरानंदभागं, गेलोविनयूनि कपटभेजाला॥ ६७
 ज यशालीराचवतौ, करीअयोध्यापुरी प्रवेशास॥ गृह न करि नो जिकुनि, बाहुजै काळासे विप्रवेशास॥ ६८
 रा अंगुचचतुष्टय, लाभै अनुरूपनदधूलाभै॥ मृत्समं सुर्वानकोणही, लोकतृणं मृत्युचैहिनमलाभै॥ ६९
 ज नदसद्योपावं, सुखद्वीपे न सैनसै फार॥ गृशही बाटे सद्यो, रघुवीरजसासो महोदर॥ ७०
 ज गतीलतापायै, हर्षद्वर्कानि आधिपे विद्यवी॥ गृलेक रूनि सज्जन, चिचाने सच्चरित्रनोरि सवी॥ ७१
 रा ज्यमुखाहु निरशरथ, पुत्रसुखे हृष्टपुष्टजालाजौ॥ मृत्ये नरनसनिह, कश्यपही त्यासि सुप्रजालाजौ॥ ७२

• मंत्राः षडत्रविद्येया बालकांडे मृतप्रदाः॥ विलोकनीयाः सननंदोषवैदेर्षिपवर्जिनैः १ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५

१ राम २ क्षत्रियनाशक ३ गृह ४ देवगंधर्वादि ५ सुपुत्ररशरथ ६ श्रीमन्मंत्राः बालकांडे षष्टमो मं० ६

बालकांडे समाप्तः

१ श्री जेष्ठसुनाते. याबीहैमानसो न नृप आणी॥ दिधलेंव सिष्ठसुनिने. अनुमोदनकृतो अशीबाणी॥ ५४
 २ रा सारविचार प्रबीणमुख्यप्रधानजैहोते॥ पुसतहैनृपतीने. हाणतीलोके एसवीहीहोते॥ ५५
 ३ म रबसिष्ठपाहे, हर्षानेआबरूनियोगीने॥ अभिवेकाचेंकरवी. साहित्यक रूनियाँनियोगीने॥ ५६
 ४ ज सुनैचिकीर्षितातेजाणुनियाँशीघ्रमंथरादसी॥ कैकेयीसांगेनेतोंपावेमहाविषादासि॥ ५७
 ५ स्त्री सुततेंराज्य. प्राप्तिआसावीत्यणोनिमानेवती॥ रामाभिषेक समयी. विभक्तरीत्यासिदेवगानवती॥ ५८
 ६ त्या जेईकेले. जाडनिंसा मायुपायजेंअसती॥ तरिसमजेनोजडही. तीसपीशाचीचेमंथराअसती॥ ५९
 ७ रे त्सुतासिपृथ्वी. अटवीरामासिहैबदोनवर॥ सत्यप्रतिज्ञेमुर्छित, केलामाणोनिहैचंदोनवर॥ ६०
 ८ नि सुतवियोगविद्ध. सत्यच्युतिभीतनोअसाविनबी॥ कैकेयितुद्राठार्थीनिर्दयनोहैअसीनसाविनबी॥ ६१
 ९ ब माझेबहुगेलें. पुत्रोसत्यर्थपलबहुकेला॥ त्यामींविद्योगंकरितो, नकसीधरिसीमदंतशेकेला॥ ६२
 १० तु राज्यसर्वदिपलें. आणिकहो मार्गजेंअभीष्टतुला॥ गुणवर्धपत्यवियोग, क्लेशासिजगत्रयीनसेचिंतुला॥ ६३
 ११ का तुद्रागमानें, केलाअपराधसांगगेपुमंदे॥ कांमाझाबाळाबहि, करिसीहांकोपसांगगेथमदें॥ ६४
 १२ हो ज्ञिपुत्रमाझा. सुकुमारकुमारबहुविनीतरुती॥ त्वत्पदलीननरीहां, याविषयीकौंतुझीअशीप्रकृती॥ ६५
 १३ को निंधरिजीनरन, वियोगबद्धीनकांतहोमाया॥ कांमजवृद्धारिली, कैकेयीत्यागिलीअहोमाया॥ ६६

१ मात्स्य २ महादियोग ३ आज्ञा ४ दशरथेष्ठित ५ मानिनीकैकेयी ६ आरण्य ७ इक्ष्वाकु गुणीपुत्रवि
 योगकुंश ८ उपमा ९ हेत्विये १० अनिनम ११ पुत्रवियोगाभीत १२ मंत्रराभाषणे अयोध्याकांडे १३

१४ श्रीपतिप्रसादं, दृढपणीं पुत्रं जाहलं चार ॥ हे जाणुनि हेवर्तं किं जाला तुज काय भूत संचार ॥ ५३
 १५ रायैकैकेयी, गुणे करुनी न दोविला पातें ॥ स्त्री तें पुत्र वियोगें ॥ होणार प्रांतं दाविला पातें ॥ ५४
 १६ मध्ये समाने पा. गृहासि जावूनि जों पहा नातें ॥ राय बल क्षमण मूर्छिते जन के विलीकूनि त्याणनि हातानें ॥ ५५
 १७ जनीला पुसतों, मूर्छेचें कारण स्वयें राम ॥ पूर्वकथा सांगुनि ते, प्रकट करी आ पुलामनः कोम ॥ ५६
 १८ अकतो राम हाणें, माते देवाँरि पुत्रासे ॥ सत्य विनाशा पासुनि, कांधरि तो निरुनी हि पुत्रासे ॥ ५७
 १९ राज्यभार सारा, भार तें घ्या बांधिरी जरीं मही ॥ पितृसत्याणास्तव, मीसे वाधी सुखें अरण्य मही ॥ ५८
 २० मने प्रकट करुनियाँ, रघुपति ती तें करुनि यानमने ॥ गमन करी धैर्याणें व, जावें तिळमाव भंग लें नमने ॥ ५९
 २१ जनाले सांगें, राय वंभैरत प्रसूचि रास ॥ तें ऐकनीं धरी तें, यनिसुत दुःस्वैमनीं परि रास ॥ ६०
 २२ भशोका सह दुर्यो, रामासिं धरुनि माय फारं दे ॥ सौपोद के संचेल, स्वर्पन तदा त्या रघुन मासि चहै ॥ ६१
 २३ जे हीस माग्यें नैं, तुज वांचुनि ही पुरी मलां कोरा ॥ ऐसे वदोनि दुर्यो, चट्ट धरी तें सुनिर्मला कारो ॥ ६२
 २४ श्रीजेंदु निरामस्यणें, जन निरपेक्ष न कोपिता मासो ॥ कैकेयी शब्द शर, क्षत मदित्स्वेष विकल होराजो ॥ ६३
 २५ राही सुत शब्द, श्रवण करुनि होय तें विगने होरा ॥ हो रामस्यणो नि करी, उरीं प्रहारासि वनि तो होरा ॥ ६४
 २६ मन करुनियाँ निपतों, नशकें मारता सुतासि वर जायो ॥ जा बांधिनि पै त्याची, लक्ष्मण हीं सिल जाहाला जायो ॥ ६५

१ पतन २ कैकेयी ३ मनोरथ ४ दैत्य ५ कैकेयीचरित्रास ६ नेत्रोदक ७ सबला ८ स्नान ९ बंदिशाला १० अतिनिर्मलरूपा ११ कैकेयीबाणाणवित्त १२ मरियोगदुःस्वित १३ हारगहित १४ आहारहीन इतीमंत्ररामायणे अयोध्याकांडे द्वितीयो मंत्र २

ने हे सु तु रा तो थ गं तो भि पा यो अ
 श्री कार्यपुरीची, सीनीच्याजें पून मासहित ॥ जाणोनियां निघाली, निबारिनां हां प्रियोत्त मासहित ॥ २७
 रा यासिक थाया, कैकेयीचा स्वकीय गेहातें ॥ आडनि सुमंत्रवाक्यें, कळविन मुनिता न पारयु गेहातें ॥ २८
 म नि सुमंत्रा हे विनवी, कैकेयी तें अनेक वचनाही ॥ परित दुलुकि वाणें, नफुटें ऐलें जनीं कवच नाही ॥ २९
 जे वनवास बरो की, ताताला नरक वास हें अरथा ॥ निर्लज्जा कैकेयी, रामासि पुसे महौद पधर्या ॥ ३०
 ये असें आयकतो, हाथ टागें बायकौन बळ त्या ॥ कायक हं जाय वना, बायशे जोडी करुनि सत्क त्या ॥ ३१
 रा ससीत सीने, रामातें बळकलें त्या गे धरणें ॥ चौरावरीं विपिनी, राहुनियां आत्मता न डरणी ॥ ३२
 म नगणुनि सौं बरजें, तिवौ निघाली वनासि पदचारे ॥ बळकलें पारिनां, भिजली पुरभूजनेन वजीवनी सारे ॥ ३३
 जे गति सुकुमार अशी, तिवौ निघाली वनासि पदचारे ॥ स्वरथर शरथ मेवी, सुमंत्र मंत्रिप्रयुक्त सुविचारें ॥ ३४
 ये जपवा शातें, तोय जमाना बिया निदेशाला ॥ कधुनी प्रार्थुनि र्यानी, स्थापुनियां नैन दिष्टे शाला ॥ ३५
 जे बिनिस ज्जन पौर, क्षोणी लोबाप्यजीविना सारे ॥ जाती रामास हतै, पुरमासे त्यां क्षिपि तु बीना सारे ॥ ३६
 ये धरुनियां त्याणनी, रामा आत्मी तुझी विसांगाती ॥ रडती पडती पटती, स्तोबें त्या च्या चिंत्तिनी लोणाती ॥ ३७
 रा यरासि जाणुकि, भिजल्यो स्थानीं करोनियां मंत्र ॥ आमंत्रण न करुनियां, बंचुनि निशि जाय रा मंत्र सुमंत्रा ॥ ३८
 म रनरी च्यानीरी, गेलार पुबीर रंग बेरातें ॥ तेथें गुहना मंत्रसे, निषाद पतिजो हसे कुबेरातें ॥ ३९

१ सीतामिष २ हितकर्त्री ३ महापापाणाखेखोह दश्यजीवं ४ संबं ५ मना सारसे ६ जनबाण दृष्टि ७ आशा ८ रथ ९ नेचौर रुद्र दृष्टि १० प्रस्थान तुल्य ११ मंत्र १२ अक्षर १३ कर्क

नो	श्री	दशरथनंदन, आलाहेंगेकनौचिसप्रकृती॥ धेउनिं करीसपर्या, इनअवणोंसखेदसुप्रकृति॥७॥	१७	४०
सा	री	विभैवनुस्माभी, दासस्यणेंथेपुरासिअबैनाला॥ राज्यप्राज्यकरवै, योनैकरावैकराधिनिबनाला॥७॥	१७	४१
सा	म	पुरःसरबाळों, रामस्यणेंयामदीयनेमातें॥ रसावैधर्मज्ञा, तोषविलेंतोसुहृज्जैनमातें॥७॥	१७	४२
र	ज	नीषादपमूळी, वाहुनिपाबोनियांप्रभूतासी॥ बंदीरविलाजाची, नित्यनमालोमहाप्रभानौसी॥७॥	१७	४३
जा	ये	सुमंत्रासित्यणें, राघवराघुबंधाप्रवन्धीपासि॥ सुखरूपमैआपण, गेलाहरिपादभवनैदीपासी॥७॥	१७	४४
नो	रा	मसुरनदीतें, मगगुह्नौकाअयेंकरूनिनरे॥ मायानदीसजैसा, जन्मयाचाभक्तिसंश्रयेंउतरो॥७॥	१७	४५
ने	म	जलासांगानें, लक्ष्मणजैसानसैंविमजलेंखा॥ हेंबदतींनोवारी, गुहासिसामोनैरेंमनुजलेंखे॥७॥	१७	४६
दि	ज	नरुलनाट्याआश्रम, रामाचीदेविनांनमोर्दमनो॥ जेथप्रहराजरुचि, प्रकाशिनोभूहसेनमोर्दमनो॥७॥	१७	४७
न	य	कुशलरामबंदी, शिरीप्रहरहाजपादकमलातें॥ नोटदयींआलिगुनि, बर्येसानंदबाणकमलातें॥७॥	१७	४८
पू	ज	नकरूनिआज्ञा, आशीर्वादासमेतेंसुमुनी॥ ननापासहराघब, गेलानैधुनित्यदैनमुनी॥७॥	१७	४९
म	य	वर्जितजाडनियां, वसवीनोचिबकूदशीलासो॥ जैसासेनोनीचा, तानेशिवानाथदेवकैलासो॥७॥	१७	५०
शो	रा	अमैसुमंचहि, जाडनिनगरीअजीतैजामेनमी॥ नृपत्यासत्यणेंदुःखें, जालोबाआजयमपथासनमी॥७॥	१७	५१
नो	म	तुचनुस्वीको, जोव्यापापेंवनसंघालविला॥ हेंकायेग्येकलें, बापाआनंददीपमालविला॥७॥	१७	५२

१ संपति २ रक्षण ३ गमन ४ मानःकाल ५ सीणकरी ६ गंगा ७ नरदेव ८ आनंद ९ सु
 च १० बाणोदक ११ कार्तिकत्सामी १२ दशरथ १३ यममागीराहाणारा १४ अयोधको. चतुःमं५

५२ श्री भ्रा रा बह मज्ज, य श गे हें रा त्रि दिन म नीं द्युर तों ॥ ज ल द भ का र्थ पं कज्ज, न य न न ये तों प रा सं मीं मर तों ॥ ७
 ५४ श्री त्पा णो नि व द नी, नि ज ह लै पा त ली प हां सिं क तों ॥ कें कै यी सं व रु नि यों, व रा जालों नी नि शि क वि ता शि क तों ॥ ७
 ५५ रा जी ब द ला सैं, क थि लें म ज का र्थ सां ग न दू नों ॥ सौ मि त्रै का य ब द ला, सी तां आ हें क शी सु स दू नों ॥ ७
 ५६ म नु जें द्रो क्ती नैं, श्र व ण क रु नि नौ सु मं व त्वा सिं स णे ॥ व ज्ज द र यं मीं न र्द य, क थि तों तें स र्पै एक रा ज म णे ॥ ७
 ५७ ज वं दु नि यों ये थु ने, गे ला र चु वी र शृं ग बे रा तें ॥ जालां पू ज्य गु हा नैं, जै सां गी रो प नी कु बे रा तें ॥ ७
 ५८ य फ ल भ क्षु नि र चि ल्या, ब द दु र्घे त्वा स्थ कीं ज दा रा मीं ॥ त्वा दे खि ल्या सु त ज्जन, द द था चो भे दि त्वा कु दा रा मीं ॥ ७
 ५९ रा ज सु तो सी ता, से वि त सैं पे म यु क्त क म ला क्षो ॥ जी चै व न सं चो रें, दि स नी प द र क्त ज रि न सैं ला क्षां ॥ ७
 ६० म न श्र म न ग णु नि तों, ल क्ष्म ण दृ ट भा न सी ज सां अ र्श नी ॥ स्व क रु ना य ज श य ना, ज व लो र्चि जा गें नि र्वि ल्ब जो अ र्श नी ॥ ६०
 ६१ स लै च न्द्र शा मं म ल, जा णे रे शां क रीं नि यो गा तें ॥ गं गे लां उ न रो नी, गे ला दि वो नि यों वि यो गा तें ॥ ७
 ६२ आ क नों हें मूर् छि त, जाला नृ प नी त या सिं कौ स ल्या ॥ ज ल बा त क र स्पर्शें, सा व ध क रि द उ नी स्व कौ श ल्या ॥ ७
 ६३ अ सु न रा ची स्म र तों, स्व क र्म मा हि षी सं स र्वे नि ज दू ने ॥ सां गें कौ स ल्यां क, स्थि त म स्त क अ स्त श क्तिं स दू ने ॥ ७
 ६४ नो ज द ला क्षिं पू र्वीं मी भृ ग या लु च्छ एक दां रा नी ॥ श र यू ती री हो तें, श र पा णी एक दां भृ ग रा नि ॥ ७
 ६५ नी दौ ना ग न मु नि, पा च र बा क र्ण नैं अ जा णा नैं ॥ ता प सं ज श्र म ना नैं, व धि ला मीं श र्प पा नि बा णा नैं ॥ ७
 ६६ म बा णा बि द्वा ना प त, हां ना त अ सैं त्पा णो नि आ र ड ला ॥ तों मीं भा व न जा उ नि, वि लो कि ला नों धे रे व री प ड ला ॥ ७

१ भेषपुत्रदेह २ साकर ३ वादू ४ वज ५ अक्षणा ६ राम ७ आह्ला ८ सुस्तप्ताव ९ हेकमलाक्षि १० उदकप्रदणा ११ आलाजो बुडिलापापप्रदयेने १२ कस्तूरकं १३

हो	श्री	मुनेतु द्यामी, निवारणशत्रुबध्यसहेपाहे ॥ हस्तीभ्रमैविषडलें, पापेअयो ध्यापतीसंजपाहे ॥ ७७
हे	रा	तिबाक्येकुनि, जननीजनकासमीपमेमातें ॥ ऐसेसशैत्यतापस, वरतोंकेलेनदीयकामातें ॥ ७८
हे	म	दुरुतजाणुनि, अंधेदुईसकोपतसितें ॥ त्याणतीलांहीमरणें, सुनशोकेंयापरीचनसतनें ॥ ७९
म	ज	तेइदृविशाप, मराननगमलेंतरांनपसाला ॥ मर्गदुःसाहसिधला, नहाकोंवट्ठींभीवनींयाला ॥ ८०
म	य	तेविमनीहोतें, केवळमाझेचिकर्ममजकळें ॥ यासुतशोकेंघटतें, मरणंमलांनिश्चयेंविहेंकळलें ॥ ८१
हे	रा	दीलांसांगुनि, पुत्राचेंकरुनिमानसीस्वरण ॥ हारामेरासऐसा, विलापकरितांविपाबलांमरण ॥ ८२
या	म	रणिंचारंजरी, पुत्रनरीएकहीनयाजवळी ॥ तेढांहीतांसानुज, भरतेंवृषाजेकरुनिआजवळी ॥ ८३
दि	ज	वरवसिष्ठेउनि, तेलेंद्रोणांतभूपदेहातें ॥ देहातेंपत्रसुणे, भरतासिसुमंत्रकरिदेहीतें ॥ ८४
ने	य	विचारंमेषुनि, नकळतआणोनिसांगवीतातें ॥ केलेंस्वर्गमनंतुला, अपुनियांसर्वभूमिभरतातें ॥ ८५
हे	ज	ननीवेंचरित, श्रवणकरुनियांसखेदफारंहे ॥ दंडाहर्तंभुजगनसा, कोपेंमानेकडेनदोंसुडे ॥ ८६
प्रि	य	वधिलापाविष्ट, धाडुनिविविनासिसद्गुणकरंडा ॥ केलीअर्कनिर्भापणें, जालिसपापाद्यास्येंरंडा ॥ ८७
मा	रा	वेतुजपातें, परित्साणनोरा मारयंमायेतुला ॥ यास्तवउपायनाही, गर्वाचीतुजविद्योग्यकायेतुला ॥ ८८
य	म	कार्यकाणिती, कृत्यामोहूनिध्यासंविश्वीस ॥ पत्नीहोउनिगिकिला, रागांमाझापितासविश्वीस ॥ ८९

१ सदय २ बाणायआहेदरयांचा ३ आज्ञाचेचरी ४ तेलाचीकटई ५ वसिष्ठ ६ नीतिज्ञरू ७ स्वर्गास गमन ८ विषाची ९ उपमा १० जगास ११ विश्वासयुक्त १२ मंत्रमारायणे अ० सप्तमी मं० ७

इति त्वं विभिशान्योगं शुक्लानि प्रकीर्तय

श्रीरामजय रामजय राम

रथाजयाच, दार्यांशो लुप्तया जनामजी ॥ त्याला वनासि धाडुनि, केली तू काय कामना मानी ॥ ५९
 क्षसीपरीसंहि, अधर्माजें निज कुटुंब खातीस ॥ भीही पापनु क्षासुत, हें बोलें होय पार खातीस ॥ ६०
 ना भरतें हे शें, की सत्ये चाप दावी लोके ॥ डोळे उपडुनि दृष्टी, धरुनि रडें राम मानसी घोळे ॥ ६१
 वनित्र जलनें, की सत्यांत ससुचा काय ॥ नाना अज विरले, ज्वलन प्रशमार्थ वर्पली कार्य ॥ ६२
 ननु श्यातात नें, केलें रुसलो खरा जनावरता ॥ याला समजावीस, कोण असे बाका सुभावरता ॥ ६३
 चवैपुरीला, वियोग दिधलानु पौधे धरणीला ॥ इर्ष्यापुत्रा सह ही, केली की दाखवुनि करणीला ॥ ६४
 नरपुत्रं केलें, के के व्याघ्र करुनि अर्थाला ॥ काला जे नैजाउनि, मृपें स्वर्गासि लोके फटवीला ॥ ६५
 निर्जिता रचें, वत्साजन कें तुझां विडें ॥ एकाचा अपराधें, केली सर्वांसि सारखा रडें ॥ ६६
 कसं वैधव्य, ज्वलन ज्वालांत गिनि नूजें ॥ न केलें पातक केलें, कोण असा शोक जा सुद्धे उज्ज्वल ॥ ६७
 ना वासिष्ठ गुरुसमो, जाउनि समजाउनी शर्णक्रमुनी ॥ भाला करवी करवी, शूणाचा ओढी देहि कासमुनी ॥ ६८
 न प्रधान पौर, प्रजावसिष्टा सवें तया वरतें ॥ सुकुटाभ्र रागासाठी, प्रार्थुनि या जाहलें नया वरतें ॥ ६९
 दिक्कासे न द्या, प्ररतन्य गेहें न कोमला गज्य ॥ आयै निषेकें जे सा, बद्धि तसा शोक को कसू प्राज्ये ॥ ७०
 ना समान माझा, मनास हें गज्य देत सैं विकुनी ॥ ऐसें वदोनि भरन, त्याय जे परपूत मार्गसे विकुनी ॥ ७१

१ विमुख २ दशरथागमविशेषाभिप्राय ३ उत्तममस्तितल ४ वन ५ मोठा ६ वैधव्याविज्वालांत ७ पितृव्य ८ उत्तरक्रिया ९ नमः
 १० राज्याभिषेकासाठी ११ एतसिंचन १२ वृक्षिगन १३ रामचरणपवित्र १४ कुशल १५ श्रीमंत्ररामायणे ७० अष्टमं ८

ने	श्री	स्वयंचिआली, यलनकनिंअसीसहीवेजी॥ नातादिकासिमारुनि, दुल्लेंसंपादितीमहिखरंजी॥ ७३	९३
धी	रा	प्रेणीमहात्मा, सेनेसहवर्तमानस्यैकनी॥ भरतसमातृकंगेला, अटविलाशोकविद्वलमकनी॥ ७४	९४
अ	म	रनैतीउतर्नि, गुहसंगेअग्रजांघ्रिलाभरतें॥ मगविचक्रुटपर्यंत, वनवासीरामवंदिलाभरतें॥ ७५	९५
कं	ज	दलायतलोचन, वल्कलवासाजटीमहीलिंगी॥ जयशालीदलशाली, रामप्रेमेमैंकरोनिआलिंगी॥ ७६	९६
पा	ये	यसिष्ठमुनीचै, बंदुनिजननीजनासतौवंदी॥ मंदीकृतवनवास, क्लेशमहाधीरवीरआनंदी॥ ७७	९७
यो	रा	मात्यनानांघ्री, ऐकेंजोगमनातमरणतें॥ तौंचेमोहमनासी, नेत्रांसीहीमहानमरणतें॥ ७८	९८
श	म	वीचसिष्ठराघव, शोकैज्वलनासिबोधमुबनानें॥ भुवैनानेकामीष्टद, नयीनातासितौविभुबनीने॥ ७९	९९
अं	ज	लिरचूनिभरत, स्तउनिस्वर्णमैथिलीभरतजातें॥ जेंयोग्यनैंवेद्यावं, तूंचिभिभौयोग्यविश्वराज्याने॥ ८०	१००
न	य	त्रिपुणाधर्मज्ञा, नाहीलोकांतनूजपरिर्वैतौ॥ क्षोणीवरणेंहोइत, तुजपरिवितौकरोनिपरिवैतौ॥ ८१	१०१
प्र	ज	ननुस्मार्चणार्थें, हेराज्यप्राज्यदेमलादेवा॥ नमजंवियोगज्वलनी, होमीहोमीकरनीनपदसेवा॥ ८२	१०२
का	ये	हितुस्मावियोगें, दुर्विभूभारहाकसाबाहु॥ कायकपाजालीनैं, कौतूत्यजितोसलोकासाबाहु॥ ८३	१०३
हा	रा	धिनौश्रुधारे, होरामअसैविलापत्योभरतें॥ केतेजेतकुवणें, आलेंपशुचादयाथिलाभरतें॥ ८४	१०४
अ	म	नासिअपुरीला, येइनेसरतौंचिबर्षचवदावें॥ नाताज्ञानिरततें, भरतामावैआणिऊनवदावें॥ ८५	१०५

१ त्यजी २ धीश्रिष्ट ३ प्रजासहित ४ वन ५ गंगा ६ रामपदलाभतत्सर ७ ऊं मलयत्रविस्तीर्णनेत्र ८ ऋषिरूपधारी ९ अंधकारनाशक १० रामशोकानि ११ ज्ञानेद

क १२ अनेकलोकमनोरथपूक १३ उदक १४ ज्ञानी १५ अपमानितजंघस्थाना १६ ज्येष्ठअस्त्राज्यादिकरणाराकनिष्ठबंधु १७ हारवत्अश्वधाराजानी इअनंमं९

श्रीसीतापतिला, भरतत्पणैर्नकरिनीकृतायधिला ॥ शपथपुरःसरकथितौ, होइललोकांतअनुजनुं वधिला ॥ १०६
 रा वयासिमजला, दुःखसमुद्रांतपादुकातरणी ॥ तरणिकुलालंकार, देओकरिता तपापघातरणी ॥ १०७
 म पुरवितौरामै, गुर्वत्तोत्पणुनिभरतनोपरतै ॥ परतैथंचिरपुनियदुपद्योतचित्तभृंगरूपैपरतै ॥ १०८
 ज कौमरदुमातूं, सजलाविसरूंनकोत्पणोनिगडे ॥ भरतंकेशैंगेला, परिमनंत्याचैनसर्वथागुरडे ॥ १०९
 य तिसमानधर्मा, नंदियामीवसेनसांकती ॥ वल्कलजटीफलाशरी, भूशायीप्राणदेविसंकती ॥ ११०
 रा गृहगतसमंतो, सामात्यसंदेवपादुका अर्चा ॥ शिंपीविकैकरै, परिनेशमैशोकवड्डीचिअर्चा ॥ १११
 म नीरापचवमूर्ति, स्थापुनिभद्रासनीहिसद्योगै ॥ गुरुबीरपादुकाला, पुजुनिपाळीप्रजेसिन्तिद्योगै ॥ ११२
 ज नीचरकाकैहिनौ, सज्जनदंराचियासुभवनातै ॥ अवलोकितैविभुगेला, सानुजसस्वीकअत्रिभवनातै ॥ ११३
 य पथेविमुनीतै, बंदीजोमान्ययात्रिभुवनतै ॥ पूजुनिविभुलामानी, कैवल्यानूनअत्रिभुवनतै ॥ ११४
 ज भूषणैसमर्पुनि, सीतेला माधिसीचमुनिभार्या ॥ औंथीअनुसूयानै, सत्काराजैसतीससत्कार्या ॥ ११५
 य राक्षसलोकांचा, करावयातौउदंडकाहैण्यौ ॥ दहयीघह्निपावै, अत्रिसंवदूनिदंडकारण्या ॥ ११६
 रा वयासिराक्षसै, तिमिरातैरामतौमहातरणी ॥ गेलाशत्रुजनांतै, जाचाशरदानकामहानरणी ॥ ११७
 म लायमानलोचन, पावैजाऊनिदंडकारण्य ॥ भक्तमयुराबरीकरि, करुणोपनैतौउदंडकारुण्य ॥ ११८

१पादुकाकाशनीका २ स्वर्गकुलभूषणा ३ भरतचित्र ४ भ्रमररूप ५ हेभक्तकल्पद्रुमा ६ विवेकोदक ७ सिंहासन ८ पादुकासैनै ९ राम १० वैकुण्ठसम
 ११भानेसारसी १२ श्रेष्ठा १३ सत्कारासयोग्य १४ दया १५ राक्षससत्संधकार १६ दयासेप १७ राम १८ मंचरा १९ दशभक्त २० अयोध्याको २१ समाप्तः

नेथे श्री कंठनिर्ज, श्यालोच्चतन जटा युग्धानें ॥ पाहुनि सीतामात्री, निजचिनीपक्षवक्रे हीभ्रातें ॥ ७३ ॥
 मग रा घवासिपुमती, दशरथनृपमिवमीत्यणेशुभ्र ॥ संपात्यवर्जकश्रृप, वंशजनामें जटायुनमें हीध्र ॥ ७४ ॥
 विश्वा म पाबला बहु, जटायुलादिवसं हां यपर्वनसी ॥ पंचवटीमंचसाहें, सांगोनिउडें मपक्षपर्वनसी ॥ ७५ ॥
 अनु ज कृतुदेसदनी, सदनिष्ठविनाशदक्षयादरज ॥ दैर्जगतीचें हरितो, हरितोवदकोसलेश जोरज ॥ ७६ ॥
 दृच्छ य विर्कलाप्रार्थी, श्रृपेणस्वीराघवासं अविदग्धा ॥ मृगजलपूरासें जसी, वनहरिणीरावपौवकविदग्धा ॥ ७७ ॥
 रुवि रा स्मिहंमती, रघुनाथालासणेमलावरणें ॥ आवरणें स्मैरवैरी, रस्तीवीरांशुजामलीवरणें ॥ ७८ ॥
 तोसा म युक्तवाक्यें, रामत्यणेंमींअसेंसदरजनी ॥ अस्त्रीकंबंधुमाझा, त्यालांयुगहोनसेंसदरजनी ॥ ७९ ॥
 जानु ज वरीलंबलवा, न्मजहुनिनौयोग्यहेंमलाघाटे ॥ ऐसेंवरोंनिअंत, स्मिन्ललावीएकदोंतिलाबोटे ॥ ८० ॥
 नेजा य लक्ष्मणाप्रति, धरुनियीरम्यरूपवैश्ली ॥ तीसविलोकुकुनिमानी, रामानुजतोमनीजसीशस्त्री ॥ ८१ ॥
 चिन ज शीरामिदग्धा, मीमुविदग्धासिंतूजंजलदोसि ॥ आलेशरणशरण्या, रसाबिस्वाधरामृतेंदामी ॥ ८२ ॥
 मीतो य अमुस्विराघव, दासंत्यणेंमजंकशासंवरतीस ॥ जंतुजबरीलराम, त्यजुनिअरण्यासमेसंवरतीस ॥ ८३ ॥
 असि रा क्षसीअनार्या, नेथेहीपावलीनंकाभातें ॥ युनरपिरामासेंखणें, विनउभियांकीं त्यजूनकाभातें ॥ ८४ ॥
 अभि म नर्कोमनहोनो, श्रृपेणस्वीरारदेहरूपाहें ॥ कोधस्वीरोभिनता, वैदेहीतेंस्वयेंहलूपाहें ॥ ८५ ॥

१ मीनाकपर्वत २ नृत्यदेहजटाघुपसी ३ सपक्षपर्वत ४ संपातीत्वाकनिष्ठबंधु ५ पर्वत ६ लक्ष्मणकृतपर्णशालेन ७ अय ८ कोसलेवाडरज राम, ९ कामविह
 ल १० सुखी ११ वणव्यानेदग्धा १२ कामरूपशत्रू १३ अलिंगन १४ शेषशाय १५ कामबाणणीहिता १६ चतुर्भुज १७ कमलवदने १८ इच्छित मनोरथ १९ शोधकास्त्रीदित

नातृ	श्री ज्ञातस्त्री, स्त्रीता व्याघ्रापुरंजगीहरिणी ॥ तस्मिन्नीनैकेशी, परीहरीजेविमाजलीकरिणी ॥ ७३	२७
मग	रा नौवरजांनं, श्रुतिमहनीचां हस्तनिनाकाशी ॥ नोषविल्लेंहोसविल्लें, अयंहिदिधलें क्षणार्तेनाकाशी ॥ ७४	२८
पर	म कोपैमोतें, श्रृपणस्वांजाउनीजवस्त्रानो ॥ खरदूषणादिकालो, सांगुनिकरधीससैन्यप्रस्त्रानो ॥ ७५	२९
नैर	ज नीचरचवदा, सहसैनकंचरासिवेगानें ॥ पेउनिरणासियेतां, बापसकरितां शिवासेवंगानें ॥ ७६	३०
हाका	प्र धष्टमारिति, त्पणनीमाराधराचिभाजा ॥ अचिराप्ताजालीनें, शाकें अजनुअसुनुचीभाजा ॥ ७७	३१
मग	रा जकन्यकेला, रक्षावेंहें कधूनिभावाला ॥ ध्यानीं सूर्यतसांतो, रावीरसोगणीं प्रभावाला ॥ ७८	३२
नैस	म गलांआलें, राघवत्यांयें कुरुनियों शमन ॥ शर्मननगरंभरुनिकरी, कव्यांदांयें हिंपूरिताशमन ॥ ७९	३३
त्यांने	ज नस्त्रानाला, श्रृपणस्वांमान्नं निब्यौपापें ॥ दशवदनासंहिंजाउनि, सांगेसंपूर्णदूनपापें ॥ ८०	३४
संस	रा खरादिकांची, अग्निनीनासाविनाशोमत्यकरें ॥ यास्तवमनीदवानन, मानुनिबहुदुःखकोपलानिकरें ॥ ८१	३५
जेझों	ज नकसुनेचें, श्रृपणस्वांरूपभाग्यवाखाणी ॥ दृढयवनीस्मरेंसूकर, विवेकवैलीसनेधवांखाणी ॥ ८२	३६
निश्च	रा करीस्वचिनी, हरावयास्त्रीचंगमरायाची ॥ अनिवाप्यबुद्धिरेंशी, उपजेराविचंगमरायाची ॥ ८३	३७
मग	रा ससैंदंजाउनि, मारीचालांयणें स्वयेंहरिण ॥ कनकाकृतिहोउनियां, करणेंबांजानकीमनोहरण ॥ ८४	३८
विक	म रघुनाथाचा, मारीचनदोंस्वयेंवदंवारी ॥ पारिर्तेंस्वहिननमानो, नौविपरीतस्वभाबंदेवारी ॥ ८५	३९

१० रूनीण, ३ क्षण १ कर्णासह २ स्वर्ग २ चवदाहजारासस २ कावके ७ कोल्ह्यासह ८ विपुनेसारखे क्षणतमाहीशीसालीकोनिजीबा १ यमनगर

१० मांसस्वाणोर (पक्षी) ११ निर्लज्ज १२ मदनवराह १३ विचारबेल १४ रासस १५ पराक्रम १६ रावण इनीश्रीकं० अ०को०मं० १

मातृ	श्री चैष उतै, दर्शनं हो निश्चयं स्वयं केला ॥ गत्यंतर विहास ब, गेला मारी चपंचवटि केला ॥ ६३	१०
असु	रा धिप है जेलर पथ, निहिन रथ जयें (न जेष्ट सा धाया ॥ खरनर विवर स सेउनि, पामरं दछीत से जसा धौया ॥ ६४	११
तोहे	म हरिण होउनि, मारि चन ला विताहि चटि केला ॥ गेला सभय मना में, रावण वाग्वत्थ पंचवटि केला ॥ ६५	१२
त्याली	ज सें बिलोकी, बेंदेही सा भिलाषे नैं चंपळ ॥ अवकाशन करि नैं बहु, बेंगें गेला पळो नैं नौ चपळ ॥ ६६	१३
स्त्रीधि	य आणु निउं जौ, देउ निधौ लक्ष्मणा सि त्या मागें ॥ शरकार्मुक घर राघव, गेला विपिनी मृगा चिया मागें ॥ ६७	१४
रघु	रा जमि है नेला, लोभ उनी फारूं वीर मणी ॥ रमणी या कती लोभें, थावें आनं र वा वार मणी ॥ ६८	१५
मग	म मंभे दिराघव, शर विहस्मान ला वरी पडला ॥ होतान असें राम, ध्वनि सभिन्न आर्त रूप आरुला ॥ ६९	१६
तोर	ज नीचर रूप, प्रकटो निपडो नि कापवी अरेवी ॥ फटवी रामा सि असो, दशतुंडी लाम हासु खें नदवी ॥ ७०	१७
हाआ	च कोन शब्द, व्याकुल होऊ नि दाशरथि जीया ॥ पति नीव हा नि प्रीता, सीता निज देवौ सें किं थि जाया ॥ ७१	१८
नेझा	ज नक सुनेला, सौमित्रि त्रिज्ये न सत्य हे माया ॥ त्रैलोक्या नैं हि नाही, वीरणी जौ वधील रामाया ॥ ७२	१९
दूष	च पानां काही, नंधरा वें हे पलाई जिन माया ॥ रघु वीरा ला पीडी, ऐसी कोणी न सें किं ज न माया ॥ ७३	२०
हंश	रा चैवाक्य, अवण करुनि यां स्यौ तु जाकाम ॥ कळला मज दुबुद्ध, परिमै न सुना थं एकर घु राम ॥ ७४	२१
ऐसे	म होय वर नौ, लक्ष्मण करि कर्ण पीणि संग निला ॥ शिब शिव स्वणो निवरी, दुर्वाक्य श्रवण कं पितो गनिला ॥ ७५	२२

१ अन्यगनिना ही त्यणून २ आकाशी स्था विहार जेणे ३ वृषकाया ४ पर्णशाला ५ सुंदरा रुतिहिंगला भें ६ स्त्री ७ पृथ्वीवर ८ रामरा
 धृत्य ९ वन १० रावण ११ सीता १२ आपला दीर १३ राक्षसकपट १४ मृत्यु १५ काना वर हा नें देवों इ० मं० रामायण आ० व० मं० ४

हाहा श्री	रामअसें दुःखाकुलतों बदनकरजोडो ॥ सीतेसिंघणें मातें, पापाचीं दूध्दानकरजोडो ॥ ५२
मातें रा	हें स्वल्हा जातों लयापंकरजानें मी ॥ साधजसलयेतों, मयंकगबें स्वचित्तें नें मी ॥ ५३
मण म	नकरुनं गेला, नेला प्रभुजापयें विमारीचें ॥ तों यनिबेधेशमुख, हरणकरीलां पराकुमारीचें ॥ ५४
व्याधें ज	शीकुं रंगी, तसिने तों राक्षसें धरुनकरें ॥ होलस्मणहारघुवट, असिसीता आरंडेरडें निकरें ॥ ५५
जैसा च	वनवधायी, नेतों धेनुसिंहा तसां विखल ॥ ऐसें वदोनि रडती, वनदेवीतों पडेवनीं विखल ॥ ५६
तोंसा रा	नीहोला, दशरथपुमित्रगृध्रराजवडी ॥ सीताविलापरें कुनि, जायन मीं पंक्तिं धें राजवडी ॥ ५७
पसी म	हापराक मं, जरायुत्यालात्मणें अरें चोरा ॥ होराजकन्येकला, सोडुनियां दूरवाकळाचोरा ॥ ५८
कोनु जे	मृत्युवदन, प्रवेशरुचलां गनच पासून ॥ माझी सोडीलं का, होऊं विधवानें आजपासून ॥ ५९
हेंका ये	दुष्टबुद्धें, मृदानीचा निशाचरा पसदा ॥ स्वकुळसंमुखेदकर, व्यर्थी विसंपादितो सिंपापसदा ॥ ६०
ऐसें ज	अहितकथिलें, नें रावणसर्वाकापरिसून ॥ नैसा विजयगवें, जरायुची सोडिली नपरिसून ॥ ६१
मग च	मंडाशानिसम, निजचंचूषपादजखराही ॥ मोदुनिरथग्रंथगणें, मरायुधें पाहिलीसें नखिराही ॥ ६२
मग रा	वणअन्यायें, खड्डें छेदनिग्रथपसितलो ॥ अन्यरथीस्थापुनियां, छेडनि गेलां मनुष्यभस्मतिळा ॥ ६३
नेतों म	हासतीतें, पाहें दुःखनकण्यमूर्कनंगे ॥ सुगलौहिकपीदेखें, मोडीकोशेयचैथ्यार्जनंगे ॥ ६४

१ नव २ दुःख ३ नमस्कार ४ सीता ५ हरिणी ६ जरायु ७ रावणाजवळ ८ हेनिर्लजा ९ हे राक्षसाधमा १० स्वकुलनाशक ११ यमरंडकञ्जनुल्यस्त
चंचूषपायनवेंकरून १२ गाढव १३ जरायुचेपल १४ राक्षस १५ पर्वत १६ सुघीवादि १७ बल्लवत्थ १८ रागिने १९ अ० को० अं० ५

आत्म	नाशास्त्रव, नेडनियोंजानकीसंलंकेला ॥ देवीअशोकबनिका, गर्भीनपरुनिपापशंकेला ॥ ७	॥ ७	१५
सरा	नेमारुनिया, तोरामबनातेतारकांननुजा ॥ मागोंफिरोनियेतं, कांतोरींभेटलां सयेअनुजा ॥ ७	॥ ७	१७
प्रण	नकरुलक्ष्मण, बिशुलासीनोकिंसर्वआयकवी ॥ नडूवणोंव्याकुलबहु, जालांविनातंसूत्रायकवी ॥ ७	॥ ७	१८
तौनि	उडजायेतां, मार्गीहोनीअनेकअपशकुन ॥ हानीतेंसुचवीतां, निजदेहस्फुरणमृगेशिवाशकुन ॥ ७	॥ ७	१९
आल	आडनिपाहें, तोंसीतांराषवासिंभेटनी ॥ त्यांसमयाहुनिरारुण, मृत्युअसैंलक्ष्मणासिंभारनी ॥ ७	॥ ७	२०
रुचि	स्त्रीनाहीकीं, वत्साहेंअन्यगेहवारतसैं ॥ इतरस्त्रलासिंआलो, चुकतींअनोभिज्ञलोकवारतसैं ॥ ७	॥ ७	२१
वत्सा	जंजरिस्मणसी, सीतेवीहेंचहोयंदलशाली ॥ नरिभीचंरामनामो, नसेनसाज्योदिसेलकाशाली ॥ ७	॥ ७	२२
नैम	बांचुनिनाही, गेलीगोदाबरीबिहारातें ॥ स्पर्णमहिरहेंनीतें, सुगहोसैंभारमाबिहारातें ॥ ७	॥ ७	२३
नैप्रि	तर्मानहिलैं, वधिलीनाहीचरुत्तंभूषतें ॥ नेंलीचंरामसानें, त्याणोनीशोधीस्त्रलंक्ष्मावरतें ॥ ७	॥ ७	२४
कोहें	नकसुनैचूं, गेलीसंधरासुतेंप्रियेंजायें ॥ नंकरीविनोदंजाली, व्याकुलंअखंतदेहमाझायें ॥ ७	॥ ७	२५
चूका	कोपंधरिली, अपूर्वमृगनाणीलांत्याणूनंमनी ॥ तारिचंद्रमृगहिं, आणूनंदेदनहेंतूंअसत्यसैंनंमनी ॥ ७	॥ ७	२६
अशु	लापरलोकीं, गेलिसंजरितुंकरावयोनंमनी ॥ पुसत्याबांचुनीकेंसी, सीतेंजालीसंआजयोनंमनी ॥ ७	॥ ७	२७
ज्यावें	जहीतेथें, अशुराचीपार्थीनारुनंसनी ॥ भरतंकंरुज्यातें, तुजवाचुनिचुनीसुखेंनंसनी ॥ ७	॥ ७	२८

१ मारीच २ वन ३ लक्ष्मण ४ नमस्कार ५ सीतावाक्य ६ गम ७ स्वर्णशाला ८ अंगस्फुरण ९ कोले १० पक्षी ११ सीता १२ अ
शानी १३ वर्णशाला १४ पृथ्वीपति (राम) १५ गमनीआहेमनजीचें १६ जगुन इतीथीअंभरामाचणेकिंकिंभाकोटे
१७ अंभः ६

राज्य श्री	हरुनिजरी, कैकेयीने वनासपाठविले ॥ तरितंबयोगेंमेंमी, नाही काही मना न आठविले ॥ ७९
मज रा	जकन्यकेंतू, वरुनियां पावलीस न सुखातें ॥ खातें हे चिनातें, सांगों कोणा समीस दुःखातें ॥ ८०
हाक म	लक्षितनेरि, सुंदरिजायें विथेथयेसदये ॥ विधुमुखिपिकै गर्वपह, अमृताहुनि गोडसें स्वयेसदये ॥ ८१
पंक ज	विपुहराजपिक, बंमरीभृगकीरजिंकेलेहोतें ॥ लब्धिजातें मातें, लहें पाडिताल सखिहोतें ॥ ८२
हावि य	तमैविचोग, ज्वलनमुखीहोभिलेंसकीं मातें ॥ वैरीसंतोबविले, राकुनियातें बनीसकामातें ॥ ८३
ऐसा रा	बिदिबसही, बिलापकरिशोकपरजसांकोक ॥ कोकनैराससुमित्रा, नोकसहितनोकरीविकलेलोक ॥ ८४
शोधी म	दिरासीडा, कांनैरीतों स्वानमित्रातें ॥ पाहेजरायुतेंतो, मानीआकाशेनष्टमित्रातें ॥ ८५
मग. ज	बळजायेपाहे, तोंशस्वछिन्नैपसनीपसी ॥ असचमरणहोठनि, राममुखातें स्वलोचनें लसी ॥ ८६
माझी य	शासवेंतें, सीताने लीरशाननेंरामा ॥ ऐसैवदोर्निबावें, अन्यजनालभ्यनित्यनिजधामां ॥ ८७
सासु ज	रापवतेबां, हातात असैरडो नियांत्यातें ॥ स्वपित्यानें दुर्लभजें, तेंदेजलंदाहकरुनिचुल्ल्यातें ॥ ८८
तेतो य	जैसभगमग, नगभ्रंगपतंगपुजगसंपातें ॥ सीताविलोकि लीकीं, त्याणुनिपुसें मूर्खकामशरबातें ॥ ८९
ऐसे रा	नीकिरती, अघोमुखीनामराक्षसीनीचा ॥ लक्ष्मणशस्त्रेपावें, स्वगुणेंगमिलीरशां स्वभगिनीचा ॥ ९०
तेभ म	तोंकोंचवनी, यथार्थनामाकें बंधोचातें ॥ कवळीयोजनभुजतों, सिकतासें नूनसांजलोचातें ॥ ९१

१०६ कथोदरि, कोकिलां बागवैरकरणां ३० चंदशसिंह ५० वनगाय ६० चकवाकपक्षी ७० कमलनेत्रराम ८० लक्ष्मणसहित ९० सीता १० वन ११ आकाशापासून पतितसूर्य
१२ शस्त्रां किं न आहे तपस्सजावें १३ अविनाशिनिय ४८ कमलनेत्रराम १५ ब्रह्महरीकपर्वतभ्रमरपक्षीसंपसृष्ट १६ मोहित १७ भूषणत्वा ८८ एसस १९ वाळूबांध

नेह्रीं	कंडगले, श्यामासियुनेधरूनिघोंधीर॥ कदलीकांडनसेने, प्रचंडभुजदंडखंडिनीबीर॥ ७	॥ ७	९२
मग	ससंनिजशाप, स्फुरशिरौविप्रदत्तअयकबी॥ सुखवानरफीम, मैत्रीकरणोंप्रियासिंहेशिकबी॥ ७		९३
होम	देहकराबो, रणअशीप्रार्थनाकरीबिनबी॥ आज्ञायेउनिगेलो, निजलोकातेंतनूधरूतनबी॥ ७	॥ ७	९४
रतु	कबंधजलनी, होसुनियोंनेदयानिधिआनी॥ नौशबरीकरिभाबें, मंतगविमार्थमांतपूजाती॥ ७		९५
भाबें	शोनिधीनैं, पूसुनिहैंतपस्विनीशबरी॥ सझकिचुहोउनि, अर्पणतिनीसंजोनकीशबरी॥ ७	॥ ७	९६
सका	चायहणें, स्वदर्शनैकरुनियोंविशुदनिलो॥ आज्ञायेउनिपुसें, रघुनायककष्यैमूकपदनिलो॥ ७	॥ ७	९७
अभि	नैरोनधुरीणा, मजबरीकलीअपारअनैकपो॥ शंपाजितचायलता, आउनिआधीविलोकिएंपपो॥ ७		९८
निज	नकल्पनरोहें, तेथूनिघोंसर्वलोकनगराजा॥ मगपाहेंसुग्रीब, ध्रुवगाअयकष्यमूकनगैराजा॥ ७	॥ ७	९९
नित्य	शब्दंद्रुझा, दूरकरूसंधुविप्रताणें॥ वृद्धिअसोकैरिझुंडाजिनदोर्देहदयप्रताणें॥ ७	॥ ७	१००
याभि	पददासीबें, स्मरणअसोंदैत्यणोनियोंनिलो॥ शबरीकरीनरामधु, निघतजालोस्वयंपुसोनैतिलो॥ ७		१०१
निर्द	कामशिलीमुख, विद्धदयेरामपाबलोकंपो॥ तैसांविबिधपशुकपिक, बकशिखिकोकारिसंकुलांपपो॥ ७		१०२
रघु	अनेथंजाउनि, पंपानीरीकरीनिवेशातें॥ नौस्मरमार्गगणहो, रामदरजाकरीप्रवेशातें॥ ७		१०३
तेथें	यूरसारतस, हेंसंपिककौचकीरकोकातें॥ सस्त्रीकातेंपाहुनि, मानाप्रभुधन्यपस्त्रीलोकातें॥ ७		१०४

१ शिवकंदवक्ताकें सद्दृष्ट २ स्फुरशिरौब्राह्मणाजेरिले ३ राम ४ कष्यमूकमार्ग ५ रेवोडितानाभ्रगण्ठा ६ दया ७ विद्युत्तेस अजितभाहेनपल्लवीचें ८ भक्तक
 ९ द्रुम १० नायकनगर ११ पर्वतगज १२ हनीचेसोंदैस अजितजेंभुजदयत्याचाजोयनाप इती मंत्रगामायणे आरण्यकांहे मं० ८ आरण्यकांड समाप्तः

पं० चो	पाहुनि० रामस्वर्णैल स्वर्णासंकोमातै ॥ सीतादाकुनिगेली० स्नेहासहकाननीसका मातै ॥ ७३ ॥	१
यापुके रा	पगमही० सीतंतनेत्रयुग्मरुचिर ॥ देवैनिजसीमजसी० योगनगरदूदिलासख्यामुचिर ॥ ७४ ॥	२
मातैक म	लमृणालै० बिलोकितोत्तरतिथुवती च्चांसुभुजा ॥ प्रणयकोधेमजला० बद्धकरायासिसर्वथाविभुजा ॥ ७५ ॥	३
अल्लिपुं ज	देखनोमज० सीतेचैकेशलक्ष्मणा स्वरती ॥ तत्कबरीसमहेशिखि० पिच्छकलापस्वमानसीप्रती ॥ ७६ ॥	४
मदद च	हंसपसी० पाहिनिगतिभाषणेंकरुनवनी ॥ नवनीनकोमलांगी० सीतादिसनैमलयनोमबनी ॥ ७७ ॥	५
वत्साव रा	रैहोतै० वेष्टुनिवल्लीजशाचिआहेन ॥ सीतालिंगिनहोती० ऐसापरितोनपूरलाहेन ॥ ७८ ॥	६
वत्सावि म	लंजसैंहें० पंयाजलयापरीसंददयनिचै ॥ यनिचैवतंमजदिधलै० तदिहैंकौथैसुसहननिपतिचै ॥ ७९ ॥	७
पुणव ज	होमातै० स्वरमार्गणेंदसाविजिनसैं ॥ हावायुविरहैशिखिला० दिसंकरुनिमननूसिपाचिनसैं ॥ ८० ॥	८
पिक्का य	बोलतैहैं० सीतेवैशाब्देऐकित्यावरितै ॥ मधुरोत्सथ्यासार्थ० प्रोजलितीचापदांसंकीवरितै ॥ ८१ ॥	९
कीरधि ज	नासेलो० सीतानासोपमानमाजेना ॥ नैनाकनौकमाझा० विताचैहाविमूढलाजेना ॥ ८२ ॥	१०
रघुना य	करैसोबहु० बिलापतैथैकरीवियोगातै ॥ नानोपायैलक्ष्मणा० समजाबीपादप्रक्रियागानै ॥ ८३ ॥	११
सुधीव रा	चबानै० पाहुनिधरिबालिचौरशेकेला ॥ बायुसुनासिस्वणैली० आउनियांशोधपाहिजैकेला ॥ ८४ ॥	१२
नेहोनो म	रुदस्मिज० मुनिवेषातैधरुनिसदुतै ॥ विनयैमधुरोक्तनै० आउनिपूसेनयासितदुतै ॥ ८५ ॥	१३

१८ मलाहन २ प्रतिकोप ३ समर्थ ४ श्रमरसमूह ५ सीतेबावेणीसारत्वे ६ दुष्ट ७ कठोरपणा ८ देव ९ पुण्यसमूह १० मदनबाणसमूह

सारखा ११ वियोगादि १२ पोषटपक्षायानाकास १३ सीतेबानाकाचीउपमा १४ स्वर्ग १५ बालिदूतशंका १६ बायुपुत्र १७ मं० किं० कां० मं०

कोरेहो श्री	मंत, प्रयाण करितो स्वनाम कळबावें ॥ स्वकुशळ कथन सुधेनें, मत्कर्णाचा क्षुधेसि पळवावें ॥ १४	१४
रा	सैनपाणी, वीरमणी मान्य सर्व लोकांहीं ॥ वल्की जरी सुनीही, दिसतो नाही चमज लोकांहीं ॥ १५	१५
म	रपती कीं, भूभारो हेहन दस भुज देई ॥ आखंड लविकासे ; गमनां देतो ग्रहर्ष अं दे ॥ १६	१६
ज	लें धर दोचे, श्याम तनू चित्रचापना पहर ॥ देह दय धारी कीं, एक त्रिपुर म सुप्रता पहर ॥ १७	१७
ये	मौरुताचा, नाम हनू मान असें असें माजें ॥ सुग्रीव दूत आहे, हत वरा इष्ट कर्ण कामाजें ॥ १८	१८
रा	कतीनें, आज्ञा दुनि अन्येष आदरिलो ॥ तुमचा स्वदर्शनानें, माझा दताप सर्व संहरिलो ॥ १९	१९
म	कपीश्वर, तदनुज सुग्रीव कृष्ण मूक दरी ॥ वसवित सै धाकानें, अयज जो तो चं जाह लो वरी ॥ २०	२०
ज	वाक्याचें, श्रवण करुनि राम ही वनामाजि ॥ सांगें स्वकथा इच्छित, होतो तो अंजने यनामाजी ॥ २१	२१
ये	रामाचें, वंदुनि माथो भवांडुनि धिपोत ॥ सुग्रीवा सिन राणा, घेउनियां जाय अंजना पोत ॥ २२	२२
ज	लिरा पव, पद पद्यानें सुकंठ बहु मानें ॥ साजु जर घुपति तर धी, आलिंगी त्या सि बाहु गुमानें ॥ २३	२३
ये	थोक्त केलें, शिखि सै साक्षिक संख्य दीन बंधूसी ॥ शरणागत जन रक्षण, दक्षा सी सत्कपैक सिंधुसी ॥ २४	२४
रा	भूषण मणि, राम कधी स्वात्म वृत्ते सुगळाली ॥ दुःस्वक थांने त्यानें, मोही जैसी महाभुज गळाली ॥ २५	२५
म	त्यावरं, पूर्व कथाक धुनि राम रायांनें ॥ कोरोय बँदू गगन, न्युत भुषण पुंज राखवी त्यानें ॥ २६	२६

१ गमन स्वधनु हस्त १ भूभार धारण समर्थ आहे न भुज रंजने २ इंद विष्णु तुल्य ५ दयामे ६ राघू ७ पर्वत गुहा ८ मारुती बाष्प ९ संसार सिंधु नौका १० अंजनीपुत्र ११ सुग्रीव १२ अप्रिसाक्षिक १३ वीर श्रेष्ठ १४ सुग्रीव १५ पराक्रमी हात १६ गदू न पडला १७ वस्त्र बध्ना आकाशापतित अलंकार समूह २० मंठ किं० मे० २

लाकाळीं श्री	राघव, अवलोकुनि भूषणसिं नयनाही ॥ तदयो धरुनि त्र्यगोहा, विधेनु लालं गमात्रे नयनाही ॥ २७
नीसंस्तारा	वाचुनि, मळलीं होनीं त्यण्णियां काय ॥ प्रक्षालीं नेत्रजलें, रौराभ्रगणें समलंघुराय ॥ २८
ऐशास म	चीलक्षणा, रघुनाथालोनमूनसमजावी ॥ आपत्तालीं धोरें, तदयो धेसि सर्वथा धरि न जावी ॥ २९
रघुरा जे	वैरकारण, सुखी बातें पुसैत दोनोही ॥ रामासि त्र्यगो वदतों, पूर्वथा ऐक थर्मसे तोही ॥ ३०
पूर्वज य	शालीसो, बालीसो युद्धकामें मायावी ॥ दुंदुभिसो दरानव, आला नामें करुन मायावी ॥ ३१
बालिय रा	क्रममीत, प्राणत्राणार्थी नौ बरो विवर ॥ बिलवदनीं मज ठेडनि, शिरलां मर्त्यवर्ज प्रवीर वर ॥ ३२
बिलथा म	दारीत्या, होतों मीं वालि मार्ग पाहात ॥ नौ बहु दिवसां आला, आंतुनि योंरक पूर बाहात ॥ ३३
नेक्षीं य अ	गमलें कीं, गेलो बाली कपोद परलोका ॥ शोका कुलंभीं जालों, मायावी चोहि लागलो धोका ॥ ३४
बिबीं य य	बुढो होतें, मायावी बेंत्यणोनि बिलवदनीं ॥ ठेडनि महाशिलेला, तेषुनि आलों सशोक निज सदनीं ॥ ३५
कपिरा ज	पारलौकिक, केल्या वर त्या प्रधानलोकांही ॥ राज्याभियेक केला, पारिभांविनीं न तो बलोकांही ॥ ३६
बालीही य	लानें, मारु निघोंरान बासि नौ परतें ॥ पाहें शिल बिलाचो, वदनीं फोडीं भुजा बळें परतें ॥ ३७
तोनग रा	लायेडनि, पाहें भद्रासनीं मलावाली ॥ अत्यंत कोधा सह, धावै मारा वयासि त्यां कालीं ॥ ३८
पीनिज म	सक त्याचा, राज्यास ह्म अर्पिलें जरी चरणीं ॥ केलनि श्वयंत्यार्न, परंतु अत्यंत मांसियां मरणीं ॥ ३९

१ हेदैवा २ सीनेचे अंतकार ३ धैर्य ४ कपटी ५ दुःराक्षसाचा बंधु ६ वाली ७ वालिउत्तरकार्य इती श्रीमं
 ब्रह्मायणेरामानंद षष्ठेश्वरविरचिते किंकिंधाकांडे द्वितीयोऽंशः ३ श्रीसीतारामायणमस्तु ॥ ४७

किंकिषा	श्रीरामोः सजलो जलीजसी च संयमनी ॥ यमै निभ्रं बंधुहिंजाला, प्रबृद्ध भयन तस्मणी च होय मनी ॥ ७०
शणक	रा याननु चै, गेलों जेथे पळो निमीरामा ॥ नेथे नेथे आला, हावाली को पयुक्त संयामी ॥ ७१
त्यावर	म तंगमु निचा, वरप्रसादें त्यजो निधाकासी ॥ यागिगुहें न वसनी, येउनि केली सतें बुधाकाशी ॥ ७२
येथेकं	ज दलोक्षो, वालीणसूनि भ्रीति मजनाही ॥ त्याचें कारण कथितो, नें ऐकावें तुत्तरी चं मुजनाही ॥ ७३
बहुमा	ये महिषरूपी, दुंदुभिनामो महो जयशाली ॥ दानवें युद्धासाठी, येतों त्यानें वधी बली वाली ॥ ७४
त्याअसु	रा लोमारुनि, वालीगवें नदी ये देहानें ॥ लघुतूल पुंज सनिभ्रं, उडवी कबळी नें आपुल्या हातें ॥ ७५
नेंशव	म हीर्धै सनिभ्रं, मंनंग विप्राश्रमासमीप वहे ॥ तद्रुक्ताचें जालें, त्यामुनि राजो रजां गणां न सडे ॥ ७६
नेतोंदि	ज अवलोकुनि, कोपें तापो निधापरीशापी ॥ जाचें कर्म असें तो, येतो या पर्वतीं मरीपापी ॥ ७७
हानिभ्य	ये जाणुनि यां, येथे येऊनि रक्षितें प्राणें ॥ शरणागत जन रक्षण, कुशलां आतों करी परिणाम ॥ ७८
हेंसह	ज रुपासागर, ऐकूनि त्याणेन या सिरघुवीर ॥ किंकिंधां तुज देतो, मारुनि पायीं कपोधरी धीर ॥ ७९
होप्रत्य	ये सुगलौला, याबाया कारणें महाधीर ॥ पादोगुहें उडवी, दुंदुभि देहासि तस्मणीं दूर ॥ ८०
परिहा	रा नैरे बानर, नधरीं विश्वासं त्यगुनि एकशरें ॥ छेदूनि सतें नाली, पर्वत ही कोडिलारघु प्रवरें ॥ ८१
हस्तासिं	म स्तकासह, रामपदीं अस्तेभीति तो लावी ॥ किंकिंधेलां जाउनि, मग वालीलारणा सें बोलावी ॥ ८२

१ यमनगरी २ यमनुत्य ३ हेरामा ४ मायावी ५ लहान कापसाचा गोळ्यासारखा ५ पर्वतनुत्य ७ मंनंग विप्रापणी
 शालांगणोन ८ हेरामा ९ सुधीवाला १० रानांतराहाणारा ११ सातनाल दृक्ष १२ निर्भय १३ श्रीमंत्र रामायणे किं० कां०
 च० मं० ४

तौवीर	कोत, प्रचंडभुजदंष्ट्रांवाली ॥ दोषार्थे कोपाने, जालें भुजयुदती वत्याकाली ॥ ५३	॥ ५३
रघुवी	नेत्यांचा. भेद दिसेनात्यणोनियां बाण ॥ नाही चकरी धरिल, रक्षा या मित्रबंधुचे भाण ॥ ५४	॥ ५४
गुल्मद्रु	वहीगणा, अंतर्हित तौरपूद्दंष्ट्राण ॥ करिल त्याणुनि सुघी बाहे, रणकरि होतें कंठग्राण ॥ ५५	॥ ५५
रघुरा	मुक्त मार्गर्णी, मार्गनरावीरिपू सिंहाकाची ॥ यालबजी वितरण, पंतोपरलोनि जाय कपिकोत्था ॥ ५६	॥ ५६
अपज	लज्जित कपितो, पळोनियां जाये ऋष्यमूकानें ॥ भरतायजे समजावी, सुघी बातें अर्धमूकानें ॥ ५७	॥ ५७
नैवान	धिनाथा, भेद दिसेनात्यणुनियां बाण ॥ मी शरसोडुनि त्याचा, तदथाचें निर्भिन्नो शकल हातें ॥ ५८	॥ ५८
मोप्रथ	युद्धकाळी, भेद दिसेनात्यणुनियां बाण ॥ नाही हस्ती धरिल, रक्षा या कारणें नुष्टे भाण ॥ ५९	॥ ५९
ऐसें तो	गदीश्वर, सांगुनि त्याची गळ्यांत वहीली ॥ बांधी बाण निवारण, निपुणौषधिचीं नें परीलीली ॥ ६०	॥ ६०
भेदक	शोनि भाणें, रामें ऐसें करोनि कपिकंठी ॥ पाठवितां तों गेलो, जे कि धापुरी नें दुपकंठी ॥ ६१	॥ ६१
तौकोध	नैक वाक्यें, बोळोनि रिपू सिंशिन्न पाचारी ॥ त्या धिसिपश्वणें, येयुढाला अपनैयाचारी ॥ ६२	॥ ६२
त्याकाली	लानें, नारीचारी धरोनि चरणानें ॥ बाली सत्सणे जावें, सुघीचारी स्वयें न चरणानें ॥ ६३	॥ ६३
रिष्यप	कर्मराचव, स्वार्द्धणता देका विराधारी ॥ सुघीव मित्रजालो, समान सुखदुःखचा पशरधारी ॥ ६४	॥ ६४
तद्विक्र	निर्जित तो, पुनरपि आला करावयां औजी ॥ याचें भयमज आसे, समसंजालुचको स्वयें आजी ॥ ६५	॥ ६५

१ वीरश्वाचपती २ सुघीव ३ गुल्मद्रु ४ रक्षादिकाचा आढाहाहेला ५ बाण ६ भिनरा ७ अत्यंत ८ भौनधारण करणारा ९ भेददास्त्रविषातें १० निवा
जवळ ११ रागउत्पन्न करणारे वाक्य १२ धिःकारादि वाक्य अथवा १३ निर्दोषाचारकारी १४ स्वरादि शत्रु (राम) १५ युद्ध १६ मंन्य १७ किं. कोठे पंचमोमं १८

दोवार्य	श्री	गर्ब, बाली हां सोनियां त्यणे तन्वी ॥ मातेरणांतं जिंकी, ऐसा भूमंडली न मै घन्यौ ॥ ७३	१६
धर्मत्त	रा	अनंदन, सज्जन सरिय तो कुडी न सैती ॥ वैर हि त्या सी नाही, शंका चितो धरूं न कौ न सवी ॥ ७४	१७
यापरि	म	हि बनि द्वांस मजा उनि जाडनी महा बर्द्धा ॥ खळ हा निलानं चितो, सुग्री बासी स्वये करी कड हा ॥ ७५	१८
दोचें सु	ज	शुद्धातें, प्रवर्ततां परमबीजन त्काल ॥ गुल्यांनां रितर घुड ह, सोडीं दुरूनि बाण तत्काल ॥ ७६	१९
केवळ	य	मरंडासम, लागें जाऊ निबाण नो यातें ॥ तदयीं करी क्षतानें, सेवार्थ वालि प्रोण नो यातें ॥ ७७	२०
कूडश	रा	हेन वशा, बाली सोडू निशिघ भ्रावतें ॥ पडलो धर्णी वरता, वैतारे चात रूज सर्वातें ॥ ७८	२१
तारार	म	णें सुखीतें, तारो राबे हो नियां त्यातें ॥ तारो त्याणें कपींद्र, तारो वेदुःख सागरी भातें ॥ ७९	२२
होनाथी	ज	अदशा, जाली की अप्रदक्षिणा माजी ॥ तुजलो काल शुजगें, गिळिलें वीरां कसें क्षणीं माजी ॥ ८०	२३
रामाका	य	कपींद्र, केला तू द्वाव धाई अप्रार्थ ॥ नव्हे हो खर दूषण, नव्हे निशि रांक बंधन विराध ॥ ८१	२४
कोंसह	ज	दयात्य निडी, सागर जाळी क्षणात मरू धन्व ॥ माझा राई जालें, कोहे यम रंड तुल्य तव धन्व ॥ ८२	२५
जोडावें	य	शमजही, पति सी योजू निना टेंकारातें ॥ ऐसां करी विलाप, पिया सेत दयी धरूनि तारातें ॥ ८३	२६
नेडोता	रा	लोचन जळ सेकें लब्ध सैत नो घाली ॥ कांते लांस मजा उनि, निज हलें अंग दासि कुं रावडी ॥ ८४	२७
कांचन	म	बभालाई, दुःखा बनि ना तुजो संतो कोस ॥ राम करी काल करी, जीवित शोकास आसलो कास ॥ ८५	२८

१) मुज विचिंया गर्ब २) धनु धरी ३) हेतोर ४) बालि नाशक ५) बालि प्राणोदक ६) तीक्ष्ण बाण विस्तदध ७) पति - राघु ८) चंद्रमुखी ९) उद्यस्वर १०) प्रतिष्ठा

११) क्षणात १२) निर्जल देश १३) धनु १४) हेतार काश १५) तारानेच जल सेंचन १६) सावध १७) सुग्री बास कांचन घाला, दुःखाखी १८) अंगर १९) संको २०) किं २१) मं २२)

ल्लाकाळीं श्री	रघुवर, कारवीत्याचीं क्रियायथा युक्त ॥ मर्गाकिं किं था श्रीशी, केलोसुधीवंतों हिंसंयुक्त ॥ ७९	॥ ७९
तौयुव	जां केला, अंगदरासें तदां पुवंगीनी ॥ मानसं आनंदविलें, सीनापनिचै नदीयगुणगानी ॥ ८०	॥ ८०
पुर्योग	नार्थकणी, प्रार्थीप्रमुलांतंर धिजेलजाली ॥ तै प्रार्थनांतयाचीं, भरताची प्रार्थनांतसीजाली ॥ ८१	॥ ८१
सरतीं	है धरकाल, तदीयपदां बुजद्याधीन ॥ धाडुनि किं पिसेनेला, सीतादेवीसी शिश्रशोधीन ॥ ८२	॥ ८२
होनिश्च	केल्यावर, कपिलाप्रभुनो सणें स्वनगरांजी ॥ चनकालीं एहं केला, रामें प्रसवणानामनंगैराजी ॥ ८३	॥ ८३
कामश	कुलराघव, कंदारसदनीं वसें सखेदमैना ॥ मरनासं त्यणें करिशी, कोंबाणगणें स्वरोसखेदमैनी ॥ ८४	॥ ८४
वत्सोथ	लीआत्मा, हावर्षाकालं कौलप्रजाला ॥ गगनच्युतजलधारा, मोधरिनीकालूंदरसजाली ॥ ८५	॥ ८५
समौणी	नकसुना, असेलमी कार्यतीसंपाहीन ॥ स्वोहारऊनि रडतों, ऐसां कोणीन सेंत्रपाहीनी ॥ ८६	॥ ८६
नरै	देन असनीं, अप्राग्यहामीनीं पावलीं कैमैली ॥ कांतेलां हारविलें, हांसत असनीलं सर्वलोकं मली ॥ ८७	॥ ८७
ऐसां वै	नींगघव, वर्षाकालीं करीं विलापबनी ॥ जालोस्परी करुनियां, नवां नवां खेदराविलां पैवनी ॥ ८८	॥ ८८
वर्षव्या	तवामर, वर्षाकालीं जसें तसें सरलें ॥ गगनापासु निसचै पेल, हळूहळू सर्वभेषजो सरलें ॥ ८९	॥ ८९
पद्मोक	मेशारद, कालहिं आलां परतुं नहरीनी ॥ यासव अनुजासं स्तणें, प्रभुआतीं पुवगजीवनहरीनी ॥ ९०	॥ ९०
कपिका	कुब्धजाला, निजप्रतिज्ञानवाक्यनिर्वीही ॥ यलं करीनां केवळ, कतै घेहादुष्टं निंद्यसर्वाही ॥ ९१	॥ ९१

१ वानर २ नगरासं येण्यास ३ तयादकमलझमर ४ फर्जन्यकाल ५ पर्वतश्रेष्ठ ६ गुहाग्रह ७ खिल्ल ८ हेमरना ९ पीडा १० मृत्युसा ११ विषरूप १२ जीवंत १३ निर्दल १४ शरप १५ राज्याश्री १६ एकांती १७ शत्रूनी १८ वर्षासारसे मोठे दिवस १९ विद्युत् वेतसह २० सरोवरमित्र २१ सुग्रीव २२ वानराभेद्याण २३ उपकारविसरणा

रा इ० मं० रा० कि० स० मं० ७

किंकिभा श्री	लाभैजाला, मदमत्तनादवीमाते ॥ सौमित्रैजउनियाँ, धाडाबैत्यासंकोरुधामानें ॥ ७२
हैवाक्	पवाथैं, ऐकुनियाँ दिव्यचापशरधारी ॥ लक्ष्मणकिंकिंधेलो, गेलसकोधनोविराधारी ॥ ७३
लक्ष्मण	नंजाणुनियाँ, द्रुसप्रमनामकप्रधानकैनी ॥ सुग्रीवानेंकरितो, बोधतदोहोयोनिर्मलप्रकृती ॥ ७४
लक्ष्मण	सांस्वकौर्मुक, गुणबोधातैं करीपुगीपाशी ॥ नौतारोसित्यगैंकपि, सांपडलौसुश्रुआजंयमपाशी ॥ ७५
कपिना	कवाक्यातैं, ऐकुनियाँ शिघ्रजायतैंतारा ॥ सौमित्रितैंविनदनि, तयणेंप्रभौकिंकरासियातारा ॥ ७६
रामेश	सिसोडुनि, वाढिव्यसैनासिनाशिलैंधारी ॥ चापैगुणज्वानेंतू, कामव्यसनासिखंडिलैंवीरा ॥ ७७
चेतीअ	लासिपथी, पूजेसहृाकपीशयेदेश ॥ सुग्रीवातैंधावी, अभयासहवर्तमानपदसेवा ॥ ७८
सांत्वन	लैबिनारो, सौमित्रिकोभवन्हिलाशमवी ॥ सुधावर्शिःषट्पद, लक्ष्मणपेदपंकजांतरीरमवी ॥ ७९
सर्विन	बैदांजलिनी, सुधावरघूतमांधियुगैलीलो ॥ बंदीतौधारितौ, राघवपदसालिपद्युगलीलो ॥ ८०
नोबडा	लैबिनवी, तयणेंविभौआजबौननयानें ॥ अखिलकुंहाचलनिलय, पूवंगवलआणिलेंसुविनयानें ॥ ८१
वैविज	पावसील, सबलैमारोनिरावणासरणी ॥ सामात्युपुत्रबांधव, नौदुष्टधरीलयमैपुंसरणी ॥ ८२
शोधाथी	जसुला, कपिसैनाप्रेषिनौदिगंनानें ॥ यालाआज्ञायावी, स्वस्थस्वानेंकरुनियौतातैं ॥ ८३
आज्ञान	नपरानें, देनौसुग्रीबजात्यणैनूर्ण ॥ मासानिकैमहोनां, दंडीनशिरेकरोनशतचूर्ण ॥ ८४

१७मलोक २ विराधरासनाभारु १ इरा ४४ धनुगुणशर ५ गालीरूपदुःखात ५ धनुश ६० लक्ष्मणकोपादि ८ सुग्रीवमस्तकदाधमर ९ लक्ष्मणवरणकुमदी
१० अबभाकलीइला १२ रासपदंय १५ अमरयुक कमलदशगोपा १५ गाल १५ सर्वपर्वतवासिवाजरसैव्य १५ यमनगरमार्ग १७० स्तम्भविनैकरुन १८ शीघ्र १९ माहि

न्यावेडसुचन ६० गैराकि ० को ० फे ०

नमुनि	श्री	गमाते, लक्षणसुग्रीवंदुनी विनत ॥ पूर्बदिशेलगेला, कपिसेनाचेउनी स्वयेविनत ॥ ७	१०५
गेलानी	रा	धौबर, दिपांनालासुषेणवेगानें ॥ उनरदिशेसिंशतबलि, गेलारविस्तूचा निजोगानें ॥ ७	१०६
सांगदं	म	हेदालजही, कुमुदकनलनीलजांबत्सहित ॥ दक्षिणदिशेसिंगेला, करावयासर्वसाधुलोकहिन ॥ ७	१०७
धनर	ज	लेशसुराधिप, यांचासर्वशोधुनी आशा ॥ मासानिपातनकरुनि, आलेंकपिनैनंपूरिती आशा ॥ ७	१०८
गेलेजे	य	मैकाष्ट, शोधायावातेजार्कपिधर ॥ सीतोपेलब्धिनाही, यास्तवधरितीनमानसीधर ॥ ७	१०९
वानर	रा	जोअबधि, कमितांदडीलसर्वथेवकरें ॥ यास्तवसंविनंशोधिति, विपिनैंगिरिगहरेसुमीनिकरें ॥ ७	११०
फिरतां	म	राबनांती, राससेपाहोनिअंगरेंस्वकरें ॥ त्यादशमुसवप्रमानें, बघिलांकोपोनियांमनीनिकरें ॥ ७	१११
जानीतें	ज	लकामी, कुहरीशिरलेतरास्वयेंअर्ची ॥ त्यातेंसावणिसुता, स्वयंप्रभाख्यातपोग्निचीअर्ची ॥ ७	११२
आज्ञाही	य	निचीमगे, जातीकपिधिंध्यपर्वतापाशी ॥ सीतोपलब्धिनाही, यास्तवधरितीअस्वैवनापासी ॥ ७	११३
होमास	ज	रीगेला, नरितोदंडीलविष्णुकसेंकरणें ॥ धरणेंत्याणतीअनशन, सद्गतंयथेविसर्वथामरणें ॥ ७	११४
प्राणोद	य	गुधाचा, जरायुचाथोरजोस्वयेंवरणी ॥ विक्रमकस्तूनिआला, परलोकीपूज्यनिर्मलवैरणी ॥ ७	११५
आत्मास	रा	पबाची, सेवाकाहीचंपुण्यदानघडे ॥ हेवरतांविध्यगुहा, गंतसंपानिक्रानोर्नडादपडे ॥ ७	११६
विकल	म	नासंपाति, स्वानुजमरणासऐकनीआला ॥ कालव्यालेंकेवळ, नकळनंगिळिलेंत्याणेंमर्मसुजाली ॥ ७	११७

१०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७

१०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७

१०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७

१०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७

मगतो	श्री	रघुपतिचा । दूतां सिंहाणे निजो मिधाने कथा ॥ वदतां मुनिहने युता जय युची शोक सन्निधान कथा ॥ ७१८
गृध्रेषु	रा	तैकथिती, पूर्वकथा घुवग तैत दाहने ॥ ऐको निपावला बहु, शोकाग्निकरू निवित दाहने ॥ ७१९
हावत्सो	म	रणतुला, आलें केलें सिंहा परलोका ॥ व्याकुल बहु मीं जालें, राकु निगेला सिंको मला नो क्वा ॥ ७२०
गृध्रि	ज	अनुजानें, करुनि यो पांजलि प्रदाने मनी ॥ शोकाकुल होउनि तो, स्वदशाने क्यो सुख प्रदाने मनी ॥ ७२१
मगथा	य	कात्यणे ही, पूर्वकथा एक दो स्वबल गर्वें ॥ संप्रथा प्रनिगे लो, तो कोला राह फार गर्व गर्वें ॥ ७२२
सूर्यक	रा	चो सूर्यो, गगन पथी देह राह बहु जाला ॥ ते क्यो निज पक्षाधः, स्वापु नि संरक्षिलें वि अनुजाला ॥ ७२३
अश्वि स	म	ब्रं धकरें, जालें अखंड विकल मत्स्यो ॥ जळलें मत्स्य क्षेपरी, केलें मीं बंधु बंधे परित्रीण ॥ ७२४
साजुज	ज	सीन सीमगे, खाळें उतरूनि फार नळ मळो ॥ धुली नें लोळतां मी, बहु आलिंगुनि भूमि नळ मळलो ॥ ७२५
तो संर	य	स्वा तें त्या, निशा करे मुनि वरें क्षणामाजी ॥ करुणा नि शोकरानें, निबारिली राह वरना माजी ॥ ७२६
त्या नें म	ज	लापूर्वी, प्रविष्य सारें निवे दिलें होतें ॥ तें पाहिलें स्वदनीह, आतां सांगो नि यो दिलें होतें ॥ ७२७
मत्त न	य	सुधा र्ध्याभिध, प्रस्वाचा शो धकान नी करितो ॥ या हे महेंद्र गिरिचा, निकट देशा स्यें बळें बंधू हरितो ॥ ७२८
स्वकुमा	रा	नेमातें, हें कथिलें चंद्रा शरै धिजाया ॥ आहें अशो कवनिका, स्वानी करितो विलंब कोनाया ॥ ७२९
हे गृध्रे	म	णी सांगुनि, गेला होऊनि पक्ष वेळ पूर्ण ॥ जाती म हेंद्र गिरिचा, सिंधु नदी तें घुव गहीं तू ॥ ७३०

१ स्वनाम २ मणवर्तमानयुक्त ३ संपाती ४ बानर ५ मूल ६ अणो ७ उदकाजल्लिदान ८ मानी ९ सूर्य १० अग्नि तुल्य सूर्य करण ११ रक्ष
 १२ रक्षाचंद्र १३ मसुत्र १४ सुपा र्ध्वनामक १५ रावण १६ सीता १७ गृध्रे १८ अत्यन्त दाले पत्वनयुक्त १९ शीघ्र २० मंत्ररा मायणे किं २१ शोभो २२

कपिने श्री	सीनेचा, यापरिऐकोनियां समाचार ॥ जालें मुरितमनीं पारि, त्यांसिगम्येंसिधुंरिपुसमाचार ॥ ७१	१११
यासाग रा	सिकैसैं, नरणें याचा पलीकडें लोकां ॥ यातें विलेखिल्या वारि, हिलेसीतीसतीगनैकडेका ॥ ७२	११२
कैसेसा म	थीअसैं, कोणातें कोणतें धितो यातें ॥ मार्ग येव्हातें, नदीपतीतें अगां यतो यातें ॥ ७३	११३
सरसि ज	सैवजुं भोइव, कसपतीजांबवान् बेंदें त्यांस ॥ मारुनितीकां असती, चिंतासिधूतंजीवेंदें त्यास ॥ ७४	११४
होनन य	मोहूताचा, याचा ऐकां अपारवीर्याला ॥ भक्षिन होतों परिणत, फलमनिनें उपजतो विस्वर्गाला ॥ ७५	११५
हेमंथ रा	लोहीहो, सलीलं सलीलं वूलें कंदुकसां ॥ याचा युं धरीना, गोबंदसमनेसिआजें सिंधुकसां ॥ ७६	११६
व्यथीवि म	नांतें परिनां, चिंतापावोनिसेतुलोयाला ॥ ओजिलें जें ग्रामम, कोणीप्राणीं नसेतुलोयाला ॥ ७७	११७
याचेंसु ज	रंडमहा, प्रचंडयमदंडदंडसंमहा ॥ हावज्जदेहकेवळ, सुरराजुपरीजियप्रदक्षमहा ॥ ७८	११८
हाविज य	वीर्यशाली, दुर्धरदुर्धर्मीसर्ववीरमणी ॥ लघुनिजरीपतीतें, शोधीलं न पाळसुनूचीरमणी ॥ ७९	११९
ऐसैंकं ज	भबोसिज, बदनांतो मारुनीमहाकाये ॥ वादेंमहेंद्रशिखरी, वामनबलिराज्यकामहोकाये ॥ ८०	१२०
कपिना य	कप्रभोदा, सहमारुतिवादलां स्वयकामें ॥ तद्वीरवैमहेंद्रा, सहलवलेनैबुवंगैकामें ॥ ८१	१२१
नौमक रा	लयलंपन, लीलारंभीत्याणें बुवंगतें ॥ अचलापरिअचलं असा, करुनिमहेंद्रादिखंगसंगतें ॥ ८२	१२२
मौजातों म	करालय, लंघुनिदेखावयासत्यांसितला ॥ जैसोमयूरपक्षी, सामोरोजायेमेघसंहितला ॥ ८३	१२३

११८ अचारः अपारणीयः २ निर्दोषा १ मार्गविप्रभूत ४ समुद्र ५ अगाध आहे उदकजाचें ६ बल्येया चांजांमर्या सुखउत्पन्न ७ वायु ८ पक्ष फलबुद्धिने ९ मे
 १० कापसाचें वृक्षारसा ११ गाईचा पावलाची तुल्यता १२ बलादिक १३ उपमा देण्यास १४ राक्षसास पराभव देणारा १५ समर्थ १६ जांबवान् १७ कं.
 किं.मं.११ किंकिंधा कांड समाप्त.

मतिधैर्यं	श्री	भ्राजन्, मारुतिजेद्वन्द्वेनदाशिखरी ॥ स्वशिरोधर्मोभावी, दशमुखगतिदास्ववीनयाशिखरी ॥ ७	१
तौसलिल	रा	शिवाक्षे, प्रगटेशिवदौर्बन्धुतोयाने ॥ विधामयावयाले, पक्षेभेदनिधिं धुतोयाने ॥ ७	२
वसुखलं	म	रुक्मन्, पाटीमान्निविप्रशकैला ॥ मैनाकाशीगर्भेकी, इदंज्जप्रहारहोकेला ॥ ७	३
वेऊनिअं	ज	नेया, विश्वामेपुनः प्रयाणयोआधे ॥ अभिप्रेषितहिमव, कृतन आस असेमनत समआधे ॥ ७	४
हेंअं जने	य	ऐकुनि, सन्धानुनिताषऊनिमिनाको ॥ गेलोतसाबिचाप, व्युत्तरसावुष्टिहोयमैनाको ॥ ७	५
परमत्व	री	करुनिषो, आर्यमहाकायैरिचलागूल ॥ दशयोजनतनुकपितो, स्वजबैबिकरीविस्थासिंपांगूळ ॥ ७	६
धनपक्ष	म	हीधनसो, गरुडानिलवेगवान्महाकाय ॥ जातोका लंरशानन, नगरयासैककामहोकाय ॥ ७	७
तौनागांची	ज	ननी, सुरसोसुरसाध्यसिद्धगणलेपिते ॥ वीर्यपरिशेसाठी, विघ्नकरीसागरीमहाकपिते ॥ ७	८
आननंओ	य	तैकेले, तत्संख्यावीसयोजनेअसनी ॥ अमितीस्थानंदंष्ट्रा, सुरसाव्यापीनभोनराअशिनी ॥ ७	९
रोधूनिअं	ज	निचा, ननयाचासर्वयार्गनेअगुलो ॥ विधिवरदानअसैमज, भक्षानखणेबळेविआजंतुला ॥ ७	१०
मारुतेन	य	निपुर्णनिता, स्वकर्थासंगेखणेंधरोहिता ॥ दशवदनामैनेली, केलीदुष्टमनःप्रियैरहिता ॥ ७	११
दशरथ	रा	जसुनाते, केलेंसनंतबहुवियोगानें ॥ शोधावयासनीने, जातोतदूनननियोगानें ॥ ७	१२
करुनिन	म	स्कारनिता, जाउनिसागेनरापवालाहो ॥ मगयेईनदहैमअशुनिंकारमआपेबालीहै ॥ ७	१३

१ बुद्धि, पराक्रमसंपत्तिपैषात्र २ पर्वत ३ होणारीरावणगति ४ समुद्रवाक्छे ५ मैनाक ६ समुद्रेपाठविलाहिमालयपुन ७ दीर्घपुच्छ ८ रावणनगरीमि
 ९ देवादिभावैषाषण १० दीर्घ ११ निरुपमा १२ सीता १३ राम १४ गमाज्ञा १५ सर्व १६ पाव १७ सं. सुं. कोडे. प्र. मं. १९

यापारितो	श्री मारुति, बहुविनवीपदिनयैरयानीस ॥ त्पुनिदिशककर्मभग, वपुगुरुकरिहोययोजनैनीस ॥ ७	१४
मारुतिनो	रागानैः वादेरशकैन्विभोजनैनैवती ॥ शतगावैसुरसाकरि, मुग्वनैदोचांसिदेवमानवती ॥ ७	१५
अंगुष्ठस	मनूतै, कठनिशिरैमारुतीचिवरती ॥ जायनिनेयादौनै, उडोनिगंगनीग्रहसंगणैसरती ॥ ७	१६
नेद्धोप्रभं	जनात्सज, देवाहोवणिताग्रहसुरसा ॥ आशिर्वादासहै, मार्गनैतोषऊनियोसुस्ता ॥ ७	१७
तोषेनैने	यसाकपि, जानोकायोग्रहैगृहीतगती ॥ केलान्विसिंहिकेनै, जीपासुनियानविग्रहीतगती ॥ ७	१८
वरनहा	रावाटै, तीचादेहानरीशिरोनस्वै ॥ नखैर्ममैडेदुनि, मारीहैमृत्युचैनिदोनस्वै ॥ ७	१९
तेधुनियो	ममारुति, उडोनिगंलोसमुदतीराशी ॥ व्यायोशैवैयशोभि, प्रभुप्रतापान्निचिचिचनीराशी ॥ ७	२०
दिङ्करा	जर्भीनी, समीपजानोचिसूर्यनैयानै ॥ शत्रुप्रनापगतिला, सुचवीजाऊनिसिंधुतीथानै ॥ ७	२१
दशमुख	यशोधिर्बाहव, मारुतिजानापुरीशिरायाम ॥ लंकाधिदेवतीनै, आलीयाशीकलीकरायाम ॥ ७	२२
दैवंपरा	जचदिला, तीजकडेकीकपीनमारुतिला ॥ तैआतादैभावी, स्वविनीशानैवरोनमारुतिला ॥ ७	२३
शुभ्रांद्दे	यहोनो, जाउनिचांशत्रुबापुरीमाजी ॥ मौजीरघुवंशाची, कोठेनैत्वामिनोत्यणैमाजी ॥ ७	२४
नदुपारि	राससरानै, यासादीनोशिरैजानरकी ॥ नरकिन्नरकिंपुरुषा, यमार्थयासकालवानरकी ॥ ७	२५
राक्षसर	मणीयननू, रमणीगणसुसंदेखिलापरतै ॥ सीनानपाहिलीभग, नोषाध्याक्रान्तवित्तनोपरतै ॥ ७	२६

१ नवद २ ग्रहनसवज्जन ३ मारुति ४ महारैवसा ५ गरुडसा ६ डा० जउचर ७ प्राणी ८ नोक्षण ९ नस्व १० कारण ११ शत्रुयशः समुद्र १२ दशमुखनगरीजबक

१३ भा० अस्तासजाऊन १४ रावणयशः समुद्रासवडवानि १५ होणरीनाशानिबलकथित १६ वैदेय १७ लक्ष्मी १८ रावणमंदिर १९ सुखीगणोनिदिन २०

संतुष्टयिन्नआहेचिजजाचै ६० मं० रा० सु० दि० मं० २

नीलदयी श्री	मद्रु, नाथपरानेनमूलिकेला ॥ पाहेलघुदहाते, चेउनि सर्ववशांथबहुकेला ॥ ७ ॥	२७
तेथुनिनि रा	इहोउनि, मारुनिगेला अशोकविकेला ॥ येथेअसेलसीता, ऐसांनिश्चयमनोभवनिकेला ॥ ७ ॥	२८
कुरवक म	रुबक, बंजुलेनिलकोमलकप्रियालेहिताले ॥ माकंदकुंदोतंदुक, चंपकचांपेयकेनकीनाले ॥ ७ ॥	२९
वरकुट ज	लकुचपाटले, पनसांश्चथहुसरलपुन्नाग ॥ बकुलतमालोदुबरे, चंदनकलवंगविल्यनरुनाग ॥ ७ ॥	३०
ऐसेसंच र्य	तरुथे, अवलोकुनिहेमैशिंशिवापाहे ॥ तीवरचढोनिरेखे, तोरैस्त्रीगणोंअपापाहे ॥ ७ ॥	३१
मलिनांत रा	सुरीचा, मध्यंसीतेसिंदेखतांकपिला ॥ केवळअनुचिन्नासे, ऐसीकींमर्दप्रोगणीकपिला ॥ ७ ॥	३२
विचीखणे म	रुसुने, देवेंतृराक्षसीमवेंतुलसी ॥ अनुचिन्नेकेवळजाले, मसणींभांगेमधेंजमीतुलसी ॥ ७ ॥	३३
शिवांशिव ज	गनिवासा, केशीगतिजानकीसेयाघडली ॥ श्रीशालियामशिला, यवनाचांश्चन्यमंदिरीपडली ॥ ७ ॥	३४
हेअंजने र्य	चितुनि, जाला, संनसेजेविशिखिंकुंड ॥ तोरात्रिचरमभागे, आलातेथेंसकामंदेशेनुंद ॥ ७ ॥	३५
नीपापुं ज	निर्लक्ष, निर्मर्यादस्मरौर्नबडबडली ॥ नेंअश्राव्यअवाच्य, अवरणकरुनिमारुतीहिगडबडली ॥ ७ ॥	३६
सीनानैआ रा	कनो, स्थापुनियांअंतरींनृणासिकरे ॥ खलदर्शनकंपितननु, यापरिबोलंपराडुस्वरुनिकरे ॥ ७ ॥	३७
कांपापाचा रा	राणें, जासीनरकीमुटदज्जानासहित ॥ अमृतरसानेंटाकुनि, त्याणींकोस्वडसेवनासहित ॥ ७ ॥	३८
लोकपिता म	हेनुस्त्रा, कुलगुरुपौलस्त्यबंधुवैश्रवण ॥ अवरणकरुनिहेनुस्त्रे, गुणहोनीलनसंपुर्वजैश्रवण ॥ ७ ॥	३९

१मनोयह+ दोनआचीनदसजानिवर्णनआहे २सुवर्णचिंसीताकली ३राससीन ४निषाया ५सीता ६दुष्टांत-करणराससी ७गादवीत ८गाय ९बरोबरीपावसी १०अपिकुंड ११याहोदेंस १२रावण १३पापी १४निलज्ज १५कामयुक्त १६एकण्याबोलण्यासअयोग्य १७भागेमुखकरणाी १८विषयान १९

कुवेर २०पूर्वजांचेकणी २०सु०को०नु०क०३

दुष्टायाँहि श्री	११०
कौपरदा रा	१११
रामकृते म	११२
नमः पुं ज	११३
काकुल्लमा य	११४
ऐसेअसु रा	११५
त्यासंखणे म	११६
कल्लवभा ज	११७
त्याससमी य	११८
तेकोसह ज	११९
वैरैवा य	१२०
जानकिधा रा	१२१
तेसैते म	१२२

निज, देवैसंप्राप्तजाहलीजुलु। सीलंजसीभूषणाला, नैसीनजिरेअमंगलासंतुलो ॥ ७
 संगति, निजविनामाजिमानीसौर। साराबानदथादें, पुण्यायुंदब्बकोशहासारा ॥ ८
 जरेउनि, मस्तकंठेवीनयाचियापादी ॥ सुखकारिणीसमुविनो, लोकहितनरुपाचिसंपादी ॥ ९
 करापिहि, जिकालंरणंगणीमहारविसि ॥ बलबहैरेंकेबल, दथाविनिजजीवनासिहारविसी ॥ १०
 कांची, जभिनवटळोणितंबुधारही ॥ होणपरंपारणातरि, वारिलंतुर्जकोणकिंबुधाराही ॥ ११
 धिपनो, ऐकुनिकोपोनिमित्तराचारी ॥ निंदयकृत्याकृत्या, दुईनागससीसपाचारी ॥ १२
 जहोनी, वशंन्यावीकेलिंसंदिरीधारा ॥ किंबोमहानसातें, न्यावीहैप्रातराशाधारा ॥ १३
 नरावण, ऐसंबोळोनियांनिशांतानें ॥ गेलाअरुतार्थमनै, संनिधजाणोनियांनिशांतानें ॥ १४
 मार्चा, बहिणीजाल्याधराविराभाजो ॥ चावोखात्याणतीनो, कापेंनैभूपसुसुचीभाजो ॥ १५
 सुशीला, विजरातेंगससीसत्यावारी ॥ स्वमकथरिमयशः, शुभाळारिपुमनीपशिखिवारी ॥ १६
 ससंधी, नैसीतेंगससीगणीसीनी ॥ तेथेविजराजाली, मधुरोक्तेंकोकिलाविसुविनीनी ॥ १७
 सिंधरी, अविलंबेहार्त्वादीयकांतरणी ॥ नरणीशत्रुधांतो, होइलचिंतनदीनहीनरणी ॥ १८
 जावी, नेणेंनोदुःखचनउंजेंवारे ॥ परिदृष्टावर्णेत्या, सोनेलोसुटलेंउंजेंवारे ॥ १९

१) निरुपम २) कुवा ३) श्रेष्ठ ४) पुण्य ५) आयुष्य ६) स्वदृढ ७) भांडार ८) अपकार ९) समूह १०) रामबाण ११) दूरय १२) संवंधी १३) रक्त १४) धारा १५) हीकून १६) मुल्ला १७) कीडा १८) स्थान १९) सकाळ २०) काफराळ २१) शूद्र
 २२) शान २३) काळ २४) स्त्री २५) राम २६) शो २७) निष्कलंक २८) चंद्र २९) शत्रु ३०) मना ३१) दुष्टा ३२) पति ३३) सुख ३४) नौका ३५) उपडे ३६) केंपादि ३७) सुंदर ३८) केंपादि ३९) सुंदर ४०) केंपादि

क्षितिकन्याश्री	रघुवर, युवनि करीने थफार आकांत ॥ निश्चिन मरणासीना, त्याणें प्रफोरा मचंद हाकांत ॥ ५३
मारुतिं थ	रा रं हावर, बैसु निउपजावया सिंविश्वास ॥ राघवगुणामि वणी, अंदनीं नित्य तो बंविश्वास ॥ ५४
नो सीतां दु	म शिखरी, मारुति लीर खतो त्याणे मातें ॥ पडला की दुस्वप्न, क्षेम असों बंधु युक्त रामातें ॥ ५५
विने मैनी	ज नसे, स्वर्म न के हो नै स्वाक्ष मायावी ॥ कपिरुपें आलासे, पिढाया या संक्षमा यावी ॥ ५६
ऐसी तै भ	य मानुनि, सीता पडली धरुनि मो हातें ॥ नेझीं मारुति तीतें, सावध होतों करी न मी हातें ॥ ५७
मारुतिक	रा सिंजोडुनि, सीते सि त्याणें धरून कौशंका ॥ मी राम दुनं हनु मान, नुज साशीं सर्व शोधिलीं कां ॥ ५८
माने दीन	म णिवंश, प्रभवं वीरें सलक्ष्मणें रामें ॥ कुशल तुला पुशिलें सें, लहिल्ले वैजवगविया धामें ॥ ५९
रामां छं बु	ज भुंगें, सुघी वेंवानरे श्वरें प्रणतें ॥ कुशल तुला पुशिलें सें, जावें मन धिक स्वशक्ति तो त्याणें ॥ ६०
चे अंगुली	य कार्ते, रामा नें धाडिलीं तुला सुद्रां ॥ मजशीं स्वकिंक राशीं, बंदका हीं गोड सोडूं हे मुद्रां ॥ ६१
एवंच प्र	ज नौलज, बदतां सोडुनि दीर्घ निश्वास ॥ विश्वासें मान्य ऐसें, बोले सीता धरुनि विश्वास ॥ ६२
मत्याण प्रि	य राजा, कैसां आहें वनात वीर मणी ॥ जाची दशकं ठेहना, क्षण क्षणीं दुःख आठवीर मणी ॥ ६३
लक्ष्मण व	स असे कीं, जो मातें मानि नो सुमि आयो ॥ जाचा सज्जन तो बंद, सहणारि पुलां करि श्रमी वासी ॥ ६४
जालें संग	म नकसें, सुघी वाशीं मनुष्य रायाचें ॥ ऐसें पुसतां मारुति, सांगें निसे वन सर्व ही याचें ॥ ६५

१६ सावर २ जगास ३ राक्षस ४ नमस्कार ५ सूर्या वंशोत्पन्न ६ दिव्यो गद, ख ७ रामपदक मलयमर ८ स्वदासाशी ९ नज्जा दिचिद १० याप्रकारें कळत

११ मारुति १२ श्वास १३ जगास १४ रावणा नें हरण केलेली १५ स्त्री १६ सुमित्रे सारखी १७ साधूं स आनंद रायक १८ श्रम युक्त १९ आसयुक्त २० भेट २१ गमावें २० म. सु. मं. २१

विकचान्व	वदनी, सीतानेकांयुगेमनामाजी ॥ ऐसी आहंमारुत, तनया अत्यंत कामनीमाजी ॥ ७३	॥ ७३	६५
रामानेमा	वें, येथें येऊनि राक्षसापेसरी ॥ हा उद्देग करितसें, लोकां सिंजसा घागंत सापेसरी ॥ ७४	॥ ७४	६७
हारसंध	मीनिज, पाविषत्यानलांत होमीन ॥ यरिदुजा आहंकी, जनरामयशोर्णवांत होमीन ॥ ७५	॥ ७५	६८
तनुजानु	मीचांसह, रक्षःपतिचा गुहासमयास ॥ काळा नेंकेत्यावर, पावेन सुखासमी समयास ॥ ७६	॥ ७६	६९
हारचुना	कहलें, मरेलरिपुनेधवां धवौसहित ॥ जादंन पुरीसनेकां, होइल साकेत सौधवासहित ॥ ७७	॥ ७७	७०
बाकअसे	नीचें, ऐकूनि यो मारुतीत्युगेसाधू ॥ सौधकाम दुष्टाप्रभु, यशःसमुद्र चरित्रवासाधू ॥ ७८	॥ ७८	७१
परमोन	हंमाते, कुलशीलीनुगुणसन्मताचरण ॥ हंमजनेमानें नरि, दशमुखनाशार्थ जन्मनाचरण ॥ ७९	॥ ७९	७२
होपलमो	नगृथां, जसां कृमिअधीन सारमें यातें ॥ मीं पलमाजें वधिनो, जैसां मुगकां नें सारमें यातें ॥ ८०	॥ ८०	७३
परिराम	शब्द, प्रस्नानपुतिन सौत्यणनमनी ॥ धरिल विधीरसीतें, दुकरदशकठमाशें हंनमनी ॥ ८१	॥ ८१	७४
चिन्ताबाहु	मैणिला, भगवती जैसा कुलाच्यकबल ॥ ऐकावें सप्रौणा, मंहे रामें स्मरौ निचाकबल ॥ ८२	॥ ८२	७५
विश्वासहो	ऐसें, पुर्वी अभिज्ञानें देउपायनसे ॥ अर्पिन रामचरणी, तनो ॥ तें देउपायनसे ॥ ८३	॥ ८३	७६
बायुकुमा	विअशी, वाणी ऐकूनि यों कर्थायातें ॥ विहित करायो सीता, आरभें करि स्वयें कथायातें ॥ ८४	॥ ८४	७७
बायेकरी	देकीं, प्रसकंठेऊनि चित्रकूटवनी ॥ राघव निजला असती, असेनां चांशासिनो लता भवनी ॥ ८५	॥ ८५	७८

१ प्रकुलकमममशी भासुलीजीचा २ रावण ३ दुःसह रावण ४ मत्स्य करीन ५ रामयशःसमुद्र ६ मत्स्य त्याका सारवा ७ प्रसिद्ध ८ अयोध्या मंदिरवास ९ सिलकरी १० चरित्र
रूपवत् ११ कुलशीला सयोग १२ राक्षस १३ विष्टा १४ सिंह १५ कुवा १६ निलैज १७ रामा नणें १८ क्षत्रिय श्रेष्ठ १९ कुंभार २० जीवें २१ कामाग्नि २२ यास २३ रावण २४ माझा मांडीव
२ २७ दुष्टांचा २८ लताग्रह २९ मुरकांडे पळेणो मं० ६

राममुख	श्री सक्ता, मां होत्ये तौ शरासै मानखरें ॥ मद्धरयी चारौ धरं, वासै विवायसं करी क्षते न खरें ॥ ७९	७९
ने करौ पुर	जै जै वै, कुशरूप कुश यासना खानें ॥ सोडु निहरिना जाला, नीमेष मात्रै नरे कने जानें ॥ ८०	८०
प्यावा चूडा	णि ही, ही दोन तुला दिली अभिमानें ॥ आतां श्रीरामांतें, आणावें शिघ्रतूं अभिमानें ॥ ८१	८१
ऐसे बदा	लितो, मारुनि ऐकोनीयां करी न तिला ॥ जुडामणि सह आशा, घेरुनि निचे स्वये पुसो न तिला ॥ ८२	८२
सीतां घिद	वंदुनि, जानां करुनी मनीं विचारशी ॥ मोडी अशोक बनी को, मारुनि बलशौ यदी निचाराशी ॥ ८३	८३
करि तो प	क्रमानें, अशोक बनी कारै प्रभंजन नो ॥ मारुनि असुरां शीगमें, क्षय करी देह बाध्य प्रजने नो ॥ ८४	८४
कथिनि प्र	दर्वन क्षय, तदक्षक राक्षस क्षमा पतितें ॥ द्यणती अशोक बनी को, विना शिखी वानरें मही पतितें ॥ ८५	८५
मक्षसं कुं	र रावण, ते द्वांन कंचरां सिपाचारी ॥ येती बलि प्रदत्त, प्रधान पुत्रादि कक्षपाचारी ॥ ८६	८६
कैचा निभी	वानर, आला त्याला स्वये नीबाराजी ॥ ऐशीं करुनि आशा, श्रेष्ठी असुरां सिने पावाराजी ॥ ८७	८७
पुत्रै प्रभं	नाचा, मारुनि बल युक्त जंबुमालीला ॥ केली कक्षा नि सम, अंत कचेतें सुख क्षमा छिला ॥ ८८	८८
असुरस	करितो तो, जाला सर्वा मरामि सुख काल ॥ हंकादारी मारुनि, जातां भासै पलाशें जन काल ॥ ८९	८९
ते द्वां को ये	वण, पंच प्रपत्नी यमात्य तो धाडी ॥ जीवंत घरावानर, चाला जाऊनीयां त्याणे धाडी ॥ ९०	९०
ते सचिब	न्युते म, स्वायुध नीकरें पग सुहा नि करें ॥ वर्षा नि धरा धरा वर, धारा धर सै मरुत्त ती नि करें ॥ ९१	९१

१ बाणसमतीक्ष्ण २ नाम ३ रेंद्रका क ४ न स्व ५ वेग ६ दर्शन ७ ब ८ व्यास ९ शिरोभूषण १० सुहा ११ नमन १२ विचारुन १३ अशोक ब न हस नाश १४ वायु १५ स्त्री योग्य १६ डावन १७ रावण १८ दुष्ट १९ राक्षस २० राक्षस २१ सत्यु किनास सुखरेणारी २२ राक्षस काल २३ प्रपत्तादि प्रधान २४ कुक्ष २५ पर्वनावर २६ मंचसे इति मंत्ररामायणे सुस्कांडे स-मं-७

वैशाखी	श्री	माकति. नौरणरंगानं यातु धोनाते ॥ तोरणपरिवे मारी, दशवदनास्वानिजप्रधानाने ॥ ७३	॥ ७३
रणतटप	रा	जयास्तवे, रावणसौ चिवस्मजिवनोदकपी ॥ हासेउडे प्रहर्षे, धावेऐमेकगीविनोदकपी ॥ ७४	॥ ७४
स्वसिवि	म	धनश्रवणे, आलीसकोर्ध अक्षमाराया ॥ धाडीबलाबलाचं, विचारनकरुनिअक्षमाराया ॥ ७५	॥ ७५
मरुतात्म	ज	प्रनापे, जालातों सबल अक्षमरणाते ॥ अलर्नपतंगतैसा, पावैजाऊनिअक्षमरणाते ॥ ७६	॥ ७६
अशासुक्ष	य	दक्ष, पूर्वंगवसेंपंडुरीवरण ॥ वरर्णकरीतंदेणु, युनरीचैकरुनिभौनुभावरण ॥ ७७	॥ ७७
दशकंध	रा	संअक्ष, क्षयवार्ताजाहतीजसाअबानी ॥ मगइंद्रजितामित्थणे, औध्यकरीवानरावियाअशनी ॥ ७८	॥ ७८
नैअप्रति	म	पराक्रम, इंद्रजिताहोंकरुनिचांआजी ॥ प्रायः द्रुवगोधमनो, जीवतंधरुनिअगिजैआजी ॥ ७९	॥ ७९
तेसीनीज	ज	नकाज्ञा, होतोंबंदूनीमैघनाराने ॥ केलेंप्रयाणतेह्नों, प्ररलेंनभवीरसंपनाराने ॥ ८०	॥ ८०
वायुनन	य	आनंदे, रणांगणामाजिमैघनाराने ॥ जैसोमयूरपक्षी, हर्षैविपिनानेमेघनोदाराने ॥ ८१	॥ ८१
पंचोत्थंग	ज	समूही, पवनास्तजतेविधातुधानगणी ॥ पर्वतजलधराधारा, तहदिपुशस्त्रहृत्तानगणी ॥ ८२	॥ ८२
मुलासिमा	य	कारिक, रास्तेपडनीअनेकलक्षनदो ॥ आयुधशृष्टिनजाली, परिपवनसुनासिगकलक्षनदो ॥ ८३	॥ ८३
ब्रह्मास्त्राने	रा	वण, सुतमारुतिनाकीनिबद्धरणी ॥ विध्यस्त्राचोमहिमा, रक्षीसामर्थ्यजिनंदुद्धरणी ॥ ८४	॥ ८४
होतोंपिता	म	हास्ते, बलसागरमारुतीनिबद्धरणी ॥ धरणीतलीपडेपरि, योजीयत्नासिसुरविपदरणी ॥ ८५	॥ ८५

१ वनवानं राक्षस २ दारले भ्रष्ट युधद्वारणापर्य ३ रावणप्रधानपाणत्तरदक्ष ४ नामकपुत्र ५ असमर्थ ६ अक्षप्राणनाशकुशासक ७ हतिनृप ८ नगरीचाकोट ९ नीलवटुकहो
णो १० गंगा ११ सर्वकालीचैआकादन १२ अत्र १३ लरा १४ भक्षण १५ युध १६ वानराधम १७ इंद्रजित १८ मेघशङ्ख १९ मिह २० राक्षससमूह २१ एकहीक्षतदेणारी २२ मं.सं.सुं.को.मं.सं.

निःक्रियते श्री	मारुति, होतुं अत्यन्तिक प्रमोदानें ॥ राणैरञ्जकरु निबळे, बांधविलाशीघ्रमेघनाशनै ॥ ७७	१०५
मगनग	मध्यें तो, नेलां जैसां स्वकाल बालविला ॥ इतानंतु निबद्ध, स्तंभमसा धरुनि चालविला ॥ ७८	१०६
रावणस	सनेला, वानासजने धर्बां बलमंदीप ॥ त्याची पुढें दिसे तो, दशकंधरं दीन जे बिंदु रं दीप ॥ ७९	१०७
निर्मिरीअं	नैपर्वत, दशशिखरं जसां तसां महाकाय ॥ केवल पानक संचय, सर्वतमं लो मधामहां काय ॥ ८०	१०८
यशकप्रा	दशानन, पर्वमानसु नें विलोकिनी गणिलो ॥ कविमिषकालं जसां तो, मारुनि भासे पलाशं जनमणिलो ॥ ८१	१०९
मारुतिलो	त्रिचै, पतिप्रधानं प्रहस्तं सुविचारी ॥ तूं कांणकोठिचां को, वनमधिलें हें समस्त हि विचारी ॥ ८२	११०
तेद्वीत्यणे	रुक्तन, दशकं वामीत नूज पवनाचा ॥ सेवक सुग्रीवाचा, बाल्य सुजाचा प्रनाप प्रवनाचा ॥ ८३	१११
रविबंधी	दशरथनृप, संतानक्षीरसिंधु चंद्राचा ॥ गाधिज सुनिमखनाशक, राक्षसमधन क्रिया विनंदाचा ॥ ८४	११२
श्रीकंदमा	कासन, भंगकुपित भार्गवस्मयहराचा ॥ गौतमभार्या शाप, क्लेशसुमहं धकाराभिहिराचा ॥ ८५	११३
सत्यव्रत	नकाज्ञा, शार्णार्थत्यक्त राज्य कामाचा ॥ तद्गुणि वैरुष्य, कुडखराय सुखरुळ विरामाची ॥ ८६	११४
कांचनका	मृगछल, दतकांता बिरह तसे रहाचा ॥ निजभार्या चोरासु, सयप्रतिज्ञा विलास गेहाचा ॥ ८७	११५
तावकप	कमार्यम, राहु प्रभवालिवीरकाळाचा ॥ अभिमनवितरणहर्षित, सुधी वारिपू वंगपालाचा ॥ ८८	११६
वरविक	मंडितभुज, दंडनिहित चंडचा पंढराचा ॥ मींदुत राघवाचा, त्वदिपदुहैकाल दंडाचा ॥ ८९	११७

१ लस २ अंबा उवाच दोरानी ३ कीटक तंतु बल गजसा ४ वलस मुह ५ दिवसाचा दिवा ६ अंधकार ७ काजळाचा पर्वत ८ पापसंग ९ अंधकार समूह १० लहान ११ राक्षस १२ रावण १३ बालिबंधु १४ पराक्रमय १५ पुढें १६ राक्षार्या पर्वत नगमाची विशेषणें आहेत त्या सर्व विशेषणां बाष्पणं बाष्पणं यथा १७ गगनादीं १८ सुं १९ कांडे नमः २०

बाल्यनुजं	श्रीसीता, शोधायाळापुवंगयूथपनीं ॥ पाठविलेनेंगेले, जेथवर्तमभेपादेहेतपनीं ॥ ११८
मीपावोरा	रा ते, आलोंलघूनिचेकल्यामाजी ॥ सीतेलाअबलोकुनि, जालीहे दृष्टिनिर्मलामाजी ॥ ११९
दशकंग	म हाक्यें, रघुपनिलोजानकीसमर्पवी ॥ रामशरसुतवक्षः क्षतजेंक्षितिग्राससंनतर्पवी ॥ १२०
बाँतोशमु	ज नैपरितो, गरुडश्वासानिलींनधरिकामो ॥ परदाररतांमरसी, धरूनिगमांगनौरुचिरिकामो ॥ १२१
रामेधुंच	य ज्वलनी, निजवंशाचाकर्गंनहोमाशी ॥ सचरितामृतपानीं, तुझीकथोहेजनींनहोमाशी ॥ १२२
देवीस्वशि	रा सहंदू, सीतेळाराघवाचियेंचरणीं ॥ नकरीपापाचारें, वंशक्षयआघवाचियेंचरणीं ॥ १२३
प्रभुलान	म नकरींजरि, केलादंडाहंमंतुनोविसरें ॥ विसरंपेडेलंचपालां, तन्मानसमानसाख्यजेविसरें ॥ १२४
माझावाक्यें	ज रिंतूं, नदेषिनुप्रसिंहनिजंकलत्रास ॥ तरिघडतोंतुजपापां, कालापासूनिअविकलत्रास ॥ १२५
नकरुनि	य लविमूढा, मींचंतुलामारितोंपलामाजी ॥ रामाज्ञोपरिमाही, वेदस्मृतिनैचकेवलीमाजी ॥ १२६
मींनिजमु	ज बललेसौं, कीडाकेलीवनींपलाशेगणीं ॥ आलोंसैकळवायो, अंतीहेंवकताजशिब्बेगणीं ॥ १२७
प्राविप्रल	य कथाया, वाच्याचाउपायदावायो ॥ आलोंपरितूंकंही, नवदसिकोंसांगदुर्मदावीयो ॥ १२८
स्मृतिक	रा लंबंधन, केलेदुतागुणींसमानगुणें ॥ यमयाशबद्धहोंतूं, बाढोसलोंचदानभूरिगुणें ॥ १२९
सेवीपर	म सुखावह, रामाचेंपादराससुरेतैरुचें ॥ परदाररतांनुजलों, निजकांतेशींचकांसुरेतैरुचें ॥ १३०

१ सुधीव २ स्यूकिरण ३ समुद्र ४ राम बाणाविश्वदद्याचैरुक्त ५ वायुभक्षक ६ सर्प ७ गरुडश्वा सवायु ८ हेपरस्मारितां सीतेचादळा ९ रामबाणासमूहाची ११ मसिका १२ अपराधी १३ सरोवर १४ रामस्त्री १५ महादुःख १६ राक्षससमूह १७ कुल्यांचासमूह १८ व्यर्थ १९ कोळीकीटाचा सुग्रासारखादोर २० उत्तमपानींदान २१ अनंतगुणें २२ भक्तकल्यादुर्म २३ कीडा २४ मं. सुं. कां. २० मं. १०

आयुःकिंनिश्री	सय, कौकरिशीनिजगुणौचविपरीतौ ॥ इच्छित्विनिजाया, मृदाकंटाळलासिउपरीतौ ॥ ७३१
हैरेकुनि	गैतौ, सांगेदासांसिदेवैरिपु राजा ॥ कविमारीभाजोखो, किंवोहाद्योसुळावारेपुरजो ॥ ७३२
हैरेकतां	हात्वा, बिम्बीवणपाततौत्यणेराया ॥ दूतंअवध्यनयज्ञा, योग्यनसेहोपुवंगमाराया ॥ ७३३
मानीअनु	वचनंमगे, मानीदशकंठतौत्यणेरावो ॥ एततैलसिक्तवस्त्रे, मर्कटपुछायभागंवाधावो ॥ ७३४
लावजअभि	बेष्ट, प्रहारंदडादिकेंकर्गकरवो ॥ लंकापुरीतंमारा, मारंकथितंहाथरोघरींफिरवो ॥ ७३५
आज्ञाहोतौ	क्षसं, पेटविनीअंजनेयलांगूल ॥ वेष्टितंजसेपिथिलिकं, खदिरांगैरासिमानुनीगूल ॥ ७३६
हैरेकाने	हीजो, दासस्वस्यर्थवद्विलोविनवी ॥ चिनीत्यणैमलाको, चिनीप्रतिकूलदैवलावेनवी ॥ ७३७
नंदैर्मेनि	मित्राचो, सीतेचाभक्तदेवकार्यकर ॥ पुच्छायकेशशिखरी, त्याणुनिवसेवद्विजेविशीतकर ॥ ७३८
पुच्छोयाल	यावकः, मणिदोपतमोफरीननायतौ ॥ असुरांपासुभिहरितौ, उडताजालीनहालनायतौ ॥ ७३९
परिचेंशु	रंडानें, निर्मुनिनक्तंचरैपमथनाथे ॥ अनेलेंप्रदीप्तलंका, केलीजैसीपुरैपमथनाथे ॥ ७४०
हांसानेमा	पुत्रा, मित्रात्यणनीकितीकहांसीतें ॥ अनलयस्तालंका, जालीजैसैश्मशानतैसीतें ॥ ७४१
आत्मकुंम	भिलविनं, पुरवायाभेटलोशिखीसंगडौ ॥ अंगारपुर्णनगरी, कालाचीकार्यकांचीसंगडौ ॥ ७४२
अभिमुख	रसुरखडनि, चेउनियांजानकीनिदेशाली ॥ सागरलंघुनिगेलो, बालिसुनौधिष्टिनप्रदेशाली ॥ ७४३

१माहीरावणः, माय्यकरीः अभिमानीः ५ माकृतिचंपुच्छः ६ सुग्या ७ स्वयराचादंगळः ८ कापुस्तः ९ सीता १० मारुति कस्याणार्थः ११ अग्नि १२ पुत्र १३ अग्नि मित्राः वायुः १४ बंद १५ सुच्छाग्रिहाणारः अग्नि १६ रत्नदीप १७ वातरत्नः १८ नेत्रांचं पाते १९ स्तंभ २० राक्षसनाश २१ अग्नि २२ विपुल २३ शिव २४ मारुति २५ निचीः दृष्टा २६ अग्नि २७ वायुः २८ अग्न्यादिव २९ सीताः ३०

२० म सुदावाआलीकडे इ०मं०वा०सुं०को०ए०मं०११

रिख्यमुख	श्री पाहुनि, त्यांलोकलें रुतार्थ आलाहिं ॥ जांबुवरेगदमुखकवि, मारुतिलाभेटतानिलवलाहे ॥ १४४
भेटुनिता	रा पुत्र, प्रभुनिपुवगासिं अंजनयेकवी ॥ जलराशिलें येनायारि, नगरीदाहांतें सर्वआयकवी ॥ १४५
मगहर्ष	म नैविचें, प्रियवानीराघवासिंकळयाय ॥ निपंतीकपिपंचानन, रघुवरशोकैदियासिंपळवार्या ॥ १४६
राभांघंबु	ज सदस, सेऊंजातोपुंगमधुपानी ॥ मुखधावनकलें की, त्यामार्गमिधुवनें स्तम्भपुपानी ॥ १४७
मधुनैल	य मधुवनार्ते, महुनिंमनुवंशमीनवेशाला ॥ मारुनिमुखमर्दमणि, नमिनीमुनिचासमानवेशाला ॥ १४८
मारुतिक	रा सिंजोडुनि, आहेजीवंतजानकीदेवी ॥ ऐसेंबरोनिचूढा, मणिसहंशिंराघवांचिरेवेवी ॥ १४९
देवाचूढा	म णिहा, सीतेचाधैमरीयकर्णपथी ॥ आलीं ब्रह्मास्त्रयुनि, नष्टेंकदस्त्रयंतकाकथी ॥ १५०
मींबहुयो	ज नसागर, लघुनियांसर्वशोधिलींलंका ॥ सीतां बिलोकिर्लीमर्ग, अशोकवैनिकांतरांतअकलंका ॥ १५१
गरुडाळ	य गानागी, नैसीसीताअसेंअशोकवनी ॥ रावणावाकदारभान्ना, मन्नाआहेअपारशोकवनी ॥ १५२
त्वसदर	ज मीरेबा, रेतानाजालोनमूनिंसमुद्रा ॥ जालीनैतरितीचा, त्दद्यासंतरावयोमूनिंसमुद्रा ॥ १५३
सीतेनैवि	य हेकी, लांस्वशाहीदरगाननासिरणी ॥ मारूनियांभरावी, रात्रिचराहीपरेतरौरेसिरणी ॥ १५४
दशकंध	रा सिंस्वरो, मारीकिंवांमलांनरींस्वकरें ॥ ऐसांनिरोंपंतुजला, सीतेनैयाडिलाअसेंनिकरें ॥ १५५
अथराग	म नविलेंचें, दुर्वहअत्यंतरेहेंभरनीतें ॥ नाहीउतारकाही, नीचांवितासमुद्रभरनीतें ॥ १५६

११ प्र. अंगदाशिबानर १ समुद्रलंघनादित्कादरनांत ४ आनंदितमय ५ बानरसिंह ६ रामशोकगज ७ रामपदकमलस्तन्यानभयर ८ तोंडधुणें ९ मपलनातीलमघपान ११ मघ

स्थानय ११ राम १३ यानकंध १४ माझाकर्नी १५ ब्रह्मास्त्रजेनेत्रकाकंधा १६ अशोकवनी १७ गरुडगुहस्थिता १८ अशोकदोड १९ लंका २० मरणसमुद्र २१ यम

गी २२ देहाचाभार २३ मं. रा. सुं. को. मं. ० १२ सुंदरकांड. समाप्तः

सुदितमना	१
उपकनैपा	२
रामत्पणैम	३
सस्तीकालोम	४
नवबलैप	५
इत्यादितोन	६
कक्षीनगरी	७
मारुनिस्त्रणै	८
त्याहुनिपुटै	९
पूर्वदारीवि	१०
असिबलसो	११
पादातकुजै	१२
दुर्गमदुर्ग	१३

श्रीराघव, सीताकीशल्यऐकनाजालो ॥ अपीदुर्लभसुखकर, आलिगनंगंधवाहैनुजालो ॥ ७
 रागारो, नौकानाहीत्यणोनिघाकाय ॥ आलिगिलानुपालै, सिंधुनरेणदक्षकपिमहाकार्य ॥ ८
 मद्रुःख, ध्यातीजालासिमरुतीनरेणा ॥ सीतेसितारिलेत्वां, होउभियांशोकसागरीनरेणा ॥ ९
 जल, वाचविलैशत्रुकीर्तिविधुराहो ॥ तुक्षियापराक्रमानै, लंकारसोविचोर्गविधुराहो ॥ १०
 यस्विनीचा, पूरैखललोकैदक्षविधवाहो ॥ असुरदराजधानी, तुझाप्रतापैकरुनिविधवाहो ॥ ११
 राधिप, मारुनिबैस्वीननैकरीस्त्ववन ॥ सुदितकपिकुलैध्यानै, गमलैतैसिंधुचैसमस्तबैनै ॥ १२
 मद्रिपुचै, मार्गकसावीरकिंकिशीसेना ॥ मजलानदीयतीतै, उतरायालागियुक्तिगवसेना ॥ १३
 जनेद्रो, शतयोजनवारिधीअसेपहिलो ॥ जालोचुंबितैसरसा, स्वयंवरागोत्रकन्यकामहिलो ॥ १४
 यमालय, तुल्यालकांसुवर्णप्रोकारी ॥ गंभीरनीरपैरिखा, गुमहारसुरांगनोकारी ॥ १५
 जयो, रक्षकशस्त्रास्त्रविहारीअयुत ॥ निवुकेचअसुरपश्चम, दिग्दारीवसनिशीर्यशकियुत ॥ १६
 जकासन, शरकरसंख्येकरुनियानियुत ॥ यमयेसपाशहोदक्षिनिनिद्रैकरुनैजैवियुत ॥ १७
 यश्व, स्वदनपूर्णाप्रदोषैचरसेनो ॥ वीर्योदीणपिमसम, वर्णास्थलजीसतैपैगवसेना ॥ १८
 राहारट, तरपरमकूरपरिपरीतैमनी ॥ मजतैतवप्रताप, जलनाचीस्वर्णवेदिकोगमनी ॥ १९

१ राघुचर २ उपकारसमुद्र ३ समुद्रोपनसमर्थमारुतिदेह ४ दुःखांधकार ५ स्वर्ण ६ लोका ७ रात्रुपराब्ध ८ दक्षराहु ९ राक्षसविद्योगिदुःखिता १० वलनरी ११ स्वयुख १२ शानराइ १३
 उदक १४ समुद्र १५ जलकिवात्रिभि, युक्त १६ सर्वतकन्या १७ स्त्रिया १८ नया १९ सुवर्ण २० काट २१ लोलपाणी २२ संख्येकर २३ रक्षितद्वारा २४ देवस्वी २५ पना २६ र हाहाजार २७ स्वधुधुधु २८ बाणह
 स्त २९ लक्ष ३० दक्षिणदारे ३१ हीन ३२ पायरलहनीपोडेरथाहीपुर्ण ३३ राक्षससेना ३४ लंकेन ३५ बुद्धिहीन ३६ सुवर्ण ३७ इनीअनिनमंगमायणैयु ३८ कां ३९ प्रथमो ४०

त्रिपुरासे	श्री	कंठें, स्वशरैकेंलें सणांत भस्मरणी ॥ नशितवडासेलंका, जाहुनि केडी क्षमा पुरस्मरणी ॥ १४
प्रभुनवप	रा	क्रमाशिस, तृणसंहतिंद्रज्जेनकलंका ॥ वधिशिरणांगणीत्या, दशाननीसर्वसज्जनकलंका ॥ १५
ऐसेऐकुनि	म	गती, रामस्वर्गैमारुतैमहाबाहो ॥ रावणमारिनेऐसा, आहेंतौसत्यकामहाबाहो ॥ १६
कशिनेपनं	ज	धैमुखी, वीरात्वांहीमिलीस्वयेंलंका ॥ जनकैर्णामृतधारा, राहोतवकीनीभित्येअकलंका ॥ १७
होमकराल	य	दुस्तर, थाहुनिहीजानकीवियोगमैतें ॥ गमतेंसंकटसोरें, तुमचीकैशीअहोपूवंगमैतें ॥ १८
वानरैकुल	रा	जैत्यणें, सिद्धिअसेधैर्यबलनयोत्साहें ॥ साहेंवियोगदुःख, क्षंदणुआहेंजगनिवासाहें ॥ १९
नबसेवक	म	र्यादरा, विलंपनीमात्रहोनैहैसकती ॥ पुवर्गनवाप्रिपुवगत, तरलेंभवसिंधुहोसमुद्रकिती ॥ २०
रामेस्वर्गोवि	ज	योभिध, सुहूर्नआहेंबरापूवंगपैतें ॥ आज्ञेनिघावेंजयेमज, चडनौमरनीलदुष्टकोणीपतें ॥ २१
जैगजगव	य,	गवाक्ष, पुवंगचाळोनैतेंपुटेंसबल ॥ उत्तरदक्षिणैपौर्वा, ऋषमदुजांगंधमारनप्रबल ॥ २२
कपिराथातू	ज	धनी, राहुनियांसावधानेसरक्षी ॥ पाळूनवेगदर्शी, सुषेणसहजांबुवंतहैकक्षी ॥ २३
कपिकुलना	य	कनील, स्वबलैरक्षूसमससेनेली ॥ सावधवर्नाअनिबल, रिपुतौअंतासिपाहिजेनेली ॥ २४
मीवायुकुमा	रां	चा, स्कंधीबैसोनिचालनोकटकी ॥ वालीसुतस्कंधीदें, अर्जुनीचढजेविंअदिचोकटकी ॥ २५
अत्यपराक	मे	दुर्बल, जरअसनीलपूवंगनरत्यानै ॥ किंकिंधानगरीतूं, स्थापुनिघैशत्रुसिंधुनरत्यानै ॥ २६

१ पृथ्वी २ रावणचौलंका ३ इंद्र ४ अग्निमुखी ५ लोकांचाकानासअमृतधारास्त्व ६ मातें ७ सुग्रीव ८ धैर्य, बल, नीति, उत्साहेकरून ९ नभवर १० सत्यरतौकाशिन

११ विजयनामक, रसरा १२ हेसुग्रीवा १३ राक्षस १४ गजादिनामकवानर १५ उत्तरदक्षिणभागी १६ पृथ्वीभागी १७ मध्यभागी १८ हेलक्षणा १९ शत्रुसमुद्रतरणारे २०

मं.रा.यु.को.मं.२

वचन असे	श्री	रघुकुल. निलकाचं ऐकती चैयूथवर ॥ जयशब्द करिती नो धनि जाता आला दिगंतें थवर ॥ २७
वंदु निरघु	रा	घातें. उठती धरुनी करी शिला विटपी ॥ शनै बलि शरभ, दरीमुख, पनस, गजार्क, प्रजंघ, रंम, कपी ॥ २८
गरुड स्कंधी	म	धुरिपु, जे बिमयूर हिजा वरि स्कंद ॥ नै सं अधिष्ठितें, दाशरथी वा युं जांग दस्कंध ॥ २९
बहुकोटि ध्य	ज	नै सें, कपिकरिती पुच्छ संघनै वरतें ॥ नेह्योगमनी जाणों, आनीय मरंड राक्षसा वरतें ॥ ३०
गोरेनी छेनो	य	दै, दंदन सैरत किनि कपीचाळे ॥ विवळें प्रवाल सन्निभे, किनि धूमाक्ष पुवंग किनि काळे ॥ ३१
नेचळि च	रा	परसे, पीनै पुवग प्रवीर बहु संख्य ॥ गर्जनि घन सें त्याणती, शिघ्र पडों गवणा सवें संख्य ॥ ३२
परिषमनि	म	भुजातें, नाडिनि हसती कपी किनी उडनी ॥ धावनि काप विनि क्षिनि, पाडिनि रुं पर्व ना वरी चिदती ॥ ३३
ऐसा प्रलपी	ज	उनिधि, कपि बलतें सें सुरा सुरा सत्य ॥ गेलें रामा सहनें, सागरतीरा सिं उतरुनी सत्य ॥ ३४
नोउत्तरतो	य	निधि, पुवग चमूचें करुनि यो छयो ॥ गेला दक्षिण सोगर, विजिगीषु को घव न्हिचा सद्य ॥ ३५
रघुपतिनि	ज	सेने सह, जाउनि यों पावला समुद्राशी ॥ सुघी वानें सांगुनि, कपि बल उतरि स्वदां समुद्राशी ॥ ३६
कपिनेथे आ	य	कती, दशरथ नृपसूचा बिला पाली ॥ फलंजल सेवन कैचें, एकानें ही नचा बिला पाली ॥ ३७
हासी तैरु वि	रा	क्षी, तुजविण जाळी सदान न्कारी ॥ कांरास सें मलाही, नेउनि संपादिलें न उपकारी ॥ ३८
तुज सहक	म	लाक्षी मजे, जालें हो तें चक्रे गे हेवन ॥ स्मरं करिती मननुचें, तुष्टिया विभ्ले पवकी हेवन ॥ ३९

१ समूह पती २ दक्ष ३ दानव लयादिनामक ४ कार्तिक स्थामी ५ मारुति, अंगद यांचा स्वारा ६ मेघ समूह ७ गेवळ्या सारखे ८ चालणारे पर्वतासारखे ९ पुष्ट १० दुष्ट ११ भस्म १२ तुल्य वा १३ १२ वरें त्यास असह १४ उत्तर समुद्र १५ दक्षिण समुद्राचा जेथे १६ स्थान १७ भक्तास आनंद राशि १८ बंदिता १९ मदन २० विद्योपाधि २१ यंत्र २२ यु. कां. नृ. संव. ३

विदुमबिंब	श्री	हर, तवाधरा मनरसेकृतसाने ॥ मधुदुधे सुरसारिक, गणिलेनाहीचं मी सुटसाने ॥ ४०
जलनिधितो	रा	वासीः राचवराजो असे विलाप करी ॥ जे सांकर मैन निपनिन, कुलं व्युनया र्व्यदल्लेखे करी ॥ ४१
नेकां सुगलं	म	रुत्तुन, लक्ष्मणनारासुनारिवरमणी ॥ त्याणनि विभो मेरेल, क्षितिजे सहका निहीन वीरमणी ॥ ४२
ऐसे नैसांल	ज	लें, शमविनिनापासि वारिवाहसै ॥ त्यांचा हि नयनरंघें, प्रवृद्धः रणाभिर्वाशिवाहनसै ॥ ४३
पापरत्नि	च	साहस, रावणही काळवन्हिचा कवळ ॥ नगरीपुसैं विचार, प्रधान सुतवंधुसैं निकाजवळ ॥ ४४
सर्वाचाहि पा	रा	जय, करुनीन भरुनि मृत्युप्रशंका ॥ एकाचंमर्कदानें, सागरलंघूनि जाळीलंका ॥ ४५
आतों निर्भय	म	नुजे, हुबंगलचे उनि प्रिये करितो ॥ येईल सिंधुलंपुनि, कैसायाच विचार होकरितो ॥ ४६
हें ऐकुनि र	ज	नीचर, त्याणनी राखो मलील जितलेखा ॥ लेखा न धरी त्यांचा, नैमर्त्यमहोनसीच शिजलेखा ॥ ४७
मर्कटसहा	य	दुर्बल, रसोभैस स्वलोके संत्यक्त ॥ प्रकृजना संअनुज्ञा, देवधिनो सबळ मूढनौ व्यक्त ॥ ४८
रावणतनु	ज	महाबळ, पनैना देहि नो त्यघो अहोनात ॥ आज्ञाया वितेंनर, कपिसहयमलोके पांथ होनात ॥ ४९
ऐके निद्राप्र	य	तो, सन्निबमुखें प्रकणीहै बानी ॥ येउनि निजाय जाला, त्याणें धरी धारमान संप्रवाती ॥ ५०
अनुचि नहें	रा	ससपति, केलें जें आणिली संपरमहिला ॥ मंदोदरी संटाकुनि बापा मूलासिका यपरमहिला ॥ ५१
नव्हे हें उन	म	नुजे, लोकीरघु वारकाभिनी हरण ॥ हरिन परंतु नयाचें, प्राणरणी मीही च नौ हरिण ॥ ५२

१ योवळें तोंडलें बांबरी आहारक २ अंधारमूतें पवत ३ मधुघुउसाचारस ४ गर्बित ५ असुदवी रीता हणार ६ विश्वलात पडले छा ७ कळपातून मृद ८ ग्रामवासी मनु
व्यानीं हरिली हनीणजाची असा ९ हनी १० सुघीवमारुनित क्षमांगं दारिवीर ११ सति सह १२ स्त्री १३ येच १४ बाटले त्या १५ स्वसमुद्राचें उदक १६ मनुष्य, वानर सैन्य १७
सहज जिंकि ले देव जेणे १८ पाकशाळा १९ राससाचा मक्ष २० सज्जन त्यक्त २१ इंद्रजित २२ धमपुरी स्त्रियां वारे वाटसक २३ कामपीठिन २४ परस्त्री २५ सिंह २६ यु० का० मनु० अं०

है ऐकु नियीं	भ्रीमान्, विभीषण प्राज्ञमं दहास्य करी ॥ प्रोत्साहनं करुनि त्यणो, नेनीं हरिचापुदै रशास्य करी ॥ ५३
जाचा खेरना	रा च्चज्वलनीं स्वरं करु नि स गै रज काली ॥ त्या बाणानलं दामनीं, सामर्थ्येन सप्तसागै रज काली ॥ ५४
अदुः सहय	म दंडः प्रचंड शरं वज्रगर्व हरणारं ॥ कालाग्निज्वा लसखें, व्या ल प्रै स्रत्यांत काय मरणारं ॥ ५५
शास्त्री मृग	ज महा, प्रताप विख्यातं जौ अने क बलं ॥ त्या या लिचीं हिके ला, क्षणमात्रे र्गम मार्गेणें क बलं ॥ ५६
होम कराल	य दुस्तर, शत योजनं गोपे द क्षणें के ला ॥ एकांच बान रानें, बहि सुखी हो मिलें बिलें के ला ॥ ५७
ऐसेंच बान	रा धिपे, अगणि तं एका परी स ए क बळी ॥ ये निल उघडायालो, बहु कौ ल जित्सु मृत्युचीं क बळी ॥ ५८
रघुनाथांत	म हिंवी, यावीं आतीं कलं न कौ अनय ॥ धनं यश जी वने रक्षी, शरणागत जां धरू नि यां विनय ॥ ५९
गरुड स्त्री सु	ज गौनें, नै सी हरि ली बलें ने री स्त्री ॥ दश वदनां तुं दरी, भरि शी मरणा र्थे कांच नी शस्त्री ॥ ६०
दुस्तर निर	य प्रदे हो, कुल वृक्ष कुं वार की ति शी शिरा हूं ॥ परदार का म सो डी, पुलस्य मु नि चा सु बं श विर रा हूं ॥ ६१
ऐसें निजो नु	ज न्ना, बदतीं बिहितं स्व लोक की ति हितं ॥ अहितं गणु नि औ हित सो, फिरला बंधू वरि क्ष मार हितं ॥ ६२
अगौरै संच	य प्रभ, दग्दश मुख नौ शु भ स्वभा वासे ॥ भा वा सें सणे करि शी, इतरांची आज अस्व भा वासे ॥ ६३
बहु बहु प	रा सिं बर्णिसि, मज निं दि सि या तु धा न जन नी चा ॥ कौ तुं ज घडलें ना ही, ग भ्रा पा सु नि पत न जन नी चा ॥ ६४
राक्षस भक्ष	म तुष्ये, स्वजन त्यक्तं पु वं ग स खं यासे ॥ स्त विशी निं दि सि बंधु सें, राजा सें प्र सु सें गुरु सें स ख यासे ॥ ६५

१ रा वण १३ स्त्री १४ बाणा नि शी नि १५ सप्त मुद्रो र क १६ सर्प तुल्य १७ बान र राज १८ राम बाण १९ गा ई चा व ला सा स्त्रा २० बहु दि व स सु धित मृत्यु २१ रत पांक्ति २२ स्त्री २३ सर्प २४ सीता २५ क डार २६ दुस्तर नर क देणा रा २७ कुल वृक्षा चा कुं वार २८ की ति चंद्र आ स करणा रा २९ पर स्त्री द्रच्छा ३० विभीषण ३१ सर्प ३२ रंग का सा र ले डी के अ ३३

सारा वण २३ शत्रु भा व २४ राक्षस नीच २५ पुल कां हे पय मोमं ५

हरिवरुण	श्री	रयम, ज्वलनैश्वसनयद्देशोसोमानें ॥ मीजिकिलें अशातें उपरेष्टाकायंतू शिशोमानें ॥ ७६
भीविभ्रयन	रा	जामी, शास्त्राभीवयरलभोक्तामी ॥ मीज्ञानीभीमानी, मीप्रभुमीस्तुत्यमीतुष्टास्वामी ॥ ७७
सुंदुर्बलपा	स	रखल, पंडितमानीभयांनैनागार ॥ झुंबातेजस्विकुळी: अयोग्यरत्नाकरीजसीगार ॥ ७८
नैरिपुअनु	ज	छय, ज्ञातीचाकोणधरिलविश्वास ॥ राधादेव्यसनातेंदृक्छिन्हेंठाउकेंचिविश्वास ॥ ७९
मच्छत्रुविज	स	इच्छिसि, दुष्टाबंधुलहेंतुष्टौजळलें ॥ बहुसांलनकेंलेंनरि, असनीत्वादाकिनीमलांकळलें ॥ ८०
त्योरामपास	रा	ला, तरवेलविशालसिंधुपालकसी ॥ दुसरांमहलसागर, मजहरलोतोंकुरंगबालकसी ॥ ८१
जामस्तकक	म	छातें, धरिताजालाशिरीस्वयेंशिवतें ॥ मनुजाधमचरणतें, कैसैपृत्यचाभयेंशिवतें ॥ ८२
जिंकुनिपौशु	ज	वीर्य, सुरत्रिलोकीक्षणंतवशकेली ॥ रामोवनेचरीजारि, हरिलीहेंतोंसमस्तनृपकेली ॥ ८३
चापरिअन्या	घ	प्रिय, रावणकोपस्वरज्वरेंवरळें ॥ सरळेंचिक्करिसती, कालानेंदृष्टिजेधवीनरळें ॥ ८४
केवलअग्र	ज	वाक्यें, अवमानसभंतजेधवींजाली ॥ तौमानधूनविभीषण, जायशरणशीघ्रोरामराजाली ॥ ८५
शिखरिसाल	घ	जैसैं, लजिनीप्राणार्थिलोकहाहिनसी ॥ सचिवचतुष्टयपेउनि, आयपुशीतूनिवह्निदाहिनसी ॥ ८६
सिंधूरनी	रा	तें, जाउनिचांतोनभीउभारोहें ॥ तोंअबलोकुनिवानर, त्यागतीआलेंअभिनेमारोहें ॥ ८७
नेह्नामहादु	म	शिखी, पेउनीउडतीअनेकहारिवरतें ॥ क्षिनिजाहरणकुपितहिम, धरणीधृतनृजकायगिरिवरतें ॥ ८८

१ इंदवरुणकुबेरयमा निवायुसूर्यचंद्र हेवालका २ सयमौल्यस्थान ४ समुद्र ५ धंधुमिष ६ बंधु ७ हरिणबालकासारखा ८ स्त्री ९ राजकीडा १० कौधकामपीडा ११ मानआहेधनजावें १२ आमीनैपेटलेयुह १३ वाचण्यासदृच्छा १४ वारप्रधान १५ अग्निराधसा १६ शत्रु १७ वानर १८ सीताहरणकुक्षहिमचलाचेपुत्र २० यु०का०मं० ६

त्यासंज्ञेनो	श्री	मद्भास्करं कूलगुणसिंधुचंद्रते ॥ शरणागार्थीमैत्रेसं, सांगां शीघ्ररामचंद्रते ॥ ७९	७९
नरवरदौ	रा	चोर, त्यक्तदुरितरुद्विद्योगैस्तुष्ट ॥ दामबिभ्रिषणराघव, पदेषां चांविहोयसंयुष्ट ॥ ८०	८०
देरघुपति	म	हिभीहं, हितकथितोत्थामभासलं अहित ॥ निंदुनिमजं अनुजाला, त्यजिलं जालोनयसमारहित ॥ ८१	८१
हंजाउर्निअ	ज	पौत्रं, प्रभुला प्रवगप्रवीरजाणविती ॥ करुणाधीराश्वरधी, सुवीरमतेकरुनिआणविती ॥ ८२	८२
नयवकज	य	जीवनयवां, नेकीलंका धिरेवतामण ॥ आलेशरणप्रभुला, सहायकीं धाडिलेयमेंबाण ॥ ८३	८३
नैतिमज्जेन	रा	मरुपौ, हदीं करुनि शिरीं हेचेनेपादरज ॥ सीताहरणदुर्गि न शिखिक्वलिनेलंकादवीपलीं शीगज ॥ ८४	८४
रजनीचरे	म	धुकरंभव, कोशकुसुमसंगवंचितं भ्रमले ॥ भ्रमले मगं गुणगंधी, रुष्टप्रसुपौदनीरजीरमले ॥ ८५	८५
वंदुभिवद्धां	ज	लितो, विभीषणक्षोणिजोवरासंबदे ॥ प्रकभ्रमराशिंमला, स्वपदोछीयुगाहणावरासंबदे ॥ ८६	८६
सदयहृद	य	होदेवा, माझां दायींधरूलकोशंको ॥ रंकासेमलातूझो, चरणालंकारहैचनेलंका ॥ ८७	८७
शरणागत	ज	नपालो, पापहर्गदुःखनाशानोचनुरो ॥ धार्मिकसदययशस्वि, प्राज्ञकवींचां अर्नध्यंतूंचनुरो ॥ ८८	८८
केवलविष	य	रसिकनो, दशमुखजालाअमार्गवादसुर ॥ केलेकारउपहुते, धरणीसुरसंपयज्ञेवोदसुर ॥ ८९	८९
त्वद्रत्नतस्के	रा	ला, केलामीवोधफारआरडलो ॥ अधमसितैबधिरनें, दीपहवनगीतकीं वनींरडलो ॥ ९०	९०
हितकथिनो	म	जंत्यानें, सभेंतअवमानिलेंत्रपारहितें ॥ मगतवपदोडुंयेंही, जालीदुःखैविषपाचपारहितें ॥ ९१	९१

१ सूयंकुलक्षीरसमुद्रासंबद २ राजस्त्रीहारकरावणानेंदालेला ३ पापिविकोसंतुष्ट ४ सीता ५ नीक्षिमाहीन ६ राम ७ नमस्कार ८ स्नान ९ रा
मछपाडोह ९ सीताहरणपापनिवेष्टितलंकारण्य राक्षस ११ भ्रमर १२ संसारदर्भपुष्पसंगेकसले १३ गुणसुगंधेंओडिले १४ रामपदकमलीं १५ सीतापनि १६ स्वपद
कमलद्वयपूजा १७ सुमुखकरंद १८ अमोल १९ दुःखित २० यज्ञसंडप २१ सीताचोरणार २२ अधकाभस्मबहिरा २३ निर्द्विज्जा २४ परनौका २५ दुःखसमुद्रपावनतण्या
महितकर २६ मं. यु० को० समसोमं ० ३

दृष्टाकु कुल	श्री	चा, करुणेचा पूत कीर्तिचा समा ॥ रक्षावैमज ऐसे, आर्धुनिवंदीन पाळ पदपमा ॥ ७	९२
लंका नगरी	रा	ज्य, मदानसकल्येजौनयासीहित ॥ हृदयी धरिलो रामें, बिभीषण प्राप्ते मान्य नासाहित ॥ ७	९३
सत्यरमण	म	करालेय, जलआणउनि स्वदौसनंदि करें ॥ शरणागतासिके ला, लंका राज्याभिषेकं धुकरें ॥ ७	९४
निज पदभ	ज	नसुकुन फल, दाखविलें सकळ कामसंनानें ॥ रविसंतोने दानें, रामानें साधुवैतवसंनानें ॥ ७	९५
पुसती उपा	य	सागर, नरणाचा कैकसीन नृजस्यणें ॥ निज पूर्वज रुत सागर, विनवीदेईल मार्ग वीरमणो ॥ ७	९६
कैसें कार्यक	रा	धें, विंनिन होतो असें धरावरजें ॥ नें संकट हरिलें सें, केळत्या पांक्ति कंधारावरजें ॥ ७	९७
सुगलादि सं	म	नैनो, लक्ष्मण हार स्वयें कुशास्त्रणी ॥ तरणी कुलमणि बैसे, संकल्ले करूनि सिंधुसंतरणी ॥ ७	९८
तो निशिचर	ज	नपतिला, सांगें जाऊनि दूत शार्दूल ॥ कपिचल घेउनि आला, सिंधुतटी रा मधूपर्शार्दूल ॥ ७	९९
कायं शिलोच	य	आले, सहाय रामास सागर भराया ॥ कीं जलधियोषण क्षम, घननें जालें पूवें निभराया ॥ ७	१००
बळदशयो	ज	नपरीमित, सिंधुतटी उतरलें असें बहून ॥ जाणों त्याचा जठर, जलनी होतो लं सर्वलो कहुत ॥ ७	१०१
जाला कपिना	य	कंतो, सहाय पूर्णाभिमान सहयातें ॥ गिरिशिखर तरु शिलायुध, कपिनाच विती स्वमौने सहयातें ॥ ७	१०२
ऐसें ऐकुनि	रा	वण, राघवसेनेने भेद जो आया ॥ शुक्र राक्षसासि सांगो, सुग्रीवाचा समीप नों आया ॥ ७	१०३
त्या संख्येवें	म	जशी, व्यर्थ निंकरिशी कशासें कलहानें ॥ आमोना हीं नर, मरनां कां माजिया सकलहानें ॥ ७	१०४

१० (विजयश) २२ सुदोदक ३ भक्तांनंदकर ४ भक्तेष्टा कल्पदृष्ट ५ सूर्यकुल श्रेष्ठ ६ साधुवनासवसनंक्रतु ७ विभीषण ८ सगराजाचा पुत्राजीवमगीरथा नें केलेला

११ रावणबंधु (विभीषण) १२ दमोसन १५ राजश्रेष्ठ १२ पर्वत १३ वानरतुल्य १४ अवराणि १५ भस्म १६ स्मनो रूपो उद्यातें १७ मं० यु० कां० श्रेष्ठ मोमं ८

स्वशुजबले	श्री	हरली, देवांची शत्रु अंकिलें सारे ॥ त्यांची यत्न न चाले, सुवर्गा करि दिल युद्ध के सारे ॥ १०५
मीरा माची दा	रा,	हरली त रिकाय है नुझी हानी ॥ ही निर्बल दुर्मति हो, कव्या दे तर्पितो स्वदेहानी ॥ १०६
निशिचैर	म	में ऐसो, सुग्रीवा तें निरोप सांगायो ॥ पाठवितो शुक्र गेलो, तों बोळ खिती कर्पी विहंगो यो ॥ १०७
शत्रुशुक्र हि	ज	रूपी, धरूनै त्याणती खलासियो विरडो ॥ सत्पीड कराल स हो, कृतापराधें मरा असे विरडो ॥ १०८
तौ शुक्र सदै	य	स्वांतें, रामा नें दूतें त्याणुनि वाचविला ॥ घेता जालो हाही, रघुनाथ गुणामुना चियां विला ॥ १०९
होतों विमुक्त	रा	क्षस, दशकंठाची कथी निरोपाली ॥ नै ऐकुनिया कपिवर, सुग्रीव बंदे धरून कोपाली ॥ ११०
मथ्यसन धा	म	न पडुन, छळिलें दीना चिया सहायांतें ॥ यो पाप विपा कातें, युद्धी सारे चिया स हायांतें ॥ १११
हें बोलुनि रे	ज	नीच रे, बांधविला धाडिला नंकेलो ॥ रात्रि चोपे वासि, प्रभु कामे न मूढ सागरें के लो ॥ ११२
मगर रघुना	य	कसो डी, प्रखर शर प्रकर सागरा माजी ॥ शुक्र तुला करितो मी, त्याने अनुज्ञा न मानिली माजी ॥ ११३
त्या बाण गणी	ज	ल चर, जालें संत संतें महाकाय ॥ त्याणती सर्वा बुधिला, प्राशितसे वाडवाग्नि हो काय ॥ ११४
पुनरपि सा	य	करा में, चतुर्मुखी त्या भिमंत्रित प्रखर ॥ चापीं नियो जिलतो, वसे मुखें वहिवें कण प्रकर ॥ ११५
बलाख सागा	रा	चाकरी ल अर्ध सणांत आचमनी ॥ हें जाणुनि सुरें त्याणती, रामा प्रेरु रया तुझा चमनी ॥ ११६
ते मुनि जना	म	रक्षज, रामा नें वर्णिनी जसे बंदी ॥ तों यारो वंदो सैह, सागर येऊनि नृप निलांबरी ॥ ११७

११७ दे २ मो सप्तशक ५ रावण ४ पक्षी ५ पौष ८ पक्षाचें रूत धरणा रा २ रया युक्त मन जाय ७ गोडी ८ माझा दुःख नाया विषयी कुशल ९ पाप फळ १० सहन करणा सा ११ शु
कराक्षस १२ त्रिरात्रोपवासी रामेच्छा १३ तीक्ष्ण बाण समूह १४ आज्ञा १५ सर्व समुद्र १६ बडवानल १७ बाण १८ बलाख मंत्रित १९ तीक्ष्ण २० शिण म्याचा समूह २१ आट
२२ जल चर समूहा सह २३ मंयु २४ को २५ नवमोर्म ९

जलधित्तये	श्रीरामा, मी ब्रह्मा स्थापुंजसा बिंदू ॥ बंधुनुझा लागरहे, जाणु निरक्षीमला रया सिंधू ॥ १८
स्त्रीमिथ्या नकरा	रा बी, मर्यादा जे विनिर्मिती विधिने ॥ तरशील सैबल मारें, हर्षा नै मी वरे ने त्या विधिने ॥ १९
रामखणे हा	म छैर, अमोघ सोडा वया सिंदे जागी ॥ आंगा शोषित नाही, समयीं जाला सिंतू बर जागी ॥ २०
सिंधुत्वाणे म	ज शिवनी, दुमकुल्य स्थान वासि चोर सदा ॥ असदा चार कारतें, त्या तें दू मारं साध्य साध्य सदा ॥ २१
रामाने नै सा	य क, सोडु निवधिले सत स्करा श्रीर ॥ अणकूप त्या संस्पणती, जे बाणों छिद्र हो योगं श्रीर ॥ २२
नै मरुकां ना	रा ख्य, दुमकुल्य स्थाने जाहले अवन ॥ त्या देशाचे कें, परिवरे ऊनि राचवें अवन ॥ २३
जलधित्तये	म नुनाथा, नलवान रंठा उका असे तूने ॥ हा विश्व कर्म नंदन, करील माझा जलांत सेतूने ॥ २४
त्या नलकरें	ज लांती, पडेल वृक्षोपला दे जे काही ॥ तें ध्या धाजेल शिरी, त्वत्पद जे विश्रक्त लोकाही ॥ २५
निजशत्रु श	य करि शिल, मज न रशिल ना शिरील लोक सा ॥ सज्जन सहे मज्जन तुज, होइल सुख सागरी विशो कोस ॥ २६
रघुपति ली	ज लधीने, सांगुनि उतरा वया उपायने ॥ चरणीं समर्पिले जे, होतें सदत्तम यउपायने ॥ २७
राम परद	य बंधुनि, सिंधुत्वाणे तू करुन सेतु जला ॥ उतरुनि जाले केला, दुर्घट कांही चहें न सेतु जला ॥ २८
जलनिधिली	रा चवती, आशोद ऊनियां नला करवी ॥ करवी सेतु समुद्रा, भास्कर संतान पंकज करवी ॥ २९
सर्व नृपोत्त	म वाक्यें, हिनव महापद ॥ सव नृका यां जाती, अशौची कोणी हिने धवी नरने ॥ ३०

१ ब्रह्मा २ ससैन्य ३ माया बाण ४ भिक्कु न होणारा ५ जागृत ६ साधु स अभय देणारा ७ बौरा सहोळी ८ निर्जल ९ रक्षण १० राम ११ विश्व कर्म पुत्र १२ पुल १३ वृक्ष बाणादि १४ स्थान १५ शोकरहित १६ नच १७ नदराणा १८ वृक्ष कुल्लूक मलावास्तव १९ अदरा २० आलस २१ अक्षणा २२ श्रीमंत्र रामा गणे यु० को० इशामेने ३०

तालंतमालं ॥ श्री फलवटसरलाः ध्येनारिकेनै ॥ वानरकरैसमुद्री, पडले शिखरें शिला किनेकनेगे ॥ ३१
 तृणतरुधै रा धरातें, बाहने पवनात्सजादिक पिसारे ॥ तेनलपाणिस्पदी, तरिसमुद्रोदकानंत रिसारे ॥ ३२
 तौसेनुप्रथ म रिनी, चवदगौवें दिनांतरीवीस ॥ मग एकवीस बे विस, पंचमदिवशीस मातनेवीस ॥ ३३
 एवंशतयो ज ननो, आयतविस्तीर्णही राहागवें ॥ गावें चरित्रविधुचें, अद्भुत हें कर्मकायसागवें ॥ ३४
 शतयोजना य ताद्भुत, सेतूदशयोजनै हि विस्तीर्ण ॥ दिनवैमहाप्रमदधी, जालें त्रिदिनै समुद्रनिस्तीर्ण ॥ ३५
 सेनुपथेपा रा लो, उतरुनियां पावले सुवेलीनै ॥ विधुनिपरसुरै सुनिजन, लदयाला हर्षवी सुवेलीनै ॥ ३६
 सर्वपुबंग म बलें, बहुनिवसनी सुवेलनगराज ॥ रामें निदेशी सोडुनि, सुग्रीवसणी शुकासेनगराज ॥ ३७
 तौशुकंमनु ज पनीनै, वंदुनि गेला दशाननापाद्री ॥ नमुनित्यणें मीजाउनि, सांपडलों वानरां वियापाशी ॥ ३८
 हावरुणाल य दुस्तर, परिनिर्मुनिसेतुला शिलातरुनी ॥ अगणितकपिबळे घेउनि, आला रघुवीर सिंधुलतरुनी ॥ ३९
 कपिकर्क्षते ज सैगिरि, नेविमहाकायफारबळकटकी ॥ मूरूहपर्वत शिखरें, ऐशीही आधुधै प्रबळकटकी ॥ ४०
 सकलप्रल य ज्वलन, प्रतिमंजुवगं प्रवीरबहुसंख्य ॥ त्यां अंतकतुल्यासह, नघडै देवासुरासेही संख्ये ॥ ४१
 दाशरथीवी रा धिप, त्यासमेकोणी नसेतुलापालो ॥ यालों गिराक्षसेद्रो, युद्धेच्छाही नसो तुलापालो ॥ ४२
 रघुनाथाची म हिषी, सोडावी हेंच मूलकलहालो ॥ होलभंमुख्यराम, प्रीति सुधापोत्यजी विषयहाला ॥ ४३

१६६ २५ पर्वत ३ नृणवृक्षपर्वत ४ मारुती आदीकस्त ५ नैके सारखे ६ योजन ७ लांब ८ शांमरयोजनेलांब, अद्भुत ९ अठरा १० समुद्रपार ११ पर्वत १२ रामस्तु
 निपरदेवक पिमबाळा १३ उतमवेला १४ सुवेलपर्वतराज १५ रामाज्ञा १६ साशांत १७ समुद्र १८ पाषाणदृक्ष १९ दृक्षपर्वत शिखरें २० सैन्य २१ कल्यानिमुन्य २२

वानरखेष्ट २३ युद्ध २४ वीरश्रेष्ठ २५ यास्तव २६ राम २७ मंगल २८ युद्ध कांडे एकादशी २९

वरसा मर्थ	श्री॥ मद, मनदगानन त्पणैशु कोमानै॥ देसी नाहें कथितो, त्रिरिवेशने पावनी ल कोमानै॥ ७	४४
वानर सरव	रा घवनर, सगरे चितनी रकुंदन रलाहो॥ अग्रनिमम हलार्णव, अरिलं विलेनौ जया सनर लाहो॥ ८	४५
मूर्ख स कळ	म कंदनै, आले बहु मन से धितो पाछो॥ आले मरावया लो, नेणुनि माझो महा प्रता पाछो॥ ९	४६
या परि तोर	ज नीचर, वदोनि शु क सारोणा शिल वलाहें॥ आणुनि त्याणे पहाजो, कपिवंश फळे कळुनि लपलीहें॥ १०	४७
निज हस्त द	य ओहुनि, शु क सारण नाम तै स विवरायो॥ वंदुनि वानर ह्खे, गेलें की बंधना स विवरायो॥ ११	४८
वानर ह्खे	रा क्षसे, शिरे ले कपि सैन्य सागरी कपदो॥ ओ त्रिचै स भें तै जै से, यवन न मुनि व्यो ज धरु नि बल्क पटी॥ १२	४९
राक्षस रुत्रि	म फ़िरती, वानर कटकी ज सें घुबंग पती॥ त्यां स विप्री षण बांधी, श्वान क से सिंह मंडली लपती॥ १३	५०
दशकंठानु	ज बाक्यै, बांधुनि सो ताडी ती कपी सारै॥ त्याण ती तु स्मी अ मंगल, हरि वैष विद्या छि लान कै सारै॥ १४	५१
साही स्वाभी ध	य प्रभू लो कथितो कळुनि न मनो॥ रक्षी त्या सिंद याण व, राघव जाचो विकार न मनो॥ १५	५२
नेहूँ शयुरा	ज त्पणै, विप्री षणां यां सिंह बाकट की॥ मग सो डो दूला, य धितो अत्यंत धर्म संकट की॥ १६	५३
ग्रामांत डुली	य ज सै, देवि प्री त्य धी फिरि वी लोक॥ सैन्यांत हिंडु नि तै, विसर्जिले दूर जा परो ओ कै॥ १७	५४
कटकीं रघु	रा ज सरी, मुखी यशस्वी असो महा काय॥ दंडो पन हो त्याण उनि ओ बाकु नि सां डिले प्रभू काय॥ १८	५५
शुक सारण	म ग जाउनि, करि तै स्व स्वी मिलो न म स्कार॥ कथितो वानर कटकी, जो जालो आपणा सिं स स्कार॥ १९	५६

१२ रे व० २६ व्हा ३ स मुद ४ पावो ५ ना म क ६ आ त्याण स भा ७ क वि वै ष ८ वल्क ल वल्क धारी ९ वानर ह्खे १० त्प म न ११ सैन्य १२ मा लि अला १३ रे डा १४ व म न १५

दृष्टि १६ रावण १७ बंधन ताडना दि सं स्कार १८ दु० रा० मं ब० १९

५७ त्पणतीसिंधुश्री मंद, तस्करकपिसेन्यनै असंख्यात ॥ जातेरचूतमलक्ष्मण, सुधीवबिभीषणादिबिख्यात ॥ ५७
 ५८ ऐसेऐकुमि रा वण, नौपौकारीचढोनियां पाहे ॥ तौदाविलीतयानें, बानरसेनासमुद्ररूपाहे ॥ ५८
 ५९ आछेरणार्थ म जशी, सिंहाशीआजबौजिचैरिपुसे ॥ त्यांचीनाबेंसंख्या, सांगाहेंत्यासिनौसुरोरिपुसे ॥ ५९
 ६० तेहोंसविव ज सें, जैविलोकालेआगिऐकिलेहोतें ॥ जवळउभैराकुनियां, दशवदनालानिवेरितीहोतें ॥ ६०
 ६१ कपिकोटिव य नायक, गजनामापातलाअसेवीर ॥ दुसराशतबलिबानर, आलासैअयुतकोटीबलधीर ॥ ६१
 ६२ आलाआहेतारा, जैनकसुषेणख्यवालिचांथुर ॥ बलतीनकोटिजाचें, निर्बलजाचापुंदेरणांतसुर ॥ ६२
 ६३ जोडुमुंखना म कपी, त्याचीहीदोनकोटिकीसेना ॥ दधिसुखदशकोटीपति, दुःसहकांहींनयासंपासेनो ॥ ६३
 ६४ पवर्भननु ज नौआला, सहस्वकोटिपुंगवबलपाल ॥ अकरासहस्रसेना, रंभाचीजोसमस्तरिपुकाल ॥ ६४
 ६५ रेबासुरभ य रायक, नलकपिबलहीसहस्वशतकोटी ॥ जेणैसेतुविनिमुंनि, सेनासंनारिलीअशीमोठी ॥ ६५
 ६६ राखायेंगकुं ज रंतो, नीलहिंशतकोटिसंख्यसैन्यपती ॥ चाळीसलक्षसेना, शरभाचीजापुदेगिरीलपती ॥ ६६
 ६७ कुमुदंगव य वहिअसे, तीनअसंख्यातसैन्यपतिवीर ॥ दशकोटिक्रक्षनायक, आलासैजांबधान्महाधीर ॥ ६७
 ६८ कपिवरती रा भिधही, आलासैपंचकोटिवलेशाली ॥ अंगदसेनारशशत, यसैआणीकशंकुशेतआली ॥ ६८
 ६९ जौवनसीख्य म हाबल, त्याचैहीतीनकोटिकपिसैन्य ॥ क्रक्षसहस्वयुगाधिपधूमसुरंगलाहिजापुंदेदेन्ये ॥ ६९

१ समुद्रगर्वहरणकरणारे २ कोट ३ चोड ४ डेड्या सारखे ५ राचण ६ तीनकोटीबानरस्वामी ७ दहाहजारकोटिसैन्य ८ तोरेचापिना ९ सासारा १० मारुति ११ सहस्रकोटिबानरसेनापति १२ बानरदेष्ट १३ दहाकोटिआस्वलांचापति १४ नारनामक १५ पांचकोटिसैन्येकरूनशोभाणारा १६ संख्या १७ पनसनामक १८ दोनहजार आस्वलपती १९ दीनता २० मंरा २१ बयोदशोमंक १२

कोटिसहस्रै	श्री मा०	न्वीरहन्मसितस्वयं आलो ॥ कपिकेसरीमहात्मा, नामअसेकेसरीअसेजाली ॥ ७०
बहुबलना	रा	भिधनौ, सुग्रीवश्वशुरहीरुमातान ॥ त्याचेंकोटिवैयमित, कपिगमनेभूमिकंपकरिनात ॥ ७१
शौर्यबलोदा	मे	महा, धीरंगबाक्षग्रनापयेश्वर ॥ कोटिसहस्रनयाचें, आलेंआहेतंद्रसमेश्वर ॥ ७२
कोटिसहस्र	ज	याची, सेनानामेंदरीमुखख्यात ॥ मेंदरेदिविदहिबंधू, आलेंजांवीचमूअसंख्यान ॥ ७३
राघवसहा	य	आला, घेउनियोंद्वगसैन्यशतकोटी ॥ वीरमरुणवानबली, जयापुढेंदशुतुल्यैशानकोटी ॥ ७४
जौवीरवान	रा	धिप, नामानेंगंधमादनप्रबल ॥ द्वादशसहस्रकोटी, त्याचेंआलेंअसेपुंगबल ॥ ७५
शाखागुंजर	म	णबली, नामेंजौंद्रभानुनौरायी ॥ एकादशकोटीपति, आलासेराक्षसासिंमारायी ॥ ७६
श्वेतमहाशु	ज	आला, सहस्रकोटिपुंगबलयाचें ॥ कपिआदलक्षआणिक, सदनकरितोलेभुमियलयाचें ॥ ७७
क्रोधननामा	अ	लें, आलाचपकार्यसिद्धिचोषठक ॥ त्याचेंपर्वतशिखर, प्रहरणपरसाठलक्षकींकटक ॥ ७८
रघुपतिवि	ज	यासाटी, सहस्रलक्षपुंगबलराजौ ॥ आलाअसेप्रमाथी, रामाचीसोडवावयाभाजौ ॥ ७९
विक्रमनिल	य	महात्मा, सन्नादनंआणिदूसराचंड ॥ जोदोचाचेंआलें, प्रचंडसैन्यप्रसिद्धऊरंड ॥ ८०
विज्यगिरिव	रा	वासी, यूथपतीफारवीरआहेत ॥ हेतरुनिंसिंपुआले, युद्धाचोधरुनिमानसीहेत ॥ ८१
सुग्रीवाचोसु	म	नि, प्रधानसख्येकरुनिशानचंड ॥ शंकुसहस्रअणीकहि, सहस्रकोटिपुंगजनचंड ॥ ८२

१ गानरश्रेष्ठ २ सुग्रीवस्त्रीपिता ३ तीनकोटिपरिमित ४ शूरबलेंकरूनउत्मान ५ नाम६ उसासारले ७ वानरपति ८ षडविणारा ९ पर्वतशिखररूपआयुधधारी

* कव १० स्त्री ११ संख्या ३० यु० चतुर्दशो मंत्रः १४

बलनिलय	श्रीमन्तं, प्रवीरसारे सहाय रामा च ॥ रायों देवांशो, पुवंगमात्रप्रसिद्धनामा च ॥ ७३	८३
राक्षससंना	जा, सहस्रशतलक्षं नै हि शतकोटी ॥ दशशतकोटिशतानै, संज्ञांशं कूअशीअसे मोठी ॥ ७४	८४
गणकैजन	नै ऐसें, परिगणितो जतरो नराज्ञा ॥ संज्ञा हो ती नवत्या, कथितो त्वामीअसे लज्जिआज्ञा ॥ ७५	८५
रजनीचर	ननाथा, एकमहाशं कुबोलती सर्व ॥ वंदे महावंदने से, प्रसन्नमहाप्रसन्न खर्वअतिखर्व ॥ ७६	८६
पहिलाचनि	मधरुनी, समुद्रअणखीं महीचहीनामें ॥ कोटीपासुनिसारी, अकराहोनातिगणकै विश्रामें ॥ ७७	८७
मंदोदरीव	तै, यावरुनि पुवगवाहिनी संख्या ॥ ध्याना मध्ये धरणें, मग करणें त शिखें करी संख्या ॥ ७८	८८
आलें असनी	कैट, सहस्रकोटी सहस्रशं कुनसे ॥ पंक्तिशतमहाशं कू, शतवंदे हीं महागिरींदजे ॥ ७९	८९
आणिकहीनु	कथितो, सहस्रआलीं प्रभो महावंदें ॥ शतप्रदो हीं दिक्कान, गणितं महाप्रसन्नं कपि वंदें ॥ ८०	९०
शतखर्वज	शाली, सहस्रनै सींचकीं महाखर्वें ॥ कोटिसमुद्रमहीचीं, कोटिअशीं पानलीं बलें गर्वें ॥ ८१	९१
रविनथा	नुसुतो, सिंधुविवाशा दिक्कपुर्णाशा ॥ ऐशासरितास्रजिल्या, कपिनीं अशीं फलांबुपेर्णाशा ॥ ८२	९२
सत्त्वहिमाल	मंदर, कनकाचल पारियात्रकैलास ॥ इत्यादिगिस्थानें, सोडुनि आलें त्रिकूटै शैलासे ॥ ८३	९३
ददतरश	सनासि, प्रस्वरेषु धरप्रचंड दोरंड ॥ कोरंडवैदंपंडित, ते दाशरथीप्रौपमानेंड ॥ ८४	९४
वृक्षाअनुज	हात्मा, शारणागते सुसैत्यपुनिरामानें ॥ लक्ष्मणसुग्रीवासम, मानुनि सत्कारि ठावो मानें ॥ ८५	९५

१ बलस्थान २ ज्योतिषिमत ३ गणनकरितां ४ नर ५ रावण ६ ज्योतिषिष्ठांतिस्थानें ७ युद्ध ८ यमुना ९ गंगा १० नामक ११ नामक १२ लोदकपाट्याची आशा

+ सत्यादिपर्वनामें १३ त्रिकूटपर्वत १४ बळकटधनुष्यखड्गनीक्षणबाणधारक भयकर आहेत मुनदंडजांचे १५ धनुर्वेदज्ञ १६ प्रभापेंसूर्य १७ युं पंवरश १८

पुवगवर
आले युद्धक
यमसमस
ऐसै शाईल
नौ दशमुख
विचु जिह्मक
सीतेसिखणे
माखासचिवे
बहुकीरौक्ष
बक्षवरीनु
विचु जिह्मश
सीतेसिखणे
सीतैलसनि

श्री राईज, बलशाली गंधमादनख्यात ॥ अंगदमहेंद्रनेसा, आणिक धूधैक वि असंख्यात ॥ ७३
या, रायाऐसै कितेकक पिवार ॥ नीरै धिलोगोतेर्णक, पदेगणिलें उतरलें महाधीर ॥ ७४
रसमर्थ, पुवंगबल उतरलें असै निकडे ॥ प्रकट विकट कटकगमे, प्राशिल सिंधु सियापुरी सकटे ॥ ७५
सा, वरलानै ऐकतों निदेश तुंड ॥ कुंडम निमाक्षधरी, मति सीता वंचना रथें उड्डे ॥ ७६
लानै, विचु जिह्मसि शिकउनी मार्या ॥ आज्ञा करी लयेनै, राघव को दंड तुंड निर्माया ॥ ७७
नै, करउनि विभुचाप बदन मायावी ॥ गेला सीते पाशी, कीं स्वशाला च धूत मायावी ॥ ७८
जलो, आनी तरे आनकी स्वयें वरही ॥ वरै होतानों बधिलो, मस्त गै धन्य नै मही वरही ॥ ७९
ल निधि, नीरी वधुनी छुबंग सेनेला ॥ मारुनि सुग्रीवासह, राघव नृझापम क्षया नेला ॥ ८०
केला, रात्री जाउ नियाँ प्रहस्तानें ॥ लक्ष्मण पळोनि गेला, राम तुझा मारिला स्वहस्तानें ॥ ८१
ऐसै, सांगुनि विकलोकरी धरौ बाहे ॥ बाहेर असुर होतो, त्याला धाडू निराक्षसी बाहे ॥ ८२
युधी, येउ निघे राम वदनचा पाशी ॥ दशकंठानु जेनै, स्थापीर घुवीरें युवनिचा पार्या ॥ ८३
वणा, यहा पुढें न वि सुश्रु मृगनयने ॥ नैयें नेपासी आनी तरे, ना शाला आपुलो विअ विनयने ॥ ८४
स्तक, हें को मुकहें पहा खरें लटकें ॥ हटे के विकरि शि सुगै, भजे मज मदीं न पंच शेर करकें ॥ ८५

१ कुबेर पुत्र २ कळपा वैस्वामी ३ समुद्र ४ गोवत्स ५ द५ समीप ६ जयंकर ७ रावण ८ अनिकुंड वल्यनेत्र ९ नामक प्रधान १० राम पत्न्य, मुल ११ स्त्री तउतम ह्मीता १२ पति १३ बा
नरनाश १४ नामक प्रधान १५ कुबेर बंधु रावण १६ पृथ्वी १७ बोलाची १८ हस्तल १९ रावणाज्ञा २० राम स्त्री २१ हे सुंदरी २२ सुंदर २३ कुबीजी बी २४ उदत पणा
+ इं दाराणातु २५ धनु २६ हे सुंदरी २७ मदन सैन्य २८ यु० का० सतराशो मंत्र २९

ऐसैऐकोनि	श्री	सीतापाहँस्वकाँनैनुडातें ॥ नौउदीपनजालें, बहुनीचाशोकबैदिकुंडातें ॥ ७३	२२
होरघुवर	रा	जमणें, होप्रियहोप्राणनार्थहोकांत ॥ कैकेइहोसकामो, ऐसाकरिषूख्यैपत्यआकांत ॥ ७४	२३
नौविपरीत	म	तीरवल, मंत्राधीनिमंत्रिलोप्रधानाहीं ॥ हितअमृतपाजितोंनिज, सचीबासतमणेंवृषासुधानाहीं ॥ ७५	२४
दशकंधर	ज	ननीजें, नामानेंकैकसीनिणैहिनदां ॥ केलाबोधसुताला, परित्यालाभासलीनैनैहिनैदां ॥ ७६	२५
दुद्धौमात्यन	य	ज्ञ, प्राज्ञयशस्वीअबिदुजेंबोधी ॥ नौधौमंदशानन, नैमानीनाचिसज्जनविरोधी ॥ ७७	२६
हितकरेब	रा	प्रहस्त, प्रधानकल्याणहेतुजेंबोलें ॥ नोलेशहीनमाना ॥ नीरनिमनोपलासवेंतोलें ॥ ७८	२७
रावणमाना	म	हबहु, हितकारीमात्यबंनउपदेशी ॥ देसांतेशित्यणैपरि, नगणीतौमृदृत्युविपदेशी ॥ ७९	२८
रावणजानौ	ज	गती, सुतेजवकिंभैनिशाचरीसरमा ॥ सरमागीदृषिताला, नक्षिजालीकींअंकिचैनासरमा ॥ ८०	२९
रामांगनैप्रि	य	सखि, स्वस्थाहोशोकहोविसरमानें ॥ आहेंसुखीरघूनम, ऐसेसांगेप्रथार्थसरमानें ॥ ८१	३०
रामाशिरोबु	ज	आहें, सोमिथ्युत्संगपीठनलिष्ठ ॥ यमुनानदीप्रवाही, इंद्रोवरैसैनयासिनअनिष्ट ॥ ८२	३१
कौदंडहिअ	य	शाधीवि, गेलेंसखितेधवीचविलयातें ॥ ऐशीचरावणाची, गतिहोत्येकोणवाचविलयातें ॥ ८३	३२
सोमित्रिसर्प	रा	ज, शानदयानंदबलनिधानांतें ॥ नज्ञौतांजनमंत्रक, पावेलकसोचिसनिधानांतें ॥ ८४	३३
रघुकुलर	म	णभुजगै, भुजवेष्टितकोदंडचंदनासकसा ॥ शुभ्रअमंत्रैशैकेंशिवतौनेमरेलअसुरबेदुकसा ॥ ८५	३४

१ स्वपतिमुल२ शोका३ निकुंड४ विकार५ बोलाविला६ हितकरा७ दुष्टप्रधान८ नाम९ उपदेशी१० बुद्धिमंद११ माधुशतु१२ उदकांतबुडलेव्यादहाशी१३ साम्यपावे

१४ मृत्युविपति१५ विधीषणस्त्री१६ सरोवर१७ दरिद्री१८ स्त्री१९ सीतें२० लक्ष्मणमोहीरूपआसनल्ल२१ कमलतुल्य२२ धनु२३ नाश२४ लक्ष्मणशो
परशित, दया, आनंद, बलाचिबोवा२५ राम२६ नहानआहेअंजन, मंत्रजेणे२७ गुप्तद्वय२८ रामाविसर्पतुल्यमुजेंवेष्टितधनुचंदन२९ मंत्रनजाणणार३० यु० मंत्र३१

मुनिसे ॥ श्रीरघुपति, चिंताकाहीकरूनकोपाही ॥ दशकंठप्रसन्नहोतो, तुमचायाअभ्यर्तूनकोपाही ॥ १५
 आत्मलोक ॥ रागमाचाआणितेंसमाचरो ॥ अग्रतिहेतगतिआहे, तूद्याद्योसखीसमाचरो ॥ १६
 ऐसेंकोने ॥ मही, सुनीत्यणेधरुनिधीरसरमेला ॥ जोशोधीकायबरे, करितअसेतोखलायसरमेला ॥ १७
 नैसरमारी ॥ जसुता, वाक्येजाऊनि सचिवलोकानी ॥ बोधविफलकेला, नोयेउनि सांगेसखीविद्याकानी ॥ १८
 सरसिजन ॥ यभैतुजला, अर्पयालागिरामचंद्रकरी ॥ सचिवाहीकथिलेपरि, राक्षसत्याणतो कदाविहेनकरी ॥ १९
 समरचिक ॥ राबयाला, दुर्गबलासहितेजाहलासज्ज ॥ सज्जनवीडकपरितो, मरेलेहारादेसुज्ञपरिषज्ज ॥ २०
 इच्छितसेस ॥ मरंगरेले, हितवागैमृतीहितरुचिराक्षसेहो ॥ रुचिराक्षसहायनुद्या, अयनेधरीविरहमासपक्षसेहो ॥ २१
 जीवनेरात्री ॥ जलधर, घटोजसीभानुतापितेक्षितला ॥ सरमापरमासातेंनिवारुनीतापतूणीरक्षितला ॥ २२
 रघुकुलना ॥ यकरामेहि, अर्पयादशमुखामिसंवासे ॥ पुर्वगर्क्षयथापासह, करिताजालाजयाधीमंवासे ॥ २३
 दशकंठानु ॥ जनेव्ही, रामानैवन्यविप्रैश्चनीतें ॥ सचिवांपासुनिऐकुनि, लंकेचांणवीप्रैश्चितें ॥ २४
 माझेअमात्य ॥ यलै, लंकेमध्येप्रवेशलेंहोनै ॥ स्वर्गेरूपधरुनिसारै, अबलोकुनिकुशलपानलेंहोनै ॥ २५
 युद्धकरायी ॥ रावर्ण, जालासेसज्जसज्जनाराती ॥ सर्वगुप्तिकेली, लंकेचीरक्षितोदितांराती ॥ २६
 पूर्वहारीरु ॥ मरुप्रवीणसचिवप्रहस्तेवर्ततसे ॥ दुर्लभ्येवीर्यत्याजे, बहुतूणपिहिताम्येवर्ततसे ॥ २७

१ अग्निपेसाठगेनहेजेकोप २ अकुंठगति ३ सहचरीदुल्याचार ४ सीता ५ ललये ६ सीतावधन ७ कमलनयना ८ कोटसैन्यसह ९ सुहृत्सभोत्तम १० सुभवि ११ हितवचन
 मृती १२ राम १३ सहनकर १४ उदकरेणी १५ नेचसमूह १६ स्वर्गतदध्वी १७ शरीर १८ वानरक्षिकेंदूषपती १९ विभीषण २० नापसआल्याणवत्तर्नगारा २१ इतीत २२
 पक्षिरूप २३ साधूबाधु २४ रात्रेदिवस २५ अलंघ्यसामर्थ्य २६ बहुतणेंकरुनआज्वा २७ आरण्यस्थखलगा २८ मंत्र २९ रात्रु ३० एकोनविशे ३१

जयैति तरो ॥ रामः सुग्रीबौ जय निलक्ष्मणौ जयसी ॥ ऐसैंक पिगर्जनि नों, लंका को पैं धरूनि यो भयनी ॥ ६१
 रात्रि सुबेली ॥ हुनि, योजन युगलोच शृंग मासादी ॥ संसारी अश्व नै से चढले मारुनि सुकंठ पन सादी ॥ ६२
 नै थें पुवंगें ॥ र्षभ्र, गर्जनि संवर्तनि भितें घन सैं ॥ घन सैनो दुस्तर तें, नै सा कल्यांत सर्ग सौ वन सैं ॥ ६३
 दशकंठ स्व ॥ ना सह चढें कनक गो पुराचिया शृंगी ॥ भासैं हे मां बुजैं, अधी छिलें काय मान ल्या शृंगी ॥ ६४
 हरि नील को ॥ शोणित, चंदनै लि सांगें तो दशग्रीव ॥ संध्या श्रसादि सैं तें, कोयें पाहुनि फारें सुग्रीव ॥ ६५
 खग कुलैव ॥ समान, सि प्रउडें तौ कधी महो श्रौण ॥ रावण बधावया ला, राम नैं काय सो हिलो बाण ॥ ६६
 तौ कपि नाथ ॥ हा सुज, गेलो स को धरावणा जवले ॥ कवले कराय आला, यम सैं मानी पला दी लो क बले ॥ ६७
 सुगलं त्यणें ॥ नक सुता, दे बुष्टा पा मरो मराया सी ॥ कौ इछि तो सि आणुनि, को पं प्रबला सैं राम राया सी ॥ ६८
 मी की शौची नाथ ॥ कं, रामाची दास वाछि बांधू ॥ तुझा कल्ल लाची, सिंधु दिद सिंधुरास अनै बांधू ॥ ६९
 ऐसी बाध्यनु ॥ वचन, बज्जा हत पंक्ति कंठ पाप नै ॥ वन गर्जन सो उ सकला, सुगला वरि मोडु निक्षमार्थ नै ग ॥ ७०
 औः पाप विन ॥ हीना, वने चरो हो यदूम कंठ का ॥ कटका सह प्रक्षिन तुज, मरावया धांव तो सि एक टंकी ॥ ७१
 ऐसैं बरोनि ॥ वण, धिक्कारी जौ पुवंग राजौ ला ॥ तौ सुग्रीवें केला, प्रहो ररणे ते धवी बरो आला ॥ ७२
 रोयें ही विकें ॥ पटु, कटु बचन कुबं दुद बेद्ध रसे ॥ धर सैं मे स मरं करि नितों, तनु पा सुनि बाहती अशुद्ध रसे ॥ ७३

१ अनिराय जय पावनी २ दोन मोहन ठेव विखर कूपराज यादा ३ उत म भाहेत स्वराजो चै ध मारुनि सुमो वादि ४ वानर श्रेष्ठ ५ लवकरणारे ७ दाट ८ कसों ताया समु
 द्र समुद्र ९ सुवर्ण चिन गरद्वार १० सुवर्ण किमल ११ उन्म नभ मरानी १२ पावूस्तारिले नील देह १३ रक्त चंदन छिन्न १४ अंगजो चैं १५ सायंकाल बाये पासा रिखा १६
 गड हा समान १७ महाबल १८ राक्षस सैन्य १९ सुग्रीव २० वानर २१ शत्रु रूप गर्ज २२ निरुद्ध रूप २३ सुग्रीव वचन लक्ष्य बजा नेता २४ रावण २५ पाप वर्धन २६ लक्ष्मण कलह
 क्षि २७ कोयें २८ ताडण २९ पराक्रम कुशल ३० तीस्पा वाक्य कुपित ३१ सुली धन मीनि ३२ परम तनु लक्ष्मण ३३ रक्त ३४ यु ३५ कों ३६ एक विशेष वंशः ३७

कपिरमैण	श्री दानुज, सुकंददेशकंठ शिष्टदुपनी ॥ विष्टपतिलक स्त्र्यर्थे, अन्योन्यानें वधावघटपनी ॥ ७४
निजबाहुप	कर्मनौ, वानरवरदाखवीमहाभाग ॥ भौगर्बहरुनिरिपुचा, स्वर्गमनीस्वामीचांचिहोमोगे ॥ ७५
सांडुनियास	रोनर, असुरासेधरीनरेंद्रपादासे ॥ स्वार्दोसपयमंधुचा, येनो अलकीं शिसैतसादासे ॥ ७६
साहसहेतु	अनुचित, एकाकी कोरणसंगेलासे ॥ ऐसैवदोनिगामें, ददयीं आलं गिलासखादासे ॥ ७७
अरितूखाल	होता, तरिमदुनियांदशानासंरणी ॥ सर्वहिंदाकुनिसखाया, धरितो भीसर्वथातुझीसरणी ॥ ७८
ऐसैलोनक	बै, यावर्तिनरीपेउनि स्वयेंकटक ॥ सुद्धी सुदयशाते, साधीआऊनको चिएकटको ॥ ७९
ऐसैवदोनि	गनी, राघवलंके सिआउनीवेदी ॥ नैरीगैवानरांचे, अबलो कुनिआहली पुरीवेदी ॥ ८०
त्यासेनेवैर	तै, दिवसासिकपीनिशीं असेंबहुलें ॥ सिंधुनियांकायकथा, स्वर्गमीनांतआहलेंडहुळें ॥ ८१
गाढेनैनिर्भ	कपि, असुराचेंसंगिनीबलेंबोडें ॥ जालेंतेंलंकेंचें, कटकैकटकैकटकैक्षणेंबाटे ॥ ८२
रघुवीररा	नीति, प्रविणतौ अंगदासिंदूलें ॥ सलेंकरूनिधाडी, निजरिपुपाद्रीकंधूनिथानेंलें ॥ ८३
तौ अंगदन	निपुण, प्रभुलांबूनि जायलेंकेला ॥ केलांप्रवेशरावण, समेतसोडूनिभीतिशंकेला ॥ ८४
सारेमदंध	क्षसे, कुंजैर शिरलाअशांनहरितोक ॥ हरितोकवणतयाला, जालातौ विचतुल्यरिपुलोक ॥ ८५
अंगदरुणें	नीजि, नवदावेंनपुसतोंअसेंआहे ॥ बाहेरतेंअसोमंत, कार्यार्थअधिछिडीखलसभहिं ॥ ८६

१. वानरेशकुबेरपु २. सुभीवरावण ३. रामस्त्रीकरिता ४. तेज ५. अंश ६. युध्यानंतर ७. रावण ८. सुगंध ९. एकमत करंद १०. अमर ११. मार्ग १२. एकदा १३. समूह १४. रात्रि १५. अंधकार १६. समुद्र १७. गंगोदक १८. मंदिर १९. सैन्य २०. वलय (वेष्टा) २१. कळहू २२. निरोप २३. हत्ती २४. सिंहालाक २५. निवारितो २६. पाकिजेडी २७. युद्ध

हादशकंठ	श्रीमद, मत्तनमदयासमानं औसवहं ॥ कार्यार्थमीदवहं, करुनिं ऐसा विचारयासवहं ॥ ७७
हेरात्रिचर	आ, रामाचा दून अंगदाभिधमी ॥ कोणीं मला पुसानां, कोण असें काय वैसलों अथमी ॥ ७८
वेदेहीचार	णों, वीरं करुणा करें जग हीनें ॥ पाठविलें मज त्याचा, ऐकें कल्याण हेतु सौकीनें ॥ ७९
वनुरोनन	गदीश्वर, त्याचा तूं पौत्र भूतं पतिदामे ॥ श्रुत संपन्न नयसी, ब्राह्मण सुते पावला सि सुपदासे ॥ ८०
सुरभूसुर	लानें, पूजा वेंधूं मंसे नुर सावें ॥ निर्मल यश जो डावें, व्यसनाना चारें नें उपे सावें ॥ ८१
याधिहिताचा	नें, सोडुनि धरिली संव निज नैनीचा ॥ अनुसरला सिंद शास्त्रा, यक्षा लोतू स्वकीये जननीचा ॥ ८२
विधिवरसा	थीनें, होउनि मदमत वन्य कुंजर सो ॥ धर्म हुमो दिलें हे, केली धस्ता निवेदें कुंजर सो ॥ ८३
विप्रांमरफ	नीय, सुत्यंत याशी चला विलें वें ॥ कैरे वपनि निमं पूर्वज, यश मळवा या सि वर्त सीत्वेर ॥ ८४
रामंदमन	मयलज्जा, सोडुनि हरिणी पंग ना विते ॥ वितें मं होउनि निरय, मरमार्गी कायें ठे विलें वितें ॥ ८५
स्वकुळाअं	नैजो, लारीनी पुत्र न प्रसू बिष्टो ॥ शिष्टाचरणीं या सवें, नित्ये असा वी यशः प्रदानिष्टो ॥ ८६
करिशीअन्या	बळे, हिनो पदेष्टा तुलांगमें देष्टा ॥ स्वैष्टो सिमंतु वाचुनि, धिक्कारि शिंहें वरी न व्हेचेष्टा ॥ ८७
जनकमहा	जसुतो, रविकुल निले काज सुनुची सूने ॥ दून कळत नैली तरि, देहो स हूत आज पासुने ॥ ८८
अपराधही	हाजन, निंदेत याही हे जना धमो केली ॥ अद्यापि मी पुलस्त्य, हिजा कडे पाहुनि क्षमो केली ॥ ८९

१म घ२ नीचव्हा न३ सीना ४ पति ५ उतम वाणी ६ ब्रह्मा ७ विवभक्त ८ द्या ९ संपन्न १० यशः ११ अंग १२ स्वमाता १३ वनाती लहनि १४ धर्मवृक्ष
१५ वेदरूपक्षा १६ पृथ्वी १७ बंद्दुन्य १८ यथेच्छ १९ क्षात्री २० कज्जल २१ मानेची विष्टा २२ स्वकीय आस २३ अपराधावाचुन २४ सूक्ष्म कुळयूष्मण दश
रथ २५ कीडा २६ मंथु २७ मंत्र

रघुकुलज	श्रीमंत प्राज्ञप्रबल क्षमादयोनिलय ॥ शरणागत वत्सलहे, रत्नानंजनीशत्रुना कलुर्निलय ॥ ३०
रविप्रशज	जांची, बहुसरलां भूलेना हिचोपलना ॥ नैवक्रांजाल्यावर, चालेनां जिणुची हिचापलना ॥ १
नाहीनुजसी	जसी, वेरत थापि पियौ बियोगमला ॥ दिखला यावरु, निवृत्ता, स्वभाव विपरीत सर्वशोगमला ॥ २
वैदेहीलातू	रि, आणु निर्देशील आशुनी मजला ॥ मीहीलंकाजीवन, अश्रय समर्पन तत्सणितुजला ॥ ३
नाहीतरिसा	कहे, हे भुज होखई धनूरले ॥ मीसज्जजय घनातें, हूनिर्धनातें स्वयें करी पले ॥ ४
यापरितुज	जेंद्रें, कथिलें आनीक कूनकोठ शिर ॥ सीतोपीयन येउनि, ठेवी येतसे दांबुजी स्वशिर ॥ ५
तूंकनिस	रनंमरे, अमरसमरघुनमांघिनवपघी ॥ रमसेचें अमरं विहो, फलमरहित स्वस्थनांदे निजसघी ॥ ६
हेउतरनि	लासो, बहिरासो मूक सोनकोराहू ॥ याहुनिहित कायवदो, नवदसिंको आशुनी हिचोराहू ॥ ७
अनलांनिले,	मयसपवरुण, विधु, ब्रह्मसर्पगंधर्क ॥ सर्वपराजितें केलें, परि रामाशी कलूनकोरावी ॥ ८
रामप्रणत	नांचा, आनारिपुलो काल यापाशी ॥ चेष्टा करितों दुष्टा, अष्टोपडशीलं मृत्युचापाशी ॥ ९
रामधनंज	तुर्ली, कापुरं तुणतूळें काष्टनैले ॥ धौलें हि पिचविलें हेतुज, नुमजेंतू मानलाजसां बेलें ॥ १०
यनिवेंचो	ने, वाटउनी रामचंद्र लकुडिलो ॥ कुडिलां नें रलोतें, मेलें तो शत्रु पाहिलें कुडिलो ॥ ११
गिरिलनै	सकानें, स्वशिरोमंगोर्धे दुर्मनै करिशी ॥ करिशीलं तूं मद्रां धो, नरकपुरी दळि नो शिलो करिशी ॥ १२

श्राम० क्षमादयात्कान० ३, शुक्रदी४ धनु० चपडल० सीताविद्योग७ सीता८ नाश९ सीतात्समरशरण० रामचरणकमल११ रामपरस्परनवीनकमल१२ स्वगृह१३ अग्निबायु

यमकुबेरवरुणचंद्रसूर्यसर्पगंधर्व१४ शरणागत१५ कापूस१६ पर्वत१७ रामपर्वणशाला१८ दुष्ट१९ सीता२० मांशिला२१ पर्वतकोठणें२२ स्वमत्सकमंग२३ सत्वर२४ यु० मं० २५

तें यु कलासि	श्री स्त्री, सौख्य यशः प्राण पुत्र मित्रा नैं ॥ आत्मोर्ध्वे देहि कानें, नरि करि तुज कोण याजनीं त्रा नैं ॥ ७३	१३
ऐ सैं ऐ कुनि	गैं, दशकंठ त्पणें धरो धरो धांवो ॥ हा छे छे पुष्ट मर्कट, मारुनि हिरो विखोनं गंधावो ॥ ७४	१४
नैस विबाध	चौधैं, धरिती नारा ननू ज दोर दंड ॥ नैं दंडिनीं गिरि नैं, महारंकरिता तं कायें वे तें डे ॥ ७५	१५
अंगद अंड	वैर सा, वर सा मथ्यें उडो नैं भुज झडी ॥ पाडीं प्रा सौ दा सह, सविवा तें मृत्यु चो परो पाडी ॥ ७६	१६
आउनि पाँपा	नमी, स्वामी चैं सैं बचैं मान वडैं ॥ मान वदे वो रिपु धा, आग्रह निल माव ही नैं ताने वडैं ॥ ७७	१७
मगंती रघु	जै त्पणें, कथिलें सामा यु पायें जै काहीं ॥ तक्रम मार्ग निक्रम, नकरा बो नीति निष्ठ लोका हीं ॥ ७८	१८
यास्तव नीति	तानें, निचो जिलें पंडिना सें तुज सामों ॥ कैसा वतों गा धिजें, वसिष्ठ मु निराज शिष्य सह सोमी ॥ ७९	१९
सामर्थ्यें दंडी	रि, मानी नोर ससाप स दे सामें ॥ ग्रामे विमदीं सारो, मारो रिपु लोका कृनि सं ग्रामें ॥ ८०	२०
आज्ञा होतीं ज	नि, श्रीराम असें त्पणो नैं यु धपती ॥ स्वस्व बलें वेडि पियो, निचनी तें ह्यो रि विम भ्राल पनी ॥ ८१	२१
त्पणनीं हार	नीचर, आचार अष्ट दुष्ट पापिष्ट ॥ विष्ट पैं कंठ कष्ट दे, शिष्ट देष्टा धरा करो पिट ॥ ८२	२२
नैं एक दो चि	मसें, प्राकारीं वे चले त दा लें को ॥ साळं कारां भि कितिले, अशिरो बिचरां सिंजा हलीं शंको ॥ ८३	२३
कल्यांनीं मक	लें चें, नीरज सें एक दां बिखळ बळ तें ॥ भूमि ग्रामा यास्तव, तें सें मानीं दशा स्य खळ बळ तें ॥ ८४	२४
दशमुख ही	नै रिप, रथाश्व पादान बहुल सें ने लो ॥ पाडीं रणा सें तें ह्यो, कपिनीं बहु राक्षस संध्या ने लो ॥ ८५	२५

१३ अजवावा ४ अंगद बाहु ५ गज ६ गरुडा भारखा ७ वाड्या सह वर्तमान ८ स्त हो गें ९ विश्वा मित्र वसिष्ठ १० पित्रेष्टां चा शिष्य ११ दंड करा १२

मोडुनटा का १२ देवांसकं ३ कवदुखदायक १३ चटले १४ राक्षस १५ सुमुद्र नल १६ उभयगज १७ धोडो पाप दंड बहुतजीन अशीसेना २० मं. रा. यु. कां. पंचविशो मंत्र २५

विपुञ्जसे	श्री कंठे ध्वजिनिनेवेष्टिलेनशीलंका ॥ रणपदुमेकटकटके, निरोधिनो होय फारसोतंका ॥ ३६
बानरवर	रा सप्त, वरसेनो एकत्रजहल्याप्राशी ॥ अद्भुतरण होय तसो, करिने जाले न हृन्नजं प्राशी ॥ ३७
आलो निरूप	मे समर, द्रुवगणी आनि यौतुधानगणी ॥ कोणी कार्य स्वयं प्रये, परमहारमं संधुधाने गणी ॥ ३८
धुरंगारांचा	ज लिक, मासगदा कुंतलतरवारी ॥ वर्षनि निशिचरकपि वर, जलधरजेसे प्रभूतेन रवारी ॥ ३९
रक्षःसमुदी	य शिरो, कपि वर्षनि शूरहो द्विशिरगदी ॥ मारिनि चपेटलना, मुष्टिच्छेद निंदन खेराही ॥ ४०
अंगरकवि	रा वणसुतं, नीलनिकुंभ प्रजं पंसे पानी ॥ प्रतपन नल सुग्रीव, प्रचसे असे युद्ध करि निअनि पानी ॥ ४१
सौमिवीनेंस	म री, वधिलाएका शरै विरूपाक्ष ॥ सुसमालोचक, जलधारालाजसा विरूपाक्ष ॥ ४२
पवनननू	ज हनुमान, मारी युद्धातं जंबुमालीका ॥ अशनि प्रप्राप्रमथनी, द्विविदिरावी अनुनमालीका ॥ ४३
मैंदाने प्रल	य पठे, केला त्या वज्र मुष्टिचो समरी ॥ अन्य निशाचरजीवन, रसेने लो राम मोगण भ्रमरी ॥ ४४
नीलामैल्यशु	ज बले, निकुंभदभैला कपीश्वरै प्रघसे ॥ नलशमि तप्रतपन रणयज्ञी आला शिवोगणी विघसे ॥ ४५
अंगदविज	य स्थापी, इंद्रजिनाशीं करुनि यो समर ॥ गुरतरतरु महारे, विरथ करी फार हर्षवी अमर ॥ ४६
मगोराविब	रा धिपसुतं, मायावी गुप्त होय तलाळे ॥ व्याल गंधाशुगपाशी, बढ करी रोचें वेद निजकाळे ॥ ४७
रापवनाग	म योशुग निबड केले विरिचि वरै दानें ॥ ममीं खरखर निकरें, खिळिले अत्यंत मेघना दानें ॥ ४८

विधि वसेना २५५ कुंठालवा नरसेन्य १ स भया १८ दवापु १६६ ५ राससमसूह २६६ ना शाफ ७५ कुंठनाडन ८ नी १५ बाण अनलिका रियायुधे ० मे व ७५ कळ ११
उदक ७२ राससस मूहमलकी ११३ दक्ष. पर्वत शिखरे १४ चाप १५२ देत नल १५ भय र हित वाचु वर जाणारे १७ शिव १८ नाश १९ अन्य गक्ष स प्राण रूप रस २० राम बा
ण रूप अमर २१ मारिला २२ कोल्याना समूह २३ भक्ष्य २४ सर्प मय बाण पाशी २५ रास २६ सर्व मय बाण २७ मल वर २८ मं० यु० का० विद्दिशो मंजः २९

पुष्पिनपर्व

श्री

अवलोकुनि

सारेकवंग

नौनोरिपुअं

रावणतन

केलाशकप

ऐसेवरोनि

रावणनौवि

आज्ञास्वणोनि

स्वरनरभू

अथवाप्रल

अवलोकुनि

होनाथहार

धन, नैदो वैरक्त सिक्त ननु जाले ॥ आलेख्य चित्रनेसे, निष्क्रिय होतो ममस्त कवि आले ॥ ७

पवने, निश्चेष्टित बाण तन्मन लसुने ॥ रिपुमथनाने धावति, परिने रात्रीस जाहलागुने ॥ ८

रणी, रामावळे सिपाहनां रडती ॥ पडती किनेक भूवरि, होराम असेत्यो नि आरडती ॥ ९

लिक क्षुरप्र नि करे करूनि यां ताडी ॥ पाडी विविधा युधगण, घने कमळे ही कोपवजी धाडी ॥ १०

स्वर्णें, अशी चगति मी करीन सर्वोची ॥ नरमर्कट कटाही, कथा वरावीन वीर्यगर्वोची ॥ ११

भव, सेवक जाले सेवे गंधर्वी ॥ गर्व धरु निमर्कट हो, निष्कारण मृत्यु पावतीं सर्वी ॥ १२

गती, जाउ निसरनी सिवर्धमान यशा ॥ जयशाली तातां, कथितो मानो रिशा सुनिर्भयशा ॥ १३

देला, स्वर्णो निलाशिघ्र पुण्य कामाजी ॥ घालुनि मृतपति रावी, स्वर्णजे होईल कामना मोजी ॥ १४

सैप, यानीं सीने सिबै सडनि रूणी ॥ त्रिजदारणां गणां, नेउ निरावी क्षणानें संपूर्णी ॥ १५

गशरां वित, सर्वतनू पंजरी नरीं भुकेसे ॥ रक्ताद्रं हस्य, स्त्रिन्नेवसी सपुष्प किं भुकेसे ॥ १६

ज्वलज, ज्वालाकवली रुनें दुभा स्करसे ॥ वज्रस्त्रिन्मकने कनग, मृगतसे सिंह नहेन कुंजरसे ॥ १७

घर्व वरे, वरभूमी वरी रजो ध्वसे ॥ असे छत्रि त्रैलोक्य, सीतां देवी त्वमस्मकीं हल ॥ १८

पहा, लक्षण हातात हांबे दारिद्र ॥ विष्टे पनायक काळे, गिकिली केले मला विअवशिष्ट ॥ १९

पुष्पयुक्त पल साधी शोभाधारक २ कि लिखित चित्र ३ निष्कट ४ बाग ध्यातली निशित ५ अं ६ आशु धबाण स मूह ७ अत्यंत मूळ ८ वावर स नृह ९ इंद प रा भव १० दृष्ट ११ दृष्टिगत आद्वैत ज्ञान १२ शीघ्र १३ तीक्ष्ण सर्वदूर बाण देष्टित सरिदेह १४ विजरा १५ जो पट १६ नल्ला नोडले १७ यज्ञला सारखे १८ प्रसन्न याति १९ वज्रानें नोडले मेक विअवरसे २० सिंहानीं माविकेहनीसे २१ रामलक्ष्मण २२ सैव हीन २३ भीमना २४ देवा २५ राम २६ यु २७ समवि
शमकः २८

निजलोकार्थं श्रीमान् स्वसिद्धप्राग्वाग्भवकुलाचार्यं ॥ आर्यसुतास्वर्गतं, गेलाशिक्षासो न हो निरुत कार्यं ॥ ५२
 होरशरय रा अमहिषि, कैवर्तीत्साहशीलसुतशोकं ॥ कैकेयितोके गिळिलो, स्मणेळतुजकायहा बरैलोकं ॥ ५३
 को धिकंगोन म काषप, बसिष्ठजाबाल्यगस्यविप्राशी ॥ आल्यो विफला कैशो, मज्जीवनकाले कैविनं प्राशी ॥ ५४
 होरवरंतु अ लामी, पंचवटीमाजिंगां जिलेंबापा ॥ नंबदायेंतें वल्यें, स्मणउ निरुसलासिंकार्य निष्पापा ॥ ५५
 विष्णुवनम य हिनहरिलें, स्वरलहरस्तुमारिलो नाहीं ॥ मजराकुनियो स्वर्गी, गेलों कार्ये न करोनियां काहीं ॥ ५६
 तानासिबिचारा यो, गेलो दोघे हि धर्म संकरकी ॥ सत्वरपुनरपियेतो, ऐसें कथिलें न सैं कसें फटकी ॥ ५७
 त्यजिलें जरि म जतरिहें, राहो तुज विषयरुचिं वसैं शोती ॥ त्यजितीं कावी धर्मज्ञा, श्रद्धाविधयें कंठ नो मातो ॥ ५८
 यापरिबाण्य अ लोविल, नेत्रीं धात्री सुता विलाप करी ॥ विजराते द्वांनी तें, ममजा बीलोचनें पुसूनि करी ॥ ५९
 निजशत्रुस य करुनी, लडुः खानें हरील होरामे ॥ हारामध्ये मणिची, तुजलां दृष्टी धरील सुखधाम ॥ ६०
 राघवसानु अ सावध, होउनि रंजितं शर्म संदोह ॥ जौ हें तंतु सुखविधुति, हो न तसो पावलो असें मोह ॥ ६१
 शत्रुपराज य करितो, पडती ऐसें निआधुं धायो ॥ पुनरपि सावध होउनि, संहारिती वीर दुष्ट संघातें ॥ ६२
 सर्वज्ञाचतु रा तें, किजरा बोधीयथार्थ वचनाहीं ॥ दुःखापासुनि देह, आणीं धृति वाचुनी कवच नाहीं ॥ ६३
 भूमिसुतोम म देवनी, नेउनी यों ते विलीनि जै मगनी ॥ जगती समूय भासैं, स्वरखरिं रांगारुरितो जै नी ॥ ६४

भैरवमा २ हे को सत्ये १ पुत्र ४ विष्णुमिशिराबाल्याणां ५ वीर ५ देह लक्षणा ६ स्वस्तीहारकचोर ७ सैन्यो न दहे शांता ८ निहीना एकपुत्रा ९ बायोदके न्यात नेत्रजोके
 ११ सीता १२ सगिता रत्नी १३ सुख समूह १४ मृत् १५ मिलेज १६ सूक्ष्म १७ शस्त्रनाशन १८ धैर्याक १९ अशोकबिकेंत २० शीतल २१ शरीर २२

पृथ्वी ३० अष्टाविशोमंत्रः २८

कपिवरही	श्रीराम-व्यामोहंकरुनिपाबलानाप ॥ आपह्नस्तं व्याकुलं, जाला अत्यंतजे विरुतपाप ॥ ६५
यानरवर	जातैं, बिभीषणेनीनिशिक विलीह्यो ॥ विद्याभिंमंत्रितां, दृष्टिहिकेली क्षणांत अनैवद्यो ॥ ६६
तदियापूता	ले, जलराघवलोचनासहीलाबी ॥ मगविभुनेत्रेंडघडुनि, बिभीषणालो समीपबोलाबी ॥ ६७
मारुनियोर	नीचरे, करुनेतुष्टियो अधीनलेकोला ॥ तबेसलकीं स्वहसैं, नाहीराज्याभीबेकभीकेलो ॥ ६८
सुग्रीवेंबहु	लेहि, केलासाधावया सिमत्कार्य ॥ आर्यमणेंतूंमजहूनि, रविंशालासंदेवसत्कार्य ॥ ६९
मत्संकटवा	यो, सहायेजालासिंतूर्जरीआर्य ॥ दुर्देवमित्रकोणी, होतनसेंयोजनांत रुतकार्य ॥ ७०
सारींघुबंग	बळें, चेउनिजास्वस्थलासिवेगानें ॥ माझापशितैंहीनिज, लोकनकोतापवूं वियोगानें ॥ ७१
भीरबिंबशी	चुनि, निजपूर्वजयशसमस्तहारविलें ॥ सौमित्रेबंधुपणें, व्यर्थतुलायारणांत मारविलें ॥ ७२
गुरुप्रफान	निपुणा, तुजसमकोणीनसेविशुद्धमनी ॥ धर्मनीरिसतीतूझा, यामाझाशोकवन्हिवाघमनी ॥ ७३
तेह्नींकपिरा	त्याणें, शत्रुरीलोयासुषेणनामाला ॥ किंकिंधेलानेउनि, रत्नीसौमियुक्तरामाला ॥ ७४
दशकंठस	करणें, किंवा मरणेंवरूनिशरतल्प ॥ कल्पसयहोवूयदि, माझामिथ्यानसौविंसंकल्प ॥ ७५
नेह्नीरुमावें	तैं, त्पणेंसुषेणप्रभौधरीधीर ॥ सीरसमुद्रतरांतें, धाडीपवनासंजादिकपिवीर ॥ ७६
केळेंअमृत	धने, जांस्त्रानींनैयेविदोनेगिरीवर्य ॥ अर्यमंसमनिशिदिसती, ओषधितेंजेंअसेमहाश्वर्य ॥ ७७

१ राममूर्च्छकलन २ पापी ३ सुपी ४ गुगुल ५ विद्येनेअसिमित्रितउदक ६ अनिदिन ७ स्नाथीन ८ महत्तुष्ट ९ सत्कारास योग्य १० लक्ष्मण ११ बंधुलें १२ शिरा १३ कुक्षी
१४ साक्षा १५ सुग्रीव १६ हृदयमंतादि १७ मंदरभाणिद्रोणागिरी १८ हृदयसारसत्ते १९ गकोनंत्रिशास-२०

विधुतरणि	श्री	न	स	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म
हरितिलसा	रा	ताप	र	क	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
देयासहस	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
ऐसेंवरना	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
अहिमयसा	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
जालेविमुक्त	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
जाचैनिजना	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
नैगमसीम	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
सरयत्तर	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
आळिगुनिमु	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
ऐसेंखगनी	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
पुनरपिते	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह
पाषाणतृण	म	र	क	र	वै	वै	क	प	प	ह	ह	ह	ह

१०६ दक्षिणोष्णामकं ३ पर्वत ४ देव ५ सामर्थ्य ६ हृहस्पति ७ वेगवान् ८ वायुप्रेसा ९ गरुड १० गरुड दर्शन ११ सर्वमयबाण १२ संघर्षार्थनयिन १३ सर्वपा
 शा १४ शरीरे १५ अमल महारक १६ मानगो १७ त्वनाम १८ बाहुदय १९ का रात्र ह स्थित २० देव २१ स्वजन २२ गरुड २३ गुलाबी रा २४ सुग्यासारले २५ दण्डमयनक्षत्र
 रत्ना २६ खटक २७ हर्ष २८ यु. कां. शिरोमंज ३०

कथिनेनरे

अनुलबली

दशमुखहै

रायवपरा

जैवपनंजै

नदननरं

तदुपरिस

दशमुखनि

सचिवन्वाश

मगर्हसं: कुं

नेदुदुभितो

कायैपर्यथ

माशुज्जहे

श्री

रा

म

ज

य

रा

म

ज

य

ज

य

रा

म

रा नुज, पावेन त्कालं मृत्युचीं शंका । आतं कौकुलं जाला, हरिसेन्ये वै हिलीं जशीलं का ॥ ७१

घवनो, आलासेने कर्तुं संयुक्तं ॥ अहिपाशां पौ सुनिष्ठा, नौ भित्री साहितं जाहला मुक्तं ॥ ७२

हरप्रिय, ऐकुनियों फारं जाहला खिन्ने ॥ स्विन्नतर्ननं कंधारं, सस्त्रोर्तजसां महोपेय विभिन्नं ॥ ७३

यास्तवै, धाडी धूमाक्षना मरणदक्ष ॥ दसमो बरिअधकै, तेविजयाचै प्रवीर बहुलक्ष ॥ ७४

विपिनी, कपिसेन्यामाजीतौ न सांगमला ॥ गिरिशिखरकरकै मारुति, घनाघने कर्तुं निर्याणी शोभला ॥ ७५

ससवर, वचनानें वज्रदंष्ट्रना मरण ॥ छुवगा सहकरुनि बळें, अंगदहलें विपावला मरणी ॥ ७६

रकरासो, अकंपनाला दशानन प्रेषी ॥ मारुति नरुप्रहारें, पावै मरणासितौ सुरहेषी ॥ ७७

प्रधान, महत्संजो त्यास हीरणा धाडी ॥ त्याचें जीवनें धननौ, नीलहरी पाळुनि स्वयें धाडी ॥ ७८

होतौ, जाला दशकंठशोक भयमन ॥ प्रममनोरथजाचै, मानसं चिंतौ स्वपीठ संलग्न ॥ ७९

रनौ, चेउनि सेने सहस्वपुत्रास ॥ वानरवलासियेउनि, देता जाला जगदिपुत्रास ॥ ८०

दरवदरवैरै धीणां दूदंग वाजविनी ॥ गजहय रथचक्रेष्वनि, षटसिंहा ध्यानं भुवनं गार्जविनी ॥ ८१

रा, गिरिचरती अभिहोयं संसृज्य ॥ पासुं प्रांभूषाणां शुभ्रुनि चोरोनि होय सुत्तरो लुब्ध ॥ ८२

मय, द्विपगिरिसेरथं विमान संकाश ॥ खगवै निगतं हिरेसं, सैन्यकक्षी निरवकाशो आकाश ॥ ८३

१ वानरसुख, रावण भवणीदिव ० वानरसैन्य, स्वर्पपाश, चर्मयुक्तदेह ० अशोमुख, त्र्यंबकयुक्त, पर्वत १० यज्ञभिन्न ११ शिवावर १० देस ११ अग्नि १४ वन १५ पर्वत १६ त्रिस्व
रेंगा रामारुनिमे १५ विद्युत्काले १७ नंनर १८ पाठवी १९ रासस २० प्राणद्वय २१ हरणकपी २२ विनासनास्ति २३ राक्षसमेव २४ नगारे मेघवत्पाद २५ उतमंशस्व २६ हृनी
पोडे, रथचक्र, पाद २७ वीर (सिंहनाद २८ पृथ्वी २९ समुद्र ३० धूल ३१ माध्यान्मूर्ध्नि ३२ रोगालुब्ध ३३ उन्मत्त ३४ हृती ३५ विमानतुल्य ३६ गरुडतुल्यगती ३७ पोडे ३८ युष्मत्कविप्रयोग ३९

वासवनील

कविबलैया

नीसमरलो

नानाधुषव

मृतगजह

दुर्बुद्धिमहि

मग्निरुप

दशमुखमु

दशवर्दे

यमदंष्ट्रा मु

बंधुराज

नेह्यंतो असु

रामगमैत्रे

श्री तो, वैचीर्यद्वीगदीशरीचापी ॥ प्रासीमूलीकुंती, मुसलीदशकठयानलापापी ॥ ७
 वारी, दशमुखेशिरलोअसीमहामैकर ॥ मांमैकरसोहंरी, लणैकसाशरपरीलरामकर ॥ ७
 हर्षण, केलात्यालातुलानसैकाही ॥ केशांकेशीनखानखिमुष्टीमुष्टिपुंगळोकाही ॥ ७
 सत, कपिकोपेपादपीदिशिखराहि ॥ रात्रिखरसेनेला, मर्दिनेपरमुष्टिदंसनखराही ॥ ७
 देहाते, हातेउचलोनिमारितीरिपुलो ॥ छतरसः सतजाचा, सिनिष्टछोवाहतीनदीविपुलो ॥ ७
 ते, दशकंठाचाकठोरलदयाते ॥ मुष्टिदुमोपलाहि, मारुनिताडीरणानंअर्योते ॥ ७
 रणकेलो, नीलानैराससेश्वरामहित ॥ अहिनयनसोदशाहि, करिनाजालावाचाचाअहित ॥ ७
 अजंगागुग, दंष्ट्राविडोंगनीलमोहाते ॥ पावेंनीकरिलक्षण, शाललोसमपंक्तिनुंडेहाते ॥ ७
 मैनियमै, विधिचाचरणीधरुनिआसनि ॥ फन्निनैमेळबिली, नैसौमित्राशिअपिडीशक्ती ॥ ७
 गीकी, नैशार्किप्रलयवन्निचिज्वालो ॥ मूळैमहेंउनियां, सेबीसौमित्रिवीरहृज्वालो ॥ ७
 होनां, रामहिचिनातेपावलाकोप ॥ नोपवनसुतस्कंधी, बैसेउदयाचलीजसोगोप ॥ ७
 वर, रावरपूंचाशरवजैवर्षे ॥ स्पर्वेजिोशरंरिपुलो, नैत्याचारकसेवनेहर्षे ॥ ७
 धपती, रावणभासैरणानंअंधकसा ॥ रघुवरदाणैदशास्या, स्वायैजालासिमूदअंधकसा ॥ ७

पादुशालिनीलकांनि २ कृष्णधारी ३ लज्जादिधारी ४ वानरसैन्यसमुद्रगोविमल्ल ५ मादारालसप्तसूही ६ गोमयकारक ७ पास्यपर्केशधक्षायुलकाणें ८ परस्परसमन्वहार
 ९ परस्परमुष्टिप्रहार १० अनेकशस्त्रसमूहसंज्ञेनाम असेवानर ११ दक्षपर्वतशिखी १२ नोडिडेरासाम्बाकारका १३ गजगु १४ बुद्धिशिवेमह १५ मुष्टिदसरगह १६ निरिय १७ सर्प १८ वा
 वणें १९ शत्रु २० रावणभुजसपीचाबाण क्षरदंष्ट्राभिजांग २१ माळपसी २२ दवामुखदेह २३ बमारासि २४ लक्ष्मण २५ दयश २६ सुल २७ शिव २८ अंधकदेव २९ युको ३० मं०

ऐसें तो नष्ट	श्री,	विनीचिंतनिगात्रिचरअथैतु ॥ आणुनित्यणैकराजो, मरुनुजनिद्रेरुनियों वियुत ॥ ३७	४३०
मगसत्वर	रा	त्रिचर, गेलें तो कुंभकर्ण उठवायो ॥ पाठविलें दशवदनं, जेतनी द्राधना सिंछुटवायो ॥ ३८	३१
त्याचा निकट	म	धुरे धिर, घटं शत संख्या के ठेविनी पूर्ण ॥ मत्स्यवराहमहिषमृग, मांसाचैराश्रीनिर्मिती पूर्ण ॥ ३९	३२
विध्यतसो निज	ज	लतों, वदन दरीमाजिनि बिड आंधार ॥ फारं भयंकर भ्रासें, पातालाचें विकार्यें तें दार ॥ ४०	३३
आसानिलर	य	पतिने, क्षणी राचर नूले तुल्ये तें भ्रमनी ॥ नासो प्रवेश निगमि, गतागनें मशक से किनी भ्रमनी ॥ ४१	३४
हे कुंभकर्णी	रा	जो, बलाविनी मारिती आशा हाको ॥ होका हींच वदेना, निद्राप्रिय दंडशत्रुचा काको ॥ ४२	३५
एक सहस्र	म	हारव, हुंदुभि सोहि नाडिलें किंते काहीं ॥ सुहरसु सलें करिती, ताडन पारि लागनी नें ते काहीं ॥ ४३	३६
शत संख्या के	ज	लाचें, कुंभहि आणू निरिच विलें कांनी ॥ के शो नूले नें केलें, जालें निज कंठ शुष्क हा कांनी ॥ ४४	३७
चाडनियों को	य	बलें, धावनि अंगा वरुनियों हसनी ॥ मृतवन्य गजा संजसें, वायं सगण वेष्टिनी नसें दिसनी ॥ ४५	३८
दश शीतंग	ज	देहावरें, चाल विलें नाडिलीं शिला शिखरें ॥ निद्रा पराजया स्ववै, केले त्याहीं प्रसिद्ध युद्ध खरें ॥ ४६	३९
ऐसा बहुता	य	लें, जाग किला जसो महा काल ॥ मधुलोहित घट घट घट, सेवी मांसें समेत नत्काल ॥ ४७	४०
धुतुर्परिहा	रा	नें, कर्कूनि निद्रालस स्वभावानें ॥ कज्यां दासित्यणें मज्ज, उठ विलें किं निमित्त भावानें ॥ ४८	४१
ते त्यणतीस	म	रीं बहु, गामनें मारिलें पळी शबलें ॥ शबल संघरणी तले, केले शाखा मृग व्रजे शबलें ॥ ४९	४२

१ रासस, २ दहा हजार ३ माद्राबंघु ४ हित ५ जवळ ६ सधायात्काचा गरी ७ शीघ्र ८ मुक्त गृहेत ९ अतिशय १० खासा बायुवेगें पडले ११ कापुसातुल्य १२ गा कातजाण्या

येण्याचा आयास १३ दंडलित १४ एक हजार सहाशक राणारे नगारे १५ केंचा उघरणें १६ देश १७ जेले लारा नट हनी १८ कावळे १९ हजार २० मांसासहित २१ निद्रें जळशी

+ राससै न्य ५५ चित्रवर्ण लभाज्याचा ५२ कशा ला २३ वानर सभूह २० युक्तु विरोधे मं ५०

यास्त्वराजो
नोऽकुंभकर्णं
कलत्रांशुनि
हासनिकेहा
कपिसेनला
रघुपतिना
प्रचलितेहि
दशकंवाचु
बहुलोकश
अमरपति
आत्मपराज
स्यासमर्थो
हानोविपिता

श्रीमान्, बांछिनसैआजन्तुदेखायो ॥ वीरमणेरिपुमारुनि, मांसशिवावायसाभिरैखायो ॥ ४३
रा सत्, ऐसैऐकोनिकरुनियोलान ॥ ध्यानधरुभिश्चिप्रकरे, विशानिशेतकुंभमितसुरौपान ॥ ४४
म शिरामद, मतमहाकार्यवन्मुकुंजरसा ॥ दशकंठाप्रनिजानो, पादव्यासेंकरौसकंपरसौ ॥ ४५
ज याचै, जलद्वयामार्गपारियात्रासे ॥ यात्रासदैवजाची, देवांसहैराविप्रियात्रासे ॥ ४६
य मसा, गमलोमगलागलेपढायालो ॥ कारणजालेयूथप, रामालोहनहैकढायालो ॥ ४७
रा सनते, चेउनियुदांगणीउमागके ॥ याकेवळविकढाला, अवलोकुनितस्तर्णीमनीधोकै ॥ ४८
म गिरिसमहा, कोणअसैतोविभीषणासेपुसै ॥ रिपुसेनेवांचुनिको, हैकपिपळनीअयस्सथदपुसै ॥ ४९
ज नेव्हो, तणोविभोहाअननबलसिंधू ॥ सिंधुरागेनिसुमोखित, निशालसंकुंभकर्णमिहंधू ॥ ५०
य चाणे, उपजनकैलानधीशानकवुला ॥ मुनिजनकथितेव्हो, कोषघरीकींनसैअयासेतुला ॥ ५१
ज यंतपिता, यातैकजेंकरुनियोताडी ॥ हाहीशतैकोटिकारिण, मुष्टयाचतैविजिष्णुलोपाडी ॥ ५२
य ईदो, कथिनोब्रत्तात्यणेअसोपापी ॥ हापाडाकरेरासस, मृतैकलसदोनिजोअसैशापी ॥ ५३
रा वण, धनपदेविधिहा निजो निसामास ॥ जागोएकरिबसहै, बोलेपुरवीप्रयौत्रकाभास ॥ ५४
म हमुस्व, लब्धमहाशापदघषटकणी ॥ अर्णवमहाबाबाचो, येनोपानीयमृद्वरावर्ण ॥ ५५

१कीन्हेकावले २दोन हजार पाणीमस्त ३मघ ४कुंभकर्ण ५मधमदोभ्यन् ६रानपजासोरखा ७एच्छी ८मेचवहेनिपारियात्र पर्वत ९गमन १०इद ११सेनामुख १२पुत्र १३
अयंकर १४वातणारा क्षिप्रबलपुत्र १५भर्षेविकरतेहपुत्र १६यजगति १७निजूसठठेका १८उपमा १९कज २०मनमुख २१पणानुवीह्वा २२हत्तमुखलब्धशापे २३
मेषपंकितुल्यकांनि २४मं. पु. ० पं. बि. शो. मं. व. ३५

होपटकर्ण	श्री	मात्रं, बलवान्तरणरसंयुक्तोमाने, रामनेणुनिजुला, उरवीलापंनिकुठनामाने ॥ ७५
विशिषाप	रा	जिनहो, वेईलबळैकवयसासरण ॥ यासरणैलननुष्टे, शरैरनिलजानकीप्रियोसरेण ॥ ७७
अधजपादी	म	स्तक, उवीजाबूनिर्दूषैकर्ण ॥ पुस्तनोआगराण, त्यासत्यणेंपंक्तिनुष्टे आकर्ण ॥ ७८
राषबसातु	ज	आला, समुद्रतरलाकळनिसेतूने ॥ रसः प्रवीरबधिले, हेंकाहीगउकेंनसेतूने ॥ ७९
तुजवांचुनि	च	शस्त्री, त्यालाबारीअसांसैकोणी ॥ शोणितेपांजानरकपि, मारुनिकरेशबुजिनेकोणी ॥ ८०
नोकुंमकर्ण	रा	गै, स्वणेतुलाबोधंजाहलापहिलो ॥ अहिलौडनडीलासी, सोडावीशीप्रभावुबीमहिलो ॥ ८१
बोधअसात्स	म	नीतुं, नंधरुनिधिरिलेसदात्सरकोध ॥ जौधर्मनोत्सजुनियां, केलासत्सेव्यमारीसरोध ॥ ८२
हस्तनिबळें	ज	नकसुनो, रामाशीलाविलावथादावें ॥ दाबानेंगृहीळिलें, मगत्याणशीकूपयोव्यभूदावो ॥ ८३
जीबिनसंश	य	झालो, हिनकधिलेंनेनमानिलेंकानें ॥ आनोकायकरावें, प्राबानेंकीस्वकीयलेंकानें ॥ ८४
रामापासुनि	ज	यनो, दुर्लभपरिमीकळनियांयुद्ध ॥ कुंभसिनिजेशशर, ज्वलनोहोईनजाउनीयुद्ध ॥ ८५
ऐसातोअन्या	य	स्थापुनिनिजबंधुचाशिरीसत्य ॥ अत्यद्भुतबलरावण, पादत्वशिरीधरीजसोमृत्य ॥ ८६
तुंकेरीस्वक	रा	ने, अर्घीअनुजासिंकुडलेंकरकें ॥ कटकेंदेऊनित्याणें, आंविजयीहोवधूमिनेकटकें ॥ ८७
नोकुंमकर्ण	म	गबहु, कटकेंचेउनिजायेसमानें ॥ नेळींअनिप्रजालें, कपिवीरानेंतसेंनिअमरानें ॥ ८८

१ कुंमकर्ण २ कुलेच्छु ३ रावण ४ शब्दकरणारेवंसजाने ५ हेरामा ६ विमा ७ शीश ८ ऐक ९ राक्षसकोष्ठ १० उष्णी ११ सर्पपालनकीठातुल्य १२ स्त्री १३ कामकोष्ठ १४ साधुचामागरीध १५ वैर १६ वणवा १७ कुपितरामबाणाग्नि १८ हस्तसूषणें १९ कडी २० सैत्य २१ वानर २२ दुर्ग २३ विशोमंत्र २४

तदुपरि नो	श्री	लक्ष्मण, त्या संत्यगे नै निवार बाण ते ॥ हा खंडितो तुझा मी, हृदया सह हे मवार बाण ते ॥ ७३
तौ कुंभकर्ण	रा	क्षस, धावें सो भिलाव घायालो ॥ वसुधा या लागि मयें, कायें देशापे अविवुधायालो ॥ ७४
संघाम पर	म	तुमुळ, साणदाचल क्षणा सें जालो ॥ जाला तुला विना ही, कोपन दोयें बुंगराजालो ॥ ७५
उबळु निघीं	ज	गैनी घरे, घटक पर्णाचा शिरारिसेपी ॥ नै पिष्ट सकजाळे, तै रजस रित्जालो करुनि तें पी ॥ ७६
दोषो ह विज	य	काँमुक, निरुद्ध करि नै जसें ममत्त करी ॥ विध्य स्वर्णादी को, ऐशी पांका मनी निवास करी ॥ ७७
ते दोषे कपि	रा	ई प्रोच म॥ हा देह भासतीं समरी ॥ पुष्पित पर्ण पर्वना रुत, पर्वत की दावें द्वेदी संगिरी ॥ ७८
करि नों संया	म	असा, अशानिक ठिण सु धिनाडणें हरिलो ॥ मूर्छित भूवरि पाडुनि, निरुता धिक् वीर संघ संहारिलो ॥ ७९
त्या असुर कुं	ज	रानें, सैन्य समुद्रों करुनियां कीडा ॥ कपि यादोगणें मथिलें, तै रिक्षांत गे पावले घोडा ॥ ८०
कपिसमुद्रा	य	स्वामी, सुग्रीव करीत सें बळवोण ॥ याला न्यावें त्या जे, होइल हें सैन्य निगति प्रोण ॥ ८१
कुंभश्चुति नि	ज	वितर्त, ऐसें विंदु विबाने रंगेलो ॥ घेउनि नगरा मध्ये, आनी दावी मूर्गोरि वेगालो ॥ ८२
तौ बानरना	य	कैतौ, सावध होऊनियां महाप्राण ॥ घ्राण भूँति युगुलातें, घेऊनि उडै करी पशालाण ॥ ८३
कोपें असीप	रा	भव, पटक पर्णाची करोनियां हसा ॥ कंबुक सांजाव नस्री, सांगेर वासिका यथाय संहसा ॥ ८४
नेध्यां निश्चिन	म	रण, ओवें घेऊनि परि पतें ॥ मक्षी रगडी नाही, हरिलां युद्धा सिनेर कनी पतें ॥ ८५

असुराणां कवचं पृथ्वी ॥ ७३ ॥ मूढरास लक्षणायां ॥ ७४ ॥ पर्वत रंगोजक, सूर्यकांति ॥ ७५ ॥ मेषु लाज रक्तानि भिजले ॥ ७६ ॥ अरिउज मोठे ॥ ७७ ॥ मुळें पव सवने वेष्टित ॥ ७८ ॥
 पाज्यानें पिष्टले सा ॥ ७९ ॥ वज्रकाठिण सु धिनाडन ॥ ८० ॥ शानर ॥ ८१ ॥ शस केव ॥ ८२ ॥ वर ॥ ८३ ॥ रिगज ॥ ८४ ॥ ज्वा ॥ ८५ ॥ सैन्य रक्षण ॥ ८६ ॥ दीन बळ ॥ ८७ ॥ मकर्ण ॥ ८८ ॥ सुग्रीव ॥ ८९ ॥ बासि
 का कर्ण ॥ ९० ॥ इय ॥ ९१ ॥ म ॥ ९२ ॥ म ॥ ९३ ॥ म ॥ ९४ ॥ म ॥ ९५ ॥

त्यासमयीनो
कोपचनेत्र
नोसमरलो
वानरैकर
जाणोंरघुना
त्याचोदशैक
राभप्रहित
अर्धद्विजरो
रघुराजो ज
रावणअनु
जालोहरिह
प्रयशोकेप
अद्भुतविक्र

श्रीमान्, सीतापति कार्मुकासिंधुनिकरें ॥ निकरेंयटकर्णानें, नाडीशतकोटिबीषशरनिकरें ॥ १५
सप्त, निजपरसेनारणांगणीरगडी ॥ कालानेंपाठविला, नोबहुधाआपुलचंबीरगडी ॥ १६
हर्षण, जालजेथेंअसंख्यरक्तनी ॥ वाहनीजानेंधरासह, कपिरुद्धरस, क्रमेलका, स्वरदी, ॥ १७
रदहुम, गिरिशिखरा, चानवशित्नांगरिपू ॥ करिपुक्कलहरिगुंगवै, मर्दनप्ररिपूनीनस्तानीहरिपू ॥ १८
कहंदि, कलशैश्रुतिनौमदांधवय्यकरी ॥ कीरामवासवाशिंग, नोकलवाओवजमयुद्धकरी ॥ १९
तें, प्रियासहराममागणेंछेदी ॥ मेदीवामभुजानें, अमयनयाचापदासेहीनैदी ॥ २०
हेपु, छिन्नकलशकर्णपाददोदंड ॥ चंडमहाजगतीतें, हरिनिहरिप्राणजेवियमदंड ॥ २१
निष्, शूरमसोडूनिमस्तकासिहरी ॥ हरितेव्हीआनंदें, गर्जनिजेसेहतेमंगजहरी ॥ २२
यनिनरी, ऐसेंकपिसंचगर्जनीसमरी ॥ अमरीजयध्वनीनें, नर्मप्ररिलेंनसांबुजप्रमरी ॥ २३
विनाश, स्वपुजछेरासमाननौमावी ॥ हावीरशक्रदुःसह, मर्त्यकरेंहेनुझीरद्वोव्हावी ॥ २४
मुखहै, सुरचळचळकापलेंसुविक्रानें ॥ आंतकसांतो जाला, नरकपियुद्धीनंलाबिनींमानी ॥ २५
भीन, स्वानपलोरोद्रनसतकुजाला ॥ तनुजालाचोचालां, धाडीनोकोपयेंअनेनुजाला ॥ २६
जोचें, देवांतकेएकरावणप्रकृती ॥ अनिकायेजुजांविशिरो, निसराचवर्धानरांतकाख्यकृती ॥ २७

१५ पुनुराश्रितकोटनीपणावाणसमूह १६ वक्षः५५ वानरभरासमउठकोडेहटी १७ वानरसत्यदेनदृशपर्वतशिखरलाडनंभिन्नअंगीजो १८ वानरव्येधनशा १९ दंडद्वरी २० सिंह २१ कुंभकर्ण २२ रास
२३ कसंद २४ नाभकर्देल्य २५ उजवाहात २६ नंद २७ रामानेंमारेतेलेमहाबाणहींछिन्नकुमर्कगाय, बाहु २८ एवी २९ अर्धवृक्षाकार ३० बाण ३१ वानर ३२ मारिलेगळेदुजारी ३३ सिंह
३४ अतिशयजयपावनी ३५ इहादिक ३६ नमभूर ३७ कोवट ३८ त्रयशोकापीननिक ३९ राक्षसेंद्र ४० पुनः ४१ मोठा ४२ शवणतुल्यसमाज्जनावा ४३ श्रीमंवरभाषणेसु ४४ कोक ४५

रा०पे०भ्रात०सु	श्री	जैयुद्धोन्नमननामधर ॥ तैम्रैषिलेरणाळा, सर्वमहाकायकायम्भमिधर ॥ ७३	७३
युद्धीमहोद	रा	ला, गिरिप्रहारैस्वयैवधीनील ॥ होयमहापाष्वाभिध, तूलेनोत्तुषभवहिचीकोल ॥ ७४	७४
भारुनिहले	म	रण, त्रिशिरीदेवांतका सर्वपावै ॥ यावेगळांनरांतक, वधितांनारासुता सिजयकावै ॥ ७५	७५
वचनप्रभं	ज	नौचा, जाणुनियांशत्रुजीवनावधिला ॥ विध्यल्लेखामाचा, अनुजेंअतिकायेसंगरीवधिला ॥ ७६	७६
पुनभ्रातृस	य	हो, ऐकुनिदशकंठंआहलाविकल ॥ ककतंचिरिपुवहिमुखींस्वकरेंमोहोमिलेंत्यणेंसकल ॥ ७७	७७
पीलेंस्वपाव	रा	हो, बरोविंजालास्वपुनशोकांनै ॥ लोकानेंकथिल्यावर, अप्रियहेंऐकनींविनोकांनै ॥ ७८	७८
जैदुर्जयअ	म	राला, नैकिलेवानेनैर्नैप्रम ॥ विघ्ननहोतांसागर, लघुनिजालेनगोष्परीमम ॥ ७९	७९
इंदजितानै	ज	नक, स्वांतालीनेधबोदिलोधीर ॥ वीरप्रतापशाली, बोळेंनोयोधमंडोहीर ॥ ८०	८०
होशरसंच	य	माझा, हेमैरैरैडहेंमहाचाप ॥ तातोपद्मप्रवाचा, वरअसनींपावलासिंकोनाप ॥ ८१	८१
विजयपरा	ज	यदोन्ही, पर्यायेभेदनातीसकळाली ॥ यालागिधीरंटाकुनि, तूंघ्याबाव्यर्थशोकंनजळाली ॥ ८२	८२
मीलस्त्यन	य	पुंसं, वदोनिवंदीस्वनांतचरणानै ॥ दशकंठद्वगणेंपुत्रा, तूंहोआहेतुंशत्रुमरणानै ॥ ८३	८३
नौपंकध	रा	त्यज, शरकिरणपकडकरुनियांलरित ॥ हरितहयस्थाचापरि, जायहिदुर्जीवनासिसंहरित ॥ ८४	८४
समरीपिना	म	हाळें, इंदजितेंत्याहुनांनलप्रबलें ॥ कपिसप्तषष्टिकोटि, प्रसिद्धचिलेंदुर्जीअंसंख्यबळें ॥ ८५	८५

७३-नामधारी, सर्वन ७४-आमभ्रातृ, न्नीका ७५-अंगद ७६-नामवानर ७७-ब्रह्मास्त ७८-दुःख ७९-शरवण ८०-रायग ८१-विस्त ८२-वीरसमूह ८३-अथ ८४-शेबादूरेड ८५-हेरावणा ८६-असदेव ८७-अम ८८-शत्रुपुत्र ८९-रावणचरण ९०-बाणदुर्गकिण ९१-सूर्यदुःख ९२-शत्रुक्षीउदक ९३-अभिप्रासूनप्राप्त ९४-प्रकटवलज्जहा ९५-श्रीमंभरामायणीपुष्पकांडेवलाशिरीमंत्रः ९६-

इंद्रजिताने

वानरजन

राक्षसेपति

ऐसासुरैरा

यवननन

नोंजांबवंत

कुशलअसे

हराकंठानु

यापरिमंश

अरिपंकअ

बलअप्रमे

नोंबायुक्कुमा

नंदनेपिता

२१

२२

२३

२४

२५

२६

२७

२८

२९

३०

३१

३२

३३

श्रीम, दाशरथीनेहि विधि वरेस्त्रिजिले ॥ मारुतिभीषणाते, सोडुनिमोहेंपूवंगपतिगिळिले ॥ ७

जमुगल, नलजांबवदंगदादियैषपती ॥ सुपतीवरनिजलेसे, दिसतीदेहशिगाननेसुपती ॥ ८

ज्वास्त्रि, क्षतजपलपूर्णमेदिनीशयनी ॥ शरवस्त्रावतपडले, उन्मूलनेजांबियानसेनयनी ॥ ९

रिपु, ब्रह्मास्त्रकरनियोरणींकीडो ॥ रामादिकासिजंकुनि, गेलारैरुनिसाध्यसव्रीडो ॥ १०

त्याकाढी, बिभीषणासहितमृतसुखरात्री ॥ धात्रीशोधुनिपाहे, मूर्छितसुगलारिकांसिनोरात्री ॥ ११

नी, पडलाहोनीघराघरावाणी ॥ राक्षसपतिप्रयले, सावधहोनीअशीवदैवाणी ॥ १२

रुद्रास्त्रज, बिभीषणातूविलोकिलाआजी ॥ माझीकविणावस्त्रां, सलनेदेहीमहेसुचीराजी ॥ १३

नेह्यो, स्वयंपुसेनेथजांबवतानें ॥ सुचीवरामंदकुनि, हनुमंतकसाविचारिलातानें ॥ १४

याला, झालोत्यालोकरावयादूर ॥ विधिसुनक्षणनेसेकय, कल्याणजरीअसेलनोशूर ॥ १५

नीसुन, जीवनेअसेलतरिसमस्तानें ॥ शत्रुसमुद्रीबुडतों, देलनोजीवदानहस्तानें ॥ १६

जाचें, शीरोत्साहायनंतगुणशाली ॥ त्यालीलैकपितनुची, स्थित्यण्डनिचेधवीमलोआली ॥ १७

ने, क्षतविक्षनेजांबवत्स्वदेहानें ॥ हांनेकेलैस्पर्शप्रभूतमूर्छाविलासगेहानें ॥ १८

हत्वा, वायुसुनालोक्षणमहाबाहो ॥ सर्वास्तिवांचवाया, याकालीसाडुंकरपनूबाहो ॥ १९

१ ब्रह्माब्द २ से नागपति ३ गगदीवर ४ बाणामें ५ राक्षसमेघ ६ मज्जारहेस्त्रमांसपूर्णदृष्टीस्त्रशब्दा ७ बाणरूपवस्त्रवेष्टित ८ उचडगों ९ इंद्रजित १० मयलज्जा ११ मारुति १२ क्षाण्यासमुत्खेदगाती १३ दृष्टी १४ पर्वतनुज १५ बिभीषणप्रयत्न १६ बाणपंक्ति १७ बिभीषण १८ जीवदानार्थिस्त २० निरुपम २१ पराक्रम २२ त्साहो २३ अनेक गुणाही २४ कीडार्थआहेवानरदेहजाचा २५ छिन्नभिन्नजांबवतदेह २६ अतिमूर्छाकीडा २७ पुनव्रतदेवाचा २८ मयलज्जा २९ मरप ३० नाना ३१ युद्धाकोरेमं ३२

पवनसुता । श्री । कंद, श्वशुराचारिकैर्दोषप्रसूतैर्नो ॥ ओषधिष्वर्चतेतथे, असेरिसेरात्रिष्वर्चसमेतेज ॥ ३४
 त्याचागर्भीवो रा, । ओषधिआहेतयाविअभिप्रायी ॥ संजोवनीविशल्या, सुवर्णकरणीमसीचंधंधानी ॥ ३५
 यचारपर म । यलें, आणाव्याओषधीसुदुष्पापी ॥ बापांतुजलाकाही, दुस्करनाहीचकायीनव्यापी ॥ ३६
 येथेओषधि ज । शिंतू, छेउनियेदीलधीघनरिआजे ॥ होजनमान्यबलासह, विज्वरहोईलतरणिकुलराजे ॥ ३७
 हेंपरिसुनी य । शास्त्री, मारुनिधैंजांबवनिवेशातें ॥ रामासिनसुनिगेलाउडोनिनुहिनाचिप्रदेशातें ॥ ३८
 त्याबाशुकुम रा । में, करिताउडुणतेंत्रिकूटशीर ॥ शिरलेंमहीतेंभारें, जालांनोकाळेभूमिलांशिवािर ॥ ३९
 वानस्वगेंद म । नोगति, मारुनिउसळेंकरुनिमुसुकार ॥ आसेयौषधेतेंजें, यंजोखितलोहगौळेंकारो ॥ ४०
 पावेंओषधि ज । गनी, धरासेनोआपणासिनियाला ॥ आलात्पणउनिओषधि, अरुनिनैकोपआपिनीयाला ॥ ४१
 शीतस्वाहाप्रि य । निज, शिखातर्शानूलेपलवेलवल्या ॥ निभिरतमारुकुदारा, त्याओषधितक्षणीचंमालवल्या ॥ ४२
 त्पणअनिअं ज । नीसुत, कोपोनिदुणोंगिरासैमूढा ॥ गडेंकल्याओषधिनेणसिरामासिहूर्नयोत्तडा ॥ ४३
 तुजंरघुना य । कप्रजनी, मूढानाहीचभक्तिंतमात्रो ॥ पात्रापात्रविचार, त्यक्तकरितोसिधिलमयौचो ॥ ४४
 तंशुजंपा रा । वारी, पिष्टकरुनिटाकिनीं सणामाजी ॥ परिकार्यगौरवास्वर्धरसिनसेषाकिहेंपहीमाजी ॥ ४५
 बोलोनिअसें म । गनो, ओषधिगिरिकंदुकोसमानकरें ॥ उचलीलांमारुनिनै, रघुपनिमुखवीरजीवदानकरें ॥ ४६

१। श्रीवाचासासारा८। हिमालय२५। हेसुबुले६। द्रोणागिरी१५। रघुपुत्रस्यनेजजाबें२। गामागिरी१७। अतिदुर्लभा८। लोकामन्यसैन्यासह९। रघुपुत्रराज१। राम२०। जयकरा१।

२। हिमालयप्रदेश१२। त्रिकूटपर्वतशिखर१३। हिंवाळा८। पंचायक१४। बायुगड, चित्र, दुव्यगति१५। खोरांगंपकाशितेज१६। तोकेमूननिधात्यागोच्यासारखा१७। ओषधिपर्वत

१८। रघुपुत्रहोणें१९। वेदकेल्याअभिवाच्यानी२०। वीनपाका२१। अंधकारवृक्षकुहाबर२२। सुप्त२३। अनीनिष्ठ२४। पात्रापात्रविचारहीन२५। श्रेयेंगे२६। बेंदूसारखा२७। रागादिषो

अतुलबलं	श्री	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म
पौषेणचाथा	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
औषधिगंध	रा	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	
पवनसुते	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
रामसगैका	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
ऐसेंश्रीरघु	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
यानाथानअ	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
पवनमनो	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
बहुयोजनो	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
पुनरपि र	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
सुधीवत्सणे	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
नेदीराक्षस	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	
बाल्यनुजाने	म	ज	य	रा	म	ज	य	ज	य	रा	म	

श्रीगणेशाय नमः ॥ शिवदेवित ओषधिहस्तनदिके श्वरत्व ॥ सैन्य ॥ अमृत १५ वन ७ द्रव्याचारक बिंदु ॥ आश्रय ६ औषधिगंधयुक्त वायुस्पर्श १० निजुन उल्ला सारखे ११ दीपाचल १२ मोही १३ शुक्र १४ आप्यायेण्यान्वाश्रम १५ आज्ञा १६ मार्क १७ वायु १८ मनः सुख्य वेगजावा १८ स्वर्गस्थ १९ बहुयोजनलांबमार्गचिन्नश्रम २० बापुपुत्र २१ स २२ रामचरणभक्ति सा मध्य २३ शानरखे २४ कोकिल २५ शासक २६ शिव २७ यु० मंनः ४७

ऐसाविजय ॥ श्रीमद्रामालाप्रार्तहोयत्याकाळी ॥ कालिंदीवरसमं, जालिंदशकंधरोननेकाळी ॥ ४५
 रसोनीधख ॥ लज, मकराक्षानेरणाथीआशापी ॥ पापीनो०रामानें, सोमानेंदुष्टराहुसाव्यापी ॥ ४६
 अयेथास्तेनो ॥ मग, मकराक्षजळेसहोयुंधयामे ॥ रामज्वलेनो०राससं, पनंगेजालेकरूनिसंशामे ॥ ४७
 पीलस्येदेह ॥ ज्ञा, इंद्रजिदाख्यपतापमानंदे ॥ खरतरशरकिरणगणें, शोषीकपिजीवनासिउदंड ॥ ४८
 प्रलयसम ॥ यनोभासे, संवर्तोभ्रौदुल्यशरधारा ॥ हो०राससंवेर्षेतो०हो०रामेत्सणेंचमू०निराधारी ॥ ४९
 नोवानरोधि ॥ राज, हिदिगंदवानेपोतेनीलेनले ॥ जनलसाधिविधितो, शोषीविपिनानंतीजसाअनले ॥ ५०
 रक्षःद्वंग ॥ मेक्षत, विक्षेत्फुल्लेचनोजणोंपळसे ॥ पळेसभयांलोसुदलो, पलसहभूपाहनोवियेबिळेस ॥ ५१
 शनःक्षते ॥ ज्ञानदीत्या, मिकतीनो०होयसिंधुपेनिशोणें ॥ कोणप्राज्ञत्वेनो, कालाचारकर्तृणो०दोणें ॥ ५२
 मगमायाम ॥ येसीतो, आपुनिचो०रावणात्सर्जेकपरे ॥ मारुतिसमक्षवधितो, द्वाकितेनेवा०सिदेवलो०कपरे ॥ ५३
 जिविराचेंबी ॥ ज्ञाज्ञपितोमो०हिलो०जिणेंआसिलो ॥ मारुनिकलहप्रशम, प्रसिदयशआजमी०रिले०आसिलो ॥ ५४
 पीलस्यनन ॥ येऐसा, मोहुनिगेलापुंदमसेनेलो ॥ नैरेकु०निरामे०त्यणें, होमाझापाणशुबुनेनेलो ॥ ५५
 सीताशोकप ॥ रालो, रामालो०आणि०सर्वसेनेलो ॥ पीलस्येत्यणें०क्षितिजा, जीवलयालो०खळने०सेनेलो ॥ ५६
 हेसारेमाया ॥ मय, याचेंकापयजाणनो०होमी ॥ मोहुनि०नि०कुं०मिले०लो, जाउनि०बसलो०आसेलो०होमी ॥ ५७

१ यधुनानिलक मलतुल्य, २ रावणमुलें ३ रावण ४ चंद ५ शालसे सह ६ रामाभि ७ रावणपुत्र ८ नतापसूर्व ९ नीरुणबाणकिरणसुहृ १० वानरोदक ११ प्रलयमेचतुल्य १२
 सुग्रीव १३ मारुति १४ वनंत १५ अग्नि १६ राक्षसबाजर १७ छिन्नभिन्न १८ मांसधुक १९ कंटाळा २० रक्तनदी २१ समुद्र २२ लाक २३ बला २४ कलह २५ निमैस्यानय २६ ल
 २७ विभीषण २८ इंद्रजिभगरी २९ य०यु०को० चतुष्कलारिपोमं ३०

७३

७४

७५

७६

७७

७८

७९

८०

८१

८२

८३

८४

८५

होमांतीरिव्य श्री स्वर्देन जन्मेल प्रव्य कामगैम ॥ मग मर्त्या मर्त्याला, दुर्जय होईल तो महा निगम ॥ ७३
 हे पूर्वाचतु रा नन, वरलो हवनीं करील जों विघ्न ॥ रावण पुत्रा नूतें, होतील प्राण जाणत निम्रें ॥ ७४
 यास्तव पर म त्वरित, प्रत्यूह करीत या सि उठाव हो ॥ वाहो नर त्तन दिनी, सौ मित्रे चालेंतुं महा बाहो ॥ ७५
 काको असें नि ज कर्णी, पडतीं वर्णीत या शिर घुग जो ॥ सौ मित्र प्रभृतीतें, शीघ्र त्पणें त्या खळा सि वारीं जो ॥ ७६
 तेढां को सत्ये य, प्रहित प्रबल पूवर्गों गिरिकल्प ॥ कल्प क्षय करि तिल सें, गमनीं करितों वि युद्ध संकल्प ॥ ७७
 पौलस्त्य कुमा रा ध्वर, रसै कर शः क्षय स्पृहा वंते ॥ अंतक निभ्रं पूवर्गें भे, गेलें रिपु हस्ति वें महो वंते ॥ ७८
 तेगैर्गनग म ग, अगनेग, धरं वीर नीर दासारे ॥ वर्ष नि अध्वर सण, रक्षा सुरसंचम स्तकीं सारे ॥ ७९
 शास्त्रो मगर ज नी चरु करिनी संया मे देव दान वसे ॥ नवसेवक सम दुःखी, स्वस्वामि स मिप एक ही न वसे ॥ ८०
 मांसाचे संच य कि ति रक्ताचै वा हनी महा पूर ॥ शूर जन क्षय जाला, प्रूरजे होना दु मा दी ही चूर ॥ ८१
 विघ्न आसय ज नौला, होतीं विउंठे सचा पशर धारी ॥ संनै युद्ध बद्ध, अर्द्ध कुंठ प्र सिद्ध वि बु धारी ॥ ८२
 पूर्ण न होती य द्रो, क्रोधें धा वैर धी धनुर्बाणी ॥ शर्वाणी शा बर गज, रैत्य त सां ये रणा सि निर्वाणी ॥ ८३
 चावी निजा ध रा तें, रातें हातें स्वहस्त तो खोळी ॥ पोळीं आ स्वाग्नी नें, शर सोडी जी सं तुच्छ दं प्रोळी ॥ ८४
 म हरि निस्ती म बलें, पूवर्गें तज सां मृगं त शार्दूल ॥ शूलें पाश गदा शर, मुसलें करि पबता सि निर्मूल ॥ ८५

१२४२६ छिन स्ठली जाणारा ३ मनुष्य देव ४ ग्रह तनय ५ ज्येष्ठ ६ क्षात्रा हा ते मरणें ७ विघ्न ८ नदी ९ लक्षणा दि १० निवा रा ११ रामा नें पाठविलें १२ वानर १३ वरिंत तु
 न्य १४ इद जिघांश क रास सना शे व्यु १५ महा त १६ आ का शागा मी १७ हस पर्वन धारी १८ मेघ तुल्य १९ यज्ञ रक्षण २० नवे बाक तसे २१ समूह २२ धृति ही ना २३ हस पर्व
 न २४ पूर्ण २५ स हो २६ सज्ज २७ युद्धी घटन प्रीति २८ देव शत्रु २९ पशु वर्ण धर ३० विवावर ३१ पणिमा मी ३२ स औष्ठ ३३ जानी ३४ वज्र ३५ दंड जिम ३६ व्याघ्र ३७ मुकु ३८ कां ३९ मंक ४०

वैदसरल,

जालेंवानर

समरीमने

श्रीमद्रामानु

मारुतन

पुनरपिनो

ऐसेंजालेंस

मगरामानु

नेव्होजयज

नेंदुदुत्रिवा

नेप्रावर्सेम

जाउनिरघु

रामत्तणेअ

श्री

रा

म

ज

य

रा

म

ज

य

ज

य

रा

म

फलधय, गूलतमाला, मृगालिके राही ॥ कांहीपर्वतशिखरें, ताडुनिस्थानीकपीउभाराही ॥ ४७

ससे, हरिजित्सेमिअमार्गणाभिहुन ॥ क्षोणीवरकोणीभट, शोणिनदिनिनवाहनीबहुन ॥ ४८

तंगज, कीरोचैव्याप्रकीमृगाधिपती ॥ कीरुचैकीघनकीग्रह, कीनगेकीअंधकस्मरानी ॥ ४९

निज, मुजभुजगशिलीमुखैकरदधिद ॥ घननांदमोहपावै, पुनरपेयुद्धार्थहोयनोसिद्ध ॥ ५०

बिभीषण, ताडितिवहुंपंक्तिंकरुतोकाळी ॥ तोंकाळाकुलमनिरवल, होउनियोविरथजायओकाळी ॥ ५१

गानै, आलाहो रुनियारधारुद ॥ खरतरशोरवरनिमिरी, करिहरिबलदीर्घकालेदिळूद ॥ ५२

र, निदर्शनालाहिजेगमैभीम ॥ श्रीमत्सेमिवाशी, इंदजिताशीविरावनिःसीम ॥ ५३

भगे, माहेंद्रास्त्राभिमंवितांनिशिखरें ॥ इंदजिताचैकेई, मस्तकपातेंनेहालतोंविशिखरें ॥ ५४

शळें, गर्जतिमुनिसिद्धदेवगंधर्वी ॥ पर्वअपूर्वतयांला, जालेंआनंदपावलेसर्वी ॥ ५५

विता, धिमिधिमिधिरैवलोकआनंदें ॥ गधर्वकरितितननन, तथेथेथेच्यअसरोरुंदें ॥ ५६

गमे, युषाचीरुष्टिवाजतीमेरी ॥ चपलेंसुरांगनात्या, तन्वगीनाचतीनप्रतीमेरी ॥ ५७

याचो, चरणीसेमिबिजाहलालीन ॥ पोनेभुजप्रमुदरयी, आलिंगीबंधुलादयाधीन ॥ ५८

जालो, वत्सागुजनाहलासिरुधिराही ॥ व्यगुलहीस्त्रलदेही, रिपुबाणाहीनचुबिलेनाही ॥ ५९

तुअविणजे

निंदारघुघी

रावणपुन

याचा निजपु

रेसीस्वविज

चिंतौं विधिनि

रामें असेंस

रावणतनु

वत्साहरिह

शास्त्राखेकजे

नुमचा संस

रेसें वदोनि

मग अप्रति

श्री

रा

म

ज

य

रा

म

ज

य

ज

य

रा

म

स्त्रीतनु हें सारें सर्वथा मलो व मन ॥ सांगुनियां कुशालाला, चिंतानरिनीतरास लावें मन ॥ ७९

ला, नमुनि त्वणें तो दशानना जुजनी ॥ तुजनी रेशम देहा, जयजाला धर्म शर्म हे तुजनी ॥ ८०

हें द, देश दुष्टायणी रणी सें बल ॥ सौमित्रिनें विनेत्रें, अधकसां मारिला प्रभो स बल ॥ ८१

भुजगें, शरदंष्ट्रें कार्मकां ननें सकळ ॥ दर्श करुनियां शत्रु, सि निष्टी आजपाडिलें विकळ ॥ ८२

वानी, ऐकुनि राजा त्याणें अहो माते ॥ सर्वाहीनो बाविलें, करुनि शार्मांत शत्रु हो माते ॥ ८३

ला, पावायाला मला तुस्ती सेतू ॥ हे तुमचें बलशाली, भुजगें असे तो नित्य जय हेतू ॥ ८४

स्तीहि, सत्कारुनियां सुषेण को शल्य ॥ सौमित्रि ममुखं चां, कादविली मर्म पीडें शल्य ॥ ८५

विनाशें, भिजवी बांधोर कें सुट्टे स्ते ॥ ध्वस्त प्रमते जाला, गमस्ती माली जसां न मोय स्ते ॥ ८६

शत्रो, महाभुजा इंद्रनील संकाशा ॥ काशा सें अकाळीं, बापोघरिली सें अत्ये लोकाशा ॥ ८७

वर, बलरिपुकीर्तीदुरादुबाहु बल ॥ जालें केसें स्वर्मे, प्रार्थन सें विहें वृथा सकल ॥ ८८

जीस बौती चार कें तुला सीतर्पनी ॥ तन्मासाचें पिंड, आशीं सकला सि आज अर्पनी ॥ ८९

वण, धावेचेऊनि निव्रनर बारी ॥ सीताच घोयताला, त्याला गि सुपां र्व्हीनी व्रनर बारी ॥ ९०

बलातें, प्रेक्षीत्याशीं करुनि रामरण ॥ अर्पीहर्ष सुराला जय वापाली निशां चरो मरण ॥ ९१

१ विंता नदीतीर २ विभीषण ३ मेघवुल्लरेह ४ धर्मसुखहेतु ५ बलवान ६ ससैन्य ७ स्वबाहुसर्प ८ बाणदंष्ट्राजाची ९ पशुसुखजाचें १० विंतासुदतीर ११ सुस्त्री १२ बाणाग्र १३ इंद्र

जिना १४ मेनोदक १५ आमहात १६ मिलेज १७ सूर्य १८ राहनें ग्रामिना १९ इंद्रशत्रो २० पापूय २१ फलोकेच्छा २२ ब्रह्मवेंदूद्रकीर्ति २३ द्रासराहुस्तराहु २४ बलजाचें २५ स्वमीप्रानः

द्रव्य २४ यामि २५ निरुपमसैन्य २६ पाठवी २७ राक्षस २८ श्रीमन् २९ युधकाडें ३० सप्ततलाशिरोमं ३१

रथमथिले

अतुरगेव

रजनीचर

आणिकहीर

एवंरघुना

ऐसेँएकुनि

त्वावरिशीघ्रे

साग्रनियुते

मणिहेमम

रथचक्रेग

रावणविज

त्पापकिंकष

तोरुधिरधू

श्री

रा

म

ज

य

रा

म

ज

य

ज

य

रा

म

रामें, एकुणनिसंलक्षकोटिहीसाने ॥ नेमकोटीविंशति, सहस्रशालक्षगजहिंविस्थाने ॥ १२

रोह, ध्वजिनीवधिलीरघुनमेंमोदी ॥ तैषडिसहस्राधिक, विंशानिलक्षोनरविदर्शकोटी ॥ १३

धिलेजे, त्यांचीसंख्याहिंविणिलीऐशी ॥ नेंएकशतकेपवे, चाळिसहीकोटिलसहीऐशी ॥ १४

नीचैरे, वीरजगज्जुधीरजयवंत ॥ प्रभुशूरवानरगिरिवर, तरुनिकर्णकारेपावलेअंत ॥ १५

कनौ, युगमुहूर्तनिसंहरीकटकें ॥ लटकेंकर्मैत्याणवें, कार्यनकीजेलेत्याजगट्टेकें ॥ १६

वण, शोकेंजालोविसंज्ञेएकघडी ॥ मगदीसबहिकुंडमप्रविंशानिसंख्यलोचनेंउघडी ॥ १७

होदर, वीरमहांपार्थीअणिविरूपाक्ष ॥ राक्षसेहैपाचारुनि, करवीबळेसर्वसज्जनखराक्ष ॥ १८

वनाश्व, स्यंदनैनियुतत्रयहिंप्रबले ॥ हयैषडिकोटिअगणिते, यनिअंशैशीघ्रसज्जहोयबले ॥ १९

स्यंदन, अष्टाश्वविमानतुल्येविस्तीर्णी ॥ आणविलाहिंक्पालक, मृगसिंहेंनैकशस्त्रसंकीर्णी ॥ २०

हयभट्ट, काहलंघीणामृदंगवरभेरी ॥ वाजनिंतेद्वाझाली, केवळेनैराक्षसीचैमूभेरी ॥ २१

श्लाघी, कनकरथीबैसलोमहाकाये ॥ तौभासेकानस्त्रैर, गिरिगंगारूढमेयंकीकाये ॥ २२

लो, आतांजालेंअनेकअपशकुन ॥ बसलेंध्वजशिखरावरि, येउनिंत्काळैगुमैवकशकुन ॥ २३

योनी, वर्षेप्रकापलीरहेभाळ ॥ होतुर्ध्वदृष्टमुजै, काळयत्तायुमृटपनयाळु ॥ २४

श्रीसंज्ञेस्वार्चसेना ॥ मातहजार ४३ १४वीसलक्षाधिक ॥ तीसकोटी ६४ शस १० गमबाण ॥ गमयवनदक्षसमूह ८० तेजसुहूर्त १० विभोत्तारक १० प्रदीमाभिकुंडुत्सवसिंहोत्ते ११ पु

पलिस १० वेगवानचोटे ११ २४ १४४ नीनलक्ष १५५ हनी १५ चोटे १० मातकोटि १८ पायदल १९२ लयुक्तस्पर्णरथ २० आठचोडेजास २० रेवधृगस २० तिहृदय २० रावण २० अनेकशस्त्रयुक्त

+ रावण २३ सेना २४ बहिर २५ मेलगननिशिखराल २५ गी १५ गमगेपक्षी ३५ मेघ २५ तननेच्छु ६० यु० अष्टवला १० रिगोमं ४८

सलिलधर

धूलीचानिक

कीगगनस्था

त्यातेरपुग

बहुतेरतो

जालेभिप्रीत

एकैकानेंस

शारेनाराचां

कविपादह

उचलुनिग

निशिचरेसा

शूरपुवंग

तोअतुललो

श्री सोदर, कांनिधजिनीसमेतजेंचाले ॥ जालेउल्कापाने, श्वसनपुढेंकाकमागुनींआले ॥ २५

रा में, पडलोसर्वत्रनिबिडंआंधार ॥ कायरेजःपटलानें, मूमिकरीनिर्जरांदिआधार ॥ २६

म रजन, कांतांचीधूलिमयतिरस्करिणी ॥ संमर्दसोसवेना, त्मणुनिपळेंकीरजोमिबंधरणी ॥ २७

ज तरो, अवलोकुनियोंकरींधरीचप ॥ तोंपर्वतशिखरशिला, तरुतेतेंधावतीकविस्माब ॥ २८

य दपलें, तैशीरिसतीबलेंपलाशांची ॥ गमतीप्रकंपनासम, समरींछंदप्रचंडकीशांची ॥ २९

रा क्षस, वानरजैसेकरींदपंचास्य ॥ हास्यकरीहर्षनें, लास्यप्रियकालपसरुनीआस्य ॥ ३०

म रीश्राचूतेंशातशातपुवंगपती ॥ अगनगैरदपदमुष्टि, महारेकरुनीवधावयाजपती ॥ ३१

ज लिक, प्रासगदाखड्गमूलपरिधानें ॥ हातेंधरूनिराक्षसेनाडितिकीशांमिनिशुगधानें ॥ ३२

य धरुनि, क्षितिवरजनीचरांदिआपदिती ॥ उठतींनौतोंदुसरेताडितेगिरिपादपादिकेंद्विती ॥ ३३

ज हयरेधवर, गरगरेकिरवूनिउडविनीगगनी ॥ अगनिष्विष्टकितिकेही, करनंअसेंकरितिकपिपलाशगणी ॥ ३४

य कदांकि, प्रासगदाथूलखड्गनिकरांने ॥ नाडुनिकितिकिनिगिरितरुंबारुनिंसंचूर्णकरितीनिकरांने ॥ ३५

रा विट, विकटंकोरप्रचंडभुजधीट ॥ नीटंप्रहारकरुनी, शत्रूतेंरगडितीजणोंकीट ॥ ३६

म हर्षण, रणजेथेप्रेणीतापगापूर ॥ राक्षसकपीसतेंतें, जैसोदीप्तानलासकापूर ॥ ३७

१ मेपदुल्यकांनिसेनेसहित २ विजापडणें ३ वायु ४ समूह ५ दाट ६ धूलिसमूह ७ देव ८ आकाशस्वर ९ वांग १० पडरा ११ पर्वत १२ शिखरा १३ दिहलीजांचा १४ वानर १५ श्व १६ वृत्तनेपसमूह १७ रा

क्षस १८ महाबाधुल्य १९ वानर २० सिंह २१ दुल्यप्रिय २२ सुख २३ वक्षपर्वत २४ पदमुष्टि २५ नाल २६ बाणादिशालें २७ पर्वत २८ वक्षारिक २९ शीघ्र ३० पर्वत ३१ चूर्ण ३२ बाणादिसमूह ३३

पराकाश ३४ भयंकर ३५ रक्तनदीपूर ३६ मदीसाभि ३७ सुक्षक ३८ विप्रेकीजपंचाशतमोमं ३९

यापरिनिहो	श्री	मद्रामबलैराक्षसीचमूवधिली॥ विजयेंसुरासिमांसे, स्रजैक्योदकांसिष्ठिदिली॥ ४८
युद्धीमहोद	रा	भिध, आभिबिरुपाक्षनामहोदये॥ मोचेष्टितकरुनिबलें, यांचाप्रणासिंकीशौपतिनेवै॥ ४९
यायुसुताने	म	थिलो, वीरमहापार्श्वसंयुगीगोत्रै॥ स्तोत्रैकशितिसुरतो, कोपैदशकठगजजसोतौवै॥ ५०
क्षणदाचैर	ज	ननाशौ, रावणनानीविधायुधस्तोमी॥ वर्षेकपिसेनेवर, उद्गारवधीदिलायमेंज्योमी॥ ५१
रघुकुलना	य	कसायक, निकमैरिपुशाखवष्टिलावारी॥ वारिदसमबाणगणें, तौनौवर्षेसमस्तेरवारी॥ ५२
नीनामसास्त्रे	रा	गें, केलेमंदोदरीधवैप्रकट॥ सिंहव्याघ्रवृकादि, थापदरगुवबाणजन्मलेविकट॥ ५३
रघुवंशोत्त	म	त्यातें, आग्नेयास्त्रैक्षणांतनिर्दाकी॥ वालिप्राणाभिरिपु, ध्वजनीलाप्रलयवह्निज्ज्वाळी॥ ५४
वैश्रवणानु	ज	नेव्ही, मयरविनास्त्रासिंयोजिताहोय॥ शरशक्तिभूलसुसल, प्रासंगदावर्षनीजसेनोय॥ ५५
गंधर्वस्त्रिंसा	य	कअभिमंथुनिसोडिलेंयशोभामें॥ इंद्रैपदिप्रहारे, पर्वतसांशत्रुताडिलोभामें॥ ५६
शास्त्रास्त्राचिबिज	ज	मग, सोडुनिदशकंधोरमहापतिनैं॥ अस्त्रादिलेंरवीतें, विधुंदुदोचैपरीधरोपतिनैं॥ ५७
सीमित्रिनेप्र	य	लें, लेदुनिदशकंधोचोपलनिकेला॥ अशनिममबाणानें, सारश्रिमूर्दापहारहीकेला॥ ५८
मंदोदरीव	रा	चो, स्वदेनैसंबद्धाजिसंधानें॥ मारीस्वयेंविभीषण, धाउनियेंनेधवांगदौघातें॥ ५९
कालमुजंग	म	वज्र, ज्वलनज्वालांतकोपमाशर्फी॥ वंधुवधास्त्रवहस्ती, धरिलीदशकंधैरेंमहाशर्फी॥ ६०

१ रायसैन्य २ शोसरक्त ३ मासप्रक्षक ४ निषट्क ५ सुग्रीवधुस ७ पर्वत ८ अकुश ९ राक्षसनाश १० अनेक विधवास्त्रासुहेकरून ११ ठेकर १२ आकाश १३ बाणसमूह १४ मेघपुल्ल १५ रावण १६ सिंहादिकां १७ मुखेजास १८ मयंक १९ राम १० रावणसेना २० योजी २१ उदक २२ शस्त्रान २३ कजप्रहार २४ समूह २५ राहु २६ रावणधनु २७ दज्जु २८ साराधिपति २९ धासयो जिलेपोल्यान्वासमूह ३० गहाप्रहार ३१ काल, सर्प, कज, अनिज्वालोपम ३२ मारिजीवी ३३ शुभकंडेपंन ३४ शलमोमंभः ५०

वेहांतरि

अनरावण

अशनिच्छिन्न

रामजघन्य

बधुदाल

शक्तीनैस्त्वक

ऐसीभुजंगे

सुगन्धप्रभं

जीवितसंश

भगरघुरा

अनुजविल

योवायुकुम

मारुनियांस

श्री

रा

म

ज

य

रा

म

ज

य

ज

य

रा

म

मान्, लक्ष्मणनिःसीमवीर्यचूकवी॥१॥ रिपुलोमोहुनिबाणें, मित्रालोशकिपासुनिचुकवी॥७॥
वर्णनैं, सौमित्रिसेत्याचंशक्तिनैताडी॥ दुःखार्नदेवलोचन, जलचुष्टिसहस्रमौतलीपाडी॥७॥
हीधर, शिखरामसंरामचंद्रबंधुपडै॥ वेंगैप्रफंजनचा, समूलजैसोमहातलउपडै॥७॥
पानें, हावत्सेत्यणोनिपावलाशोक॥ यार्नेहिंदरयजालें, भिन्नअसैमानितीनहुलोक॥७॥
बासी, रामहिंशक्तीसंकायसांपडली॥ लक्ष्मणत्तरचुछेदें, नातरिमोहाननांतकांपडली॥७॥
नैं, उद्धरिताराघवासिबागणी॥ मर्मस्वानीरावण, नाडीपरिशामेदुःखनैनगणी॥७॥
स्त्री, वत्सीकबिलांतुनीअहियाही॥ काटीनैसीरामें, उद्धरिलीशक्तिसेमयाही॥७॥
नात्मज, सौमित्रिचैकरावयात्राण॥ देउनिरामेंरिपुवद, आशीविषनीबसोडिलेबाण॥७॥
होतों, विरथदशग्रीवरामशरफन॥ गेलापळोनिमार्गें, चिंतोसैयशोकमोहसंमन॥७॥
फिरोनि, त्रितिवियेरुनिबंधुदेहांतें॥ हांनैशिबोनिपावै, हावत्सेअसैत्यणोनिमोहांतें॥७॥
मीनानें, रामानेंतोसुषेणसमजावी॥ सौमित्रिसृत्यशंका, तदयापासूनिथांत्यणैजावी॥७॥
चा, शैविकमेसुखदकायवानाबो॥ संकटसिंधुतराया, आत्मालोयाचियाभुजोनाबो॥७॥
यीत्यां, जाउनिदिव्यौषधीसआणीले॥ मोहनरुनैचिंतालनिकेसहवर्तमानखाणीले॥७॥

१ शोभावाच२ वल्लभचैवजावी३ पसी४ विभीषण५ लोकापीडक६ पृथ्वीतल७ बज्रच्छिन्नपर्वतशिखरतुल्यव्यास८ लक्ष्मणमात९ मोहांत१० सपिणी१२ वाकळबिनातून
१३ गाकडी१४ सुग्रीवमारुती१५ सर्पनी३१६ चिंनानदीतबुडोलेला१७ मूर्छा१८ लक्ष्मणनाशनीत१९ मारुति२० बाहुपराक्रम२१ मूर्छाबध्न२२ चिंताबेकीस२३ यु० को० मंत्र५१

५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३

ऐसें वरनीं ॥ श्रीपद्म, दामानैलक्ष्मणात्प्रशयनानें ॥ अवलोकिलें मुखां बुज, मारुनिचें अश्रुपूर्णनयनानें ॥ ६४
 नेह्मीरघुवी ॥ रा लो, वंदूनिउडेननैजपेवनाचो ॥ जालो अतिश्रियुहुतें महीषांचो विलासमवनाचो ॥ ६५
 त्यास विशाल्य ॥ म गतें, नैकवैत्यणवूनिनकारितीं उशिर ॥ ओषधिगिरिसवि, नेउनिठेवीरामा वियोपटो लशिरा ॥ ६६
 तंवनीं मेवें ॥ ज वेना, सुषेणनामा विशाल्य करणीलो ॥ शोधीमगनीणें त्यावरुणसुताचो स्वहस्तपरिणीलो ॥ ६७
 नीचा अनाम ॥ य पद, गंधर्वेंकरवितां विआघ्राण ॥ शाल्यसंतरहितनन, लक्ष्मणजालां साणानें संप्राण ॥ ६८
 हरीरघुवी ॥ रा नें, लक्ष्मणआळिं गिलां शुजो युगलें ॥ केलजयशब्दसुखें, मारुनिनें अंगदें मलें सुगलें ॥ ६९
 औषधिसास ॥ म हीघ, स्वस्थानीं स्थापुनीं प्रसंजनजें ॥ केलें कर्मसुदुष्कर, बलवज्जनसर्वगर्वप्रजनजें ॥ ७०
 पुनरपिरो ॥ ज मणीती, युद्धालां सिद्ध होयते काळी ॥ अन्यथावरि बैसुनि, दशकटें दाविलीं मुखें काळीं ॥ ७१
 तेव्हां हरिह ॥ य निजरथ, देउनिघाडीं सवेगं मानिलो ॥ विष्णुहस्ते वधवायो, दुष्टचमूलां उरंडमान दिलो ॥ ७२
 मातळिं मनु ॥ ज वरातें, भेटें नत्काल उतरुनीं महितें ॥ दारशाक्तिकवचयुतरथ, रामें स्वीकारिलो जगन्महितें ॥ ७३
 सुरजनज ॥ य दरथावरि, बैसें शुवनैकवीर राजमणी ॥ त्रिपुरांत केशिर्वकिंचो, निमिरिलो मापहारक बुमणी ॥ ७४
 मगसमरी ॥ रा ससनी, सोडीं सणीं स्वराचवारतें ॥ रामें सौपणीलें, निवारिलें अन्यथानें आवरतें ॥ ७५
 कायेभुजग ॥ म रापवें, लुखां करुगंधुल्यनें जालें ॥ व्यालेम्वरां सिरिल्यो, सुपर्णमध्यें विपक्षिते जालें ॥ ७६

१ लक्ष्मणहृदयवासी २ उग्र ३ वायु ४ कीडा ५ लान ६ योगिगिरि ७ औषधजगता ८ स्वादीलो ९ आरोग्यप्रदकास १० वासोणें ११ बाणाग्रप्रतनहीनदेह १२ सावध १३ बाहुद्वय १४ सुदृढ १५ बाहुपुत्र १६ बलवांमळो १७ गर्वनाशक १८ राम १९ इंद्र २० इंद्रसारथी २१ बाणादियुक्त २२ जगत्सुल्य २३ इंद्रथावर २४ अंधकारसमूहनाशक २५ लूट २६ गरुडास्य २७ गर्त २८ रामचंद्रनगंधुल्य २९ गच्छ ३० मंत्र ३१ युद्धकांडेदिपंचाशतमोमंत्रः ५२

कनकमय श्रीमत्स्वज, तोडुनियां जिणुचोतुरंगोते ॥ यीडोखरविशिखाहो, सिंहनखाहीजसो कुरंगोते ॥ ७७
 मातलिरुधि रा इतनू, भासैरविचारथींजसो अरुण ॥ कनकविरुते शरनिकरे, रामगमे अर्यमो जणोतरुण ॥ ७८
 रामअरिंद म बाणें, छेदीरिपुचाक्षणांतरथकेतु ॥ नेतुमुल्लयुद्धकरिती, राक्षसमुजेंद्रनाशजयेहु ॥ ७९
 रावणत्यणें ज याची, बांछाधरितोसिबानराधारे ॥ उडुपेंसागरनरणें, त्याहुनिहीकर्महेनराधारे ॥ ८०
 दूजंयमक्ष य बांछा, जालीत्यणबूनिधाबलासरणो ॥ सरणावरनिजनिजजन, सहजासहजानये शिबोशरणा ॥ ८१
 आतोतुलोप रा सु, क्षणांतकरितोअसेवदोनिगळ ॥ सोडीभूलंतद्राप्रभु, खंडीहरिशोकिनेचिनेनिवेळ ॥ ८२
 बाणेंछेदुनि म र्मी, केलासिंदूरपर्वतावाणी ॥ तेढ्ढेंजयतिश्रीमान्, रामअशंजमलीनभीवाणी ॥ ८३
 दक्षवदनै ज यकामें, सोडुनिशरपंकिलाअहीनेला ॥ शोणितवर्षिपनाचोतुळें, शिखरवायुचाअहीनेला ॥ ८४
 जालेंसुरभ य परवश, उत्पतीहिफारपावलेजनने ॥ जननेकरितियनिश्चय, क्षणतीभासैप्रविष्यआजनने ॥ ८५
 रामत्यणेतु ज असने, बळजरिमजसीकरावयासरण ॥ तरिजनकसुताहरणी, धरिलेंशि किमर्थनस्कोवरण ॥ ८६
 तुजनिःसंश य काळें, विलोकिलेंसणुनिमूढजालास ॥ जाचासमीपयेयें, तोमानीसत्यइंद्रजालास ॥ ८७
 ऐसेंवरोनि रा चवतीब्रशराचाक्षणेकरुनिपट ॥ पापादर्शनकार्यें, झांकीजाणोस्वशत्रुला निपट ॥ ८८
 बानरहीद्रु म शिखरें, आच्छादिनियक्षपत्यवैरजाला ॥ जालावृत्तमत्स्यजसो, नैसादशकंठेभासताजाला ॥ ८९

१ इंदुलोके २ तीक्ष्णबाण ३ हरिणवृत्तकारिंद ४ सुवर्णमृदितबाणसमूह ५ सूर्य ६ शत्रुनाशकबाण ७ रथ ८ जल ९ शत्रुनाश १० सत्य ११ यक्ष १२ नौका १३ पाकटें १४ यक्ष १५ वि
 देवर १६ धानरक्षणासह १७ कल्याणरूप १८ स्नान १९ पानमात्र २० इंद्रशक्ति २१ अत्यंत २२ के २३ शत्रुवधमिष २४ स्वरशक्षसबायु २५ सर्प (राम) २६ बौराचेंआचर
 ण २७ मृदु २८ लोहवदार्थ २९ पट्टा ३० रावण ३१ आच्छादित ३२ युद्धकांडे मंज ३३

मूर्च्छितनष्ट	श्रीतो, सारथिर्नेराक्षसं द्रुक्कवीलो ॥ द्रुवगबलं सिंहर्वै, जयं कैलासीं शिवासिक्कवीलो ॥ ७१०
सैतौणउनि	राते, रावणनिदीं स्वकीयसारथिलो ॥ त्यागे मूर्च्छितराथिलो, रक्षावै हां स्वधर्मसंकथिलो ॥ ७११
पुनरपि सै	मराकांक्षी, रावणयेतो अगस्त्यमुनिसदये ॥ रघुनाथालां शिकवी, येउनिजयकाशिभालुचें हरेया ॥ ७१२
रवित्तरय	जपनृपालें, त्रिवारकैलाथरुनिविश्वास ॥ शत्रुजैहिर्मर्म असे, वदोनि देहवै सूर्यविश्वास ॥ ७१३
मगरघुना	यकरावण, हेहैरथयुद्धते धवौ करिती ॥ शास्त्रास्त्रांचो निकरें, यावाभूम्यनरा सिंहीप्रारिती ॥ ७१४
कैलीराक्षस	राजै, परिमाराशीं नचातलीं कपटें ॥ होइल निबद्धकैसा, प्रज्वलितज्वालवन्हि नैकपटें ॥ ७१५
रामपराक-	मपावक, दग्धाश्विराक्षसाटवीमाजी ॥ उठतो क्षणीं कबंधें, गमनीतो स्थाणुचीं जणों राजी ॥ ७१६
युद्धीरघुरा	जकरें, सार्धकजालें त्याणो निकायसुखें ॥ नाचति रणीं कबंधें, हासति विच्छिन्नकंठनालसुखें ॥ ७१७
रथसूतह	यविवर्जित, विरथपदातीं क्षपेचराधिपती ॥ दिपती बहरिनखक्षत, कीप्रभुसूर्यतदीक्षणे दिपती ॥ ७१८
स्वरविशिखें	जगदीशें, रामें जें छेदिलें दशास्यक्षिर ॥ तें तें जालें प्रकट, ब्रह्मवारनेनलावितां उक्षिर ॥ ७१९
दशमूर्धतो	यजैती, शानवारच्छेदिनीं नृपें निकरें ॥ दशमुखपदनसुनि, जणें पुरे असो प्राथिलो शिरोनिकरें ॥ ७२०
मगनौरघु	राजबळी, संहारायासिनिजैरेवो ॥ बसालें अभिमंजुनि, अगस्त्यदत्ताश्रुगप्रतिप्रेषी ॥ ७२१
तौशारपर	मप्रखर, ज्वलनाशां निदीं निकाययमदंड ॥ अंडजपतिपवनगती, धावैरिपुलोकरावयादंड ॥ ७२२

१ सिंहनाद-२ सावध होणें ३ कां भितला ४ युद्धीच्छु ५ स्तुतिपरमं ६ द्वात्रुप्रन ७ मारट हेरामा ८ जगत् ९ दोषांचे वदुल १० समूह ११ स्वर्गच्छीचे अंतर १२ अनेक वस्त्रें १३ राम
पराक्रमानिदग्धसवीराक्षसबर्णान १४ धडे १५ जळले वृक्षाचे खांब १६ युद्धी १७ युद्धी १८ युद्धी १९ रथसारथी २० छोटे दिग २१ रावण २२ गज २३ नीच सिंह नख
भिन्न २४ रावणनेत्र २५ नीक्षणाबाण २६ रावणाशि २७ २८ राक्षस २९ मल्लककर्म ३० मल्लकसमूह ३१ राक्षस ३२ अगस्त्यदत्त बाण ३३ अभिबज्जकांति ३४ गडदवायुगती ३५
यु० कांहे चतुः पचाशत मोर्जनः ५४

तौसुवित्र	श्री	शरजालादशकंरैदृच्छिलेकचने॥रामयशोःक्षीरधिविषु,सुरसंघमनोमयूरहर्षयने॥७३	३
रघुवीरश	रा	घाते,भिन्नहृदयतौपडेगतप्राणे॥रिपुजीवनघनेषेउनि,पुनरपितूणींप्रवेशलाबाणे॥७४	४
विगतप्राणे	म	हासुरे,पडतोसयनाकरोधोसारी॥कापेचकचकनसतो,नाविकअनिलेजलीतरीसारी॥७५	५
रावणतनु	ज	गतीवर,रामावरदिवपुष्यदृष्टिगळे॥बाण्येनिशाचरांचे,अमरांचेआहलेनिरुद्धगळे॥७६	६
रघुनाथोज	य	निअसे,गर्जतिसुरसिंहहर्षलेसर्व॥दुदुभिबाजतिनाचनि,वरासराकिर्तिगानिगंधर्वी॥७७	७
राक्षसनिमि	रा	पहरघु,राजयथाश्वद्रचद्रिकाजाले॥तापविवर्जितभुवन,प्रकटसुधापूर्णकुंभसेंजाले॥७८	८
सुप्रभादिन	म	णिजाले,अनिशीतलेमंदगंधवहवाहे॥त्यापर्वीब्रह्माड,प्रसुकीर्तिक्षीरसागरीनाहे॥७९	९
सर्वकविप्रां	ज	लिते,स्तवित्रीरामासंशर्मर्षामासे॥गतीनाचनिभेटति,शत्रुविरोमासपूर्णकामासे॥८०	१०
नेव्हांसविन	य	वंदी,विभीषणप्रेमपूर्णदेवासे॥उठनिनिजप्रकृतते,भुजांतरंगमचंद्रैवोसे॥८१	११
त्यालारघुरा	ज	त्सणे,स्वबंधुचापारलोकिकाशिकरी॥क्षाकींविवेचनीरे,स्वासांचांदोकदईमस्वकरी॥८२	१२
करणेकिचा	य	थोक्त,त्वद्धंधुजसातसांचहामाजी॥मरणांतभारवैरे,सिप्रज्वलेनीनयासिहोमाजी॥८३	१३
दशमुखदा	रा	सकळी,आल्यावेधव्यपावकेविकळा॥करत्यांचेसांत्वनेहो,आलीत्यालागिआजहीअकळी॥८४	१४
रविवेशोन	म	वाक्ये,आउनिनोबंधुतेपरेताते॥आहिंगुनीत्सणेहो,केलेसुरकामेलोपुरेताते॥८५	१५

११रावणहृदयशिलेस्यपण २ रामकीर्तिसुदामचंद्रस्त ३ रेवसमूहमनोमयुरासहर्षकारीमेपबधवनाभमादितहित ४ दृष्ट्वा ५ नावे सारस्वी ६ रामजयपावकोटारक्षसाय
 ७ कारनाशकरामकीर्तिचंद्रकिरणसमूह ८ दुःखहीन ९ स्यादभामुनपूर्णकलशमुल्य १० तेजस्वी ११ सर्व १२ बाधु १३ रामचंद्रकीर्ति १४ शालजोडलेका १५ सुखस्थान १६ शत्रुनाश
 १७ नम १८ हृदय १९ स्थान (आहिंगन) २० उत्तरकार्य २१ अग्नि २२ रामवाक्य २३ मृत २४ घुर्ण २५ इतीश्रीमत्काव्यरामायणे युल्य कांडे पंचमवाशात मोर्मंत्रः ५५

तवददय	श्री कंठी शिव शिवत्सपणी सदैव नृवरने ॥ त्पणु निजगोनु जंघ धिले, शिवदग्धे अन्यदुः सहै मदनै ॥ १६
कीराज्यमदे	जा, शिवा सिं विसरू निमै विलोकाम ॥ या अन्याये सो भ्रै, स्मर रिपु बाजा हला महोदाम ॥ १७
बभुधो सुग	राश्री केला तंदोह पीडिला धर्म ॥ कर्म अमंगल करितो, भूत रिपू कोण पावला शर्म ॥ १८
पापाचारे नि	जन, नरवानर हस्त के विमार विलो ॥ मार विलासत मानै, गिळिले नुज राक्षसो त मार विलो ॥ १९
यापि संद	स्वानै, विलापै केला बिभीषणे नवती ॥ युवती दशाननाची, धांवत आली वियोग शोकवती ॥ २०
दशमुखरा	पनिला, आलि गिनिशो कनो पछन कपो ॥ ग्राहृ काळींगनी, जयापरी धूम यो निला बापो ॥ २१
शोकप्रस्तप्र	रो, हानाथ असे त्पणू निघोरडनी ॥ उररी रुने शोक भरो, कुररी सम एक दो वि आरडनी ॥ २२
त्सपतीको नि	लासि, स्तिवि रिउठयै स्वके लिशय नानै ॥ समै एक दोतरि, पाहें उघडो निरव्य नयनानै ॥ २३
हैमहिषी म	कन्या, राक्षी मंदोदरी स्वयें आली ॥ आलि गुनिनु जे देवा, सम जावित सैनु स्त्री प्रियो आली ॥ २४
नवपदभ	नावांचुनि, नेणों आणी कहे नु स्त्री आणे ॥ प्राण पतें हे वदतों, मिथ्या कीं मत्य नै मनी आणे ॥ २५
अपराधका	आलो, रुसबा केला दयानिधे कांजी ॥ अमृत प्राशन करुनि, पाजावी काय शोवटी कांजी ॥ २६
सेवक अम	रितु दै, कांचन मय दुर्ग मुदिन जनवर्गी ॥ भौ प्रसन्न जालो, अधिक तुला काय प्यासलो स्वर्गी ॥ २७
त्याचा करीस	पण, करणें जौ पुन नुल्य रक्षील ॥ आत्मा शिशो क हस्ती, दिधलें हाया क्षणी वंमक्षील ॥ २८

१ शिव २ शिवानेजा ३ छिलेना ४ मदन दशु ५ शिव ६ मोहा ७ द्वा द्वा गेरेव ८ मणि देही ९ म्बुल व्क म कीडा गुरु १० सखा किम ११ भिगा १२ वियोग शोक युक्त १३ रावण १४ स्त्रिया १५ शोकनापेंध

१६ शिला कंरजाणी १७ मेव १८ अमीकृत शोक प्रजाणी १९ हरिणी नुल्य २० स्वकीडा पाव्या २१ पट्ट भित्तस्त्री २२ सखी २३ सेज २४ सुवर्ण मय २५ आनंदिन २६ यु०का०मं०

२७ पंचकान्त प्रेमंभः ५६

ऐशा विगत श्री ॥ त्या, विकल स्वांता हि निह न कांता ॥ कांतां दशाननाचो, करिनि निव्हां अनेक आकांता ॥ २९
 त्यापै नैकं य रा ॥ त्यां संस्कारं विभीषणें स्वयें केली ॥ समजाउनि पाठविले, ते सारे बंधु दार लं केली ॥ ३०
 भक्त सुंदर म ॥ राघव, अंबरमै निबंश पुंडरी करवी ॥ लंकार ख्यापारि तोषिके, ऐषी लस्यां सिल क्षणा करवी ॥ ३१
 जनक मुता ज ॥ गतीवर, मल्लें जें द्राक्ष सवा युवचपन ॥ उठवी रोमांचांकुर, जयवागमूनें हस्त नि तापचन ॥ ३२
 दशकं ठस य ॥ बान्ति ऐकु नि सीतां त्मणें मरुत्योती ॥ रावी आतं राजा, मजली चिंता मं हा सरियोती ॥ ३३
 हो कौमसमी रा ॥ त्मज, सांगें ते ब्हां दया लु द शशधी ॥ जा आणे जानकीला, ऐ सें स्वमुखें विभीषणा सिं कधी ॥ ३४
 म प्रभु वचन म ॥ गत्याणें, स्मांती धृत भूषणा जगन्महिनी ॥ बेसउनी न रयांनी, अनिहवें आणिली धैरें दुहिनी ॥ ३५
 को सल्यान नु ज ॥ त्याणें, सीतें दशकं ठ पावला निधन ॥ जो न स्कर लं केली, आला माझें बळें हस्त निधन ॥ ३६
 य अपवादाल य ॥ जौ जने, त्या लोकां न भेटनी न शिबें ॥ वसली संपगृही हें, त्याणउनि जु सर्व धैव मानवी वे ॥ ३७
 ज निंदे सनंतु ज ॥ लोभी, वरितीं दोषां सहीन सें शमी ॥ मर्म छेदक जे न वाक्, बाणी निरावयो न सें वेमी ॥ ३८
 य यापनि अप्रि य ॥ वदतीं, आलें दुःखौ ब्यिनी रेनेत्रासे ॥ गात्रा सें कंप सुटली, सीतो बहु पावली मनेत्रासे ॥ ३९
 रा अबशंका वा रा ॥ या, प्रत्यय उपजावथा विमुद सती ॥ शपथ पुरः सरदी स, ज्वलन ज्वालां नें आहली धर्षिनी ॥ ४०
 म जाणों विरह म ॥ यागनी, क्षिति न येला असत्य तो जाळी ॥ तापें नाप हरावा, त्याणउनि अनली प्रवेश ती जाळी ॥ ४१

१ विकल विवा २ शत्रुनीं मारलेपनी जांवे ३ रावण ४ रावण स्त्रिया ५ भक्त कस्य हृक्ष (रास) ६ सूर्य वंश कसल विकासक ७ लं का ना मक ८ बक्षी स ९ विभीषण १० मनी मारु पृथ्वी
 वर ११ रामाज्ञा सयाद निमेष १२ जय बाणी रूपा मूल १३ मोठा १४ मारुति १५ हे चिंता नरी नौ को रूप १६ इच्छा १७ जगत्सूत्र १८ पाकळी २० सीता २१
 राम २२ वीर २३ कल्याणें २४ दुख २५ मर्म भेदी लोक या त्याण २६ कंचन २७ दुःख स सुदोदक २८ निर्मम प्रवेश करणें २९ श्री श्री मन्मंत्रा रामायणे युसकाढे सप्त वांश मोन ५०

हेमांबुजिनी	श्री	मत्सरस्वतीचाट्टईनसीसाजे ॥ ज्वलनुभिदेवताकी, त्रिलोकपुन्याजगन्निवासाजे ॥ ४२
कीलच्छप	रा	ग, ग्रावविरविनालबालेहेमेलत ॥ मोगिक्यदर्पणांत, स्वस्तीप्रतिविंबहेत्यगोभलतो ॥ ४३
धृतमूर्तिनी	म	रुत्सवं, सीताआणूनिराघवासित्यणे ॥ सिनिजास्यशींजालो, विशुद्धमीहीसेनृपालमणे ॥ ४४
हरराकांबु	ज	जन्म, प्रभृतित्रिदशर्षिदेवगंधर्व ॥ त्मणतीरामोसीता, निर्दोषासत्यबोलतोसर्व ॥ ४५
तुजलोप्रत्य	य	दिधला, स्त्रीचास्वीकारनिर्विशंककरी ॥ हेश्रीतूं पुरुषोत्तम, धरंआतांजानकीविपककरी ॥ ४६
देवर्षिप्रव	रा	ज्ञा, रामेंस्वीकारिलीवधूसहित ॥ तोंदशरथहीआला, स्नेहेंसांगावयोसुनासेहित ॥ ४७
उतरोनियां	म	हीवरेंदशरथधरिंदनाशितत्संगी ॥ हुंगोन्डिनमांगी, स्थायीमेमाश्रुमार्जिनोत्संगी ॥ ४८
श्वशुरपदी	ज	नकसुता, नमनकरीजेविकश्यपासंरमा ॥ आशीर्वादेनीतें, नृपनाथेंनुष्टिअपिलीपरमा ॥ ४९
दुसरीतन	य	सुविनयें, प्रणमनकरितानातपादजलजातें ॥ माथांक्षाकूनिजरा, आर्दिकरीदियथाश्रुजलजातें ॥ ५०
नृपनित्यणे	ज	लजाशा, वत्सासीतासनीसुनिषंका ॥ लंकानाथारातें, पापाचातूंघटूनकोशंका ॥ ५१
जनकनृप	य	जनजनना, जननाथाहेंपतिवृताधन्या ॥ आलीप्रासेतुलजशि, हरिलापूर्वीपयोधिचीकन्या ॥ ५२
हेमानैसाचा	रा	ची, बाळुत्काचीसैदेवसिकाधी ॥ नृपदसांनवंहसी, नंधरीमनपंकभसित्याकाकी ॥ ५३
सिनिकन्येस	म	हीस, श्रीमदयोध्यसेकुळगुरूत्तीसे ॥ पाळींज्ञानिसंसर्व, प्रजेसंनिजधर्मविप्रभक्तीसे ॥ ५४

१ सुवर्णकमलिनी २ डोह ३ अविदेवता ४ महालक्ष्मी ५ मोगिकांवेकैलेआळेजी ६ सुवर्णवेल ७ माणकाकाअर्घ्यानीलदेव स्त्रीप्रतिविंब ८ अत्रिदासांतास्यशी ९ मज्जिमै १०
 विव, इंद, जवदेवादि ११ १२ निर्दोष १३ मत्सक १४ मेमाश्रुनाथार्दमांदी १५ नमस्कार १६ दशरथादकमल १७ दशरथनेत्रजल १८ कमलनेत्र १९ रावणशको २० जनकपुत्रो
 तमन २१ समुद्र २२ लक्ष्मिनसंचार २३ शब्दस्वमौक्तिक २४ यु० कां० अष्टपंचाशतमोमं० ५८

अस्थिरताजे श्री रा म ज य रा म ज य रा म ज य रा म
 असौदेरपो गसंस्वहिन क्रसैपुवंग सुरजनज सादानंदभ भर्गादिकंअ मासैल्लोवि नोंदंशंकठ कविमैयेयू केकेयीनन मच्चितैकप हेंरपुसत

चा, तीतृझाशाशुजीवनीं राहो ॥ संतने कल्याण असो, विपक्षलोक प्रनापर विराहो ॥ ५५
 स, प्रधान जननी वसिष्ठ मुखगमा ॥ याला प्राणा समंत, माना वें सटुण द्रुमारा मा ॥ ५६
 नः प्रिये, ते कुनिंसी ता पनीं करी मान्य ॥ मगं सकळां सि विचारुनि, गेला स्वर्गासितौ जगन्मान्य ॥ ५७
 नजो, मृतनोराम प्रियार्थ देवैशें ॥ उठवीतां पूर्व स्थिति, नेणुनि गजैरण स्पृहावेशें ॥ ५८
 जयवाद्यें, गर्जनि वायें अनेक वाजिनी ॥ पुष्पाहीं वर्षनुसि, चपलां सि वारसा होला जविनी ॥ ५९
 ने, नेव्हों फूव गेंद्र संघनें लवले ॥ लवले खोर्बि स्वातीं, दुःखन सेना पदी पमाल वलें ॥ ६०
 रसुखें, स्वर्ग गेले पुसो नि रा मालो ॥ रघुपति गुणमुक्तांवी, शोभे सर्वां चिया गळां मालो ॥ ६१
 योचने, पूजुनि नाका सि पाठवी राम ॥ तामर संप्रसवालो, जैसा हरेनो पुरवये विराम ॥ ६२
 वीयाने, प्रार्थी पूजा वयास रामातें ॥ त्या संस्थणे प्रभु पूजन, भरता विणनें वी वास रामातें ॥ ६३
 नानें, पूजित मी यांत अन्यथो नाही ॥ नूजय धन बहु दिधलें, आतो इच्छा मनीं नसे काही ॥ ६४
 मला, चिंतिन सेजीवना दुरासीन ॥ वल्की जरी फलाशी, भूशायी दर्भ सत्सारासीन ॥ ६५
 तें, जानों से दावया सि भरतातें ॥ आजो केली त्याचा, अनरा या भूरी शोक भरतातें ॥ ६६
 वरतो, बिर्मा घणें सर्व पूजितीं करकें ॥ दिधलीं हाट के मणि मय, ससदें हा कुंडलें करकें ॥ ६७

१-वपलना २-देशाश्रुप्रतापसर्वनासक ३-बंधुआदिक ४-सुगुणवृक्षावागा ५-देशस्थ ६-आन्वलयानर ७-इंदु ८-युल्लेखा ९-आवेष्टा १०-अर्जुनकाठ ११-विजा १२-अनिर्हर्ष १३-दानर
 समूह १४-किंचित १५-देवविंशति १६-शिवादि १७-इंद्रसारथि १८-स्वर्ग १९-ब्रह्मादेव २०-त्रिपुरनाशक २१-विभीषण २२-इष्टनाही २३-भरत २४-प्राणादि कीउरासीन २५-दश
 सनस्त्व २६-बहुत २७-सुवर्णत्वविनारलांची उतन पदकें २८-कडी २९-निश्रीमायुरेभ्वरकरत मंत्रा मायायेणु युल्लेख कोन वदित केंव ३०-१

शगिजेत्तज

हीरेकं शिरव

यासिनिवा

हेममपूर्व

सुंदरिगंगा

करंजोदुनि

आरदाभाभ

ऐसेंवेदती

यवनतन

नोपवनात्स

मणिहेमम

आळाराचव

ऐसेंअमृत

श्री। जितमुखि, तो हा नग बिचकट जेध मळा ॥ येउनि अपित होता, भरन प्रार्थुनि मोदिनी कमला ॥ १४

रा। मरनि तन्मिनरु विपुज शुद्ध तोयवही ॥ वरलक निमय मुनेशी, संयुक्त जाद्वीप हा मवही ॥ १५

म। त्वर्वे, भगीरथे आणिली महानाव ॥ यास वही वेलोकी, प्रसिद्ध प्रागरी रथी असे नाव ॥ १६

ज। रत्ना, मौक्तिक माला विहोय पृथिवीची ॥ हीचा अच गिर्यशानी, शोभा नि कुंदेंदुका नि पथुवीची ॥ १७

य। मुना, मंगमहा हर्षदेत सैधोर ॥ मिश्रित मुक्ता मरकत, मणिमय हारद्वय प्रचोरा ॥ १८

रा। शिकरी प्रयै निजिगे द्रवाब्धिनो केली ॥ जीवैक पिलहता खिल, सगर सुतो दारत स्तणीं केली ॥ १९

म। हा, जावू त्याचा नमूनि पायास ॥ आन्या निचासि पाहुनि, पुर्वे आली महाक पर्पायास ॥ २०

ज। गती, पावेस योग पुष्ययानाशी ॥ मग रंगे शिरो बुजही, मुनिपादारी दया निधानाशी ॥ २१

य। मग रंगे, भरना तें स्वागमस कळवायो ॥ पाठ विलादून पुढे, लोकांचा सर्व शोक पळवायो ॥ २२

ज। मार्गी, सांगो निगुहासि रंगम आलीहे ॥ नंदियामी गेली, मनुजाक तिला धरुनि लवलीहे ॥ २३

य। श्रीम, द्रघुनंदन पादुका र्वनाधीन ॥ मी नजला विणजे सो, मारुनि नें भरतरे विलादीने ॥ २४

रा। जी, तापापहं मेचनेंज सामोरी ॥ नत्सेवोला भरता, भरता येत्यास आज सामोरी ॥ २५

म। योक्त, श्रवणी पडती प्रभंजनौलजनी ॥ प्रस्तासि भासली तो, विग्रहाशी महा प्रमोदजनी ॥ २६

१-चंद्रक मल्लोभा जि। किलिमु खेजी वा २-एव्ही २ संपत्ती ३-हिरकणी तुल्या दंतजी ४-मुद्रा हास्यकानी तुल्य स्वस्वदेक वाटणारी ५-त्वक्षे शतुल्लय मुना ६-मिळाली ७-गंगा ८-संसारता शिणी ९-गंगा पर्वत सक्ज रूप ११-कुंद-चंद्रवल्का निजांची १२-मोळ्या १३-ळाटा १४-मिश्रित मोलें पाचूबा दोम हारा १५-श्रीशोभा हा रक १६-नमन १७-जे लोक्यास संसारामु नतारणा १८-पुष्पक विमान १९-रामाशि २०-मल २०-रत्न खचित राम पादुका पूजा नंतर २१-राम सेवा नत्सर २२-मारुनी २३-मंत्ररा मायणे २४-कां दिवहित मो २५-६२

आदिगुनियो	श्री	मन्मारुनिलोकाचनासनी [†] अर्चो॥मार्धुनित्यणेरुपाज्जो,मालविलीशोकवन्हिची [†] अर्चो॥७॥	७
महुःखसाग	रा	चो,अगस्येतुंकायेवोतुंनैनावे॥चिनाचर्दानेमुहुतो,देवेकोरोनिधांवलोनवे॥८॥	८
रामचरित्र	म	यामृते,पाजोवैलोमहानृषाक्रानो॥वाज्जालोसन्त्यजसे,देसेमातोरुपाकुलस्त्रानो॥९॥	९
मारुतिह्यणे	ज	सोतूंचेउनिघोपादुकासिआलासे॥नेसांचिविरहरामैःसमपिलोचित्रकूटश्रीलासे॥१०॥	१०
मगरेघुना	य	कवासै,शोभेगादावरीसंपंचवर्षो॥चवरासहस्रराक्षसःनेथमुहुतोतरीप्रभूनिवरी॥११॥	११
तेरावणचो	रा	भे,नेलीसीताहस्रनिलकेलो॥तच्छेष्ठाकुलगमैःविलापसहशोधकाननीकेलो॥१२॥	१२
वंपेसमीप	म	अजलो,केलेनिजपादपंकजीभुंगे॥मगंकरुव्यमूकगोत्री,सुग्रीवैरामंपावळीसंगे॥१३॥	१३
शास्त्रामृगश	ज	बली,वालीमारुभिसर्वतद्राज्ये॥सुग्रीवालोदेउनि,कपिसैन्येतेथआणिलीमार्ज्ये॥१४॥	१४
शोधाबथासे	य	ले,कविपाठविलेसनीसेत्यामाजी॥यात्रीसफलीजाली,प्रभुप्रसादेकरुनियोमाजी॥१५॥	१५
मगेशतयो	ज	नजलनिधि,दुस्तरक्षणवोभिनिर्मिलासेतू॥प्रस्तरतरेलेउदकी,नेथैरामप्रतापनीहेतू॥१६॥	१६
राक्षससंक्ष	य	केलो,बिभीषणालोसमपिलीलंको॥विजयीराचकेआलो,चेउनिसीतासनीगतकलंको॥१७॥	१७
सुग्रीववान	रा	धिपे,राक्षसराजोविभीषणेरव्याने॥आलेपूवगनिशाचरे,तुजलोभेरावयोअसरव्याने॥१८॥	१८
मीरेखुसत्त	म	पररजे,आसेसहमस्तकीधरायाचो॥नाभैकरुनिहनुमान,मारुतसुनेदूनेरामरायाचो॥१९॥	१९

†पूजाकरी १७ जाला २ दुध १७ रुपाव्यासआहेवित्तजीबें ४५ चवरीसहीत ५५ नाराकरी ५५ कव्यमूकनामकपर्वत ७ बानराज ८ बहुवरामन १० शंभारको १५ जालांबसमुद्र
११ पाषाण १२ राक्षसनाश १३ निर्दोष १४ बानराक्षस १५ रामचंद्रधूली १६ यमुपुत्र (मारुति) १७ मंयुकां (बिबिधिवमोचन) १८

हेरेकुनियां

विष्णुभारासु

राप्रसमाग

शिखिबातक

आबालप्रव

बाधांचाप्रक

अमरकुसु

धनरुनियां

रघुरमण

मगराजरा

स्नानाउपार

कीसल्येनेसा

मगसाकेता

८२०

२१

२२

२३

२४

२५

२६

२७

२८

२९

८३०

३१

३२

श्री म, झरतं त्वरितं प्रमोदपूर्णमनी ॥ चोरप्रधानेमाता, चेउनिंकरिपवाकडेंगमनी ॥ ७
 रा बी, आतांचेइनिंमर्महीवाटे ॥ भेटुनिंगुहासियेतां, अमृतस्नानांतसीमहीवाटे ॥ ८
 म समयीं, भरतप्रेमेंकरुनिर्मानावे ॥ त्वरितहिंयेतोभावी, मंदविंतेवेगपुण्यानावे ॥ ९
 ज लयांतें, विलोकितानेंनसंचिरामातें ॥ ठाकतीं बाहुंउभारुनि, आलिंगयासिशर्मथाप्रतो ॥ १०
 य स्क, प्रजाप्रमोदाशुसिक्तमृदुता ॥ जलसेकरीऐसैं, सांगावेंलागलेंनसैंभरतो ॥ ११
 रा नें, मागधवंदिस्तुतिस्वनेंकाही ॥ बट्यांडिरिक्तहोतें, ठेंभरिलेंसर्वदेवलोकाही ॥ १२
 म गणवर्षति, तनननंकरितीं समस्तगधर्व ॥ सर्वत्रालांआले, आनंदांचेविमहापर्व ॥ १३
 ज गतीवर, पुष्पकरांमेंसचास्यभरतातें ॥ आघ्राणंकरुनिमाथी, दृढयोधरिलेंसुतामिंकींतातें ॥ १४
 य थायोग्य, प्रधानगुरुमातृपौरसहिप्र ॥ सप्रेमंतोषउनिचा, नंदिशमासिंजायंतोसिप्र ॥ १५
 ज सन्निधे, पुष्पकंधाडुनियां अनंतरतें ॥ भरतादिजयाधारण, दुःखासहवारिलेंअनंतरतें ॥ १६
 य धारुति, सर्वालांअर्पिलेंअलंकार ॥ आपणहीस्वीकारें, केलात्याभूषणासिसत्कार ॥ १७
 रा वानरकांताजनप्रमोदोनें ॥ स्नानोचरंभूषविलो, नानालंकारसत्क्रियादानें ॥ १८
 म ध्ये, प्रवेशलाजेविहर्षलो कमनी यरूपपानें, कोणीहीपौरतुसिलोनेमनी ॥ १९

१४४ पूर्णचिंत आत्मणा सुखदायक १ पुष्पक वि० ५ मो २६ मेघ ७ सुख स्थान ८ बासा दिष्ट लघ्वर्चन प्रजा बा आनंदां मुनीभिज त्या मूर्तीवर २३ दक्ष शिष्यो १० स
 मूह ११ मागारि सु निरा १२ पुष्प समूह १३ एव्हीवर १४ नेत्रोदक युक्त १५ वासवेणें १६ यी प्र १७ कुंवेगाजवळ १८ शोचरत १९ वा नरसिया २० हर्ष २१ अयो ध्येन
 + मानी २२ सुख दर्शन २३ मं० युक्तः पठितमोमं ६

सुभसदनीं
आपणमग
त्यावरित्त
कपिज्जनरा
वासवदिनी
यमदिज्जल

श्रीरामें, सुग्रीवबिभीषणप्रमोदानें ॥ संस्त्रापिलें यथोचित, दानधुरीणें दयोपयोदानें ॥ ३३
जगृही, शिरालीदेहांतें जेवें तन्य ॥ धन्यजनालीकेंलें, साकेतंरिसें क्षणानरिं अन्य ॥ ३४
समर्थों, भरतवसिष्ठप्रधानसे प्रकृती ॥ राज्याभिषेककामें, प्रार्थितीरामासिं पौरविप्रकृती ॥ ३५
निदेशों, शनैः पंचकं सिंधुनारसंपूर्ण ॥ ऋक्षेशवेगदर्शी, पवनात्सजे कुर्मं आनिनीनूनी ॥ ३६
धिचै, जलहेमचटं सुवेणतो आणी ॥ नलेशातकुमकुमं, चेउनिचैउत राभिचैपाणी ॥ ३७
शिजलें, ऋषमानें आणिलीं प्रमोदानें ॥ पश्चिमसमुद्रनारें, गवयानें हीजशीपयोदानें ॥ ३८
स्तकं, मगपुण्यसुहुनीं स्वयंवसिष्ठानें ॥ अभिषेकिलें विधीनें, हरिशिरजेसें जगहरिष्ठानें ॥ ३९
पदीं ही, भरतालीं स्त्रापिलें महोदरें ॥ तेव्हां संपन्नोद, क्षेमाहीं श्रीप्रउचडिलीं दारें ॥ ४०
माली, मुक्तामणिहारवायुचोहांतें ॥ इंदुसमापें तांपें, गुणभूषितपूर्णकोर्महीहांतें ॥ ४१
उपद, जनपदपद्मोडपायनैचिने ॥ आधीं अर्घुनिमावें, मगकरिनीलोकरातिहीचिने ॥ ४२
प्रप्तुनै, प्रूषणदानें करोनि गौरविलो ॥ लाजविनो नो मणिगण, हेमपिखंडं मलोकेनोरविलो ॥ ४३
तें, सीताचेवांनि हस्तकीं हांती ॥ तों सर्वस्वचराला, कळलीं तखिन्नकामनां होनी ॥ ४४
देयो, लोकांजो योग्यहारहांदयो ॥ त्यालीं देतोरान्य, प्राणहिनाही तें सर्वथांप्राज्य ॥ ४५

१ सुबह २ सोम्यदानसमर्थ ३ रुपा मेघ ४ अयोध्या ५ प्रजासह ६ नगरस्थ ७ कुरात ८ सुग्रीवाज्ञा ९ वाचरो १० समुद्रोदकपूर्ण ११ जीबवाच १२ देगवाच १३ मारुति १४ श्री
१५ पूर्वसमूह १६ स्वर्णकुंड १७ दक्षिणसमुद्रोदकें १८ मेघ १९ बुद्ध्या २० दिवाणमिरि २१ अतिउदार २२ स्वर्णनिर्घकल्याण २३ स्वर्णकमलहार २४ राम २५
विनेक २६ अनेकरलसुवर्णाहीं भूषितांगकेलेलो २७ बहुत २८ त्रीश्रीमयुरेस्वरकृत मंत्ररामायणे सुस्थकांठेयं च षष्ठिनमो मंत्रः ६५

ॐ मी न नै मी

ग्वंरुषुवी

शिरकरक

तुं निर्मलेनि

नुशियोदर

आत्मा उपका

सकलजनी

पवमेतनु

पवननन

नेहो नपति

वसतोदर

ऐमे बदेनि

रघुवरेह

श्री, प्रतजसा हातसे विहै प्राण ॥ जाणे मानें दिधळे, सो तें तो पूज्य मंत्र था जाण ॥ ७
 रा ची, वाक्यें जाली प्रट्ट रह्ये ॥ मानोजसी सुता तें नै सी नै मारुनी कडे पाहे ॥ ७
 म लेचरणी, समर्थिनी मारुती से नी सीती ॥ देवी मणि हारा सह, देह देयाणी छे मन्त्रि सुप्रीती ॥ ७
 ज गुणमणि, मूर्धिन वत्सो मंदे व परिहारे ॥ कंडी त्याणें आ सो दे, महिस्थु किचा करी ले परिहारे ॥ ७
 य सरोजो, स्मरण असौ आनि हार हो कंठो ॥ सुदित मने काला नै, आसुखा नै पहा रहो कंठो ॥ ७
 रा ची, सागर लंघा वया न मै नावे ॥ धन्य वदान्या मध्ये, ध्यावें पहिलें सदां नुझे नावे ॥ ७
 म रुद्रोत्सर्ज, पावें ब्रह्मा यलभ्य सत्कारे ॥ फारें प्रेमां शुधुन, लेचन भावें करी नमस्कारे ॥ ७
 ज हेमप्रभा, सिर्तुं मुक्ता हार पाळितो कंठो ॥ भासें कनका दीची, बलाक माला विचार्ये उपकंठो ॥ ७
 य त्याहारें, स्वणतों नै शोभलो तमो श्रू ॥ जरिले सानु गोत्रो, होतें दोन स्वरा पगा पुरो ॥ ७
 ज नाळो, आर्जो रजा बया सिंगे हा नै ॥ बिरहा सहिष्णु रहनी, स्वणनिस्थ गोत्र्या से तौ उगे हा नै ॥ ७
 य गृहीमी, नुमचा हिंनु लीहि माक्षिया सकळे ॥ कोबधु हो वधा मगे, मानूनि वियोग होत सो विकळे ॥ ७
 रा क्षम, वानर राजे ससे न्यपाट विलें ॥ मणि पदकें प्रति बिंब, छे देह दया नै कार्य सांठ विलें ॥ ७
 म नगा वरे, सत डिह न सांनृपा सनी साजे ॥ सेवक मयूर नाचति, चानक से सर्व भासनी राजे ॥ ७

१ मना सह न्दि न २ निर्दोष लक्षण रूप मण्या ही अलंकृत ३ नियाराण ४ टट्ट वक मल ५ कमण कर ६ मारुति ७ प्रेमां शुधु नैम ८ शुधु नै नुल्य कांति ९ पांढरो लोळा बा
 हार १० मेरु पर्वत ११ बंगळ्याची पक्की १२ समीप १३ गंगा पुर १४ विरह न सहन करणारे १५ रत्न स्वचित्पद को प्रति १६ बिंब १७ सेरु पर्वतावर १८ विजे सहिते सेष
 इती श्रीमद्येश्वर कृत मंत्रा मायणे युक्षकां डेष्टव्य हिनमो मंत्र ५५ युक्षकां डसमा मंत्र

श्री गल, गोश. गुरुमैक, कामनाकनी ॥ जालीमूलविशोरग, धरवितपमित्रकामसंहनी ॥ छ

रा क्षसं, जाणुनिजनगीनकीर्तिविश्वसे ॥ कन्येसित्तगैकेकसि, सहस्रैणविमहोमजौनिबसे ॥ छ

म यों देवानैविप्रसतमाजवली ॥ अर्कश्रीसंशिखीपरि, तत्मेवाप्रीतिमानुनोकवली ॥ छ

जे प्रथमनि, जालीनौतेंउमेशोगुहकाय ॥ नीलपयोधरसप्रम, शर्कतसोबीरनोमहोकाये ॥ छ

ये बली, कैकसिकोप्रसवलिबिशालशिर ॥ नौलोकप्राणोंतें, तत्काळहरीकरीचनउशिर ॥ छ

रा शिच, शूर्पणखीयोग्येठेविलेनाम ॥ जीबेसदृष्णमानस, मनुष्यमांसाशनीमहोदाम ॥ छ

म लचरित, मेधावीसुकुनपुंजसांवरम ॥ अबिलंबितधर्मीरत, सदभीष्टअदोषवतिगुणपरम ॥ छ

जे नरत, सामघीशांनिष्किहेजाचो ॥ वाहेनंदनेच्छा, करीलवानोकिमर्थगज्याचो ॥ छ

ये त्याली, दशमुखहेंविश्ववाकरीनाम ॥ तोंकुंमफणबलिबरे, विप्रहकनीदुर्जामहोदाम ॥ छ

जे तौ, विप्रोबणाख्यकरुनिगौरविली ॥ तौपरमपुण्यकर्म, मतिमोधीरप्रसिद्धकीर्तिमली ॥ छ

ये नमनी, समस्तयस्येंद्रेकदुआली ॥ गुर्बोहेलावेउनि, जाचमहात्मास्वकीयेबासाली ॥ छ

रा क्षसं, कन्याविनीअखर्वेखेदधरी ॥ सापलमावलसी, बैमबकामेंसुनासिबोधकरी ॥ छ

म चुनि, नुष्टकरायामहाहठस्थितिनें ॥ अत्यंततनुश्रमक, नपकशेदशकंठंमूतिचारनिनें ॥ छ

१ विषकंठ, पार्वती, गुरुमैक, मनोरथपूरक, कुबेरमिदगुलस्यपुत्र ५, नाम ५७३ नमदस्यण ७२२ कानि ६३३ १० नीलमेप्रतुल्यकानि ११३ ईह १२३ दृष्टा

युक्त १० बुलिमान् १० पुण्यराशितुल्य १५ शेरदला १५ निरलस १० माधुविष १५ गुणोत्तम १९ बलवानाशोबैरकरणरा २० स्वस्थान २३ मोठा २३ संपत्ती २४

२३ ब्रह्मदेव २४ संपत्ती २५ प्रीति २० मं २७० हिनीयोमं २

गोकर्णी नै सारै श्री विधिला तोष वाचया न पनी ॥ केवळ निरश न होउनि, सुवन पनी नै स्वमान सी जपनी ॥ २७
 दिक् शत समो नि रा कुल, निर्वाह कळ नि निश्चयं धीर ॥ कार्य त ए क म ल क, तो य ज हो मो द शा स्य तो वीर ॥ २८
 वर्ष अयु न स म धी धैर्या चो प र्व तै अशो नै ली ॥ पंचानि सा ध न स्ते, आन प हि म व धि तु च्छ सी के ली ॥ २९
 दश मे शि रो बु ज ह व नी, स म ज्जु नि यो त बि कि र्षि ता सि त दी ॥ हरि न र न वि धि आ ग्र ह, बा रू नि स्य णे स्व यो ग्य मा र्ग प दी ॥ ३०
 ओ ज सं प न्नी प्रि य, पर मो दार ल दी र्य ब ल रा हो ॥ आ कृ ति असो य था स्ति नै, व र मा गा या सि ति इ वी रा हो ॥ ३१
 शु भ व ब नै तो रा सै सै, अ नै नि क मि नो वि बो लि त्या वि धि लो ॥ सां ग स म र्चि व न्यै, ने व्हो अ म र त्व दै स्य णे वि धि लो ॥ ३२
 दु हि णे त्म णे अ म रा चो, भा वा लो पा न अ न्य ज न ना ही ॥ सु ख कर व र दे तो चै, वा चै व र हो य यो ग्य जै कां ही ॥ ३३
 य क्ष सु प णे भु ज ग सु र, दि ति र नु सु त रा स सा दि जै का ही ॥ यां पा सु नि म र्ण न सौ, न रा दि कीं भी ति नौ स्य णे ना ही ॥ ३४
 ऐ से ऐ कु र्वि तो य ज, भ व त्या सि त्म णे दि लै प्र यो त्वा ली ॥ अ न्य दुरा स द तां चै, स म र्पि ली का म रू प नां बा ली ॥ ३५
 म र्ग ज ल रु ह ज म्मा नो, बि म्भी ष णा ली स्य णे पुरै शां ती ॥ पंच स ह स्य स मा न प, कै लै स त्म व्र त स्ति नां दां तो ॥ ३६
 सूर्या लो क न नि य मं, कै लै संपूर्ण हो न य प्राप्ता ॥ मा र्ग व रा नै सु म तै, व त्सा मी द न सै स्व यै आ ज्ञा ॥ ३७
 वि न उ नि च त्ते य स्या तै, स्य णे असौ ह र्थ सा धु चां भ ज नी ॥ दे व त्वा त्मै अ शि सि त, सु र्वे र्ग हो वि सु र्व्य ला भ ज नी ॥ ३८
 त्या लां त्म णे पि ता म ह, फा र व रा कां मं हां तु सां सा धो, रा स स अ सो नि शु भ म ति, या ल व अ म र त्व हो दि लै सा धो ॥ ३९

१३ त्मरेव २३ पवासी २४ जारवर्ष २५ शिरक मल २६ रावण २७ दहा हजा २८ दणाशीत पजन्य २९ दहा व्याम लका ना हो म ३० रावणे छित ३१ विष्णु पुत्र ३२ ने
 जो युक्त ३३ उत्तम ३४ तु द्वै ३५ न उल्लंघिता ३६ प्रकार ३७ पूजी ३८ पूष्पादि ३९ देवत्व ४० मरण ४१ वाणी ४२ अजिंक पणा ४३ येथे च्छपयेणे ४४ हेयूरा
 ४५ भाव हे जारवर्ष ४६ इंदिय निघ इवान् ४७ सूर्या बलोक न नियम ४८ नीति ४९ हे बुद्धि मन ५० इच्छा ५१ हे साधो ५२ मं ५३ ५४ तूनी कोमं ५५

नद्वपिगिञ्जा	श्री विधि, चटकणीनां वरासिरेयाने ॥ दुष्टासिं वरसमर्पण, अनुचिन्त्यनतीं अमर्त्यं नोयाने ॥ ४०
मगेमुखविब	मभ्यं, चटकणीनां सुगोष्ठेनैवाणी ॥ शीघ्रपिनाम हवाक्यं, शिरेगुहेमा जिबंचलेवाणी ॥ ४१
चटकणीलाक	लेजं, मार्गस्यानेजं अर्घीष्टेनैसां ॥ अयुताब्दकार्कसह, नियमं बरेपाकिले निराहारं ॥ ४२
दशावदानु	नेह्नी, व्यामोहदभारतीह न स्वांतं ॥ सर्वसुरेशासित्यगे, निद्रादेजाहलोनपः क्रान्तं ॥ ४३
वरदेउनिती	जमव, जातीं मध्यापयोदसमवणी ॥ सुरहेनिबंचनं जाणुनि, सोढीनिश्वासं उष्णचटकेणी ॥ ४४
मगेमातामह	क्षसं, सुमालिनामोदशाननासत्यगे ॥ वरसाधिले बरेतदि, धेलंकास्थानशीघ्रवीरमगे ॥ ४५
लेह्नीमहलना	कं, दूतद्विगाधिपाकडेप्रेषी ॥ प्राकृतं परस्वहरणं, सन्वष्टादिकुं दुं नो जगद्देषी ॥ ४६
याचटकणीप्र	निज, दूनोकाचेंकरू, नियां अवनो ॥ विकृतिनेधरितां बोले, लोभ्यां जोजो सन्वर्णबेअवनो ॥ ४७
मीअयजनन	नसो, तूंमजं एकास्वळीं रुनस्नेह ॥ पवमानं रुष्णावर्णी, तसेवसो येनुसेविहेगे ॥ ४८
हेदूनमुखं नि	मनं, कळवीअनुजासितो हरप्रकृती ॥ त्याउनेरेअवराशी, इच्छीनास्नेहं निर्दयो प्रकृती ॥ ४९
तातीसयसना	कं, एकांतीहेसमस्तआयकवी ॥ सस्नेहं मूसुरेश्वरं, नैरेकुनिमूनो असें शिकवी ॥ ५०
होदुष्टपरम	क्षसं, निवारितोही करीतसें दावा ॥ रेलंकां सोडुनियां, लीनरिमास्यानिदेशं वदावी ॥ ५१
ताननिरेतौतो	गं, कुबेरगेलाहिमाख्यसौलासं ॥ वसवीदुर्गाशांकर, वरणाख्यस्वर्शपूर्तकेलासं ॥ ५२

१ बस्ता २ कुंमकर्ण ३ अयोध ४ देवकापौर्ध ५ अस्यावचन ७ विजेतुन्य ८ द्धि न ९ दहाहजारवर्ष १० मोहरेणाशवाणीनेहिले नितजाके ११ सायंकाळमे
 चतुल्यकांति १२ देवकनमोह १३ अजा १४ रावण १५ कुबेर १६ परधनहरण १७ इच्छा युक्त १८ रावणदूतवाक्य १९ कोप २० वंधुना २१ बडील बंधु २२ सुत्र २३ वायुज
 यि २४ गृह २५ रयोपकारहीन २६ पिना २७ विधाकावि २८ आस्ता २९ हिमाचल ३० पाईती शिवपरकमलसशीपवित्र ३० ३०-यनुपौमंभः ४

नौ दश बदन
विष्णु मय दुन
शर्पण खी लो दे
दश बदनो नु
गोधर्व लोक ना
निद्रासन त क
दश कें वर
हैं सर्व राजरा
मग तो शिखिज
पकड़ नि आग्र
सब कंधनेंद्र
दुर्गेस हिन ह
चाल वितो पर

श्री १ दलकपुगीमाजिजेधवांबसली ॥ विभुवनलोकमनीही, तेव्हां मययुक्तेनापही बसली ॥ ५३
रा क्षस, पातालाहर्नियाकहे आळें ॥ राज्याभिषेक होतो, दशकंठाला महासुखी आले ॥ ५४
म ग, विद्युजिह्वैष्यकाले कैयते ॥ मंदोदरीस्वकन्या, दिधली भाबें मयासुरें यातें ॥ ५५
ज नीनें, पटकणीनें मन-प्रियाशांता ॥ वैरोचैनदौहित्री, बज्ज्वालोहि साधिली कांता ॥ ५६
य कं, दौल्लपंखात्सजासनीसरो ॥ अपर्णिविष्णुषणालो, नौपावें मीतंतहुणें परमो ॥ ५७
रा या, अनुजालाएकगाबविलीणी ॥ योजनेयुग्मायतयह, करुनिदे हेमरत्नसंकीर्णी ॥ ५८
म तें, कीडा आरंभिली अपारजनी ॥ नैसुखयशःसितांबुज, हंदाचो होय बाषिकी रजनी ॥ ५९
ज, अचणकरुनियोस्वबंधुलोवारी ॥ हितेक धिलें परिती खळ, अहिन विमानो मनांत देवारी ॥ ६०
य स्पह, आधीं जिकी धनैश्वरासरणी ॥ पुष्पकं हरुनिमिजवी, त्याची पळतां नदसुनें सरणी ॥ ६१
ज राजा, दशमुख तो धन्य मीत्सणे आजी ॥ माजीं शक्तिं न जाणुनि, दुर्बल आला करावया आजी ॥ ६२
य शःशशि, राहुं रशायी बंधुषकीं वैचें ॥ विधिवरसामर्थ्यानें, अनन्यलभ्यममोदें वैचें ॥ ६३
रा ची, वर्तत होतो जयास्वळीं केळी ॥ त्या शरवणांनं पुणकं, जातो गति कुंठिते सणें केळी ॥ ६४
म बळें, निष्कल यल सपाचरं भ्रमलें ॥ शिवपदरत्न जनपीडकं, दृष्टांनीं यास्वळीं मलीगमलें ॥ ६५

१ कुबेरें राकित्या नगरींत २ विष्णु मयें पळाते ३ विद्युजिह्वनामक ४ रावण बंधु ५ बलिकन्येची कन्या ६ नामगंधर्वपतीसी ७ बुधकन्या ८ वारकोसहं ९ आठ कोसलां १० सुवर्णरत्न ११ सुखकीर्तिकमतसमूह १२ पर्जन्यकाळची १३ रात्रि १४ कुबेर १५ रावण १६ शिखिजेस्य १७ रावणने कोदक १८ मार्ग १९ युद्ध २० सर्वकुबेरकीर्ति वंशायाराहु २१ वेदे २२ जलवारसामर्थ्य २३ अन्यास अलभ्य २४ दूर्घ २५ कीडा २६ स्थान २७ राक्षस २८ शिवमकपीडक २९ म-३० का-पंचमोमक ५

नेहोतेथेंआना॥ श्री १ कंठध्यानसक्तं आनंदी ॥ वानरं तुल्याननं जौ, सर्वगुणाध्यस्तं सत्त्वती नंदी ॥ ७१
 रा दशमं ख्यकंध २ नंदी आहोकरिं किराया ला ॥ शिरतो बिपिनी येदल, कोपत्यणें सर्वलोकराया ला ॥ ७२
 म हासैं वरवीर्य ३ कपिमुख नंदी मेरा बिचरपा लं ॥ नेहो शिव दामन्यणें, कपीच होनी लं रै तु दै कालं ॥ ७३
 ज हें परिमुनिर ४ नीचरं, समूळ उपडा वया सिंके ला स ॥ विश निभुं ज परि पतलीं, घालु नि उचलीं क्षणांतें येत्या सैं ॥ ७४
 य गणसर्बसप्त ५ जालें, गिरिकं ये पार्वती धरीं कपो ॥ आळिंगी पति ला तो, भा सें शरद बुडीं जणों शो पो ॥ ७५
 रा गिरिमल कींह ६ जें चरणां गुहें विपालि तो भार ॥ नगं मूळ बद्ध जु खलं, निर्बलं दशकं ठे तो रं हें फार ॥ ७६
 म रिक्शत वर्येअ ७ ला, अया पित्यणें नयें विमृत्यु कसा ॥ बाध्या बु पल्ल ला नीं, रडतो भा सें दशा स्तं बेडु कसा ॥ ७७
 ज स्मयं अमर ८ नन्यणनीं गौरी पति चै मनीं धरीं पाया ॥ दशकं दाहा के वळं, तुजं कथिलो मु किचा म हो मय ॥ ७८
 य शंकर पद तो ९ जंतो, यजिना जालां धरु नि विध्या स ॥ त्या देवें सोड विला, जौ पाळी आणु तो पं विध्या सैं ॥ ७९
 ज त्या वरिये नसि १० रिपु तो, देउनियां चंद्रहास ना मासी ॥ रावण हें अभिधाने, स्थापु नि पुरवीं स्वप्न कं कामा सी ॥ ८०
 य शिव चरण ह ११ वंदु नि, तुहि नं नगीं जाय पुण्या का रुढे ॥ तेथें नपं स्वितिं, पाहुनि जालां स्मरानें तो मूढे ॥ ८१
 रा हननि चै अर्जु १२ धिप, पुसनीं मग त्या सैं नै त्यणें युवनी ॥ मीं गुरु पुत्र कुश ध्वज, कन्या ना में करूनी वेदवती ॥ ८२
 म वेदोच्चारण स १३ यीं, जाल्यें मीं वाल्येयीं प्रभावा नै ॥ विष्णु प्रास्य र्थे वनीं, तपं करित्यें नित्यं मुदभावा नै ॥ ८३

१ शिवध्यानसक्तं २ वानरसमसुर ३ सर्वगुण युक्त ४ रावण ५ वन ६ शिव ७ वीरसबाहुलं प्र ८ निर्जले प ९ गीज १० पर्वत मूर्ती सापडले बाहुजाचे ११ सहस्रवर्ष १२ ने
 त्रीं दशमसरोवरजवळ १३ शिवपदकमल १४ श्री प्रनुहोणा १५ अंग १६ कामशत्रु शिव १७ चंद्रहासनामक स्तु १८ नाम १९ हिमाचल २० तप करणारी स्त्री
 २१ कामयुक्त २२ स्त्री २३ बृहस्पतिपुत्र कुश ध्वजनामक ऋषिकन्या २४ वाणी रूप २५ दनीची मयूरेस्वरकृत मंत्रा मायाणे उतर कांडे ब्रह्मो मंत्रः २६

मजनकमनी

हरिद्विदुस

श्रवणकरुनि

यापरिखंडर

अलकाकासंनै

मगनैनिशाच

वेदवतीनैक

रावणमंजीनि

सविबोकीभैतो

हलपदतीन

उपजैदिबिज

त्यावरिमरुन

मगरेणसज्ज

श्रीपति, हस्तीपाथीसुताअसेहोते ॥ हेत्येदंशमूने, वधिनोनानासिगहिलेंहोते ॥ ४

रा वरमन, नरुचैत्यणवृनिहंसदाचरण ॥ निजजनकस्यतरुनै, विनीमोपूजित्येसदाचरण ॥ ५

म रनोनुर, रावणतीतेंत्यणैअहोजयें ॥ मजहुनिकायअधिकहरि, होउनिपलीग्रहासिमाजीयें ॥ ८१

ज नीचैर, वदतोपावैअनल्पधिःकार ॥ वेदवतीकेशातें, धरुनिकरीदुष्टनोबलात्कार ॥ ८२

ये ती, करकरवालेंचिनरुणीछेदी ॥ सुकृतस्यप्रयोजलें, त्यणउनियापदानहीनेदी ॥ ८३

रा लो, वधीनेजन्मांतरीनुहोमी ॥ ऐसेवदोनितनुलो, त्यासमयीदीसपावकीहोमी ॥ ८४

म ती, जन्वैतोनीसंदुष्टनोपोहें ॥ मगदशवदनेनेली, लंकावेदंगनेरूपीहें ॥ ८५

ज लो, अबलोकुनियात्यणैअहोस्वामी ॥ राकावीहेंकन्यो, नवसावीसर्वथानुशोधामी ॥ ८६

य धि, जरशनेऊनेटाकिलीकन्यो ॥ नेंजनकेंसवायतन, समोदरीलागलें(नियेकन्यो ॥ ८७

ज नै, यास्तवसीनाअसैंनिवैनाम ॥ तैरामातबरामी, सामाख्यासलकीनिवैधाम ॥ ८८

य कर, प्रथमजसाकामेयासउद्योम ॥ तैसोविपुत्रजालो, अन्यधीविमपनादंतनामे ॥ ८९

रा जो, करीतंहोनजयास्थलीयह ॥ रणकामधरुनिनेथै, गेलानोपस्किंकंठअनयसी ॥ ९०

म रुनै, क्रोधावेशीकरीलेंसंवर्ती ॥ यास्तवसवासमासि, छेवारीतयासिसंवर्ती ॥ ९१

१ माद्यापाचामनी ३ बिष्णुहस्ती ३ हेलेचररीशुनामा ५ प्रककल्यहस ५ कामातुर ५ रावण ७ बहु ८ केसर ९ समूह १० हलरूपनरवार ११ पुण्यनायप्रथम १२ नेदी १३ राक्षस १४ रेह १५ पेठेलाअग्नि १६ वेदोत्पन्न १७ गृह १८ मंनिवाक्य १९ समुद्रांत २० जनकयज्ञशूमीत २१ जोगर २२ जोगरमार्ग २३ स्त्री २४ शिबिजयकारण्याचा २५ रेखा २६ मोठा २७ अर्थयुक्त २८ इंद्रजितावेनाम २९ नाम ३० युलेच्छु ३१ प्रलय ३२ यज्ञसमाभिपिष ३३ नामककवि ३४ म ३५ का ३६ समसोमंजः ३७

देवेद्रसमान	श्री	मरुत्तपरतैगुरुकिलानमुनी॥ प्यालोल्यनूनेकिरली, हेभावीमृदूनैमहामानी॥ ७३	७३	१२
समयज्ञान्य	रा	जे, देवीदशैकधरासिएककर॥ समरीकिनेकअपिंति, तनुपुनगृहकामिनीयशःप्रकर॥ ७४	७४	१३
अनरण्यनाम	म	तुकुठ, कमलाकैमहर्षिमान्यराजर्षी॥ होनासोकेनीतो, त्यानेहिबडेरणाथैआकर्षी॥ ७५	७५	१४
कपर्दकरुनि	ज	नपतिली, अनरण्यालावधीमहापापी॥ मत्कुलजराग्रहसै, मरशिठेऐसेंखलासिनैशापी॥ ७६	७६	१५
नारदसुनिना	य	कंतो, त्यादशकंठासिमेरलावाटे॥ त्यालात्सणैदशानन, बलिष्ठतुजकोणयोजनीवाटे॥ ७७	७७	१६
तोमुनित्सेध	रा	पति, दुर्बलहेकायजिकिशीधीरा॥ यमपरिमक्कैजगन्नय, निर्जितहोईलसर्वथावीरा॥ ७८	७८	१७
सुनिबचनैय	म	लोंकी, गेलादशकंठपुष्पकोवरणें॥ तोनारकिजनत्सणती, सोडुनिआत्मासिकीर्तिलोवरणें॥ ७९	७९	१८
नियमुखीनि	ज	पापें, पचलोंसंनार्यपाबलोंराया॥ करितोंबुडुपरिदेवन, परिदेवनयैविशिनाराया॥ ८०	८०	१९
नूतनिहोनिर	य	अर्म, बारुनियोहौशरण्यबाआजी॥ अस्मन्नार्जनहोती, पडेलकैसेंयमासवैआजी॥ ८१	८१	२०
एवैत्यानाशकि	ज	न, बचनाहीराससाचियात्तरया॥ बजीमृदुनीतैसी, आलीआअ्ययेहेतुफारदया॥ ८२	८२	२१
पाविमोसैतो	य	मं, युद्धकरीससरावेकोपानें॥ अन्योन्यबळैकरिती, परस्परान्चाविशोणिनैपानें॥ ८३	८३	२२
मर्गाढरंढ	रा	गें, दशमुखमरणार्थचेनळास्वकरी॥ तोंविधिंत्सणैयमामज, वरदासिजगन्धयोमृषानकरी॥ ८४	८४	२३
विधिवचनैय	मं	समर, त्यागुनियोगुप्तहोयतत्कारा॥ बालमंतीक्षणदाचर, त्सणैपळाळाप्रयासुळेंकोले॥ ८५	८५	२४

१ इन्द्रसमंशपत्नी २ गुरुवचन ३ रावण ४ खंडणी ५ देहधनगृहस्त्रीयशः ६ समुद्रशकमलाससूर्य ७ अयोध्या ८ ओटी ९ राजे १० यमपरा मभ ११ निकितेसै १२ पुष्पक विमान १३ नरकोत १४ योकी १५ नरकदुःख १६ रक्षक १७ आमंत्रेक्षण १८ युत्स १९ रक्त २० ब्रह्मदेव २१ वरेणारा २२ खोटा २३ मूट २४ यम २५ मंड २६ कां

अष्टमोमंत्रः ८

लंकेचोनाथेजो श्री कंठाचा स्वकंठिंचाहार ॥ तो वासुकिंजिंकुनियों, युद्धीकंलोभुजंगसंहार ॥ ७
 वासुकिंजिंकुनि रा वर्ण, बंधीजाअनिमयाख्यपुरी ॥ संपूर्णवर्धनेथे, निवातकवचासंभरणाशिकरी ॥ ८
 अमितपराक्रम मे सारं, सर्वोचोहोजनीपगभूनी ॥ वर्षसहस्रेनेघडं, अन्योन्यातंरणीपगभूती ॥ ९
 यास्वयंपंकज ज भा, संधिकरीत्यापरास्यगंसाहित ॥ सामंकरूनिसांगे, निवातकवचसपाचगंसाहित ॥ १०
 तथेवसोनिहो य न, दशकंधैरैजायेअश्मनगराली ॥ शूर्पणखीपनिमहेतो, संहारीकालकंयनिकराली ॥ ११
 बरुणालयास रा वण, जातोबंदीजगन्नुतोसुरभी ॥ जीचादुधंजाला, सीरिधिहनिनामिपंकजंमुरभी ॥ १२
 दशकंठानेंस म री, बरुणाचेपुत्रजिंकिलेसर्व ॥ तेव्हेंऐकतहोतो, पाशीविधियोसभेंतगाधवी ॥ १३
 वेरोचनिदिति ज वळी, जिंकावोहोथरोनिंसकल्प ॥ गंलोज्वलनपरांजय, कामेंखद्योनेकायेअत्यल्प ॥ १४
 वेरोचनिविस्म य सह, दशकंठालोथरोनियोंहांमे ॥ कर्पूरमूर्तिमर्मनी, स्मितभोपूरांतगात्रिवरसासे ॥ १५
 नामान्वयप्रयो ज ने, आगमनाचंबळीतयाशिपुसे ॥ तोनिशिचैरैतिलकदशक, चर्मजलाचाभरंकरोनिपुसे ॥ १६
 दशमुखअन रा ना, प्रमाणेसांगोनियोंत्यणेगयो ॥ आलोहरिलीजिंकुनि, तूझाभयबंधनासैवागयो ॥ १७
 हेंऐकुनिअसु य धिप, हांसोतियणेंभलोभलोभिन्नो ॥ मीचाणइच्छितोंतू, आलासिसुहृदिपतमोमिन्नो ॥ १८
 आनीयाचकानें, म दीमद्वधुःखहेतूने ॥ मगपूजिनीलहर्ष, सोरेंहोदैत्यलोकांहेतूने ॥ १९

१नामकसर्व२सर्वनाश३प्रणिमयनामक४नामकदैत्य५अतुलपराकमी६उत्तम७संपत्ति८पराभव९ब्रह्मा१०नि०नामकदैत्य११वर्ष१२रावण१३विशुद्धि१४सहि
 त१५का०नामकदैत्यसमूह१६बरुणगृह१७जगत्स्रज्या१८कामधेनु१९सीरिसमुद्र१९हरिनामिकमल२०सुगंधी२१वरुण२२गायन२३विरोचनपुत्र२४अग्निपरा
 अनेच्छा२५काजबा२६हास्यकांनिपूर२७नामबंधा२८रावणाचेरहादि२९लंका३०प्रयोजन३१विष्णु३२बळी३३सजनेदुर्वापकाससूर्य३४म०३०नमोमनः०

बडिनेजोमन	श्री	रावणचक्रासिऊचलायालो॥ बळकरितोपडिलोतो, पाहुनिदेख्येदुहासलायालो॥ ७१
त्रिजगन्नाथप	रा	जय, कर्तव्याचाधर्माकामाते॥ योचंबळेदशवेदना, करणारेविमुक्तकार्यमांते॥ ७२
जिकित्तहोतेस	म	सो, अमरपतीतेकरोनियापणजे॥ तेजाहरिनेवधिले, लोलेलेशोविआमचेपणजे॥ ७३
हांनाजोमसूब	ज	हिरण्यकशिपुप्रसिद्धनामांते॥ त्याचेंहेकुंडलजे, जालेंगुरुवृजमेरुचामांते॥ ७४
मुचलेकुंडल	य	ले, जाचेंनल्लोलमारिशीलंकसा॥ गगनस्थविप्रग्रहणी, दळ्ळोधरितोशिंकार्यबालकसा॥ ७५
बडिवाक्यानैसा	रा	रावणगर्वेक्षणानेंशमलो॥ लंकेसिंजावयालो, प्रार्थुनियांदेंत्यणेंनिदेशमलो॥ ७६
देत्याधीशमहा	म	नि, आत्तोदेरावणासिंजायालो॥ वरमहिमारसायो, दारोनंमुगारिमेरलोयालो॥ ७७
दिनमणिपरा	ज	यांते, मगेजायेदशास्यचंडकोदंडी॥ क्षुद्रमतीप्रनिरविने, जितोस्मिंस्थणबोनिधादिलोदंडी॥ ७८
पर्वतेमुनिना	य	कंजो, ज्ञानाचेंपीठेजापरीधातो॥ त्याणेंदशकंठालो, कथिलोगजोसमर्थमांधातो॥ ७९
मुनिवचनैर	ज	नीचरंशुबनाश्वसुतासंबंकीसमरो॥ तेढांजयकोणांते, घडेहेंनेणतीस्वयेअमरो॥ ८०
गालवपुलस्य	य	ले, वारितियेऊनिशीघ्रोघांसे॥ स्थणतीनुमचोमरणें, निजनेनशोकानिचांनेहोपासे॥ ८१
मगेअमृतक	रा	संगें, रणकरितोयेउनीसुरांसहिते॥ विधिदशकंठासित्यणें, विधुरक्षीहोअसेजनासहिते॥ ८२
नदुपरिपक्वि	म	सिंधु, हीपीकपिलासमीपतोगेलो॥ स्वानेंअंगारचयी, मांसोच्चयनिश्चयप्रमंकेलो॥ ८३

१ बडिनेजेमिलेज० बती० विष्णुपराजयकरणें ४६ च्छा० रा० वण० सहज ७ हिरण्यकशिपु ८ जडर १० आकाशातीलचंद्रग्रहण ११ आत्ता १२ वरसाम
 धर्म १३ विष्णु १४ सूर्यपराभव १५ मयकरधनुजाचें १६ जिकिला आहे १७ दूतनाम १८ कथिले १९ ब्रह्मा २० नामक दोन कपी २१ चंद्र २४ गाल
 समूह २५ मांससमूह निश्चय ३० मं० ३० ३१

अबलोकुनियो
कोशिकेशिवाक
दशकंदत्सणे
स्तउनिनमुनि
तोनिर्मयदुर्न
त्यामगनिशाच
लंकाप्रवेशस
समजाउनिनि
करकमलह
प्रथमाश्रमीहि
उपानत्सणेन
केलाहयमख
रथदिपलाको

श्रीने, हरावयाचामनीपरीलोभ ॥ नोभमदर्यावण, पडलोजालोमहर्षिचाशोभे ॥ ७१
राचा, नेजेजेसोनसावितीभमलो ॥ अमलौत्साप्रभुउठवी, तदोपुनर्जानसोसणेंगमलो ॥ ७२
मजल, दुंसृत्केश्चोप्येयाजनामाजी ॥ बांचविलेंनरिंदेवो, स्मृतिवपादांबुजीअसोमाजी ॥ ७३
जगदीश्वर, चरणानेंसर्वलोकशरणानें ॥ आज्ञाघेउनिगेला, दशमुखगंधर्वदेवशरणानें ॥ ७४
यस्वले, सुरगंधर्वागनोबळेंविहरी ॥ हरिणिसमेत्यागमती, हरिहेरिदशकंठहीतयांनहेरी ॥ ७५
राही, देतीकोपेपनिव्रतांशापे ॥ त्खणतीसत्वरपावो, स्त्रीकूनमरणासिंदोमहापापे ॥ ७६
मयीरेकुनिनिजकांतमृत्कचीवाती ॥ शूर्पणखीबहुनिंदी, बंधुसिंवेधव्यदुःखदावाती ॥ ७७
जमगिनी, खरनामकराससासनेंनिरवी ॥ पाहेनिकुंमिलाती, सुतेजोभासेप्रभेकरूनिरवी ॥ ७८
येजोहुनि, नमनकरीमेषनादंतीयातें ॥ तांतेमुखेआशीतें, बेंनेत्रेंप्रमोदंतीयातें ॥ ७९
जर्षभ, तत्समवेषकरूनियाकाये ॥ केलेंकर्मसुतांतें, तेजस्वीक्षीणहीदिसेकाये ॥ ८०
यज्ञे, त्वयुत्रेसिद्धिसाधिलीअतुली ॥ अग्निहोमानंतर, केलेंविध्युक्तेंवैष्णवकतुली ॥ ८१
रायी, यजिलेंगोमेषराजस्यही ॥ माहेश्वरयज्ञानें, जालांप्रीतंत्रिनेत्रेहीपाही ॥ ८२
मगमे, अक्षय्येआणीकंतामसीमायी ॥ दुर्जयअख्यशरोसन, असयशरत्नयुग्मेहीरायी ॥ ८३

१ नष्टगर्वकपित १ कोप ४ पुबड ५ स्ये ५ निर्मज्जित ७ पुनः क्षाल्यासारखा ८ रावण ९ योय १० स्वर्ग ११ देवगंधर्वलिया १२ खेदार्थी १३ व्याघ्र १४ क्षिप्रितमितप्र
ण १५ स्वपनिमुक्त १६ वेधज्यदुःखाप्रिपीडित १७ स्वाधीनकरी १८ इंद्रजित १९ आशीर्वा २० ध्यानंदाशु २१ बल्यचर्य २२ ब्राह्मणभेद २३ भुक्त २४ यज्ञविरोध २५ अश्व
मेघ २६ शिव २७ यथेच्छगामी २८ धनु २९ दोनभाते ३० मं ३० कां ० एकादशोमघः ११

ऐसेलसुधाने,

स्वभुजबद्धेवी

हैपरिसुनिअ

सुरगंधर्वस्त्री

अमरपराज

हरिल्यासुरा

प्रसूतवेमाना

त्याचीकन्योजैनु

ऐसेंपरिसुनि

मधुमथनार्थ

मत्तानप्राणव्य

प्रगिनीवचने

नलकूबरना

श्री कठंअर्धिलंअलभ्यवर॥यासमकोणीनाही,स्वर्गतरसानलानंतप्रसिंवर॥७॥

रा धिपे,होजिकलसंगैशतकनुला॥याचोयशोयुनाची,पावेनोदेवकीनिंतकनुले॥७॥

म रागिस्वनयंआलिगुनिप्रदृष्टकरी॥जलदासिजलदेसेते,किवाकलमासेमनकन्यकरी॥७॥

ज न,चेउनलकेशिजायेनुष्टमने॥तथैबिभीषणादिक,करितीदशकंधरांगिलानमने॥७॥

ये केला,स्त्रीहरित्याहेंदशानेंकथिलें॥तेह्यांल्योविभीषण,मधुनेहीस्वयशोबिलोमथिलें॥७॥

रा ते,यास्त्वंकुंभीनसीबळेंहरिलीं॥करुनिपराजयेमाझा,मधुनेतूझींस्वसांस्वयेंवरिलीं॥७॥

म हेजो,सुमालिनामाप्रसिद्धनामानें॥तज्जेहमात्यबने,प्रातांसर्वोमिवंघजौमानें॥७॥

ज जननीनुल्योसदेवपूजाया॥पुण्यात्कदाभिधानां,मधुनेनेहीनिचीसुनीयाया॥७॥

य मसा,दशकंधरीमनांतगास॥चासेल्योमधुमाझा,होईलअनलासेजापरीचासे॥७॥

ज वाजें,मधुनगराचासमीपजोगेला॥कुंभीनसीसकळतो,सत्कारिणेंस्वबंधुचोकेला॥७॥

ये नकरीदेमौक्तिकोशिखळकाला॥यावेंभ्रमयंदयाळा,कुंभुमनिलकाशिआणिअलकाला॥७॥

रा वणां,मधुशीमैवीकरोनिदेरते॥गेलाविष्टपोला,पुनरपिजिकावयासिमुरयते॥७॥

म केजो,धनपतिसुतेतन्मनःप्रियारंभा॥अवलोकिलीदशास्यें,कनकाचीकायेचालतीरंभा॥७॥

१६६जित् २शिब ३युध ४इंद्र ५देवकीतिरूपपनाक ६उपमा ७रावण ८स्वयुव ९हर्बित १०मेघ ११हतीपाळावा १२वृनज १३रावणचरण १४नामकैदेल १५तुझाया
 शाःसमुद्र १६देवस्त्रिया १७नाम १८मांडसबहिण १९आजा २०पुं-नामका २१कन्या २२अग्नि २३तृण २४वेग २५मयनिनासा २६मथ २७हेदुष्टनाशाका २८केरा
 सर्ग २९कुबेरपुत्र ३०तय्यार्थ ३१सुवर्ण ३२केळ इतीश्रीमधुरेश्वरकृतमंत्रमामापायेंउत्तरकांडेहादशोमंत्र-१२.

५७ दशवदनाला १ श्री शी, गमलीमगहननोपुसेसारे ॥ तीणं सुवातु श्रीमी, हे कथिले भाषणें सुधासारे ॥ ७
 ५८ मदनानुरतो रा शस, रमेळावारितां बळे भोगी ॥ नवें केतकीसुमातें, वेहुनि काळाजसामहो भोगी ॥ ७
 ५९ रशकळेमद म वनीं यथाकाममरिहो रंभा ॥ छे शी निरकुशानें, वन्यगजानें फलानंतरंभा ॥ ७
 १६० मगने रंभा नि ज पति, जवळे करी फार फार आकांन ॥ वेढां गेद नकारण, युसतां जाला स्वयें तिर्वाकांत ॥ ७
 ६१ तो सपितून्या न्या च, स्थीने कथितां मनीं धरीं नार्य ॥ पापप्रियासं रंभा, धनदाची पुत्रदंभ हा शार्य ॥ ७
 ६२ यापरिपरेदा रा ज, भोगी लंबकें दशास्य पाव ॥ नरि न छिर मच्छापें, हो वृंशान धा फुटो नियो विष्ट ॥ ७
 ६३ दशकळें जशि म धिती, रंभा ते सींच मे पनादानें ॥ सुरपति सेनादमिली, तें गसत नाचती प्रमोदानें ॥ ७
 ६४ बांधुनि सुंरा ज निज, स्थानी नेला न दोसरो ज भवें ॥ स्ववनें संनो पविला, तो रावण पुत्र दिव्य बौ विप्रवें ॥ ७
 ६५ बरददया मि य वत्सा, मजपाशी माग शाक हा सोड ॥ कोडे स्व पूर्वजाचें, पुरबी ऐसें विधी बंदे गोड ॥ ७
 ६६ देशी भमखं ज री नरिहा मा नीने बोले देवाची ॥ देवाचा या परं भज, ऐसी वननाद तो बंदे वाची ॥ ७
 ६७ हे भमखं लन य शी, दुर्लभ आणीक मार्ग एक वर ॥ ऐसें वदना जाली, अमृताहुनि गोड सर्व लोक वर ॥ ७
 ६८ रथवरं सम रा रंभा, प्रकरावा दिव्य कामें गर्म होमी ॥ त्याचा नीच दल्यावर, अमर अश्वें रणांगणी होमी ॥ ७
 ६९ यापरिकरितां म स्वैजि, होई लंमध्ये निविर्न कायौली ॥ नरिमग असो विपर्यय, हे मागें मे पनादे आर्यौली ॥ ७

१ राबण १ लक्ष्मीतुल्य २ स्तन ३ अमृततुल्य ४ कामातुर ५ नवकेतकीपुष्प ६ सर्प ७ यथेच्छ ८ उमर ९ फलाहीनयन १० केळ ११ पति १२ रावणाच्या १३ कुबेर १४ परस्त्री
 १५ रावणामस्तक १६ इंद्रसेना १७ इंद्रसेना १८ इंद्र १९ इंद्र २० इंद्र २१ इंद्र २२ सुवाणीरचना २३ इच्छिन २४ कौतुक २५ युमारंम २६ यथेच्छ गाभी २७ रथ २८ यष्ट २९
 ३ लढें ३० ३१ नयोदयो ३२

हैं परिसुनि यो १००
 रावणि रनप ७१
 अनुचि न कर्म ७२
 शक्रो सित्यणे कं ७३
 जि का यो नें हे ७४
 मर्ग नर्म दानि ७५
 रश शत बाहु ७६
 मेक न्द गिरि ७७
 अर्जुन कुवळ ७८
 मग अर्जुन र ७९
 कुन वीर्य नन १००
 बहुरि नती का ८१
 ऐसैं जा व्यावर ८२

श्री विधि दिधलें ऐसे वेदंतरा बल हो ॥ प्रभुचा हसी अर्जुनि पावें आनंद मंदरी खल हो ॥ ७०
 रा जय, विजें शानें सगें सगे जे जनी ॥ जो न मग पायी पर्यण, पात कफ लपा बलास आज जनी ॥ ७१
 म दोधें, केलें त्याचा विपाक हो साचो ॥ अंजन पथ मज न निरत, मारज न हो नो ज नो पहा साचो ॥ ७२
 ज जे निजन गरीला विषाक आपण जो ॥ ऐसे वेदो निगेला, स्वस्वामाली सुराशिचा पण जो ॥ ७३
 य गवणे माहि घेती मंसे ना ही ॥ वेष्टी तो त्याणी जन, अर्जुन दशकं धरा पुरी ना ही ॥ ७४
 रा लो, जाड नि दशकं ठ तो विहार करी ॥ तेथें कीड न हो तो, अर्जुन जैसा करे पुसुलें करी ॥ ७५
 म ही पति, आलिगी नर्म दा प्रवाह नें ॥ तेणे मागी मुरडे, जल पाहे दुष्ट ने पबो हो नें ॥ ७६
 ज सुतो, बरी निजाली म हाण बाल जे ॥ मागे फिरतो वाटे, घुपें आलि गितो मनी ला जे ॥ ७७
 य नायक, कुवलें यनय नां गना गणी केली ॥ रेवो कीं करी तो, रशकं ठें युद्ध काम नो केली ॥ ७८
 ज नीच दुधेचें करिती अपूर्व सम राशी ॥ आल्या शोणित नटिनी मांसाचें ही मही भ्रस मे राशी ॥ ७९
 य युद्धी, जिंकुनि दशकं धरा सि बद्ध करी ॥ कारागारीं दिव जे सा आरण्यकं प्रमन करी ॥ १००
 रा गृह, वासी होतो विमूर्द रि कुंठ ॥ करुणोर्ण वेपुलें स्तब्ध, सोडिलें प्राण ही न मातुंड ॥ ८१
 म ग, दशकं ठानें अननं बल शाली ॥ दक्षिण सागर तीरी, संध्या करि तो विलो किला बाली ॥ ८२

१. अतः २. ईद ३. मृदु ४. दि ५. द जिह्म ६. परा भवं ७. त्विच्छेद ८. अहं व्यागमनपापक ९. द्युरिणाम १०. कृष्ण मागी गमी ११. पात्र १२. लोक हा १३. स्य १४. रावण १५. सहस्रावृत्त १६. नगरी
 १७. इतीणी सह १८. गज १९. ह्मा र हातका सह २०. राजा २१. मेक २२. उपर्यतक २३. स मुद्र २४. पृथ्वी पवि २५. कमल नेत्र २६. स्त्री स मुद्र २७. रेवा नरी २८. बंडरक २९. रत्न नदी ३०. सर्व वसु
 ३१. य ३२. बंदिता ना ३३. रान ३४. दया स मुद्र ३५. रावण ३६. जा ३७. अति बलें शो मणारा ३८. मं ३९. उत्तर कोडे वन मुद्र शो मंज ४०

केली रक्षोनाथे श्री महालीसर्वेतरां चेष्टा ॥ निजैगर्वनाशदृष्टा, सर्वजगज्जंसेहेतुनी चेष्टा ॥ ७
 रा मागुनिजाउनि वणे, घाली कक्षांतरांत हातातें ॥ तें सोचि तेथ धरिला, रगदुनियां अंगदा वियातातें ॥ ८
 म् तो कक्षाळो माश्र्म मासैजडली नदस्वलो मोऊं ॥ घर्मोष्पपाचिताकृति, नारकिचाकय हो सस्वीमाऊं ॥ ९
 ज वानरकुलरा करी, सर्वांबुधिमेज्जनासिनीं विरंड ॥ श्वासनिरोधव्याकुळ, केवळ दशकंठ नो मनीं विरंड ॥ १०
 य नो कपिजेनना कर्मगो, किंकिधेलो किंजिधबी आलो ॥ तेव्हां कोसेपासुनि, सोडीयालो परेतें केत्यालो ॥ ११
 रा कसा कारागारी वणे अत्यंत पावलाताप ॥ हरिपतिचा याजें सह, यादुष्टाचैहि संपलेपाप ॥ १२
 म पुवगवरास वेते, क्षणदोचरसख्य साधिता आलो ॥ याला तो रापतिनें, आहोदि घली पुरी संजायालो ॥ १३
 ज या फरिकथाहि र्षभ, बदलतें ऐकिलीं सुधासारी ॥ रासंख्यणीं मारुनि चर्चा, उज्वेही सांभिजे बुधो सारी ॥ १४
 य लोपां मुद्रेचापि तेव्हां हें जानकी वरासंबदे ॥ तूं सेवो स्वस्थमनें, अन्याला ही कथा वरासंबदे ॥ १५
 ज कपिरमणअ नीपति, जोना में ख्यान के सरीरायी ॥ पवना पासुनि पूर्वी, प्रसवै या मारुनी संतज्जायी ॥ १६
 य हा पवनतन पूर्वी, शिशु असुनी अंजनी फलाहरणा ॥ गेली होनी तेव्हां, करिना जाला महांदुतावरणा ॥ १७
 रा अदिन प्रभाक ली, क्षुधितें मरुत्युबपक फळ मानीं ॥ सुदित उहे गगनीं तो, हानी गणिग दुनो महामानी ॥ १८
 म दिव्हे को अन्यालो, द्रक्ष्यअ सें पुसें सुरेशाला ॥ गसें अद्रुतें ऐकुनि, अवलोकाया सईंदही आलो ॥ १९

१ रावण २ स्वर्गवर्ष ३ रासमधी ४ दुष्टप्रिया ५ कोविने ६ वाली ७ कारेंनी ८ के शानराहाणारी ९ वातिकेतु १० स्तुती ११ युक्ता १२ क्षणतान १३ चर्म १४ धाही १५ शिने देह १६ बा १७ उत्कृष्ट १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

आ० का० नी० आ० श्री० मानै रावनाधिहृदहरी॥ रविसेहुनि फळे मनिने, फिरलो ऐरावता कडे विहरी॥ १६
 रा० स्वर्गजगणप० नै, इंद्रानें ग० कि० ती० नि० शनै कोरी॥ तुहिने न० की० वि० पडली, तों आले भस्म वस० शन कोरी॥ १७
 म० पवि० म० हनु० रक्तने, मृतक० ल० पडें तदा स्वतो कोली॥ अ० की० चे० उ० नि० रडती, स्वर्गीजग० सा० स० र्वलो का० ली॥ १८
 ज० वात० प० लि० क० नी० आ० ली० सर्व० व० म० व० म० व० रो० प॥ ते व्ही० सर्व० मु० ग० सहै, या चो को० च० तु० सु० र्वे पो० प॥ १९
 य० हि० म० व० हु० हा० म० म्नि० ने, प० व० मानै० या० र्वि० ला० प० यो० ज० भ० र्वे॥ ह० स० स० र्वे० के० ला०, मारु० नि० जी० व० नै० त्या० जग० स० र्वे० ॥ २०
 रा० दे० वां० स० ह० व० तु० रं०, नाम० ह० न० म० तें० वै० लि० या० चै॥ श० ल्या० ल्या० व० ध्य० त्से० हि०, वि० र० जि० वि० लो० सर्वै० दि० त्से० सा० चै॥ २१
 म० त्या० व० र्वि० अ० म० नि० बळें, मारु० नि० नै० बाळ० क० स्व० भा० वा० नै॥ मु० नि० पा० डि० ले० त० दी० तें, शा० पि० नि० ऐ० से० त० प० म० भा० वा० नै॥ २२
 ज० ब० ल० म० ता० सु० नि० ज० न० तें, पी० डि० सी० ऐ० सो० अ० शा० तें० दु० शी० ले॥ अ० न्ये० क० थि० ल्या० वां० चु० नि०, नि० ज० वी० र्य० ज्ञान० ही० न० हो० शी० ले॥ २३
 य० ऐ० सी० वा० न० त० न० हा०, शा० पा० नै० पा० व० लो० त्पण० न० ब० ले॥ या० र्वे० या० स० क० छे० नां, अ० न्ये० क० थि० ल्या० वि० ना० अ० से० न० ब० ले॥ २४
 ज० हा० प० व० न० तु० संभव, आय० कि० लो० कुं० म० जो० नै० नै० रा० भै॥ सु० द्रौ० व० वा० लि० वा० न० र, ज० म्म० क० था० क० र्ण० न० स्प० हा० धा० भै॥ २५
 य० शालि० मु० क० ग० इ० क० पि०, सं० भ० व० ही० सां० ग० णै० त्या० णै० रा० म॥ भ० ग० वा० न्कुं० म० स० मु० द्र० व०, क० थि० ना० आ० ली० क० धो० य० था० का० र्म॥ २६
 रा० वि० धि० लो० च० न० नी० ची०, वि० दू० प० डे० मू० त० र्वी० त० दां० आ० ली॥ ऋ० क्ष० र० आ० ना० म० क० पी०, पा० कि० न० सु० त० तु० ल्य० आ० ल्य० मू० जा० ली॥ २७
 म० मे० रु० र० पा० र्वी० गे, फिर० ती० पा० हें० स्व० बि० ब० का० सारी॥ रि० पु० म० नि० नै० प० डि० ला० ती०, अं० गें० ल्ही० रू० त० पा० व० ली० सा० री॥ २८

१ इंद्र २ फल ३ भम ४ मारुति ५ ऐरावत ६ क्षण ७ पर ८ वज्र ९ हि माचल १० वज्र भिन्मह न वदी जाची ११ वृत्त तुल्य १२ लघु तुल्य १३ लघु १४ मोडीवर १५ बापु १६ वायुल्लोका १७ द्रष्टा १८ हिमाव
 ल युहायासी १९ राखालें नाश न होणें २० चिंत्नी वपणा सह २१ न पाचें सौ मध्य २२ शर्त्तां तिहीन २३ स्वयं जगणा रा २४ मारुति जम २५ अगस्त्य पुर्वे २६ सुग्रीव बालि जम
 क था म्मवणे न्कु २७ वाकि सुविबोस नि २८ अगस्त्य २९ द्रष्टा देवेने शौरिक ३० मेरुला ३१ नर मागी ३२ सरोवर ३३ शुक्रुनि ३४ मं० उ० को० मोड पो मं० ३५

व्याख्यानरूपालोकं

किंशीअमरव

प्राप्तस्वरूपसु

आतंकधितोनु

११
आवाध्यातन

१५
ऐमेविमि

नाएदनामहि

निंदापरिसुनि

निबेदुहिणात्म

नौविमलरुद
२७

३३

एतज्जगत्सुखं

भक्तियुक्त १५शी प्र०

श्रीशक्रोर्कोसिजाहलकाम्॥एकिबरदोचैर्ही,पडलेयेऊनिपामहोदाम्॥७३

रा ^४ये शुक्रपडेनो बिजाहलीचाली॥ कंठीमास्करभीये जन्मे सुग्रीवहायशःशाली॥ ३१

म
नी, ऋषयर्जापुत्रयुक्तधान्याते ॥ वंदुनिवत्तवदेतो, किंकिंभाराज्यदेपितात्याते ॥ ११

ॐ श्रीसुविचारणहेतुदेवास ॥ कर्णद्वारेनेत्रि, विनागरीकथेसिदैवास ॥ छ १३

मुनिमनसु मारात्रो कनुतपाद ॥ त्योशदश कठाशो जालसमु किह तुसवाद ॥ ७३

२१ म नवौ दयासखि को नियाँ विरोधे लाय ॥ वरुणी को निसमरी मरुन असै जगदौ धाली ॥ ७५

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १५ ॥

य लें, ते^{३२} आनो^{३३} विरापवा^{३३} रामो ॥ योडिनि^{३२} दशाननालो, स्या^{३३} ध्वनो^{३३} पवा^{३३} सिनी^{३३} रामो ॥ छ

ज सुनि, हांसेत्यणअनि तव करं मेला ॥ श्वेतदीपजनाशी, तुलनापावावयासिनो गेलो ॥ १८

११
केवलं, दशकधरमोक्षकामधुराय ॥ कलविरोधनुजसी, जायनेऊनिमुकिलजयो ॥ ४३

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

[illegible][illegible]

११स्त्रीक्ष्णालोकन २ इन्द्रसूर्य १ इन्द्र ५ वीर्ध ५ यशोशोभणा ६ मासपूर्व रूप ७ नामक बह्या ८ कितयह ९ पुत्र ११ मैलो क्यांत स्तुत वरण १२ आ वण १३ विष्णु १४ विरोध
अक्रियुक्त १५ शीघ्र १६ सनत्कुमार मत १७ वैर १८ मोक्ष १९ हेरा मा २० वृत्त सा ला २१ सर्व सा पु स २२ हेर पु कु लो लना २३ स्त्रिया २४ नार २५ नो लें च्चु २६ सीता २७
विष्वा ल्या स २८ इच्छा २९ अगत्य नाम क ब्राह्मण भेष्ट ३० मंत्र रा मा यणे उन र कां दे स व शो भवः ३१

अजे आते होतें,	श्री	श विदेहादि पूर्ण पूजायी ॥ ग्या ली सत्कारुनि यो, आ तो दे ना ट का रि पू जा यो ॥ ७३	२२
पूजुनि यों रघु	रा	जे, अगद सुग्री क जां बु व ल मु ख ॥ पा ठ वि ले स्व स्थानो, दे उ नि नि ज प्र कि रू प नि त्य सु ख ॥ ७४	२३
ददयी प रु नि	म	रु त्सु ने, रा मे के ली नि देश जा या ली ॥ दि धु ले नि र खी वि ल्, प्रा यः स्व पा रां बु जे स जा या ली ॥ ७५	२४
मारु ति द्यो ने म	अ	छु णो, वि स्म र ण न सौ तु ली ज पा या चें ॥ म नि क ट अ स्म रा ही, स द श ग वे तु द्यो वि पा या चें ॥ ७६	२५
या व का ले तु शे	य	श, नौ व र न व पा द रा रो वां चा यो ॥ त च्च रि ता मृ त स द से, द द य घ दा मा मि ति त्य सां चा बो ॥ ७७	२६
हे प व न कु मा	रा	ते, मु क्त मा ला स मे ते हा ते ॥ मारु ति जा नो आ ले, बा ष प मृ ते न मु ष्य दे हा ते ॥ ७८	२७
पु ष्य क ध न र	म	णानें, पा ठ वि ले नें म नु ष्य व च ना ही ॥ के उ नि रा मा सि त्य णो, तु ज वि ण लो कीं श र ण्य म ज ना ही ॥ ७९	२८
द धि णे द्रो ने म	अ	लो, आ तो के ली तु ली वि वा हा यो ॥ या स के आ लो रा मा, तु शि या पा यां स मी प रा हा यो ॥ ८०	२९
नृ प ति त्य णे नू	य	स प, नि क ट य था पूर् वे जां व सा या ली ॥ क र्या नि तीं स्व नि तीं, आ ठ वि नो ये न जो ब सा या ली ॥ ८१	३०
र घु स न म सु	ज	वि क म, प रि त्तर क्षो म हा म र शो णी ॥ द्रो णीं मु खा मृ ना ची, आ लीं मा णीं न से म मी को णीं ॥ ८२	३१
प्र णु अ यु ने हा	य	ने तीं, रा ज्य क री म् मि न रि नी स हि ने ॥ मा हि ते च रि त्वा चो, ला भे अ त्य न्ते मे रि नी ती हि ने ॥ ८३	३२
ग र्भ व ती म ग	रा	ही, आ ली नी ते पु से ति च्चा का ने ॥ दो ह ट के सो मु द रि, सां र्ग तु शे का य द न्धि ने त्वा ने ॥ ८४	३३
य ति वा क्य व सु	म	ती ची, क न्यो रे के अ से य धा र्थ य दो ॥ ना प स व ना व लो क न, दो ह ट जा लीं त्य णो म नः प्रि य दो ॥ ८५	३४

१ श्रीमातृजनकादिस्तौ २ राम ३ स्वभाकिरूपअविनाशिमुख ४ मारुति ५ आता ६ बहुधा ७ स्वपदकमलटस्त्राण करणे ८ माद्राजब ९ नुही १० कथा ११ उत मर १२ मी
 त्याचा माते सह १३ कुबेर १४ रत्न १५ कुबेरा समीप १६ राहण्यस १७ रामबाहुलेन हरासत्सुपासीचा १८ पृथ्वी १९ पावविरोप (दोण) २० दहा हजा
 र वर्ष २१ सीते सह २२ विद्यानचरित २३ सीता २४ प्रति २५ दोहा २६ मन २७ जेकां २८ भविष्यमावलो के न्चा २९ मनोरथपूरक (राम) ३० मं ३१ अहा दयो ३२ मं

नेकी मूकनेलो	श्री	रामेत्यणे प्रियो न मे जावे ॥ परिते बिरह रिनार्ने, मी युग सममान सांते मे जावे ॥ ७३	३५
रघुनाथ अर्थ	रा	भी, ऐसे बोलो नियो करी शयने ॥ निशि चरम भाग समर्थो, उलमग शोणनी ररुण यने ॥ ७४	३६
रामा प्रति त्यास	म	थी, बदन करिती कर हयें चोर ॥ त्या ली त्या गेर पूरू देह, केसां आहे जनीं समाचार ॥ ७५	३७
रघुमुख हन	ज	नक सुना, ग्रहणा स्वविनिदिती तुलालोक ॥ ऐसे चार मुखानें, ऐकु निरघुनाथ पावला शोक ॥ ७६	३८
चाखनी काप	य	शी, स्वमुखानें सर्व बांधवास वेद ॥ जनक सुता त्या गाज्ञा, सो मित्री तें त्रिलोक बास वेद ॥ ७७	३९
वेदेही लाही,	रा	पव संकल्प हो न से कळली ॥ हा गीरथा सि पाहुनि, रामे रुपा सो दो तो त्याणे वळली ॥ ७८	४०
रघुनाथाची र	म	णी, सो मित्री सुमंत्र पाहती हवी ॥ आनद च्छयानें, लक्ष्मण बाघां देक नदी वही ॥ ७९	४१
अखनी सुखानें,	ज	नक सुत बिसनी रथा बरती ॥ लक्ष्मण सुमंत्र नेव्ही, धैर्या नें बाघ्य पूरथा बरती ॥ ८०	४२
युर्वीक्षा भंग	य,	नस सुमिचा सुनें धरा कन्या ॥ वाल्मिक्या श्रम विपिनी, नेउ निया टाकिली जशी वन्यो ॥ ८१	४३
अपे बाद प्रथे	ज	ननी, त्यजिलें नुज लाजग निवासानें ॥ ऐसे सागुनि लक्ष्मण, रडतो झाकीं मुख सिंवासानें ॥ ८२	४४
शून्यां प्रिद	य	ती, बहु निजानां पुरा सि फार रे ॥ नेही राजा जेनें, तनु परिमनें नें सर्वथां मुरडे ॥ ८३	४५
रामा जुज नग	रा	की, येतीं मागीं रडे जसो नोक ॥ नोक विसुमंत्र सांगे, दनिहा सातें हरावया शोक ॥ ८४	४६
दियर्थ एका स	म	थी, गेली होतो पुरोहिना बासा ॥ तेथे आली होतो, मुनिनाथ ज्ञान सिंधु दुर्वासा ॥ ८५	४७

१ सीता २ विजोग युक्त शिवस ३ पाहोरे स ४ आरक्त कमल नेक ५ वात की दार ६ शंख ७ राम ८ हेर सुखें ९ हेरानी सागाने ली अपकी नी १० सीता त्या गाज्ञा ११ लक्ष्मण १२ लो क्यपती १३ राम १४ राम रुपा येथ १५ लक्ष्मी १६ मया १७ आनंद भिष १८ अति उलका १९ आदि विती २० रामा ज्ञा भंग नील लक्ष्मण २१ वाल्मीकि बिन २२ राम द २३ लोका पदा दस २४ बल २५ सीता चरण २६ मूल २७ मुष्ट २८ दराथ २९ व मिषा श्रम ३० नी श्री यंत्रा मायणे उतरा कांटे एकी न विंशो यंत्र ३१

को सत्यं को तै श्री	दुर्वा सो न पो नि धान मुनी ॥ रामा चो भावार्थ श्रवणार्थ भाषि लो शिरं न मुनी ॥ ७	४८
ने वृं प्रपुं कुमा	रा सु नि व द लं ते च सांग तो नू ते ॥ ऐकं स्वस्थ स्तां ते, राघव सीता वियो ग हे नू ते ॥ ७	४९
हरि सं त्त स	म स्त हि, दैत्य मृगु स्त्री सं पा लें शरण ॥ त्या ग नी मा ते र स्त्री, विष्णु करे सर्व पाव तो मरण ॥ ७	२५०
परि सु नि हे हि	ज च ली हे जे व्ही अ म य दैत्य लो का ला ॥ ने व्हां हरि ने व धि ली, ते मृगु पा वै स को प शो का ला ॥ ७	५१
धरणी सु ना	य कं मृगु, विष्णु सिं त्या गे म मां ग ना पां ते ॥ स्त्री वि रा हा ने नू ही, पा वै अ ति ती व्रं दुः ख सं पां ते ॥ ७	५२
तौ श्री मण प	रा त्प रे जा ला त व पु त्र रा म हो रा यी ॥ पा वे ल स्त्री वि र हे, हि ज शा पा चां फ ला सिं भां गा यी ॥ ७	५३
दुर्वा सो वि प्रो न	मे व द ल जे ते वि जा ह ले सा चे ॥ हे धै च रि च पा हे, मा नु ष त नु खें ज ग नि वा सा चे ॥ ७	५४
चे उ नि यां म नु	ज त नू सं सार अ सा रे हे वि क ङ वा यी ॥ सृ श्मि ति ल य क नी, व र्ते त से स क मो ह प ङ वा यी ॥ ७	५५
मान स शो क क्ष	य प डू, इ नि हा स अ सो सु मं त्र स र्त्त क थी ॥ त छ व णा ने जा ला कां ही सा खे द ही न रा श र्थी ॥ ७	५६
तदु परि म नु	ज व रा चा, को स त्या सू चो प दी न म नी ॥ क रु नि सु मि त्र न ट न, सां गै स जि ली स्म ण नि दी न म नी ॥ ७	५७
ऐकु नि शो को र	य ब हु, सी ते चे ते वि ला प प्र थु का नी ॥ वा त्मि की ना म मु नी ली, हे क थि ले व र्त्त मा न द थु का नी ॥ ७	५८
मग तो ध रा सु	रा धि प, वा त्मि किं मु ते पो नि धा न पू न म नी ॥ सी ते ली अ व लो कु नि, मा नी नि ज पु ण्य सिद्धि मु ति म नी ॥ ७	५९
जन का स र्म स	म जा उ नि, आ णी पु ण्या अ मा सिं व स ती ने ॥ न व द ल शा ले म ध्ये, त्य गै ह रा या अ मा सिं व स ती ने ॥ ७	२६०

१. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००. १०१. १०२. १०३. १०४. १०५. १०६. १०७. १०८. १०९. ११०. १११. ११२. ११३. ११४. ११५. ११६. ११७. ११८. ११९. १२०. १२१. १२२. १२३. १२४. १२५. १२६. १२७. १२८. १२९. १३०. १३१. १३२. १३३. १३४. १३५. १३६. १३७. १३८. १३९. १४०. १४१. १४२. १४३. १४४. १४५. १४६. १४७. १४८. १४९. १५०. १५१. १५२. १५३. १५४. १५५. १५६. १५७. १५८. १५९. १६०. १६१. १६२. १६३. १६४. १६५. १६६. १६७. १६८. १६९. १७०. १७१. १७२. १७३. १७४. १७५. १७६. १७७. १७८. १७९. १८०. १८१. १८२. १८३. १८४. १८५. १८६. १८७. १८८. १८९. १९०. १९१. १९२. १९३. १९४. १९५. १९६. १९७. १९८. १९९. २००. २०१. २०२. २०३. २०४. २०५. २०६. २०७. २०८. २०९. २१०. २११. २१२. २१३. २१४. २१५. २१६. २१७. २१८. २१९. २२०. २२१. २२२. २२३. २२४. २२५. २२६. २२७. २२८. २२९. २३०. २३१. २३२. २३३. २३४. २३५. २३६. २३७. २३८. २३९. २४०. २४१. २४२. २४३. २४४. २४५. २४६. २४७. २४८. २४९. २५०. २५१. २५२. २५३. २५४. २५५. २५६. २५७. २५८. २५९. २६०. २६१. २६२. २६३. २६४. २६५. २६६. २६७. २६८. २६९. २७०. २७१. २७२. २७३. २७४. २७५. २७६. २७७. २७८. २७९. २८०. २८१. २८२. २८३. २८४. २८५. २८६. २८७. २८८. २८९. २९०. २९१. २९२. २९३. २९४. २९५. २९६. २९७. २९८. २९९. ३००. ३०१. ३०२. ३०३. ३०४. ३०५. ३०६. ३०७. ३०८. ३०९. ३१०. ३११. ३१२. ३१३. ३१४. ३१५. ३१६. ३१७. ३१८. ३१९. ३२०. ३२१. ३२२. ३२३. ३२४. ३२५. ३२६. ३२७. ३२८. ३२९. ३३०. ३३१. ३३२. ३३३. ३३४. ३३५. ३३६. ३३७. ३३८. ३३९. ३४०. ३४१. ३४२. ३४३. ३४४. ३४५. ३४६. ३४७. ३४८. ३४९. ३५०. ३५१. ३५२. ३५३. ३५४. ३५५. ३५६. ३५७. ३५८. ३५९. ३६०. ३६१. ३६२. ३६३. ३६४. ३६५. ३६६. ३६७. ३६८. ३६९. ३७०. ३७१. ३७२. ३७३. ३७४. ३७५. ३७६. ३७७. ३७८. ३७९. ३८०. ३८१. ३८२. ३८३. ३८४. ३८५. ३८६. ३८७. ३८८. ३८९. ३९०. ३९१. ३९२. ३९३. ३९४. ३९५. ३९६. ३९७. ३९८. ३९९. ४००. ४०१. ४०२. ४०३. ४०४. ४०५. ४०६. ४०७. ४०८. ४०९. ४१०. ४११. ४१२. ४१३. ४१४. ४१५. ४१६. ४१७. ४१८. ४१९. ४२०. ४२१. ४२२. ४२३. ४२४. ४२५. ४२६. ४२७. ४२८. ४२९. ४३०. ४३१. ४३२. ४३३. ४३४. ४३५. ४३६. ४३७. ४३८. ४३९. ४४०. ४४१. ४४२. ४४३. ४४४. ४४५. ४४६. ४४७. ४४८. ४४९. ४५०. ४५१. ४५२. ४५३. ४५४. ४५५. ४५६. ४५७. ४५८. ४५९. ४६०. ४६१. ४६२. ४६३. ४६४. ४६५. ४६६. ४६७. ४६८. ४६९. ४७०. ४७१. ४७२. ४७३. ४७४. ४७५. ४७६. ४७७. ४७८. ४७९. ४८०. ४८१. ४८२. ४८३. ४८४. ४८५. ४८६. ४८७. ४८८. ४८९. ४९०. ४९१. ४९२. ४९३. ४९४. ४९५. ४९६. ४९७. ४९८. ४९९. ५००. ५०१. ५०२. ५०३. ५०४. ५०५. ५०६. ५०७. ५०८. ५०९. ५१०. ५११. ५१२. ५१३. ५१४. ५१५. ५१६. ५१७. ५१८. ५१९. ५२०. ५२१. ५२२. ५२३. ५२४. ५२५. ५२६. ५२७. ५२८. ५२९. ५३०. ५३१. ५३२. ५३३. ५३४. ५३५. ५३६. ५३७. ५३८. ५३९. ५४०. ५४१. ५४२. ५४३. ५४४. ५४५. ५४६. ५४७. ५४८. ५४९. ५५०. ५५१. ५५२. ५५३. ५५४. ५५५. ५५६. ५५७. ५५८. ५५९. ५६०. ५६१. ५६२. ५६३. ५६४. ५६५. ५६६. ५६७. ५६८. ५६९. ५७०. ५७१. ५७२. ५७३. ५७४. ५७५. ५७६. ५७७. ५७८. ५७९. ५८०. ५८१. ५८२. ५८३. ५८४. ५८५. ५८६. ५८७. ५८८. ५८९. ५९०. ५९१. ५९२. ५९३. ५९४. ५९५. ५९६. ५९७. ५९८. ५९९. ६००. ६०१. ६०२. ६०३. ६०४. ६०५. ६०६. ६०७. ६०८. ६०९. ६१०. ६११. ६१२. ६१३. ६१४. ६१५. ६१६. ६१७. ६१८. ६१९. ६२०. ६२१. ६२२. ६२३. ६२४. ६२५. ६२६. ६२७. ६२८. ६२९. ६३०. ६३१. ६३२. ६३३. ६३४. ६३५. ६३६. ६३७. ६३८. ६३९. ६४०. ६४१. ६४२. ६४३. ६४४. ६४५. ६४६. ६४७. ६४८. ६४९. ६५०. ६५१. ६५२. ६५३. ६५४. ६५५. ६५६. ६५७. ६५८. ६५९. ६६०. ६६१. ६६२. ६६३. ६६४. ६६५. ६६६. ६६७. ६६८. ६६९. ६७०. ६७१. ६७२. ६७३. ६७४. ६७५. ६७६. ६७७. ६७८. ६७९. ६८०. ६८१. ६८२. ६८३. ६८४. ६८५. ६८६. ६८७. ६८८. ६८९. ६९०. ६९१. ६९२. ६९३. ६९४. ६९५. ६९६. ६९७. ६९८. ६९९. ७००. ७०१. ७०२. ७०३. ७०४. ७०५. ७०६. ७०७. ७०८. ७०९. ७१०. ७११. ७१२. ७१३. ७१४. ७१५. ७१६. ७१७. ७१८. ७१९. ७२०. ७२१. ७२२. ७२३. ७२४. ७२५. ७२६. ७२७. ७२८. ७२९. ७३०. ७३१. ७३२. ७३३. ७३४. ७३५. ७३६. ७३७. ७३८. ७३९. ७४०. ७४१. ७४२. ७४३. ७४४. ७४५. ७४६. ७४७. ७४८. ७४९. ७५०. ७५१. ७५२. ७५३. ७५४. ७५५. ७५६. ७५७. ७५८. ७५९. ७६०. ७६१. ७६२. ७६३. ७६४. ७६५. ७६६. ७६७. ७६८. ७६९. ७७०. ७७१. ७७२. ७७३. ७७४. ७७५. ७७६. ७७७. ७७८. ७७९. ७८०. ७८१. ७८२. ७८३. ७८४. ७८५. ७८६. ७८७. ७८८. ७८९. ७९०. ७९१. ७९२. ७९३. ७९४. ७९५. ७९६. ७९७. ७९८. ७९९. ८००. ८०१. ८०२. ८०३. ८०४. ८०५. ८०६. ८०७. ८०८. ८०९. ८१०. ८११. ८१२. ८१३. ८१४. ८१५. ८१६. ८१७. ८१८. ८१९. ८२०. ८२१. ८२२. ८२३. ८२४. ८२५. ८२६. ८२७. ८२८. ८२९. ८३०. ८३१. ८३२. ८३३. ८३४. ८३५. ८३६. ८३७. ८३८. ८३९. ८४०. ८४१. ८४२. ८४३. ८४४. ८४५. ८४६. ८४७. ८४८. ८४९. ८५०. ८५१. ८५२. ८५३. ८५४. ८५५. ८५६. ८५७. ८५८. ८५९. ८६०. ८६१. ८६२. ८६३. ८६४. ८६५. ८६६. ८६७. ८६८. ८६९. ८७०. ८७१. ८७२. ८७३. ८७४. ८७५. ८७६. ८७७. ८७८. ८७९. ८८०. ८८१. ८८२. ८८३. ८८४. ८८५. ८८६. ८८७. ८८८. ८८९. ८९०. ८९१. ८९२. ८९३. ८९४. ८९५. ८९६. ८९७. ८९८. ८९९. ९००. ९०१. ९०२. ९०३. ९०४. ९०५. ९०६. ९०७. ९०८. ९०९. ९१०. ९११. ९१२. ९१३. ९१४. ९१५. ९१६. ९१७. ९१८. ९१९. ९२०. ९२१. ९२२. ९२३. ९२४. ९२५. ९२६. ९२७. ९२८. ९२९. ९३०. ९३१. ९३२. ९३३. ९३४. ९३५. ९३६. ९३७. ९३८. ९३९. ९४०. ९४१. ९४२. ९४३. ९४४. ९४५. ९४६. ९४७. ९४८. ९४९. ९५०. ९५१. ९५२. ९५३. ९५४. ९५५. ९५६. ९५७. ९५८. ९५९. ९६०. ९६१. ९६२. ९६३. ९६४. ९६५. ९६६. ९६७. ९६८. ९६९. ९७०. ९७१. ९७२. ९७३. ९७४. ९७५. ९७६. ९७७. ९७८. ९७९. ९८०. ९८१. ९८२. ९८३. ९८४. ९८५. ९८६. ९८७. ९८८. ९८९. ९९०. ९९१. ९९२. ९९३. ९९४. ९९५. ९९६. ९९७. ९९८. ९९९. १०००.

३०. ३०. कां. ३०. विशेषां ३०.

साकेतीबधूने,

पहिलोनृगोस्व

गोदानेअत्युन

प्रथमदिलीदि

शापानेनैना

गुरुसुरविप्रा

त्यावरिएकास

धातुनेसेवक

मागोनसारमे

यासबरामीम

शांतिसमादया

शासनमलोक

तेदोनोन्वाकोछे,

श्री

रा

म,

ज

य

रा

म

ज

य,

ज

य

रा

म

रामेत्यणेप्रजापरित्राणी॥जोअप्रमनधर्मीनो,लोकोशर्मपावनांप्राणी॥

जो,होताजोदानेशोडजनमान्य॥ऐसास्रूपतिकोणी,पूर्वीसूर्यान्वयांतनवदुन्य॥

दिधलीजोअसंख्यविप्रकरी॥जोलाजविताजाला,नारपनिलोयशस्वविप्रकरी॥

हस्ती,नेसुरभीयेपकोनिकळपाल॥नेणुनिपरासिदेतो,शापोमदेवमूनिनळपाल॥

क,जालातोपोरूपकळासे॥त्याणउनिसावधेवनी,ऐसेकथितोहिनार्थसकळासे॥

धने,करितांबहुसावधानआचरणे॥ऐसेकथिलेंरामें,हरिहाराजनदोषजावियाचरणे॥

यी,भग्नशिरासारमेयगमाते॥येउनित्यणेयतीने,दोषावांचूनिरंदिलेमाते॥

ननो,सन्ध्यासीआणिलारुपाळाने॥पुशिलेहनेसमस्ते,याणित्राणसम्येनृपाळाने॥

स्वर्गोलेत्याणोनिवारिलपरतो॥परताडित्याविणेहो,दूरनजालोविप्रोअपापरतो॥

लो,आलोकोपेक्षणातेऊढ॥सुधितेभिक्षान्नधरें,केलोदंडेकस्तुनियोदंडे॥

मुनियमेंयतिनेमदेवबागावे,परिदेवेअचंडले,नेतुजगामायाधार्थसांगावे॥

मो,धर्मज्ञयोग्यतातुलाजहे॥ऐसेतोयतिवरतो,कुकुरेवरनाकडेप्रभूपाहे॥

नुजेद्रालात्याणेअशायतिलो॥सागावधर्मज्ञो,रायाधर्मधिकारदुर्मनिलो॥

६१

६२

६३

६४

६५

६६

६७

६८

६९

७०

७१

७२

७३

१ अथो ध्या २ पजारक्षणे ३ सावध ४ सुख ५ नृगनामक ६ दोता ७ मूर्धवश ८ वंद ९ कीर्तिकांति समूह १० गायत्री ११ द्यौ १२ सरहा १३ आचरण कर १४ कुजा १५ राम १६ हे पा १७ शान्तिसहन करणे दीनावरदयांद्रियनिग्रह नियमही १८ सन्ध्यासी १९ पाप २० कुत्र्याचा मुस्ताकडे २१ मन्त्रगमायणे २२ नरकाडे एक विशेष मन्त्र २३

हेपरिसुनियौ	मामरमत्यणेंदंहाकसीयास ॥ बलेंवेष्टात्यणसीः जेयोम्यविंज्जुनें कसोयास ॥ ७३	७४
मरैणत्यणेंम्री	मा, होनीथमीधिकारंमजलाहो ॥ नेणेंम्योनिघटली, अबिवेकीहोअसीः चंगनिलाहो ॥ ७५	७५
होसारमेयसं	ने, दंडयैनीनैरपूत्तमेंकेलो ॥ त्यावरीगृप्रटलालय, पूकंहिरपुनायकाडेंगेलो ॥ ७६	७६
गृप्रत्यणेंमनु	पने, मदेहोतेंउत्केंहाहरितो ॥ पूकेंत्यणेंमासेंरहो, अन्यायविंगृप्रसर्वधाकरितो ॥ ७७	७७
वेसेंऐकुनिन	यटु, रामरमत्यणेंलागलीकधींदावो ॥ केदापासुनितुमचो, गेह्यहारंतोनिवेदावो ॥ ७८	७८
गृप्रत्यणेंरघु	यो, जालीमनुजावतांजधोअवनी ॥ तेंदांपासुनिआहें, अवनीआतोसमर्थतेंअवनी ॥ ७९	७९
जेकींक्षितिंरक्ष	यो, तेंदांपासुनिनारलोभवनी ॥ भवनिदेनारक्षी, पूकेंत्यणेंतेंनयतेंयोभुवनी ॥ ८०	८०
रामरमत्यणेंमनु	मगो, प्रथमदुमगृप्रचोरपूकेंखरो ॥ तेज्जोंकविनींस्तविली, कोसत्यासनुचींमनिंप्रखरी ॥ ८१	८१
करुनिंपराल	दनिभिष, रघुनाथाच्याकरांभुजस्पर्श ॥ गौतमशापापासुनि ॥ सुटलीतोंअत्यदंतंनृपहंभी ॥ ८२	८२
यमुनायासीदि	जन, आलोरामासिंदुःखसांगाया ॥ पूजुनित्यासित्यणेंविमु, कवजींकोणहितुभागाया ॥ ८३	८३
मुनित्यणनींम	हरिलें, सर्वोचेंतेंपरंतुयाकाळीं ॥ मधुनंदनलवणासुरें, मारुनिरामोहिजोनिजनपाळीं ॥ ८४	८४
मधुनामकासु	लो, पूर्वोजोअर्पिलोशिवेंभूल ॥ तत्सामर्थींजालो, लवणासुरतोंजगळ्ळेंभूल ॥ ८५	८५
राजेंद्रांजाकाळीं	धुपुवाचो करीअसेंभूल ॥ तेज्जोंकवळंदुर्जय, तदूर्जितकाळंमृत्युचेंभूल ॥ ८६	८६

१३०री२ वां पण्नासः १५ कुत्र्यासमान्य ६ सन्यासी ० गीपेंहिरिगृहजाचें २ पुबडशीप १० नीतिकुशल ११ गृहांतराशेणें १२ मनुष्यपुत्त १३ ध्वी १४ गृह १५ रक्षण १६ संसारनाशका १७ देवमा १८ नीब १९ परगृहहरणभिमत २० यमुनातीरस्थ २१ मधुपुत्र २२ नामक २३ आल्या २४ लोहमलक पीडक २५ जिकिण्यासक रिण २६ भूल २७ हिन इतीश्रीमपुरेश्वरकृतमंत्रारायाणेउत्तरकांडे द्वाविंशो मंत्रः २८

भक्त्युत्कर्षप्राने, श्री कैंठे^५अर्पिलमहाशूल ॥ तदीर्येलवणासुर, रहने^६निदशादिहे^७असा^८नूल ॥ छ ८७
 रा या, कालचिने^९जेषवांनसे^{१०}शूल ॥ वधितो^{११}त्याने^{१२}आहे, आशिर्वदे^{१३}तुला^{१४}विअनकूले ॥ छ ८८
 म अनिसत्वरश बायो, मधुवनवासी^{१५}महाबली^{१६}लवण ॥ वीरानरा^{१७}सिंहा^{१८}रल, दुःस्वदे^{१९}जेसे^{२०}सतानरी^{२१}लवणे ॥ छ ८९
 ज मंगसी, घेतो^{२२}सदि^{२३}मरक^{२४}कालवण ॥ कोलवन^{२५}स्त्रां^{२६}चाही, मारावो^{२७}लोका^{२८}नायको^{२९}ठवणे ॥ छ ९०
 य त्याकाळीरघुना क, बंदुनियांते^{३०}थवो^{३१}विप्राज्ञो ॥ शत्रुघ्रा^{३२}सित्ये^{३३}जो, लवणवधो^{३४}लोके^{३५}वांचवि^{३६}प्राज्ञो ॥ छ ९१
 रा मधुकैरसमा यो, होशरनारायणें^{३७}स्वयें^{३८}केला ॥ याणें^{३९}लवणा^{४०}शिवधी, पावजया^{४१}शीघरी^{४२}नशंकेला ॥ छ ९२
 म आत्ताचेऊनियां ग, गेलो^{४३}शत्रुघ्न^{४४}त्यामुनी^{४५}सहित ॥ मार्गी^{४६}जातो^{४७}मेदे, वाल्मीकि^{४८}निवास^{४९}जो^{५०}जगत्सहित ॥ छ ९३
 ज मरतीचा^{५१}अनु निळो, वाल्मीकि^{५२}स्वाशमां^{५३}देवसती ॥ प्रसवे^{५४}सुनहयां^{५५}ने, त्यारात्री^{५६}तें^{५७}मनुष्य^{५८}देवसती ॥ छ ९४
 य वाल्मीकिना^{५९}मधे^{६०}यु, ब्रास्यणें^{६१}आयके^{६२}महाभाग ॥ तेव्हां^{६३}मध्यें^{६४}छेदुनि, कुशो^{६५}मुष्टिचें^{६६}कशी^{६७}दिधो^{६८}भाग ॥ छ ९५
 ज सिजिजे^{६९}नेनु तदा^{७०}आउनियां^{७१}प्रोसिलें^{७२}स्वकीय^{७३}करें ॥ बाले^{७४}ग्रहो^{७५}पशांति, प्रज्ञाबल^{७६}कीर्तिशां^{७७}निशान^{७८}करें ॥ छ ९६
 य जोप्रथम^{७९}नन मुनिनें, मंजुलें^{८०}प्रोसिलो^{८१}कुशायाही ॥ तो^{८२}कुश^{८३}कुशमूलो^{८४}सिते, लवजाणा^{८५}वें^{८६}असें^{८७}समयाही ॥ छ ९७
 रा हेंपरिसुनियां नौ, पावें^{८८}शत्रुघ्ने^{८९}हर्ष^{९०}अतिमार्ज ॥ पावसुखा^{९१}चा^{९२}जालो, सात्विक^{९३}मावा^{९४}एकै^{९५}कटनगा^{९६}च ॥ छ ९८
 म वाल्मीकी^{९७}पदक कें, प्रातः^{९८}काळीं^{९९}नमूनि^{१००}यमुनेलो ॥ गेलो^{१०१}शत्रुघ्ने^{१०२}बळी, जेथें^{१०३}लवणें^{१०४}सया^{१०५}सिजननेलो ॥ छ ९९

१७७ निमज्जिनुष्ट^१शि व २ अतिरेवादि^५कापुस^६बणांत ७ मीठ ८ सुब्राह्मणरक ९ मूक १० राग ११ लवणा सु १२ नाभकंदेल १३ वा १४ आधम १५ जगीविख्यात १६ शत्रुघ्न
 १७ सीता १८ रमेशुष्टि १९ दोन २० पुत्र २१ बालमहेश विदुसिबलकीर्तिपातिसुसकराग २२ रमीये २३ रमेशुष्टि २४ मोक्षित २५ अतिशय २६ मं २७ का २८ नकोविशोभन २९

साकेनालयेतो ११
 सीतेचापुवाही, १२
 विदेहीपदक १३
 प्राचेनसांसिअ १४
 तेथेदिजनेन १५
 विप्रसणेरपु १६
 आधीविवस्थन १७
 तुजसमचप १८
 सपाहिलेंबर १९
 हाहोवत्सोमीतु २०
 तुझियागड्ढीनो २१
 विदशजनाचा २२
 स्वर्गीचासोख्यसिंम २३

बाल्मिक्यामीकरीवास ॥ पूजीनानारले, त्यानिर्लोभासेम्भुमिदेवास ॥ १७
 शौचीणास्वरादियोगने ॥ सोमित्रिविचनहंगं, मुनिहृतरामायणाचियोगने ॥ १८
 ले, अवलोकाधीअसेमनीहोने ॥ परिरोमलोकमीने, केलेंनाहीचराचेंहोने ॥ १९
 लि, जोडुनिनेथेकमोयिगती ॥ मोकैतीरामाला, वंदीजाऊनिमधुसुतारानी ॥ २०
 मरे, तेव्हांत्याचापिनाकरीशोक ॥ नोकथेंकुवांने, देवीरामासमीपमृतनोक ॥ २१
 यो, यामागेंबालमृत्युपिनगही ॥ नाहीविलोकिलापरि, तवराज्येदेखिजेकडूनही ॥ २२
 नु, अंतीअजपुचंपंक्तिरथेआली ॥ तद्राज्याचाठायी, दुर्लभनेंयेथंलभ्यमनुजोली ॥ २३
 गनीवर, असनीरामाप्रजेसिकायेउणें ॥ स्वगुणेंमनुज्यजन, जाणविकरिजेकडूननिपुणें ॥ २४
 शी, धर्मीत्वाधन्यतुंभालीराजी ॥ हेतवगुणगायाला, गेलास्वर्गीभिबाळहोमाजी ॥ २५
 एकाकीधाडीलेंकसेंनकी ॥ परिदेइलेसेराया, यावरिबहुलोकनोकसेनकी ॥ २६
 द, नलगेतसंदेवलोकाबाण्याही ॥ रामाभिजोनिथी, शोभेलविचित्रसत्यशण्याही ॥ २७
 मी, जोरीशापेंअलब्धवत्समुखा ॥ मनुजापथेंधाडुनि, रामादिशीनयासिपुत्रमुखा ॥ २८
 त्यापत्नीसिदाविशीराया ॥ चिरकानेसुखीराहे, आत्मावरिफारसीतुझीमाया ॥ २९

१अथोऽप्या २वसन्ती ३वाद्यपिपुत्र ४गाकन ५सीताचरणाकमले ६रामासलोककृतपदादर्शित ७शत्रुघ्न ८वाल्मीकि ९देनहाल १०आत्म्यापुत्र
 ११पुत्र १२आनेआदिक १३दशरथा १४मनुष्य १५एव्हीवर १६माझासदराको कर्तव्यस्वप्न १७गुड १८ स्वर्ग १९ लोकांचीमुळे २० राज्यांत २१ मेघ २२ लोकनेकीले २३अज
 नेकधाम्यतुणें २४ देव २५ स्त्रिया २६आत्मासमुखा २७ मनुष्यमुळे २८ म-रा-उ-का-पचविशोमक- २९

गनपंचप्राण	श्री सुत शर्वदेऊनियांचपहारी ॥ बाट्यणां विलापवाणें, ताडीर घुवस्र मासि जिदारी ॥ २६
समजावनिघे	सुर, नेत्रा नें आपुल्या कें पुशिलें ॥ नारद मुनि लां हिज सुत, मृति कारण जा न की वें पुशिलें ॥ २७
नो देव बिमहा	नि, विष्णु सित्यणें मय होवरी केला ॥ वर्णाचार विपर्यय, जाला त्या ङऊनि विप्र सुत मेला ॥ २८
धर्म जो श्री रामा,	गती वर धर्म कर्म शोधवें ॥ केलें असेल बूद्धें, तप नें वारा वया शिंतू धावें ॥ २९
हें वर्णचतुष्ट	जरी, निज धर्माचा करील परिहार ॥ तशि पर धर्माचा रें हो तो ऐसां विलोक संहार ॥ ३०
या तत्व शोधक	वा, स्वाचार मष्टलोक दंडावा ॥ डावाचा पंअसो तुज जातो हिज शोक शी प्रसंखावा ॥ ३१
ऐसेंर घुसत	तो, ऐको निमुर्बिला करी नमन ॥ स्मरतो पुष्पक आलें, त्या वरि वै सो निजा यदीन मन ॥ ३२
दशरथ सुत	गती वर, सर्वत्र करूनि शोध पायाचा ॥ दसण दिशे सिंगे लो, करुणा घन सर्व लोका पायाचा ॥ ३३
तो एक नैक तो	ज, मंडित कासार सार सावासे ॥ अवलो किला नृपालें, प्राणें सेऊनि सार सावासे ॥ ३४
नेथ अघो मुख	दिलें, दुमशाखालं बमानं रामा नें ॥ धूम माशनं करितां, विलो किला श्रद्ध धर्म कामा नें ॥ ३५
त्या प्रतिनामा	जो, राम पुसै तो त्याणें अहो स्वामी ॥ मीशं वृक्ष जघन्य जे, तप करितां स्वर्ग लोका मुख कार्मी ॥ ३६
एवं बचन वि	मी, त्याचें धर्म कपालें कें रामें ॥ स्वदेक रूतं यस्तक, तत्कार्त्तच्छेदिलें दया धामें ॥ ३७
दंड करुनि अ	रपुत्री, प्रोगेच्छा ही करावया पूर्ण ॥ देवा सह पाठविला, श्रद्ध प्रभु नें दया पावें तूणी ॥ ३८

१ गेडी प्राणशी प्राजाची २ पुत्रपंत ३ राम धर्म ४ बाट्यण ५ बाट्यण पुत्र मरण कारण ७ विचारिलें ८ नारद ९ निधर्म उलट करणें १० पृथ्वी वर ११ आट्याण हा नियम वर घडू

१२ त्या ग १३ नामक पक्षी १४ दया नैघ १५ अनेक कमळ शोभि १६ सरोवर १७ पक्षि हिशिषा येवताति स्थान १८ श्रेष्ठ १९ दस स्वादीस लोका बणारी २० धर्म व्हा २१ नाम २२

श्रद्ध २३ असे बोलण्याचा शोधरी २४ स्वर्ग सुलेच्छा २५ शीघ्र २६ कां.मं.रा.आ. २७

धर्मचाणानंद, ३२
 येतो निजनग ३४०
 रामाते विप्रान ५१
 सुतो स्थितसाविज ४२
 मग राजसूय ४३
 जरि राजसूय ४४
 केकेयीतनय ४५
 त्यायज्ञाचा रायी ४६
 हेमल्लनरामा ४७
 पुसतो जनेनी ४८
 ऐसा तो मुनिना ४९
 काव्यं च वर्णक ५०
 आरु निवर्णस ५१

कंठद्रुहिणशक्रमुखदेव ॥ चैवरक्षणतो मागे, तव तो हिजनंदनासिनरदेव ॥ ३७
 लो, मागीं पाहें पटो देवाचास ॥ तेथे जाउनि वंदी, आनंदं रामभूमि देवामे ॥ ३८
 ते दो अर्पी अमो ल्य आभरणें ॥ मग येउनि सांकेती, रघुवीर कर्ता सुखे प्रजाभरणें ॥ ३९
 सुनं, उठतो हिज तो अनिमोदानें ॥ गेलो गृहासि पिम्लो, तर्पुनि आशीर्षनाचियां रानें ॥ ४०
 ज्ञा, प्रारंभाची उठे स्पही रामी ॥ प्रारतं सगें दळ्ळीना, सुन तुल्य क्षमापती प्रहारीमी ॥ ४१
 जो, रामाकरिशीलं तरि जनामाजी ॥ पीडो पडेल यास्तव, नंकरावो हेच कामनामाजी ॥ ४२
 ते, हे सारे मानिलें नयज्ञानें ॥ आरंभिलें नयावर, यजावया वाजिमेधयज्ञानें ॥ ४३
 नक सुना पुत्रयुक्त आद्यकवी ॥ येऊनियां शिष्यातें, रामायण गात जो असे शिकवी ॥ ४४
 ण, ऐकुनि बोडेल रामं जरि गायो ॥ नरिं गायाचा कर्तो, पुसतो आज्ञा असे वि सागया ॥ ४५
 नक, प्राज्ञा हीं सर्वथान सागवें ॥ वाल्मीकि शिष्य स्थाणवो, निस्पृहें रामचरित रेंगावें ॥ ४६
 क, बदतां बंदो नियां नया सिंरुती ॥ कुशल बंदो घेंगाती, साकेती नै नवीन विमरुती ॥ ४७
 यो, नेलें रामें क तो निसल्ले तिला ॥ पंडित जनातं गाती, कुशल बंधू यथोक्त सल्ले तिला ॥ ४८
 तें, नृपविन्हें राम पुत्र सें समजें ॥ परि तें किम पि न वंदती, गुरुवचीं अचळ पर्वता समजें ॥ ४९

१५५ येरक्षणानंद २० शिवबलेश्वरि ३० बाल्यपुत्र ४० राम ५० अंगस्था ३० ब्राह्मण ३० भ्रातृपुत्र ३० अलंकार १० अयोध्या १० मन्वीपोष १० ग ११ निजून उठल्यासारखा १० बहूद
 र्ब ११ आशीर्वाद ११ दय्य ११ दळ्ळा १५ भरतमन १५ यज्ञकरणें १५ अश्वमेधयज्ञ १५ तीना पुत्रा सह १५ वाल्मीकि २० मीकेले २० भागा पितर २० निरिच्छ २३ कुशा २४
 वाल्मीकि २० रामायण २५ सत्कार २५ सुकविता २० देह रूपतुल्यता २० मं ३० का ० मम विंशो मम २०

नेणेमाताताने,	श्री	महात्मा किचेखेबाँव ॥ यात्रेतीयेरयेचें, नकळेत्यणनीअणीकतिळमात्रे ॥ ७	५२
वदतीधराव	रा	में, पुसतोऐसेंचितेंतदारजा ॥ मरतासित्यणैबत्सा, मुनिहोआणाबयउदारजा ॥ ७	५३
मगमुनिसत	मे	आणुनि, नमिलेंयुगीविग्रायपायांचे ॥ रागेंविचारिलेंकी, तातेंकुलनामकायपायांचें ॥ ७	५४
प्राचेतसमुनि	ज	लुरुह, नयनातेंरामचंद्रनामार्ते ॥ हासोनित्यणैबत्सा, आतोंपुसतोसिकायर्गामार्ते ॥ ७	५५
होळजितीजेप्र	य	नो, अपबारमयेंवनांतरीरामा ॥ त्यासाखीचेंकुशलब, नामकंदोपेननूज्हेरामो ॥ ७	५६
सुनोनिर्विशेष	रा	या, तत्सुनेमीराशिळेंपथाशक्ती ॥ सीतेसहयाणीही, माझीकेलीसदेवसद्रक्ती ॥ ७	५७
जनकनृपोन	म	कन्या, पंक्तिरणावीसुबासवीधन्या ॥ अन्यायेंविबोव्या, वन्यासींदाकिलीकशीमान्या ॥ ७	५८
दिग्विहंकीतु	ज	लो, प्रत्ययविचानरांतउपजाया ॥ जायापरिसंत्सजिळी, कोण्डीनदूतासमर्थबजाया ॥ ७	५९
अंतर्वेस्तीपली	य	शस्त्रिनीधर्मचारिणीआर्या ॥ कार्याकार्यविचारन, करितोंतूदाकिलीकशीआर्या ॥ ७	६०
विपिनीरडनां	ज	नकः, क्षिनिमाथसुनांविळोकिनोसंगें ॥ शापितहोनोपरिमज, आत्मविवेकंचिकाटिलेंमार्गे ॥ ७	६१
आतोंदोपेनन	य	स्त्रीसहधर्मैकरोनिंसांफाळी ॥ भोगावांचुनिनसें, जेंअसतेंकर्मआपत्याफाळी ॥ ७	६२
रावस्यणैमुनि	रा	या, तेंपूतोंहेमनींममजळोंकी ॥ सीताप्रत्ययदाऊ, नातरिहसतीलचीसंमजळोकी ॥ ७	६३
मीतर्वपदक	म	ळाची, आशीघरिलीशीरावरींनमुनी ॥ पुनरिदिव्यंकरावें, मगसीतेलोखरीबरींनमुनी ॥ ७	६४

१भाईबाप २शिष्य ३वाल्मीकि ४हृद आत्मोकिचरण ५कमलनेत्र ६तल ७ली ८पुत्र ९पुत्रतुल्य १०दशरथ ११दूत १२दाता १३वसुधारी १४विद्यास १५निबाराया १६गर्भिणी १७वन १८जनक राजकन्या १९भोगिल्या २०हेबालीके २१सीतेवास्त्रेपणा २२मंड २३कां २४आद्याविशोमं २५

तदुपरिआलो	श्री म, दामाप्रतिविप्रवेषधरकाले ॥ सत्कारनिर्गत्यानें, कायस्थोवांछितोसिनरणाले ॥ ७८
विप्रत्यणैरघु	या, मंत्रक, रावांअसांअसेकाने ॥ ऐकैलेनौवधावां, जरिहोईलेबधुंभिवसुनेभामे ॥ ७९
रघुवरेंत्यास	धी, दारोसोभिविदेविलायाणीं ॥ वाणीअवणागस्कनुं, बध्यनकोणीअसोस्थणैयाणीं ॥ ८०
मगएकानोई	जे तो, रामासिस्थणैत्रिलोकजनकोभी ॥ ब्रह्मनिदेशोआलो, कालंतत्यारपयनतिकामी ॥ ८१
त्रिभुवर्ननिर्भ	ये केले, स्वर्लबधिलेधर्मरक्षिलेसर्व ॥ शैर्बमनोधामोतुं, कस्यतरूचैहिनाशिलेगर्वी ॥ ८२
संस्तुतिशिपुन	रा या, मत्ताक्षिदिक्षीस्वर्वातिमनरणी ॥ तरणिविमोदुनिगेलें, जेजालेंतळ्ळरेभिरुनेरणीं ॥ ८३
आतोतूसकेला	म र, मुकुटमणैयैस्वकीयधामाते ॥ ऐसेतुजविनवाया, पाठविलेंकंजजेंबुधामाते ॥ ८४
दत्तादिकालंक	ज, वचनैजोलेकंचधुलायाणीं ॥ तोदुर्वसाआलो, दारोरघुनाथदर्शनाकार्थी ॥ ८५
ज्वलितपथंज	य वची, दुर्वसांवदिलासुभिजाजें ॥ अवलोकिलेंमुनीचें, तेजनसाहेसणार्थभिजो जें ॥ ८६
वदरेंतवोय	ज न्ना, कोठेभीपातलोपहायालो ॥ ऐसेंपुसोनिपडवी, रघुनाथाज्ञाविलोपहायालो ॥ ८७
सोमित्रिस्थणैका	य स्वाभीआज्ञाअसेमलाकळवी ॥ एकातीनिपआहे, अवकाशीदिजेदयानिधेपळवी ॥ ८८
ऐसेंपारिसुनि	रा गें, विप्रत्यणैरिमलाअनयो ॥ दुर्वासाआलाहे, जाणुनिमातेस्थणैलकार्यनयो ॥ ८९
कोठेहीवारण	म ज, नाहीपडलेंपरंतुतेंकेलें ॥ सायमदानेंसुमचें, शानमलोबारतेंलयगिलें ॥ ९०

१५७ ॥ २० ॥ मसस्तन ७ ॥ मद्राणा ५ ॥ आषाढवणा ५ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

हरिहरं द्र

तरणि कुब्जो

मार्गी गमने

आलो दुर्वो सो

ऐसे रे कुनि

बंदु निको प

रुत कार्ये काल

विप्रखणे भी

भोजन करुनि

बंदु नियो आ

हो तो विधि न

मग धारयू ती

करुनि प्राणा

म

श्री ८ ब्रह्मा कै यमं दुबहि मुख माते ॥ प्रत्युद्गमने पृजिते हे भुत नाही च काय रामाने ॥ ७१

रा ९ अ, दशरथ पर्यंत देखिले सोरे ॥ परिहो दुर्नय कोठे, नव्हता तो ओडिला ते सोरे ॥ ७२

म १० लो, आलों भेरा बयोखे परतौ ॥ राघव दर्शन नेचे, त्याण तो को पातळी वथा परतौ ॥ ७३

म ११ हे सतर सांगज आओहे ॥ किंवा तापस को प, ज्वलना चें बीर्ये लक्ष्मणा पाहे ॥ ७४

ज १२ पद, सौमित्र गौ मनी स्वना पडो ॥ परिमुनिको पांमि सुखी, शलभा सम सर्व लोका हो न पडो ॥ ७५

य १३ रा १४ लो, गेलो रामा समीप सहने ॥ दारी चें वृपती ते, सांगे अत्यंत शीघ्र तो हेने ॥ ७६

म १५ गंतो, गेलो रामा चियो पदीं मुनी ॥ प्रभुनें समिर्ला बंदु, दुर्वा सो सत्तपो नरी न मुनी ॥ ७७

ज १६ लो, आलों स्नेहें करो निरे स्वार्थ ॥ दशरात वें तपलों, सुधित असे दिव्य अर्जुन देवाचो ॥ ७८

ज १७ य १८ थागत, मुनि गेलो पडू साशनें धाजो ॥ मग लक्ष्मणा शो पाहुनि, जालें बहु दुःख सत्य संभालो ॥ ७९

ज १९ पद, सौमित्रित्ये पोर घूत मोगाचो ॥ सत्य प्रतिज्ञो हें, विनो न करी मनांत माराचो ॥ ८०

ज २० य २१ जो, वध्य परि त्यागं तो विवर्ध गाचो ॥ त्याण उनिरो में केला, त्या काळी त्यागं बंधुराचाचो ॥ ८१

ज २२ रा २३ ते, गेलो बंदु निराम रायासी ॥ धरिला संकल्प मनीं, सौमित्रा ने स्वामरायासी ॥ ८२

ज २४ य २५ त्याजिलें शर ये तों मारी काय ॥ स्वर्ग प्रयाण केले, श्रीशाशाला अशक्य हें काय ॥ ८३

ज २६ म २७

१ विष्णु शिवेंद्र कुबेर ब्रह्म सूर्य यम चंद्राव्यारि ॥ सा मीरे येणे ॥ सुयें वंश १८ तपस्वी को धामि ॥ तीति १९ पतंग गुन्य २० सुंदर वागणे जांचे २१ श्वेतमान २२ पूजिला २३ मुनप २४ ब्रह्मचार्य २५ तपकेले २६ व्यात्या मार्गे २७ सुभोजने २८ तपस्व २९ सत्यप्रतिज्ञा ३० रामपद ३१ देवे ३२ दृष्ट आस ३३ स्वयं योग्य ३४ सरदूती ३५ स्वर्ग ३६ मन ३७ विष्णुचा कांश ३८ मंड ३९ को ४० एकत्रिंशो मंत्र ४१

लक्ष्मणविहै	श्रीमान्, स्वर्गमनाची धरुनिया कामी १॥ राज्य करावें त्याणतीं, फार नें वंदूनि बारि लो राम ॥ १८
कुशनामकुमा	ते, कोसळ देशांत अर्पिलें राज्य ॥ उतर कोसळ विषयी, त्यामितल वासही रिहें प्रज्य ॥ १९
होतों स्वर्गमन	ना, करितीं येऊनियां प्रजानमनी ॥ त्याणतीं नो कीर्तमनां, करितों आत्मासि नें विपळ मनी ॥ २०
नेदून सकळ	नाली, ऐसैं सांगो नि तो बरि प्रकृती ॥ तेव्हां जय यश बें, करिती अत्यंत पोर्ब विमळती ॥ २१
करुनि विनिश्च	ऐसा, शत्रुभाळीहि आणवायाली ॥ पाठविठें चोर मले, जातें हें हर्न जाणवायाली ॥ २२
हें सकळ हिंचो	स्वें, एक निशचु घे घाबरीं जाली ॥ राम वियोगें काही, बोटे न दिहो बरीं जाली ॥ २३
मग झड कर	धुरवें, सुबाहु लो राज्य अर्पिलें तोतें ॥ वैदिश नगरीं त्याणी, कून से नातें कनिष्ठ पोतातें ॥ २४
स्थापुनि ननु जे	वाणें, आला रामा समीप वाळकसी ॥ सोडावो सुहाही, संसार धरुनि विष्वपाळकसी ॥ २५
सुधी वेंस विन	तो, अंगद अभिषेचि ली गुण ग्राम ॥ राम हव गजना सह, साकेतीं वदिलो स्वविग्राम ॥ २६
राक्षस जनरा	हिं तो, आला तेथें विभीषण त्वरित ॥ रघुपतिना मो चारण, शब्दाही मूढ लो क उद्दरित ॥ २७
राम त्याणें निर्म	तें, यावें बैद्राकें भूषदीयकथी ॥ तो बद्धिभीषणी हें, राज्य करावें धरुनि साधुपथी ॥ २८
मंत न मलां स	वें, विषयाचो सेवनासि विसरावें ॥ सज्जन पदो फजो वें, विभीषणा आपुल्या पुरी जेवें ॥ २९
हें रंग नि स मे	प्रसु नें आलिं गुनीं स्वर्णें प्राज्ञो ॥ गौमर्ज उगां गोमां, गावों जो जाहलीं तुलो आज्ञो ॥ ३०

१८ स्वर्गमन १६ व्या ३३ उतर कोसळ देश ३ बहु ४ स्वर्गमनी निजानें २ स्वर्ग २ संकट निवारका ७ प्रजा ८ गर्जना ९ कुशाळ १० दूत ११ दूतसूतें १२ नाम कुपुन १३ शत्रुम
१४ नाम १५ कनिष्ठ पुन १६ धुरव १७ वेग १८ राम १९ गुणी २० वानरा सह २१ उदार करित २२ जीव पर्यंत २३ बंदसूये धवी माही कथा २४ तो पयेंत २५ सुमार्ग २६ नगरास
२७ मं ३० की० द्वाविशो मंज ३२

श्रीमन्त्रामायणख्यमाला॥ समर्विलीश्वीरपुसतमाला॥ प्रसादकंठीप्रभुसेवकाही॥ प्वाचानसे पूरणअन्यकाही॥ १॥ वाल्मीकिवि
जोनमकाव्यपद्ये॥ श्रीरामलीलामकरदसपद्ये॥ तेषेप्रयुगेधर्गपुंगजाला॥ सेबावपानित्य सुखैरसाला॥ २॥ रामचंद्रविलेचरित्रमुनि
नेवाल्मीकिनैसंस्तुती॥ नाहीहानिकदपिअन्यकविहीनैवर्णतीप्राकृतो॥ मुक्ताचरचिलोविहारवहिलोऔशिमाचागुणो॥ नौका
पसगुणेंकरूनिकरितांकायपेलाउणें॥ ३॥ केलेपात्रसुवर्णचै॥ कीविरूपशीखापरी॥ लावितोनेथसंहारी॥ तमंदपशरीखापरी॥
॥ खळनिंदितेलाणुनिबुधेंद्रा कार्वाकायहृदिगुणासक्ती॥ दीरनणराजाचैसाध्वीनत्यागितीसुपतिप्रती॥ ४॥ श्रीवाल्मीकिप्र
भुनिमुनिहोवर्णिलीरामलीला॥ मारुसाहीमुदितहरयेकायेगवेनलीला॥ ५॥ श्रीकण्ठेद्रायमरपरिषत्तेव्यगंगाप्रवाही॥ संध्यास्ना
नारिकर्नकरणेकार्ययामानवाही॥ ६॥ अलंकारैयुक्तारघुपनीकथाशोभनअसै॥ अलंकारेहीनजरीत्याणतिकोर्णानवीलसे॥ क -
नाभ्यंगस्नानांकनकमणिपूषाविरहिता॥ विराजैसिंदुरंधवलवसनैपूवनिता॥ ७॥ सचेत्करैवतैविकचकरैजगतापसंपूर्णदाळी॥
अज्ञानध्यातंसोहरैरिसिकचकोरासिअत्यंतपाळी॥ नानावस्तुषकाशीकविहृदयपयोराशिसंतोषहेतु॥ काळेंदुखप्रभेनेखळ -
विराजिनीहोनसैपुमकेनु॥ ८॥ विशुद्धस्वानालास्वचर्निगुणपीयूषसमजें॥ परीत्यातेंदुष्टसर्गनिविषोरेसैविसमजें॥ धनैश्वरिहोती
प्रमुदितमलीभिर्जरीखरी॥ परीनेहीनापप्रदरसंजयालज्वरमे॥ ९॥ जालेजेतुसमास्वकुलनिलकरघनसलिलारसानें॥ साय
आरुतासाधुस्वमनिअमृतहीमानिनीफारसानें॥ पीयूषसोरेदुष्टयहिनहरिलात्मागिहेंहीपित्याला॥ राहूचाघातकेलाविषसह
जनिलाकाणसेवीलत्याला॥ १०॥ गीर्वाणीराघवाचैयशरिसिक्जनोलागेतेंफारैभिशातेंसैनप्राकृतानेंअचतुरस्मणतीमानिनीने

१ कापशाचाछुवार्ने २ शिवंद्रादिदेवसमासेव्यगोरेकांत ३ साधुनितरुसचंद्र विक्रासिकमळ + विकसित ४ अज्ञानापकार ५ कठिह
रयसमुद्रानंदकारक ६ काव्यरूपचंद्र ७ अज्ञानित ८ अज्ञानित ९ यश १० देव ११ स्वर्गकुलनिलकराप्रकथास १२ अमृत १३ विषासहउत्पन्नशोळेले १४ संस्कृत

नशिष्ट॥ पीतागोक्षोरं कर्तस्त्वेरमणिचक्रं देनसे जेवि गोडी॥ सारज्ञाला पलाशदुमटलपुढें सें विना ते न सोडी॥ १९॥ असे हेनी
देवपमुर्दिन शचीनायकवनी नसे सारज्ञानें बुधजनमयूरेशकवनी॥ महाराष्ट्रघोशिसिकं रुचि जे नै चरमनी॥ परंतु हा त्याची पळ
हि न असावी चरे मनी॥ १९॥ माजी सत्कृति दूषिली जं रिखळें उच्छूखें आयहुं मेवावचि पंतुं नित्यरमिकें हे सद्गुणाची रहू॥ बंडा
बं निदशापगेत वर्णपलाकीं धिनुलास्यशीला॥ त्यांचें ओत्रिये देवसेव्य पयही त्याही सती निर्मलो॥ १९॥ इति विदसार्थना॥ ७९ ॥ ७९

१ गङ्गादेसदूध	२ सुवर्णनारलस्वचितपेठा	३ पञ्चसात्तापाणाचाटोण	४ गोडी	५ इन्द्राचावागेत	६ बंचल	७ गंगा-ओकडा	८ अग्निहोत्रीवेदेयांसमन्त्र्य
रुथ-पाणी ॥ ९३	॥ ९३	॥ ९३	॥ ९३	॥ ९३	॥ ९३	॥ ९३	॥ ९३

हाग्रंथः

कृष्णशास्त्रीगुर्जरयाणीस्वपरहितार्थगणपतकृष्णजीयन्त्रिभाषस्यान्यान्तत्तापून

प्रसिद्धकेळाअसे.

सद्वाहीदोषअसनीलतेक्षमाकरावे

शब्दे १७८ श्रीद्रनामसंबन्धे

त्रैशाखशुद्ध ११ मंगलवार

संन १८६०

नाभिकामे

THE END OF THE WORLD

मेरोपंतकृत मांत्रारामायण.

- अजित प्रभु विधिवचनें त्रिजगत्पादक दशोत्स्य माराया
 होय चतुर्भूर्तिधर श्रीदशरथपुत्र भक्त ताराया १
- आदिपुरुष देव धरी जीं तातें सविधि ठेविलीं नामें
 तीं राम भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न असीं करवर्धिचीं धामें २
- इष्टार्थ गाधिसूत ने अस्त्रें शत दे मरवर्म-अरिखपवी
 पावे स्वपराभवकर-राक्षस-नावां उदंड हरिरेय पवी ३
- ईश्वर सुनिभैर्येते चरण-रजे उद्धरी करी धन्या
 हरिधनु चुरि जनकाच्या कौशिक चवघांसि देववी कन्या ४
- उग्रा भागविरामा प्रभु दायुनि बाहु-बळ करी शांत
 पितृसत्वरक्षणें शक्ति यश जोडाया निघे रमाकांत ५
- ऊर्ध्वगति तथा राजा सुत-शोकें देह सांडितां घडली
 राज्यश्री भरताच्या मनुवर्षे प्रभुमते गळां पडली ६
- ऋषि सर्व भरद्वाज-प्रमुख प्रभु हर्षवी पदं नमुनी
 सातुज सदैव हर्षे बहु वर्षे तापसाः श्रमीं क्रमुनी ७
- एक दिवससा सरला बहु काळ नपोधनाः श्रमीं हर्षे
 पितृसख जटायु भिजवी पृथु-शीर्ष प्रेमजांशुच्या वर्षे ८
- ऐश्वर्यातें कुंतुके साकुनि गोदावरी-तटीं राहे
 दशमुख भगिनी-घ्राण-छेदन स्वर-सैन्य-नाशही साहे ९
- ओस पडाया स्वकुळ स्वर्ण-हरिण दाखवी मन भ्रमवी
 श्री हरि जटायु-पक्ष छेदी दशकंठ तापसां श्रमवी १०

॥ अपासून तपयंत जे वर्ण आहेत त्यांस छंदशास्त्रामध्ये मात्रा असें म्हणतात. त्या मात्रा अनुक्रमानें आर्यांचे आरंभीं योजिल्या आहेत म्हणून “मात्रारामायण” असें नांव दिलें आहे.

१ विष्णु. २ स्वर्ग, मृत्कृताळ यांस पाडा करणारा. ३ रावण. ४ बार देह धरणारा. ५ करवट-हीचीं. ६ यज्ञरक्षणार्थ. ७ विश्वामित्र. ८ यज्ञविध्वंस करणारे शत्रु. ९ आनंद. १० वज्र. ११ राम. १२ अहत्येते. १३ महादेवाचें धनुष्य. १४ स्वर्गवास. १५ दशरथास. १६ चवदावर्षे. १७ लक्षणासह. १८ सीतेसह. १९ पुत्रवत्तोराम न्याचें मल्लक. २० आनंदाभूच्या. २१ कौतुके. २२ भूपनखेच्या नासिकेचें छेदन. २३ लक्ष्मी (सीता). २४ हरणकरी. + ऋ, लृ, लृ, त्यावर्णांचे शब्द नसल्यामुळे त्यावर्णांच्या आर्यांनाहीत. तसेंच पुढें अ, उ, आणि छ यांच्याही नाहीत.

(२)

मोरोपंत.

औषध भवरोगाचें	ज्याचें यश तो पुसे खगभृगातें	
कोठें प्राणसरवी हे	लीला तारावया करि जगातें	११
अंकीं जगयुचें घे	शिर रावण-कर्म कथुनि तो मेली	
दे त्या पिंडोदक परि	तच्छोकें दीनबंधु कोमेली	१२
अस्त्रें शस्त्रें प्रार्थिनि	परि धैर्य धरी चरित्र वाढाया	
प्रभु जाय पुढें सरमुनि-	तद्गत देशवक्र-शल्य काढाया	१३
कबळी कबंध राक्षस	भक्षाया जो त्याहि दे सगती	
ऐसें नसोनि गर्बें	आपणचि प्रभु म्हणोनि कां फुगती	१४
रवंगपास विराधाला	तेचिं कबंधाहि उद्धरी मग ती	
भक्ता शबरी प्रेमें	प्रभुला पूजुनि वरील कां न गती	१५
गहिंवरला पंपेच्या	तीरीं श्रीतें स्मरोनियां राम	
पवन-सुताचा आधीं	मग पुरी भावु-सूनुचा काम	१६
घनदुरभिमान जो त्या	शक्रमुता वाळिला वधी राज्य	
सुग्रीवास कपीचें	देउनि जगदीश दे सरव प्राज्य	१७
चर सर्वत्र प्रेयी	श्री शोधाया सकुंड परि शोध	
अग्रेंज जटायुचा कथि	बधी जलधीम वान-सुत बोधि	१८
छुलुनि सरैसेमि मारी	छायाग्रह मिहिका पुरी पाहे	
त्या श्रीस अशोकवनीं	देखुनि उगाचि पौंदरी राहे	१९
जड दशमुख ये रात्रीं	मन्महिषी हो म्हणे गर्त-व्रीड	
धिकारी प्रभुभार्या	त्यासि त्याची न ती धरी भांड	२०
झडपी मारुनि न त्या	आज्ञा प्रभुची नसे म्हणोनीच	
स्वमनांत म्हणे म्हणतो	हें आयुः शेष तो म्हणो नीच	२१

१ म्लानझाला. २ रावणरूप कांटा. ३ नामविशेष. ४ मारुतीचा. ५ सुग्रीवा-
चा. ६ पुष्कळ. ७ राता. ८ सुग्रीव. ९ ज्येष्ठ बंधु (संपाति) १० मारुती. ११ पौंड्रा.
१२ नामविशेष (गक्षसी) ही नागमाता (जिसे देवांनी मारुतीची परीक्षा पाहण्याकरितां
पादबिंदीहोतीती) १३ नामविशेष राक्षसी. १४ लंका. १५ दृष्टी. १६ जटायुस. १७ दृष्ट
दुष्ट अभिमान. १८ आकाशभागाचें माणान्यांची छाया ग्रहणकरणारी (सिंहिकेचें विशेषण) १९ दून.
२० गेली आहे सज्जा ज्याची. (निलंज)

दुपकरि मागे ^१ ं पेडनि	गेली स्त्री त्या दशानना क्षेद्रा	
मग एकांतीं प्रभुची	रुक्मिणी करुनि श्रीस नमुनि दे सुद्रा	२२
ठकवी सबळा अक्षा	वधुनि रणीं घनरवा महाभाया	
ब्रम्हास्त्रा सांपडला	काळमुरवीं ही न योग्य हा माया	२३
दुसुनि भुजंग कधीं तरि	गरुडाला म्हणवितील हो काय	
पेटयितां पुच्छ उडे	जाळी लंकापुरी महाकाय	२४
दुळवुनि पर-धृति-नग ये	प्रभुला बंदुनि विलोकिली देवी	
ऐसें सांगुनि चूडें- ^३	मणिसह मस्तक पदीं पुन्हा ठेवी	२५
ण पुढें मागे रा ज्या	तो गेंथ कपीस भेटला वानी	
मानी बहु सिंधु-नरा	गेली घेऊनि कीश सेनानी	२६
नस विभीषण झाला	स्वाग्रज-दोषाग्निनें शरण आला	
त्याला लंका प्रभु दे	कोण कवि न सद्यःशोभते धाला	२७
थर थर सागर कांपे	सांगे पागसि जाचया सेतु	
नळ कपि करू धरि न मी	होइल अय-मग्न-मुक्तिला हेतु	२८
दनुजगि सेतु करवी ^४	श्रीला दावी दशास्य चाप-शिरें	
सरसा कथी कपट हें	मोहांत न तूं धरुनि ताप विरें	२९
धनदोनुजामि सगल ^५	प्रथमचि भुजगासि गरुडसा झडपी	
अंगद साम कर म्हणे	परि हिन बोधामृता न तो जडे पी	३०
नर वानर तुच्छ म्हणे	दारुण रण करुनि भंग तो पावे	
देवांश कपि प्रभुच्या	नेजे कां काळमे न कोपावे	३१
पवनोशन-पाशांनीं	घनरव करि बद्ध सातुजा देवी	
दे वायुजादिकां भय	ये स्वर्गपति सोडवी करी सेवा	३२
फळ पावे पापाचें	पर कीं घटकर्ण काळसाहि मरे	

१ त्वरित. २ नीचा. ३ नामविशेष (रावणपुत्र). ४ इंद्रजितास. ५ सामावयास.
 ६ रवेदार्थी. ७ शत्रूचा धैर्यरूप पर्वत. ८ वानर. ९ सेनापति. १० रावणाच्या दो-
 षरूपअग्नीनें. ११ तीरास. १२ पातकांत जे बुडाले त्यांच्या मुक्तीला कारण. १३ ना-
 मविशेष (विभीषणस्त्री). १४ रावणास. १५ पूर्व. १६ नागपाशांनीं. १७ रामास.
 १८ गरुड. + सत्-यश-अमृत-उत्तमयशरूपअमृतानें. १९ शिरोरत्नासह. २० प्रवेशकरी.
 २१ रावण. २२ राम. २३ सुग्रीव.

कोण म्हणेल अशांता विग्रह दावोग्नि साम बा हिमरे ३३
 बहु बिकळ करी घनैरव सबळा सगळा सलक्षणा रामा
 आणी औषधि शिखरवि उठवि सकळ वान-पुत्र ये कामा ३४
 भय दे माना सीता वधुनि बिभीषण तथा भ्रमा वारी
 मग लक्ष्मण घनैनादा मायाविचरा महारवळा मारी ३५
 मरतां सर्व दशानन सीता मारावया धरि असीते
 त्या सचिव सपाश्वर्य म्हणे जरि हातीं मारिती तरि असीते ३६
 यत्न करी परनाशा बहु बळ खपतां स्वयं अनि कुट्ट
 सौमित्रिस शक्तीनें भूतळिं पाडी करी असें युद्ध ३७
 रक्षी प्रभु अनुजाते उठवी मारुति पुन्हा तथा शिखरें
 अमृतस्त्रावि च्छत्रवि तो निववि हरुनि उन्हा तथासि खरें ३८
 लक्ष्मी-पति शक्र-रथां वस्तुनि अहोरात्र सम करी युद्ध
 शन-मस्तक खंडुनि वधि सूर्य-चरें होय यश जगीं शुद्ध ३९
 वधुनि पुष्यं प्रभुते वणिंति जय नारद प्रमुख गानी
 अति धवला कीर्ति शिवा लोपवि कवळून हंस-सरवगा ती ४०
 शतैरव उठवी वानर दिव्य करी श्रीं पिताहो दे भेट
 प्रभु-यश भवार्णवीं हें सेतु न नोका तसें नव्हे बेट ४१
 पुष्प-सुर-जनक-सरवांचं पुष्पकनामक विमान या वाहे
 प्रभु त्यातें बैसोनि श्रीसेत्वाद्यखिल कौतुकें पाहे ४२
 स सगल-बिभीषण प्रभु निज-जय मारुति-सुरेवं प्रथम कळवी
 मग साजुज भरतातें भेटुनि तत्ताप सकळही पळवी ४३
 हर्षवि राजा होउनि भरता सगला बिभीषणा राम
 मारुतिस भव्य चर दे पूर्ण करी सर्व-भक्त-जन-काम ४४

१ चेर. २ पणवा. ३ घंडी. ४ इंद्रजित. ५ द्रोणागिरि. ६ मायावीजे त्याम-
 ध्यें श्रद्धा अशा (इंद्रजिताचें विशेषण.) ७ स्वजाते. ८ रावणाला. ९ सैन्य.
 १० इंद्र. ११ सीता. १२ दशरथही. १३ षट्-मुख-जनक-सरव- कार्तिक स्वर्-
 मीना जो बाप महादेव त्याच्या मित्राचें (कुबेराचें) १४ शोभायमान सेतु आदिक
 सर्व. + इंद्रजितास.

क्षयकर विप्रांचा जो त्या लवणातें अरिग्रेही मारी
भरत वधी कौटिल्य गंधर्व प्रभु असा जगा तारी ४५
हेहि अहेहि जन तारी नामें कामादि शत्रुही मारी
स्वयशें भय-भय बारी करि भक्त-मयूर-घन-दया भारी ४६

समाप्त.

मंत्रमयारामायण.

श्रीमान् राजशिरोमणि दशरथ जो निज यशें बरा महित
द्विजसेवक यज्ञनिर्देह जन-भय-हर्ता धर्मानिका महित १
श्रीशंकरा बहु मत तो त्याच्या प्रांजलयशेंकरा महिला
जैनेनी यज्ञ पायम- पानें करि दे सरवा बरा महिला २
श्रीराम ज्येष्ठ तनुज भरत यशोनिधि खरा कुमारेमणी
लक्ष्मण शत्रुघ्न जया नय-जयरुचि जसि हरा उमा रमणी ३
श्रीराम प्रभु गाधिज- यज्ञाःवन राक्षसांसि मथुनि करी
मुनि जय जय म्हणती जें गौतम^१ दारा महाघराशि हरी ४
श्रीगलशरासन मथुनि जय करुनि धरा-मनोव्यथा हरिली
जनक^२ यजनायतनजा राजसभासद हस्तुनियां वगिली ५
श्रीकंठशिष्य राम द्विजमन्त्रम अति यशा खळविराम
त्याच्या जोगीनी पाळ- क्षत्रियजनलयमदा पळवि राम ६

१ नामविशेष (राक्षस) २ शत्रुघ्न. ३ ज्ञानीही. ४ अज्ञानीही. ५ पूज्य. ६ यज्ञाविषयी तत्पर
७ पृथ्वीला अत्यंत कल्याणरूप असा. ८ राम ९ स्त्रिया. १० कुमारीमध्ये श्रेष्ठ ११ गाधिज यज्ञ-
अवन-विश्वामित्राने यज्ञनिर्देह १२ गौतम-दारा-महा-अप-राशि- गौतमकृषीची म्नी (अहल्या)
तीच्या महात्मापाचा राशि. १३ जनकाच्या यज्ञस्थानापासून झालेली (सीता) १४ भागविराम.
१५ दुष्टांचा नाशकर्ता. १६ पृथ्वीपालक जे क्षत्रियत्वांचा नाशकरणाच्या गवांला. + विष्णुशि-
वांला. x शत्रुघ्नशकारक. * पुत्रमसवत्या. † शिवधनुष्य.

‡ मल्लिक आर्येन वयोदशाक्षरी मंत्र साधिला आहे म्हणून “मंत्रमय” असे नांव दिलें आहे
श्रीकारापासूनियां मकारपर्यंत वर्ण जे तेरा
प्रतिआर्येन असति ते कविजन हो सूक्ष्म-दृष्टिनें हेरा. १.

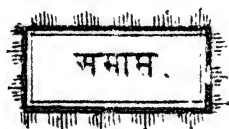
श्रीरामा मग देतां अजंतनय नराधिनाथ वामैगती
 घे निजवरद्वय बळें कैकेयी स्वजननय परार्तमती ७.
 श्रीरांघवा वनमही निजकाय भवासि दे दरा न मनीं
 धरि जन-हृदय जलरुह- प्रिय धी राज्य त्यजूनियां गमनीं ८
 श्रीराज्य त्यजुनि मही साजुं जभूतनय राघव मनांत
 सजनांच्या भय तुरशी स्वभुजद्वय कृतपराक्रम वनांत. ९
 श्रीशिवियोग स्वरामय अज-तनय-प्राण हरि नरामर तो
 दिजशापान्तलय जसा पिउनि विरैराय भवा गैरा मरतो १०
 श्रीत्यजि रोग धरि मनिं जननीचा यत्न करि खुरा गमना
 परि जनक-यशस्कर जन- हित नयत न मनिं सावुरागमना ११
 श्रीसुदिराभ मनोहर जेदिल सभगकाय रात्रिचरममें
 भेदीजय पांव दिज यनि निववि परांमया हरुनि शेंमें १२
 श्रीगोदातीराश्रम विक्रजप तप यज्ञ करि परा मथिता
 शूर्पनखा-नेजःक्षय जयशाली राक्षसां मरण कथिता १३
 श्रीस हरि रावण मदे जपुनि यनिमिषें वरावया मरण
 जरि अनय कळे करि जन धरि नच भय वधि स्वरा मदचि न रण
 श्रीवर राक्षस मथिनां जटायुला नेय दे स्वरा महित
 जनकप्रियसग्व गृध्रदि जग गाय तरीच सदभिगम हिन १४
 श्रीश सराः त्यक्तम जरि यज्ञभुगीश्वर हरादिमत न बरी
 तरि भजनप्रिय जन हा स्वाशय कथि राम उद्धरुनि शबरी
 श्रीदाराहर मर्दुनि सगळ जगीं करि यशोवराः मंत्र

१ राज्यश्री. २ दशरथ. ३ कुटिल बुद्धि. ४ स्वजनांच्या नीतीनें परमदुःखितनतीजीची
 ५ श्री-ईश-वियोग-सीतेचा पनिजो राम त्याचा वियोग. ६ स्वर-आमय-दारुण रोग.
 ७ दशरथाचे प्राण. ८ तर-अमर-चंद्र. ९ दिज-शाप-आन्त-लय-दिजशापानें प्रा-
 सभरण ज्याचा. १० सर्पापासून झालेल्या. ११ विषास. १२ क्रोध. १३ शोभायमान
 जोषेय त्यासारखा. १४ जटाधारी. १५ सरें. १६ जानकीस. १७ पूज्य. १८ ल-
 स्वीरूपिणी जी स्त्री (सीता) तीनें हरण करणारा (रावण) + आपल्या पुत्रास. १९ ल-
 क्ष्मणसीतेसह # महारोगाला.

मंत्रमयरासायण.

(७)

जनि^१लयजभयमहोष्णीं होय धरो^२जाःस्तरमण सुच्छत्र^३ १७
 श्रीखचराधिप मरुदो- त्वज शोधुनि होय मो-वरा मेहा
 जपुनि यथाबळ भजतां यश येचि म्हणे न राजमणि नत हा
 श्रीदेसरव पुरार्ति मना नेविं करी जय करावया स्वमन
 जनि तरय जलधिकृत भय सेतु रची दुस्तराय संशमन १९
 श्रीराज्य नमनमात्रे अनुज सम यथार्थ मानराशि महा
 रजनिचर-नायकाऽनुज अर्यय पावे वरा वरासि महा २०
 श्रीदांचा खचराधम अनुज तनय सोदरादिसहित मरे
 नेकेचि जरि नयज्ञ स्वजनप्रिय म्हणति वृषवरा शम रे २१
 श्रीस्तीकारा मग करि जेवन विर्य दान वरुनि नभिं राम
 अनुजै-समय न विलंघी जगदाश्रय सुगुणसंपदभिराम २२
 श्रीयेपुरा महोजग- दुदयवि राज्याभिषेक महकाळीं
 स्वजनीं प्रभुनयन जसे सरतां वय सावुराग मन बाळीं
 श्रीदचि पुरामधिल जन सज्जान सदय खरा पर महर्षी
 जलदोदय वनज^{१६}नयन सर्व मयूरापरी परम हर्षी २४
 चोविस-आर्यीचें हें रामायण नाम यासि मंत्रमय
 अंतर्गतारि-मारक सार कवि रचिल असें न यंत्र मय १

१ जन्ममरणभयरूप महाउष्णान. २ मीताप्राणवल्लभ (राम) ३ मरुत-आत्म-
 ज- वायुपुत्र (मारुती) ४ लक्ष्मीपतीला. ५ मान्य. ६ श्रीदे-सरव- कुबेराचा मित्र (शिव)
 ७ रजनिचर-नायक-अनुज- राक्षसाचा धनी जोगवणाऱ्याचा कमिष्ठ बंधु (विभीषण)
 ८ नाशरहित अशा. ९ मोठ्या. १० कुबेराचा. ११ राक्षसांमध्ये अधम (रावण) १२ वेगवा-
 लू. १३ पुष्पकविमान. १४ महा-जग- उदय १५ राज्याभिषेकरूप उत्साहकाळीं.
 १६ वनज-नयन-कमलाक्ष. (राम) १७ चवदा वर्षे संपनाचे घरी येईन असी जी भरनाशी प्रति-
 शाकैली होती ती. + दुस्तर-अघ-संशमन- नरण्यास कडीण अं पाप त्याने शमविणारा.

राजीवोद्भव विनवी	विश्वाऽहित-दशमुरगामि माराया	
मधुकैठभारि दशरथ-	स्कन होय त्रिभुवनासि ताराया	१
राम प्रभु कौसल्या-	सुत कैकेयी-कुमार तो भरत	
महितगुण सुमित्राऽत्मज	लक्ष्मण-शत्रुघ्न-कीर्ति-लोभ-रत	२
राजामि राम लक्ष्मण	गोधिज मागे स्वयाग रक्षाया	
मनुजेंद्र गुरुनिदेवां	दे प्रियही प्रणत-भद्र-दक्षा या	३
राहुनि आहेंत सदा	सादर मारुनियां पर महर्षी	
मरव संरक्षनि केला	श्रीरामें सानुजें परम हर्षी	४
रामा गौतममुनिची	हर्षविली पद-रजें हरुनि शापा	
मग जनक-पुत्री सीता	लीलेनें राघवें चुरुनि चापा	५
राकेशमुरगी सीता	रामाला तदनुजा तिथी कन्या	
महितगुणा दे ऐमें	सांगुनि मुनि जाय मैथिला धन्या	६
राजा जनक दशरथा	आणुनि सानुज तदीय तनयांतें	
सणि जनकभूषिता दे	कन्या बहु धन्य म्हणाति जन यांतें	७
रागे जो हर-कार्मुक-	भंगें भौर्गव तथा करी शांत	
मैत्र्यु त्यजुनि म्हणे बा	तूं तो जो चुकविता करीशांत	८
राहुविमुक्त शशीसा	दशरथराजा विशंक धरि तेजा	
मन कश्मेंलांत बुडनां	क्षण म्हणवी व्यक्तचि बोध करिते ज्या	९
राबे गमें इतराची	रामाची पुरजनास कीर्ति म्हो	
मधुरत्वादि यश परा	न भजे जें काय कामधेनु दुधा	१०

॥ पूर्वाध्याया आरम्भां रा आणि उत्तरार्धाच्या आरम्भां म् याप्रमाणें प्रत्येक आर्ये त रामनाम आठ म्हणून “ नामांक ” हें नांव दिलें आहे.

१ राजीव-उद्भव-कमलापासून झालेला (अमरदेव) २ स्कन्धगुण. ३ विश्वामित्र. ४ मनुज-इंद्र (दशरथ) ५ वसिष्ठाहोने. ६ नम्रजननांच्या कल्याणाविषयीं दक्षअश. ७ शत्रु. ८ ह्री. ९ राका-ईश-मुक्ती-पौर्णिमेच्या चंद्रासारितें आहे मुरजोचें. १० ज. नकारांत. ११ परशुराम. १२ कोथ. १३ करी-ईश-अंत-गजेंद्रनाश. १४ शंकारहित. १५ काकवी. १६ अमृत. ॥ राहूपासून मुक्त झालेला. ✕ मेहान. + प्राणरहित.

राजासि पुंसानि युधा-	जिन्मानुष ने सहाःनुजा भरता	
मतिमाजि विचार अमा	होय नृपाच्या जगोहिता भरता	११
रौज्यभरोदहनोचित	सद्गुणसंपन्न राम लोकांस	
मत्त युवराज कगवा	करिल मॅहें पूर्ण हा सदैकांस	१२
राजप्रियेसि सांगे	सरदूषितबुद्धि मंधरा दासी	
मन दृष्ट कां सपत्नी-	सुतराज्यं दीनतेसि कां जासी	१३
रावीव सपत्नीतें	स्वसुता मागोनि राज्य घेच बरें	
मन्वेब्द राम वरु वन	उडवुत भरतीं सपत्नी हे चवरे	१४
राज्ञी तसेंचि करि ती	मागे वर सत्यमादरा अडवी	
मधुरतमाहि तिची मति	ती आली लोभदूषिता कडवी	१५
राहे यन्न नृपाच्या	सीता-लक्ष्मण-समेत राम निघे	
मतिमान् गुरुवचनाःवन	सर्वस्ववाधिक असें बरा मनिं घे	१६
राहवि अभिषेका ती	घे वस्त्रं प्रभुसि वस्त्रेले ओपी	
मग सेवा भरताहुनि	माते प्रभुवर म्हणें दिली सोपी	१७
राजासि राम वंदुनि	सर्व-गुरुजनांसि जाय उत्साहे	
महिषी-गृहासि राजा	धरि भय करितील लोक कुत्सा हें	१८
राजा समंत्र धाडी	तो स्वामि-गृही तिघांजणा वाहे	
मरता सर्वहि शोकें	प्रभु करुण म्हणोनि माझे जन राहे	१९
रानट निषाद गुह परि	परम प्रेमळ मरवा तथा भेटे	
महदागमें दहनमा	वनवासे शोक नचनीं पेटे	२०
राजीवनयन साःनुज	मागुनि वदवृक्ष-पत्र जदा बांधी	
मस्तक मकैपर्द तमें	तें न विमोहील साधूची कां धी	२१

१ जगत्-हित-जगाच्या कल्याणार्थ. २ शिरता ३ राज्य-भर-उद्दहन-उचित-
राज्यभारवहाण्याविषयी योग्य. ४ राजाच्या हाताखाली कामकर्णाग (दिवाण) ५,
आनंदनि. ६ सत्-ओक-उत्तमस्थानी रत्नायांस. ७ कैकेयीस. ८ देवांनी विद्य-
उपेक्षी बुद्धिजीवी होती. ९ हर्षयुक्त. १० मनु-अब्द-चवदा वर्षे. ११ शत्रु. १२ कै-
केयी. १३ अत्यंत मधुर. १४ गुरुवचनावें पालन. १५ वृक्षाच्या साली. १६ मृगीगृहाम.
१७ निदा. १८ दयाळु. १९ सप्राण. २० कोबी. २१ महत्-आगम-मोक्ष्याच्या वेण्यानिं
२२ जटाशूरयुक्त.

राजभजन सचिवा हित	न गमे प्रभु उचित जाणवी तरितें
मन करि विकल गुहाचें	जेव्हां जगदीश आणवी तरितें २२
राशि जगद्गव्याची	जी गंगा प्रभु तितें उतरला हो
मग त्या म्हणे गुहातें	येतो बा न तव धी स्फुटरला हों २३
राज-सरय-भरडा जा	साःनुज सरूपीक राम येऊन
मत्स्यवर जसा डोढा	भेटे सानंद होय संपून २४.
गोकनाथ चकोरा	राम तसा चित्रकूटवासि जना.
मधु जेवें मक्षिकांच्या	मुनिराजीच्या तसाचि होय मना २५
राहे समंत्र भेटे	तो महिषीच्या भजोनि गेहातें
महिला वियोग नृप दे	न्यजुनि म्हणत राम राम देहातें २६.
राखाच्याचा ज्ञाता	ज्ञानें गोकुळ जसें तसें पुर तें
मरुशोक श्रीगुरुनय-	घन जीवन अन्यथा कसें उरतें २७
रायेंव सावुज गुरुनें	दूत प्रेपूनि शीघ्र आणविला
मन्युद अनर्थहि तिणें	हर्षद सावुनि स्फुटासि जाणविला २८
राग करी मातेवरि	करुनि पित्याची क्रिया निघे तूर्ण
मयेच्या भय दे प्रभुला	भेटे व्हाया स्वकाम तो पूर्ण २९
राजासि नोय देउनि	समजावी राम ओशक भरतानें
मधुर बदे मञ्जिनां	जें पूर्ण करी न बा शुभ-रता तें ३०
राहोंदे मज चबदा	वर्षें पितृसत्यरक्षणा रानीं
महिमा तुझाहि गावा	तातानें चचन- रक्षणारानीं ३१
राष्ट्राः बनासि मागुनि	घे प्रभुच्या पादुका शिरीं बाहे
मरणद समयादर्शन	कथुनि समावृत्त पुरनिकट राहे ३२

१ नौकेंतें. २ जगाच्या कल्याणाची. ३ अत्यंत चंचला. ४ हावो. ५ चंद्र.

६ ऋषिपंक्तीच्या. ७ पृथ्वीला. ८ रक्षणकर्ता. ९ श्रीगुरु जो नोच नीतिरूप-
मेष. १० भरत. ११ क्रीधदायक. १२ शीघ्र. १३ इंद्राला. १४ राष्ट्र-अ-
वन- राज्य रक्षणार्थ. + कैकेयीनिं. # माघारांफिरलेला.

राक्षस-कदनार्थ निघे	श्रीरामहि चित्रकूट सोडून	
मैंह बहु देता झाला	अच्यःनुसूयांसि हस्त जोडून	३३
रानीं विराधराक्षस	सीतेसि धरी हरी दरीषदन	
मत्ता नया मथुनि दे	पदरनमितयाहि कमतिचें सदन	३४
रात्रिंचर-भीति-रहित	दंडकवन करुनि हरुनि ताप सजे	
मदनांत कसा द्याया	गति त्यांस रूपथ धरुनि तापस जे	३५
राजा गृध्रांचा जो	तातप्रियसरय जरायु तो तात.	
मग्नचि सरयांत केला	हें यश गाने तसेच होनात	३६
राहे गोदातीरीं	प्रभु पंचवर्दांत रत्नुनि दलशाला	
मत्ता रपेचरी लोभे	त्यासि शक्ती जेविं अमृतफलशाला	३७
रागें कर्ण प्राण	छेदी लक्ष्मण छती निला दंडी	
मैदिंरास्त्रप खर बंधु	प्रेरी प्रभुच्या बधास ती चंडी	३८
राक्षस शूर्पणखेचे	कैवारी मारितां रणीं दुष्टा	
महेंदप्रिय दशवदना	कळवी ती परम दारुणा रुष्टा	३९
राख स्वकुळ कराया	कपट-कनक-मृग निशाचर प्रेषी	
मर्त्याःशन चरमच	क्षणेदाचर-राज दशमुख द्वेषी	४०
रावण संहाराया	श्रीहि कपट-कनक-हरिण-लोभ धरी	
मनुकुल-तिलका प्रार्थी	त्यामागे प्रभुहि जाय जेविं हरी	४१
रानांत दूर पळतां	प्रभु कपट मृगासि रवेर-शरें हाणी	
मर्म-हनहि हा सीते	हा सौमित्रे असी वंद वाणी	४२
राणी प्रभुची वाणी	मातुनि भी लक्ष्मणा म्हणे स्वामी	
परणव्यसनीं रक्षां	तुज पर्यसदान मागें वामी	४३.

१ राक्षसनाशार्थ. २ गुह्यमागिरेवं मुग्यज्याचें असा. ३ राक्षसी (शूर्पणखा). ४ कुत्री.
 ५ मद्य व रक्त पिणारा. ६ महान्-अप्रिय. ७ क्रोधयुक्ता. ८ राक्षसराज. ९ रामाला.
 १० नीक्षणाशरानें. ११ वारवाणी. १२ भय. १३ पति-अम्क-दान-पतीचें माणदान. + प-
 णशाला. ‡ आनंद.

रापय म्हणे सवि रहा	स्वस्था भी न रघुसत्तमा यावी.	
मथिना बहुधा प्रभुनें	तो कनक-कुरंग मज्ज मायावी.	४४
राग करी कटु बोले	उदेंजांतुनि घालवी तथा आर्या	
मधुभिन्वभुची भार्या	सिन्धू कगया सरांचिया कार्या	४५
रावण तोंचि मँदुदजीं	शिरुनि हरी श्रीस जड म्हणे आजी	
मात्सम सीन जयश्री	मेळविळी सहज न करितां औजी	४६
राहु कर्ग-यशो-विधुन्वा	तो खळ केन्ना जदायुनें भग्न	
मग तेणेंही अनयें	पक्ष छेदुनि कर्मनीं मग्न	४७
राज-मता गगन-पथें	नेतां लंघुनि कथ्यमूकनग	
मकंद-पंचक पाहे	मोडी ती त्यांत सात्तरीय नग	४८
राक्षस लंकेमध्ये	रोधी सीता मनी अशोक-वनीं	
मणिंकीं रस गंगेचा	नेविं कथेचाचि या अंम कवनीं	४९
राम मनुष्य-तनु प्रफ	परते मृग यधुनि तों अनुज कथिनें	
महिजोक्त श्रवण करुनि	धांवत उदजाभि ये मनें व्यथितें	५०
गोमा उदजीं न दिसे	हाय म्हणे स्त्रीणैमा विन्नाप करी	
मदिराक्षि हाय कोठें	आहेसि म्हणे वरीच शोक धरी	५१
रानीं हुडकी म्नीतें	माळतसा तों जदायुला पाहे	
मरणोत्सुरवाहि यदवी	न दशानन-पाप-कृत्यनें माहे	५२
राजसरवाचें उत्तर-	कार्य करुनि पुनरपि प्रिया शोधी	
मन बरिचेवगि शोकीं	बुडतां लक्ष्मण परोपरी बोधी	५३
राक्षस-कबंध रवाया	धरि त्या प्रभु दे विमान बैसाया	
महिमा श्रीरामाचा	अत्यद्भुत विश्वगीत ऐसा या	५४

१ लक्ष्मण. २ पर्णशालेंतून. ३ मधुदैत्यमारणाच्याची (गमाची) ४ सत्-उदज - उत्तम पर्णशालेंत. ५ मुद्द. ६ देवांच्या यशोरूपचंद्राचा. ७ मूर्छित. ८ उत्तरीयकृष्ण-सह. ९ दागिने. १० मळक्यांत. ११ महिजा-उक्त-सीनेचे भाषण. १२ स्त्रीनंपदसा. १३ जदायुचें. १४ रामाचा. १५ सीता.

राजीवनयन बसवी	प्रेमें शबरीस भावुक विमानिं
मकरोऽलय करुणेचा	हा प्रभु या सत्य भावु कवि मानी ५५
राबगितो प्रणत-गृहां	जो सकळा सिद्धि तो सहाय करी
मर्कट-भल्लूकांनं	चरितें तारावया जगासि हरी ५६
राजस कपिपति वाडी	स्त्री हरुनि जेपे वधावया भात्या
मन्ता प्रभु-वान उडवि	मित्रीकृत सगळकपि भयाभा त्या ५७
राड नसी सगळाची	कुदशा गांगप्रवाहसा राम
मरुदात्मज रविकांत	प्रभु-रवि-संनिधिच यासि दे धोम ५८
राज्य कपीचें देउनि	सगळा अग्रज-वधू दिली तारा
मरुदधिप म्हणे प्रभुजी	तुमच्याचि करीं असे किन्ही तारा ५९
राजी सगळ कपींच्या	धाडी ग्याला न लागला त्रोध
मरुदात्मजचि यशस्वी	होय न दुसरा जर्गी तसा योध ६०
राय कवींचा सरसा	छाया-ग्रह ठकवि न धरि शंकेला
मकरालय शनयोजन	उडुनि गरुडसाचि जाय लंकेला ६१
राम-प्रियेसि मुद्रा	दे वन चरि अहित-कटक ये जथुनी
मथुनि नया पुर जाळी	खळदशाचदनासि भावितें कथुनी ६२
रासभसे पर केले	होउनि उच्चैःश्रवा तसा आला
मणि देवीचा देउनि	बहु मान्य प्रभुसि वान-सन झाला ६३
राळासा प्रभुपासीं	अग्निपासीं पवननंदन समेरू
मदनारि विभु वंद या	वन्सा दहना पुढें पर उमे रू ६४
रावणवधार्थ राम	प्रभु अमित-करांश-कपि-बळेद्र-युत
मकराऽलयासि पावे	शिव-विधि-ज्ञानमरव-महर्षि-कोटि-नुत ६५

१ भावीक. २ सागर. ३ मरुत-आत्मज- वायुपुत्र (मारुती) ४ सूर्यकांत. ५ तेज. ६ मरुत-अधिप-देवांचा-स्वामी (इंद्र). ७ पंक्ति. ८ जमावकरून. ९ भविष्य. १० गर्दभसे. ११ कृणधान्यविशेष (हें धान्य बारिक आहे.) १२ कापूस. १३ असंख्य देवांश जे वानर त्यांचा नायक जो सद्यीव नेणेंकरून युक्त. + रक्षणकरा.

राक्षसराजाऽनुजनि प्रणत बिभीषण पलाश-कुल-राज्य
 मधुप मधु जसें कमळां राम-पदीं पावला यश प्राज्य ६६
 राशि जुळाचा प्रभुच्या नेजा भी विनवि वा यश तगावें
 मज दाम अयुत-योजन- ही सेनु गमेल काय शत गावें ६७
 राक्षस-राज धराया सत्वर कुळसहित मृत्कची पदवी
 मस्तक मनुर्थ-पतिचें दाउनि मीतेसि हो असें बदवी ६८
 रामा बिभीषणाची संगमा माया असें तिला कळवी
 मळवी अश्रुभरें जी मुरव देवी तन्मनोव्यथा पळवी ६९
 राहुनि अष्ट दिन तटी नळकपिला कथुनि सेतुतें करवी
 मग सबळ प्रभु उत्तरे प्राज्य यशोमृत जगन्मया भरवी ७०
 राजा कपि-कदकांचा प्रभुतें घेउनि चढे सवेळनगीं
 मत्तीं त्या दुर्गस्थीं उडुनि पडे श्येन जेविं तुच्छ-रवगीं ७१
 रागें ताडुनि पाडुनि शत्रु-मुकुट ये करुनि भुजयुद्ध
 महिजो-कांत म्हणे वा साहस हें या न म्हणति बुध शब्द ७२
 राक्षस-पुर विभु रोधी अंगद-वदनें दशानना बोधी
 मत्सरिवर अरि परिहर करि साम न आवरीच जड तो धी ७३
 राभिचर-चार धाग्री भुज झाडुनि वाळिस्त करी चूर
 मधुनि प्रासादातें मूर्-कुळवरासि तो कथी शूर ७४
 रागिट वानर क्रक्ष प्रभुची होनां रणार्थ आज्ञा ते
 मलिन निशाचर मथितां प्रेक्षनि म्हणती न भान आ ज्ञान ७५
 राहे महासुनीचा नित्यविधि समाधि समर-यज्ञान

१ राक्षस-राज-अनुजनि-रावणानुज. २ राक्षसांच्या कुलाचें राज्य. ३ भ्रमर. ४ मध
 ५ समूह (समुद्र) ६ भयपाये. ७ माळा. ८ राजागमाचें. ९ हाय. १० स्त्री. ११ नामविशेष.
 १२ पुष्कळ. १३ यश-अमृत-कीर्तिरूप अमृत. १४ सवेळ नामक पर्वती. १५ सीतापति (राम)
 १६ मत्सर करणाऱ्यांमध्ये श्रेष्ठ. १७ राजचडपातें. १८ रामचंद्रास. + तन्-मनोव्यथा-सी-
 तेवीअंतःकरणसंबंधी व्यथा.

मन लुब्ध जय पराजय	दिसती घटिकेंत सम रयज्ञांत ७६
राड रुधिरमांसांची	झाली समरंगणीं मग नदी न
मत्तेभांही तरोंदे	पळति खचर काटिती तग न दीन ७७
राजी सलक्ष्मण प्रभु-	वरविशिखांच्या कबंध-लक्षांचें
मन मोहाया दाविति	नृत्य शनमखादि-युद्ध-दक्षांचें ७८
रावण-भंगें पावे	जो सेनेश ब्रह्मस्त तो मेला
मरतां राक्षस-कटकें	मायावी मेघरव न कोमेला ७९
रावणि अहिपाशांहीं	सौमित्रिस रघुवरासही बांधी
मर्कट-कटकें भंगी	श्रीची होईल न विकळाकांधी ८०
राजा सर्व-खगांचा	धांवुनि ये सरख्य संकटीं कळवी
मरुदशनांतें प्रभुच्या	गुण दोषांतें जसा तसा पळवी ८१
रावण घटकैर्णातें	कष्टें उठवुनि रिपुक्षया धाडी
मदिरा-मदांध तो बहु	कपि-वीरांतें रणांगणीं पाडी ८२
रात्रिंचरेश्वराऽनुज	सुग्रीवातें रणीं धरी परते
मर्कट-कटकें भ्यालीं	विजयें घनसेचि गर्जले पर ते ८३
राजो मग सुदुनि हरी	घटकर्ण-घ्राण-कर्ण वेगानें
महती रव्याति करी सर-	गंधर्वांसिहि न वर्णवे गानें ८४
रागें भरे फिरितो	काळ गमे कपि वर्धा गिळी सगळे
मर्कट भयें गळाले	पर्वत-दात-दृष्टिनेंही नो न गळे ८५
राम प्रभु भुज चरण	छेदी तरितो न आवरे अहित
मस्तक रवंडुनि पाडी	त्यातें करि वीर-मंडळीं मैहित ८६
राक्षसे-राजाचे जे	बंधु सुत सचिव सहाय ते सर्व
मेढ कपटाचे खचले	दाखविते बज्रपाणिना गर्व ८७

१ वेगवानांत. २ गजांही. ३ पंक्ति. ४ इंद्रजित्. ५ मरुत्-अशन-सर्पांतें. ६ कुं-भरणांतें. ७ रात्रिंचर-ईश्वर-अनुज (कुंभकर्ण) ८ शत्रु. ९ सुग्रीव. १० सो-दी. ११ पूज्य. १२ रावणाचे. १३ गृह. १४ इंद्राला.

रावण त्यांच्या शोकीं	जें जें श्रुत सदैनुजोक्त आठवि तें
मसणाप्रति सल्लंघन	स्वकुळाहि महाबळाहि पाठवितें ८८
रावणि धैर्य नया दे	गगनांत शिरोनि शस्त्रदृष्टि करी
मनि मोही सर्वांची	बुडवी प्रभुही दशा तशीच वरी ८९
राजीवभव-सुताची	तृदयांत धरुनि यशःप्रदा बाणी
मरुदात्मज औषेधिनग-	शृंग पुरंहेरादिनिकटगत आणी ९०
राहे न शल्य-मोह	क्षत तद्गंथाऽनिळें कपिबळांत
मनुज-तनु साऽनुज-प्रभु-	सह उठले सर्वही भट पळांत ९१
रावण-सुत मायावी	सीता मायामयी रची मारी
मग्न करि महाशोकीं	माधु बिभीषण तया भ्रमा वारी ९२
रावणि बिभीषणानें	युक्ति कथुनि लक्ष्मणासि मारविला
मघं व्याला थोडा दे	दे विजय करुं त फार हा रविला ९३
रावण शोकें रववळे	धर्वळे तरभा धरुनि करवाळा
महिजा-मथना धांवें	वारी त्या बुध सपाशर्व अरेंवाळा ९४
राक्षस बळ चतुरंग	प्रभुवरि मथनार्थ पाठवी रागे
मधुभित्पवना त्यांनुनि	एकेंहि दिली न पाठ वीरगे ९५
राख प्रभुशरदहनें	केलें बळनृण असेंहि परिसून
मदिरांध दुरभिमानी	मोडी अज-सूनुची न परिसून ९६
राट् क्रोध धरि निघे	न गणुनि उत्पात अपशकुन भारी
मरुसरव व्हाया घाली	गांठि प्रभुशीं सकंठ-बळ मारी ९७
राळ करी सर्वांची	सौमित्रिस शक्तिनें विकळ पाडी
मर्मी खर-विशिरवांही	त्यातें प्रभु तो भ्रमे असें ताडी ९८
रागे अनुपूर्व भगव-	दास्यां बहु ज्यासि तो महासकृती
मरुदात्मज उठवि पुन्हा	त्याचि उपायें तया महोसकृती ९९

१ सन्-अनुज-उक्त-साधुबिभीषणाचें भाषण. २ सन्-लंघन-साधुचें लंघन. ३ राजीव-भव-सुत-ब्रह्मदेवाचा पुत्र (भारद) याची. ४ मारुती. ५ द्रोणाचलाचें शिखर. ६ कैलासपर्वताजवळचें. ७ इंद्राला. ८ धर्वळ-इतर-भा (कृष्णवर्ण). ९ तरवारीला. १० उच्छिखळास. ११ रामरूप बाधूस. १२ वीर-अग-वीररूप मर्धनातें. १३ दशरथाची. १४ निजिपिने. १५ अनुराग (प्रीति). १६ महाबळ. + सातेला मारण्यास. * राजा. * फजीवी.

राईचा गिरि गिरिची	राई करि त्या दशास्य तो काय	
महिमा अरिसहि देतो	ज्याच्या तृदयांत आपले पाय	१००
राजा गीर्वाणांचा	रथ दे त्यावरि बसे करी समर	
मकर निवटिला जेणें	जो कासारिं म्हणें करीस मर	१०१
रात्रिदिवस सप्तक रण	अत्यद्भुत ज्यांत शत शिरें तुटलीं	
मरण तरि न अरि पावे	पहिलीं जैशीं तशीं नवीं फुटलीं	१०२
राद्धानं दशमुखाच्या	अंताचा तें न होय कोणाही	
मरण-भयप्रद आला	जेविं दुरबल्ला स्वर्गेह कोणाही	१०३
राहे साधि प्रभु तो	रवितृदय अगस्त्य दे जपायास	
मथिशिल अरिसि रवि असें	वदला बहु न करितां जपायास	१०४
राक्षसवरा बधी तो	वरविध्यस्त्राभिमंत्रितें वाणें	
महिला लोकेशांच्या	वांटिति तेव्हां महोत्सवें वाणें	१०५
राशि स्वःपुण्यांचे	प्रभुवर कर वर्षले सरी घनसे	
महभर तो कथन विपुळ	त्यांत पररसासि लेश रीघ नसे	१०६
राक्षस-वध-विजयानें	गाती गंधर्व नाचती देवी	
मध्य ब्रम्हांडाचा	वाद्यस्नय-रव न रिक्त तिळ देवी.	१०७
रावण-दाहादि सविधि	करवूनि पदीं विभीषण स्थापी	
सग देवी दिव्य करी	सद्यश सत्यादिलोक हें व्यापी	१०८
राजा दशरथ भेटे	उठवी मृत-रक्ष-कपि-बळें शक्र	
मन सकवीचें मानी	हें सद्यश अमृत अमृत नें मक	१०९
राक्षस-राजा कर्वी	सबळ सुगळ पूजवून तत्सहित	
महित विमान वरि निघे	राम करायासि भरत-वत्स-हित	११०

१ मोहरीचा. २ इंद्र. ३ देवाचा. ४ सरोवरान. ५ सिद्धांत. ६ स्वर्गाह-कोण-अहि
 आपल्या घराच्या कोणास राहणारा सर्प. ७ आदिबृहदय. ८ वर-विधि-अस्त्र
 अभिमंत्रित- श्रेष्ठ ब्रम्हास्थानें अभिमंत्रित. ९ स्त्रिया. १० स्वर्गपुण्यांचे. ११ उ-
 त्सावभर. १२ अगण्य. १३ सीना. १४ शपथ. + कसर. १५ वाघें आणि कृति वाचा श

राजसूतेसि रण-कथा	कथुनि प्रभु सेतु दारवरी रमबी
मधुर-वचनें विभीषण-	सगळ-समागम मना रुधा गमबी १११
राहु जमा चंद्रानें	मोह तसा ज्या क्षणाः कुळा कबळी
मनान-मिच येथें	सुगति वरुनि सद्यशें कुळा धवेळी ११२
राजिने कुसुमविमानीं	विरहींचें वृत्त सर्व आयकवी
मधुपिफकूजित तैमं	प्रभु-भाषण हें म्हणेल काय कवी ११३
रा मग ता आधीं हें	नाम जिचें तीस घे जग नयानें
मग्न करवी करिता प्रभु	गोदेनें पावला गगनयानें ११४
राजीवाःक्ष विभक्त म्हणें	सादर गोदावरी-तटीं बसलों
सुदिराक्षि तरिच सप्रिय-	जन सुविमानीं कुबेरसा बसलों ११५
राज्ञि अगस्त्याःश्रम हा	अव्याःश्रम चित्रकूट नेंच लोकीं
महदे मदा या गंगा	यमुना हा श्रीप्रयाग अबलोकीं ११६
राहे प्रभु प्रयागीं	नमुनि भरद्वाजमुनिस नूर्ण पण
मग झाला सिद्ध म्हणें	आशीर्वादें तुझ्याचि पूर्ण पण ११७
राजि कमृनि येथें	येइत तूं कुशळ घद गुहा भरता
मरुदान्मजा असें प्रभु	सांगे परम स्वदास्यलाभरता ११८
गधींचा पिकंपक्षि-	स्वन रसिक-जनासि बहु तया परिस
मधुर मरुज्ज-रव गुहा	मानी जीवोतु मूर्त या हरिस ११९
रा नट कपि परि गुरुहुनि	चंद्राहुनि अधिक वाटला भरता
मन्याःनिलाहुनि श्रम-	हर रघुपति-भजन-वाट-लाभ-रता
रा कोरमण चकोरा	तेसा प्रभुवर तया गुहा होय
मग दर्शन दे भरता	देतो घन चानका जसें तोय १२०
राजित होय न केवळ	सोफेनचि बहु निवोनि विश्वादि नें

१ सीतेस. २ शुभ्रकरी. ३ वसंत कर्तुंत कौकिल्याचें भाषण-जमें. ४ नारा. ५ तेजोदायक किंवा उन्साददायक. ६ त्वरित. ७ प्रतिज्ञा. ८ मरुत-आत्मज. ९ वैशाखीचा. १० कौकिल. ११ मरुत-ज-रव-राघु पुत्राचा शब्द. १२ जीव-नोपध. १३ चंद्र. १४ अलंकृत (शोभायुक्त) १५ अयोध्याच ः नूतन. + मरु-नात-मिच-(जरायु) ✕ शोभायमान पुष्पकविमानी.

मपमयित धवळ सुयशें	केले ब्रम्हांडभांड विश्वहितें	१२२
राज्याभिषेक-विधि तो	केला वरुनि प्रभूत्तमें धन्य	
मणगट धरुनि दबडिलें	भवभय राहेल कोणतें	अन्य १२३
राजे सुगल विभीषण	जनकादिक सर्व पूजिले सबैळ	
मरुदात्मजा निज यश-	श्रवण-चर दिला जसा सुधा-कवळ	१२४
राउत उच्चैःश्रुतिचा	जो त्याच्या मरुगनितें जसा अन्य	
मनुजेन्द्र श्रीराम	प्रभुच्या पावे तसा न राजेन्य	१२५
रास्मादि-कपाय शमवि	चातादिस अमृतरस तुरवि शेष	
मनुजप तसा प्रजाःधिस	राम असा स्तविनि महिंकर विशेष	१२६
राज्य प्रभुचें प्रभुच्या	राज्यापरि मत्त लवण गंधर्व	
मथनी त्याच्या गमला	शत्रुम तसाचि भरतही शर्व	१२७
राष्ट्रचि न राम निवर्चा	देउनि धर्मार्थ-काम-मोक्ष मही	
मन अनुसरे प्रजांचें	अक्षमसा रामराज तो क्षमही	१२८
राजाराम दयाघन	भक्तमयूरसि हा अमृत-वर्षें	
मन निवडुनि नाचवि जो	भव-भान उरो न दे किमपि हर्षें	१२९

समाप्त.

परंतु*रामायण.

बालकांड.

श्रीरामचरित कर्णितें	मुक्त सहनू किमपि संधितां भावें	
पार न लागे दर्शनात-	बदनाहि परंतु वाटनें गावें.	१

१. ब्रम्हांडरूपभांड. २. सेनायुक्त. ३. मारुतिष्ठा. ४. उच्चैःश्रुत्याचा. ५. मनुज-इंद्र-मनुष्यां मध्ये श्रेष्ठ. ६. राजा. ७. ब्राम्हण. ८. औषधि विशेष. ९. समाससृति. १०. राजा. ११. महादेव. १२. मन्वेक आर्येन परंतु याशब्दाचा उपयोग केला आहे, म्हणून परंतुरामायणी हें नांव दिलें आहे. १३. एकदां. १४. शेषालाही

संकल्पेचि सर-द्विज-	पीडक रक्षःक्षयं स्व-भजन-रसा	
देता परंतु झाला	दशरथ-भक्त-प्रियाः ^१ अजे नरसा	२
एकेचि मूर्तिनें प्रभु	करिता त्रैलोक्य-कामना-पूर्ती	
क्रीडार्थ परंतु धरी	चार विजगन्मनोहरा मूर्ती	३
ते राम भरत लक्ष्मण	शत्रुघ्न कुमार सारसाः ^२ क्ष जना	
दिसती बाळ परंतु	स्वगुणांहीं हरिति गुरु-मुनींद्र-मना	४
श्रीराम लक्ष्मणांनं	मागे पहिलेंचि सिद्धि-सदन मुनी	
गुर्बाक्षेनें वृष दे	क्षण-विग्रहाक्षम परंतु पद नमुनी	५
बालनि मुनिच्या मागे	रुक्मणार परंतु ते कुमारमणी	
पाहुनि बहुधा बदली	हंत श्री शंभुची उमा रमणी	६
निष्ठुर गमे परंतु	श्रीरामा कृच्छ्रा न बाधाया	
विद्या बळा अतिबळा	ये शीघ्र म्हणे पथांत बा धाया ^३	७
ब्रेदनिधि परंतु प्रभु	ये विधिनें गांधिजे दिलीं अस्त्रं	
जिहीं राजा घेवो	प्रेमें स्वाःश्रितजनाः ^४ पितें वस्त्रं	८
स्वीबध निघ परंतु	ब्रह्मोक्तें पूर्ण ताटका मारी	
त्या प्रभु-यशासि मानी	अमृताचें पूर्ण ताट कामारी	९
सिद्धाःश्रमांत करितां	यज्ञ-प्रारंभ घालिते घाले	
आले परंतु भस्म	श्रीराम-प्रभु-शराः नळें झाले	१०
शत योजनें उडाला	प्रभु-शर-पुंखाः ^५ निळें परंतु पडे	
मारीच अकूर्पारीं	भाविबळें त्या रचळा न मृत्क घडे	११
मुनि मिथिलेसि निघे कीं	जनक स्वाःध्वर-बिलोकना बोहे	
वेणार परंतु म्हणे	प्रभु शिव-चापेक्षणस्पृहा आहे	१२
जाणां गौतममुनिचा	आश्रम लागे पुसे कथा राम	

१ जन्मरहित. २ सारस-अक्ष-कमल,नेत्र. ३ क्षणमात्र वियोगसोसण्याविषयीं असमर्थ. ४ नामविशेष. ५ विश्वामित्रें. ६ ब्रह्म-उक्त-मुनिवचनें. ७ शिव. ८ सागरीं ९ नामविशेष(मगरी) १० आपला यज्ञ पाहण्याविषयीं. ११ बोलावी. १२ शिव-चाप-इक्षण-स्पृ-हा- शिवधनुष्य महाण्याची इच्छा. १३ वृत्तव्याया.

परंतुरामायण.

(२१)

तत्काळ अहल्येचें	चिर नष्ट परंतु वाढवी धाम	१३
अति कठिन भर्ग-धनु अति-	सुकुमार मधु परंतु गुण जोडी	
वोढी सलील लीला-	नर-तनु तें इक्ष जेवें गज मोडी	१४
जी ब्रह्मीं रुपे रामीं	भासे नरसा परंतु ती चव घे	
दशरथ आणुनि तत्कृत	केले कन्यार्पणें सखी चव घे	१५
निज-गुरु-चाप-ध्वंसें	क्षत्रांतक राम पथ धरी कोपे	
तो मधुसुदें परंतु	घुमणि सुदें चंद्रमा तसा लोपे	१६
लंक सना करुनि पुदें	दशरथ राजा प्रवेशतां सारी	
मुदिता होय अयोध्या	तीन सदा श्री परंतु हे भारी	१७
ज्याचा वियोग घटिका-	भरहि सद्गुसह परंतु आजाला	
भेदाया तो भरत	प्रेषाचा लागलाचि राजाला	१८

अयोध्याकांड .

साहित्य करी राजा	अर्पाया चौवराज्य रामातें	
दयिता परंतु मोडी	केंकेयी-नाम कुमति वौमा तें	१
ती पूर्वदत्त मागे	बर दोन परंतु राज्य तनयातें	
घावें म्हणे ननुर्दश	वर्षे जो ज्येष्ठ राम बन यातें	२
दुर्बुद्धि-मंथरा-मत-	दूषित-मति सर्पिणी तसी खचळे	
राजा मार्या बहुधा	करही जोडी परंतु ती न बळे	३
गुरुसत्यरक्षणार्थी	दाराऽनुजसह निघे सखें राम	
वल्कल धरी परंतु न	मोडी त्या श्री जसी सती धाम	४
वाडव केंकेयीतें	स्त्रिं म्हणे दशरथामही पुर तें	
न विटे परंतु चिच	मधुचें कीं शांति-सद्गुणें पुरतें	५
पायींच जात होता	तात-प्रेषित-रथी परंतु बसे	
पौर लयजुनि निघे मधु	दिसला निष्ठुर मनीं परंतु नसे	६

१ तेज. २ जनक. ३ परशुराम. ४ सूर्यासुदें. ५ आनंदयुक्ता. ६ वका. ७ गुरु-सत्य-र-
क्षण-अर्थी-गुरु दशरथ जो त्याचें सत्य रक्षण करूं इच्छिणारा. ८ पुरवासी लोक. + गृह.
* स्थूलपद.

सेटे नियादपनि गुह -	नाम सरवा वल्कमुग्धदेहानें	
दे प्रभु म्हणे परंतु	हुत नो त्या न वट-दुग्ध दे हातें	७
परनोनये परंतु न	हठ उचिन असें समंत्र नो पाहे	
प्रभु जाय चित्रकूटी	मुनिम नमुनि मुनिहृतोदजी राहे	८
आला सैन परंतु न	काढी बदनावरुनि शेल्याला	
मोकेनीं जम शोकें	नीट नसे जेविला नसे त्याला	९
रूप कौसल्येसि कथी	मृत्कप्रद पुत्रशोक हा शाप	
मोडी प्राण परंतु न	राम सकुण धन्य म्हणति आशाप	१०
होता दूर परंतु	द्वैत गुरुनें साधु भरन भाणविला	
केकेयीनें त्याला	राज्यार्थ कृत प्रयत्न जाणविला	११
हांसे माय परंतु	मृत-गुरु नो साधुराय हाय बंदे	
कीं ती मृदा बुडवुनि	गतखंडी एक राज्य हा पव दे	१२
नीतें क्षमी परंतु	क्रोधें धिक्कार करुनि साधु निघे	
नमुनि गळां पडुनि रुडुनि	कौसल्येचा प्रसाद साधुनि घे	१३
सार्थक करी पित्याचें	बुध भक्त परंतु गुरुघचहि मोडी	
होम गुह भरदाज-	मृत सत्कृत धरुनि गुरुगृणीं गाडी	१४
तो प्रभुसि चित्रकूटी	प्रार्थी आग्रह करी फिरायास	
सरूप परंतु न वळला	कीं हरणें विप्र-सर-चिरायास	१५
हठकर परंतु समजे	माथां वाहोनि पादुका परने	
नंदियामीं राहे	श्रीसीं स्वर्दाहि साधु नो न रंत	१६
श्रीसीनेसि विदारुनि	वक्षोज जयंतें काक दे बास	
नसुटे पळे परंतु	प्रभु अम्बें हां नंदेकेंनेबास	१७
अति शक्ति रम्य परंतु	प्रभुवर नो चित्रकूट नग मोडी	

१ वल्कलानें सुशोभित देह ज्याच्या त्या गमातें. २ मुनि-कृत-उदज-कपानें केलेल्या आभरी. ३ सागरी (समंत्र) ४ अयोध्येत. ५ दिग्पाल. ६ सत्वर. ७ सदनशील. ८ प्रमत्नता. ९ विप्र-सर-चिर-आयास- ब्राह्मण देव यांस बहुकाळ झालेले दुःख. १४ स्तन ११ जयंत संज्ञकावना. १२ नत- एक-नेत्र- त्या कावळ्याच्या एका डोळ्यास.

अत्रिस अनुसूये सह
बेणी चाली गुंफा
अनुसूया तत्पुण्ये

छात्र सन-तसा सदेर कर जोडी १८
तिस पुण्ये अंगैराग दे भव्य
सीतांगी चिर परंतु ते नव्य. १९

अरण्यकांड.

दंडकवनीं विगैध	श्रीम हरी नाडिनी तथा दोधे	
सोडुनि सीता स्कंधीं	ते काळ परंतु बाळसे तो घे	१
नोडुनि भुज खड्गांहीं	केला व्याकुळ परंतु तो न मरे	
त्यानें पुरुनि गर्तीं	वदले भूपिदिन-वहिसा शम रे	२
मथिला परंतु कोडी	कीर्त्यमृतनदास देवतुंबु रुतो	
न तुज कण अमें वदला	उद्धरिला धनदशम तुंबुरु तो	३
शरभंग सुनिकरेश्वर	ये न्यायाला परंतु तो गेहे	
पाहे प्रभुते पृजी	मग हो मुनि-देह मगतिनें लोहे	४
नाम स्त्रीक्ष्ण परंतु	प्रेमळ तो राम मस्तकीं हुंगी	
आळिगी चिर तत्तनु	वाटे त्या जडलि मधुरसा मुंगी	५
राम महाश्वर्य म्हणे	ऐकुनि खळ-वृत्त मुनि परंतु मरीं	
शोकप्रियाभ्रमंगच्या	बहु भरला कीडनां निकाम भरीं	६
दंडकवनीं मुनींच्या	रमनां भव्याऽभ्रमांत बहु हर्षे	
प्रभुहृदया अल्प दिनें	गमलीं गेलीं परंतु दश वर्षे	७
पी मिंधु परंतु घट्टेज	अति सौम्य महानपानिधि प्रेमं	
प्रभुते भेटे हर्षे	परम अधन जेविं पुष्कळे हेमं	८
शक्रस्थापित शस्त्र	स्वीय परंतु प्रमाद मानुनि घे	

१ शिष्य. २ स्त्रीमह. ३ उदी. ४ वृत्तन. ५ नामविशेष (राक्षस). ६ खड्ग्यांत
७ पृथ्वीमध्ये आच्छादित अग्निसा. ८ कीर्ति-अमृत-नद- कीर्तिरूप अमुनाच्या नदा.
म. ९ धनद-शम-कुबेरानें शापलेला. १० पावे. ११ बहुकाळ. १२ सरोवरी.
१३ शक्र-विष-अप्सर- इंद्रविष-अप्सर्यांच्या. १४ अगस्नि.

पंचवटींत बस म्हणे मुनि मग तो सदरितिभिरभातु निघे १
 गृध्र जदायु परंतु स्वजनक-सरय म्हणुनि मानिला फार
 गार प्रभुनें केला सीता-संगोपनादि घे भार १०
 तुच्छा परंतु गुर्वी प्रभुनें सौमित्रिरचित दलशाला
 बहु मान मृन्मयोही कनक घटाहूनि अमृतकलशाला ११
 पाहे पंचवटीतें जीच्या गोदावरी निकट वाहे
 राहे वर्नी अयोध्या-वासी नृप-सुत परंतु सरय लाहे १२
 श्रीरत राम परंतु त्यागुनि लज्जा रनार्थ ये रंडा
 रसिक-जन इक्षुदंडा सोडुनि चोखील कोण एरंडा १३
 रामाज्ञेनें लक्ष्मण तत्कर न परंतु कर्ण नासा हे
 तदवयव घे तथाच्या ती शूर्पणखा न वर्णना साहे १४
 भगिनीदंडें खबळे प्रभु-नाशा ये परंतु खरचि पडे
 दिनमणि कडे पहाया डोळे होतील काय बर चिंपडे १५
 ती दशवदना दावी मुरव सांगे म्यां त्वदर्थ जोडावे
 कां न स्त्रीरत्न नरें हें घ्राण परंतु काय तोडावे १६
 तद्भगिनीचे नासा छेदुनि दोन्हीहि कर्ण कापावे
 आजुनि मदश्च न पुसासि सरभि पशु परंतु तैर्गका पावे १७
 सीता-हरणार्थ निघे जो म्हणवी आपणासि कवि चार
 सांग निगम पाठ जया विधिचा पणतू परंतु अविचार १८
 मारीच म्हणे उडवी शत योजन यदिपुत्रा पिसारा ज्या
 तो मी परंतु म्हणसी कां जावे काय तूं पिर्मा राजा १९
 म्हणतोसि राम-दयिता हरिन पुढें करुनि हेमहरिणा मी

१ सत्-अरि-निमिर-भातु-शत्रुरूपअंधकाराविषयीउत्तमसूर्य. २ मोठी. ३ प्र-
 ष्ठायोगानें. ४ पर्णशाला. ५ मानीच्यालाही. ६ सेवील. ७ नासिका. ८ त-
 त्-अवयव-निघेअवयव. ९ मामविशेष(राक्षस). १० उद्यानिंवाहणारे. ११ म-
 त्-अशु-माझेरोदनोरक. १२ यत्ना. १३ वेद. १४ पेडा. १५ रामाची स्त्री(सी-
 ता). १६ स्वर्णशृगा. + यत्-इपुत्रा-ज्याच्या पाणाचा. ॥ सीताभरक्षणादि.

परंतुरामायण

(२५)

हैं करिसिद्ध गजा तूं	मृणसील परंतु हाय परिणामीं	२०
बदला स्पष्ट अमें तो	कामांध परंतु नायके कांहीं	
भीना रामकथांहीं	भी अहि नष्टायु काय केकांहीं	२१
हाय कनक-मृग राक्षस	सीनाहि मृणे धरा हठें मागे	
लागे प्रभु मार्गें तो	विशिख-हत परंतु रामसा गौगे	२२
श्रीनिं रक्षक देवें	शक्ति भक्त परंतु दवडिला रागें	
आंगें द्वाया भस्म	भूरमनि तितें हरी तथाभागें	२३
अति वृद्ध परंतु खळा	विरथ करुनि तो जटायुखग तीतें	
मोडवि अरि तत्पक्ष-	छेदुनि घेऊनि जाय अगतीतें	२४
हा गम मृणे करि बहु	आक्रोश परंतु ती महाबुद्धी	
नग बानरांत टाकी	लागाया प्रभुमि आपुली शस्त्री	२५
पावे लंकेसि तिला	ठेवी दशकंठ तो अशोकवनीं	
आहे सर्वत्र बहुत	तच्छोक परंतु या नसो कवनीं	२६
प्रभु धीर परंतु करी	बहु शोक विनाप साः सुज वनांत	
तां जनकें सरना देखे	जो क्षम झाला स्वयं ^{११} पिदवनांत	२७
अज्ञान परंतु कथुनि	वृत्ते ^{१२} भाण मधु ^{१३} रुवरि मोडी	
करि राम तत्क्रिया कीं	प्रीति पितृ ^{१४} प्रीतिहनि न ती थांडी	२८
दे सगति कबंधानें	शबरानें प्रभु परंतु पंपेतें	
पाहुनि हाय मृणे क्षण	बंधु ^{१५} मदुकेंच दुःख मंपे तें	२९

किष्किंधाकांड

भी सगल परंतु पुढें ये भेंटे पवन-पुत्र विमयानें

१ नष्ट आयुष्य न्यावें. २ मयूरवार्णनीं. ३ आंगड. ४ दीग. ५ शतृद्ध. ६ अपरा-
धानें. ७ गतिहीनत्वा. ८ अलंकार. ९ शोध. १० जटायू. ११ स्व-यंषित्-
अयन-आपल्या स्त्रीच्या रक्षणानें. १२ अति पीडित. १३ घटनेची गोष्ट. १४
प्रभु-ऊरुवरी-रामाच्या मोडीवर. १५ लक्ष्मणाच्या उत्तम भाषणानें.

(२६)

मोरोपंत

वाहे वृष्टं दे सरव	देवांच्या तेविं लेशहि न यौनें	१
अन्यांत्य ते परंतु न	कटक मुकुट रत्नहार निष्क पटे	
समदुःखत्वं देती	नर-वानर-सख्य होय निष्कपट	२
प्रभूमि सगल देवीचे	नग शोकप्रद परंतु ते दावी	
लावी गम उगसी	स्वाधिक दुःखी मरये तथा भावी	३
तज परंतु पुसे प्रभु	मोमिनि म्हणे मला कळे सेवा	
नमितां देखत होतो	मी जीं तीं हींच नूपुरं देवा	४
सुग्रीव म्हणे वानर	तुजेंदार परंतु मी नसें कधी	
तुज देवी भेदवितां	व्यसनीं धृति हित-करी तमी येथी	५
राम पुसे सगल कथी	वैगचे वीज बालिषळ भारी	
वारी नच्छंका प्रभु	अति सकृप परंतु कपिवग मारी	६
निंदा परंतु वानी	समजे श्रीराम विष्णु कर जोडी	
प्रभु कपि-राज्य-श्रीसीं	तारेसींही कळान दे गोडी	७
कपि कोटि कोटि सगल	प्रभुच्या कार्यार्थ मेळवी प्रेमी	
बहु गोधिलें परंतु न	दिरांगी ती दिक्करीं न तो ह्मी	८
दक्षिण-दिगंतहि बहु	भ्रमले भ्रमले परंतु संपानी	
अग्रज नटायुचा कथि	लंकास्थित राममेघगंगा ती	९

सुंदरकांड.

दुस्तर परम जलमफार -	निधि शतघातन परंतु विघातें	
न गणुनि मारुनि लंघी	गौर्यदसें रामभक्तिनिघातें	१.

१ पाठीनें. २ विमानें. ३ कडी. ४ पदक. ५ चरु. ६ गमासि. ७ दागिने. ८ तें जाणता. ९ पादभूषणें. १० हरिनी स्त्री ज्याची अमा. ११ काडी. १२ तीन दिशांच्या अर्थी. १३ रावण. १४ दक्षिण-दिक्-अन-दक्षिणदिशेचा दोंबट. १५ राम रूप मेघाची वीज (सीता) १६ सागर. १७ गार्दचे पाउऱ्या. १८ राम-भक्ति-निघ-रामभक्तीच्या स्वाधीन जो मारुती त्याने. + सीता.

परंतुरामायण.

(२७)

गरुड पवन मन चाँच्या	दावी नो अंजनीकृत रयाते	
दुस्तर परंतु होय	स्मरतां भव-भंजना सैतर याते	२
लंकाः धिदैवत करी	कटकट कपिसीं परंतु भंगे ते	
अथ गवळहि नदी वेगे	मागे मारील काय गंगेते	३
भी वानही भवेशीं	सरमनहि न धरि परंतु शंकेते	
सीनेमि अशा कवनीं	पाहे शोधुनि समस्त लंकेते	४
दशमुख विनाय परंतु	श्री धिकारी नयासि ते पाहे	
वाहे रोमान् म्हाणे	श्रीरामायोग्य हे सती आहे	५
मुद्रा दे कुशल कथी	आधीं वचके परंतु मग हर्ष	
कुशल पुसोनि तयावरि	आशीर्वादामंतं सती वर्षे	६
मंथीं वाहुनि नेतां	नो वार म्हाणे परंतु ती हांसे	
वदली जाइन पडतां	काव्याने शत्रुच्या गळां फांसे	७
कन कृत्य होय मारुनि	घे चूडामणिसमेत मंदेश	
वंदुनि निघे परंतु	स्वमनिं म्हाणे वदविला न मंदेश	८
बहु सद्गुण फळभांगे	लवले होते परंतु ते मोडी	
गोडी बोटचि करि नो	झोडी वनपाळ मम्मके फोडी	९
बहु गदस-कटक वधी	मारी दशकंदनंदना अक्षा	
भक्षा गृध्रांसि म्हाणे	पोसाल परंतु आपणा रक्षा	१०
घननाद ब्रम्हाज्वा	वश नच व्हावा परंतु मा पडला	
सर वदले अन्य-द्रुन	हे हा पाशांन चातसा पडला	११
बांधुनि समेत नेला	वांदुनि परंतु करुनि आसोसी	
दशकंद सुरंग हा हे	वदाययातीच धरुनि आसोसी	१२
बोलि प्रभु-गतीं तव	मन लुब्ध परंतु यातुपा परतो	
दीप्त-ज्वलनचि चारिल	जे गक्षम-कटक या तुपा परे तो	१३

१० वेगाते. १२ सरसाते तगायाम योग्य ३ पतिव्रता (सीता) ४ निरोप. ५ मे-
द-ईश- (रावण) ६ नामविशेष. ७ इच्छा. ८ हे गक्षसपते (रावणा)
९ शत्रु + मदीम अग्नि.

व्हावें नम परंतु	कोथें दुष्ट प्रदीप्त करि पूंस	
पेटवुनि पलोशपुरी	रडवी तो वीरनायक रिपूंस	१४
पर भस्म करि परंतु	ज्वलन बिभीषण-गृह स्वयें रक्षी	
भक्षी बहु शत धीवर	उगळी विप्रा जसा महोपक्षी	१५
हर्ष परंतु सीता-	दाह-भय धरी म्हणानि पुनरपि नो	
पाहे देवीस जसा	पिउनि गुरूकिस पुन्हाहि सूनर-पितो	१६
होते महेंद्रशिरवरीं	चिंताः कुल कपि परंतु ते धीरें	
लंघुनि समुद्र भेंदुनि	हर्षविले वृत्त कथुनि न्या वीरें	१७
अनुचित परंतु शिखरे	पूर्वग वळे दधिमुखामि नाडून	
पाडून फळें प्याले	मधु मतिमत् मधुवनान्त सांडून	१८
कप्यपगध दधिमुखें	सकळ कळाविला परंतु तो राजा	
हंसनि वंदे सांग तयां	द्रुत भेंदा आति साधु होरा जा	१९
दधिमुख नसेंचि कथि ते	रुत-मंतु परंतु न निळ ही प्याले	
धोले फळें मध्वशनें	होयें गर्जन नभोपथें आले	२०
नमिती सांगद मारुति	कपि सगळा लक्ष्मणा घनश्यामा	
सीता कुवाळ पुसे न्यां	प्रिय धैर्य परंतु न धरवे रामा २१	
मारुति चूडामणि दे	रघुण काक-कथा-निरोप आयकवी	
अराकून पुसे परंतु	प्रभु तें प्रेमं कथील काय कवी	२२
प्रभु मैवं पुमयाः धिक्	आकिंगन दे परंतु वदला हें	
बभु देउनिहि कृणी सी	बापा तूं उत्तमार्ण-पद लाहें	२३
बहु असनि परंतु म्हणति	यान्मीकिप्रमुख विप्र यामम हा	
प्रभुच्या प्रेमें पावे	मारुति होऊनि विप्रयास महा	२४

१ पुच्छ. २ गदासांची नगरी (लंका). ३ कोळी. ४ गरुड. ५ सीता जवेल अ-
सें भय. ६ पानर. ७ नामविशेष (राक्षस). ८ यथेच्छ. ९ कपि-अपराध.
१० सुहृत्. ११ वृस झाले. १२ फळ-मधु-अशन-फळसंबंधी मधूच्या; भक्षणातें.
१३ आकाशमार्गाने. १४ सकल पुरुषार्थापेक्षा अधिक. १५ सावका राखें स्थान

युद्धकांड .

विजयपद परंतु प्रभु विजयमुहूर्ती बसे कपिस्कंधीं
यहाणी पर-मद-हर- गुण जैसा गंधहस्तिच्या गंधीं १
तीरांजनीतनुजरथ दाशरथि-सहाय कपिचमू-भर्ता
उत्साह परंतु अतुल्य कपिकटकीं जय-समृद्धिचा कर्ता २
प्रभुसह सगल-सरक्षित सागरतीरास पावलें कटक
भटक परंतु पडे हा नोहि म्हणे कपटनर जगद्वटक ३
अरि-बंधु परंतु शरण आला त्याचा शरण्य-वर पावे
दे लंकाराज्य करी यश जेणें सर्व ताप हरपावे ४
मार्थी अजित परंतु न करितां अस्त्रप्रयोग कर जोडी
सागर सेतु रचिल नळ कपि हें मांगे तयामि विशु सोडी ५
रचिला सेतु समुद्रीं शनयो जन लांब रुंद दश गावें .
कटकासि परंतु थिटा होय प्रभुचें अचाट यश गावें ६
कपिपति सैवळशिरवरीं चटुन उडुन पडुन बरि सुकुट उडवी
तुडवी परंतु नुमजे अंगद-सृक्कंहि रचळ सकळ बुडवी ७
प्रभुचें शिर धनु दावुनि रचळ रडवी बहु परंतु सीतेनें
मोरमा परमात्मा ये समजावी नाथ-घात-भीतितें ८
युद्धीं अहिपोंशांहीं घननादें बड दाशरथि केले
रडविनि मनी परंतु भिजटा वदली उगी नहे मेले ९
हाय म्हणे प्रभु सगळहि तांनि बिभीषण परंतु स्वर्गपति तें
संकट हरि मारविळे धूम्राक्षप्रमुख बहुत भग पतितें १०
भग मौमित्रिस पाडी दशमुख विधि-दत्त-शक्तिनें ताडी
प्रभु मद परंतु झाडी विरथ करुनि मार्ग दे गृहा धाडी ११
पावे पश्यान्ताप क्षणदाचर शर्कशचुचा बाप
शाय स्मरे परंतु न सोडी श्रीतें धर्मा मनीं पाव १२

१ ताराकृत(अंगद)अं जनि कृत(मारुति)हेच रथ ज्योचे. २ अपुरता. ३ सवैळ संज्ञकपर्वताच्या शिरवरीं. ४ नामविशेष (बिभीषणाच्या) ५ नागपाशांनीं. ६ गरुड. ७ राक्षस. ८ इंद्रजिताचा ९ गवणा

(३०)

मोरोपंत.

कष्टं घटकर्णानि उठवी ज्या भीति देव देखाया
राम परंतु बधी त्या वांटुनि गृध्रांमि दे वदेखाया १३
घटकर्ण-बधे रडला मूर्छित पडला परंतु सत्यागी
व्हाया वरदा विधिची दशकंधर आग्रहास न त्यागी १४
त्रिशिरा कुमनि नगंतक देवांतक सुत चतुर्थ अतिकाय
मेले परंतु न बळे मेल्यावांचुनि फिरेल मति काय १५
चास उदंड परंतु मेरुनि शर-वृष्टि मेघरव ताडी
कपि ससै बधि-कोटी दाशरथीही रणांगणी पाडी १६
सर्व व्याकुळ बढले बहु हाय परंतु पवनमत रक्षी
आणुनि औषधि-पर्वत- शिखर उठवि चकित करि अजित पक्षी
औषधि-गंधें झाले दाशरथि विशाल्य तेहि कपि सर्व
तें श्रेष्ठ पुन्हा पावी मारुनि अनि बळ परंतु गतगर्व १७
मेले परंतु उठले सुटले जाळीत कीश लंकला
दाहवस्त निशावर पळतां बधिले त्यजून शंकेला १८
घटकर्णसुत महाबळ मग कुंभ निकुंभ मंगरा गेले
मेले परंतु जाणां ते गवणमंग धरुनि रांगेले २०
त्यावरि बधिला खरसुत मकराक्ष प्रभुवरें परंतु रणीं
घनरव दाशरथि-वधा ये त्या भिववूनि पळावि राजमणी २१
मेघरव करी भाया सीतांत परंतु सत्यसा वाटे
दाटे प्रभु कंठ महा- शोकें सगेलोर तेधवां फाटे २२
शोकाचि राहु ग्रामी जो त्या तेजस्विमन्तमा रविला
प्रबळ परंतु उडविला विभीषणें तोहि मन्त मारविला २३
वज्रधरास सुदुःसह घननाद परंतु तो मरवा बधिला
पावीं न देउनि रणीं कलिचा श्रीलक्ष्मणें मरवा बधिला २४

१ कुंभकर्णानि. २ याच्या. ३ नामविशेष. ४ इंद्रभिन. ५ शिखर. ६ वानर.
७ नामविशेष (राक्षस). ८ सीता-अंत-सीतेचा नाश. ९ सगळ-उर-सग्रीवाचें
वक्षस्थळ. १० इंद्रास. + सनुसष्ट कोटि.

अघहत परंतु दुर्मति धांवे सीतावधा धरुनि असितें
 ती हा म्हणे अरिमुखें पाहुनि जीं अपयशें करुनि असितें २५
 कोणी न पुढें ठाके भ्याला जन सर्वही परंतु कवी
 वारी सुपाश्वर्य ससचिव तत्काळप्राप्तहानितें चुकवी २६
 रावण दाशरथि-वधा धाडी बहु कोटि सैन्य चतुरंग
 उरला परंतु एकहि न द्वैरद न रथ न पनि न तुरंग २७
 अर्नहंकार परंतु स्वजनास तदा स्वयें खळविराम
 हें माझे अस्त्रबळ व्यक्षाचें सम असें कळवि राम २८
 समश निघतां झाले उत्पात परंतु तो महामानी
 घाली गांगी प्रभुसीं न त्याच्या स्वांतका महा मानी २९
 शतैश्वर्य निजरथ धाडी तदधिक मारुनि परंतु तो रामें
 स्वीकारिला त्यातें दया यश मानदें यशोधामे ३०
 शिण सप्त अहोरात्रें झाला निरुपम परंतु तो कांहीं
 नाहीं श्रमला रावण गणिला दुर्घट नदंत लोकांहीं ३१
 शतधा खंडन केलें समरीं प्रभुनें परंतु न दहा तीं
 सरलीं शिरें नरि धरी शर धनुही दिव्य-दीप्ति-नद हातीं ३२
 सर्वज्ञ परंतु प्रभु ऐसें दावी जगीं मनुष्यपण
 संकल्पेंचि स्वपविना अरितें कुंतुकेंचि धरि धनुष्य पण ३३
 मोतलि म्हणे रघुपते शत्रुवरि पितामहास्त्र सोडावें
 वज्राभेद्य परंतु द्विषदुर एणें पळांत फोडावें ३४
 घटेज रवित्पद द्य सांगे भास्करवर घे म्हणे स्वयें मागे
 किनि विधिकृत-अस्त्र-शर प्रभुचरित परंतु सोड हें सांगे ३५
 विध्यस्त्रें अभिमंत्रुनि विधिरचितशरें उरःस्थळीं ताडी
 नकृता पडत परंतु प्रभु उर भेदूनि शतसुरवा पाडी ३६

१ खड्गानें. २ कृष्णवर्णें. ३ हत्ती. ४ अहंकाररहित. ५ महादेवासारखें. ६ स्व-
 अर्नक- आपला नाश करणाऱ्या. ७ इंद्र. ८ अशाचें स्थान असा. (रामाचें विशेषण)
 ९ कुंतुकेंचि. १० इंद्राचा मारुथि ११ पितामह-अस्त्र- बभ्रास्त्र. १२ द्विषत-उर-शत्रुनें
 वक्ष्यन्. १३ अगस्त्यऋषि. १४ आदित्यवृद्ध. + तेजा.

(३२)

मोरोपंत.

जो आनंद प्रसरं दशमुख-निधनोदयीं तथा मीया
ब्रह्मांड गुरु परंतु क्षणही न पुरे अयोतयामा या ३७
सर पुष्पवृष्टि वाद्य- ध्वनि जयजयकार नृत्य नुति गाने
झालीं बहुत परंतु स्वल्पे कर्त्यासि राम बहु माने ३८
वधिला परंतु केला धन्य असें तदनुजासि बदला हो
दे जल बा माझाही हा बंधु तुझा तसाचि पद लाहो ३९
गजा केला होना पहिलाचि परंतु तो दयानिधिनें
लक्ष्मणकरें बसविला भक्त बिभीषण पदीं पुन्हा विधिनें ४०
जाणे परंतु कळवी जें तद्रूप लोकसार साक्षी ते
करवी दिव्य यशोर्थ क्षणभरि दे शोक सारसाक्षीनें ४१
श्रीरामें गौरवुनि त्रिजटा सरमा कला सपाश्वर्य यशें
भक्ति दिलि परंतु न बहु मानियलें बहुहि माधुरीति-वशें
दशरथ भेटे समजे श्रीविष्णु असें परंतु लोभानें
शिरहुंगी वंदूंदे पहिलासा सोडिलाचि तो भांनें ४२
युद्धमृत सधावर्षे उठले सर्वहि परंतु ते योध
अंतरले समरमरवा बहु हळहळले सदैव सकोध ४३
जाते प्रभुसहि नेते साकेता सबळ ते सरवे तूर्ण
केला परंतु पुष्पक- यान-मनोरथ रघूत्तमं पूर्ण ४४
राज्ञी परंतु मानी निर्जित-नाका पुरास देव तारा
भेटे सश्रीका भव- तमाच्या कापुरा सदबतारा ४५
अरस परंतु रस भरुनि प्रभुनें पंपाविलाप चारवविला
मीतेला पंचवटी अत्र्याश्रम चित्रकूट दारवविला ४६
नंदे परंतु आज्ञा राम भरद्वाजमुनिस वंदुनि घे
निबवुनि गुहा तयाच्या चित्तु करीचा मनोज्ञ अंदुं निघे ४७

१ मावावयास. २ मोहें. ३ गेलानाहीं प्रहर ज्यावरून असा. (नवा असाभाव.) ४ स्फुटि
५ सारम-अक्षि-कमलनेत्रा नी (सीता) नीनें. ६ देहस्मृतीनें. ७ अयोध्येस. ८ जिं
कला आहे स्वर्ग ज्यापों. (पुराणें विशेषण) ९ वणवा. १० बंधनरज्जु.

परंतुरामायण

(३३)

ज्ञानहि परंतु जेणें मानेचा नित्य अनय आठविला
 तो स्वागम कळवाया श्रीरामें पवन-तनय पाठविला ४९
 दूत परंतु प्रेमें रामचि भरताऽगमें पवन-तनया
 बंदी बहुधा भेटे होऊं दे आपणा अवनत न या ५०
 पुरधन परंतु विभुभर ल्याला हा दास रामरायाचा
 परमघनाचा चातक न धरुनि पर-आसरा मरायाचा ५१
 पातेसीं वत्साची भेदी प्रभुसीं तसीच भरताची
 म्हणति परंतु अधिक हें क्षण दळतां हा शिरवीत भरताची
 हर्षें झुलना होना बहु भरत परंतु पादुका आर्थां
 नमुनि मिठी मग पायीं घाली त्या प्रभु म्हणें यशें सार्धी ५३
 कैक्ष प्लवंग राक्षस भरत समिन्ना-तनूज शोभविले
 होते विकटं परंतु विदश तिहीं रूप धरुनि लोभविले ५४
 सुश्री परंतु राम स्वीकारी राजवेष शोभविता
 तो तारि तद्रहित रुमा प्रभु खग मृग कोननांत लोभविता ५५
 कोमल्या सीनेनें तारेनें यूथप-स्त्रिया अन्या
 न्यानें स्वयेंचि शोभावि असती इतरा परंतु ती धन्या ५६
 करिती पुरी-प्रवेश प्रभुसह गथ-हय-गजादि यानाहीं
 सर सुनि म्हणति निरखिले महं बहुत तुळा परंतु या नाही ५७
 पुर शोभविलें होतें पुर-संस्कारें परंतु शोभे तें
 प्रभुच्या नव-प्रवेशें प्राणाच्या धरि शरीर शोभेतें ५८
 न्या श्रीमंसाकेती होतचि आले परंतु हा भारी
 गन्याभिषेक राम- प्रभुच्या अद्यापि वर्णितां तारी ५९
 अनिमोहत परंतु जेनें न तदा वैकुण्ठ लोक आठविला
 स्वयशोरस साकेते सयां लोकांस विपुल चाढविला ६०

१ अन्याय. २ भरतास. ३ स्व-आगम-आपळें घेणें. ४ अग्नीति. ५ शिरताच.
 ६ आस्वल. ७ वानर. ८ उत्सव. ९ श्रीमन्-साकेत-शोभायमान अयार्थ्येव.
 १० अनिस्तन्य.

(१४)

मोरपंत .

संसारिं बहु आधि व्याधि सदाही परंतु रामाच्या
राच्यांत मुक्त्यधिक करव सर्वांसि अखिल-विपदिरामाच्या १
अधिकृतहि चित्रगुप्त क्षणीहि परंतु न करी बहि समोर
घम-दूतास जन प्रभु- राज्यस्थ तसा जसा अहिस मोर २२

उत्तरकांड .

सर्वज्ञ परंतु प्रभु कुंभज-मुनितें पुसे दत्तास्य-कथा
सांगे तोहि सविस्तर लीला-मनुजेश्वरा संपर्ण-रथा १
विधि-सुत पुलस्त्य सुतपा तो न स्पर्शे परंतु दृष्ट्यातें
नृणाविंदु-सुना प्रसवे पुत्रातें म्हणति विश्रवा यानें २
त्यास भरद्वाज-सुना- कुक्षिज वैश्रवणपुत्र होय नृपा
राक्षस-सुना परंतु प्रार्थी करवी श्रमें सुनींद्र-रुपा ३
मुनि शांत परंतु स्त्री रवचरी जी कैकसी निला पहिला
दशमुख घटकर्ण सुता शूर्पणखा हे भयप्रदा महिला ४
नवथा पुत्र विभीषण राक्षस्यात्मज परंतु हा साधू
याळहि म्हणे निजमना मळ चिंतुनि शिव-सुखा सहसा धू ५
वैश्रवण-बंधु अग्रज लंकेश भला परंतु शनतुंडा
त्याचें भाग्य न सोरो तपतां होय प्रसन्न विंचुंडा ६
कपि नर न गणुनि इतरां सर्वांपासूनि अभय-वर यांची
घटकर्ण वरी निद्रा श्रमवि मनीं गुरु परंतु पर याची ७
राक्षस परंतु मागे सुखर विभीषण रुचो सदा धर्म
ब्रम्हास्त्र अशिक्षित दे ज्यांत नय दया असें घडो कर्म ८
चिरजीवित्व सुदुर्लभ तोहि न मागे परंतु दे धाता

१ अखिल-विपद्-विराम-सकलविपत्तीचा नाश करणारा जो राम त्याच्या. २ अम-
त्य ऋषितें. ३ गरुड आहे रथ-ज्याचा अशा (रामास) ४ दृष्टीच्या पडण्यानें. ५ नाव
विशेष रावणाचा पिता. ६ कन्या. ७ वृध्वीला. ८ राक्षसी-आत्मज-राक्षसीचापुत्र.
९ ब्रम्हदेव. १० मागे. + अधिकारी.

परंतुरामायण .

(३५)

दशमुखही लंकेतें प्रथमचि गुरुच्या करी मनोघाता ९
 गुरुवर दिव्यति शिव-सरव झाला वैश्रवण सुहित-संदेश
 प्रेयी परंतु खचळे दूतासि बधी दशास्य मंदेश १०
 भंगी गुरुस परंतु न चित्तीहि दशास्य खळ परम लाजे
 पुष्पक हरुनि म्हणे ते वधिनचि मुख दाखितिल पर मला जे
 पुष्पक अडे शरवणी तिळहि न चाले टळे उपाय-शांतें
 बलवत् परंतु अमृता जें येइल काय हो तुपा यश तें १२
 नंदीश म्हणे मानिशि साधारण चन परंतु हें शर्वें
 शरवन अलंघ्य केलें केलिस्थळ दूर सोडिलें सर्वें १३
 हित कथि परंतु हांसे कपिमुख नंदीश्वरासही पापी
 शापी कपि वधितिल तुज ऐसें कीं तो तयासही दापी १४
 स्थानछट्ट कराया प्रभुतें उपडी समूळ कैलास
 दडपी परंतु तडुज रडवी चिर देवदेव-बेलास १५
 मरता परंतु कैला प्रभुनें तो मुक्त करिसम स्तवनें
 जो वेदनार्त गर्जुनि मुखरे चिरकाळ करि समस्त वनें १६
 गुरु-पौत्री वेदवती देवी दर्शन तिचें करी पापी
 वधिन तुज म्हणोनि जळे अति-शांतमती परंतु ती शापी
 यज्ञांत सुनि मिळाले होते जे त्यांसि दुष्ट जो मारी
 वधिताचि मरुत्तनया संवर्त परंतु आग्रहें बारी १८
 होते गयादि राजे ससमर्थ परंतु ते तया वळले
 वळ-लेश न दाखविती कीं वर विधिदत्त सन्मुखें कळले १९
 विधि जरि न चारिता तरि काळ कसा काळ-दंड आचरिता
 मत्त परंतु दशानन पडताचि झरोनि सर्व आय रिता २०
 प्रबळ तरि निवार्तकवच त्याशीं दशकंड रण करी वर्ष

१ वैश्रवणाच्या. २ उत्तमकल्याणदायक निरोप. ३ मंद-ईश-सूर्यस्वामी (रावण)
 ४ महादेव. ५ कीलास्थान. ६ बहुकाळ. ७ गजेंद्रासारखा. ८ शब्दितें ९ वैश्रवणा-
 ची नात. १० नामविशेष (कृषि) ११ नामविशेष (दैत्य) + शत्रु .

चतुरानन सरव्य करी मग माया शिकुनि पाबला हर्ष
 ते अस्कर कालकेय प्रख्यात कदापि सोडिते न रणा
 शूर्पणखा-पति दशमुख- स्वदेनि परंतु पाबला मरणा
 वासुकि-पुर वरुण-पुरहि जिंकी ज्या सुंदरी स्त्रिया अन्या
 अवळा रडति परंतु कोथें त्या शापिती सती धन्या २
 घननाद-सिद्धि ऐकुनि शक्रमुखें भूप पाबला तोष
 पाहे परंतु यजिले स्वसुतानें स्वरिपु देव हा दोष ३
 सांगे विभिषण हरिली भगिनी कुंभीनसी बळें लवणें
 येतांचि निघे गिळिले मानधन जनें परंतु हे कवणें ४
 अक्षौहिणी नयान्या त्या चार-सहस्र धांवल्या मार्गे
 ती नमुनि म्हणे घावें त्या अभय परंतु मज महाभागें ५
 न बळावाचि परंतु द्रवला दे अभय-दान लवणातें
 भेदे प्रेमें पेंसं जें कर्म न आवडेल कवणातें ६
 मग स्फुर-वनास जाई तो स्फुरविजयाचिया समारंभा
 भोगी परंतु न गणुनि धर्मन्याय स्तुपासमा रंभा ७
 तें ती रंभा कळवी नळ-कूबर धनद-पुत्र वरशील
 कोथें परंतु शापी करुनि बळात्कार कर्म मरशील ८
 जिण्ण पुंसे पिण्ण वंदे अति दुर्जय रिपु परंतु भांडावें
 सांडावें न स्व व्रत धीरें जें उचिन तेंचि सांडावें ९
 मथिले राक्षस वदले दुःसह पविषाणि-धाम सीमा या
 नाही परंतु धनरव धरि हरि पसरुनि नामसी माया १०
 लंकेस धरुनि नेला घननादें तो परंतु विधि-यत्नें
 सोडविला अमरत्व- प्रद होमज रथ तदिष्ट-चर रत्नें ११
 श्रीराम म्हणे स्वामी निर्वीरा काय तेथवां क्षोणी
 अनय करि परंतु नया मद-परिहर हरि न भेदला कोणी १२

परंतुरामायण.

(३७)

घटजमुनि म्हणे बांधी अर्जुन राजा दशानना रामा
 सोडी परंतु पूर्वी भूप पुलस्त्या महर्षिच्या कामा ३४
 वानर परंतु वाली दडपी कैक्षेन तो दशास्याला
 या होय फाल्गुन मही श्रीमंताच्या जसी दशा स्याला ३५
 श्रीराम म्हणे स्वामी बळ चालीहूनि वातजीं निपट
 होता परंतु कां हा सग्रीवाजबळ अबळसा निपट ३६
 होतें परंतु याला निज बळ फळलें नसे असें स्वमते
 गमते असेल कारण सांगा जें निबिड नाशया तम तें ३७
 मुनिराज म्हणे रामा क्षुधित शिशु परंतु उडुनिहारविला
 फळ म्हणुनि जाय खाया याचे तेजेचि राहु हारविला ३८
 राहु पळे हरिसे कळवि तो ये तो गजहि फळ गमे याला
 पाडी वज्रें ताडुनि हनु सज्ञ परंतु या अमेयाला ३९
 दुरुनि जगत्प्राण म्हणे सृष्टि लया जेविं ननुज मम जावी
 दुर्हिण परंतु तथा शिशु शस्त्राःस्त्रावध्य करुनि समजावी ४०
 करिशील उपद्रव पण ऋषि बदलें प्राकृता मुलासम जो
 वर्तसि तूं त्या निजबळ न प्राप्त परंतु बा तुला समजो ४१
 कथुनि कथा प्रभुसत्कृत मुनि गेला स्वस्थळा तप कराया
 जनकहि परंतु लागे रामेतर सर्वही सैंपक राया ४२
 स्वस्थहि हो किशो राक्षस गौरविले पुत्र-बंधुसे रामें
 प्रिय सर्व परंतु अधिक मारुनि सत्कारिला दया-धामें ४३
 निंदेस्तव गर्भवती दयिता शुद्धा परंतु मोह दया
 त्यजुनि त्यजिली त्यागा कारण केला तदीय-दोहद या ४४
 अपवादें सदयेही घालवितां स्रग्भताहि बाहेर
 रडली परंतु झाला वाल्मिक्याःश्रमचि तीस माहेर ४५

१ अगस्त्यऋषि. २ सहस्रार्जुन. ३ कुशीत. ४ मेहुण्याला. ५ मारुतीच्या दार्या. ६ इंद्रास. ७ हनु-
 नुषी. ८ बायु. ९ ब्रह्मदेव. १० वानर. ११ गर्भिणी. १२ भार्या. १३ तदीय-दोहद-त्याली-
 तेचा दोहदा. १४ लोकापवादें (लोकनिंदेन) + अगण्याला. ॥ अरुचिक.

(३८)

मोरोपंत .

अति नीच परंतु सुखी
सुतरा हो संसृति कवि
सीता-पुत्र विलोकुनि
प्रभु-वचनें लवणास्कर
रत्नुनि पुरी मधुरा तो
श्री-सूत-कुश-लव-गीत
भिन्न परंतु हि राज्यें
शूद्र वधुनि मृत-शिशुनें
प्रभु गौतमी-तटी करि
वाल्मीकिहि ये ज्याची
स्कर मुनि बदले दिसले
हाचि परंतु गुरू जनीं
गाती स्व-गुरू-निदेशें
वृषित क्षुधित परंतु
स्वचरित परंतु रुचलें
बळलें मन बाहेरचि
केलें दिव्य परंतु
ऐकुनि मुनिसह ये ती
निंदी लोक परंतु
भूतें विनवि असें ती
उलली भू भूदेवी
जाय जशी माहेस

प्रभुनें केला उसूक कुतरा हो
म्हणती आजी तनूज सुत राहो ४६
बाबुमें घाबया हेरिख पविला
अल्फग्र परंतु तो अरि खपविला
येतां प्राचेतसाःश्रमीं राहे
श्रवण करि परंतु तो न त्यां पाहे
आगां पुत्रांसि आव दे राम
उठवुनि पुरवी द्विजातिचा काम ४९
योग्या शरयू परंतु हरिमेधा
विधिमेधेचेहि भय न धरि मेधा ५०
शकादि कृताःश्वमेध बहु लक्ष
कोण प्रभुसम सभाग्य कवि दक्ष ५१
कुश-लव रावण-बंध-प्रबंधातें
श्रवणीं न स्मरति जन अबंधातें ५२
प्रभुस कुशलव स्वपुत्र हें कळलें
जें जन-कृत-गर्हणमुळें मळलें ५३
प्रभु लोक-प्रत्ययार्थ योजी तें
दे दुःख जनापवाद तो जीतें ५४
स्वच्छा जरि मी असेन घे पोटीं
श्री जीची स्पृति हरी अघें मोटीं ५५
आली तत्काळ भूसूता हर्ष
प्रभु धीर परंतु अश्रुतें बर्फ ५६

१ संसार. २ हर्ष. ३ बज्जाला. ४ प्राचेतस-आश्रम-वाल्मीकीच्या आश्रमीं.
५ अभिमेधास. ६ ब्रम्हदेवाच्या बुद्धीचें. ७ बुद्धि. ८ मोठा. ९ चतुर. १० आपला
जोगुरु वाल्मीकी त्याच्या आज्ञेनें. ११ रावणबध्दरूपकथेनें. १२ अप-अंध-जल-अन्न-
दानें. १३ लोकांनीं केलेल्या निंदेनें. १४ शपथ. १५ ज्यासीतें. १६ सीता. १७ तौदनी-
दफानें. + शत्रु. # सीनेचेपुढे कुशलव त्यांचें गाणें. * ब्राह्मणाचा.

परतुरामायण.

(१९)

प्रभु भूबरि कोपे त्या चतुरास्य म्हणे परंतु समजावें
 तूं विष्णुश्री सीता तुमच्या स्मरणेंहि सर्व तेंम जावें ५७
 बचके परंतु जोडुनि शमवाया कोप हात आढ बदे
 विनये प्रभुस प्रभु तूं ऐसें पद तो पहात आढब दे ५८
 राम म्हणे हें दयिता- रहित सदन कोप रंतुकोमातें
 विषय नृण धर्म-पत्नी कृतिस वद नको परंतु को मातें ५९
 विरह परंतु मुनीची श्रवण सकळ रूकविता करी शांत
 विधिनें समाहितें ने हयमेधा चुकविता करीशांत ६०
 अयुताब्द राज्य सीता कनकमयी सकळ मरण करी रमती
 सज्जन परंतु न विसरे प्रभु दयितेतें जसा शरीर-मती ६१
 भेदविल्या निज ताता श्रीकौसल्यादि सर्वही माता
 होता परंतु उडवी कैकेयी वरिल रोष तो धाता ६२
 कोटिब्रह्म गंधर्व प्रबळतर परंतु मारिले भरते
 तत्पुत्र-द्वय जे ये राज्याचा त्याचि-जन्मपदीं मर तें ६३
 लक्ष्मण-सुत कारुपथीं रामें केले पुरंदरीं राजे
 अवघड मुलांशि वाटे वात्सल्य परंतु फार त्या साजे ६४
 यावें वैकुंठातें हें प्रार्थायाशि आपुल्या तांता
 प्रियकर परंतु अप्रिय करवाया काल पाठवी धाता ६५
 वदतां रहस्य येइल पाहिल तो प्रिय परंतु मारावा
 काळ असा पण करवी मग कोण भयें न दूर सारावा ६६
 भ्राता परंतु ज्याचे भक्त असंख्यात नाव सैदारीं
 त्या लक्ष्मणा प्रभु म्हणे बहु सावध तूंचि वा वस दारीं ६७
 स्तविला परंतु रोपें खिजुनि म्हणे लक्ष्मणासि दुर्घासा

१ चतुर-आस्य-ब्रह्मदेव. २ अज्ञान. ३ रंवांपद. ४ रमूदंष्ट्रिणारातें. ५ हे ब्रह्म-
 देवा. ६ करी-ईश-भक्त-गजेन्द्राचा नाश. ७ दहाहजार वर्षे. ८ कवणीं मयी. -
 ९ त्याचि देशीं. १० बापा (रामास) ११ सत्-पार-मायुसमूही.

श्री-संततिंत रता तुज या क्रोध-दवीं करीन दुर्वासा ६८
 थोर परंतु कराया कुल-लय दोषाविना शपथ करितो
 हें जाणुनि सौमित्रि स्वतेर तोषा विनाश पथकरि तो ६९
 मृदुल परंतु स्वल्दय कूर्म कठिण करुनि विश्व-पाळानें
 विधि-वचन मान्य केलें जें कथिलें विप्र-वेष-काळानें ७०
 तो लक्ष्मण जाय कथी सुनि आला हें परंतु अविर्कळ तो
 मृत्तिसंकटिंही निश्चळ-धैर्य अज्ञा लक्षणेंचि कवि कळतो ७१
 प्रभु पूजुनि भोजन दे सुनि बद्धांशी परंतु पायसदा
 तो अलमलं म्हणे जो हारविता तृप्तिचे उपाय सदा ७२
 लक्ष्मणवध प्रतिज्ञा-रक्षण संकट वंदे परंतु कवी
 आचार्य प्रभुसि वध त्यागसम असें कथूनि तें चुकवी ७३
 जा प्रभु म्हणे परंतु न चिनीं सौमित्रि शक्तिहि रागेला
 वंदुनि कुळांतुनि जसा पदकांतुनि भव्य-रुचि हिरा गेला ७४
 समजे तत्व परंतु स्वमनीं वाईट देव रवि मानी
 देवांनीं सीतेचा नेला वाहूनि देवैर विमानीं ७५
 प्रभुचीहि परंतु भरत राजाज्ञा जी करीन साश्रुतिनें
 ये अग्निहोत्र ऐसं बोधी त्या मान्य यनि जसा श्रुतिनें ७६
 अन्य पुरी-पति केले ते योग्य परंतु कुशलवतनय ती
 न दिल्ली निज साधुनि ये जेविं ज्ञानेंचि कुशल वतन यनी ७७
 मधुग दूर परंतु ग्रहर पथीं संपवूनि चोवीस
 रात्रुमा दून कथिति वार्ता सर म्हणानि जीस हांवीस ७८
 दों पुत्रां दोन पुरें दे त्यानें प्रिय परंतु सोडोनी
 एक रथें धावुनि ये भेटे रामाशि हात जोडोनी ७९
 पद अंगदासि देउनि दूरस्थ परंतु पावला तूर्ण

१ दुर्ग-वास. २ स्व-इतर-नाप- आपणाहून इतरांच्या मनांपार्थ. ३ ब्राह्मणवेष धर-
 णारा जो काळ त्यानें. ४ निर्मय. ५ बहु-आशी-पुष्कळ आशीबांद. ६ दीर (लक्ष्मण)
 ७ मनासा. ८ अपोधा. ९ मत्वर.

सुगल तसाचि बिभीषण केला तत्काल राघवेण पूर्ण ८०
 भक्त परंतु बिभीषण पवन-तनय जांबवान्हि राहविला
 प्रभुनें निज-बोधामृत पाजुनि निःशेष ताप साहविला ८१
 प्रभुवर सन्दार-बंधु-द्वय-सुगलसहित निघे जना बाहे
 रम्ये गृहे परंतु न कोणी तेव्हां तयांकडे पाहे ८२
 बहु पुष्करादि तीर्थे भूमिवरि परंतु गोप्रतारा या
 प्रभुनें महिमा दिधला नेणे पशुतेंहि जो प्रताराया ८३
 पी सरस सरभियांची होतीच परंतु जीं लवत पातीं
 गुण शोधूनि सराचा धरुं देति न अधिकता लव तपा तीं ८४
 बसले नवे परंतु न गमले वैमोनि कांशि ते नवसे
 जन तेज विमानावरि पडले संकोच चिन्मनीं न वसे ८५
 विधिनें स्वलोक संनिध संसानक लोक निर्मिला बरवा
 काल महोद्य परंतु न तेथें त्याची तयां असे परवा ८६
 वसवी श्रीसीतेसह सरवकर वैकुण्ठनाम निजधाम
 शोभवि परंतु तौही संतानक-लोक-भक्त-वश राम ८७
 थोडे परंतु रामा-यण राम-पदीं उदंड हो भावे
 लोभावे रसिक जनीं या सुयशें सज्जनांत शोभावे ८८
 परंतुरामायण हें मयूरे रामनंदनें ॥ श्रीरामचरणांभोजीं अर्पिले
 कृतवंदनें आर्यासंख्या २४९ ८९

समाप्त.

मोरोपंत . तीर्थरामायण .

श्रीपति पुष्कर लव शिव बिश्वा घाया दशानून-वधानें
 नर होय तपशीं अव- धानें मिळतें न तें अनेवधानें १
 सत्यव्रत दशरथचप जो अर्थि दिज मयूर घन यास
 स्वगुरुत्व दे जगद्गुरु कृतमति स शत-मख-सखास सनयास
 गंभीर कृत-सुर-तेरु- व्रीड मनुज-कौतुकी तनुज चार
 ते राम-भरत-लक्ष्मण- शत्रुघ्न कुमार रुचिर सविचार ३
 कौशिक यागोपद्रव मथुनि पथीं ताटका हरी राम
 तीर्थीं गौतमाच्या स्त्रीला बरूनि शाप दे धाम ४
 शरद-यशोनिधि चद्रुनि गुण लीलेनें विभू रूद्र-धनू
 ओदुनि मोडी प्रेमें वरि विभुसि महाविभूति भूमिजनू ५
 व्याघ्र कुळ सफळ जनक वृषति परम-वल्लभ भाषिणी धन्या
 दशरथ-पुत्र तिघे जे भरतादिक दे तथा तिघी कन्या ६
 पुण्ययश प्रभु भार्गव- राममनःक्षोभ शमवि दे शांती
 रिपुचेंही तम नाशी ताप हरी राम-शक्ति शशिकांती ७
 गंधर्वाला गाया लावी प्रभु साधु-चरित नगर भरी
 आनंदें संत तदा गमले शिव सर्व गीत नृत्य करी ८
 सत्यव्रत-राजाला वर अल्पदृगं गना हवें क्षोभें
 मागायाला लागे स्तुति म्हाणे स्वपतिला यशें शोभें ९
 त्वत्तनय राम वल्ली जटिल कम्बु काननांत मनुवर्षें

‡ प्रत्येक आर्यंत तीर्थीचें नांव साधिलें आहे म्हणून या ग्रंथास तीर्थरामायण असें नांव ठेविलें आहे .

१ सावधपणानें . २ असावधपणानें . ३ पाळक . ४ नीतियुक्तस . ५ केसी आहे कल्पवृक्षांला ज्ञा-
 न्वांणी (कौशिक-याग-उपद्रव विश्वामित्राच्या व्रजाचा उपद्रव . ७ तेज . ८ पृथ्वीपा-
 सून झालेली (सीता) ९ परमकुंदर भाषणें ज्यांची भशा . १० अल्पदृष्टिजीची अंसी
 स्त्री (केकेयी) ११ वल्कलें धरणारा . १२ चंद्रावर्षें + तीर्थ-अर्थि- तीर्थरूप
 पाय ज्याचे . ५ या आर्यंत गंगाहें नांव राजापुरांतील गंगेचें आहे .

तीर्थरामायण .

(४३)

नरनाथा मत्पुत्रा	भरता दे चौबराज्य-पद हर्षे	१०
सत्यव्रत रक्षाया	स्वपित्याचें तीर्थपाद जोडून	
हस्त गुरुजनासि निघे	सानुज सखीक राज्य सौडून	११
चतुर समर्थहि राजा	धर्मज्ञान्तमहि पाबला ताप	
अणवंपराधें घडला	तीक्ष्ण कृत-वियोग-शोक दे शाप	१२
गंभीरहि हाय वदे	पुत्र-वियोगार्त कथुनि सारथितें	
बसवि रथीं कृत-मोहे	जातां सद्गार सहितसार थितें	१३
कौतुक-निधि जातां तें	पुर शोक-विषांबु-राशिमाजिबुडे	
शिशु कीरहि बहु रडले	श्री भीता पक्षिणी नसीच उडे	१४
कथवे न खेद रघु-धर-	विरह परम तीक्ष्ण नागरांस मग	
मातांचा काय तयां	गमलें शोकांत सर्व शून्य जग	१५
शोकांत विप्र वेद-	स्मृति न करिति दुःख बहु असें झालें	
गुह बहु रडे तयांच्या	प्रेमाश्रुपारेंहि भूमितळ धालें	१६
प्रभु अनि-कोमल दारुण	वनवास म्हणूनियां महाभूत	
रडला मागे जा हे	आज्ञा होतां समंत्र तो सूत	१७
गुह अश्म कठिन मन करि,	पावी रामास कर-नदी-पारीं	
होय भरदाज बरिच	कष्टी तृदयीं म्हणे सुनी तारीं	१८
बहु विप्र चित्रकूटीं	प्रभुला पाहुनि निशाचर-भयानें	
सोडिति म्हणती स्वाहित	जे त्यांतें केसरी शरभ योनें	१९
बालिशता मातेची	भरता बहु दुःखदा मनीं होय	
शरण प्रभुला गेला	विधिनें देउनि नरेश्वरा तोय	२०
शमवी तच्छोकातें	संश्रित-कल्पद्रु-चरण जनकातें	
जल पिंड पादुका दे	भ्रात्यातें स्व-पद-भजन-कनकातें	२१
परतविला प्रभुनें तो	नंदिघामीं वसे प्रजा रक्षी	
करिदास्य पादुकांचें	वस्त्र-जटा-धर दळे फळे भक्षी	२२

१ नगरवासीलोकांस २ सारथि. ३ पाषाणासारखें कठिन. ४ स्वशत्रु. ५ प्रभुतें
दुःखता. ७ दशरथाच. ८ पर्णे, + अशु-अपराध-बोद्ध्या अपराधार्थ.

अत्रिस परम पुरुष दे आनंदा तातसा मुनि हिनाने
 करि हुंगी सानुज-जग- दीश-शिराते पदीं, सुनिहिताते २३
 अनुसूया श्रीस उदी देविपुलगुणा अयातयामाजी
 स्वीकारी लेंकुरपण जे सीता बहु दया तयामाजी २४
 दंडकवर्नी प्रचंड क्षणदाचर द्रौद्र जानकीस हरी
 भासे काळ जगात्या वधुनि विराधासि राम मुक्त करी २५
 नापस-वेष प्रभु दे रात्रिचर-त्रस्त-मुनिजना भेट
 अभय-वरद-तीर्थपदा म्हणति भवाब्धीत भेटलें बेट २६
 प्रभु-लक्षित मुन्याश्रम विप्राधिपकुंभजाश्रमपदाते
 गेला तोंचाचें या दे शस्त्र दिसे जयोत्सुक तदा ते २७
 गृध्रवर दाशरथिनीं नमिला पितृ-सरयु जदायु तत्कथित
 गोदा-तट-पंचवटी- स्थान वसवि करि जगन्मयीं मैथिल २८
 दशमुख-भगिनी विधवा शूर्पणखा ये सज्जनि कनकाची
 पुतळी होय म्हणे मी योग्या बहु शर्मदा न जनकाची २९
 जीवित रक्षी नासा कर्ण तिचे लक्ष्मण क्षणे कापी
 बुडवी चमू समस्ता तद्भाता खर रणीं मरे पापी ३०
 हेम-हरिण खळ दाबी प्रभु लक्ष्मण कपट कुरुनि दूर करी
 खड्गें जदायुते ही पाडी श्रीते बुडाबयासि हरी ३१
 प्रभुवर बहु हाय म्हणे मानी सर्वस्व-नाश तात-सरखा
 विधिनें दे सलिल करुनि जनकाच्याजेविं तेविं अत्यंमखा
 तप योग करुनि तरले सद्यः उच्छीष हें न अन्यास
 सुपुरुष दशरथ-सरखें अतुळ मिळे भव्य याचि धन्यास ३२
 योजन-वाहु कबंध ग्रासाया जो धरी त्या तारी
 शबरीते सत्यपदीं स्थापी मंह मारुतीस दे भारी ३३
 चतुरें वात-कुमारे भेटविला रामभद्र सुगण्डला

१ जीवरून महर गेला नाही असी (ताजी) २ विम-अधिप-कुंभज-आश्रम-पद-वा-
 म्हणभेजो अगस्त्य त्याच्या आश्रमस्थामाते. ३ प्रख्यात. ४ कस देणारी. ५ हरण करी.
 ६ जदायु ७ अत्यंशीला. ८ कल्याण. ९ कधी वास १० उत्तमयशस्वरूप पागे ११ उत्सव.

तीर्थरामायण.

(४५)

क्षुद्राशुनीस वधुनि निबवि प्रभु मित्र-नेत्र-युगज्जाला ३५
 लंघुनि समुद्र मुद्रा श्रीते दे मारुति छबी मंदा
 जाबी पुरी चकित कर बदले या शक्ति-नीरधिस बंदा ३६
 गोष्पद करि लवणोदा देवीस पुसेनि पवन-पुत्र हरी
 श्रीचा चूडामणि दे प्रभुला संदेश कथुनि खेद हरी ३७
 शिर चरणावरि ठेवुनि कथितां संदेश परम मानद या
 कृत-कर्मा आलिंगी वर्णी प्रभु करि पित्यासमान दया ३८
 क्षिप्र निघे अनुज-सगळ-कपि-बळ-सह लवणसागरा पावे
 तो धरि चरण बिभीषण जेशिव-विधि-ज्ञानमग्नादिकीं गावे
 भीताऽभयप्रद प्रभु दे लंकाराज्य नमूनफळ दावी
 सेतु रचावा ऐसें सिंधु कथी काम तें नळा लावी ४०
 तो ब्रह्मराक्षस प्रभु-मस्तक-धनु दारववृत्ति देवीतें
 गुरु-मंतु करी रडवी जें अघ विष विषय-लुब्ध सेवीतें
 लोकेश्वर-चूडामणि-दीपक-नीराजितांघ्रि तो पारा
 पावे सेतुपथे किति शतयोजन करि भवाब्धि सोपारा ४२
 कृष्णाब्धा जेविं बनीं लंकादीर्घी महाप्रताप शिरे
 मुनि बदले रे मत्ता प्रभुला नमन न करूनि तापशि रे ४३
 जाणुनि वेदा शास्त्रा सर्व पुराणादि खळ अस्माकूर
 श्रीपति म्हणे दृढ मिठी चालितसे आशिषा जसा मकर ४४
 त्या पूवग-नायक कुटी छद्मनिधिस करुनि तीव्रतर वेगा
 बदला श्री दे सावध हो अहिस गरुड-नखा न तरवे गा ४५
 मृग अंगद पाठविला प्राणाचें व्यसन दारुणारानें
 सूकें खळा घळावें तरि मत्ता कां न वारिणा राजें ४६
 प्रभु निज-पंकहर-चरित सत्कवि-गंधर्व-कोटिनीं गावें

१ शक्तिसमुद्रास. २ लवण-उद - क्षारसमुद्रा. ३ वानर (मारुती) ४ नि
 रौप. ५ हरणकरी. ६ सोढा अपराध. ७ भग्नि. ८ सद्धान करणारा. ९
 कणर. १० चांगल्या बोलण्यानें. + सीतेचा. ॥ हत्तीना

(४६)

मोरोपंत .

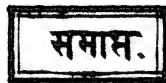
दशावदनासीं निरुपम युद्ध करी सुविरकाळ या भावें ४७
पांडित्य घनैरवाचें घटकपर्णचें निशाचैरवराचें
पाहे मानद हा प्रभु दावी मग आपुल्या स्वर-शराचें ४८
जो मेघनाद खोटा मायावी नागपाश जे घाली
ते वारवि पक्षिवरा विजगीं प्रभु हा करी यशःशाली ४९
सांगे जनासि रक्षी व्यसनीं सबळा मलापहा या गा
मारुनिळा अभय तुम्ही मागा श्रितवत्सला महाभाग ५०
बहु करवबुनि तुंदिल करि गणपनिसे सर्वसाधु हित कथुनी
भ्रव्य जयारुद्रापरि पद मी हिज रविवरें अरिस मथुनी ५१
उद्याहवीं विजयदा सामग्री स्व-रथ-सारथी प्रेषी
वासव यश घे मातलि- ही ब्राम्ह कथी वधावया द्वेषी ५२
दिव्या माजि उतरली जनक नृप कृता महासती सीता
जय-हेतु इचेंचि वत ऐसी केली महर्षि-कर-गीता ५३
जे स्नेहपाव शिशसे युद्ध-मृत पूवग ते उदीव असा
वर मागे गुंधर्वा गाया यश हरिस दे तयाहि रसा ५४
करवि समोप्येष यथा तव हे बोलोनि हा क्रिया अरिची
न्हस्वगमवि मेरु पदीं बैसबुनि विभीषणा दया हरिची ५५
घनरव-काळ करी अभि- येक विभीषण-शिरीं निवे लंका
रीति प्रभुची पंका चारी प्रणतीं उरों नदे शंका ५६
ताताला नम्र प्रभु सालुज सरूपीक होय परमहित
दर्शन मानी वर्णी करि विश्वीं दशरथासि परम हित ५७
बैसे प्रभु यातु-कपि क्षिति-पति बाहूनि पुष्पकीं क्षिम
ये स्वपुरा हित नीरद करि बही-बंधु-पौर-गुरु-विम ५८
श्रीराम सकळ-हितकर निजैर-तर्वाधिकचरणकंजरजा

१ इंद्रजिताचें. २ कुंभकर्णाचें. ३ रावणाचें. ४ पापघालवणाऱ्यास इंद्रा-
स. ५ मम-अवि-एव- यथा- नव- हारावणजसा नुस्सा नसा माझाही. ७
पामका. ८ मेष. ९ मयूरासारखे जे बंधुपौर आदिक त्यांचें. १० निर्जर-नर-अ-
धिक-चरणकंज-रज-कल्पवृक्षापेक्षा अधिक ज्याचें चरण रज + दोदीन. * ब्रम्हा-
रूप. ५ लक्ष्मण.

तीर्थरामायण .

(४७)

जगै तीश पुमर्थ प्रद यश करि कवि म्हणति वज्रपंजर ज्या
तीर्थरामायण प्रेमें मयूरें रामनंदनं श्रीरामचरणभोजीं
अर्पिलें कृत वंदने. ६०

ऋषिरामायण .

श्रीप्रिय केशवचक्री श्रिते सर्व-कर-दिजाऽद्यवन-काम
होय चतुर्मूर्ति प्रभु दशरथ-सुत राम हैं धरी नाम १
प्रचुरै एधमानतेजा कौसल्या-पुत्र राम हा ज्येष्ठ
कैकेयीचा सभ्य- स्तुत भरत तैदीय गुण बहु श्रेष्ठ २
कर्मनीयरूप लक्ष्मण शत्रुघ्न प्रसबूली समिन्ना हे
सद्गुण- रत्नक्षीरधि ज्या अनिमिषतात भाग्यवानू पाहे ३
औदार्य बहु तपाचें ज्याच्या तो गाधिज स्वयं मागे
त्या ऋषिस राम लक्ष्मण दे अजै-सुत निज-कुळ-व्रती जागे
भृत्य जयाचे सुग्वर तो सानुज गुरु करी त्या ऋषितें
शिष्यत्व वरी सयशो- मृतहें सेविति सुधी मनें तृषितें ५
करि अंत ताटकेचा प्रभु मग सिन्हाश्रमांत कामारी
जेविं त्रिपुरा ऋषि पळ- गिळित्या राक्षस-बळास हा मारी ६

१ पुरुषार्थ देणारा. २ चक्र धरणारा. ३ आश्रित जे सर्व करादिक त्या-
च्या रक्षणार्थ. ४ प्रचुर-एधमान-तेजा- अत्यंत शटणारें तेज
ज्याचें. ५ त्याचे. ६ दशरथ. ७ स-यश-अमृत. ८ मोसभस-
णकर्त्या. + सुंदर स्वरूप. * जगवि-ईश. x देवांचा वाप.

* प्रत्येक आर्येंत ऋषीचें नाम साधिलें आहे म्हणून याला ऋषिरामा
यण हें नांव दिलें आहे.

(४८)

मोरोपंत.

पद कमलरजोष्णनिखें मुनिपत्नीचा निवारिका शाप
चाप शिवाचा भंगुनि जनक-सुतेचाहि शमविला ताप ७
परमेष्ठ मुनींद्र बुधा जनका रामानुजा तिथी कन्या
दे ऐसें उपदेशनि जाय रुचे फार मैथिला धन्या ८
सैबळ दशरथ स्वपुरा आणवि करि तो विवाह कवि-चार
उत्सव घन जनबेही कीं नृप दोषेहि वृद्ध सविचार ९
उत्सव अत्यद्भुत हा जन्मुनि दोघां चपांसि जे इतर
बंदी मागध सूत प्रचुर निवाले सविप्र-सर-पितर १०
प्रमुदित पुरासि चेतां ये भार्गवराम विघ्न परिचुकवी
प्रभुचा प्रताप संकट लीलेनें दर्शरथास्य जें सकवी ११
मुक्त करुनि परधर्मा-पासुनि मुनि-मार्ग उचित तो धरवी
दे शांति राम-हृदया चुळ करुनि तमास राम-बोध-रवी १२
अगणित-गुणा प्रभूतें स्वस्त्यस्त असें म्हणे पुस्तनि जाय
स्व-पुरा सन-सुखां-सह आला पावोनि विजय तो राय १३
दृष्टि-स्थ-पुर-जनाचा काढाया ताप सानुजा भरता
साधु युधाजिन्मानुळ ने पुस्तनि नृपा सदृष्टलाभरता १४
ऊनत्व-हेतु लोभ स्वीकारी स्वर्ध्वजा पति-यशातें
मळबाया स्त्री रामा युवराज्य करूं न दे निज-यशातें १५
उग्र वदे कैकेयी भरता दे यौवराज्य वन रामा
मनुर्वर्षे राजा धरि षंडगुणनि ऐकतां अशा कामा १६
परिस्तुनि तें प्रभु गुरुच्या भव्या धर्मा न शब्द लागाया
नमुनि निघे सीता-तुज-सह सजनीं या पथींच वागाया १७
दीसि न लोपे त्यजितां सदस्य अनर्घ भूषणें तनयां

१ पद-कमल-रज-अणु-अनिल-चरणकमलरजाच्या किंचित् वाचनें. २ अह-
त्येचा. ३ सैन्यासह. ४ जनरूपमयूर. ५ उत्पन्न होउनि. ६ स्वस्ति-अस्त-
कन्याण असो. ७ युधाजित्-मानुळ. ८ सन्-इष्ट-लाभ-रत्न. ९ कमीप-
णाला कारण. १० स्वर्गाध्वजासारिखें. ११ कैकेयी. १२ बचदावर्षे. १३ धनुष्य.
+ विश्वामित्र. १४ दशरथ-आस्य-दशरथाचे मुरव.

त्या दोघां ती नेसवि वल्के करि माय मोहिली अनया १८
 गत-गौरव दशरथ नृप हाय म्हणे तळमळे रथीं तनया
 बसवी कथुनि समंत्रा सस्त्रीका दोष लाबिती जन या १९
 कर्म-फळ अवश्य तशा त्याहि उपस्थित पहा कसें झालें
 प्रिय-पुत्रांच्या शोके शापास्तव मरण न चुकतां आलें २०
 चवघांत जवळ एकहि तनय नसे प्रभु गुहा भरद्वाजा
 भेटोनि चित्रकूटीं बसला हें तो समंत्र कथि राजा २१
 यन्नामस्मरण जना मुक्तिप्रद तद्वि योग-तप्त मरे
 दशरथ तहपु तैलीं शोकीं साकेत स्कचिर-काळ भरे २२
 मंत्रि-प्रेषित दूत दूत सानुज भरत आणिने झाले
 तो मातेसि म्हणे गे दुर्गुण उदयासि हे कसे आले २३
 सारुनि उत्तर-कार्य स्वजन-सहित शरण जाय रामातें
 प्रभु पादुका अभय दे फिरवी भरतासि करुनि सामातें २४
 नंदिग्रामीं राहे अति-दुःखित भरत तापसत्त्वानें
 मंत्रि-मते पद रक्षी साहे दुःसहहि ताप सत्त्वानें २५
 वनवास-रसिक अत्रि-प्रमुख तयां श्रेष्ठ भाव अज दे हा
 नंमि पितृसरव-गृध्रा सजि मुनि-पत्नीच्या यदंघ्रिज देहा २६
 दशमुख-भगिनी दुष्टा मायेनें सतनु भक्ति जी दावी
 कर्ण घ्राण हरुनि प्रभु तीतें हा म्हणावया लावी २७
 ती पाखरासि प्रेक्षी माराया प्रभुसि हा तया शमवी
 कार्य करुनि सत्वर करितो ऐसें कराधिपा गमवी २८
 विवचाःहित खळ दशमुख कनक-हरिण-रूप रात्रिचर धाडी
 भूमिस्तता धरवी त्या अस्ता प्रभु मार्गणें वनीं पाडी २९
 तो भयद श्रंस करी आर्त-स्वर राममाचि दूर वनीं
 तहाकें जनक-स्तता धांव म्हणे देवरा भिवुनि मनीं ३०

रजनीचर कपट नहे राम-प्रभु-शब्द कथि असें सुमनी
 दवडि विषाग्नि कटु बुदुनि भक्ता पुरवी प्रकोपना दुमती ३१
 परमार्त शरुचिहि रागें गेला गमला उदंशु बाळकसा
 शून्योदजीं गिरे हरि श्रीरुस भासेल तो न काळ कसा ३२
 सोडवितां औद्धत्यें पक्ष च्छेदुनि जदायुते पाडी
 उद्दाम लय-भय किमपि न धरी हरिजरि परांगना नाडी ३३
 आश्वेव स्वपुरींत श्री ने रोधी तिला अशोकवनीं
 लक्ष्मण कथि दुःख प्रभु धाकें जों यातुं वध करुनि मनीं ३४
 शून्य उदज पाहनि प्रभु शोकोपहत होय हाय वदे
 लक्ष्मण धैर्य भ्रात्या दे जरि तो किमपि आपणासि न दे ३५
 धिपिनीं पुसे लतांतें वृक्षांतें जानकी प्रभु नंगांतें
 हरिण करेणु फणीतें रडवि रडुनि हंस बहिण रवगांतें ३६
 देरवुनि जदायु मूर्छित हाय म्हणे यत्न करि तथा वदवी
 वृत्त कथुनि लय वरि तो तत्पुत्राचीच राम धरि पदवी ३७
 मग दे सुगति कबंधा वृण्यविमानांत बैसवी शबरी
 करि वायुजीं सकंठीं धर्मात्मा प्रीति जानकीश बरी ३८
 शक्र-सुत-मळा प्रभुचें त्या गंगास्त्रोतमें शिवे शस्त्र
 कपि-राज्य सुगळ सेधी धौत परम रम्य काय तें वस्त्र ३९
 गंधर्वहूज उदधि तरे तस्ति वदे श्रीस नमुनि दे मुद्रा
 कार्य करुनि आवश्यक परते जाळी पुरी छळी क्षुद्रा ४०
 लोभ बहु मरुतुचीं प्रभु करि यज्ञ वाढवी निघे सबळ
 कपि शतकोटि उसळले दशकंडाचा करावया कबळ ४१

१ दुष्टमति. २ शून्य-उदज-शून्यपणशिलेंत. ३ उदतपणानें (दांडगेपणानें)
 ४ आश्व-एव-लवकरच. ५ रक्षसवध. ६ शोक-उपहत. ७ पर्वतांतें.
 ८ मयूर. ९ नामविशेष (राक्षस) १० मारुतीच्या गंधीं. ११ सत्रियाच्या ग
 धीं. १२ जानकी-ईश. १३ गंगाप्रवाहसा. १४ मारुती. १५ यास.
 + उन्-अशु. (रुत) ॥ भिबीला.

कृत-नमना द्विषदनुजा प्रभु लंका-राज्य दे सचिर शत्रु
 सेतु-पथें उतरे करि गोकेश प्रीत आदरुनि युद्ध ४२
 शिर धनु दावुनि रडवी श्रीतेन जो परम-दुष्ट-बुद्धि अरी
 पहिलेंचि लोमहर्षण युद्ध तयासीं बलीसुरेवंद्र करी ४३
 अंगद कथि उग्र प्रभु-रण कोणीहि न करुनि युद्ध नरे
 हौ न मृणु विश्रवा दे सीता कर साम हो न उद्धत रे ४४
 राज्य-पदापासूनि च्यवणारा खळ न मान्य करि साम
 आज्ञा दे सग्रीवा रजनी-चर-वर मथावया राम ४५
 युद्धांत शत्रुजित् करि अहि-पाश-निबद्ध सानुजा रामा
 यातुपति हर्ष पावे गरुड मुहासंकटांत ये कामा ४६
 विपुल-बल घटेश्रुति ये स्वस्त्यस्तु त्रिदश वदति बळ मोडी
 सगळा धरि परते परि नत्कर्ण-घ्राण तो कटे तोडी ४७
 मारी सगळेचि गिळी कर्कंधु-फळांपरि प्लवग शतशा
 वेढे यूथप झाले प्रभु-सायक मात्र वचकले न तशा ४८
 घनरव रिपु लघुनि नभीं शरवर्षें सानुज-प्रभुसि ताडी
 मारुनि-बिभीषणेनर मूर्छित कपि-ऋक्ष-सगळ-सह पाडी ४९
 ऋक्षाधीश-भेरित मारुनि औषध्यगात्रिया शिरवरा
 लवकरि आणुनि उदवी मृणति जगत्प्राण-पुत्र यासि खरा ५०
 तो दावु रणीं मोही मायासीताशिरोंबुरुह कापी
 भ्रम हरि बिभीषण सुधी लक्ष्मणतेजेंचि भंगला पापी ५१
 प्रभु-हृदय-तपस्वी-वृसि श्रीहृत्यार्थी दशस्य खड्ग धरी
 त्या शशवदतिक्रमकृत् व्यक्तिसि फिरवी सपाश्वर्ष साधुपरी ५२
 उरुविक्रम विश्वंभर मन्त्रंतु प्रभु अनेक शतकोटी

१ द्विषत्-अनुज-शत्रुत्वाकनिष्ठबुद्धि. (बिभीषण.) २ नाक-ईश. (इंद्र) ३ रोमांच उ
 त्पन्न करणारे. ४ हाय. ५ राक्षसपति (रावण). ६ कुंभकर्ण. ७ स्वस्ति-अस्त-कल्याण
 अंशो. ८ देव. ९ बोरोंसारिवे. १० ऋक्ष-अधीश-भेरित. ११ मायाकूपी सतिचें शिरक-
 मळ. १२ राम-हृदयरूप तपस्वी ब्रह्मण्याचें आसन जी सीता तीतिं मारण्या करितां. ४ औ-
 षधि-अग-औषधियुक्त पर्वताच्या. (द्रोणागिरिष्ठा) ५ महापराकवी.

(५२)

मोरोपंत.

मदीं चतुरंगबळ प्रकट करी व्यक्षरीति जी मोटी ५३
बेले सर्व भाने स्तुत मंत्री यातुबीर तज्जाया
रडतां दशकंठ निघे प्रभु-सायक-सागरांत मज्जाया ५४
सर-वैरी शंकेना पाहे उत्पात तरिहि ये युद्धा
मूर्त प्रलयचि मानिति वानरयूथप रणीं तया कुन्हा ५५
सबळा सगळा भंगी माराया स्वानुजा महाबाहू
युद्धांत गांठि घाली यासाया हिमेकरा जसा राहू ५६
शरणागतासि रक्षी सौमित्रि महापराकमी छेदी
तच्छक्तितें दुजीनें तदुरेःस्थळ परम कठिन तो भेदी ५७
मरुदात्मज जाय पुन्हा अति शीघ्र पतंग^१-राजसा गुप्त
दिव्यौषधी सशिरवरा आणुनि उठवी तया जसे सुप्त ५८
वार्कार्पित-जैत्ररथीं भूमि सुता-जानि बेसला सप्त
पूर्ण अहोरात्र करी रण निवबायासि विश्व जें तप्त ५९
प्रभु घात फळें तैसीं शत दशमुख मस्तकें जरी रक्ती
नपडे तो दे भीती त्रिदशयरा कांपवी जसी थंडी ६०
प्रभुच्या मनास वाटे गेलें शूर्यासूत्र तेज तों जवळ
प्रकटे कुंभजे जपवी तरुणि-हृदय यशचि दे गमे धवळ ६१
होय प्रसन्न जपनां स्वहृदय दे विजय-वर रवि प्रभुला
ब्रह्म^२ प्रभु अरिस वधी यासि म्हणति सर्व तज्ज्ञ विप्रभुला
प्रसुदित झाले बासव शंकरविधि नारदादि नाकर्षी
तो उत्सव सर्वातें तुंबक लोहास तेविं आकर्षी ६२
प्रभुवरि सर मुनि हर्षे दिव्य-कुसुम-वृष्टि करिति यश गाती
म्हणती जी विजयश्री या स्वस्वामीस नित्य वश गा ती ६४

१ त्रि-अक्ष-रीति-महादेवाची रीति. २ तन्-जाया. ३ बुडाय. ४ वानरांच्या म-
मुदायांचे स्वामी. ५ चंद्रास. ६ तन्-उरस्थळ. ७ त्रिद्विस्थ = इंद्रांनं अर्पितेना
जोजबशील रथ त्यांत. ८ अगस्त्यऋषि. ९ आदित्यहृदय. + भूमि कन्याजीसी
ना ती स्त्रीच्याची ना (राम) # ब्रह्माचार्य. + पक्षिघ्न (लकडासारखा).

शौर्यं प्रभुचें वर्णिति दुंदुभि-सुरजानक-प्रमुख बाघें
 बाजविति गाति नाचति हर्ष दिला अरि वधूनि जगदाघें ६५
 सांगुनि विभीषणा प्रभु विधिनें करवी क्रिया दशास्याची
 जरि भांडुला कठिन अरि बहु मानी देक त्या अशास्याची
 केला भूप विभीषण अभिषेक अणीक मांडवुनि भैव्य
 दिव्योत्तीर्णा देवी प्रभुचा उत्संग शोभवी सव्य ६७
 ऋषिवर शिष्य करीती स्तुति दशरथ ये तथा नमी स्तुतेता
 करि कीर्ति या त्रिलोकीं शृंगारा बहु गमे हिता स्तुतेता ६८
 मृत सर्व पाकशासन कपि उठवी स्तुतसे कथा वर्ष
 त्या सेश्वरांसि पूजुनि भक्त विभीषण महामना हर्ष ६९
 पुष्पक लंकापति दे घे त्या सबळा सरख्या तयामाजी
 आनंदवूनि घे भर- तासि म्हणे जो नसे दया माजी ७०
 सत्वर पुष्पक विनता पुत्रसम निघे त्रिलोक-गीतेतें
 तत्कुशळगति प्रमुदित करि रामाहूनि फार सीतेतें ७१
 दशमुख-शासन दावी युद्ध-मही सेतु चरित आयकवी
 श्री बहु हर्ष तत्स्वरु जात्या मुख-रातहि कथिल काय कवी
 प्रभु जलधि-तीर दावी सांगे सत्कारुनि स्वयें प्राज्य
 प्रेम करी या स्थानीं लक्ष्मण दे या विभीषणा राज्य ७३
 मग सांगे आर्य सुगळ परम-सखा प्राप्त या नेगीं झाला
 हा हृद मी हस्ती कीं या कमळीं देवि भृंग हा धोला ७४
 शूद्रात्मा विक्रम-निधि पवन-स्तुत प्रथम भेटला मग या
 मज भेटवि सुग्रीवा सत्संगति हिन करी नसीन गया ७५

१ शासन करण्यास अशक्य जो रावण त्याची. २ कल्याण. ३ दिव्य-उ-
 त्तीर्णा-शपथेंतून पार झाली. ४ मांडी. ५ अतिविस्तार पावलेली. ६ पुत्रत्व.
 ७ विभीषण. ८ तद-कुशल-गति- त्या पुष्पकाचें कल्याणरूपगमन. ९ पुष्पक
 १० पर्वती. ११ डोह. १२ वृद्ध झाला. + सामर्थ्य. १३ त्रिलोकीं तगाद्विती अशी
 (सीतेचें विशेषण)

(५४)

मोरोपंत.

किंचिंधा दारववितां कथितां तें वृत्त गुणवती तारा
श्रीनें आणविली त्या रुचिर-दिमांनीं कथा कथी मोरो ७६
पंपेच्या तीरींची निज-विरह-दशा स्रदुःसहा कळवी
निज-चरणीं सवरीचें प्रेम कथी स्व-हृदयासि जें वळवी ७७
ज्ञानपुण कथंधाचें मित्रपणहि जाहला स्वयें कथिता
प्रभुवर अन्त-दय जो मथिता तारावया भवव्यथिता ७८
वेगे मंदहि चाले पुष्पक समजोनि नाथ-भावातें
पावे गोदेसि जिचें दे बहु जीवांसि पाथ भावातें ७९
गोदावरीम चंदी जगतीजा जी झां दिसे स्वर्ग
किंबहुना माळेपरि जीतें वाहे शिरीं सदा भर्ग ८०
अति सकृत्-व्रत-रक्षण करुनि श्रीचें जदायु तो मेला
त्यानें स्मरतां प्रभुचा सीतेचाही सुरेवंदु कोमेला ८१
घटजादि विशदधी जे चिर अवलोकुनि तदाश्रमपदातें
अन्याश्रम पाहे श्री- अनुसूया-प्रेम आठवि तदा तें ८२
श्रीचिचूडगोत्रा पाहुनि चाले स्व-पर्ण शालेचा
प्रभु कर जाडुनि महिमा वर्णी श्रीकंठ-मोलि-मालेचा ८३
प्रभुनें मुनि प्रयागीं शंकरसा सरवद सविनयें नमिला
भरताकडे पवन-सुत धाडुनि तो दिवस आश्रमीं क्रमिला ८४
प्रभु सलिलद-रव कपि शिखिचानक गुह भरत कवि मना गमलें
शमले ताप श्रीम- दर्शन होतांचि तद्यशीं रमले ८५
परमानंद पुरा दे द्वारथ-भद्रासनीं बसे राम
प्रभु हा करि प्रजांचा प्रेमें संपूर्ण सर्वही काम ८६

२ श्रेष्ठा. ३ संसारानें जो तापला त्याला. ४ रामाच्या अभिप्रायानें. ५ उदक. ६ पृथ्वीपासून मालेली (सीता). ७ मत्स्या. ८ महादेव. ९ स्वच्छ बुद्धि. १० तव-आश्रम-पद. ११ शोभायमानचिचूडपर्वताला. १२ महादेवाच्या मस्तकसंबंधी मालेसारखी जी गोदावरी तिचा. १३ सलिलद-रव-मेघा-शब्द.

ऋषिरामायण .

(५५)

वानर-यातु-पतीची प्रसु जसि तसि रचिल्ल न स्वरग पूजा
अखिला वात्सल्य भुलवि जें पतिसह पवनजीं करी भूजा ८७
सैदरि लवण शत्रुमें वधिला भरतें त्रिकोटि गंधर्व
हर्षित केलें प्रभुनें जग हें यश गाय शक्र विधि शर्व ८८
ऋषिरामायण प्रेमें मयूरे रामनंदनें
श्रीराम-चरणांभोजीं अर्पिलें कृत-वंदनें ८९

समाप्त .

स्तोत्ररामायण .

विश्व-स्वष्टा विष्णु- प्रति विनयी दशमुख-क्षयार्थ तथा
वर वेदशास्त्र-षट्का- रक्षाया दे जगीं करूनि दया १
भूप-स्तुत-भय्य-यशा रवि-कुल भव सद्यभु प्रथित भारी
जो दवारथ-प्रभूत द्विज-हित असंकेतु सर-व्यसन वारी २
तो भूतरणी क्षितिभूत पति केला तात-भाव पाहोनी
भूताप-हर चतुर्धा स्वात्माही गर्भ-वास माहोनी ३
तो देव भूतभावन कौसल्या-पुत्र राम-नाम धरी
पूतात्मा परमात्मा कैकेयी-पुत्र भरत होय हरी ४

१ स्वर्गसंबंधी वृक्ष- (कल्पतरु) २ पृथ्वीपासून झालेली (सीता) ३ सत्- अरि- साधू-चा शत्रु . ४ ब्रम्हदेव . ५ परब्याप्त . ६ वारंवार . ७ हे शत्रुचें संकट .

॥ विष्णुसहस्रनामावर १० रामायणें करून प्रत्येक रामायणांत १०० नावें संपविलीं आहेत .

(५६)

मोरोपंत .

जनता करुनि मुक्ता नांदवि जो निज पदीं जया धन्य
सुगति भजन परमागति मागे होवोनि बाळ तो स्तेन्य ५
अव्यय भव्य-यशो-निधि होय सुमित्रा-तनूज पुरुष-मणी
लक्ष्मण राघुम अशीं नामें धरि दानवायु-वायु-फणी ६
होय असा क्षीरधि-चा जामाता मनुज गाधि-स्त-यज्ञ
क्षेत्रज्ञ अक्षर प्रभु रक्षी हें चरित वर्णिती तज्ञ ७
वारी वियोग योगद- पद कविजन देवतरु निवेदांत
मुनि सस्त्रीक ल्याने ताप शमे जो न बरुनि वेदांत ८
विनयी प्रधानपुरुषे- श्वर हा प्रभु जनक-भूप-चिन्तातें
तो शिव-धनु चुरितां दे कन्या या सातुजा स्व-चिन्तातें ९
जोनारसिंहवपु घे श्रीमान् खळ-कनक-कशिपुतें मारी
तो केशव पुरुषोत्तम हा या भृगुराम काय हो भारी १०
या सर्व शर्व-मुख स्वर गाती विजया शिवप्रदा स्थाणू
तैसा भृगुपति निश्चळ होय म्हणे शांति धनु मनीं नाणू ११
भूता दिवस तसा दे तो सु-विजय मंथरा-मना मह न
जो श्रीचा अव्यय निधि कैकेयीनें तथा दिलें गहन १२
मातृ-मनीं संभवला भावन हित देव-रचित कीं भर्ता
श्रीचा हो क्षिप्र भव- प्रभुसा स्वोर्गाहितायुचा हर्ता १३
ईश्वर बल्क- जटाधर लक्ष्मण-सीता-ससेन जें जाय
हर्षे बहु स्वयंभू शंभुहि आदित्य तें म्हणे हाय १४
हो पुष्कराक्ष म्हणती पुर-जन करिती महास्वन स्नेहें

१ जनार्णवासमूह. २ स्तनोत्पन्न (दुग्ध.) ३ नाशरहित. ४ दैत्यांचे आयु-
प्यरूप वाय्यास रगाण्याविषयीं सर्पासारिखा. ५ विश्वामित्राचा यज्ञ. ६ जि-
नेंद्रिय. ७ वेद-अंत-उपनिषदे. ८ रामास. ९ दुष्टहिरण्यकशिपुनें. १० पर-
शराम. ११ महादेवादिक. १२ रवांशशिवाय वृक्षाच्या कांड्यासारिखा.
१३ आनंद, उसाह. १४ अरण्य. १५ स्व-उग्र-अहित-आयु-आपल्या उग्रशत्रूच्या
आयुष्याचा हरणकर्ता. १६ बल्कलें जटाधरणास. १७ स्नेह करून.

स्तोत्ररामायण .

(५७)

शोकें अनादि निधनहि बहुधा तापेंचि भक्त तद्देहें १५

विविधा ताप-विलापा करि सोडी देह वृद्ध कीं तापें

धातु जळे उत्तमही धीर विवेकी गच्छंति तो शापें १६

मातुल-गृहागत भरत साहेना अभ्रमेय-विरहानें

निंदी मातेसि म्हणावि सदेन तृषीकेश-रहित चिर हों तें १७

तान-क्रिया करि निघे तो प्रेमळ पद्मनाभ-पाद-रत

भेदोनि चित्रकूटीं अमर-प्रभुतें म्हणे प्रभो परेत १८

राम म्हणे ताताचें उक्त करावेंचि विश्व-कर्मातें

या गाइल मनुजेश्वर सत्याध्वन दारवलील शर्मातें १९

भव-वृक्ष-त्वष्टा दे राज्य करावामि पादुका भ्रात्या

नंदिग्रामस्थ विषय स-कनिष्ठ त्यजि जेपे दयाः भ्रा २०

स्थविर प्रधानहि ध्रुव निश्चय कीं ज्यांसि भोग अग्राह्य

चालविति शाश्वत व्यव-हार बहु विराग आंतर न बाह्य २१

अरि-कक्ष कृष्णा-वर्त्मा तो मेघश्याम स्नेहिताक्ष हरी

अग्निम सरवचि विराध-प्रतर्दन ब्रह्म-वृंद तृष्ट करी २२

देव प्रभूत-दय जो त्रिभुवन-कर कुशल-गुण-निधी राम

स्तब्धारि मथी करि तो पवित्रमंगलहि पर घटम-धाम २३

ईशान-ध्वज प्रभु पितृ-संख-गृध्रासि भेदला त्याला

प्राणद किंवा प्राणचि रामासहि नो स्व-तात्तसा झाला २४

राम म्हणे तूं ज्येष्ठ श्रेष्ठ-सुनेला वनांत संरक्षीं

आम्ही तव प्रजापति-भावं राज्या सदैवही लक्षीं २५

१ मृत्क. २ दशरथ. ३ गृह. ४ हाय. ५. पर्वतविशेष. ६ माघोरेंकि

र. ७ कल्याणानें. ८ संसाररूपवृक्षछेदनकर्ता. ९ शत्रुप्रसङ्गवर्तमा

न. १० वृद्ध. ११ शत्रुरूपवृक्ष. १२ विराधराक्षसासमारणारा.

१३ अगस्त्यऋषीचें गृह १४ दशरथाचा सखा जो जटाघ्नाचा. १५ अग्नि.

(५८)

मोरोपंत.

गोदा-तटां मग उठेज करुनि वसे तो हिरण्यगर्भ-गुरू
भूगर्भ-स्त्रीरत्ना हरि दशमुख ताप दे प्रभूसि उरु २६
माधव-दयिता गृध्रे सोडविली परि तदीय पक्ष खळ
छळपटु खड्गे खंडी ने नें स्त्री-रत्न भी न जेविं गळ २७
मधुसूदन कनक-हरिण राक्षस मारुनि परतला वाटे
लक्ष्मण साश्रु कथी तें ज्या आर्याकें उरस्थळीं फाटे २८
ईश्वरही स्त्रैण-तेसा शून्य बिलोकूनि गृह म्हणे हाय
वन हुडकितां निरखिला क्षत-मूर्छित तात-सरव महा-काय २९
मावध करितां सांगे रावण कव-विक्रमी तनु त्यागी
त्याची क्रिया करी प्रभु धन्वी रवड़ी वंदे वनीं हो गी ३०
मेधावी लक्ष्मण या समजावी करुनि विक्रम खळांतें
मारुं आर्या आणूं न असाध्य नुझ्या पराक्रम-बळानें ३१
राक्षस कबंध धरि जो त्यासि अनुत्तम-दयालु दे सुगती
वसवी विमानि शबरी सज्जन या सद्यशो-मृते फुगती ३२
सर्व-दुराधर्ष तरि प्रभु पंचेच्या तटीं मर-शरांनीं
कोप नीला-मानुष-तनु मानाया खरा नर परांनी ३३
वात-सुनीं सुग्रीवीं करि परम दया कृतज्ञ-पर राम
दे खळ बाळीस वधुनि मित्रा स्त्री श्रीसमेत तन्हास ३४
निज-कृति गावी कविनीं विश्व तरावे सुरेवं अशा भावे
प्रभुनं चरित्र केले नाम जडाच्याहि ओननीं यावे ३५
धाडी स्त्रीस अरिसही हुडकाया आत्मवानू खन-तनय

१ पर्णशाला. २ बहुत. ३ त्याचे. ४ आर्य-उक्त-श्रेष्ठभाषणानें. ५ जटाघू.

६ हाय. ७ बाणी. ८ रामास. ९ सीता. १० नामविशेष (राक्षस)

११ सत्-यश-अमृत-उत्तम कीर्तिरूप अमृतानें. १२ नामविशेष (सरोवर)

१३ मारुतीच्या गयीं. १४ त्याचें गृह. १५ मुरवी. १६ देहधारी. १७ मारुती

क महापराक्रमी. + ज्याहून दुसरा दया करणारा उत्तम नाही असा.

स्तोत्ररामायण .

(५०)

शतयोजन सिंधु उडुनि वंदी सीनेस तो सु-धी स-नय ३६
 प्रभु-मुद्रा दे श्रीनें राक्षस मारी सुरेवा-चिन्त हेरी
 गांजी अरीस लंका जाळी श्रीराम-भजन-विन्त हेरी ३७
 प्रणत-शरण-चरण प्रभु हर्षविला कथुनि कुशल-संदेश
 श्री-चुडामणिनेंही बहु तोहि करुनि विमद मंदेश ३८
 बहु शर्म प्रभु पावे भेटे त्या पवन-नंदना राम
 या प्रभुवर-प्रसादा- हनि उणा निपट नंदना राम ३९
 सुरमुनि म्हणे दशमुखा केलें या प्रकट विश्वरे तांनें
 नाही तुझ्या कणाळीं ही नमितां भक्ति-भाग्य देता तें ४०
 सर्व-प्रजा-भव यशें नाशाया सिंधु-च्या तटा गेला
 तो ये शरण बिभीषण तो लंकाधीश वत्सलें केला ४१
 सेतु अहल्या-तारक पांचां दिवसांत करुनि शतगावें
 बळबधि जयापुढें शत- मख-मुख लोकेश-तेज न तगावें ४२
 संवत्सर शत न पुरे कथितां रण खचर कपि असा करिनी
 न रिती होय चमू जरि रक्त-नद्या सागरेदरा भरिती ४३
 घनरेव कपि-बळ भंगी प्रभुसि रणीं व्याल-पाश-बद्ध करी
 श्री हाय म्हणे विजटा तिस धृति दे व्यसन तें खगेंद्र हरी ४४
 प्रत्यय ये दशकंठा समरीं घटकर्ण मारितां रामें
 अनुज पवन वाळि-तनय बदले बुडसिल परांगना-कोमें ४५
 बळसेश सर्व दूर्वां न घडों देउनि नभीं शिरोनि खळ
 घनरव मूर्छित पाडी परि उठवी पवन-सुत अनंतबळ ४६
 अज-कुल-तिलक बंदे हो मायासीता-वधें भ्रमा वारी

१ सीनेनें. २ दरणकरी. ३ चानर. ४ निरोप. ५, शिरोरत्नानें. ६ मंद-ईश-
 मूर्खांचा स्वामी. ७ नंदननामक वाग. ८ नारद. ९ राम. १० शंभरपो-
 जनें. ११ सागर-उदर-समुद्राच्या मध्यभागाचा. १२ मेघासारखा आदेश-
 द्याचा (इंद्रजित) १३ धैर्य. १४ कुंभकर्ण. १५ हाय. + नागपाशांनीं बद्ध.

भक्त विभीषण लक्ष्मण मग घननादा महाबळा मारी ४७
 सर्वेश्वर होय सुखी त्या विजये लक्ष्मणासि कुरवाळी
 जेणे एकेचि शरे वधिला भेदूनि दृढहि उर वाळी ४८
 झाला सिद्ध दशानन सीता-हनना तथा सविब फिरवी
 मित्रवी मग तेज रणीं लक्ष्मण पादुनि विभू-दृढय विरवी ४९
 प्रभु-कार्य-सिद्धि-सादर मारुनि उठवी महोषधी आणी
 प्रभु शक्र-रथीं घेमुनि दशकंठा स्वानुजाऽधिला खाणी ५०
 सर्वादित्यें शक्तिता श्री कळवी कीर्ति करि जगीं सुतेता
 विनवी नमुनि दशरथा प्रभु सानुज यासि बहु रुचे सुतेता ५१
 अच्युत उठवुनि मृत-बळ सशंसिह पुण्यकें पुरा आला
 धोला गुह भरतसुरें प्रभु राजा हर्ष बहु जगा झाला ५२
 स्तोत्ररामायण प्रेमें मयूरे रामनंदने
 श्रीराम-चरणांभोजीं अर्पिलें कृतवंदने १

इति प्रथमस्तोत्ररामायणं.

द्वितीयस्तोत्ररामायणं

देव वृषाकपि दशरथ- सुत झाला दशसुरयासि माराया
 ताराया स्वर घूस्वर तत्संकट तें अशेष बाराया १
 जगदीश अमेयात्मा रूपें ये चार विश्व-हित- कामें
 श्रीराम-भरत-लक्ष्मण- शत्रुघ्न अशीं धरी रुचिर नामें २
 तो सर्वयोग-पटु-कवि- नुत मिःसंदेह संसृति तराया

१ बक्षस्थळ . २ प्रधान . ३ विस्तृता . ४ दशरथास . ५ पुत्रपणा
 ६ वृस . ७ ब्राह्मण . ८ संपूर्णयोगामध्ये कुशलकवीनीं स्तविला असा

द्वितीयस्तोत्ररामायण.

(६१)

चर होउनि करि लीला सकळांचे ताप शापहि हराया ३
 वेष्ट दे अर्थिजना बहु दशरथ संस्कार करि वसिष्ठ कवी
 श्रुति शास्त्रें पढवि करवें प्रभु गुरुजन-मनहि शिशुपणें ठकवी
 जो भूमि-देव सुमना केला गोधिज मखम-खल-दमनें
 आपण मयूर चातक झाले प्रभुला करुनि जलेंद मनें ५
 सत्य-करुण तीर्थ-चरण सुनि-पत्नी-पाप-ताप-शाप हरी
 प्रकट करी अत्यद्भुत निज-पद-पंकज-रजः प्रताप हरी ६
 ईश्वर-कार्मुक भगी दुर्घट ही सिद्ध करुनि पूर्ण पण
 प्रकटुनि नवरस मात्मा निववी प्रभु दारवबुनि पूर्णपण ७
 काळासी न असंमित भृगुपति ठांके धरुनि वाटेनें
 शांत करी लीलेनें त्या प्रभु सर्वांसि नवल वाटेनें ८
 सम सर्वांहीं बरिला आनंद असीम त्या पुरजनांहीं
 जेविं सुरांचे कोणा पौरांचे राजले सुरज नाही ९
 ताताचें सत्य व्रत मानेचें पुत्र राज्य हें इष्ट
 सुरचिंतितहि अमोघ प्रभु करि नव वरुनि हर्षवी शिष्ट १०
 सौमित्रि जानकी सह तापससा देव पुंडरीकाक्ष
 भय चित्रकूटवासी द्विज-पीडक धरिति माने जे राक्ष ११
 करितो कृषीवलाच्या वृष कर्मा परि घनाविना न फळे
 धर्म नसा जन-पोषक यावांतुनि अबद्ध यावरुनि कळे १२
 राज्य वृथा भोग विषा-परि मानी दशरथ त्यजी देहा

१ द्रव्य. २ वेद. ३ विश्वामित्र. ४ मेघ. ५ रामचंद्र. ६ स्वरित.

७ पूर्णत्व. ८ परशुराम. ९ सूर्यदारहिम. १० मृदंग. ११ सआहे अंतींच्याच्या असा राक्षस. १२ याचक जनांचा. + शृंगार. चार, करुण, अद्भुत, हास्य, भयानक. बीभत्स, रौद्र, शान्त. ‡ सीतारूपीलक्ष्मीचा आत्मा.

कृतिवर भरत गुरुसि जळ मानेला धिक प्रभूसि यश दे हा १
 घेउनि अभय वर निघे आर्याज्ञा पादुका शिरीं वाहे
 रुद्रसम विरक्त जेरी नंदिग्रामीं महानपा राहे १४
 धरि विनय बहूशिरातें चरणावरि अत्रिच्या प्रभुहि अर्पी
 कंठ्येभि माय नैमी अनुसूया श्रींस आदरें तर्पी १५
 बभ्रु मयूर व्याळा तेविं विगधासि बंधु हें झाले
 हें सुयशोमृत सेवुनि दंडकवनवासि विप्र-वर धाले १६
 विश्वपति कुंभ-योनिम भेटे शस्त्रें पुरातनें पावे
 ज्या सदहित-शमनाचे सहृणु देवर्षिनीं सुरेवं गावे १७
 भेटे जटायु दशरथ- सरव गृध्र श्रुचिश्रवा तथा सुखवी
 तात म्हणे बहु मानी ज्या प्रभुचें वेद-राशितें सुख वी १८
 अमृत-यशा ज्ञाश्वत जो स्थाणु ध्येयांघ्रि-पद्म तो स्वामी
 राहे गोदातीरीं पंचवटीमाजि पर्ण-वृण-धामी १९
 दशमुख-भगिनी विधवा श्रृर्षणखा ये म्हणे वरा मातें
 रोषें सौमिनि हरी तत्कर्ण-घ्राण आपुल्या हातें २०
 तद्भाना रवर ये त्या राजु गज्याचा म्हात पाप्याला
 मारी प्रभु विशिख खळ जेविं समुद्रा महानपा प्याला २१
 नकटी वृत्त दशमुखा कळवी तें सर्व गलद-सूक्त-स्नाता
 घाता खरादिकांच्या ऐकुनि तो कोपला तिचा भाता २२
 सर्व-विनाशार्थ कुंधी तद्भाषित मानुनि स्वहित सेवी
 मारी चासि कनक-मृग करुनि प्रेपी हरावया देवी २३
 कनक-कपट हरिणातें विष्वक्सेन प्रभु-प्रिया मागे

१ कुशलश्रेष्ठ. २ श्रेष्ठाची आज्ञा. ३ जराधारण केलेला. ४ सीतेस. ५ वृ-
 त्त करी. ६ गमलस्वप्न. ७ अगस्त्यकृषीस. ८ प्रसवे. ९ ध्यानकर-
 ण्यास योग्य ज्याचें चरणकमल. १० अगस्ति. ११ नामिकारहित अशी.
 १२ रक्तस्नाता. १३ दुर्बुद्धी. १४ सीता. १५ सुंयुस.

द्वितीयस्तोत्ररामायण. (६३)

सुर-कार्यार्थ जनार्दन तो त्यामागे वधावया लागे २४
 धांवे दैरे सृग कळे राक्षस हें वेदविन्-मभा-गीता
 वेधी शरें प्रभु म्हणें आर्त-प्रभुसाचि हाय भी सीता २५
 ज्याच्या नामोच्चारे व्यंगैहि अव्यंग होतसे कर्म
 तच्छर-हून कपटीही राक्षस पावेल तो न कां शर्म २६
 गावे दांतांनीं सर- नग-गुरु यत्पाद-पद्म ती आर्या
 गांजुनि देवर दवडी मिळू कराय सुसंचिया कार्या २७
 तो वेदविन् कवि सर- द्रष्टा ये जनक-नंदिनीस हरी
 हा रघुवर हा लक्ष्मण ऐसे ती उच्च आर्त नाद करी २८
 लोकाध्यक्ष-स्त्रीतिं सोडवि गृध्रेंद्र विरथ करि अरितिं
 तत्पक्ष च्छेदुनि नें लंकेंत मनीस हर्ष दे हरितिं २९
 सृग वधुनि सराध्यक्ष- प्रिय-कर्ता प्रभु फिरे तयास वनीं
 लक्ष्मण भेटे सांगे सीतेचें उक्त जें न माय मनीं ३०
 ज्या धर्माध्यक्षपण क्षणहि न सोसे कदापि तो भर्ता
 धांवुनि उदेंज विलोकुनि शून्य बहु विलाप जाहला कर्ता ३१
 वाटे विलाप करितां स्त्रीं जना प्राकृता कृत-विलाप
 प्रभु शोधी श्रांस वनीं तो गृधाचा दिसे क्षत-विलाप ३२
 चतुरात्मा नंद-प्रद- चरित प्रभु हा म्हणे तया वदवी
 रावण-कर्म कळवि धरि पर-लोकाची रवगेंद्र तो पदवी ३३
 चरित अनुल दावी प्रभु आरंभीं तळिक्या धरी सुतेता
 उर्व्यूर्ध्वाधस्थ सज्जन हर्षवि मत्कीर्ति होय हे सैनता ३४
 भक्त-हितार्थ प्रभु जो होय चतुर्दंष्ट्र सिंह तो पातिं

१ वेदज्ञांच्या सभेनें गाडला असा व्यास. २ पंडित. ३ न्यूनहि. ४ पूर्ण. ५
 सरव. ६ जितेंद्रियांनीं. ७ श्रेष्ठ. ८ दीर (लक्ष्मण). ९ समाधि
 १० पर्णशाला. ११ मार्ग. १२ पुत्रपणा १३ अत्यंत विस्तृत. १४ भयें
 + स्त्रीलंड. १५ चार दातांनीं युक्त.

(६४)

मोरोपंत .

वात्सल्यं पुत्रल स्वीकारुनि कां न देबु तोषाते ३५
देव चतुर्भुज झाला नर ताराया जगा यशं भव्यं
सव्यं अपसव्यं दे देवपीला करेवं सदा नैव्यं ३६
या करुणा-भ्राजिष्णु स्तवि बहु हरिता कबंध शापाते
उद्धरिता शबरीते फळ भोजन करुनि हरुनि तापाते ३७
विषयज-सरवदुःखाचा भोक्ता आपण मनुष्य हा भाव
दाबी पंपोतीरीं सीता-विरही श्रितार्थ-वृण-दाव ३८
स्मर-शर-विकळा प्रभुच्या दे लक्ष्मण धैर्य-कवच नव देहा
तेणें सहिष्णु होउनि हा ऐसें राम न बचन वंदे हा ३९
जगदादि जलज-नाभ प्रभु मारुनिला मग स्व-घन कथी
भेटवि सुगच्छा त्या दे कपि-राज्य तदग्रजा खळास मथी ४०
कपदेहि बधुनि दुष्टा अनघ प्रभु हा शरण्य विजय-शते
गा त्यासि षडरि-जेता ह्या करि गौरवूनि निज यश ते ४१
तो विश्वेयोनि भगवान् विरहे खेदी नसो मरो द्वेषी
हें चिंतुनि सप्रीव श्रीते धुंडावया कपि प्रेषी ४२
प्रभु नमन स्मरण पुन-र्वक्तु पुथ्यवि सर्व कार्य-सिद्धि-कर
सर्वत्र वीर गेले जाणो ते राम-भद्र-भानु-कर ४३
शोध उपेन्द्र-स्त्रीचा सांगे गृध्राधिराज संपाती
शत-योजन-सिंधु पुढें दिसती लंकेंत शान्ते-शंपा ती ४४
कैक्षेन्द्र-स्तन मारुनि वामनसा वाढला उडे ताडी
मावुनि विम्व वक्षें मैत्रीका आश्रय-मदा पाडी ४५

१ उदकाते. २ नवीन. ३ दयेनें अतिशोभणारा. ४ हरणकरणारा. ५ पं-
पानामकमगेवराच्या काडी. ६ आश्रयकरणाच्याच्या पापस्त्रीगवतास बणव्या
सारखा. ७ सहनशील. ८ हाय. ९ कमलनाभ. १० सुप्रीवाना. ११ मारी.
१२ कामकोपादिषडरिपुंसजिकणारा. १३ जगताला कारणीभूत. १४ संपूर्णकार्यसि-
द्धिकरणारे. १५ सीतेचा. १६ शमलेली असीविघ्नलता. १७ सीता. १८ कृष्ण-
ईश-सुत-शानरथेष्टांनीं स्तविलेला. १९ पर्वतविशेष.

द्वितीयस्तोत्ररामायण

(६५)

प्रांशु दहा गांभें तो ठकवी सुरैसेसि मिहिकेशि बधी
लंकाधिदेवतेतें जिंकी निववी पराक्रमें शिव-धी ४६
झाला अमोघ-विक्रम पाहुनि भगवत्प्रिया अशोक-वनीं
खळ धिक्कृतिनें हर्षे सुकवीच्या हें म्हणे असो कवनीं ४७
कपि हर्षे त्या श्रीचा शुचि-भाव बहु प्रभाव पाहून
एकांतीं मुद्रा दे तच्चरणोंजीं शिरोछे बाहून ४८
तो ऊर्जित कुशल पुसे घे झडामणि निरोप करि खोडी
ज्यांत मनोहर तरु तें दशकंठ-प्रिय अशोक-वन मोडी ४९
मारुति अतींद्र-सरव-कर होय कव्यांद-सैन्य लोळवुनी
बोळवुनि अक्ष-शोक-ज्वलनें दशकंधरासि पोळवुनी ५०
दावुनि दुरित-संग्रह-फळ हाय म्हणावयासि तो लावी
जाळी लंका सरपति-नगरीशीं जी विशंक तोलावी ५१
उपसर्ग-व्याकुळ करि अरितें परतोनि ये अजाज्वळ
श्रीझडामणि देवा झाला आर्ताजसा सुधा-कवळ ५२
झाला सुरेवं धृतात्मा भेदे प्रभु सुप्रसन्न मारुनितें
जी अंजना त्रिलोकीं होय यश प्राप्त चंद्र-चारु नितें ५३
प्रभुवात्सल्य नुरवि तो जो पहिला स्वामि-भृत्य हा नियम
जाय सर्वळ सिंधु-तटा हर्षे जाणोनि शत्रु-हानि यम ५४
वेदांत-वेद्य भगवान् चरण-प्रणता विभीषणा राज्य
लंकेचें दे प्रेम प्रभुचें शरणागतीं सदा मान्य ५५
भव-गद-वैद्य प्रभुचर सिंधूक्तें करवि नळ-करें सेतू
प्रथमचि सुगळ मथी त्या ज्याच्या नामात या पुढें येतू ५६

१ उच्च. २ नामविशेष राक्षसी ३ सफलविक्रम. ४ तत्-चरण-
अङ्ग - तीच्या चरणकमळीं. ५ शिर-अङ्ग-शिरकमल. ६ अक्षना-
मकरावणपुत्राच्या शोकरूपअर्चनें. ७ पातकसंग्रहाचें फळ. ८ उपद्रवानें व्याप्त.
९ सैन्यासह १० पुष्कळ. ११ यापुढें दूये म्ह-यातू (राक्षस) नें मांसभक्षण-
करणे राक्षसांचें सैन्य.

समेचि सदा योगी पावति ज्याचा प्रसाद तो दून
 अंगद धाडी सामा परि औरि खबळे तसा जसा धूत ५७
 क्षय निरुपम होय म्हणे दृष्ट न यामम रवीरहा निकर
 न कर म्हणति हिन-कर परि करि दशमुख समर वीर-हानिक
 सानुज माधव केला घनैनादे नागपाश-बन्ध रणीं
 सीता म्हणे मला पति-घातीं बहु दुःख हें न मन्दरीणीं ५९
 मधु-कैटभ-हंता त्या प्रभुला दुःसाध्य काय पामर हा
 समर-क्रीडार्थ म्हणे घननादा दशमुखवाहि राम रहा ६०
 गरुडा यश दे प्रभु मग घटकर्णा परम-दारुणा पाडी
 घनरव अतीन्द्रिय महा - माय सनाथहि समुग्र बळ ताडी
 दिव्योषधि क्षणधर- शिखर महोत्साह पवन-सुत आणी
 तहंधें वातें तें उठले अमृतें जसे मृत-प्राणी ६२
 पाशुनि शृंग महा बळ पुनरपि तत्काळ ये महातेजा
 मग घनरव मायाश्री - वध करि वदले खरा पहाते ज्या ६३
 शोक बिभीषण माया ऐसें सांगुनि हरी महाबुद्धी
 लक्ष्मण वधी घनरवा तें यश दे गार्गसें जगा शब्दी ६४
 दशबदन महावीर्य क्षोभें धावें सतीस माराया
 वारी सचिवोक्ति रुचे श्रुति दे वाचा न तीसमा राया ६५
 दशकंठ-प्रेषित-बळ अमित महाशक्ति रामभद्र वधी
 युद्धा स्वयें निघे धरि सर्वस्व जन-क्षयें हि न द्रव धी ६६
 कपि-बळ भंगी युद्धीं क्रीधी तो धीट लक्ष्मणा हटकी
 हाणी उरी महाद्युति- शक्ति जिच्या भासती विजा बटकी ६७

१ शत्रु (तावण) २ इंद्रजितानें. ३ मत्-हरणीं-माझ्या हरणीं. ४ नीच. ५ कुं
 भकर्णास. ६ पृथिवीलाधारण करणासा पर्वतस्थि शिखर. ७ मारुति. ८ शंकासंबं
 वंधीउदकसें. ९ सीवेस. १० कान. ११ ओलावा.

द्वितीयस्तोत्ररामायण (६७)

होय अनिर्देश्यवपु श्रीमारुति शृंग तें पुन्हा आणी
 उठवी सुषेणवीरं जय जय ऐसी उठे नभीं बाणी ६८
 श्रीमान् शुभ-शक-रथीं बैसे अरि-मस्तकें शत छेरी
 तरि दश तसींच दिसती न मरे परि होय देव जो खेरी ६९
 येतांचि अमेयात्मा कुंभज आदित्य-हृदय तो शिकवी
 जपतां वरद रवि वदे बारामा तूंचि आय होसि कवी. ७०
 कैच्छप महाद्रिधृक् सर-कार्यार्थ प्रभु तसांचि नर आतां
 व्हाया छतार्थ कविज्ञात अत्यद्भुत-पंक्तिबुंड-वध गातां ७१
 सम अहोरात्र समर करि विध्यस्त्रोभिर्मंत्रितें रोपें
 हृदय महेश्वास-धर श्रीश विदारी वधी खळा कोपें ७२
 रात्रिचर महीभर्ता मरतां प्रभुवरि पडे कुसुम-वृष्टी
 सुरमुनि जय जय बदले कों दे सर्वा महोत्सवें सृष्टी ७३
 श्रीश-निदेशें आधीं विधिनें दशकंधरासि दे तोय
 साधु बिभीषण सकृते मग लंका-श्रीनिवास तो होय ७४
 दिव्य सतांगति करवी शिव-विधि-सुर-मुनि-समूह-गीतेतें
 स्वीकारी प्रभु दशरथ-चरणांतें नमन करुनि सीतेतें ७५
 शकें सैन्य उठविलें लंकेसैं पूजिलें सुकंठयुत
 अनिरुद्ध-गति विमान प्रभुसि दिलें पुष्पकारव्य विश्वेनुत ७६
 तो मूर्ति स्फुरानंद प्रभु सबळ-सुगळ-बिभीषणा-सहित
 श्रीसह सानुज पुष्पक-यानीं बैसे निघे जगन्महिते ७७
 श्री गोविंद श्रीला अत्यद्भुत समर-सेतु-विरह-कथा

१ शिरवर. २ रेवदयुक्त. ३ अपरिमितज्याचा आत्मा. ४ अगस्त्यऋषि. ५
 विधि-अस्त्र-अभिर्मंत्रित-ब्रम्हास्त्रानें मंत्रित. ६ बाणें. ७ रामाच्या निरोपानें
 ८ उदक. ९ शपथ. १० बिभीषणानें. ११ सग्रीवयुक्त. १२ विश्वानें स्त-
 तु. १३ मूर्तिमान्. १४ पुष्पकविमानां. १५ जगास पूज्य. १६ मोठें धनुष्य
 धरणारा. + मंदराचल धारण करणारा. † कांसव. ‡ श्री-ईशऋषीपति. *
 आश्चर्यकारक रावणवध.

(६८)

मोरोपंत

सुगळ-बिभीषण-सगम कथि लंघी पुष्पकें सुरेवं खपथा ७८
गो-विप्र-सुरवद भगवान् कव्यादांतक पति-व्रता भार्या
सुरववी भेटवि तारा भक्ता शबरीहि जाणवी आर्या ७९
बाटे मरीचि-माली साक्षात् पुष्पक-कथा कबंधाची
प्रभु कथि गोदा दावी जी भी राहोंचि दे न बंधाची ८०
दनुज^१दमन दयितेला कळवी दिधल्या जरायुच्या गणितें
घटजा^२श्रमपद दावी जें गावें शुद्धि-कामुकें पतितें ८१
मुनिमानस-हंस प्रभु अत्र्याःश्रम चित्रकूट मग दावी
मग उतरुनि प्रयागीं स्व-शिर भर झजमुनि-पदा लावी ८२
श्रीरामें पाठविला पवन-सुत उडे स्कंध^३पर्णसा तूर्ण
गुह भरत निववि आला प्रभु हें सांगोनि करि सरवे पूर्ण ८३
प्रभु भरता भेटे त्या भुजगोत्तम^४हि न महोत्सवा कथिल
हाचि महारजत इतर जें ब्रह्मांडांत सर्व तें कथिल ८४
प्रभुचें आगमन पुरा द्वाभवि जैसें हिरण्यनाभ रणा
न करिति वैकुंठाच्या सांकेतीं त्या महा मही स्मरणा ८५
सूतपा वसिष्ठ विधिनें अभिवेकुनि ईश्वरा करी राजा
प्रभुदर्शनामृत म्हणे त्यजुनि भवंगदा प्रजा-शरीरा जा ८६
बहु^५पद्मनाभ निजबळ- सहिता सुगळा बिभीषणा अर्ची
स्व-यशोमृतें शिवेंदे न पवन-तनया भवाग्निची अर्ची ८७
म्हणानि प्रजापति कसा आम्हां हा प्राप्त बहु असाध्याया
अन्या धन्या वरितिल मोक्षहि दुर्लभचि परि असाध्या या ८८

१ आकाशमार्गस. २ मांसभक्षकराक्षसांचानाशक. ३ श्रेष्ठा. ४ सूर्य. ५ दनुजांला रमविणारा. (राम) ६ अगस्त्यमुनीचें आश्रमस्थान. ७ गरुडसा. ८ ललित. ९ भुजग-उत्तम- सर्पश्रेष्ठशेषहि १० कथन करील. ११ धनुर्विशेष. १२ अबोधेन. १३ उत्साहा. १४ संसाररूपरोगास. १५ स्व-यश-अमृत- आपल्या कीमि रूप अमृतानें. १६ ज्वाला. + भय.

द्वितीयस्तोत्ररामायण. (६९)

प्रभुचें राज्य अमृतक- स्मरण स्वप्नीं नसे अस्तरव लेश
 प्रभुसि लवण गंधर्वचि नति न करुनि वेचिनी अस्ते रवलेश ८९
 तो सर्वदृक् प्रभु करी सर्वाहि सर्व सर्व देव-समहर्षी
 पुरबुनि बांछित नाचवि घन जेविं मयूर सकळ सम-हर्षी ९०
 रघुराज राज-सिंह श्रीश- श्रीराम-भद्र-यश- गाते
 जे जन तेज न त्याचें उरवि तमा करिति मुक्ति-वशा गा ते ९१
 स्तोत्ररामायण प्रेमें मयूरें रामनंदनें
 श्रीराम-चरणांभोजीं अर्पिलें कृतयंदनें १.

इति द्वितीयस्तोत्ररामायणं समाप्तं.

अथ तृतीयस्तोत्ररामायणं

श्रीकौंत करी सत्या संधी तापद दशास्य माराया
 ताराया संकट नय- धर्म-बाणें सुरर्षि ताराया १
 अमृत-मथनार्थ बळिसीं केला देवेन्द्र संधिमानू जेणें
 स्वीकारिलें विधिर्वचें तेणें दशरथें वधूदरीं येणें २
 जे भरत राम लक्ष्मण शत्रुघ्न प्रकटले कुमारमणी
 स्थिर कुळ करिति कवि-मतिच न निवे श्रीशंभुची उमा रमणी ३
 अज-कुळ बहुतचि शोभे श्रीरामें सानुजें तयावरि ते
 गांधिज-सिद्धाश्रमपद वधितां बळ यज्ञ-विघ्न जे करिते ४
 दिति-दनु-सुत दुर्मर्षण शास्ता प्रभुवर सुबाहुला रवपी

१ नामविशेष (दैत्य) २ बाण. ३ रत्न- ईश. ४ यज्ञ. ५ ल-
 क्ष्मीचा पति (राम) ६ प्रतिज्ञा. ७ रावण. ८ संधियुक्त. ९ ब्रह्म-
 देवाच्या वचनानें. १० दशरथ-वधू-उदर-दशरथ स्त्रीच्या पोटी. ११ विद्याभि-
 नरूपसिद्धाचें आश्चर्यस्थान.

(७०)

मोरोपंत-

ज्ञान योजन मारीच्या उडवी करिते असे न लारव पवी ५.
बहु होय विश्रुतात्मा या कामें हा सरारिहा यागो
सिद्ध करि म्हणे कौशिक ऋषि हो सिध्यर्थ सर्वदा या गा ६
गुरु गाधिजसह जातां अवलोकाया महेश^१चापातें
प्रभुवर वारी गौतम- दत्ता-हल्या-महो^२ग्र-शापातें ७
जनक-पुरीं गुरुत्तम हा व्यंबक-धनुतें सलील गुणें जोडी
मोडी पण पुरवि वरी सीता श्री स्व-भजनीं जिला गोडी ८
मुनि-वचनें राम-धाम क्षिति^३-पति रामा^४नुजांसि मग तनया
दे याज्ञवल्क्य-शिष्या त्या म्हणती साधु धन्य अगत नया ९
कोपे भृगुराम प्रभु दे शांति क्षत्र-कंदन-दक्षा या
मग केकेयीलाही क्षिति दवारथ-सत्य-धर्म रक्षाया १०
सत्यपराक्रम भगवान् सीता-सौमित्रियुक्त जाय वना
भवना देहा चौकें त्यजि नृप भरतहि धरेचिया अवेना ११
रक्षाया मुनि-मिषे करि राम वसे चित्रकूट-नाभ^५मैगीं
दे अभय पादुका प्रभु भक्ता भरतासि पुण्य कीर्ति जगीं १२
अनिमिष^६-पतिच्या कार्या सिद्ध कराया निघे पुढें जाय
बंदी अभिमुनीचे अनुसूयेचेहि पुत्रसा पाय १३
ती अनुसूया श्रीलौ मानेपरि दारववी बहु स्नेह
करि औम्लान स्वर्गी नित्यहि औंदीगरागधर देह १४
केला विराध राक्षस तुंबुरे निर्भयहि तें समस्त वन
करि तो प्रभुचें प्रेम वाचस्पतिसा उदारधी स्तवन १५

१ बज्ज. २ यज्ञास. ३ शिवान्या धनुष्यातें. ४ लीलायुक्त. ५ दोरी. ६
विश्वामित्राच्या वचनानें. ७ जनकराजा. ८ परशुराम. ९ क्षत्रियांच्या नाशा
क्षत्रियविपुल. १० पृथ्वी. ११ दवारथ. १२ रक्षणा. १३ निमित्त. १४ पर्व-
ती. १५ सीतेला. १६ नामविशेष (गधर्ष) १७ सहस्यतीसा. +
देवांचा स्वामी जो इंद्र त्याच्या कार्यार्थ. † मलिननहोणाऱ्या मालेनें युक्त. ‡ आ-
र्द्र-अंगराग-पर-ओली-बंदनाची ठडी धारण करणारा असा.

अति वत्सल नर-विग्रह सर्वजगाच्चा धणी करी धन्य
 वन्य-पशूनीं दंडक- वन रति कुंभेज तसेचि जे अन्य १६
 भूतग्रामक्षोणी पाहुनि लावूनि चरण निवधि हरी
 गादावरी-तटां मग लक्ष्मण-रचितो टर्जी निवास करी १७
 पंचवटींत श्रीमान् सीता-पति सत्सुनि-व्रतीं राहे
 रावण-भगिनी विधवा शूर्पणखा आग्रहें वरूं पाहे १८
 न्याय करी सौमिनि छेदी तद्गुण कर्ण करवाळें
 बुडवूनि घेतलें प्रभु- सह समर करुनि खरें हि अरबाळें १९
 सर्वकर्त्यांदांचा नेता भगिनी-कुंमंत्रितें क्षोभे
 तो भेक प्रभु सर्प श्री-स्त्री-रत्नीं मगवया लोभे २०
 जेविं समीरण पर्णा मारीच्या तेविं दशमुख मेरी
 श्रीस कनक-भृग-रूपें लोभावि कीं कालबल तथा घेरी २१
 जातें सहस्रमूर्धा विश्वात्मा यापरी स्तवी भावें
 तो प्रभु म्हणे स्व-चिनीं सिद्ध सहस्राक्ष-कार्य तें आवें २२
 जैसा सहस्रपात् प्रिय विश्वाचें आवया नमासि हरी
 नैसा प्रभु दवावदना मारायाचा मनांत काम धरी २३
 द्या धरुनि म्हणे सीता लागे पाठीस चाप-बार-धारी
 आर्वर्तन जेविं कठें दे पतिता न्या वनांत विभु मारी २४
 हा सीते हा लक्ष्मण हाक अशी आर्त रामसा फोडी
 मोह निवृत्तात्मा प्रभु देवी ही धैर्य ऐकतां मोडी २५
 लक्ष्मण तत्व कथी परि दवडी कोपोनि रक्षका सीता

१ मनुष्यशरीरी. २ अगस्त्य. ३ प्राणीसमुदाययुक्त पृथ्वी. ४ लक्ष्मणानें रच
 छेल्या पर्णशालेंत. ५ उत्तम ऋषि वनांत. ६ तिवें नाक. ७ तरवारीनें. ८
 राक्षसांचा. ९ शूर्पणखेच्या दुष्ट मसलतीनें. १० वेडक. ११ रावण. १२ सीते
 ला. १३ स्वर्णवृणच्या रूपानें. १४ हजार अहि नमस्के ज्ञाता असा.
 १५ जगदात्मा. १६ इंद्रानें काम. १७ धनुर्बाणधरणास. १८ जन्माचा फेरा.
 १९ पीडित. + हलक्यानें. ‡ सूर्य.

(७२)

मोरोपंत.

यति-रूप संवृतात्मा दशमुख ये होय ती सती भीता २६
हरितां लुपेसि धांवें गृध्रेंद्र जदायु शत्रु-रथ मोडी
अति कुपित संप्रमर्दन करि तेन्हां त्या सतीस खळ सोड
दशकंठ अधर्मानें करि वृद्ध-जदायु-पक्षति-छेद
तो राहु-ग्रस्त अहः संवर्तकसा सतीस दे खेद २८
विरथ क्षतहि श्रीते वाहुनि ने जाय हतक लंकेला
म्यर्शो बन्हि-शिरयेला जेविं जड पतंग गत-कलंकेला २९
अनिल-जवें खेचर ने तें नेंग पांचां कपींत ती दाकी
काकी न जयंताची बहु बदले हंतें बेंत असें नौकी ३०
धरणीधराहि कांपवि रावण तो त्या करूनि अन्याया
संबंसेहा न साहे खेदा साहेल कोण अन्याया ३१
वृत्त स्फुमित्रा-पुत्र क्षिप्र कथी सांथु खेद करि राम
धांवुनि ये हाय म्हणे शून्य पहातांचि आपुलें धोम ३२
प्रभु शोधी सर्व वनी अस्मरुत् प्राणाधिक-प्रिया-रत्ना
अन्नाक्षेंद्रिकलात्मा प्राणी तैसा करी महा-यत्ना ३३
जरि विश्वधृक् स्वनेनुतें- ही तो न शके धरावया शोकीं
स्त्रेणैव विश्वभक् प्रभु मिरवी कामुक विडंबना लोकीं ३४
करि पितृ-सख-गृध्राचें जें उत्तरकर्म तें विभ्र लवाया
धर्मज्ञ कबींस यशें गीतें हरिणासि तेविं भुलवाया ३५
गृध्राचा सत्कर्ता त्या उद्धरि सर्व-साधु हरिखाया

१ सन्यासिरूपी. २ गृध्र-इंद्र-मिथानाराजा. ३ चांगलें मर्दन. ४ पक्षां-
चा छेद. ५ दिवसाचा प्रलयकर्ता. ६ अग्निज्वालेला. ७ गेला ओहे मल
जीवा असी. ८ वायुवेगें. ९ राक्षस. १० दागिने. ११ खेदोद्गार. १२
स्वर्गी. १३ पृथ्वी. १४ चरित. १५ त्वरित. १६ अभ्युक्त. १७ रितें
१८ गृह. १९ गारंगार. २० क्षुधेनें विकल ज्याचा आत्मा. २१ विश्वधारणक
र्ता. २२ स्वशरीरानें. २३ स्थूलपदत्व. २४ विश्वहर्ता. २५ सत्कार करणारा.
#: शोषालाही. + हर्षाया.

तृतीयस्तोत्ररामायण. (७३)

जो सानुजासि योजन- बाहु सदारुण कबंध धरि खाया ३६
 सत्केत होउनि बसबी शबरीतें वरद-नायक विमानी
 जन्म सफळ या श्रवणें रोमांच-व्यास-काय कवि मानी
 साधु-बहु-मता केली पंपासरसीहि जन्तु-कन्यासी
 प्रभु-कृत-विलाप तेथिल वर्णनि सप्रेम सर्व सन्यासी ३८
 पवन-सुतें नारायण- नर नेला कृष्यमूक-गोत्रास
 सुगळ सरवा होउनि नग दे सोडी सूर्य-सुनु तो त्रास ३९
 कळवि असंख्येयात्मा प्रभु बळ वाळीम बधुनि रविजातें
 कपि-राज्य दे यश करी सत्य अमृत म्हणनि सर्व कविज्यातें
 अर्क-सुत प्रभु-दयिता- शोधा सर्वत्र पाठवी वीर
 मेवादिनगांगत विभु- विजया स्वात्माहि वेचिने धीर ४१
 अमरांश-भव विशिष्ट- ज्ञान-बळ भ्रमुनि ते दिशा तीन
 मासावधि न विलंघुनि आले उत्साह-वाक्किनें हीन ४२
 ज्या पुण्यश्लोकाचें अत्यंत अशिष्ट-शिष्टकृन् स्मरण
 तत्कार्य न घडतां कपि म्हणनि घडो सिंधुच्या तटी मरण ४३
 प्रायोपविष्ट अंगद- मुख कपि षडले जटायु जरि मेला
 तरि गंगा-शरुचि यशतें जोडुनि सुकृती सुरालया गेला ४४
 आम्हीं अपुण्य मरतां व्यर्थचि सिद्धार्थ जाहलों नाहीं
 संपाती अनुजाला पुसुनि म्हणे भय धरूंनका कांहीं ४५
 सीता संकेत असे व्हा लंघुनि सिंधु सिद्धसंकल्प
 मत्सुत वधिता परि अरि पथ मागे म्हणुनि सोडिला अल्प

१ नागविशेष (गहस). २ सत्कारयुक्त. ३ भागीरथीसी. ४ मारुतीनें. ५ रु-
 ग्रीव. ६ अपरिमितज्याचा आत्मा. ७ कथिवानें. ८ मोक्ष. ९ सुग्रीव
 १० वेरु इत्यादि पर्वतांपासून आलेले. ११ देवांशांपासून उत्पन्न. १२ आत्मनावर
 लिप्यम धरून बसलेले. १३ जटायुस श्रेष्ठ बंधु. १४ सिद्धज्यांचा अभिप्राय.
 १५ बन्धन-माझा पुत्रवधू जटायु. १६ नीच-हत्तका. १७ अशुभसंशयक
 वस्तू.

पुरुषार्थ-सिद्धि-प्रभु- दयितेचा शोध सांगलां आले
 रवि-दग्ध-पक्ष गेला गृध्रे उडुनि सर्व कपि सरवी झाले ४७
 प्रभु-कार्य-सिद्धिसाधन- पटु पवन-तनय उडे नभीं सुरसा
 मैनाकातें पाडी ठकवि मुखीं गिरुनि निधुनियां सुरसा ४८
 जी छाया धरि ओढी मारी त्या सिंहिकेसि जलधीतें
 लंघी वांभु-वृषाही निववि जवें त्याहि निहित-बळधीतें ४९
 प्रभु-संकल्प शिव वृषभ पवन-तनुज जाय सिंधुच्या पारा
 लंका धुंडी प्रभुची निरखि अशोकीं वनीं प्रिया दारो ५०
 बिष्णु-प्रियेसि येउनि तो महिषी हो असें म्हणे पापी
 दापी त्या मन-गजा सिंहिसी जाडय तच्छिरीं स्थापी ५१
 नेणे ईश-कलत्रा पुण्या तो मृद जेविं वृषपर्वा
 आज्ञापी जाचाया अत्युग्रा राक्षसी कुमति सर्वा ५२
 श्रीस नमुनि मुद्रा दे कुशल कथुनि हरि म्हणे परभरा या
 प्रभु हरिल स्वळ-बळ-शमन जठरे जमें वृण वृषोदर भराया ५३
 पे श्री-चूडामणि सुर- जयवर्द्धन वन चुगी करी कळहा
 बल-हानि-कर घनरवा अक्ष वधुनि सांपडे महाबल हा ५४
 तो वर्द्धमान-तेजा हरि करि पाण्यापरीस पातळ त्या
 दशकंधरा निवारी साधु बिभीषण असीस आतळत्या ५५
 एक विविक्त बिभीषण- मंदिर रक्षी स्व-पुच्छ-दहनानें
 मेरुनि पाप-पुरातें जाळी जैसा द्यौगनि गहनानें ५६
 ये मणि दं कुशल कथा श्रुतिसागरहि प्रभु स्तवी कपिलो

१ सूर्यतेजोनें दग्ध आहे तपक्षज्याचे असा. २ संपातीपक्षा. ३ देवसा. ४ नामवि
 शेषराक्षसी. ५ सिंहिकानामराक्षसीसिद्ध. स्त्री. ७ मीनेसि. ८ जडत्व. ९ ईश्वरस्त्रीला.
 १० बानर (मारुति) ११ पर-भर- शत्रु रुद्रभारास. १२ पोट. १३ वृष-उदर. १४ इंद्र-
 जितास. १५ गवणाचा कनिष्ठपुत्र. १६ खडुगास. १७ स्पर्शकर्त्यास. १८ पवित्र. १९
 बणरा. २० अरण्यांत २१ मारुतिचा + दावी.

तृतीयस्तोत्ररामायण . (७५)

कपिलादि यद्विभूति स्तविनी यत्कीर्तिला महा कपिला ५७
 स्रुभुज प्रभुचे हरिते आलिङ्गुनि करिति विष्टपीं धन्य
 वन्यहि हा जेविं असा ज्ञात्वा नर सुर न एकही अन्य ५८
 सर्व-सुराऽस्कर-दुर्धर कपि-बळ घेउनि पयोधिला पावे
 बाग्मी बिभीषण प्रभु-चरण नमी जे स्करदुशीं गावे ५९
 जेविं महेंद्र खगा जळ किंवा यजमान पावका आज्य
 वत्सल-वर लंकेनें तैसें शरणागतासि दे राज्य ६०
 जलधिमते सेतु करवि विभु जों तों वसुद-बंधु तो पाप
 ताप श्रीते बहु दे प्रभुचेंसें दारववूनि शिर चाप ६१
 वसु रुद्राऽदित्य प्रभु विजय असो म्हणति जपति मुनिवेद
 दे दसुनि खळा प्रथमचि सुगळ सुरख सुरांसि पर-मतिस खेद ६२
 जरि नैकरूप कपि-बळ जलनिधि वेदी परी बहुत खवळे
 श्रीराम-दूत अंगद साम कर म्हणे तथापि खळ न वळे ६३
 आपण भंगे झाले व्यस बहु घननाद-कपटहि न चाले
 बंधु बृहद्रूप मरे घटकणाहि यद्दरें धरा हाले ६४
 शिपिविष्ट प्रभु मानुज सबळ घनरखें शरैव्रजें गिळिला
 उठला मारुति-यत्नें सटला रवि जेविं राहुनें गिळिला ६५
 विश्व प्रकाशन प्रभु अरिचेंदि यश प्रसिद्ध करि लोकीं
 घनरव-कृत माया श्री-हननें हा म्हणुनि बुडवि मन शोकीं ६६
 ओजस्तेजो द्युतिधर लक्ष्मण मारी तशाहि उग्रास
 प्रभुनें त्या स्वकरें तो दिधला काळाऽननांत सग्रास ६७

१ उत्तमबाहु . २ स्वर्गी . ३ वनांत राहणारा . ४ समुद्राला . ५ युक्तभाषण कर-
 णारा . ६ कल्पवृक्षांनी . ७ पक्ष्याला . ८ अग्नीला . ९ तृप . १० अनेक
 रूपी . ११ मनप्राण . १२ मोठें अहि रूप ज्याचें असा (कुंभकर्णाचें विशेष
 ण .) १३ बाणसमुदायानें + देव . १४ कुंभबंधु (गवण)

प्रबळतर सचिव-सोदर सुन-शोकाकुळमना विलाप करी
 प्रभु-दयितेच्या नाझा पापात्मा तो दशास्य खड्ग धरी ६८
 सचिवें सुर-प्रतापन तो हित बोधूनि पारितां सेना
 बहु धाडी तर्कदर्नी प्रभु रुद्राहूनि ऊन भासेना ६९
 ऋषि सिद्ध कर स्तविनी प्रभुच्या त्या अवुल-चाप-तेजोतें
 मग दशमुख ये युद्धा भ्याने पावोनि ताप ते ज्यातें ७०
 मद्य-मदें कोधेंही स्पष्टाक्षर वच न येच तुंडास
 कुंडा समिद्ध-शिखिच्या शलभ तसे त्याहि कीश-तुंडास ७१
 सौमित्रि मूर्छित करी मारुति उठवी महेंद्र रथ धाडी
 मंत्र घटज दे कीं और न मरे प्रभु जरिहि शनशिरें पाडी ७२
 द्विपदुर विभु तरणि-वरे बाणें ब्रह्माभिमानितें फोडी
 निववि यशें विश्व म्हणति चंद्रांशु स्वीय शक्ति बहु थोडी ७३
 धरि भास्कर-द्युनि प्रभु करि कर-मुनि-चंद पुष्प-दृष्टिवरी
 हरिहर विधि करिति स्तुति भरि नभ बहु वाद्य गान ताप हरी
 अमृतांशूद्रय रस जे प्राशिनि सादर चकोर रवंग नोतें
 ते प्रभुसी कवि लाविति सेविति सुरवरुचि भरुनि गगनातें ७४
 भानु-कुळाऽलंकार प्रभु-वर सांगुनि बिभीषणा बरवी
 निजबंधु म्हणुनि अरि जरि परि तापद सांग तत्किया करवी ७५
 केला गम प्रभुनें देवद्विज रात्रु सिंह शशाबिंदु
 तदन दुःखसागर लाजविला निर्मळें यशें इंदु ७६
 केला भूप बिभीषणा दिव्य करी श्रीहि भेट दे तानें
 मृत-बळ उठवि स्तुरेश्वर कवि या चरितासि तृदय देतान

१ नि-च्यानाशार्थ २ उणा ३ टोळ ४ चानरश्रेष्ठाला ५ अगस्ति ६ रात्रु
 ७ द्विपद-उर-रात्रुचें वक्षस्थल ८ सूर्यतेज ९ अमृत-अंशु-
 उद्भव-चंद्रापासून उत्पन्न होणारे १० पक्षी ११ वापय + ब्रह्मात्मने
 मंत्रित असा + प्रदीप्त अर्थान्या + तत्-इत्तत्त्वानें दिलेला + दशरथ

तृतीयस्तोत्ररामायण.

(७७).

भवरोगाचें औषध चरित करुनि पुष्पकीं चढे राम
ससुगळ बिभीषण निवे तो जगतःसेतु नव-घेन-श्याम ७१
श्रीस कथि सत्यधर्मप राक्रम बदला वरुनि विरहा तें
जें पंचवटी-पंपा - सागर-तीरस्य-देव चिर हातें ८०
तारेसि भूतभव्य भ- वन्नाथ श्रीप्रियार्थ घेऊन
शबरी कबध-रुत कथि तें ती सीतार्त जेविं ये ऊन ८१
शेदोनि भरद्वाजा पवन-तनय पाठवी कुशळ कळवी
खळवीरम प्रभु तो भेदुनि गुह-भरत-तृदयथा पळवी ८२
पावन-यशा प्रवेशे सांकेतीं स्वप्रजा करी सुदित
राजा होउनि रंजवि जेविं चकोरांसि चंद्रमा उचित ८३
अर्नल ब्राह्मण तर्पी देवांचा सर्व काम हा पुरवी
सर्वेष्ट कामकृत प्रभु- रीति यश तसी न केळ कापुर वी ८४
श्रीचा कांत श्रीमान् झूजीं सुगळा बिभीषणा सबळा
मारुतिस दे वर खरा तान जसा बाळका निजा कवळा ८५
शत्रुम काम पुरवी भूदेवांचा चधूनि लवणातें
कोटित्रय गंधर्वहि भरत यधी निववि यश न कवणा तें ८६
श्रित-कामप्रद सहृण चवघांचे आठ पुत्र बळशाली
जळशालीस जगाकुळ ने विभु सत-पंक्ति अमूर्ते-कलशाली ८७
विधि शिव नेती तृदयीं यश कोण न ने कवि प्रभु लवाया
आळस न धरी शरवगहि बहु सरववि अनेक विप्र भुलवाया ८८
वेतायुगांत होय श्रीराम प्रभु युगादिकृत स्पष्ट

१. पुष्पकनामकविमानांत. २. नव्यामेषामारिग्या सावळा. ३. सत्यधर्माविषयी ज्या-
चा पराक्रम. ४. भूतभाव्यवर्तमानांचा नाश. ५. दुष्टांवांचा नाशकरणाचा.
६. गुहभरतांची तृदयव्यथा (तृदयदुःख) ७. अयोध्येत. ८. अग्नि. ९. बाप. १०.
ब्राह्मणांचा. ११. लवणनामकदेव्यातें. १२. आश्रितांची इच्छा पूर्ण करणारे
१३. शालिनामकधान्यास. १४. अमूर्तकलशान्वीपंक्ति. + शान्तिआणिपक्षि.

कष्ट नसे कोणाही जीवांस भरी करवें दिशा अष्ट ८९

स्तोत्ररामायणप्रेमं मयूरें रामनंदनें

श्रीरामचरणांभोजीं चाहिलें कृतवंदनें

चतुर्थस्तोत्ररामायण .

साधूंच्या कर्मनस्का नेत्र-युगावर्त मुदित जे म्हणती
 त्या चरणांतें करिती दशमुख मारावया कर प्रणती १
 आराधिता हयैमखें त्रिभुवन-गुरु विष्णु दशरथें भूषें
 तो नैकैमाय तत्कृत होय धरी चार संदरें रूपें २
 ते राम भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न कुमार गाधिज-कतुला
 रक्षी महाशेन-वधें प्रभु कयशें दे संधेसि तक्र तुला ३
 होते अदृश्य गौतम-मुनिचे जे दार वरुनि जापातें
 केले प्रकट प्रभुनें चरण-रजें हसनि पाप-नापातें ४
 अंबक-कामुक मोडुनि जनकपुरी व्यक्तरूप तेज करी
 म्हणती सहस्रजित् कवि किंति यासि अनंतजित् परेश हरी
 ज्यासि परानंदात्मक म्हणुनि म्हणति इष्ट वेद कवि गीता
 त्याला माळा घालुनि वरि तद्वयिता धरोद्धवा सीता ५
 सहुण विशिष्ट अनुज प्रभुचे भरतादि जे त्यालाही
 देउनि कृता दशरथ-क्षितिपतिचा जनक जाहला व्याही ७
 शिष्टेष्ट प्रभु भार्गव-रामा दावूनि तेज करि शांत
 ज्यानें क्रुद्ध बिलोकुनि दशरथ भय धरुनि होय बहु तांत ८

१ उत्तममनास . २ अश्वमेधें . ३ अनेकमायारूपी . ४ विश्वामित्राच्याय-
 शाला . ५ दैत्यवधनें . ६ अमृताम ७ नाकाचीतुलना . ८ स्त्री . ९ सांबंधगु-
 ण्य . १० धरा-उद्धवा-पृथ्वीपासून झालेली + रहा . † कोमलेला .

चतुर्थ स्तोत्ररामायण . (७९)

घन-^१दर्शनें शिर^२चंडी विजयी प्रभु पाहतां तसे पोर
 बहु नाचले प्रहर्षे गाबुनि यश इंदुहनि जें गोर ९
 नरपति-सज्जन-बहुमत दोष-रहित सद्गुणक्रिया रामा
 युवराज करूं पाहे वारी करभिनधी प्रिया रामा १०
 नृप सत्यधर्म-वश पति - वश वृषसा फार विनवितां भागे
 मनुर्वर्षे राज्य करूं भरत वरूं राम बन असें मागे ११
 प्रभु सत्य-रक्षणोद्यत कैकेयीला पुसे म्हणे या जा
 बल्कल दे नेसाया धरि शोक को^{११}पहा वसे राजा १२
 तो को^{११}पकृत स्वये कां प्रभु होइल देव-विप्र-हित-कर्ता
 श्रीलक्ष्मणसहित निघे शोकाकुळ होय पुर मही-भर्ता १३
 व्यरि करुनि विश्वबाहु रव्यात कराया जगीं यश धवलें
 नृप शाप-मुक्त व्हाया प्रभु निज-शोका^{१४}नळा म्हणे खवलें १४
 बसुनि पितृ-रथीं जाउनि विभु निववि गुहा निपाद जो वन्य
 जो चित्रकूट सुनि शत-महित महीधर तया करी धन्य १५
 दशरथ नृप अच्युत-सुत-शोकें पावे म्हणोनि हो निधना
 कष्टार्जिता सुरुषण प्राणी होतांवि जेविं हानि धना १६
 मोतुल-कुलागत भरत जननीतें श्रवण करुनि तत्कथित
 व्यथित-स्वांत म्हणे धिक् परि झाला सर्व-सज्जन-प्रथित १७
 तात-क्रिया करि निघे शंका सोडुनि गुहें भरद्वाजें

१ मेघदर्शनें. २ नगरांतील लोक. ३ चंद्राहनि. ४ शतभयर्षा. ५ देवांतीं भिन्नजी
 चोबुद्धि. ६ कैकेयी. ७ दशरथ. ८ चवदावर्षे. ९ मन्वाच्या रक्षणाविषयी उद्युक्त.
 १० कोप. ११ कोपकरणाग. १२ देवत्राम्हाणाचें हिनकरणाग
 १३ सीतालक्ष्मणयुक्त. १४ नगर. १५ पृथ्वीपति (दशरथ). १६ शत्रुरहित.
 १७ आपल्याशांकरूप अग्नीम. १८ कोळी. १९ वनचर. २० पृथ्वीपाण्या करणाग. २१ हाय
 २२ मरणा. २३ कष्टार्जे संपादिलेल्या. २४ मामाच्या गृहा पासुन आलेल्या. २५ कै
 कयीतें. २६ तिणें कथन केलेलें. २७ विन्न अतः करणा ज्याचें. २८ सकल माधुं
 मजें प्रख्यात. + राजाच्या हाताखालचा मुख्य कारभारी. ‡ मोर.

(८०)

मोरोपंत .

राम प्राण समजतां सत्कोरं निवविला गत^१-व्याजें १८
झाला प्राणद वत्सल राम प्रभु अभय-पादुका-दानें
परने बाहेर वसे चांचे प्रभु-व्याचि साधु-वादानें १९
त्या चित्रकूट-गिरितें पुस्तनि निघे दासवानुज स्वामी
दर्शन दे अत्रिस तो साधु वंदे आजि पायलो^२ं त्वांमी २०
अनुसूया दे श्रीला जी चाळेना अशी उठी माळा
दे शांतिचा अपा^३निधि सगति विराधा पलाशभूपाळा २१
धन्य अधिष्ठान करी ऋषिचें तो भाउ दंडकवनांत
वाल्मीकिच्या तयाची आहे शांभा उदंड कवनांत २२
प्रभु अप्रमत्त सत्य प्रमुदित करि गृध्र-नायका वडिला
या कीर्तिला कवि जयें गंगेच्या जेविं काय कावडिला २३
गोदावरी-तटीं तो झाला उदेंजीं प्रतिष्ठित स्वामी
वसना क्षीर-समुद्रीं चेंकुंदीं कीं महान्मनो-धामी २४
शूर्पणखा स्कंद-पितृ^४ ध्येया प्रार्थी कुबुद्धि भोगाया
लक्ष्मण तत्प्राण हरी हें चरित म्हणे कवीस हो गाया २५
प्रभु मग मथी सरवर रवर रयंचर चतुर्दश-सहस्र हरसांच
स्कंद म्हणे नावांचा मीं हा रघु वरचि शक्तिधर सांच २६
सर-कार्य धुर्य राम प्रभु-दायना कपट-पटु दशास्य हरी
विरथ क्षत होय रणीं छेदी स्वदुर्गे जटायु-पक्ष अरी २७
श्रीविरहीं हाय म्हणे तात सरब्बा दिव्य धाम दे वरद
या अनि-धवल-यशाबहु मानिति गजवदन वामंदव रद २८
भीषण कबंध राक्षस धरि खाया राघवा युवाहनन

१ निष्कपटानें २ इंद्राचा बंधु उपेंद्र (राम) ३ राहण्याचें स्थान. ४ सायध.

५ पर्णशालेंत. ६ महत्-मन-धाय साधूंच्या मनोरूपगृही ७ कर्मिणे याचा पिता महादेव त्याणें ध्यान करण्यास योग्य जो राम त्याणें. ८ निचें नाक. ९ नामविशेष राक्षस. १० सांबसाच. ११ भयंकर. * स्वकीय प्रव्यास. + रवा.

चतुर्थस्तोत्ररामायण. (८१)

करि उद्धरी तथा प्रभक्त या चरितार्चनं करित मुनि मनन २९
 शबरीस वासुदेव प्रभक्त गति दे प्रथम चाखिलीं हो तीं
 भूक्षी बदरें पदरें चें जीं चिरं जसुनि गरबिलीं होतीं ३०
 मत्त-देन्य-तिमिर काहीं वारुं न शकेचि भानु राम हरी
 या वास्तव्यें पावे सत्य बृहद्भानु हैं सनाम हरी ३१
 मत्ता वाळीस वधी लीलेनें आदिदेव विवास
 करुनि करोंश कपीश्वर करि सखीबारव्य-साधु-मित्रास ३२
 हर्ष सूर्य पुरंदरु जगदीशकरन स्व-पुत्र-वध साहे
 राहे उगाकिं अनघा अनुजा स्त्री हरुनिही वधूं पाहे ३३
 काया अशोक राग प्रभक्त शोधाया मिता प्रिया राजा
 कपि धाडी त्यासि म्हणें जा कार्य करुनि सद्येंगें साजा ३४
 संसार-मिधु-तारण राम विरहसागरांत ताराया
 गेलें प्रभक्त-कार्यार्थ स्व-प्राणहि ने सभक्त भाराया ३५
 जोधुनि दिक्चय आलें किनि गेलें दक्षिणेसि ने शोध
 लागेना म्हणुनि म्हणनि तारें प्रायेणें पेशना योध ३६
 अग्रज जटायुचा कथि शोध श्रुंचि परंतु शत-गावें
 जळधि म्हणनि शूरहि कपि यथें बळ धैर्य लेश न नगावें ३७
 शोरिपुढें जो झाला त्या दाशरथि-प्रभूनामा स्मरला
 भरला नभीं भरुत्कृत भंगुनियां विघ्न मिधुला नरला ३८
 साधु-जनेश्वर कपि नां जिंकी लकाश्रिदेवता आधीं
 तीं विधि-वाक्य स्मरली बदली जा कार्य विष्णुचें सार्धी ३९
 अनुकूल प्रभक्त असतां दुर्घट भक्तांस काय हो आहे

१ पुत्रजोक्तरीवत्याच्चादेन्यरूप अंधकार. २ सूर्य. ३ निष्पापा. ४ दि
 शावय. ५ श्रेष्ठ. ६ योद्धा. ७ वडीलवंधु (संपानि). ८ सीनेचा. ९ आ
 काशी. १० प्रथम. ११ ब्रह्मदेवांचें वाक्य. + भूहन्-भानु-मोटासूर्य.
 + भक्षणादिसर्वदाकून मरण येई पर्यंत एकत्रच सण्याला. + बहुकाळ.
 # सत्-यश-उत्तमयशाने. ## हरणकरी

(८२)

मोरोपंत-

श्रीम अशोक-वनीं तो शांघुनि लंकेंत निखुणधी पाहे ४
ज्यांत शतावर्त अशा मिंधुसि लंघुनि न पावला ताप
श्रीम दशास्य म्हणें ये शयनीं तें त्यासि तापवी पाप ४१
स्तविना प्रभू कपिनें खळ जातां बडबडुनि वीर्य-मधुपानें
जेसा हर्षावाशीं पद्मीं कामारराज मधुपानें ४२
पद्मनिर्भक्षणमुद्रा देतां श्री हर्षली तथा कपिला
कुशळ पुंस दे चूडा- मणि करि वनीं दया जसी कपिला ४३
मंदोरा पुंस हर्षे नमुनि निघे पद्मनाभ-भार्येन
वन बैळ अक्ष मधुनि कपि लंका जाळुनि करववि आर्येन
अरविंदाक्ष-प्रभुचें दर्शन देवुनि समेणि मारुति घे
अनिमिष-नयनादीं न पति पीती तन्मुखाला चारु तिघे ४४
प्राशी श्री-वाञ्छिक विभू मधु जेमें मधुप पद्मगर्भ गे
आला शरीरभूत प्रभू कीं विरहीं तें नुसं तयास मते ४५
आनी महर्षि पांडे ज्ञानें अत्यंत भरुन देवास
आनंदं वृंदात्मा होय हरि हरिभूत भजान दे वास ४७
मानी महाधर्म प्रभू यणी उपकार आठवुनि तथा
रत्नवनं लाजवि साजवि विश्वांत यशें करी उदंड दया ४८
गरुड ध्वज प्रभू निघे मानुज ससंगळ असंख्य हरिसे
घेउनि नायविर्नारा पावे कीं शत्रु सौम परिसंना ४९
अतुल्यदय गरुण्य प्रभू धरि आरिच्या बंधु-यानशंकेंत
तमितां विभीषणाळा दे दवडुनि देख्ये दूर लंकेंत ५०

१ वीर्यरूपमधुप्राशनानं २ भ्रमरगने ३ वनरक्षकांचेंसेन्यः ४ नामविशे
परावणसुत्रः ५ उत्तममणिः ६ निमेषरहितनेत्रांनीं ७ संदरः ८ राम
लक्ष्मण सुग्रीवः ९ सीतारूपलक्ष्मीचानिरोपः १० भ्रमरः ११ कमलगर्भा
च्याठई असणारे १२ देहधारी १३ मान्यः १४ महत्संपत्तिः १५ समृद्धः
१६ मारुतीसः १७ वसति (आलिंगन) १८ मोठासमर्थः १९ लक्ष्मण
सहितः २० सुग्रीवसहितः २१ वानरसेन्यः २२ समुद्रतीराः २३ सांतवनः
२४ शरणागततरक्षकः २५ विभीषणयिण्याच्या शंकेंत २६ दीनत्व + काळीगा
यः = निरोपः

चतुर्थस्तोत्ररामायण-

(८३)

सेतु करि जलधि लंघा प्रथमचि भंगी सैकंठ त्या अरिला
सौमन करिता अंगद होय भयद त्या जसा शरभ हरिला
भीमसमर कपि राक्षस करिति भरिति मोसकदमें महिं
अहि-पाश-बद्ध केला लक्ष्मण रामहि घनस्वनें अहितें ५२

समयज्ञ गरुड पन्नग- पाशांतुनि मुक्तिदासि मुक्त करी
त्यातें जेणें केला नकापासुनि पळोन मुक्त करी ५३

गमला मूर्त हविर्हरि घटकर्ण हविःपुवंगबळ रवावें
सर्व म्हणे होय घन प्रभु तद्वळ यावरुनि बळखावे ५४

अनुज-सह सर्वलक्षण- लक्ष्मण प्रभुहि मेघनाद खिळी
मारुति उठवि महोष- ध्यगशिखरे पाहि शत्रु-शान्ति मिळी ५५

माया-सीता वधिता लक्ष्मीबासु प्रभुहि बोलिला हाय
भ्रमहरि विभीषण व्यक्त केला ती लक्ष्मण महामाय ५६

श्री वधिता सचिव खळा शरुत जेसा भंगी तरा फिरवी
जिरवी खळ-बळ-जलधिम समितिंजय घटज-सग जगी भिरवी ५७

बिक्षर-पराक्रम प्रभु स्ववळ वधाचा स्वयें निधे अंती
पाडी सोमिविस परि बहु शक्तिकथा मरुत-मरुती संती ५८

रोहित होतुनि वेदो- हार करी प्रभु नसासि हा काय

राय रघूचा बेसे शक्र-रथी ह्याणवि खळ-बळा हाय ५९
सुद्धारंसी बदला कल्याण-विचार विजित-भाग्य हा ६०

मच्चरणावरि सीता- शीर्षासह धरुनि साम-भार्गी बहा ६०

बुडविनिलचि दवाकंठा जे काम-क्रोध-लाभ द्वे तुज गा

बुडल्यासि म्हासि हरिहर- से धर्मन्याय भव्य-हेतु जगा ६१

१ समुद्र. २ सगीव. ३ संधि, कोपा. ४ भयदेणारा. ५ मिहान्ता. ६ शयक
रघु. ७ इंद्रजितानें. ८ मुक्तिदेणारास. ९ हनी. १० होमद्रव्य. ११ बा
शि. १२ इंद्रजित. १३ वायु. १४ मेघा. १५ अगस्त्यमुनीचेंच. १६
१६ नामविशेष मत्स्य. १७ जिंकिला अहि परशुराम त्याणें अमा. १८ राम
+ नामविशेष (पक्षि) = शत्रुने. # होमा. + वि-भक्त-गतप्राण.

चरुनि सदा मांद रहा दे सीता स्वस्थ बांच पापा या
 सोडी दुगयहा हा लाबिल न तुलाचि का चपापाया ६२
 खळ न वळतां तयासह समाहोरात्र रण करी अजित
 अज नत्काळचि वधिता कीडे परि अगिसही यशें सजित ६३
 कांपे मही मही धर- सहिता त्या मागितां रणीं अहिता
 या विजया पर-महिता गानि कवी विधि-शिवादि परम-हिता.
 हष करुनि मरुनि रणीं झाला वर्णित यशा महाभाग
 जो शनशिरंहि हरितां न मरंचि म्हणे तशा मही भाग ६४
 त्या जळ विभीषणा पद देववि देव विधितें तया तोंकीं
 अनिवेगवान् पित्याचा स्नेह सदा करि हितेंदया लोकीं
 श्री दिव्य करी तेव्हां अमिताभान हांय भान शीतरुची
 गंगावद-वसती न स्वर्गाच्या सावळी तशी तरुची ६७
 ज्वापासनि विश्वाच्या उद्देव ने आदिदेपती ब्रीतें
 देवर्षिच्या स्तविळ दे यश माहा प्रकंप नीत्रा तें ६८
 पुरुषप्रकृतिक्षोभण तो प्रभ. मानुज सदार जनकाम
 विनयें वदी धुरिता या शितीचाच साधु-जन काम ६९
 मृतकटक देवराजें सर्व उठविळें विभीषणें भावें
 प्रभ-वचनं गोरविळें सगळ-सहित हेहि यश सदा गावें ७०
 चंदुनि विभीषणानें दिधला पुष्पक-विमान वर-धामा
 त्यान प्रथम त्रें वसवी श्रीगर्भवाम-हर-नामा ७१
 परमेश्वर बहु सरस्वती विजदा सरमा-कव्या-सुपार्श्वमन
 देउनि अनि यति-पति-मनि- रति-कर निज-पाद-पद्म-भक्ति-धन.

१ शत्रुला. २ अपती (बालकी), ३ गंगेच्या दोहाराहणे. ४ वृक्षाची.
 ५ जगाच्या. ६ उच्यति. ७ आद्यप्रकृतिपुरुष. ८ समुदायानें. ९ अ-
 त्यंतकंप. १० स्त्रीसहवर्तमान. ११ नचनेने. १२ मेलेंलेंसैन्य. १३ इं-
 द्राने. १४ श्रेष्ठसंत्यासी जे त्यांच्याबुद्धीसप्रीतिकारक. + श्रेष्ठआहे
 तेजज्याचें असा. * आनंद. # अत्यंतपूज्या. # मोठ्या. # हित-उदय
 कल्याणाच्याउदया. ० शपथ. ७ पुरुषप्रकृतीलाक्षोभकरणास-॥ ७१ ॥

चतुर्थस्तोत्ररामायण.

(८५.)

जो विश्व-करण करिण- कर्ता भगवान् स्वयं विकर्ता री
 प्रभुने पौराणि दिला वर आनंदकरूनि वर्ताया ७३
 श्रुति-शास्त्र-गहन भगवान् नर हाउनि करि अशाचरिवा त्या
 गाती-सर-मुनि-कवि बहु- शन निघतां पुष्पकें परित्रा त्या ७४
 स्मरुनि प्रथम गुह-भरत- शत्रु घातें निघे वर-विमाना
 प्रेक्षिनि जे त्यां करवीं तो पुष्पक उन्नता करवि माना ७५
 व्यवसाय प्रभुमतिचा जाणुनि पुष्पक नभः पथीं चाले
 झाले कष्ट कधी प्रभु सीनेचे कर्ण त्यासें धाले ७६
 विश्व-व्यवस्थिति जया- टाचीं श्रुति म्हणति ज्या व्यवस्थान
 तो नळ-मगळ-बिभीषण- यश कथि तें उरवि कव्यवस्थान ७७
 संस्थान दारववी तें जेथें बिरही अनिकर्मा वर्षा
 पंपा दावी अवर्षा- कृत कथि वर्षुनि कबंध हें हर्षा ७८
 वर्षा रस्यस्थानद^१ पंचवटीदेश नमुनि गोदतें
 दावि जटायुचट श्री^२ आनवि तो संकर्तान ओ दे तें ७९
 ध्रुवजय जेणें केला समयीं समरीं कथुनि मंचाभ
 त्या घटजाचा आश्रम दावी हरिता धिताप-संचास ८०
 मग अश्याश्रम दावी ज्ञान तपाची परार्थि नगरा ज्या
 वर्णुनि चित्रकूटा^३ दारववि सरमुनिहि गानि मग-गजा^४ ८१
 शहांच परमस्पृष्टनपः- सरभि-प्रिय-लोक विप्र-योगांत^५
 योगांत भरद्वाज- स्तुन नमिला तो कवि प्रयोगांत ८२
 प्रभु-संप्रेषित मारुति कथि गुह-भरतासि विज्ञय-आगमन
 त्या कुशला द्यूत-पातें झाले ते तुष्ट पुष्ट मस्यजन ८३

१ जगताचे मुख्यसाधन. २ नाहिय. ३ करणारा. ४ जगास. ५ न
 गरांनील्लोकांस. ६ वेदशास्त्रांचे अरण्य. ७ रक्षणकर्त्या. ८ वेद.
 ९ कथि-अवस्था-कर्वांचास्थिति. १० वर्षकृत. ११ पर्वतश्रेष्ठा. १२ उ
 त्कृष्टस्पृष्टनपरूपकामधेनुचाप्रियबालक. १३ आसुणाच्यायज्ञांत. १४ प्र
 योगक्षेत्रांत. १५ न्यजनासह. + जटायुरूपघडाचावृक्ष. † सीता.

(८६)

मेरोपंत-

पण पूर्ण करुनि सुदिन गुह-भरत-हृदय म्हणे शुकभेक्षण हो
पाहन होतें प्रभक्तं मेर घुनातें तसे उभे क्षण हो ८४
राम प्रभवर भंटे वांटे रांकेशे भक्त चातकसा
पातक मार्ग स्मरणें विश्वाचें तो करील घान कसा ८५
गजा झाला देव- दिज-शत्रूंचा विरोम विश्वास
चांगलें रंजवि कंजवि- शालाक्ष वसवि पर्दीच विश्वास ८६
विरज जग करि स्वयंशं वेकुंठचि होय पामरा जगती
कवि यातुनाथ पृज्ञा दे सर्वजनासि रामराज गती ८७
स्व-भजन समार्ग लावी प्रभु ने यम-भय समस्त बिलयातें
दुमरा असेल कोणी जरि कवि-वर यासम स्तविल यातें ८८
मैव सर्व सिद्धिनें न शक्ति नैय धर्म प्रवर्तवी प्राज्य
ज्यांत अनय न स्वप्नी श्रीराम प्रभ असें करी राज्य ८९

पंचमस्तोत्र रामायण-

विधि वीरसर्वभोमा श्रीवा विनवी दशास्य माराया
कीं शक्तिमनांश्रेष्ठ क्षम हाचि श्रित-विपत्ति वाराया १
रक्षाया धर्म हिज दशरथ-सदनांत चार मूर्ति धरी
नामें श्रीराम भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न होय देव हरी २
धर्मविदुत्तम भगवान् प्रथम कुशिकनंदनां ध्वरा पाळी
मग राम अहल्येचें श्री-चरण-रजे अशेष अर्प जाळी ३
गाधिसुतें वेकुंठ प्रभु दाउनि फार निवविला मिथिला

१ शुक-ईक्षण-चांगले आहिननेत्र ज्याचे. २ राका-ईश-पूर्णमेचाचंद्र.
३ नावाक. ४ जगास. ५, कमलाकारविशालजाचनेत्र. ६ गतमल.
७ पृथ्वी. ८ विभीषण. ९ कविश्रेष्ठ. १० यज्ञ. ११ नीति. १२ पु
ष्कळ. १३ समर्थ. १४ धर्मवेत्ते जे त्यामध्ये उत्तम. १५ विश्वामित्रा
च्यायशाला. १६ श्रीरामाचे चरणतस्तंबंधी धुलिनं. १७ सर्व. १८ पातक. + नी
चास.

पंचमस्तोत्ररामायण. (८७)

भंगी हर-चाप करी वीर शतोत्साह-शक्ति जो शिथिला ४
 पुरुष-मुकुटमणि वरिला सीतेनें पुरवितांचि तूर्ण पण
 पूर्णपण जनकहृदया मोही करि मोह-गिरिस-वर्णपण ५,
 तो याज्ञवल्क्यशिष्य स्वप्राण प्रभ-पदांबुजी बाहे
 दे लक्ष्मणादिकाला कन्यात्रय विश्व उत्सवा पाहे ६,
 गुरु-हर-कार्मुक-भंगे क्षोभे क्षत्रघ्न भार्गव क्रोधी
 त्यानें जिंकी होय प्राणद तच्चित्त-शांति दे शोधी ७
 प्रणव-जप-विचारे जो जाणावा दुर्लभा तथा दबडी
 जोडी भूकेंकेयी मौक्तिक टांकुनि मेळवी कवडी ८
 सीता लक्ष्मण घेउनि जाय पृथु-यशा वनासि उत्साहे
 पितृसत्यावनहिन परि मानी प्रभ अहित मात्र कुत्सा हे ९,
 व्हाया हिरण्यगर्भ-प्रसुग्व अमर दृष्ट दुष्टजन-घातं
 राम निघे दुरव हस्त मुनिलक्षा दे दशाम्य अनघातं १०
 शोकं दशरथ मेला तेव्हां सत एकही न याजवळ
 दूत-रुत-वर आले सांडुनि शत्रुघ्न भरत आजवळ ११
 गुरु-शोक-व्याप्त-भरत केंकेयीनें म्हणे न नोक रितं
 पुर कुळहि पाडिलें कीं हा पापे प्रिय तित्वं न तो करिनें १२
 नात-क्रिया करि निघे गुह बायु घना तसा बघ्या रोधी
 दे भरता वाट तरी भरत-हृदय जेधवा बरे शोधी १३
 भरत-मनि भरदाजे सत्कार करुनि दे गिरिनी अमला
 मग भक्त चित्रकूटी नमुनि अधोक्षज-पदांबुजे गमला
 ऋतुवर वसंत जैसा माकंदवना पिका तसा राम

१ वीर-शत-उत्साह-शक्ति-शेकडोवीरगंचीउत्साहशक्तिरचूर्णत्व ३ क्षत्रियकुलाचा
 नाशक. ४ निंदा. ५ दूतानीकेंलीखराज्यालाअसे. ६ अपत्य. ७ मळ
 रहीत. ८ आश्रवना. ९ कोकिला. १० मत्वर. ११ पितृ-मत्व-अवन-
 बापाचेमत्यराखणे. १२ मेळविरूपयोगी. १३ मोठेयशज्याचेअमा. १४ जनक

गुरु- जननी-प्रसुखजना भरता निबवी महादया-धाम १५
 पिंड पित्याला दे तो समुख सुदर्शन म्हणे नको फिरवूं
 गुरु-सत्यधर्म रक्षूं वत्सा सद्यश जगत्रयीं मिरवूं १६
 मनुसंवत्सर काल कसुनि बर्ना वासर-क्षपा येतो
 धर्म नवांचें करुनि स्व-सचिबसह वास रक्ष पा ये तो १७
 आत्मा परमेष्ठीचा ऐसें सांगुनि फिरवि भरतातें
 दे पादुका वहाया जो दिधला सर्वराज्यभर तातें १८
 आज्ञा-परिग्रह करी परते त्या पादुका शिरीं वाहे
 राहें नंदियार्मी शिन तापहि वृष्टि चल्कली साह १९
 प्रभू मग अत्रिस भेटे अनुसूया श्रीसूदे उटी रमुनी
 तेथें निघे यदर्थे भजनि सदा उग्रतपकुटीर सुनी २०
 उद्धरुनि विगधानें बहु संवत्सर उदंड कवनांत
 बान्मीकिच्या रमिकसा प्रभू रम पाहें सुदंडक-वनांत २१
 श्रिन-रक्षण-दक्ष प्रभू शरभंग-कर्ताक्ष-घटज-चिन्तातें
 निबवी जाणों निर्धन ने केलु पांच विपुल-विन्तातें २२
 पितृ-सरख गृध्र जटायु प्रसुदिन करि सत्य पुत्रसा राम
 गोदा-तट-पंचवटी- माजि रची उटज विश्व-विश्राम २३
 बहु निववि विश्वदक्षिण भूज विभूचा लक्ष्मण स्व-गुह-यशें
 जेणें केलें दास्य प्रभूचें प्रेम सदा पदाब्ज-वशें २४
 विस्तार काननाचा जें स्थावर पर्वतादि जें स्थाणूं
 उद्धरिले मृग पक्षी सर्वहि किनि बोलण्यांत ते आणूं २५
 श्रुति-शास्त्र-सदनुभव ज्या प्रभूचा सन्नी प्रमाण जो बीज
 अव्यय या विश्वाचें ज्या करमीं म्हणनि कवि मना भीज
 तो परम अर्थज्ञाला ताराया विश्व सद्यशें नरसा

पंचमस्तोत्ररामायण. (८९)

श्रीचरणपल्लवांहीं ऐसी बहु निबविली कधीं न रसा २७
 प्रभुच्या अनर्थ व्हाया शूर्पणखा कामुकी गळां पडली
 तद्वाणकर्ण लक्ष्मण हरि बहु ती गवणस्वसा रडली २८
 मबळ खरहि संहरितां क्षोभे दशमुख पडावया शोकीं
 मत्त महाकोश महा-भोग महाधनबलाढ्य जो लोकीं २९
 अनय असंख्य करुनि जो नित्य अनिर्विण्णे सज्जन-द्वेषी
 मारीचराक्षसांतें श्रीचें मन लोभवावया प्रेषी ३०
 वैराजरूप यास्तव ज्याचे नाम स्थविष्ठ तज्जाया
 मोहाया होय कनक-मृग तो परमापदेन मज्जाया ३१
 तत्वेकरुनि अजन्मा म्हणुनि अभू म्हणति ज्यासि तद्वाया
 मायामृग मागे त्या सिद्ध कराया सुरार्चिचा कार्या ३२
 मख धर्मयूपशोभित महिवरि सर्वत्रही प्रवर्ताया
 जाय मृगामार्गे तो ने दूर वधि त्रिलाक-भर्ता या ३३
 हा सीते हा लक्ष्मण ऐसी मारी कुबुद्धि तो हाक
 व्हाया समरमहामरव ती देवी जानकी धरी धाक ३४
 श्री लक्ष्मणा म्हणे जा रक्षीं पतिला जसें क्षतेवाणीं
 नक्षत्र नेमिलें बा इनरीं तेसें दया करी प्राणीं ३५
 तो तीस म्हणे एक त्रिजगीं विजयी स्वनाथ लक्षाबा
 अरि वधिला न क्षत्रें नक्षत्री काय देवि रक्षाबा ३६
 सर्वांहित माराया तागया क्षम समस्त-विश्वास
 आलाचि आर्य आर्य महत्तनाचा धरींच विश्वास ३७
 क्षामविचारा वदली त्यच्चित्तीं मदभिलाष गुरु-घात ३८
 सोमित्रि साश्रु तीतें मोडी जोडी त्यजूनि धृति हान ३८

१ मत्त-घ्राण-कर्ण-तिचेनाककान. २ संतोषरूप. ३ विराट्स्वरूप. ४ अत्यं
 तस्थिरकिंवास्थूल. ५ परम-आपदा-अतिविपत्तींत. ६ बुडाचा. ७ ज
 न्मरहित. ८ देवांच्या. ९ क्षत-वाण-व्रणाच्यारक्षणां. १० कशआहे
 विचारजीचा असी. ११ मत्त-अभिलाष-माझीइच्छा. १२ रामाचानाश. १३ धैर्य.
 + यज्ञ. # धर्मरूप ध्वजानेंशोभित. # पृथ्वी.

जो रचळ नव्हे समीह^१न तो दशमुख तोंचि ये हरि सतीतें
 मानी हरण रुदुःसह- तर रुक-हृत शिशु-मृगीपरि सतीतें ३९
 अरिस जटायु विरथ करि जो रुद्धहि पक्षिपति समर-यज्ञ
 सोडवि सनेसि देखति सर होउनि चित्रगतिसम रयेज ४०
 पक्ष-छेदुनि पाडुनि गृध्रकुळेंद्रासि ईज्य-वर-मैहिला
 नी नेली दशकंठें दिधन्ना अत्यंत शोक-भर महिला ४१
 टाकी स्वालंकार श्री जातां पूबग पांच पाहुनि
 लंकेंतु महेज्यस्त्री राहे प्रभ-विरह ताप साहुनि ४२
 देव शतक्रतु हितकर लक्ष्मण-कथित प्रिया-कटुक-वचन
 परिरुनि म्हणे कुवागिष्ठु एकहि साहे असें पटु कवच न ४३
 शून्य उटज पाहुनि भिन्न हाय बदे शोकसन्त्र घाली तें
 वर्णाबें काय म्हणे अचछासहि दारववाचि आलीतें ४४
 स्त्रिणेल सतांगति तो दारववि हुडकी करी विलापातें
 पाहल्याहुनि गुरुशोक प्रभला पितृबं धुच्या दिला पातें ४५
 जर सत्य सर्वदर्शी क्षत-हेतु पुसे तयासि स्वगतात
 कथुनि मरे त्या सतसा जळ दे कवि या यशेंचि जगतात ४६
 नित्य विमुक्तात्मा हरि तरि पुनरपि हुडकि नचनवी अन्वी
 सगति कबंधा दे प्रभ शोकें बनदेवतां सही पटवी ४७
 सर्वज्ञही कबंधें कथिलें हित आदरी करी शबरी
 धन्य जयाच्या स्मरणें गति पावे संकटीं करीशे बरी ४८
 होतें प्राप्त जडाही ज्या स्मरतां ज्ञान उत्तम स्पष्ट
 तो प्रभ पंपातीरां विरहें ही म्हणुनि दारववी कष्ट ४९

१ बांगल्याइछेमेंयुक्त. २ वेगवान्. ३ पूज्यांनश्रेष्ठाचीपत्नी. ४ गानर. ५ म

हा- ईज्य-स्त्री-अतिपूज्यरामाचीस्त्री (सीता) ६ इन्द्राचें हितकरणारा.

७ कु-वाक-इष्ट-कुत्सितबाणीरूपवाद्य. ८ सरवीतें (सीतेतें) ९ स्त्रीलंपटव.

१० जटायूच्या. ११ पतननें. १२ अरण्य. १३ करि-ईश-गजेंद्र. १४ हाथ

+ सर्वपदोणारा. # अणालाकारण. * रुत्तु करी. # लांडग्यानें हरणकेलेल्या
 लहानहरिणीचेपरी.

पंचमस्तोत्ररामायण.

(९१)

नमिला श्वितसरक्षण-[‡] सुव्रत बिभ्रत पवननंदनें रविजा^१
 सगळातें भेटविला तो म्हणति शरण्य गुरु असें कविज्या ५०
 समुख प्रभ होय सरया तो दावी सूक्ष्म उत्तरीयपट
 तद्दृष्टेनग श्रीचे ते झाले प्रभसि अमृतपूर्णपट ५१
 तमा विभांडेकाला निवविति जैसे सुघोष देवास
 तैसेचि अळंकार श्रीचे त्यां स्वहृदयांच दे वास ५२
 वाळिस बधूनि देउनि सगळा कपिराज्य सरबद होय हरी
 विश्व-सुहृत् प्रभ-दयिता- प्राप्तीसच सगळही प्रयत्न करी
 प्रभचें मनोहर स्त्री- रत्न पहायासि कपिबळें शिरलीं
 सर्वदिशांत तयांतुनि जीं दक्षिणदिग्गतिं न तीं फिरलीं ५४
 टळला अवधि न लागे शोध जितक्रोध राम परि नोथ
 वधिलचि म्हणुनि मराया बसले कपि सेबिती न फळ पांथ ५५
 खाया ये तों ऐके संपाती गृध्र बंधुचें नाम
 कपि-वीरबाहु फुगवी शोध कथुनि पूर्ण तो करी काम ५६
 पर-हृदय-विदारण-पटु पवनसुत उडे समुद्र शतगावें
 न तगावें इतरे सर म्हणती होवूनि यासि नतें गावें ५७
 श्रीस अशोकवनीं पुर शोफनि मारुति बिहूदयीं पाहे
 स्वापन रुचे कुमति ये प्रार्थी धिक् श्री म्हणे न तें माहे ५८
 ळाया स्ववश सती-मन खळ सांगे राक्षसीस बोधाय
 जातां ती मरतां कपि मुद्रा दे कळवि कुशळ तो थांया ५९
 श्री चूडामणि दे घे आज्ञा मोडूनि तरु वधी पापी
 दापी अक्ष बधुनि बहु देव गंहना तेविं घनरवा व्यापी ६०
 एकहि गमे परांला नैकात्मा मधुनि बहु वळें अरिळा

१ सूर्यपुत्रा. २ अंगावरचें वस्त्र. ३ नत-बद्ध-नग-त्या आंगावरील वस्त्रांत बांध
 लेले दागिने. ४ नामविशेष (कृपी) त्याला ५, दक्षिण-दिक्-गत-दक्षिणदिशेच्या
 गथीं गेलेलीं. ६ स्वामी (सूर्याव). ७ उदक. ८ विधु-उदय - चंद्रोदयीं
 ९ निद्रा. १० नृत्तहाया. ११ सीता. + नम्र. ‡ रहाण्याला स्थान. † आश्रितां
 चें रक्षण रूप उत्तम व्रत ज्याचें अर्मा. ० वणवा. ‡ अगण्या.

ब्रह्मार्थी सांपडला दादुनि जड म्हणति घनरवें धरिला ६१
 नेला सभेसि वदला जे धर्मन्याय भावि ते सर्व
 धरि नैककर्मकृत बळ असि सृक्तें देखिजे महागर्व ६२
 बहु वत्सर नांदाया त्यासि विभीषण विचार दे वारी
 मग शामनार्थ पेटवि पुष्ट कोधें समस्त देवारी ६३
 वत्सलहि प्रभुसेवक नात तसा शामनार्थ अरि-पुर तें
 रक्षनि विभीषण-सदन जाळी क्षम तरि न भस्म करि पुरतें ६४
 प्रिय भक्त वत्स वत्सी जो कपि वंदा तथा कुशळ कळवी
 बळ-विस्मित होउनि विभक्त भेदे वर्णाश्रम भ्रम हि पळवी ६५
 ये रत्नगर्भ-तीरा देव विभीषणहि तोंचि धिकारी
 हित कथितां त्या त्यजि हा कीं खळ सदसंख्य जेविं हिंकारी ६६
 शरण विभीषण ये त्या दे लंकाराज्य अभय-जळधी तें
 प्रभु हृष्ट धनेश्वर करि लाजवि हट सेतु रघुनि खळ-धीनें ६७
 हिजे धर्मगुप्त कर-प्रिय- कर्ता लंघुनि पयोनिधिं सुवेळा
 गिरिवरि चहुनि सुकंठा सांपडला विजयदा बहु सुवेळा ६८
 जगदिष्ट धर्मकृत प्रभु- दयिता धन तस्कर दशास्याला
 ठोकी सुकंठ परित्या न विटवि जशि बहुहि दुर्दशा स्थांला ६९
 धर्मी प्रभु लंकेतें वेदी सामार्थ अंगदा प्रेमी
 परि तो नवळे बुडवी स्वपर दुरभिमान- निधि महाद्वेषी ७०
 सत् साम न करूनि बुडे बुडवि सचिव-पुत्र-बंधु-सह सारे
 कवि म्हणति रचित-घटज- स्पर्धा या सर्व अंधुस हसा रे ७१
 करि बड असत्कर्मा घननाद प्रभुसि नागपाशांनीं

१ पुढें होणारे. २ खड्ग. ३ हर्षयुक्त. ४ दुष्टबुद्धीरावणानें. ५ ब्राम्हण आणि
 धर्मयांचारक्षक. ६ नामविशेषपर्वत त्यावर. ७ उत्तमवेळा. ८ मेळण्या
 ९ केली आहे अगस्त्य ऋषींनीं स्थज्याणें असा. १० विहिरीस. + जगत्-
 हृष्ट- धर्मकृत- प्रभु दयिता- धन- तस्कर- जगला आबुता आणि प्रिय
 धर्मकरणां जाराम त्याच्या स्त्रीरूपद्रव्याच्याचोग. + सत्-असेव्य- साधूनांमि
 वण्यास अयोग्य. + उचकीरूपगड. + स- उक्त- बोगत्या भाषणानें.

पंचमस्तोत्ररामायण- (१३)

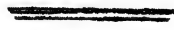
मोडवि गरुड धरावे जाळयनेंकाय तिमिस दा^१शानीं ७२
 घटकर्ण बधी क्षर दश- सुरव अक्षर पुरुष रामभाद्र असें
 जाणति सर्व उठवितां बळप म्हणति पवनजा चिरायु असें ७३
 मेघरव वर्णि दावी सीता मायामयी करी घाता
 लीला-नररूप प्रभ बहु हाय म्हणे जसा अभिज्ञाता ७४
 मोभिनिनें खपविला शक-सहस्रांशु-मेघरव-राहू
 नेळां बदले कर-मुनि बा हें तत्कयश नित्य नव राहू ७५
 त्याच्या रुचिर विलापा अनिकरुणा करुनि बहु विधाताते
 असि धरिला माराया ज्या स्तवि नमि नित्य बहु विधाताते
 त्यासि सचिव प्रयत्नें फिरवी कृत^३क्षण प्रभ वधाया
 बहुबळ मारवुनि निचे भक्तिरमा सेवि जो खळ न धाया ७७
 संतत गभस्तिनेमी विश्वहिती जो नदीयवंगमणी
 क्षोभे दशकंठी कीं अनुजा करि शक्तिनें विमूढ रणी ७८
 भंगुनि दशकंठाते सत्त्वस्थहि मूर्च्छितौनुजा शोची
 दे प्राणदान पूर्वा माधु जगन्प्राण पुत्र दे तोची ७९
 सिंह जसा मत्तगजा मारी दशकंधरा रणी गम
 पूर्ण करा लीलनें देव-ब्राम्हण-मही-मनः-काम ८०
 भूतमहेश्वर भगवान् देवांहीं पूजिला कुसुमबर्षे
 बहुद्यावे वाजवुनि स्तविला वर विजय वाणिला हर्षे ८१
 तो आदिदेव करवी शबन्तरकार्य आर्य-धी रमवी
 शमवी शोक विभीषण वसवी यदि श्रीस दिव्यहित गमवी ८२
 जिष्णु विधि महादेव प्रमुदित करि दशरथा नमीं निववी

१ मोठे मान्य. २ इंद्ररूपमूर्चालाघासणारा इंद्रजितरूपराहू. ३ शौर्यदिकांनी प्रसिद्ध अमा (प्रधानाचे विशेषण). ४ भागीरथीचा बंगमणि.
 ५ सवगुणविशिष्ट. ६ मूर्च्छित-अबुज-मूर्च्छापावलेल्या लक्ष्मणास. ७ मारुती. ८ पंचभूतांचा ईश्वर. ९ शत्रु-उत्तरकार्य. * टीकरांनी.

(१४)

मेरोपंत-

शि^१वर्वातबाध दे प्रभ जे रण-मृत की^२श शक ते जिववी ८३
प्रभच्या वचनें मबला सगळा लंकेश दिव्य दे वेश
पुष्पकनामविमानां बैसनि ये निजपुरासि देवेश ८४
मेन्यादिकथा सांगे नीम रुधेहुनि सती बरवि मानी
तारिसि देवभूत-गुरु - दयिता श्री आणवी वर-विमानां ८५
उत्तरदिशेंत पुष्पक गगन-पथें रविविमानसा चाले
प्रभ कथि आश्रम तीर्थे श्रीकर्ण स्वामि^३सूक्तिनां धाले ८६
मुदित भरहाज करी मग गुह शत्रुघ्न भरत गुरु माता
गोपति होय विभक्त जगां मह नसना जरि असीम गुरु माता
विश्वाचा गोप्ता क्षिति बरि हाउनि रंजवि प्रजा माता
तात किती जनकाचा दिनेमणि करि कंज विप्र जामाता ८८
कपि-राक्षस-राजांनं तसेन्यातें उदंड सत्कारी
जो ज्ञानगम्य तो प्रभ मारुनितें भजनसद्वरें तारी ८९
धर्मनयपथ पुरातन उजरी सव सर्वही करी राजा
सांगे जरा-गदांनं सांडुनि सर्व प्रजा-शरीरा जा ९०
शत्रुघ्न भरत लक्ष्मण गंधर्व वर्धा प्रमन जे कामी
आठ सन करी राजे स्वभक्तजसम शरीरभूतभूत स्वामी
उच्छिष्ट-बदर भोक्ता हांय सृणनि रामराय शबरीतें
तारी देयाल न कां गातां गति रामराय शबरी तें ९२
स्तोत्ररामायणत्रेमें मथूरें रामनंदनं
श्रीरामचरणांभोजीं अर्पितें हृतबंदनं

१ निर्दोष. २ वस्त्रांचेपोशाख. ३ उत्सव. ४ माबता. ५ पालनकर्ता.

६ सूर्य. ७ कमळ. ८ सखीवविभीषणातें. ९ निर्मळकरी. १० यज्ञ.

११ वृद्धाच बरोगातें. + कल्याण. # स्वामि-सूक्तिसूक्तिनांरामाच्याउत्तमप्रा
यणानीं. * वानर.

षष्ठरामायण-

- देवर्षि कपींद्र म्हणति भृगुहारा वराह जो झाला
 त्याला विधिहर विनविनि दशरथदौरोदरासि तो आला १
 कौसल्या कैकेयी तिसरि सुमित्रा नचासि करि माता
 त्या अदिति भूरिदक्षिण नज्जठरीं अन्यथा न हरिमौता २
 सोमप दशरथ ठेवी चवथा पुत्रास चार जीं नामें
 तीं राम भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न असीं सुखधर्षिणीं धामें ३
 अमृतप गाधिज केला रामें राक्षस बधून यज्ञातें
 रक्षुनि गौतमा सुख दिधलें तारुनि बधू नयज्ञातें ४
 सोम-प्रियदर्शन विष्णु जनक-पुरा गाधि-नंदनं नेला
 प्रभुनें हर धनु भंगुनि लीला-लेशेंचि पूर्ण पण केला ५
 बहु जिंकिले निशाचर गाधिज यज्ञघ्न म्हणुनि रामातें
 पुरुजित् कविवर म्हणती त्या सीता वरि सुकीर्ति-धामातें ६
 पुरुसत्तम जनक सुता रामाचे अनुज जे निघे त्यातें
 दे फिरतां मार्ग धरी भार्गव जो नुरवि हे निघें त्यातें ७
 विनयन सोडा जिंकी भृगुरामा राम ये पुरा पौर
 शैरब-हर यश गाती त्रेभें शरदिंदुहेनि जें गोर ८
 जयमुदित दशरथ स्व ज्येष्ठसुता श्रीवराज्य जों दे तां
 कैकेयी वर मागे तीस म्हणे सत्यसंध तो देतां ९
 दारुह-अदयपण जें तें धरि दयिताहि राज्य-लोभानें
 रामा बन भरता पुर म्हणतां त्यजिलाचि साधु तो भाणें १०
 नें सात्वतांपति प्रभु तानाचा सत्य-धर्म रक्षाचा

१ भूमि-उद्धार-पृथ्वीच्या उद्धारार्थ. २ सामायता. ३ सोमबलीचारास प्रा-
 शनकरणारा. ४ सुखसंपत्तिचीं. ५, नीमिजाणणाच्यानें. ६ शरत-इंदु-
 शरत्कालीच्याचंद्राहून. ७ रामाविषयी निर्दयत्व. ८ देहस्मृतीनें. + द
 शरथ- दारा-उदर-कौसल्येच्यापोदास. * शस्त्रधरणाच्या क्षत्रियांतें.
 :: सत्यप्रतिज्ञ.

(१६)

मोरोपंतः

मान्य करि निघे वर्त्का फळ-मूळ चतुर्दशाऽह भक्षाया ११
सीता लक्ष्मण घेउनि नमुनि गुरुजना निघे पुरा जीव
देहा तसा त्यजी प्रभक्त यन्मुख जन-मधुप-कुळ-कराजीव १२
ज्यास विनयिता साक्षी विश्वाचा म्हणति सर्व कवि पती
जाय वना रथ दे त्या राजा मोमे न बाळक-विपती १३
दे भेट मुकुंद गुहा स्वबुनि म्हणति धन्य हा निषाद मुनी
तो कीं हरियन्त्रामें शिव कंठीं धरि न हा विषा दमुनीं १४
धाटुनि सुमंत्र नगरा गुहतरिनें जाय जान्हवी-पारा
तो अमित-विक्रम प्रभक्त कीर्ति भरहाज-मुनिस दे सौरा १५
मुनि-भिकर चित्रकूटी राम-प्रभक्त-दर्शनीं करवें दाटे
अंभोनिधि आल्हादे बहु पर्वविधूदयीं तसा वांटे १६
ते म्हणति अनंतरामा देव महोदधिचाय प्रभो रामा
दुष्टांचा अंतक तूं सर्वसदाधार नारदशोभा १७
अजिपुत्र देह सोडा कृतशोकें तें तसें घडे शापें
मानुळ-कुळागत भरत गांजी मानेसि तो तिच्या पापें १८
संस्कारुनि महोर्ह स्वपित्याचा देह साधु तो भरत
स्वामीस चित्रकूटी जाय शरण शीघ्र भक्ति-लोभ-रत १९
दे पादुका विनविता वत्सल तो त्याबहिःश्वरा प्राणा
स्वाभाव्य यशोलाभें सांत्वी लावी प्रजा-पतिप्राणा २०
नंदियामी गंह साधु जिताऽमित्र रुबन ज्ञानी
ध्यानीं प्रभक्त्या लावी चित्त स्तविता अशेष-तडीनीं २१

१ चबदावर्षे. २ प्राण. ३ यत्-मुख-ज्याचेवदन. ४ लोकरूपभ्रमर
समुदायाचेउत्तमकमळ. ५ अपरिमितज्याचापराक्रम. ६ श्रेष्ठा. ७ क.
विसमुदाय. ८ समुद्र. ९ महा-उदधि-शय-मोवयासमुद्रींनिजणा
रा. १० सर्व-सन-आधार-सर्वसाधूसआधारभूत. ११ मेघासारिखासांव
ळा. १२ द्वायथ. १३ महानूयोग्य. १४ बाहेरफिरणाऱ्या. १५ प्रजासंरक्ष
णाला. १६ जिकिलेबाबुजाणे. १७ त्याचेस्वरूपजाणणारेजेसाधूत्यानीं. १८ प
र्व-विष्-उदय-पृष्णिमेचेचंद्रोदयीं. १९ नाशकरणाऱ्या. २० पादचारी.

भक्त-प्रमोदन प्रभु अबिस आनंद दे बिराधाते
 बधि उद्धरी यदा म्हणे भू-देवांसि न प्रबें बिरा धाते २२
 दंडक-वन-वासी हिज- नंदन बिभू बल्कली जटायुत या
 दे घटज विष्णुशस्त्रे सरवरी जो तातसरब जटाश्रु तथा २३
 श्रीसह सानंद प्रभु उटजीं गोदावरी-तटीं राहे
 आहे कार्य मनीं जें देवांच्या तें करावया पाहे २४
 तो देव सत्यधर्मा विधवाजी रावण-स्वसा चंडी
 मायारूप धरुनि ये वक्रवुनि भोगावया निला दंडी २५
 दुष्ट तिचा केवारी खरनामा जो बसे जनस्थानीं
 तो मारितां त्रिविक्रम बहुतचि सत्कारिला वनस्थानीं २६
 जैसा महर्षिकपिला — चार्य सकळ सगर-पुत्र भस्म करी
 तेसेचि मत्त राक्षस सरवर चतुर्दश-सहस्र राम हरी २७
 ऐकुनि शूर्पणखोक्त क्षोभे दशकंठ कनकमृग दावी
 श्रीचें हरण कृतज्ञ प्रभुहि करूं दे अनर्थ हित भावी २८
 जो गृध्र मेदिनीपति जोडूं दे त्यासि कीर्ति परम-गती
 देतांचि प्रभु होती नख्याति जगत्प्रांत पर मग ती २९
 दाखि स्नेहपणातें त्रिषद प्रभु हों वदे बनीं हुडकी
 लेवविली सत्श्रवणीं निर्गुणता सगुणता दुजी कुडकी ३०
 त्रिदशोध्यक्ष प्रभु दे गृध्राला अग्नि पिंडतोय गतें
 स्तबिलें न मेळवी तो जो तीर्थें स्तयति हिंडतो यदा तें ३१
 पुनरपि शोधी लंघी राम महाशृंग गिरि वनें बाहू
 योजन-दीर्घ जयाचे प्रभुसि धरि कबंध तो जसा राहू ३२
 त्यानें कृतांतकृत प्रभु मारुनि दे देव-भाव तो आर्य

१ पोषक. २ जटायुक्त. ३ अरण्यंतरहाणा-चाकरीनीं. ४ शूर्पणखा-
 उक्त-शूर्पणखेचें प्रावण. ५ हाय. ६ त्रिदश-अध्यक्ष-देवांचा अध्यक्ष-सुस्थ. ७ स्त-यति-उत्तमसंस्थासी. + पंचवटींत. ८ खरनामकराक्ष
 सासह.

सांगे रविभक्त-सगळा भेटें करिवील तद्वळें कार्य ३३
 हांडनि महावराह क्षिति उद्धरि म्हणुनि म्हणति कविज्याला
 गाविंद उद्धरी तो शबरीतें अभय सरख्य रविजाला ३४
 प्रभु वाळितें वधिकरी सूर्यावा पूवगराज या आले
 तार स्रष्टेण गज गवय ऋक्ष कपी प्रणत सर्वही झाले ३५
 सीतेतें शोधाया अंगद कनकागदी यमाशेला
 पूर्वादिविवांमि इतर सगळाज्ञेनें जसे तसा गेला ३६
 दळतां अवधि मराया बसला कपि-बळ-समेत वर्ध-भीता
 गुह्य जटायु-भ्राता कथि ती लंकेंत दिसतसे सीता ३७
 कक्षेंद्र-बोधित-बळी पवन-सुत गभीर सिंधु शतगावें
 लंघी लालेनें त्या कर्मी परधेय लेवा न तगावें ३८
 गांधुनि पर-पुर शोधी गर्हन अशोकारख्य मग मती पाहे
 नों ये आरि जें बोले अश्राव्य अवाच्य तेंहि तो साहे ३९
 गुप्त बसे वृक्षी श्री- धिक्कृत खळ जाय मग तिला नमुनी
 प्रभु-मुद्रा दे सांगे कुवाळ पुमे खूण घे क्षण कमुनी ४०
 तरुवर मोडी गक्षंस- चक्रगदाधर तसाचि तो खपवी
 अक्ष वधी घननादा व्याकुळ करि धरि अनंत तोख-पवी ४१
 पवन-सुते न गणुनि शत- भरव-हुःसह-मेघनाद-शस्त्रास
 वेधा बहु हर्षविला त्याच्या देष्टुनि मान अस्त्रास ४२
 बद्ध स्वांग करू दे नेतां दशमुख-सभेसि जाय कपी
 हित बोधासून दे परि नच तो क्षीणायु मूढनायक पी ४३
 अजित-प्रभु-दूत उडे निज-पुच्छाऽयाऽनळें पुरी जाळी
 पाळी बिभीषण-सदन कीं तो याच्या वधा स्वयें टाळी ४४
 पुर कवळि कृष्ण^१बर्मा स्व-प्रिय-सरव-सूनते करी तुष्ट

१ यम-आशा- दक्षिणदिशेला. २ रितांचा स्वामी जो जांबवान् त्याणें जाण
 विळें बलज्याचें असा. ३ शत्रुनगर. ४ अरण्य. ५ राक्षसांचें सैन्य. ६ ना.
 मविशेष रावणपुत्र. ७ संतोषरूपवज्र. ८ इंद्रास दुःसह. ९ ब्रह्मा. १० अग्नि.
 ११ आपल्या प्रिय सरख्याचा (वायूचा) पुत्र जो मातृतीत्यानें + वधाबुद्धें प्यालेल्या अंगदास
 * संपाति.

पुष्ट समीर करी त्या भ्रमले हाहाचि बोलिले दुष्ट ४५
 हृष्टबळ जलधि विलंघुनि ये कळवी अंगदादिकां कृत्य
 नृत्य कराया लावी विजयी श्रीराम-कीर्तिकर भृत्य ४६
 साधुहृदय-संकर्षण अच्युत बहु कप्रसन्न होय दया
 करि भेटे श्रीचूडा— मणि देतां नते-मयूर-तोयद या ४७
 अमित करंगश-कपिवरें घेउनि विभक्त वरुण-सदन-तीरातें
 जाय विभीषण वंदी तो सकळ-शरण्य-मुकुट-हीरातें ४८
 देवनगपल्लवारुण— चरणयुगीं साधु जो शिर स्थापी
 त्या दे लंका-राज्य प्रभु अमृत त्यजुनि कवि यशसा श्री ४९
 वृक्ष करंगचे पांचहि लाजविले या यशें अज-पदानें
 प्रभुच्या चरण-स्मरणें नमनं, जें भद्र तें न जप-दानें ५०
 तो पुष्करक्ष निरुपम सेंतु जलधि-कथित नळ-करें करवी
 पर-वीर-हृदय तापवि निचवी मत्कोटि कीर्ति हे करवी ५१
 उतरें महामना प्रभु सागर पाहे चढे कवेळ-नगीं
 प्रथमचि करंगळ दशमुखी भंगी प्रकटी फज-प्रनाप जगीं ५२
 लंका वेढुनि भगवान् सीताछळकाकडे स्वयें दूत
 अंगद साम कराया धाडी बोलें बिचार तो पूत ५३
 साम न करी दशवदन खळ-भगवा गमचंद्र समरांत
 भस्म करी बहु राक्षस विजयें दे हर्ष नित्य अमरांत ५४
 दशमुख-भंग विलोकुनि घनरव-कृत नागपाश मोघें हरी
 आनंदी होय प्रभु परबळ-तृण पर्ण जेविं ओघ हरी ५५
 पाळी हें विभवन वन— माली जो तहधा महाकाय
 ये घटकर्ण विलोकिल मग काळाचें न धांम हा काय ५६

१ बायु-२ सेवक-३ तन्त्र अशामारुतिरूपमोगाचामेषरामतो-४ जन्मरहित
 जोरामत्याच्यावरणानें-५ कल्याण-६ पवित्र-७ निरर्थक-८ हरणकरी-

९ कुंभकर्ण-१० गृह-११ पांचकल्पवृक्ष-+ उदकाचें स्थान जो समुद्र त्याच्या
 तीरास-+ देव-नग-पक्ष-अरुण-चरण-युग-कल्पवृक्षाच्या पल्लवा
 सारिरच्या लालचरणद्वयी-१२ पुष्कर-अक्ष-कमलासारिवेने वज्याचे (राम)

गगनीं घननाद वदे बधितों सर्बोमि आजि परिसा रे
 तानामि मंह भला दे युद्धीं पाडुनि धरणिवरि सारे ५७
 आदित्य अंधकारा प्रभ-मोहा तेविं पवननय हरी
 आणी महोषधी-नग- शिखर निवे स्तवि तयासि मनुज हरी ५८
 घनरव माया-श्री वधि विकळ करि जगत्प्रकाशक ज्योती
 मारुति-कपीश्वरादि त्यजुनि धृतिसे दीन ते धवां होती ५९
 माया असें विभीषण सांगोनि करी सहिष्णु देवाते
 जो पद-पद्म-रजाच्या ज्ञान स्मरनां जडामि दे बाते ६०
 त्या घनरवा वधुनि दे गतिसत्तम लक्ष्मण प्रभावाते
 गाय हरि हरिलि अरिची सहसा जमि दीपक-प्रभा वाते ६१
 श्रीम वधूं धांवे परि मचिवें दशकंठ फिरविला मागे
 बहुबळ बधी सुधन्वा प्रभ खळही युद्ध मग करी रागे ६२
 खर-शक्तिनें सुमित्रा- पुत्राते अरिरुणांगणीं पाडी
 खंडुपरव्रत नेता प्रभ पंक्तिवदन-मदन अत्यही झाडी ६३
 त्याचि उपायें मारुति लक्ष्मण- मोह-व्यथा वर्णाहि उडवी
 दारुण समर करी प्रभ शक्र-रथीं बसुनि अरि-चमू बुडवी
 द्रविणप्रद-बंधु-शिरे शत खंडी प्रभ तही न तो पडला
 कुंभज-दत्त रविहृदय जपतां तन्नाश रविवरे घडला ६४
 झाला बिजय दिवस्पृक प्रभचा सर्वत्र अमृत घन नाचा
 भक्त-मयूरासि स्मणे शेक बहु हर्ष शत्रु-हननाचा ६५
 होय प्रभसि पहातां आनंदेंकरुनि सर्वदृग्व्यास
 दास ब्रम्हादि बहु स्तविति अति हांस पावला त्रास ६७
 स्तव पुष्प-वृष्टि करिती बहु कवि वाचस्पति-प्रमुख रामीं
 त्या मी वर्णूं न शकें हर्ष कोणी तरा न कर-धामीं ६८

१ धैर्यसि. २ सोसण्यास समर्थ. ३ बायूकरून. ४ वानर. ५ रावणाचा गर्व.
 ६ क्षतहि. ७ कुबेरबंधू जो रावणाच्याशीं शिरे. ८ अगस्त्यकृष्णीनें दिलेले. ९ क
 मीपणा. + उत्साह. † हरणकारी. * मनुष्यरूपी राम. † सर्वदृक्-व्यास-स
 र्वव्यापक अर्थाचा विस्तार.

करवी अयोनिज प्रभ मग उत्तरकार्य शत्रुचें सांग
 बसवी विभीषणाला राज्य-पदीं त्या यशास्तवी सांग ६९
 मग तो प्रभ विसामा श्रीकरवी दिव्यकरवि शंकेतें
 हरवि हर-विधि-स्तुत-पद लावी निजचरण-भक्ति लंकेतें ७०
 सामग-गीत-गुण प्रभ करि मर-मुनि-महित दशरथानमुनी
 बाळांसि तुष्टिपुष्टि हें यश म्हणती असें न धान मुनी ७१
 साम पित्या-पुत्रांचें होय परस्पर रणांत मृत होतें
 जे ऋक्ष कपि प्रभाला वर देउनि उठवि शक जो तो ते ७२
 निर्वाणप्रद भवैगद- भेषज यश करि भिषक् प्रवर राम
 सांगुनि विभीषणाला सबळ सगळ पूजवी पुरवि काम ७३
 स्मरला विरहें झाले केवळ सन्यासकृत स्वबंधुमणी
 धांवें समयी भेटुनि जिववाया पुष्पकीं बसोनि धणी ७४
 सांगे स्वविरहतापा शम व्हाया श्रीस रामचंद्र कथा
 सबळ-मुकंठ-विभीषण- सह हर्षें लंघितां-अमैर्य-पथा ७५
 तीर्थे पर्वत गहनें शांतमुनिवराश्रम स्वयें दावी
 लावी निष्ठा स्वयंशीं सर्व प्रभमूर्तिनें सधा भावी ७६
 पावति शांति सकळही प्राशुनि ते बोल कान मंकाहीं
 अमृताच्या भरिति गमे वेद असा बोलका नसे कांहीं ७७
 दे हर्ष तीर्थपादा तो तीर्थ-परायण-प्रयाग मुनी
 तातसरव भरद्वाज प्रभनें केला मरवी पदे नमुनी ७८
 प्रथम पवन-तनय-करें गृह-भगत-चकोर-मानसा निववी
 त्यावरि शूभांग विभक्त-विधु देउनि दर्शन वचोमृते जिवही
 तापत्रय-शांतिदपुर गुरु-माता-मचिव बुडवि दर्शित

१ गंगेचें पाणी. २ मोक्षदेणारा. ३ भव- गद- भेषज- संसाररूपगेगाचें औषध. ४ वैद्यश्रेष्ठ. ५ स्व- विरह- ताप- आपल्याविरहरूपसंतापास. ६ देवमागीस ७ बनें. ८ रामचंद्राच्या उत्तम साषणानें ९ अमृत + सिंचनादी.

करहि स्फुटि-गीत-मधुर- वाद्य-ध्वनि-दिव्य-पुष्प-वर्षति ८०
 स्वप्ना-शिव-शतमख-कर- सुनि रघुपतिच्या-महाभिषेक-महा
 अवलोकुनि म्णति-अथा गात्यांच्या भस्म को करील न हा ८१
 कर-नर-मंडल-कुमुद प्रभ भक्ते पूर्ण-चंद्र विकसविता
 कीं त्या कमळवनीहा शोभेचें पिकवि विपुळ पिक सविता ८२
 तापविती कुबलेशाय धरितां दुर्धर जसे तसेचि अरी
 जे कामादिहृदय ने कुबलेशाय विभ जगांत वांत करी ८३
 गोहित विप्रहित प्रभ करहित करमहित सर्व-दाम-हित
 ज्यासीं कारुण्य तमें नांदे ओंदार्य सर्वदा सहित ८४
 गोपति रघुवीर करी प्रेमा सर्व-प्रजांवरि प्राज्य
 प्रभचें ज्यांत न आधि- व्याधि-जरा-मृत्यु-भय असें राज्य ८५
 विश्वाचा जो गोप्ता तो दे दासांसि रामराज गती
 वेकुंटाहुनि अधिका आली सर्वांहि पामरां जगती ८६
 वृषभाक्ष प्रभ कुंभज- वदनें दवाकंठ-जन्म-कर्म-कथा
 ऐके मारुतिची ही दाखविता जो स्व-भक्ति-मुक्ति-पथा ८७
 सबळ सकंठ भिक्षीषण पूजा परमादरें पवन-तनया
 जेसा वृषप्रिय शिवा हा प्रभम पुजा असा अवनन नया
 अनिवर्ती प्रभ देता- आला पचनात्मजासि वर महित
 चिरजीवित स्वयशः श्रवण करि असें स्वदाम परम-हित ८८
 विषय-निवृत्तात्मा परि विषयीसा रामराज नामें त्या
 ज्यांचि पायचि देती मोक्ष-करबहि पामरा जना सत्य ८९
 लयसमयीं विश्वाचा संक्षेप्ता देवदेव हा राम
 विस्तार सर्गकाळीं करिता श्रित-कल्पभूरुहोराम ९०

१ राज्याभिषेकरूपउत्साहास. २ प्रफुल्लकरणारा. ३ पुष्कळ. ४ रक्षक. ५ ग
 रिवांला. ६ पृथ्वी. ७ आपल्या भक्तिरूपमुक्तीच्या मार्गासि. ८ विषयांषा
 स्तूननिवृत्तज्याचा आत्मा ९ न-असत्य-स्वयें. १० नाशकर्ता. ११ श्रित-कल्प-
 भूरुह-आराम-आश्रितांचीकल्पवृक्षांचीबाग.

षष्ठस्तोत्ररामायण.

(१०३)

यातेचि स्थिति-समयीं म्हणति कवि क्षेमकृत् कशी कीडा
ताराया विश्व यशें याया अमृता सरदुमा श्रीडा १२
श्रीराम श्रीराम श्रीराम असें जपे सदाशिव तें
कोणा न रुचे भाग्य स्वीकाराया स्वयें मरा शिव^१ तें १३
स्तोत्ररामायण प्रेमें मचूणें रामनंदनं
श्रीरामचरणांभोजीं बाहिळे कृतवंदनं

सप्तमस्तोत्ररामायण.

श्रीकांत भक्तवत्सल वरद क्षाळावया यशें दोष
श्री^१र्व वत्सवक्षा दशरथ-कृत होय दे जगा नाश १
श्रीवास राम झाला कौसल्या-पुत्र धन्य रविवंश
कैकेयी-कृत दुसरा भरत महा-साधु विष्णुचा अंश २
श्रीपतिच कमिवा-कृत लक्ष्मण अनुग्रह अंश यश तातें
पंक्तिरथें मेळविलें उडवुनि जड-जीव-मंशय-गतातें ३
तो श्रीमतांवर नृपति गाधि-कृता याग-रक्षणा आधीं
दे राम लक्ष्मण म्हणे आर्या कार्या अनुग्रहें साधीं ४
श्रीद प्रभु शिष्यपणें अस्वें घे ताटका बधीं रानीं
श्री त्यजुनि वरिलि ज्याचे झायाला भाट कोव धारानीं ५
सिद्धाश्रम धन्य करी श्रीरा जयावरि न कोपला गांत
ते सर्व बधीं प्रभु जरि सदय मुनि म्हणे नको पलावांत ६
स्वमरव करुनि जनक-मरवा जातां मुनिनें सुकुंदही नेला
जी ऋषिवधू शिळा त्या उद्धरि तो श्रीनिवास हीनेला ७
श्रीनिधि गुण जोडी हलु ओढी नरि रुद्रचाप तो चुरला
पुर लागे बहु गाया सीतेचा क्राम बहुदिसां पुरला ८

१. श्रीष्टा. २. नामविशेष-धातु भगवीं बस्ये वरितीं असा भाव. ३. पलावा-अंत-
रक्षसांचा नाश. + लज्जा. * कल्याणरूप. † श्रीपूर्वज्याच्या असें जें बलमनें
यक्षस्थळी ज्याच्या म्हणजे श्रीबलविह्वलज्याच्यावशी आहे. गो मनें असा.

(१०४)

मेरोपंत-

तो श्रीविभावन प्रभु सीतेनें निरुपमादरें बरिला
तहि लाजली पहाया सुख ती श्री भजलि जरि तथा हरिला १
श्रीधर-विष्णुचे भाते जे त्यांसि निघी कृता दित्या जनकें
कनकें वस्त्रें रत्नें अर्पुनि तें नग्न वर्णिलें सनकें १०
श्रीकर होय श्रीकर भृगुरामा कीं मिळे महाशान्ति
आली पुन्हा स्वधर्म जी पर-धर्म चिते त्यजी कांति ११
श्रेय स्वमनीं समजुनि गेला भृगु-राम तप करायातें
कृत-यशचि गोड वाटे जें कर-मत अमृत संपेकराया तें १२
श्रीमान् दशरथ आला साकेताला कृत-स्वशा-सहित
महि तज्जयें निवाली पौरहि झाले तथा महीं महित १३
लोकत्रयाश्रय प्रभु युवराज करावया पिता पाहे
करतुतमनि केकेयी धरि पति सांखी तथापि तापाहे १४
वर चे वनवासातें हा स्वक्ष स्वंग, राम पुत्र वरू
तापससा मनुवर्ष होउनि युवराज भरत राज्य करू १५
कार्य शतानंद-कथित दशसुर-वध तातें मत्स्य-समवन तें
वरिलें लक्ष्मण-सीता- सहितें पितृमातृ-चरण-समवनतें १६
केकेयी बन्कळ दे तें नेमे आदरें तिला बंदी
पतिच निघे वनवास नंदि प्रभु मत्स्यधर्म शिव निंदी १७
ज्योतिर्गणेश्वर निघे राक्षस-भय-निमिर-वारणा राजा
स्वरथीं तरि बसुनि मृणे बा अस्मत्प्राण-तारणारा जा १८
बसवि कर्मंत पितृरथी विजितात्मा राम जाय अटवीतें
पुर-जनै-वृंद न सोडी जें गवीं हळुच निघुनि फटवी तें १९
अविधेयात्मा प्रभु तो भेटे भक्ता गुहा निषादास

१ सनककृष्णिनं. २ स्वादग्रहित.

३ अयोध्येला. ४ पृथ्वी. ५ नगरबा

सीलोक. ६ उत्साही ७ देवांनीं हरण केली आहे बुद्धिजीवी अशी. ८ क-
अक्ष-चांगलेनेत्र ज्याचे असा. ९ क-अंग-चांगलें अंग ज्याचे असा. १० च
बरा वर्ष. ११ पितृ-मातृ-चरण-सं-अवनत-पितृमातृचरणीं अत्यंत नम्र. १२ रा
क्षस भयरूप अधिकारदूर करण्या करितां. १३ नगरबासी लोकांचा समुदाय.
+ शोभाकरणारा. * बोपाच्या सत्याचें रक्षण.

सप्तमस्तोत्ररामायण- (१०५)

गुरु सचिवा जाच म्हणे तो सेवी त्या बचा विषादास २०
 करुनि जटा गुह-तरिनें उतरुनि गंगा पुसे निषादाते
 राहवि तथा दयानिधि **सत्कीर्ति** प्रभ हरी विषादाते २१
 नमुनि भरद्वाजाते तदनुमते चित्रकूटनग बसवी
 जो **छिन्नसंशय** करी नामेंचि जडा कळीसन गवसवी २२
 राजा **उदीर्ण** शोकें मरतां मातुळ-पुरस्थ-भरताते
 आणवितां माय म्हणे घे तुज दिधला स्व-राज्य-भरताते २३
 निंदुनि तिला पित्या जळ देवुनि सत्वर निघे म्हणे रक्षू
 प्रभुचि मही पावे त्या- गिरिस बसे ज्यांत **सर्वतश्चक्षू** २४
 प्रभुसि नमी जळ देववि ताताते मग म्हणे तथा परते
 तूं ईश मी **अनीश**चि नकरि जरिहि देव तो दया-परतें २५
 बदला प्रभु निजधर्मा बत्सा चिन्तीं विचारुनि पहा या
 गुरुबच पाळावें म्या त्यांही यश **शाश्वत स्थिर** रहाया
 घे अभय-पादुका ये नंदियामीं बसे प्रजा रक्षी
भूशाय बल्कजटाधर भरत गुरुव्रत वरी फळें भक्षी २७
 रघु-कुळ-**भूषण** भेटे अत्रिस कृतसा नमूनि तज्जाया
 अनुसूया श्रीस उटीं दे वनवासीं स्मरवांत मज्जाया २८
 मग भक्त**भूति** भगवान् राम विराधासि उद्धरी निपट
 शरदिंदुहूनि धवळा प्रभुचा विश्वास-शुद्ध-रीति-पट २९
 विभक्त विप्र **विशोक** करी राक्षस-भय हरुनि दंडक-वनांत
 कृषिर्द्वंद्व होय जैसा सुनिव्या सदसिक थंड कबनांत ३०
 तो **शोकनाशन** घटज- दत्त पुराण स्वशस्त्र पूजनि घे
 पितृसरब-गृध्र-जटायु- प्रिय करुनि पुढें सबंधु-भूज निघे ३१

१ उत्पन्न झालेल्या शोकानें. २ सर्ववनेत्रज्याला असागम. ३ भूमीवर शयन करणारा. ४ तन-जाया-त्या अत्रि, कृषीची स्त्री अनुसूया. ५ चंदनानाच ठेप. ६ बुडाय. ७ शरत-इंदु-शरदृतृतीलचंद्राहून. ८ माघांत शिरणें

(१०६)

मोरोपंत.

गोदावरी-शक्ति-तरीं अर्चिषान् प्रभु उरीं तसा राहे
परमर्षाहीं अर्चित पंचवटी-स्थान सत्यसैं पाहे ३२

तो अमृतकुंभसा प्रभु उटजीं होता सदार देवा या
ये राक्षसी शक्तीनीसी रावण-भगिनीसजूनि सेवाया ३३

हांसोनि विश्वह्यात्मा धाडी ती स्वाऽनुजाकडे नवरी
न वरी तो प्राण हरी न करूं द्याया दहांत मान वरी ३४

करिता पापि-विशोधन शब्द-यशोधन करांत शोभावा
तो त्या शूर्पणखेच्या भस्म म्हणे संगरांत हो भावा ३५

देव अनिरुद्ध तणांहीं तैसा प्रभु जो रणीं परबळांहीं
मरणार्थ गांठिला तो राम मनुमेहस्व-दुर्मति-खळांहीं ३६

अप्रतिरथ-रघु-नायक- कृत शूर्पणखा दशार्जना सांगे
तो मूढ म्हणे हरितों तदस्त उगी प्रथम न कथिलें कां गे ३७

प्रद्युम्न जसा रुद्रा श्रीरामा वरा करावया माया
कनक-हरिण तो योजी दशमुख सदैविकमें लया जाया ३८

कनक-मृग-रूपखेचर सीता पाहोनियां तया धरवी
त्या अमितविक्रम प्रभु वेधी कीं परिचिता तनू बरवी ३९

हा सीते हा लक्ष्मण तो बोलें कालवे मनीं सीता
नेणें मिष निविचरकृत द्वाय म्हणे लक्ष्मणा छळी सीता

कटु-वाक्-शर-क्षत-हृदय तो वीरहि धैर्य उटजही सोडी
जोडी श्रीस कर निघे स्त्रीच्या चिन्तीं विचारणा थोडी ४१

गोनक-मुख सुनि जाच्या चरित-श्रवणां महींसुधी रमले
त्या प्रभुकडेचि गेला श्रीकृष्ण कर्ण नापले श्रमले ४२

१ मोकळा. २ चवदाहजारदुर्बुद्धी जेदुष्टत्यांहीं. ३ ज्यालाप्रतिस्पर्धिना
हीं अशारामानें केलेलें. ४ रावणास. ५ तत्-अस्त-त्यारामाचेप्राण. ६ स
त्-अतिक्रम-सापुंच्या अमर्यादेनें. ७ निमित्त. ८ श्री-कु-उक्त-सी
तेचेदुष्टबोलण्यानें. ९ कुबीसी. १० बर. ११ वणवा. १२ मोवेबुद्धिमान्.

सप्तमस्तोत्ररामायण. (१०७)

तों ती शूरजनेश्वर— दयिता त्या रावणें खळें हरिली
 हरि लीलार्थ उपेक्षी श्वानें सिंही तसी जडें धरिली ४३
 तों पन्निपेति विलोकी विरथ करुनि अरिस सोडवि सतीतें
 काळचि गमे महात्मा दुष्टा त्या तात दीन दिसतीतें ४४
 खळ गृध्र-पक्ष तोडुनि हरि त्रिलोकेश-हृदय-वसतीतें
 लंकेंत अशोकवनीं स्थापी मानी मनींदव सतीतें ४५
 लक्ष्मण कथि वृत्त म्हणे लीलामातृषारीर कैशव हा
 भूमि म्हणे नावरिला तरि दशमुख चौवता न केश बहा ४६
 स्त्री न दिसतां म्हणे प्रभ हा सुंदरि हा सुकेशि हा सतिनें
 गोदेस ये प्रथम मग शोकाऽतिशयें नयेचि हास तितें ४७
 स्वरत हरि स्त्रेणतसा करि नानापरि विलाप वन धुंडी
 रडुनि रडवि शार्दूला सिंहा किति स्वग-मृगांचिया झुंडी ४८
 गृध्रातें सावधपण बोलाया राम दे वदे वद या
 पुत्र सुगति हो असि करि पुरबुनियां कामदेव देव दया ४९
 निज-भक्त-कामपाल प्रभ गति करुनि क्रियानया दे हें
 यश साधूंचीं करि बहु रोमांचित हरुनि भवभया देहें ५०
 हा सीते हा सीते बदत फिरे राम जरि न हा कामी
 चिन्तांत म्हणे तरतिल जड कां न प्रकट करि न हाका मी ५१
 श्री-कांत कबंधा दे गति शबरी भाग्य या फळें फळलें
 स्वोद्धारार्थ कृताऽगम विक्त हें गुरुभक्तिनें जिला कळलें
 देव अनिर्देश्यवपुहि नरसा विरह-ज्वरें हुरी कंठा
 पंपातटीं विलाप प्रकट करी स्मरुनि कांति-जित शंका ५३
 तो लक्ष्मण-प्रबोधित लीलानररूप विष्णु रंविजातें

१ सिंह. २ पक्ष्यांचाराजाजराद्यु. ३ हाथ. ४ स्व-उद्धार-अर्थ-आप
 त्याउद्धारार्थ. ५ कांतीनेंजिकिलीवीजजीणेंअसी(सीता)+ हेस्त्री
 समूहान् = अशोकवन. ६ आपल्याब्रह्मस्वरूपीरममाण. ७ सद्योबोनें.

(१०८)

मोरोपंत.

पवनसूतें नेटबिला अतिदुर्लभ म्हणति सर्व कवि ज्यातें ५४
सुगळ श्री-भूषा दे तखियसरब होय पद्मकर वीर
यत्पहरजा कवि म्हणति विजयश्री-केलि-सद्य-करवीर ५५
स्त्रीहर वधेष्टु बाळी शक्रसूत अनंतबळ तथा मारी
प्रभू त्याची राज्यश्री दयिता ताराहि दे सरव्या तारी ५६
ते पवमान-धनंजय- तैसे कपि-नर-पति प्रबळ लोकीं
प्रभू परि गुहेत कंठी वर्षा बुडबुनि मन प्रियाशोकीं ५७
ज्यातें श्रुति कवि म्हणती ब्रम्हण्य ब्रम्हकृत सदा शांत
ब्रम्हा ब्रम्ह ब्रम्हवि-वर्धन जो ब्रम्हवित्सभाकांत ५८
जो ब्राम्हण जो ब्रम्ही ब्रम्हज्ञ ब्राम्हणप्रिय स्वामी
विश्वोद्धार कराया होता विरहार्त गिरि-गुहा-धामी ५९
सुग्रीवें पाठविले श्रीच्या अन्वेषणार्थ कपि वीर
त्यांत महाक्रम मारुति लंघी शत-योजनांबु-निधि धीर ६०
श्रीस अशोकवनी दे मुद्रा वन बळ मधी न धरि शंका
सांपडुनि महाकर्मा धिकारी अरिस भस्म करि लंका ६१
फिरुनि महातेजा ये दे श्री-चूडामणि प्रभूसि बंदी
प्रभू आलिंगन देउनि वर्णी त्यातें स्वयें जसा बंदी ६२
सबळनिघे प्रभु जेसा कुपित महोरग विभीषणा प्रणता
दे राज्य सेतु करवी कुंतुकें देताचि अछिला कणता ६३
लंकेंत रण-महाक्रतु करि अरि वरि साम न स्ववध मानी
दशवदन स्वीकारी नर गणिला लोक-नाथ अधमानी ६४
श्रीराम महायज्ञा जें राक्षस सैन्य तें विपुळ-सर्पी

१ सीतेचे अलंकार. २ विजयलक्ष्मीचें क्रीडास्थानरूपकरवीरपुष्प. ३ स्त्री.
४ बाबु आणि अश्विनी. ५ वर्षक्रतु. ६ ब्राम्हणभक्तिमान्. ७ वेदक
र्ता. ८ ब्रह्मदेव. ९ परब्रह्म. १० ब्रह्म-विवर्धन-वेदवृद्धिकरणारा. ११ ब्र
ह्मवित्-सभा-कांत-ब्रह्मजाणत्याच्या सभेचा धनी. १२ ज्याच्यावादीं ब्र
ह्मरहातें असा. १३ ब्रह्मजाणता. १४ विश्व-उद्धार-विश्वान्वाउद्धार. १५ बोधा
र्थ. १६ रागे भरलेला. १७ महा-उरग-मोठासर्प. १८ कुंतुकें. १९ मोठायज्ञकर्ता.
+ शालची.

सप्तमस्तोत्ररामायण. (१००.)

उग्र-प्रताप-पावक — कुंडीं संतत शरश्रुवें अर्पी ६५,
 तो समर महायुद्ध प्रभुचा शतैरुख-सुरख त्रिदेश गाती
 होता लक्ष्मण ऋत्विक् सग्रीवादिक महर्षि बहु धांती ६६,
 ज्यांत घटश्रुति तत्कृत घनैव जे हें महाहवि प्राज्य
 पूर्णाहुति दशमुख अव- भूथ जें दिधलें विभीषणा राज्य ६७
 दशवदन-निधन-काळीं सर-मुनिवर-कोटिनीं महा-हर्षे
 स्तविला स्तव्य प्रभु तो रवःपुण्यांच्या समर्चिला वर्षे ६८
 सांगे स्तवप्रिय प्रभु विभीषणा योग्य होय देहानें
 भ्रात्यांच्या संस्कारीं बा विधिनें पिंड तोर्थे दे हानें ६९,
 स्तोत्र प्रभुचें करिती या कारुण्येंकरूनि सर माचें
 वात्सल्य हेंचि फलवी रसिका माधुर्य यास्मिन्नरसाचें ७०
 स्तुति केली शतधृतिनें स्तोता प्रभुचा महेश्वरहि झाला
 मग त्या विभीषणाच्या अभिषेकें शोक-पावक विझाला ७१
 वदले रणप्रिय असा त्रिजगीं भूत न भविष्य यासमहा
 पाव धिलोकुनि झाले सीतारुत दिव्य सर्व दास महां ७२
 झाला पूर्ण-मनोरथ दशरथ भेटोनि नंदना रामा
 क्षणमात्रहि न निवाला सुचिरहि सेवूनि नंदनारामा ७३
 जो निज-मनोरथांचा पूरयिता प्रभु तयासि वर माग
 शक म्हणे मागे कपि- बळ उठिव असें स्व-भक्त-परमांग ७४
 पुण्यजन रणीं मेले बळ हरि उठवी प्रभु-प्रसादानें
 देवदिजां यशांचीं अर्पी सरतरु न दे असा दानें ७५,
 मग पुण्यकीर्ति भगवान् स्व-प्रिय सांगे विभीषणा बाजें

१ बाणरूपस्त्वनेन. २ इंद्रप्रसुरव. ३ देव. ४ यजनकर्ते. ५, नृमहोती.
 ६, कुंभकर्ण. ७ इंद्रजित. ८ पुष्कळ. ९, यज्ञसमाप्तीनंतर जें स्थान क
 रितानतें. १० स्तुतीकरण्यास योग्य. ११ स्वर्गसंबंधी पुण्यांच्या. १२ उदक.
 १३ ब्रह्मदेवानें. १४ उत्साहाला. १५ नंदनवना. १६, आपल्या भक्तांच्या
 उत्तमवृक्ष. + पूर्णकर्ता. & इंद्र.

या सबळा सगळाचें पूजन करिमील सत्य तें मौजें ७६
 तेंचि करि विभीषण दे पुष्पक सविमान तो करायाला
 साःनुज भरत अनामय वत्सल-तिलका त्रिलोक-रायाला
 सबळ सकंठ विभीषण घेउनि साःनुज सदार सरव-यान
 समधिष्ठनि मनोजव देव निघे कां गमेल सरव या न
 तीर्थकर वियोगाः सरव कथि तेणें श्रीसुजेविं सुरव गानें
 पाहों दिलें धिमानें सर्व जसें वैनतेय-सुरवगानें ७९
 वस्करेतासा जो हिज — पूज्य भरद्वाज सरवविला नमनें
 गुह भरतहि पवन-सुते हर्षविला कथित रघुविरा नमनें ८०
 जेविं उदार वसुधैव करितो भेटोनि धन्य अधनातें
 नेविं गुहा भरता प्रफुलां यंचेंचि मसुच्च अन्य अर्ध नातें ८१
 नित्य नवसरवप्रदविभु नृप होवुनि विश्व रंजवि प्राणी
 स्वकथा शिवसा आपण जो श्रित-हित-पाद-कंज विप्रांशी ८२
 लवणाहि बधुनि करुनि विभक्तवन सरवाड वासुदेव रहा
 सानंद म्हणे स्वयशें निववी सर वाडवा सदेवर हा ८३
 झाले सतृप्त रुद्रा— दित्यवस्तु-प्रसुरव सर न यज्ञानें
 श्रीरामें बैकुंठचि केलें साकेत-पुर नय-ज्ञानें ८४
 लुब्ध वसुमना तैसा भक्त-मना प्रफुला विभीषणा सगळा
 सबळा समलंकारी पाहुनि निववूनि घे स्वदृष्टिगुळा ८५
 प्राणी अग्नि कथी जें श्रौत सकळ पुस्त राघवा हवि तें
 होय अवधूथे स्नपन प्राण्यांचें दुस्तरांच वाहवितें ८६
 सद्रति अंतीं आधीं सरव-रवनि वरवि प्रजांसि दे वरवी

१ माझे. २ आश्रयकरून. ३ मनासारिखा वेग ज्याचा असें. ४ विनतापु
 भगरुदानें. ५ द्रव्य ज्याचें रेत अशा अग्नीसारिखा. ६ द्रव्य देणारा. ७ फार
 मोठें. ८ अर्ध. ९ आश्रितांचें कल्याण करणारें चरण कमल ज्याचें असा. १० सु
 स्वरूप. ११ उत्तमदीर (लक्ष्मण) १२ नीतिजाणणाऱ्यानें. १३ द्रव्यावरचि न ज्ञा
 ये असा. १४ स्व-दृष्ट-गुगुल-आपल्यानें बघ्यास. १५ होमद्रव्य. १६ यज्ञागस्तानें.
 १७ दुस्तर-अथ-नरण्यासकठीण असें पाप. + आरोग्यरूप. + विप्र-आशि-ब्राम्ह
 णांचें आशीर्वाद.

सप्तमस्तोत्ररामायण. (१११)

प्रफ़ करि शूद्र विमानग समजे वर विप्र ज्यासि देव रवी ८७
बहु सत्कृति मारुतिची केली प्रफ़नें भले दिले वर हो
वदला स्वयशोभुत पी कचिर चिरंजीव वा इलेवर हो ८८
स्तोत्ररामायण प्रेमे मयूरे रामनंदनें
श्रीरामचरणोभोजीं अर्पिलें कृतवंदनें.

अष्टमस्तोत्ररामायण.

लक्ष्मीपति धर्म-दिज- स्मर-रक्षाया बधावया मत्ता
दशकंवा दशरथ-सूत होय जयाची जगत्पयीं सत्ता १
सद्गुति भूप करि हय- मेघ दर्हन दे तयांत पायस या
कोमल्यादि तिघी तें प्राशिति पतिचे नमूनि पाय सया २
ये सत्परायण प्रफ़ त्यांच्या पोदासि चार धरि रूपें
तन्नामें राम भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न ठेविलीं भूपें ३
दे शूरसेन राजा गाधिसुता यज्ञ-रक्षणा दोघे
मोघेछ नकरि अर्थी परमानंदें करूनि ते दोघे ४
मुनिशिष्य लक्ष्मणासह होय श्रीराम सीनिदक्ष पणें
तस्त्रिय दुर्घट घडवी सर्व-यदुश्रेष्ठ नीति-दक्षपणें ५
जनक-पुरातें जातां श्रीमुनिसह सन्निवास तो भार्या
उद्धरुनि पदाब्ज-रजें दे बहु आनंद गौतमा आर्या ६
स्मरमणि-कार्मुक मांडुनि असेंदद्भुत दारववि प्रफ़जगा या
मुनि जनक निववि सीता वरि लावी लारव विप्र भुज गाया
भूतावास-प्रफ़च्या भाल्याला मातुजें तिघी दुहिता
जनकें दिधल्या कौशिक- मुनि-वर-वचनें करूनि यां सुहिता ८

१ विमानांबसून जाणारा. २ अहो. ३ पृथ्वीवर. ४ अग्नि. ५, सत्-परायण-मा
भूस आश्रय. ६, निष्कल इच्छा ज्याची अमा. ७ सोबाचें धनुष्य. ८ असत्-
अभुत-असंतांस अभुत आश्चर्यकारक.

(११२)

मोरोपंत.

हर-धनु-मंग-कुहा भृगुरामा वासुदेव समजाया

दावी तेज नुराया शत्रुत्व दुर्मणि जेविं तमे जाया ९

सर्वास्तनिलय अनलचि जो क्षत्रिय-दर्प-हा महेश्वर

ज्या दर्पद दृप्त सदा दुर्धर अपराजित दिजप्रवर १०

त्या विश्वमूर्ति भगवान् विष्णु महामूर्ति दीप्तमूर्ति यशो

शोभित अमूर्तिमान् प्रभु नररूप अनेकमूर्ति कार्यवशें ११

अव्यक्तहि होतो शत-मूर्ति शतानन असें बरें कळलें

मळलें सुख न परिभवं यजुनि भ्रम चित्त विभुक्डे वळलें १२

जो एक प्रभु झाला मायेनें नैकरूप तो विजया

जोडुनि ये साकेती पौर म्हणति आयु सुख दिलें निज या १३

उत्पूर्व-सर्व जगा दे ब्रह्मसुख म्हणुनिजया म्हणति कवि क

एकाक्षर किं यत्तत् तिसरें यन्नाम सत्य भा भविक १४

श्रुति म्हणति पद अनुत्तम ज्यातें तो लोकबंधु रामहरी

सुवराज करूं पाहे नृप कैकेयी भ्रमोनि धिघ्न करी १५

पद भरता वन रामा मनुर्वर्षे दे म्हणे नृपा अडवी

करि लोकनाथ तखिय कीं तातीं तखिया नसो कडवी १६

सालुज माधव हर्षे कैकेयी-दत्त बल्क नेसून

तातातें नमुनि निघे कोसल्येची बनासि नेसून १७

पायींच भक्तवत्सल जातां राजा न दुःख तें साहे

सूत सुमंत्र तिघांतें राजरथीं राजशासनें बाहे १८

शरद भवर्ण लक्ष्मण सजल-जलद-वर्ण राम तद्द्वार

ते शक्ति सुवर्णवर्ण-व्याकुळ तद्द्वार करि पुरा फार १९

ज्या हेमंग वरंग श्रुति म्हणती तो सुहें निषादानें

१ सूर्य. २ अंधकार. ३ उत्पूर्व-सर्व-उत्हाउपसर्गपूर्वी ज्याला असास ब्रह्मणजे उत्सव. ४ कल्याणरूप. ५ तनु-प्रिय-कैकेयीचें प्रिय. ६ कडु. ७ बल्कल. ८ सारथि. ९ राजाच्या आज्ञेनें. १० शरत्-अश्व-वर्ण-शरत्कालींच्यामेघ सावर्ण्यज्याअसासितनु-दार-त्यारामाची स्त्री (सीता) ११ हेम-अंग-सुवर्णासारिखें अंग ज्याचें असा. १२ वर-अंग-श्रेष्ठ अंग ज्याचें असा.

अष्टमस्तोत्ररामायण. (११३)

बल्की पाहुनि धरिला ताप धरावा जसा विषाँदानें २०
 जो राजसुत दुकूली सृष्णीषी चंदनांगेदी गेहीं
 बल्की जटी फलाशी मिरबी भस्माङ्ग-राग तो देहीं २१
 सचिव समंघ न सोडी जरि करि लुनि-पाव बीर हा यास
 मागें शोकाकुळ-नर - पतिपाशीं पाठवी रहायास २२
 ज्यास सम नसे यास्तव विषम अमें नाम तो गुहा मागे
 गंगापारीं ने हें तरुनि भरद्वाज-मुनि-पदीं लागे २३
 सर्व-विशेष-रहित या - करितां ज्या शून्य म्हणति तो राम
 प्रभ बसवि चित्रकूटीं बंधुछेतोदज न आववी धाम २४
 निपट विगलिता सुतपुन- रागमनप्रार्थना म्हणोनि नृप
 होय घृताशी व्यक्त तो शापें झाला दयाब्धि हात-रूप २५
 मातुळकुळागत भरत निंदी मातेसि राज्य-पद-लोमें
 वातें अचळ तसाथ स्थिति सोडी चरा म्हणें त्या शोभें
 अग्रज-चरणीं प्रेमा जो चळ होवूं नदेथि तो भग्न
 हो भर-तप्त म्हणें त्या राज्याचा जो असाधु लाभ-रत २७
 तान-क्रिया करि निघे भग्न अमानी अमें कळे सुतरी
 सजुनि निषादेश्वर-गुह - बहु मानद होय सर-नदी उतरी
 मान्य भरद्वाजाही झाला तो साधु पुजिला नेणें
 लेणें शीलचि सद्धें व्हावें वरा या जमें स्वरा मृणें २९
 उदजीं लोक-स्वामी जो होता चित्रकूट-सरव-वामी
 प्रभ घन नयापुढें तो चानकसा भग्न भक्त सुख वासी ३०
 आधीं विलोक-धृक् प्रभ हाय म्हणे दशरथामि दे तोय
 मग अभय-पादुका त्या शक्तानें स्वस्थ लेवा तो होय ३१

१ पीतांबर परिधानकर्ता. २ सु-उष्णीष-चांगलें पागाोटें घालणारा. ३ चंदनयुक्त बाहुभूषणें जाम आहेन असा. ४ यद्दी. ५ फलें प्रक्षेप करणारा. ६ बंधु-छल-उदज-लक्ष्मणानें केलेली पर्णशाला. ७ सुत-पुनरागमन-प्रार्थना. पुत्रजोगमत्याच्या परत येण्याची प्रार्थना. ८ टाकिली दिश ज्याणें असा. ९ मातुळकुळ-आगत-मावळाजोय. धा जिन्याच्या पांगडन आलेला असा. १० च-चल. ११ हरिगानें. + उन्नमनेका. ‡ विषप्रक्षणाच्या नें.

(११४)

मोरोपंत.

परते वसे **सुमेधा** नंदियासीं धरी जटा-रीती
प्रफुल्लिच वन्य सेवी तड्दुदयीं मातृ-मति कटारी ती ३२
हयमेधीं संभवला **मेधेज** हें म्हणुनि पावला नाम
राम प्रफुल्ल तो गिरितें सोडुनि करि पूर्ण अत्रिचा काम ३३
मुनि धन्य होय लागे श्रीरामा सत्य-संगैरा गाया
अनुसूया प्रेमें दे ज्या वर्णी श्रीस अंग-रागा या ३४
सदय-वर **सत्यमेधा** राम विराधाहि बहुनि दे सगती
प्रफुल्लें भेटोनि सुखें दंडकवामी नपोनिधी फुगती ३५
त्याचें तैल्य **धरधर** शरभंग-सुतीक्ष्ण-घटज-तात-सरवा
गृध्राहि निववि तो प्रफुल्ल बांछी गोदा-तटीं दिजोडरि-मरवा ३६
अर्कादिकांबरि करी जो तेजोवृष्टि म्हणुनि ज्यासि कवी
तेजोवृष्टि म्हणती तो कुमति-दमन अर्बरजा निजा शिकवी
शूर्पणखेच्या दंडें नज्जाना दुष्ट-धी स्वर क्षोभे
त्या सबळातें वधितां **द्युतिधर** रघुवीर बहु जयें गोभे ३७
श्रीराम **सर्वशस्त्रभू-** नांवर विरच्यात जो जयें लोकीं
त्या दवामुख कपटें स्त्री हरि मग्न कगवया महा-शोकीं ३८
गृध्रेंद्र जटायु नया बिरथ करी सून सोडवी जीन
विप्रग्रह-मथनीं त्या श्रीहि वदलि अरिस मोडवी जीन
भारी **नियह** करितां गृध्रे-श्वर-पक्ष रावण छेरी
ने सीतेतें तेंणें बहु होय जटायु न क्षतें रवेदी ४१
लीला-नर-तनु राम श्री-बिरहें व्यग्र होय याहून
बहुनचि तात-प्रिय-सरब गृध्र क्षत-विकळ पतिन पाहून
त्याची क्रिया करि निघे शोधी प्रफुल्ल नैकशृंगनग गह्वरें

१ अरण्यसंबंधी (फलादिक) २ ब्रजापासून झालेला किंवा बुद्धिरथ- ३ सत्य प्रतिज्ञा ज्याची त्याला- ४ चंदनाच्या उटीला- ५ सत्यबुद्धि- ६ वाक्पण शत्रू जेराक्षस त्यांच्या नाशरूप यज्ञास- ७ बुद्धीजेत्याला दमविणें- ८ कनिष्ठा- लक्षणास- ९ वृद्ध (जटायु) + शय्या विछाना- + पृथ्वीधरणारा (देव) १० अरण्ये.

अष्टमस्तोत्ररामायणः (११५)

निवर्षी कबंध शबरी आपण संतप्त जरि विरह-दहनें ४३
 लक्ष्मण शोक गदाधज परि-सांखन-दक्ष गुरुसम स्तवना
 झाला पात्र व्यसनीं हाय म्हणत हुडकितां समस्त-वना ४४
 देव चतुर्मूर्ति करी पवन-स्तीं रवि-स्तीं दया भारी
 मारी वाळीस पळा-माजि चतुर्बाहु तदनुजा तारी ४५
 कपिराज्य चतुर्व्यूह प्रभु दें सगळा करी कृपा मोटी
 तोहि श्रीसीतेनें शोधाया पाठवी पूवग-कोटी ४६
 शतयोजन जो मध्ये गोषद त्या मारुती करि समुद्रा
 सुद्रा चतुर्गति-प्रभु दयितेनें दे बहु छळी क्षुद्रा ४७
 श्री-चूडामणि आणुनि ये चतुरारमा प्रभु प्रसाद करी
 देवांशैर्क्षकपिबळें ये शीघ्र निघे वधावयासि अरी ४८
 राज्य चतुर्भावि प्रभु लंकेचें दे विभीषणा प्रणता
 सेतु करुनि उतरे जरि म्हणता देताचि सिंधुनें कणता ४९
 प्रथमचि सगळ दशमुखवा भंगी मग कपि-बळें परी रोधी
 दून-मुखें साम नया राम चतुर्वेदवित् स्वयें बोधी ५०
 मारा म्हणे दशानन अंगद तो वालि-पुत्र कुथि चार
 खळ वधुनि एकपात प्रभु - वर्या कळवी सुरहिंदविचार ५१
 सम्यक् भवचकाचा आवर्तक म्हणुनि जो समावर्त
 तो प्रभु म्हणे खळ मरो नमितां म्हणतोचि बहुसमा वर्त ५२
 जरि देव निवृत्तात्मा विषयांपामुनि तरि करी युद्ध
 कपि-पति करुनि पुढें यश खळ-बळ मारुनि मेळवी वृद्ध
 घटकर्ण स्तन त्याचें घनरव तहं धुमचिव हरि खपवी
 मग दुर्जय प्रभु वधी दशकंठा धरि अनंत हरिरव पवी ५४

१ तत्-अनुज-त्यावाळीच्याकनिष्ठबंधूला (कधीवाळा) २ चारप्रकारची
 गनीज्याची असा जो रामत्याच्यास्वीते (सीतेनें) ३ देव-अंश-अक्ष-कपि-
 बळ-देवांचे अंशरूपजे आश्वत्थ वानर त्यांचीं सैन्ये ४ नद्याः ५ सर-हिंद-
 अभिचार-देवांचा हेहाजो रावण त्याचा अभिचार ६ आघरणाः ७ बहुतय
 र्हे - रहा.

(११६)

मोरोपंत-

सूर्यादि यदाज्ञेतं

न अनिक्रमिती मृणोनि ज्या वेद

दुरतिक्रम मृणती त्या लंघूंजानां न होय कां खेद ५५

दुर्लभ जय कलभ करुनि दिधला करुणा-सुधाऽर्णवें हरि
हरिला विश्वाधि वधुनि सर्वाऽमर-विष-पीडका अरिला ५६

दुर्गम लंका-दुर्ग विदशांस कपींस हांय तें स्रगम
गंगेचा नेविं जय- श्रीचा प्रभूच्या पदाऽबुजीं उगम ५७

दुःखें योगी चिन्तां बसविति मृणवूनि जो दुरावास
संस्कारवी अग्नि नो हा दुरितानें मृणें दुरावास ५८

विधिनें दुरारि-हा प्रभू लंकेन पदीं विभीषणा स्थापी
था पीनें पुण्य-यज्ञा बैसविले उत्तमीं पदीं पापी ५९

श्रीनें इह भांग राम प्रभू मग करवूनि दिव्य चे अंकी
हर्ष देवी नसि जसि उद्धरिनां धेनु कष्टली पंकी ६०

स्नेह तसाचि करि पिता जो प्रथम उडेल तो कसा रंग
मृत-कपि-कटक उठविलें प्रभू-चरित संगीत लोकसांग ६१

प्रभू हा सुतंतु सदुण- मोक्तिक-मणि-धर-विभीषणा बरवी
दे कीर्ति स्रगळ गडळ सकृति सांगुनि निज-प्रिया करवी

ब्रह्म-सप्त-तंतुवर्धन राम प्रभू पुण्यकीं बसे सरमा
भिजटा कळा सपाश्वर्हि जो त्याला स्व-पद-भक्ति दे परमा ६३

छेउनि स्रगळ विभीषण सबळ विमानें मिधे जसा तरणी
शीस कथि इंद्रकर्मा शत्रु अहोग्रव गणिन सात रणीं ६४

सति शत्रु महाकर्मा शत्रु-मस्तक खंडितां न कोमेला
कृत-सोदर-सचिवोसह साम-सुधा मृणुनियां नको मेला ६५

कृतकर्मा प्रभू दावी मेनु विभीषण-समागम-स्थान

१ सूर्यादिक. २ यत्-आज्ञा- ज्याच्या आज्ञेतं. ३ उल्लेखिनी. ४ इंद्राला-५ वि-
श्व-आधि-जगाच्या आधीला (मनोव्यंथला) ६ सर्वदेव आणि ब्राम्हण यांला अतिपीडा
करणान्या. ७ शत्रूला- (रावणाला) ८ पापरूपशत्रूतें. ९ दुरावासा. १० श-
पथ. ११ मांडीवर. १२ चिरबलांत. १३ उत्तमगाडलेलें. १४ लोक रूप हरिणांनीं.
१५ अश्वमेधज्ञावरविणारा. + दुष्टशत्रूंचा नाशकर्ता. ‡ उत्पत्ति.

अष्टमस्तोत्ररामायण. (११७)

मग ऋष्यमूक पंथा येथें केलें म्हणे तुझे ध्यान ६६
 तारा ये शबरीतें वर्णा गोदाकृतागम स्वामी
 ये मन्वर प्रयागीं बंद्य भगद्वाज-मुनिचिया धामी ६७
 बंदुनि मुनितें उद्भव देव करी पवनजा पुढें धाडी
 तो कुशळ गुहा भरता कळवुनि आनंद-सागरीं पाडी ६८
 शशि-मदन-कोटि-सुंदर सरोनि गुहा करी प्रथम धन्य
 शत्रुघ्न भग्न निवडी माना गुरु सचिव पोर बहु अन्य ६९
 ज्या करुणाकर यास्तव भक्तांहीं नाम ठेविलें सुंदर
 कुंद-प्रभ-रुद आणी गजा होवुनि करवें जनीं तुंबे ७०
 तो रत्ननाभ पूजी सवळ बिभीषण-सुकंठ जे त्यानें
 सवुनि म्हणे विश्व तुम्हां गावू दुर्जय-सुरेंद्रिजेत्यानें ७१
 ज्याच्याकडे सलोचन करुणामृत्त-सिंधु गम तो पाहें
 राहें त्याचा न भ्रम नित्यनयें सरव बहु प्रजा लाहें ७२
 अर्क जसा पद्मांतें कुमुदांतें चंद्र नान तोकांतें
 लोकांतें हर्ष तसा प्रभु दे स्वर्गो न मोह-गोकांतें ७३
 बाजमन नाम पावे अर्थार्थि जनासि अन्न दे नेणें
 मारुतिस लेखवि प्रभु करुनि चिरंजीव भक्तिचें लेणें ७४
 श्रृंगी होउनि जो श्रुति उद्भरि तोयि प्रजा नृपाल-पणें
 कोणाहि न स्मरें दे ज्याच्या अंबाधिका लूपालपणें ७५
 सत्य जयंत विजगीं रघुनाथवि शक्र-ननुज नाबांवा
 सकळाहित मथुनि म्हणे धिर लीला-मनुज-ननु जनां बांवा
 तो सर्वधित् प्रभु जयीं शत्रुघ्न-भग्न-करीं वधवि लवणा
 गंधर्व-बळाहि यशें या अमृत विरस न भासलें कवणा ७७

१ कुंदपुष्पासारिवंदन ज्याचे असा-२ पुष्ट (पुष्कळ) ३ रत्न आहें ना मी ज्यावाई
 ज्याच्या असा- ४ दुर्जय जे देव शत्रु (राक्षस) त्यानें जिंकणारें असे- ५ बाल
 कांतें- ६ अन्न-अर्थि-जन-अन्न इच्छिणा-न्यालोकांस- ७ वेद- ८ सकलशत्रु
 ९ लीलेनें मनुष्यशरीर धरणास- १० रसरहित- + नामविशेष मत्स्य.

(११८)

मोरोपंत.

दुस्तर-सबार्णवानें प्रभ-नाम-सुवर्णबिंदु करितात
हरितात शिष-मनातें रक्षी न असा दयाळु जरि तोत ७८
स्तोत्ररामायण प्रेमें मयूरें रामनंदनं
श्रीरामचरणांभोजीं अर्पिलेंकृतवंदनं.

नवमस्तोत्ररामायण.

श्रीपति सर-सुनि-कथित श्रवण करि दशास्य-रुनजगत्पीडा
अक्षो भ्य तरि क्षोभे होय नर करावया रण-कीडा १
दादरधि सर्ववागी- श्वरे-श्वर त्रिधुवनाऽवना झाला
या चरिताऽमृत-पानें रसिक ब्रम्हादि सर्वही धाला २
दे दवारथा सरव महा- हृद देतो जेविं तोय यादाम
नान तसाचि सकळही अवलोकुनि धन्य होय या दास ३
संसार-महागर्त प्रभनें सरवरूप बहु बरा केला
कोसल्येला शोभा जी आली ती कधीं न गकेला ४
कोसल्यापुत्र महा- भूत प्रभ नाम राम हें पावे
दीन समिचा-नंदन लक्ष्मण वावुग्र आदरें गावे ५
केकेयी-पुत्र भरत शील-महानिधि सरूप हे चवघे
अवघे स्तुत-अमृताची यांच्या चरणावलोकनीं चव घे ६
क्षितिस अपरिमित सरव दे होवुनियां क्षितिपतींद्र-सुनगम
खळ-दलून-सब-समवनें पावे सुनिदत्त कुमुद हें नाम ७
कुंद-कुसुम-शुद्ध सरुत- फळ यदा गौतम-बधूसि देबरद
पावे सुंदर कुंदर हें नाम प्रभ सुकुंद कुंद-रद ८

१ प्रभजोरामत्याच्यानावातीलउत्तमवर्ण(अक्षरे)ती. २ बाप. ३ महाडोह.
४ जलजंतूस. ५ संसाररूपमोवारखळगा. ६ पूर्णचंद्रयुक्तपौर्णिमेचा.
७ दुष्टाच्याबमणिप्यानेंजेथेक्षरक्षणतेणेंकरून. ८ पृथ्वीलाआनंददेशा
श. ९ कुंदपुष्पासारिखेस्वच्छ.

नवमस्तोत्ररामायण. (११९)

क्षिति कश्यपासि देतां **कुंद** असें नाम होय तो स्वामी
 कौशिक सह जनकाच्या सानुज सत्कार पावला धामी ९
 भक्त-जन-मयूरांचा **पर्जन्य** विषुर-दहन-चापातें
 ओढी मोडी जोडी श्री हें यश नुरवि विश्व-तापातें १०
 तो विश्व-पावन प्रभ वरिला प्रेमेंकरुनि सीतेनें
 लक्ष्मणहि ऊर्मिला जी जनक-सुता त्याहिसाधु-गीतेनें ११
 कौशिक-**अनिल** प्रेरी जनक-पना पंडिता महोदारा
 न म्हणेल भरत शत्रु-ग्रहिकां तेंदनुजसुतेसि हो दारा १२
अमृताश पीतकीर्ति प्रभ भृगु-रामासि दारववी तेजा
 झाले पावुनि भस्मचि शूरांचें शूर लारव-वीतेज्या १३
अमृतवपु प्रभ बदला त्या हृदयीं शांति भार्गवा राहो
 न दिसों दे यत्को धें सुटला क्षणमात्र मार्ग वारा हो १४
सर्वज्ञ गुरु वदे शिव तरि दशरथ भार्गवासि तो भ्याला
 सुत-घातें त्या बहु भय धन-नाशें जेधिं फार लोभ्याला
 हरि ताप **सर्वतो** **सुरव** दावुनि बहु गाडला पुरजनाहीं
 कोणाचें अनलंकृत गृह कोवें वाजला सुरज नाहीं १५
 दुर्लभहि **सुलभ** झाला जय **सुव्रत** पुत्र राम या कांत
 सुवराज करूं पाहे करि कैकेयी कुबुद्धि आकांत १७
 भरत-चतुर्दशवर्षे सुवराज असो बनीं बसो राम
 ऐसा करी दुःगग्रह होउनि सिद्ध प्रभ त्यजी धाम १६
 जरि शत्रुजित् क्षमापति सत्यव्रत परम-संकटीं पडला
 रुडला तरिहि न बळी शोकें मूर्छित मही-तळीं जडला
 जरि शत्रुतापन स्त्री-पासुनि अत्यंत पावला ताप

१ पृथ्वीदेणारा २ नामभिषेकजनकाचीकन्या- ३ तनु-अनुज-सुतेसि-
 जनकाच्याबंधुचेकन्येस- ४ अमृताश-पीत-कीर्ति-देवोनीं प्राशनकेली
 कीर्तिज्याचीअसा- ५ अमृतशरीर- ६ वसिष्ठ- ७ कल्याण- ८ मृदंग-

परि सत्य-धर्म-रक्षण- कामें रामेंहि सोडिला बाप २०

बसधि स्रमंत्र नृपराषीं भेटे सानुज मदार राम गुहा

तो साश्व न्यग्रोध- दुम-पय दे भक्त-काम-कल्परुहा

सानुज रची जघांते विरहीं रक्षावया पिता धामीं

फिरवी सरथा सूता कांड-फळाचा उदुंबर स्वामी २१

अश्वत्थ यदि हूनि प्रफ तो भेटोनिचां भरद्वाजा

करि वास चित्रकूर्टी संगे तो सून वृत्त हें राजा २२

पुत्राच्या आणुनि ध्यानीं रूपा स्मरंत कध्येया

शोक-महाभूध्रे-भर तनु शत्रुनिषूदन त्यजी गैर्या २३

शोकाग्नि-सहस्रार्चि क्षोभे यासावया पुरा दूत

भेषुनि सानुज-पुर-गत- भरता आणधि महर्षि-पुरुहूत २४

भरत प्रसूति निंदी विधिनें दे समजिबू ताताते

करि गमन चित्रकूर्टी प्रफसि कथी राज-देह-पाताते २५

बेदादि म्हणनि ज्यातें समैधा समवाहन जाते

तो जळ पिंड पित्या दे जे मुक्त प्राप्तिती यज्ञा या ने २७

जो प्रफ अमूर्ति झाला तो सगुण मनुष्य-धर्म सार्धूनी

जीव यज्ञें नारायो पावाया पुण्य-शर्म सार्धूनी २८

अपकीर्तिवस्त अनघ भरततयादेस्वपादुकानाते

रक्षायाताताच्या शूरत्वनयावयादुकानाते २९

दत्ताभय भरत फिरे नंदिच्यामीं वसे त्यजी विषया

होय अचिंत्य-प्रफच्या- विरहीं तापस फळां बुद्धी विषया

भयहृत पलाश-पाता अत्रिस बंदूनि दंडकीं विरला

वधुनि विराधा झाला सुनि-भय-नाशन तपोवनीं फिरला

१ स्मर-अंतक-ध्येय-महादेवानें ध्यान करण्यास योग्या. २ शोकरूप महा
पर्वताच्या भागनें. ३ शत्रुचानाशकर्मा. ४ गाण्यास योग्या. ५ महर्षि (व
सिष्ठ) ६ माता (कैकेयी) ७ अग्नि. ८ संपादन. ९ करव. १० संतानी.
११ फळ आणि उदकहि. + सारथि * क-अड-फळ-अम्हाडरूप फळाचा.

नवमस्तोत्ररामायण.

(१२१)

ऋषि-भय-गिरिम अणु करी दे कुंभज-सुनि-बरासि सुख गायी

भेदे जटायुसि मिछे यश गरुडासहि न तेहि सरवणा बा३२

गोदा-तीरीं साधुज राम बृहन्-कीर्ति-जानकी-युक्त

राहे भोगूं पाहे शूर्पणखासि गानि ज्या मुक्त ३३

कृश-मध्य स्थूल-स्तन- नितंब पृथु-नयन कनकवर्णअसी

कपटे होय हरि निबी नासा लक्षण करांबुजस्थअसी ३४

कुपिन जनस्थानाहुनि सरवर खचर मनुमहस्व जे आले

गुणभृत्-कोदंड-धर- प्रभ-तेजे व्यसं रणांत ते झाले ३५

निर्गुण रावण पाहे भगिनीते ती न दुर्दशा साहे

मारीचाते वाहे स्वरथां सीता हराबया बाहे ३६

व्याया महान्-कुळक्षय त्यास बळें हेम-हरिणता धरवी

करवी करुनि धिलोकन मा-पतिला जाति हे म्हणे बरवी ३७

कोणीही अधृत कसा कनक-हरिण राहिला असा रानीं

यानें धराचि एकें जें प्रिय बहुनीं न तें अमारानीं ३८

सुदित कगया मर्व स्वधृत-धनुर्बण राम हरिणा मी

धरितों म्हणे निघे श्री तापे मृग-लोभ धरुनि परिणामीं ३९

स्वास्य प्रभ दूर वनीं जाय शरें त्या निशाचरा नाडी

हा सीत हा लक्ष्मण म्हणुनि श्री-चिन तो भ्रमीं पाडी ४०

दशमुख-वध करुनि यशें प्राग्वंशज भूप गोंगवायाम

प्रभवर उपक्रम करी चुकवाया जीवगोंगवायाम ४१

रघु-वंशायर्धन-प्रिय- बंधुमि गक्षमैकुनार्नवभीना

स्वाम्यवीना धांव म्हणे सर-सुनि-कार्यार्थ ईश्वरी सीता ४२

तो हं मृग कपट म्हणे नद्रक्षण-भारभृत् खरें तरिती

त्या गांजुनि माझु निघुनि जाय बळें जाहला असें करिती ४३

१ मोठीकीर्तिजीबी अशासीतेनेंयुक्त. २ दंडणकरी. ३ चौदाहजार. ४ गनप्राण.
५ भरिल्याशिवाय. ६ आनंदयुक्त. ७ स-आस्य-उनमकरवज्याचेंअसा. ८ पृ-
र्वीवंशामध्येझालेले. ९ जीव-गोंगव-आयाम-जीवांचांगोंगवसंज्ञकनरकसंबंधी
आयाम-(अम,दु:ख) १० राक्षस-कन-आर्त-रव-सीता-गक्षमानेंकेलेल्याभयंकरवा-
च्यानेंप्रयोगपलेली.

(१२२)

मोरोपंत-

परमात्मा एक असा जो भुक्ति-कथित प्रभूत्तम तथाची
दयिता हरिलि दशमुखें प्रभुला यद्वध हरि श्रमत याची ४४
गृध्र जटासु सुहूर्त प्रभु-दयिता सोडवी खला मोडी
त्या धन्य म्हणति योगी तो झटला पक्ष राबु, जो तोडी ४५
पाडुनि गृध्रा सीना नेउनि लंकेन दुष्ट तो रोधी
योगीना-ध्येय प्रभु बहुत करि विलाप काननां शोधी
गृध्रासि सर्वकामद परमेश्वर सगति दे वरी सैतता
करुनि क्रिया तथाची सत्कीर्ति विस्तवनी करी सैतता ४७
उत्थरुनि कबंधातें आश्रम बहु धन्य करि मतंगीचा
वाबरीस बरी गति दे प्रभुवर जो दीप पर-पतंगीचा ४८
पंपातीरां बैसे करि फार विलाप जड-जन-श्रमण
श्रमण विषय आदरि परि न छडे बिरहविपदंतिकमण ४९
दयिता-बिरही होय श्रीराम क्षाम या न संपादे
फळ-जल-सेवन तापण रम्याहि तवांत ताप पंपा दे ५०
श्रीराम म्हणे असतो स्तुर्पण किं वायुवाहन रहातो
चलहि न चकोर चंडा मी तेविं श्रियतमा-सुरब रहातो ५१
लक्ष्मण म्हणे धनुर्धर तूं आर्या जाणसी धनुर्वेद
खेद करिसि कां देवी आणसिल करुनि असदुरो भेद ५२
आधीं मारुनि भेटे तरणि-तनुज सगळ कपि सरवा झाला
मग दंडु करी बाळी शकात्मज कीर्तीराज जो त्याला ५३
दे कपि-गज्य दमयिता दुष्टांचा सोदरापरि सरवा तो
वानर शोधा धाडी प्रभुसि म्हणे मद तुझा अरिस खातो
मारुनि मूर्त दम गमे जिंकुनि सरसेसि सिंहिका मथुनी
जलधि विलंबी श्रीतें सुझा दे हर्षवी कुशळ कथुनी ५५

१ कोंडी. २ पुचल. ३ अत्यंत विस्तार पावलेली. ४ नामविशेष (कृषि) त्याचा. ५ शत्रुपटोळां
चा. ६ जडजेजीबत्याला श्रम देणारा असा. ७ बिरह-विषय. ८ अतिक्रमण-विशेषरूप
विषयीचे उल्लेखन. ९ कदा. १० असत्-उर-भेद-दुष्टजैरास सत्यांच्या हृदयाचा भेद.
११ वानराचारजा. १२ दमविणारा. १३ बंधूस्वरिखा.

नवमस्तोत्ररामायण. (१२३)

तरु मोडी राषण-सुत- अक्ष कटक बधुनि सांपडे अरितें
 हित कथि अपराजित तो दावी बिपुरीं महेडा जें करितें ५६.
 सर्वसह मरुत्कत ये चूडामणि दे नमी कुबाळ कळवी
 पळ बीते-मान विभक्तें करि सरखबुनि तन्मनोव्यथा पळवी
 देयांशैर्क्षकपिवर्धे घेउनि सातुज सुकंठ जळधीतें
 तो जगदेक नियंता पावे भिववावयासि खळ-धीतें ५८
 अनियम-अयम-नियम यम जो तो नमितां विभीषणा आधीं
 दे लंका-राज्य म्हणे बा तूं महुंधु कार्य हें साधीं ५९.
 मग सखवान् प्रभु करी वस्तु समुद्रासि विनविनोयानें
 दे अभय सेतु करवी बिभु देता शक्तिहि नवि तोयानें ६०
 सेतु-पथें पारानें पावे प्रथमचि खळा मधी सुगळ
 दूत-सुरेणें साख्विक बिभु हित सांगे न गिळ हिरकणी उखळ ६१
 दूता मारु पाहे खळ केवळ पत्रकचि मान सामानें
 देना तें सत्य-प्रभु बदला रे अवकचि-मानसा मानें ६२
 सैन्यासि सत्यधर्मप-रायण तो देवदेव युत्थाहा
 दे कीं समुचित दंड कुत्थाहा दंड अचरा शूद्रा जौ ६३
 पूर्ण अभिप्राय करी सरपतिचा करुनि शत्रु-बळ-कदन
 मदन उरवि आर्द्र रणीं दवावदनाचें न एकही बदन ६४
 सर्व-प्रियां ह मगवान घनरव-सुत-कपट-नाग-पाशानें
 उडवी पूर्ण कराया आकातें जेधिं नागेपा शानें ६५.
 अहं स्तुनिसि घटभुनि होष प्रभुसीं करुनियां समर
 सम-रथ काळासीं हा बदले अमर स्तबूनि यास मर ६६
 उरवुनि सबळा ओष-अंगेशिरवें शस्त्र-पीडिता देवा
 झाला विश्व-प्रियहृन् पचनात्मज करुनि आदरें सेवा

१ गेली आहे स्मृती ज्याची असा. २ देव-अंश-कक्ष-कपि-बल-देवांचे अंश जे कक्ष
 ज्ञानरत्नांचीं सैन्ये. ३ मर्यादारहित आणि योगादिरहित जे त्यांचा दमविणारा. ४ माजे-
 ५ कोपलेल्या सारिरव्यास. ६ झाल्यास. ७ ओले. ८ सर्वाला प्रिय आणि योग्य असा. ९ ग
 जे हा. १० सरवें. ११ कुंभकर्ण. १२ ओषधि-अंग-शिरवर-ओषधि कुंभजो शोणा बलत्वाच्या
 शिरवरानें.

(१२४)

मोरोपंत.

लक्ष्मण वधुनि घनरवा होय बहु प्रीतिवर्धन स्वर्गा
स्वर्गायक या गानि प्रेमें अंधक-वर्धा जस भर्गा ६८
शक्रादि विहायसंगति बिभु सुदित करी वधुनि दशतुंडा
तुंडाया कवि बदल शालभञ्जि तूं गम-बाण-शिखि-कुंडा ६९
सर्वज्योति सरुचि धरि हिम मंद स्रगंध सरव पवन वाहे
करुनि कुसुम-वृष्टि मृणालि कधि देनी चरण महे न बरवा हे ७०
हुत भक्त-प्रमुख सरसुति करिनि भरित सर्व-कर्ण-नभ-बायें
केलें कवि-मुनि-वृंदें गम-प्रक्त-बाहु-वर्णन भवायें ७१
रघुपति दशाननाची सांखुनि विभीषणाक्रिया करवी
क्षीरपि विधुमि विभक्त यशा दिव्योत्तर धरुनिया प्रियाकरवी
रविमा बसुनि विमानीं दशरथ ये प्रथम बहु जसें होतें
प्रेम तसेंचि प्रक्त-बहु- मत जें होइल उणें कसें हो तें ७२
त्यानें नमी विरोचन- कुळ-भूषण देध तात शिर त्याचें
हुंगी दृढ आकिंगुनि वधु निबवी भक्त-युगांत शिर्ग्याचें ७३
रण-मृत कक्ष-कपि-बळ त्रिदशेंद्रें जियधिलें अष्टन-वर्षें
पूजी विभीषण तथा सूर्यसुतासह सभूषणें हर्षें ७४
पुष्पक-विमान-रत्नें प्रक्त गमला लेपितां नभा सविता
बहु कुळ-गुरु-प्रियार्थवि भासवि रुचि अन्यथान भासविता
रविलोचन सरवद प्रक्त- सवळ विभीषण-सकंठ-मह तूर्ण
भेटोनि भरद्वाजा गुह-भरत-मनोरथा करी पूर्ण ७५
होय अनंत-सरव-प्रद- दर्शन हर्ष न जगान तो मावे
राजा झाला प्रक्त कीं निज-विरहें जन पुन्हा न कोमावें ७६
पूजी सवळा सगळा लंकेशा बहुन अंजनाभूतें
हुत भक्त सरसुनि तर्पी प्रक्त निबवी करुनि रंजनाभूतें

१ स्वर्गसंबंधी गाणारे गंधर्व. २ महादेव. ३ आकाशामध्ये गतीच्याची असे. ४ उ-
त्सव किंवा तेज. ५ अपि प्रमुख. ६ भव-आद्य-महादेव आदि ज्याचा असे (कृ-
ति वृंदाचें विरोषण). ७ दिव्य-उत्तर-सीता अपि प्रवेष्टा करून आल्यानंतर. ८ प्रवेश
करणाऱ्याचें. ९ सूर्यनेत्र ज्याचा असा. १० अजनेचा पुत्र जो मारुनि त्यानें-

नवमस्तोत्ररामायण.

(१२५)

भर्ता भोक्ता सरवद प्रभु नैकैर्जनोपपापतापहर
 मरताचा अग्रज या— परि कविनीं वर्णिला वसुधहर ८०
 नित्य अनिर्विण्ण-मना सत्पाठक सख हा सदा मर्षी
 लोकाधिष्ठान परम अद्भुत म्हणती असें कर्धामर्षी ८१
 किनि बुध सनात्सनातन- नैम कपिल असें रघूदहा म्हणती
 कपि पापांचा अप्यय यापरि संस्रविति करिति या प्रणतीद्व
 स्तोत्ररामायण प्रेमं मयूरं रामनंदने
 श्रीरामचरणां प्रोजीं अर्पितं हृतवदने

दशमस्तोत्ररामायण.

स्वस्तिद शं-लक्ष्मि-भर्ता दशरथ-भक्त होय राम यानावे
 तदनुजनि-भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न तथा तमेषु मानावे १
 अबतरला रवि-वंशीं देव-तुल्य स्वस्तिद्वक्त प्रभूतम हा
 प्रथमचि सब संरक्षति विश्वामित्रासिद प्रवृत्त-महा २
 ज्या स्वस्ति म्हणति कवि तो गौतम-मुनिची ममुदारी भार्या
 आर्यानंद-कर-प्रभु— चरण-रजें होय विश्व-सत्कार्या ३
 तो स्वस्ति भक्त प्रभुवर प्रेक्षति धन्या करी पुरी निधिला
 निधिला त्या पुण्य म्हणवि पाडी स्वप्रेक्षक-प्रिया निधिला ४
 दिसरे समाधि जनकहि पाहुनियां स्वस्तिदक्षिण-प्रभुला
 तो बाह्यवच्यदि भले नामारूपामि जो म्हणे न भला ५
 रुद्र-धनु अरोद्र प्रभु मोडी पण-पूतिंच्याचि अवमानां
 वरिनी झाली सीता श्री श्रीरामा अनेक-नवमोनीं ६
 जनकं केला मुकुटी केयूरी गन्-कुंडली हारी
 कटकी निष्की प्रेमं ध्यानां प्रो सब पाप मंहारी ७

१ न-एक-जन-ओष-पाप-ताप-हर-अनेकजनममुदयाचेंपापआणितापयांचेंहरणकरणाया. २ मुदा-अमर्षि-निरतरकोपिदृ. ३ लोकांचेंरहाण्याचेंस्थान. ४ देव. ५ सरव आणि लक्ष्मि यांचापति. ६ तन-अनुजनि-त्या रामाच्या पाठि मागून झालेके. ७ देवांनीं स्तुत.

(१२६)

मोरोपंत-

चक्री प्रभु जामाता जैसा केला तसाचि तो भरन
लक्ष्मणही शत्रुग्रहि जनकें कीं हा सकीर्ति-लोभ-रत ८
जो बिक्रमी रहन करि मधु-कैवभ-शक्क-दर्भ तो कांत
श्रीचा त्याही जिंकी ज्या पडले क्षत्र-गर्भ-तोकांत ९
ऊर्जित-शासन राम— प्रभु रामा होय धर्म-शांतिद या
प्रभुची तो बहु वर्णी निर्दोषा शक्ति कीर्ति कांति दया १०
शब्दातिग महिमा तो प्रभुचा दशरथ-वसिष्ठ-मन-मोही
हुंगिति शिरीं म्हणों दे माया प्रभुची मनींदि न नमोही ११
स्तुति-शब्दसहस्रांश्चित दशरथ घेवूनि ये पुरा तनया
साकेत हर्ष पावे प्रभुसम पति नावडे पुरातन या १२
जरि शिबिर शर्वरीकर तापहरहि रामभद्र-सम नाहीं
प्रभु-यश जें पोंगेच्या स्तथिला बहु हाचि मद्रस मनांहीं १३
अक्रूर सुदा पैशाल दक्षहि दक्षिणहि पौर-मत राम
क्षमिणांवर करितां युव- राज स-भरत प्रभू पुरवि काम
विदूतम सत्यव्रत दशरथ तद्धर्म-सम बना सिकवी
बंदी करि निघे प्रभु सेवाया वन्य-सम बनासि कबी १४
राम सदार सलक्ष्मण दशसुरव-पीडित असत्य नापस जे
ने बीत-भेद्य कराया न हरुनि तानादि-पौर-नाप मजे १५
फिरवि रथ तरे गंगा नमुनि भरद्वाज तीर्थ-शत-धामी
करि वसति विचकूटीं तो पुण्यश्रवणकीर्तन स्वामी १७
उत्तारण-सुत-विरहे दशरथ नृप शोक-सागरांत बुडे
मग मातुळ-सदनागत भरतहि गत-शेष पौर-धैर्य उडे १८
मातेची दुष्टति हा म्हणवी भरतासि करावि कुसा ही
तातकिया करि निघे फिरवाया प्रभुसि साध-उत्साही १९
पुण्ययशा भरत-गुहा कळवि भरद्वाजमुनिसही श्रुतिता

१ परशुरामाहा. २ क्षत्रियांच्या गर्भांनाश. ३ परशुरामा. ४ संहर. ५ सहनशी
अमध्येश्वर. ६ गतमय. ७ निर्हा. ८ लुप्तपणा. + शब्दाला अगम्य.

दशमस्तोत्ररामायण.

(११७)

हेती मार्ग प्रेमें त्या शुद्धा करुनि सक्रिया उचिता २०

दुःस्वप्न-नाशान प्रक्त भरते पावोनि विप्रकूट-नगा
नमिला पितृ-वृत्ते हा बदला यद्यश करी विशोक जगा २१

मनुवर्षे कसुनि वनी येतो रघुवीर हा असें भाँबा
सांखुनि पादुका दे फिरवी निबवी दयारसें भाँबा २२

रक्षण करी प्रजांचें नंदिधामी वसोनि तो धर्म
चर्म वल्के घे फळ भक्षी धरि जीव पादुका शर्म २३

अत्रिस नमी विराधा मारुनि विभक्त सर्व संत निबवि बरी
नसुनि तदौशी प्रेमें ज्याचे सद्गुण सदैव शिव धिंबरी २४

तो विश्वाचा जीवन शरसंग-कृतीक्षण-घटज बंधु असे
वहु तापस धन्य करी भक्तनि फळमूळ तहुट जांत बसे २५

पिश्वव्यापक यास्तव ज्या म्हणती पर्यवस्थित ज्ञानी
त्या बैष्णव-शास्त्रे दे घटज कराया कगरिची हानी २६

सेते अनंतरूप प्रक्त गृध्रा पितृसरज्या हरी तापा
त्या पावनकीर्ति म्हणे रक्षी सीतेसि या वनी बापा २७

तो सांगे पंचवटी रम्या गोदावरीतटी आहे
तीत अनंतश्री प्रक्त तदनुमते पण-गृह करी राह २८

जितमन्यु प्रक्त करवी शूर्पणखा-घ्राण-कर्ण-कर्तन हो
ते लक्ष्मण-कर्म म्हणे सरराज-सभेंत गान नर्तन हो २९

खपवी मयाऽपह प्रक्त स्वर-दूषण-सहित मनु महसबळ
कनक-मृग कपट करिहरि वधुनि जटासुति मही-कतेसि खळ ३०

चतुरस्र प्रक्त लीला- नररूप स्त्रेणसा वदे हंते
संतस होय शोकें गृध्रा दे पिंड कथिति हें संत ३१

तारी कबंध शबरी ज्याचें कुतुकेंचि मोह नाम देरी

१ योग्या. २ नमस्कारिणी. ३ शोकरहित. ४ वंशुला. ५ बह्मकारूपस्वरवाने.
६ वन-आवृत्ति-यांचे आशीर्वाद. ७ विस्तारकरी. ८ होयो. ९ वेदाधीश्वर. १० हरण
करी. + दशरथच्या मरणाच्या वर्तमाने. * त्यांच्या पणकुटिकेंत. # भावनाकरा.

परम गभीरात्मा तरि करि नानापरि विलाप राम हरी ३२
 विविध फळ विवेषें दे अधिकारि जना म्हणोनि ज्यानि कवी
 विदिवा म्हणति तो मारुति— हृदय-क्षेत्रां महत्करवा पिकवी ३३
 शक्रादिकासि विविधा आज्ञा करितो म्हणोनि ज्या बदनो
 व्यास व्यादिवा रविजा सगळा दे बहुनि हरि-कृता पद तो
 श्रुतिरूपें कर्माचें फळ दे दिवा हें म्हणोनि ज्या नाम
 राम प्रभु नो होउनि मित्र पुरवि भानु-सूनुचा काम ३५
 विरही-विघ्न-अनादि— प्रभु-दयितें भजोनि तो धोषा
 यन्माता भूतीनें धाडी मेन्वें सकंठ गोधाचा ३६
 लंकेंत भयोलक्ष्मी— प्रभु-दयिता कथि जटासुचा बहु
 मारुतिनें शंतयोजन मकगलये लंचिला जसा अंधे ३७
 मेनाकाःचळ सरसा ठकवूनि स्वरु निहिका दुदा
 मारी प्रभुची सुदा देवुनि करि जनक-नंदिनी तुष्टा ३८
 सबळा अक्षा मारी कुंठिन करि दशमुरवा पुरी जावी
 रुचिरांगद प्रभु निघे ऐसें करि मारुती विजयवाळी ३९
 विधि-जनन जयापासुनि तो जनजन्मादि देव मारुतिचें
 यश करि भेटुनि कीं दे प्रेम शिरोमणि-मिचें संचारु निचें ४०
 सातुज सकंठ निघे प्रभु खल-दलना रवें गगन भरिती
 ते भीम कक्ष वानर भीमपराक्रम करीं नगधि धरिता
 अपमानिला दवानन— गुरुनें सागर-तटीं शरण आला
 त्याला आधारनिलय लक्ष्मीचा राज्य अपिता झाला ४२
 जलनिधि काम प्रभुचा जग रचिता न उतरे कैसा धाता
 जरि शोषिता करयिता सेतु न तरि हर यशें कसा धाता ४३
 उतरुनि पारीं करिती भक्तनि बहु सफळ-पुष्प हास हरी

१ इंद्रपुत्राला (वाळीस) २ वृत्तव्याघ्राः ३ पृथ्वीच्याठाचीं लक्ष्मीसारिरवी असि.

४ शंभरयोजनें असाः ५ मकर-आलय-समुद्र. ६ विहीर आंडः ७ अत्यंत.
 ८ संवर असें. ८ शब्दें. ९ कसोटीमः १० वृत्तहोता. ११ गंभीरज्याचा आत्मा असाः
 † ब्रम्हदेवाची उत्पत्ती. ‡ संपाति.

दशमस्तोत्ररामायण.

(१२९)

प्रथमचि दशवदनाचा मद-गद स्रग्धीव राम-दास हरी ४४
 विश्वोवनीं प्रजागर अतिकरुण महाविभूतिचा भर्ता
 सामार्थ अंगदाते प्रेमी सद्धर्मनीतिचा कर्ता ४५
 तें उर्ध्वग प्रफुल्लवचन न करी वर-मत्त पंक्तिकंधर तो
 राम म्हणे स्वळ मारा राज्यश्रीसीं न संपेदंध रतो ४६
 साम करावें म्हणतां झाली जी ती कथी कथा चौर
 त्या दुष्टाचाराते भंगी श्रीराम सत्यथाचार ४७
 साधु-प्राणद राम प्रफुल्ल दुष्टांचे रणीं हरी प्राण
 बाण प्रफुल्लचा पवि गुरु काय करिल त्यापुढें तनु प्राण ४८
 जो प्रणव वाच्य याते घनरव करि नाग-पादा-बद्ध रणीं
 दुर्लभ यश ये गरुडा प्रफुल्ल-नर-लीलेंकरुनि नंदरणीं ४९
 जनकाचा पण पुरवी हर-धनु भंगी तयापुढें कीय
 किति दृढ घटकर्णाचा म्हणेल गिरि अशानि तें कुदें काय ५०
 बधितां घटकर्ण गमे सर्व विभीषण-वच प्रमाण तरी
 न करी सोम ज्वमला पापें शापें मदे गतायु अरी ५१
 होय ससेन्य-प्रफुल्लचा घननाद प्राणनिलय भामभिना
 प्रफुल्ल मारुति-सदुपायें धरि जैसा राहु-मुक्त भी सविना ५२
 तबुनि स्फुर सकळ वदले त्या विश्व-प्राण-भृत्-पवन-नथा
 औषध्यगशिरवरधरा झाले मुनि कोण हो अवनते न था ५३
 दे प्राणजीवन प्रफुल्ल यश मारुतितें अनेन भय अरितें
 कपिचक्रे स्वळ स्वपवी नो धरि जोडावयासि जय अरितें ५४
 तत्त्वज्ञ जसा मोहा रामानुज घनरवा तसा रगडी
 अनुकूल प्रफुल्ल हा दहनाला जेविं वानमार गडी ५५
 बहु तत्त्ववित् स्फुरवि व्याकुळ झाले दशास्य-शक्तीनें

१ हरणकरी. २ विश्व-अवन- जगाच्या रक्षणाविषयी. ३ जाग्रत. ४ दशार्थाव (रावण) ५ संपन्-अंध - द्रव्यानें आधळा. ६ दूत. ७ वज्र. ८ शरीराचे रक्षण.
 ९ ओंकारवाच्य (ओंकारस्वरूप) १० तत्-हरण-या नागपादाच्या हरणस
 मयी ११ शरीर. १२ संधि. १३ कान्ति १४ औषधि-अण-शिरवर-धर-औषधीयुक्त पर्वणाचे
 शिरवर धरणाचा.

(१३०)

मोरोपंत-

लक्ष्मण मूर्छित पडतां मारुनि उठवी तथासि भक्तीनें ५

एकात्मा प्रभू दण्ड शक्रार्थी बसुनि तुमुळ बुद्ध करी

सप्त-अहोरात्र झटे श्रोत्रे ज्येष्ठ होय तो दशास्य अरी ५

जो देव जन्म-मृत्यु-ज-रातिग आपण असेचि दास करी

नो पूजिला करुनी पुष्प-स्तुति-वृष्टि करुनि राम हरी ५

करुणाधि भूभुवस्व-स्तरु राम दशानन-क्रिया करव

तार प्रभू-वर विधिनें राज्य-पद-स्थिति विभीषणा बरवी ५

पत्न्य करी दास पिता विश्वाचा प्राण-पद्म-वन-सुविता

धरि पाप-शोक-पर्वत-भेदी प्रभूचा प्रताप हा पविता ६

प्रपितामह राम प्रभू दिव्य करबुनि क्षमांस्तुतेसि बरी

प्रभूच्या प्रियार्थ उठवी रण-मृत कपि अमृत-वृष्टि करुनि ही

होतां समाप्त राक्षस-यज्ञ प्रभूला महेन्द्रसख जनक

भेटे बंदी सगुण-ब्रह्म तथा स्तुतिनि स-हर-विधि-सनक ६

सबळा सगळा पूजी भक्त विभीषण तथासि यज्ञपती

पे पुष्पकीं बसे ये स्वपुरा दुर्तकीं बहु प्रजा जपती ६३

मुदिन करि भरद्वाजा याहि गुहा साधुजा नता भरता

राजा होबुनि यज्वा होय प्रभू दारववी जगीं नरता ६४

यज्ञांग यज्ञबाहन जो भगवान् यज्ञभृत् सदा मुन

तो हांय यज्ञकृत् कर-भूकर-कवि-कोटि-तर्पणीं युक्त ६

यज्ञीं संतते दीक्षित झाला तो यज्ञभक्त् प्रभू प्रेम

जो मुख्य यज्ञ-साधन वादी यज्ञांतकृत् स-मणिहें

जरि यज्ञगुह्य आपण सर्वात्मा देव अन्न अन्नाद

जनसंयहार्य ऐसे करि विस्तारी स्व-कीर्ति-सन्नाद ६७

दे आत्मयोनि भगवान् रंजबुनि यज्ञे प्रजांसि मुख भारी

१ दारुण. २ ब्रह्मान्ध. ३ गतप्राण. ४ वज्रत्न. ५ पृथ्वीची कन्याजीसी तानिला. ६ इंद्र. ७ शीघ्र. ८ मनुष्यत्न. ९ निरंतर. १० रत्नासहस्रवर्मान नरुवर्यो. ११ लोकसंग्रहार्थ. १२ आपल्या कीर्तीचा उत्तमनाद. + अतिउच्चकिंवा श्रेष्ठ. * जन्ममृत्युजगयाहीरहित. + अतिशय.

दशमस्तोत्ररामायण.

(१३१)

श्रीरामाचा महिमा	झाला कामादिशत्रुसुखभारी	६८
पूजी विभीषणातें	बहु सगळानें प्रभू स्वयंजान	
पवन-सूतीं श्रीराम	प्रेम करी बहु सूतीं जसें तात	६९
क्षितितें खणुनि भिरोषें	देख हिरण्याक्ष जो तथा मारी	
किटिरूपें यास्तव हा	बैरवान प्रभू यशें जगा मारी	७०
हा सामगायन प्रभू	लोकार्थ महाविभूतिस त्यागी	
लवणादि दुष्ट मारुनि	करिता झाला जगांत सैत्या गी	७१
हो पृथ्वी-देवहूती-	कौसल्या-देवकी-सती जाया	
नंदन होउनि सखबी	प्रभू चरित करी तरावया गाया	७२
हा स्वष्टी विश्वाचा	हा पालक बहु दयाई हा हर्ता	
वर्ता म्हणे तराया	जैसा मी वर्ततो रमा-भर्ता	७३
राम क्षितीश जिववी	मृत-मुनि-सुत-जन असा रमे यम न	
राष्ट्राकडे विलोकी	प्रभू तापों दे न सारमेय-मन	७४
तो पापनाशन प्रभू	चवघांचे आठ सुत करी राजे	
जपती धर्मन्याया	राष्ट्रा बहुत न निजा शरीरा जे	७५
सख शंखभूत प्रभूत्तम	दे रुद्र-सहस्र-वत्सर प्राज्य	७६
राज्य प्रेमें करि तो	सुखीर वसिष्ठविचा असें याज्य	७६
वाल्मीकि-कृति-स्वकथा	केवळ कल्याणराशि कुशलवती	
सप्रेम नंदकी प्रभू	ऐके गाती सुपुत्र कुश लव ती	७७
चकी प्रभू दिव्य करी	श्रीस म्हणे मान्य करुनि पुनरपिती	
शिरली महीत देवी	हें यश होऊनि साश्रु सुनर पिती	७८
तो देव शार्दधन्वा	प्रभूवर निज-सत्य-संधता-चाणा	
आज्ञा-लंघन घडता	त्यागी अनुजा बहिश्चर-चाणा	७९

१ स्वयमेव झालेला. २ वराहरूपानें ३ खरी: ४ बाणी: ५ राम: ६ उत्सन्नकर्ता.
 ७ दया-आई- दयेनें ओला: ८ कुत्र्याचें मन: ९ अक्राहजार वर्षें: १० पुष्कळ
 ११ बहुकाळ: १२ नंदकसंज्ञक खड्ड धरणारा: १३ आपल्यासत्यप्रतिज्ञेच्या
 रक्षणेार्थ: + यजमान.

(१३२)

मौरोपंत.

मग देव गदाधर चे शत्रुघ्न-भरत-लंकेश्वर-सह सैन्य

सर्व प्रजा विमानीं वसवी त्यांचें न पाहवे दैन्य ८०

द्वारयू-स्नाने देउनि सर्वाते दिव्यरूप वर-लोकीं

वत्सल रथांगपाणि स्थापी स्वाश्रित बुडों न दे शोकीं

अक्षोभ्य प्रक्त राम प्रकटी अत्यद्भुता चरित्रास

जे सेवंगित्यांचा श्रोत्यांचा सर्वही हरि वास ८१

वदला प्रणतां सर्वा संरक्षीनचि बुधाबुध स्वामी

भक्त-मयूर-दया-घन हा सर्वप्रहरणायुध स्वामी

स्तोत्ररामायण प्रेमें मयूरे रामनेदनें

श्रीरामचरणांभोजीं अर्पिलें कृतवंदनें.

समाप्त.

दुःखव चरितें छाया निजैर-गो-ब्राह्मणास विश्वास-
 मायानर हरि होय स्वपदीं स्थापावयास विश्वास १
 दुःखन्न होय दशरथ-सदनीं अतिरम्य देह चार धरी
 माता तिथी जगद्गुरु धन्या होऊनि सुगुण पुत्र करी २
 उत्तमतम राम भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न हीं धरी नादें
 मावें सुरव नमनीं अप ज्याच्या अवघेंहि तक्षणीं जावें ३
 दुर्वापिनिका कोशिक सुनिवर भेटे सलक्ष्मण रामा
 मागे सरवा^१वेना दे दशरथ करि पूर्ण साधुच्या कामा ४
 दुपदेशी गाधिसुत स्फुटवृद्धवाधा शमावया रामा
 मार्गी बळा अतिबळा गत अस्त्रें साधुजा रामा-धामा ५
 उग्रकारा चंडी दुर्वृत्ता ताटका बनीं रामें
 मार असें सुनि वदतां गुरुवचनें मारिली घनव्यामें ६
 उद्दाम निशाचर-बळा आलें मिहाश्रमांत तें सर्व
 मारी सरव-मिद्धि करी प्रसन्न बहु होय सुनि जमा शर्व^७
 उद्धरुनि अहल्येतें जाऊनि मिथिलेमि सुनिवरमहित
 मानुषरूप प्रभुवर मांडी जें रुद्र-धनु जगन्महित ८
 दुर्ज्वल-गुणा क्षिति-सुता हातां पण पूर्ण हर्षली आली
 माळा प्रभुच्या कंदीं प्रेमें पृथ्वीं जसी तसी घाली ९
 उचित कुशिक-सुत मागे जनका व्हाया जगद्वयी धन्या
 मान्या द्याया रामा धरजां पृजुनि तिपां तिथी कन्या १०
 उपयम नृप करि विधिनें कन्या-ववघांजणांमि दे चववी
 माहात्म्य-प्रोत्साहित अपीं संपत्ति आवुली अवयी ११
 उग्र-प्रभुचा गिण्य कोधें गांठी पधांत देवास

१ जगन्मा. २ स्फुट-वृद्ध-वाधा-स्फुटवृत्तायांची पोडा. ३ विवाह. ४ महा-
 त्यानें उल्लाह पावलेला. ५ महादेवाचा. ६ परशुराम. ७ पृथ्वीवतीजोदग-
 रधत्याला. ८ यज्ञरक्षणार्थ. ९ स्वच्छ गुण जीवें जमी. १० शिव.

मारुं पाहे जो त्या स्व-पदीं सावध करुनि दे वास १२
 उरु-मोह-मग्न दशरथ सुत-विजयें सावधान होय महे
 मानुनि पुनर्भव म्हणे साध्वेन दंडील काय हो यमहें १३
 उदयें पति-विजयाच्या साकें नें स्वर्गही उणा केला
 मानुळ भरत रिपुघ्न प्रेमें घेउनि निजालया गेला १४
 उपरंत वृष धरि इच्छा युवराज वरात्मजा करायाची
 मानवती केंकेयी लांभें पूर्वी दिल्या वरा याची १५
 उत्कृष्ट-भोगवत्की राम वर्नी निरत अढ चवदा हो
 माझा सुत राज्य करु व्हा सत्य अवश्य-गढच वदा हो १६
 उद्विग्न-चिन्त दशरथ हाय म्हणे सत्य सुतहि या इष्ट
 मानुनि दिष्ट सुदुस्तर धोरहि बहु विकल होय नोशिष्ट
 उत्साहें राम निघे गुरुचा गुरु-धर्म जो नदवनातें
 मानी बैकुंठाचा नोंदोनि करावया पद वनातें १८
 उचल स-दाराऽनुज भगवान् दे चित्रकूटगोलास
 मानी परम प्रिय सरव वसतां जगदीश यास कैलास १९
 उत्क्रमण प्राणाचें राजाच्या राम होय सुत-शोकें
 मालिन्य पुरें राघ्वें वरिलें केवळ न याचिया ओकें २०
 उत्कृष्ट-वेग दूत प्रेषुनि भरतासि सचिव आणविती
 माता येतांचि तथा राज्य-श्री-प्राप्ति-युक्ति जाणवि ती २१
 उद्धृते निर्लज्जे ऐसें नीतें म्हणे बहु क्षोभे
 मानिति बहु साधु तथा गृह-गुरु-प्रेम-सद्गुणें शोभे २२
 उठला जननीपासुनि कौसल्येच्या गळां भरत पडला
 मानस शक्ति समजुनि ती समजावी शिरकतसाचि बहुडला
 उत्तर-कार्य पित्याचें करुनि यथाविधि न राज्य करि सोडी

उमरामायण-

(१३५)

मातेवें गुरुचेंहीं वचन प्रभु-भक्त भरत तो मोडी २४
 उत्कंठित-चित्त निघे गुरु-जननी-सचिव-पौर-बळसहित,
 मार्ग न दे प्रभु-सख गृह मानी भरता निषादपति अहित^{२५}
 उतरा मग तो सुतेरी देउनि गंधेंत समजतां भक्त
 मासा भरत हृद विभु राम भरद्वाज समजला व्यक्त २६
 उग्रानेसा गुरुसा सुनि सुविचक्षण मग निरोप दे पावे
 मापतिस चिबकूदीं ब्रम्हांदीं या सुखें न तो मावे २७
 उदकें पिंडें आधीं प्रभु नाता दशरथा स्वयें तैर्पी
 माथां हुंघुनि सांखुनि भरता पद-पूत पादुका अर्पित^{२८}
 उत्तमहृदय परते स्वपुरबाहेर भरत तो राहें
 मानस शरीर नियमी वन्याऽशी उष्ण वृष्टि हिम माहे^{२९}
 गुडुपति जमा चकोरा बहु निववी अघिला तमा राम
 माहेरवि अनुसूया भासवि सीतेसि आयुलें धाम ३०
 उद्धार विगधाचा करि शरभंगा मृनीस दे गुगती
 माधुर्ये प्रभुच्या सुनि-वर्य सुतीक्ष्णादि बहु सुखें कुगती^{३१}
 उदधि आशी जो त्या भेटे गच्छें मुनींद्र दे तो या
 मानी जटायुतें गुरु तस्मूक्ता जेवि नृपिन घे तोया ३२
 उदजीं गोदातीरीं पंचवटीमाजि राहिला राम
 मायारूपवती तो वृषपण्या वरुनि दे मनीं काम ३३
 उशिर न सोमिधि करी तर्कपूर्णघ्राण सदसिने कापी
 माराया तद्धाता खर ये सकटकटि तो मंग पापी ३४
 उच्छेद जनस्थान-स्थित-मैन्याचा दशाम्य तो परिसं
 मानी दाशरथि प्रभु विश्व-प्रिय परम सदयही अरिसं^{३५}

१ वाचु. २ सु-तरी-उत्तमलौका. ३ वाकमा. ४ लक्ष्मीपर्वम. ५ तृमकरीध्यावापीपथ
 ६ उदु-तत-हृदय-अयंततमहृदयज्याचें. ७ अरण्यापीठकळवृत्तादिभक्षिणारी.
 ८ सखुद्र. ९ अगम्यमुनीन्दा. १० तन-सु-उक्त-त्याच्याउत्तमभावणाला. ११ द
 दकाळा. १२ पर्णिगालेंत. १३ तन-कर्ण-आग-तिगनाककान. १४ सत-अभि.
 उत्तमखदाने. + गृह. + चंद्र.

उच्छृङ्खल खल माया- कनक-हरिण करुनि आग्रहें धाडी
 मारीचातें सीता- देवीच्या दृष्टिला बनीं पाडी ३६
 उनमरूप मृग धरीं ऐसें प्रार्थी प्रिया निघे राम
 मार्गे लक्ष्मण देवी सीता-संरक्षणा घनश्याम ३७
 उरवाया निजजीविन कपटमृग पळे बनांत दूर वर
 मारी गार तन्मर्मी चिंतुनि सुर-कार्य सर्व गूर-वर ३८
 उच्चस्वरे नृपे हा सीते हा लक्ष्मणा असें खोटा
 मानीं त्या हाकेला गेकुनियां घात जानकी मोटा ३९
 दुष्टधी मोंमित्रिस धांव म्हणे जानकी बंदे तो हें
 मायामृग बदला न प्रभु तव मन देखि चळ नमो मोहें ४०
 दुळटें समजे सीता अति कटु वचनें तयास आयकवी
 मानीं बहु दुःख निघे ठेउनि उदजा म्हणोनि हाय कवी ४१
 दुदिनाशु सुनित्रासुत जाय प्रभुला स्वदुःख कळवाया
 मार्गे तो दशमुख ये नकरी श्रीतें विलंब पळवाया ४२
 दुडवी गथ खल गगनीं श्री निज-पति-देवर-स्वशुर-नामें
 मारी हाका धावे गृध्रेंद्र जटायु दुष्ट-वध- कामें ४३
 उरवी नरथ खल धृति क्षत विकल दवाननामि करि तोडी
 गान भुज उमथु कच भ्रमुनि खल श्रीस घाबरे सोडी ४४
 उतरुनि महिबरी सीता खल खट्टें गृध्र-पक्षति छेदी
 गान-धन जटायु बधू नेतां अत्यंत जाहला खेदी ४५
 उत्तरपदीं अलंकृति बांधुनि कपि-पंचकीं सती सोडी
 मारुतसा ने श्रीतें लंकेंत स्वकुल-हानितें जोडी ४६
 उष्णाशुकुळवतेंसा लक्ष्मण सीतेक काननीं सांगे
 मार्गे धावे बोले हा वदलिस सुमुखि कटु असें कांगे ४७

१ उत-धेयो-गळे धेयो नीचे असी. २ उदित-अशु-उपस्थ झाले तेचो दक ज्याला अ-
 मा. ३ जटाशृङ्ग्यापरांचीं दुळे. ४ उतरीयवर्षी (आंगवर्षी). ५ दागिने. ६ उष्ण-
 अंश-कुल-आवतंस-सूर्यकुला मध्ये तुल्यासारख्या रामाला.

उमारा मायण

(१३७)

उद्देस उदेज पहानां जगदीश स्नेहसा मूणे हाथ
 मानुषभाववि दावी वनधुंडित पितृसरवाकडे जाय ४८
 उदकें स्व-वल्कलां चल - वातें सावध करी तथा बदवी
 मागिल सोडी प्रभु तो गुरु-शोकाची धरी नवी पदवी ४९
 उन्मत्तें दशवदनें सीता नेली असें कधी लक्ष्मी
 मा-सर्वस्व-सुरवातें अंकीं प्रभुच्या तनु त्यजी पक्षी ५०
 उत्संगीं शिर दृष्टी प्रभुच्या बदनीं असें जया मरण
 मान्य दशरथाहुनि हा याचें गति-हेतु शोबटीं स्मरण ५१
 उत्तरकार्य स्वगात्रें करि दाह श्राद्ध मुक्तिचा दाता
 मागावें या प्रभुला याचें यश सर्वही तरे गाता ५२
 उद्धरुनि कबंधातें शबरीतें मग सुकुंद गति दे हा
 मानीं इच्छा विमानीं पाहुनि अत्यंत रम्य रति देहा ५३
 उकुल्ल-सरोज-वना हंस-मधुव्रत-निनादिता पंथा
 मार-विकार प्रकटुनि विरहीं प्रभुच्या मनासि दे कंपा ५४
 उत्कण्ठित कामीसा स्मरुनि श्रीतें विलाप राम करी
 मात्सर्य श्रीचें श्री पंथेची काय ती मनांत धरी ५५
 उठवी प्रभुला सांखुनि लक्ष्मण दे धैर्य संगरीं अरिला
 मारुं चाल सकंठा भेटों आर्या मनांत जो धरिला ५६
 उमगाया सुगच्छातें जानां तेणेंहि धाडिला शोध
 मारुनि निवोनि निववी भेटवुनि प्रभु इनांमजा यो ५७
 उष्णकरकत प्रभुसीं मैत्री करि धन्य रवि तथा भावी
 माणिक्यादिमणिमय श्रीचे नग सोत्तरीय-पट दावी ५८

१ ओस. २ पर्णशाला. ३ स्त्रीलंपटसा ४ आपल्यावल्कलाच्यापदराच्या
 वाऱ्यानें. ५ लक्ष्मीचेंसर्वस्वअशामुखातें. ६ मांडीघर. ७ मदनविकार. ८ न
 सरल. ९ इन-आलज-सूर्यसुवस्वर्पावाला. * प्रकुल्लआहेनकमलवनें.
 जीचागई.

उल्कलिका प्रभञ्जनी तो दूर कराया स्वयं करि पणानें
 मारी प्रभञ्ज शकसता जो धरि भक्ताभुजीं अरिपणानें ५९
 उपकार करि सरव्यावरि देउनि कपिशाय्य दाशरथि भारी
 माहेंद्रिं मधुनि सुगळा नैक बधुनि करिवरा तसें तारी ६०
 उतराई द्याया कपि धाडी श्रीचा करावया शोध
 मारुतिस करी संपा- लुक्कें विधियुत्र जांबवान् बोध ६१
 उसळे गगनपथें घे न बिसावा उपगतीं हि मैनाकीं
 मारी स्तरसेसि मुरबीं शिरुनि निघे हर्ष होष तें नाकीं ६२
 उदरांत सिंहकेच्या शिरुनि तिला बधुनि सिंधु शतगावें
 मारुत-स्तुत गोष्पदकरि हें यश होऊनि यासिनन गावें ६३
 उतरी लील-लेशें आधीं लंकाधिदेवता-गर्व
 माज्जरिसा मरुस्तुत धुंडाळी पुर दशास्य-गृह सर्व ६४
 उपवन अशोक-नामक जें त्यांत श्रीम पुण्यवान् पाहे
 माकंरीं पिकसा तो प्रसुदित कपि शिर्षा-नगीं पाहे ६५
 उतलो वीर्य शचीं श्रीते प्राथविद्या कुधी आला
 मानेला मन्महिषी हो ऐसें मूढ बोलता झाला ६६
 उन्मार्गगा नचा ती धिक्कारी श्री म्हणे बरोका मां
 मान-धन-सुता-भार्या बुढवि धन-कुळा कलेवरा कामी ६७
 उरग-मद मयूरीनें श्रीनें खळ-मद तसा लया नेला
 मापारां विगत-प्रभ होउनि दशकंठ तो कुधी गेला ६८
 उदयाचल-तिलक-कुळा बर्णुनि दे जानकी-करीं मुद्रा
 मारुति गमे प्रभ-विशिख देवीस नती गणी परा क्षुद्रा ६९

१ उल्कलिका. २ प्रभञ्ज. ३ संपाति—उक्त—जटाध्व्याबडीलबधुच्या भाव
 णानें. ४ आत्महासिल्या अज्ञाहि. ५ मैनाक पर्वती. ६ आश्रमहस्ती. ७ को
 किलसा. ८ सिसव्याच्या वृक्षारक्षाची. ९ माजला. १० सत्त-महिषी-माझी स्त्री.
 ११ उत्-मार्ग-ग-आडमार्गानें जाणाऱ्या. १२ हेनीचा.

उमरामायण. (१३९)

उचित कथुनि संदेश श्रीचूडामणि निरोप दे कपिला
 मानधुनि महत्-कृत्या आशीही होय जी महाकपिला ७
 उपडी अशोक-वन-गत बहु उषित फलित तरु लता भारी
 मारी रक्षक राक्षस- बळ अक्ष-कुमारही रणी मारी ७१
 उत्थत घननाद बळ- क्षय होतां ब्राम्ह षो जिता झाला
 मानद कुतुंकी कपि तो गोजाया अरिस सांपडे त्याळा ७२
 उन्मत्त निशाचर तो बांधुनि ने कपिस रावणाजबळ
 माकड मानुनि कोपें द्वासुरव पाहे करावया कवळ ७३
 उस्मिंका दशकंठा अत्यपराधें विनाश जी भावी
 मारुत कळवि म्हणे दे साता गौरी शिवींच शोभावी ७४
 उपसी असि खळ-मणि नय- निष्ठुर बदनां कपीस माराया
 मा मा म्हणे विभीषण बारी यत्नें निजायजा राया ७५
 उजवा घालावा जो बंदावा त्याहि हरिजना तुच्छ
 मानुनि खळ तैलाद्रि वस्त्रें वेष्टुनि पेटवी लुच्छ ७६
 उमळे प्रभवूर-शरसा नेतां फिरवावया पुरींत बळें
 माडया प्रासाद कनक- मय जाळी स्मिजविला वडींद्र खळें ७७
 उल्लुधुनि जलनिधितें श्रीचूडामणि नमूनि दे हरितें
 मारुति भरी करवें जें प्रभुचें होतें श्वमूनि देह रितें ७८
 उर लावुनि उरासीं मारुनितें प्रभु भुजदयें कबळी
 मान्य विजगांत करी सर्वग्रहांड या यशें धबळी ७९
 उदधि-तटातें पाथे सर्वस्वरांशपूवंगबळसहित
 मानधन विभीषण ये शरण त्या राज्य दे करी मंहित ८०

१ निरोप. २ वानराला (मारुतिला) ३ आशीर्वादहिः ४ शेषकाय धेतु. ५ ब्र
 म्हात्य. ६ यास. ७ अति-अपराध. ८ होणारा. ९ नकोनकी. १० राज
 वाडे. ११ सर्व-स्वर-अंश-पूवंग-बळ-सहित-देवांचे अशा जे वानरत्यांच्या
 सेनेसहित. + कौतुकशुक्त. * गर्विष्ठा. # पूज्य.

(१४०)

मोरोपंत.

तुपळांहीं सेतु रची शतयोजन लांब रुंद दश-गावें
मागे झालें न पुढें होइल कथि म्हणति हेंचि यश गावें ८१
तुखळाचा सीता-धनि- मेरु प्रभ-शीर्ष-चाप खळ दावी
मायेनें मन मोहीं बुडवी बहु हा म्हणावया लावी ८२
तुडवी मोह विभीषण- भार्यासरमा क्षणांत भीतेचा
मातेचा कन्यासी जोडी परम प्रसाद सीतेचा ८३
तुतरुनि सागर-पारा पावे प्रभ बंधु-सगळ-बळ-सहित
मारुमारी प्रथमचि करुनि सकंठें पिडंबिला अहित ८४
तुशनासा गुरुसा कथि अंगद सांगे दशानना राम
माथा पदीं वहातां तुज देइल अभय वा करीं साम ८५
तुर्बलक काळ-मुखीं होणारा दुष्ट-धीकसा वळतो
मारावयासि धरवी सांगुनि चौघां निशाचरां खळ तो ८६
तुडुनि भज-दय झाडुनि पाडुनि अंगद पळांत धरित्यांतें
माना लबबायाला लावी जे घनरवादि अरित्यांतें ८७
तुयतर समर करिती कपि-राक्षस-वीर होय जरि मोड
मानी दशमुख न म्हणे हृदया अहिता दुरायहा सोड ८८
तुरग-मय-महा-दारुण- पाडांहीं सानुजा अजो बांधी
मायावी मेघध्वनि सीतेची विकळ होइना कां धी ८९
तुर्गाशन मुक्त करी मोह-व्रण-वेदना हरी रक्षी
माक्षिक पिपीळीकोळा प्रभला विष होय तोतसा पक्षी ९०
तुठबुनि घटकर्णांतें दशमुख सर्वांहित-क्षया धाडी
मारुनि कपि-बळ सगळा धरुनि फिरे शेष संकटीं वाडी ९१

१ पाषाणांहीं. २ सीतेचा धैर्यरूपमेरु. ३ मरुपात्रपारी असी. ४ मुक्तसा. ५ नाम
विशेष (नवसें कांकडी) ६ राक्षस. ७ मेघनाद (इंद्रजित) ८ मरु प्रक्षणकर
णारा (गरुड) ९ मायावी कळेळा (अ.प.) १० मुग्धाला.

उमारा मायण.

(१४१)

उसके कटोनि सावध होतां तव घ्राण-कर्णही-खंडी
 मागें फिरे बधी गिळि कपि-बळ बहु कांपवी जसी खंडी १३
 उन्मळी त्या विक्कवन-हृच्छल्या प्रभवर स्वयेचि रणीं
 मार्तंडाच्या प्रभूच्या बाणीं जें तेज तें नसे फिरणीं १३
 उहामें मेघरवे . प्रभूमह कगळादि सर्वही खिळिले
 मारुति दुजा विभीषण हेमाव न दोन कश्मलें गिळिले १४
 उल्काधर हे शोधिति सर्व रण तयांत जांबवान् कांहीं
 मारुतिस पुसे कथितां कुशळ म्हणे तर बळामि भयनाहीं
 उक्तोपाया नमि त्या कैलास-समीप बान-भू जाय
 मागें घडींत घेउनि औषध्यगशृंग ये महाकाय १५
 उठवी विशाल्य निर्ब्रण निजलेसे प्रभूसमेत सर्व कपी
 मारुनि महौषधींच्या गंधें हें कयश कोण माधुन पी १७
 उलटे तसाचि शृंग स्थानीं स्थापुनि घडींत ये मागें
 मातेला ताताला धन्यत्व दिलें जगां महाभागे १८
 उच्छेद करित कटले कपिभट तेव्हां रणांत खबडून
 मारण-पण करुनि निघे घनरव निज-जन्म-हेतु-जबडून १९
 उभवुनि रणांगणांत त्रिदश-मुनि-मनासि सख जी वाटे
 मायामयी जनकजा मारी प्रभूचाहि बहु गळा दाटे १००
 उकलुनि विभीषणानें सर्वांचा भ्रांति-पाश मग मोठा
 मायावी मारविला लक्ष्मण-हस्ते रणांत तो खोटा १०१
 उपजावा रथ होमां तेंणें व्हावेंचि निश्चये अमर
 मारावे नर बानर लीलेनें विधिवरें करुनि समर १०२
 उद्योग असा करितां विघ्न करुनि बंधु पुत्र हारविला

१ मराली धरणारि. २. उक्त-उपाय-संगीत, लाउपाय, ज्याणें त्याला. ३ बायुपुत्र मारु
 ती. ४ औषधि-अग-शृंग-औषधियुक्त पर्वनाथें शिखर. + मोहानें किंवा मूर्ख
 नें.

(१४२)

मोरोपंत

मारविला बलानें आषडला फार साधु हा रविला १०३
उत्तम पुत्र-शोकें होउनि दशकंठ जानकी-नाशा
माना जाय अशोकीं प्रेक्षवले खिन्ननि ज्या न कीनोशा
उपरम होय तशा अघ- कर्मापासुनि असें वदे मंत्री
माघारां जाय खळहि कीं प्रेरक राम तत्तनूगंत्री १०५
उद्धट चतुरंग बळ प्रेमी बहु- कोटि रामभद्र बंधीं
मारवि बंधु सुत सचिव धरि दुष्टाची तरीहिन द्यधी
उर शक्तिनें विभीषण- रक्षक-सोमित्रिचें रणां फाडी
मारुति उठवि पुन्हा त्या प्रभुच्या प्राणांसि अरिजया पाडी
उसरीसी बाळविली जेणे श्री तद्दया सजे राम
मातलि बसवि हरिरथीं पुरवी दशमुख-बधे जगत्काम १०८
उन्नाद दिव्य हुंदुभि होय कुसुमवृष्टि नृत्य सुनि गीत
माजे आनंद जगां झालें खळभीत साधुमन शीत १०९
उदक दशास्या देववि लंकेंत पदीं विभीषणा स्थापी
मारुति- मुखें कळवि जय सीता तें अमृत धरुनि अस्थापी
उद्यज्वाळहुताशीं शिरली गंगाहृदी तसी देवी
माना विधिची स्तोत्रा प्रभुच्या अंका महोत्सवें सेवी १११
उत्कंठित दशरथ घे भेट प्रभुची निबोनि बत्स लहा
माझे राज्यपद मृणे प्रेमें करि मान्य भक्त-बत्सल हा ११२
उठवी रण-मृत-कपि-बळ भगवक्षियकाम अमृत वषेनि
मातलि-सारथि धनरथ- दशमुख-निधनें प्रकाम हर्षेनि ११३
उजवी भाग्य विभीषण रामनिदेशें ससैन्य-सगळातें
माळंगदपदकांही शोभवि निवयी स्वनेत्र-सुगळातें ११४

१ अनिनायसंतापपावलेला. २ यमीला. ३ लक्ष्मणास. ४ उद्यत-ज्वाल-
हुताश-निपात्याज्वाळाज्यापासून अशा अर्थात. ५ मानलि आहे सारधी
ज्याचा तो (इंद्र) ६ रामाच्या आज्ञेने. + दुखित होऊन * तत्-तनु-गंत्री-
त्याच्या देहरूप गाडीचा. # शक्य भाजीसी. * माघारां किरणे. + पाव

उमारा मायण. (१४३)

उत्सुक चित्तीं भरता भेटाया पुष्पकीं बसे राम
 मान्य सुकंठ विभीषण बळहि विमानांत घे घनश्याम ११५
 उरकुनि सर-कार्य निघे सेतुपथ श्रीस दाखवी सारा
 माना हा आणविला श्रीने त्या पुष्पकीं प्रिया तारा ११६
 उद्धवे शत्रुघ्न-भरत- गुरु-माता-सचिव- पौरवर्गतिं
 मारुति-सुरें प्रथम मग आपण दे सविधि शक्र भर्गतिं ११७
 उत्तम-लग्नीं प्रभू घे करवुनि राज्याभिषेक मह भूतें
 मानाधिक दे सर्व धन्ये करि पशु-खगांहि सह भूतें ११८
 उधळी घन जे बिजळें बस्यें मणि-भूषणें तसी राम
 माहात्म्य दे सुकंठा सबळा लंकेश्वरा घनश्याम ११९
 उपमा-रहित-प्रेमें गौरविला भक्त विश्व-पितरांहीं
 मारुति-मत्कार तसा बरिला नाहीं जगांत इतरांहीं १२०
 उदय यशश्चंद्राचा प्रभूचा हरि सर्व-जन-बकोर-मती
 मागुनि वर याचि रसीं म्हणुनि बहुत अमृतही नको रमनी १२१
 उमारा मायणप्रेमें मयूरें रामनंदनें
 श्रीरामचरणोंभोजीं अर्पिले कृतबंदनें.

लघु रामायण

दशमुख-वध-मनि विधि-सुर- तुत-पदजगदधिप अजित वरद हरि
 परम करुण म्हणवुनि दश- रथ-नर-वर-तनुज मनुज-पणाहि पारी
 कुशिक-तनय-सब-समवन करि मुनि-वर-बुधनि-दुग्धित-गिरिम-सर्वणि

१ मानकरण्यास योग्या असी. २ उल्गाह. ३ इंद्र आणि महादेव यांला. ४ पृथ्वी
 तें. ५ प्राणि. ६ विश्वाभिवाचे यज्ञाचें रक्षण. ७ मुनि श्रेष्ठ गौतम बुद्धाच्या
 स्थाव्या पापरूप पर्वताला. ८ खणून टाकी.

मग पुर-हर-धनु चुरि वरि अवनिजनि स ककळ सुभट-मुकुट-मणि
जनक निज-दुहितृ-पति करि दशरथ सक्त स ककळ परम मेह करुनि
पुर बहु स्मरवधि परशु धर- स्वर रुदन छसहित भुज-ज-मय हरुनि ३
अविनय जनक-वचन करि पुरबुनि अभिलषित सुखवि बहु जननि
अनुज-युवनि-सह वरि वन-वसति धरुनि हृदय दशवदन-हननि ४
दयित-तनय-धिरह-दहन-विकळ नृपति अहह बदत अस्त स्वरवि
दशरथ-निपन बहुत पुर भरन-धुतिस नुरवि अतुळ अस्मरव रवि ५
प्रभुमि भरत चरण धरुनि विनवि परम करुण तरिहिन परतला
धुत-मुनि-पथ समजुनि महि- समचन गुरु-कथित विहित-तप रतला ६
शम-धन बन रुचि शुचिभूषि बहुत मुदित करुनि घटज मुनिस नमि
पितृ-सरव र्वग मग जगदिन स्मरवधि परम कुमति स्वरहि सबळ दीमि
बाहिण नकटि निरखुनि खळ दशमुख करि कनक-हरिण युवनि हरि
स्वरत अजित तरि विलपुनि रवग-मृग-कुळ सकळ परम विकळ करि ८
दशमुख-हन-पतग-पतिस दहन सलिल सगनि दुरित-वन-दव दे
श्रुति भज गनिस असि गिलन-पर रिपुसहि दुरित-दहन-वनदवे ९
प्रभ-वर-चरण-परिचरण करुनि मिळवि अतुळ मुदनिशाय शबरि
गुरु-पद-रुचि वरुचि तरि कवि- बहुमन कसि करिल विमळन यश बरि १०
प्रथम पवन सक्त-मन हरि मगर घुबर निववि रविज सगळ हरि
निबटुनि हरि-तनु-जनि अरि कपि-महिपति तदनुजतुस वरद करि ११
सुगळ महिजनि स हुडकवि कपि-भट-चर-वदन-हृदयगद मळवि
स्थिति दशरथ-सरव-रवग-गुरु कथि विधिसक्त पवन जनुस बळकळवि
जलधि उडुनि करुनि अतुळ कुतुक हुडकि सकळ-दशवदन-वसति

१ पृथ्वीपासून झालेल्या सीतेला. २ उत्साह. ३ बाह्यपासून झाला जो दशरथ त्याचे भव. ४ हाथ हाथरेषा बांधीं अव्यय. ५ योग्यतवे. ६ शान्तिद्वयव्याचें असें (कृपाचें विशेषण) ७ आनंदयुक्त. ८ पक्षि (जटासु) ९ जगत्-इन-जगाचा धनी (राम) १० दमबी. ११ रावणानें मारिला जो पक्षि श्वेद जटासु त्यास. १२ पात करून अरण्याला वणव्या मारिण्या गम १३ पात करून अश्लीलामे पासा रित्या. १४ मुत्-अनिशाय-आनंदाचा अनिशाय. १५ इहाच्या शरीरापासून झालेला.

लघुरामायण.

(१४५.)

बन^१बन जप करि पवनज हरि जंवरि निरखि सु-^३गुण-रबनि न सति^२
उप^३वन बहु कपिस निबवि बळखुनि निस निरसि असुरवमनि समुदि
खळ बिनवि हिमट सुख करि मग निरखवि नमुनि चरण सतिस सुदि १४
कुशळ कथि पुसुनि खुण मणि बरि हँरि मग सद्पुषनज सु-तरुत्तरि
खळ-बळ-सत मधि हितवच नगणि म्णुनि रडवि करुनि भोसित पुरि
पुनरपि जलधि उडुनि कपि-बळ सुखबुनि विभुसि नमुनि सचिरमणि
नयन-विषय करि कथि तव असि हितमि त बदलि अतंतुरुचि रमणि १५
प्रमुदिन-हृदय बिभक्त कपिस पसरुनि भज उडुनि सुचिर दृढ कवळि
स्तवुनि बहु तदुप^४कृतिभर मिरवि सुयश बिरवरि सकळ जग धँवळि १७
मवळ सुगळ-सह अनु^{१३}जनु-युत रघुपति निघुनि जलधि तट बरि तें
दिषद^{१३}वरज उप^{१४}गत नत निशिचर-पतिकरुनि विरुचि करि अरितें १८
भिवुनि जलधि कथि नळ कपि करिळ सुपथ धरुनि स-बळ उतर मला
तदु^{१५}दितचि करुनि उतरुनि यश करि बहु पिवुनि कँज^{१६}सत रमला १९
प्रथमचि सुगळ अरिस कुदि सुकुंठ उडवि अनय-दुरित-फळ कळवि
तरिहि कुमनि शम नच करि जर परिभव भवनबुडवि सुख मळवि २०
घनरव विभक्त तदनुजनि-सह अहि-सित करुनि उडवि कपि अवघे
रवगपति अतितर वर यश नुरबुनि विष-जनित विकळपण नव घे
दशमुख अनु^{१८}जनि स उडवि समजुनि हन कटक कृपित परम निघे
कपिबळ मथुनि पळवि धरि सुगळहि भय बहुत सकळ पर मनिंघे
कपिपति सुगळ सुटुनि हँरि बहुमत तदर्थयव परम हरिरे राचि

१ खेराधी अच्यय. २ उत्तमगुणांच्चीरवाण. ३ बाग. ४ सति. ५ आनंदसुक्त.

६ आश्रवा. ७ बानर (मारुती). ८ सत-उपवन-ज-उत्तमवर्गित झालेला. ९ भ.

म्ह. १० अतनु-रुचि-मोठें तेजजीवें असी. ११ शक्कफरी. १२ अनु-जनु-युत-

रक्षमणसुक्त. १३ दिषत-अवरज-शत्रु रावणाचा कनिष्ठबंधु (विभीषण).

१४ आलेला. १५ कमलापासून झालेला. १६ पुत्र घनदेव. १७ नागपाशांनी

बद्ध. १८ कृपकपिस. १९ हरणकरि. २० तत्-अथकथाचे अथयव (अर्थ). २१ हर्ष.

+ बन्-उपकृति-भर-त्याच्या उपकाराचा भार ≠ तत्-उदित-त्याममुद्राचें भाषण.

प्रकुपित अतिबळ निशिचर- वर परतुनि बहुत सभट^१ हरि खरचि^२
 तदबयव भुज-चरण-शिर बिरबरुनि वर-विशिरव-निकर अजितहारि
 अंबरजनि-निधन परिसुनि हळहळ दशवदन कुमति बहुत करि^३
 गगनग घनरव खर शर धिरवरुनि कपि-कटक सभिभु बिकळ करि
 पवनसून अंगद मिळबुनि तदपटुपण तरणि तिमिरसमधि^४ हरि^५
 निपट कपट-पटु घनरव पुनरपि करि बिकळ वधुनि महिजनिनें
 भ्रमनव-निशिचर-पति हरि भगवदनुज स्वपवि मग दुरित-स्वनिनें
 सुत-वध-विकळ कुपित खळ खरतर असि कवळि अबनिजनिक्कना
 सचिव कवि विनवि परतवि कथि रघुवर-वधवि हित कुमति-सदना
 प्रभवरि खळ बहु बळ-वध कथुनि उठवि अजित सकळ पारि स्वपवि
 निरखुनि अपसैर निशिचर सूनटन धरि हरिहिपरिस हरिख पैवि^६
 मग जगदाहित दशवदन वरिजय कपि-कटक सगळसह दमुनि
 भगवदनुजनि सहि बिकळ कडि धरि भय परम सुजन-महद^७ मुनि^८
 पवननय कपि पुनरपि सर्पदि उठवि भगवदनुजनुस अंगदे
 प्रभसि रति दिधलि बहु असि निपट अवैसु मति सहिन कनक-नगें
 हरि करि हरि-रथ-मणिवारि चटुनितुमुल समर सदरिसह सचिर
 शचिरसभरित निजने^९ नयन-चषक करिति अमर म्हणति बहु रुचिर^{१०}
 पनन नवरि अरि जरि हरि^{११} हरि शतभित रचवि अबनिउपरि शिरे
 दशाहि दिसति अनुपहतवि विभुसि म्हणति विशिरव अचुक तरिहि विरे^{१२}
 यदज मनि रविहृदय कथि जप करि हरि निववि जेहि म्हणुनि तरणि
 रविवर विधि मनु विभु-शर मग मृति कसि वरिल सबहितहिनरणि
 प्रभवर-खरतर-शर चिरि सहटहि उगे^{१३} उरवि न उरे^{१४} परम रणा

१ बांनर. २ कुंभकर्णाचें मरण. ३ ओषध. ४ पृथ्वीपामून झालेल्या सीतेनें.
 ५ नूतनराक्षसपति (विभीषण) द्रु. खड्ग. ६ इंद्रापरिसही. ७ हर्ष. ८ तत्त्वज्ञां.
 ९ ओषधे. १० तुंबळ. ११ राम. १२ हरणकरी. १३ जिंक. १४ वक्षस्थळ. १५
 १६ ऊरउरणे. + यज्ञ. # निज-नयन-चषक-आपलें नेवरूप पात्र. * पनाय
 नकेलेले. ++ निश्चयकरू.

लघुरामायण.

(१४७)

वरिं विभ्रसि म्हणति जय जय- सुर सुनि गुरु करिति ककवि परमरणा
 स्तवन कुसुम-सुदिर नटन विधि-मुख सुर सुमुनि सकळ मह करिति
 स्वरनिपुण सुरैज मुखैरित करुनि समर-जनित परम शिण हरिति३०
 मृत-दशवदन-विधि करवि तदनुजनि स कधुनि परम सद्य हरि
 मग भगवदनुज चिरतर- वरपद-गत-रचित-चरण-नतिस करि३६
 मग महिजनि निज-शक्तिपण कळवि शिरुनि वसुनि वसुनि चिर दहनि
 सुर-मुनि-जन-मतिस गमलि रमलि भरुनि निघुनि सरसिहगहनि
 शिव विधि शतमख दशरथ दहन अमर सुनिहि वदति शक्ति रमणि३७
 नविष्टितुज हरिसचि चिर भजलि मिरिब वरुनि अजड रुचिर मणि३८
 विभुवस्तनुस बरि निववि जगहि विनय धरुनि जनक-पद नमुनि
 जयजय म्हणति अजित-गुण- नुतिस करिति सतत सदन वदन मुनि३९
 शतमख उठवि समर-मृत कपिवळ जळसमचि अमृतरस विरवारि
 प्रभ निज-पद- कमल-निकट भरुनि यश रसिक-सुमनि वसविखरि४०
 प्रिय-रवचर-पतिस कळवुनि सबळ सगळ पुजवि विभु कुसुमकवरि
 पुचश-रजनिचर-पति-युत निघुनि अवनि दुहितृ-हृदय मुदित करि४१
 नळ-कपि-कृत पथ निशिचर- पति-कपि-पति-समधिगम सुपद कळ वि
 विरह-जनित बहु अकरवहि विभु महिजनि हृदय मुदित करि वळवि
 कपि-पति-सुतनुस महिजनि- निजनि कटवि वसवि सुरवि बहु परमा
 वदलि सखि ममपतिस तय- पतिच जवळि मजहि सद्यमति मरमा ४३
 प्रियसखि पति-शिर-धनु मज निररवि बहु सुमुखि रडवि परिसमा
 कपट कळवि तरिच मिनलि महिजनु रघुपतिस जशिच हरिस रमा ४४
 परिचिन अपरिचिनहि तिस विभु कधि मुनिवसति सुनग परम धुनि
 प्रहित पवनतनय उडवि सकळ असुख गुहक-भरत-मनिमधुनि ४५

१ कमलवनी- २. पुष्पयुक्तकेशमृदुहृत्त्रचा असागम- ३ नदी- (भागीरथी)

४ पाठविंल्ला- + नामविशेष (प्रदग) + शक्ति-

(१४८)

मोरोपंत

सरसरिदुपपदपितृसरव मुनिस नमुनि पुसुनि निबधि गृहमनिनें
भरत-अनुजसहित जिबावे निबधि बिरह-विकळ सकळ पुर अनितें^{४६}
सुरवर कुसुम-घन करिति रघुपतिसह अनुज कपिहिरुचि धरिति
पुरजन परम मह वरिति विभु-नृप-गुण अखिलजगद्दहित हरिति^{४७}
निबधि शिव-विधि-हृदय बहु वश यश करि रसिक नशिकनिचइतर
जित-रण धितरण-पटु विभु सुरवधि करुनि महित अहित जनपितर^{४८}
हरि हरि भय हरि हरि नय-जय-पद करि करि पवरद पर दमुनि
वदति सदतिसुरवर कर विभु भव-जलनिधि-पतित-पतित-करद मुनि^{४९}

सुरवरामाचणत्रेमें मयूरें गमनंदनें
श्रीरामचरणांभोजीं अपिलें रुतवंदनें.

विक्रमालीं रामायण

श्रीभर्ता ब्रम्ह्याच्या स्तोत्रा मानी श्री दे भास्वद्वोचा
कौसल्येच्या पोटा आला स्वभ्रातेहि स्वांशें झाला १
भव्या रामारव्या स्वीकारी संपादी सहिद्या सारी
आधीं सद्यज्ञानें पाळी साध्वीच्या घोषिखा टाळी २
मोडी-व्यक्षांच्या चापातें वारी सीतेच्या तापातें
वेदेहाच्या बोधी कन्या जोडी योग्या रम्या धन्या ३
ठावी होती ज्या नक्षांती व्यक्षिण्या त्या दे शांती
मानेच्या पूज्यत्वा लक्ष्मी ताताच्या सत्यातें रक्षी ४

१ सुर- सरित्-उपपद-पितृ-सरव-मुनि- भागीरथीजबळराहाणाराजोबापा
चासखा कृषीत्याला. २ पुष्पांनीं दाट (दाटपुष्प वृष्टी केन्ही असा भाव) ३ उ-
त्साह किंवा तेज. ४ अखिल-जगत्-अहित-मर्जनाचा शत्रु किंवा अकल्या-
णत्याला. ५ दानदेण्याविषयी कुशल. ६ राम. ७ हरणकरी. ८ वानर. ९ गजें
झाला बरदेणारा. १० संसारसमुद्रीपडले जे पापी त्याला हात देणारा (संसारभू
नबरकाढणारा) ११ स्कृतीला. १२ भास्वन्-गोच-सूर्यप्रशाला. १३ पाषाण
त्याला. १४ वि-अक्ष-महादेवाच्या. १५ महादेवाच्या शिष्याला. १६ परशुरामाचा.
नामविशेष (छंद) या छंदानें केले हें रामायण.

विद्युन्मालारामायण. (१४९)

अज्योत्षर्षि प्रेमें वंदी ज्याचे वेद स्वर्गा बंदी
 जो पारोवारातें प्राशी त्या विघेंद्राच्या घे औशी ५
 गृध्रेंद्रा ताताच्या मित्रा भेटे योजी लीला चित्रा
 सांगे गोदानारीं प्राज्ञा राहें वंदी त्याची आज्ञा ६
 जीचा आशाकंठ भवाता जो दे कंप स्वर्गिवाता
 त्या पापेची नासा खंडी नीचे कैवारीही दंडी ७
 मारीच स्वर्णेण्डुच्या दिक्कंठ प्रेषी त्या पद्या
 पाहे स्वामीपामीं मागे त्यामागे तो धन्वी लागे ८
 बाणें मर्मी एणा हाणी हा सीते सौमित्रे बाणी
 ऐसी बोलें रामाबाणी ऐके भी रामाची राणी ९
 सौमित्रातें खिन्न-स्वांता सांगे जा संरक्षीं कांता
 तो प्रार्थी हे रक्षो माया स्वामीच्या बाणीची छाया १०
 ती मानी त्या भक्ता खोटा दे खेद क्षमाकन्या मोठा
 रामातें सांगाया जोडी हस्त श्रीतें शाला सोडी ११
 संन्यासीसा चे शाळेतें ने दिक्कंठ क्षमाबाळेतें
 वी स्त्री नेतां हाका फोडी त्रात्या गृध्रा खड्गे तोडी १२
 कीर्णामध्ये टाकी मूर्षा पावे मंदत्यातें पूषा
 लंकेंत स्वारामीं स्थायी दापी कामीं कोपी पापी १३
 राम श्रीविश्लेषेंशोका स्त्रेणाच्या तो दावी लोका
 बिडवाचा जो धाता तो या दे गृध्रेंद्रा ताता तोया १४
 ज्या मूर्धा नाहीं तो रषाया पाहे स्वामी दे तोरबा या
 दिव्या भक्ता भिड्डी केली श्रीरामें स्वस्थाना नेली १५

१ अत्रि-आदि-ऋषि २ समुद्रातें ३ आशीर्वाद ४ दशकंठ ५ स्वर्गरिहा
 णा-यद्वैवमसुराबा ६ स्वर्ण-एणा-उद्य-सर्वमृगचेंद्रपदकरणारा ७ पृथ्वीची कन्या
 (मीन्यु) ८ वानरराम ध्ये ९ अलंकार १० सूर्ष ११ यमक १२ कवयश्रवण
 १३ सतोषा + सीतेचे वियोगातें.

पाहे जेव्हां रम्या पंपा श्रीविश्लेषें पावे कंपा	
तो भेटे वाताच्या तोंका सुघीवाचा वारी धोका	१६
उद्धता वाढीतें मारी मित्रा दे राज्यश्री भारी	
तो राजा लावाया शोध श्रीचा धाडी मोटे चोध	१७
वाताच्या पुत्रानें सीता केली दृष्टा बिता-भीता	
दे तीस स्वामीची मुद्रा जाळी लंका गांजी क्षुद्रा	१८
श्रीरा श्रीच्या चूडारलें केला दृष्ट प्राज्यें यलें	
आलिंगी प्रेमें भृत्यातें वर्णी त्याच्या त्या कृत्यातें	१९
कीशांच्या कक्षांच्या कोटी जीमध्ये ऐसी ती मोटी	
सेना ने सिंधूच्या तीरा हें सांगे सुघीवा वीरा	२०
ज्याचे बाहु स्वर्गी गावे तो पारावारातें पावे	
बंदी शत्रु-भ्राता प्राज्य प्रेमें दे त्या लंका-राज्य	२१
निर्मि पारावारीं सेतु स्वामी जो विश्वाचा हेतु	
मत्ता हंता तों भासेना पावे फार क्षोभा सेना	२२
मानी मानीना सामातें खोटें मानेना रामातें	
मदीं त्या द्रष्ट्याचें सैन्य स्वामी दे चोल्यातें दैन्य	२३
सेनापाळा कुंभश्रोत्रा भंगी जैसा वज्जी गोत्रा	
मेघध्वानोच्या ज्या माया मानी लीला बिश्वें गाया	२४
तार्क्ष्या अक्षघ्ना दे चोरी स्वज्ञाना सामर्थ्या चोरी	
लीलामर्त्य ब्रम्ह-श्रष्टा कीर्त्यर्थ स्वीकारी कष्टा	२५
द्वेषी मायासीता मारी सौमित्री त्यातें संहारी	
पुत्राच्या शोकें दिक्कुंड श्रीतें मारूं पाहे पुंड	२६
त्यातें ज्ञाता मंत्री वारी युद्धा धाडी सेना भारी	
तीतें सीता-भर्ता मारी कृत्यांतीं जैसा कामारी	२७

विद्युन्मालारामायण. (१५१)

सौमित्राते वक्षीं ताडी दिक्कंठक्ष्मा-पृष्ठीं पाडी.
 त्या श्रीभर्ता भंगी आधीं क्षोभे जेबिंब्याघ्री व्याधीं २८
 भावृत्तेहें तो ही वाणी बोले अन्याजीबाबाणी
 अक्षरी त्या शृंगी आणी सौमित्राची मूर्छा खाणी २९
 देवेंद्राच्या बैसे यानीं ज्याचे पाय ज्ञानीं-ध्यानीं
 सप्ताऽहोरात्र क्रूरासीं भांडे स्वामी त्या शूरासीं ३०
 तड्डीर्षे बाणांही झालीं चिन्हें होतीं तैसीं आलीं
 वाटे स्वामीला कीं कांहीं शक्ति स्वांगीं शस्त्रीं नाहीं ३१
 कुंभोत्पन्नर्षि श्रीसूरा प्रार्थू बोधी आद्या शूरा
 तो सांगे या मारीं बाहूं भव्यबैलोक्या दे पाहूं ३२
 योजी ब्रम्हास्याते बाणीं तेणें तद्वक्षाते हाणी
 पाडी मागों नेदी पाणी झाले हवीं सर्व प्राणी ३३
 नेतां अंता तो सर्वांचें झालीं उन्नादें स्वर्वांचें
 गंधर्वांहीं गातां कृत्य सर्वेच्याहीं केले नृत्य ३४
 देवांनीं पुष्पांच्या वृष्टी केल्या हर्षे कोंदे सृष्टी
 ब्रम्हा आरंभी स्तोत्रा त्या प्रार्थी कैबारी हो आल्या ३५
 केले तैशाचेंही गात्र श्रीशें सस्काराचें पात्र
 तोही लंका-भर्ता दास स्पशेना ज्या काळ वास ३६
 दिव्योत्तीर्णा सीता देवी स्वामीच्या वामांका सेवा
 भेटे वंदूंदे तो तान प्रह्व ज्ञानी ज्या होनाव ३७
 त्या खुद्दी जे मेले होते शक्ते जागे केले हो ते
 बैसे विजेशाच्या यानीं स्वामीजैसा योगी ध्यानीं ३८
 सेतूलोके चिन्तीं हर्ष प्रेमाशु श्री देवी बर्षे
 तारा सुग्रीवाची राणी जी तीतें त्या यानीं आणी ३९

(१५३)

मोरोपंत.

श्रीश श्रीते गोदा दावी गावी जी सवेम ध्यावी
विप्रांचीं हां भव्य स्थानें जाती पापें ज्यांच्या गानें ४०
बाताच्या बुचातें ध्याल्या आलों हें सांगाया भाल्या
आधीं वास्तव्यें तो प्रेमी ज्याचे होती मुक्त देवी ४१
रुद्धा बुद्धा सेवासक्ता भेटे श्रीश भाल्या भक्ता
राजस्थानीं ठाके तातें जें द्यावें दे साकेतातें ४२
तो बारी भूतापा राजा संसाराधीच्या पारा जा
हें सांगे जो दामा मोरा ये द्याया मोदा मामोरा ४३
रा मात्मजें मयूरें हें रामायण कथासुधा
वाहिलें राम-चरणीं तपया रमिकां बुधा

मंत्रगर्भसाकीरामायण.

भावें सद्यरा रामाचें गावें जगदभिरामाचें ॥ ४४ ॥
श्रीरघुवंशीं ब्रम्ह-प्रार्थित लक्ष्मीपति अयनरला
विश्व-सहित ज्याच्या जनकत्वे कौसल्या-धव तरला १
रावधि सिद्धि आश्रमि जो तो गाधिज मागुनि ने त्या
शिकधि बळोऽतिबळा पिद्या शत अस्त्रें विधिच्या नेत्या २
मधुनि ताटका सुबाहु मस्तक बाण प्रेरुनि खुडवी
मारीचातें प्रभु शनगावें पुरवसमीरें उडवी ३
जनक-मरवातें सुनिसह जातां प्रभुनें गौतम-भार्या
उद्धरिला ती पतिसह पूजा स्तवुनि अहत्या आर्या ४

१ अगनदा २ नामविशेष. ३ खुटूनटाकी. ४ बाणबाधूनें. + जगत् अ
भिराम- जगाम ध्यंसुंदरजीरामत्याचे.

साकीरामायण

(१५३)

यश करि भारी भवेधनु भंगुनि हर्ष सीता बाळा
 माळा घालुनि वरिती झाली रामा त्रि-जगत्-बाळा ५
 राजा आणवि दशरथराया पूजी सबळा धन्या
 देता झाला श्रीरामासह चवघां चवघी कन्या ६
 महिपति-शत-यम भृगुराम पथीं परतुनि येतां अडवी
 कडेवी दृष्टि त्याची वृद्ध क्षणभरि मोही रडवी ७
 जगदीश्वर त्याच्या तेजातें हरि परि चित्त न दुखवी
 करुनि पराभव भवे-शिष्याचा बहु सज्जन-मन मुखवी
 यमसा करहि शांति वरुनियां गेला भार्गव हा या
 लोकीं वृत्तांत शिरे लागे क्षत्रिय-मार्ग वहाया ८
 जंगती-पति सत-विजयें पावुनि सुर्य साकेंता पावे
 जन म्हणति प्रभ-शरभ-रवें जे अरि-द्वरि ते तापावे १०
 यद्यपि भरत-वियोग क्षणही अतिदुःख गजाला
 तरिहि मातुळें नेला स्नेहें भेदाया आजाला ११
 रात्रिदिवस सद्गुण रामाचे वर्णिति हर्षें पांर
 श्यामलमूर्ति परि यश प्रसवे हरहासाधिकगौर १२
 महदायक राम लहानातें तेथिं जसा थोरतें
 चंद्र चकोरांतें कीं जैसा घन चानक-मोरांतें १३

बालकांडममम

अयोध्याकांड

स्व-श्री रामा चाया दशरथ युवराज कसूं पाहे
 शिकवि मंथरा कुमति हितहि तें कैकेयीम न साहे

१ महादेवाचें धनुष्य. २ शेंकडो राजांचा नाशकर्ता ३ कटु. ४ हरणकरी. ५ महादेवाच्या शिष्याचा परमरामाचा. ६ पृथ्वीपति दशरथ. ७ अयोध्याम. ८ शत्रुरूपमिह. ९ नगरवासी. १० हर-हास-अधिक-गौर-शिवहास्यापेक्षा अधिक गौरवर्ण. ११ उमवदायक. + दशरथ.

(१५४)

मोरोपंत.

ती रायासि म्हणे वर द्यावे त्यां जे द्याया केले
देय न देतां सत्य-भ्रष्ट प्राणी नरका गेले २
हो मन्त्रेन्दन नृप वनवासी राम चतुर्दश-वर्ष
नचुके देणें द्यायाचें तें राया द्यायें हर्ष ३
मज्जला पांचिव सांचिव सद्यश दयिते मयि तेस्तु दया
ऐसें बहु विनवी परि नवळे धवळेतरबुद्धि तया ४
सु-शुश्रूषाकर तें प्रभु मान्य करी सीता-लक्ष्मण-सहित
महित गुरुसि करि नमुनि पुमुनि धरि वन-पथ लक्षुनि अर्क्ष
खरा करुनि नृप-रथां वसुनि विभु भेटे सरख्या गुहातें
नमुनि भरद्वाजातें सुखवी रवि जेविं जलरुहातें ५
रमणीय चित्रकूट-नगरीं सुनिसा उदजीं राहे
हें मचिवसुखें परिसुनि नृप असु राम-वियोगा वाहे ७
आज्जवळाहुनि सखर गुरुनें आणविला तो भरत
निंदा बहु मातेतेंही कीं तो न विषय-लोभ-रत ८
तोय पित्यातें दे पद घे हें गुरुचेंहि वचन मोडी
सुखवूनि गुहा भरद्वाजा तो श्रीरामा कर जोडी ९
अजन्म जनकाची ऐकुनि वार्ता हाय म्हणे मग अर्पा
मुन्यन्नरचित पिंड तिलोदक सुश्रद्धेनें तर्पा १०
प्रिय भरत म्हणे श्रीरामातें जोडुनि हात परतणें
न वनीं तूवां असमयिं साहुनि धन हिमं अतिपतणें
साँरा उक्ति वदे प्रभु सरतां वा हाथेन चबदायें
येइ न तुज मज गुरु-धर्म-वचन हा हाय नच बदायें १२

१ द्यावयाचें. २ मत्-नंदन-माझापुत्र (भरत) ३ माझ्यागाथीं. ४ ते-
अस्त-तुझी असो. ५ धवळ-इतर-बुद्धि-रुष्णावर्णबुद्धि (केकेई)
६ रथारथा. ७ पूज्य. ८ शत्रु. ९ कमलातें. १० पर्णशालेतें. ११ अजरा
-जा चापिता त्यादशरथाची. १२ सुनि-अन्न-रचित-देवभाताचा. १३ म-
र्जन्य. १४ धंडी. १५ उष्ण. १६ वर्ष. १७ श्रेष्ठा.

साकीरामायण. (१५५)

हेम-पादुका पेंवुनि समजे नंदिग्रामीं राहे
मग अबि-स्त्रीपासुनि सीता अतिसत्कारा लाहे १३

अरण्यकांड

राम श्रीमहंडकविपिनीं राक्षस-हत मुनि पाहे
शेषांते दे भेटि मग मनीं त्यांच्या ताप नराहे १
न विराध मनीं अपराध करी उद्धरि तदपि तयातें
न जयंताच्या देवघाते कृत-नुतिसहि पद पितृघाते २
आश्रम शरणंग सुतीक्ष्ण घटज यांचे तो अज पावे
ते म्हणति चरण सोडुनि याचे कल्पद्रुम न जपावे ३
गृध्र जटाश्रुत्यसित-सरव मी ऐसें कळवी नाते
कां वत्सल-वर-विष्णु-हृद्गत गुरु-शोका पळवीना ते ४
आलस्य पंचवटींत करुनि विष्णु गोदातीरीं राहे
शूर्पणखा सद्व्रतभंगेच्छा धरितां कुदशा लाहे ५
प्रभु राक्षस खर जो त्या सबळा यधी जनस्थानीच्या
ती सीता-हरणा प्रेरी त्या आधि-जन-स्थानीचा ६
हेम-मयमृगें लोभवुनि करी विफल अवन-यत्नाते
उदजीं यतिसा शिरुनि खळ हरि प्रभुच्या स्त्रीगनाते ७
अर्द्धज पाडुनि नेतां श्री नग कीश-पंचकीं मोडी
वेवी लंकेंत अशोकवनीं प्रभु-धृति राहे थोडी ८
हृदय प्रभुचें पितृ-सरव-घाते व्याकुळ झालें शोकें
त्या जळ देउनि केले दयिता-विरही जेसें काकें ९

१ श्रीमत्-दंडक-विपिन- शी भायमानदंडकारण्यांत. २ बाकि राहिले त्यांते.
३ नामविशेषांद्रपुत्राच्या. ४ कैली स्तुतिज्याणें अशाला. ५ नामविशेष
(कृषी) त्यांचे. ६ जन्यरहितराम. ७ राहाण्याचें स्थान. ८ सन्-व्रत-भंग-इच्छा.
९ पंचवटीच्या. १० जटाश्रु. ११ पंचवानरांत. १२ नामविशेष (पक्षि) त्याणें.

(१५६)

मोरोपंत

जो योजन-बाहु कबंध धरी वारी त्याच्या शापा
सुधीवासीं सरख्य करी हें सांगे विधिच्या बापा १०
उदय होय भाग्याचा पाहे प्रभुनें पूजी शबरी
भगवत्-प्रसादा पात्र नहोतां उन्नत जातिहि नबरी ११
बदराशन देव म्हणे नव्या स्पर्शनि हेंतु ही माया
ब्रह्मपदाप्रति गेली आज्ञा मागुनि तंतु होमाया १२
उत्तम-रूपें बसुनि विमानां लज्जा दे शंपेतें
ती शबरी विधि-लोका पावे साऽनुज विभक्त पंपेतें १३

किष्किंधाकांड

पंपेची श्री पाहुनि रामें आवडिली निज कांता
शांता करि लक्ष्मण पीडा त्या वीजुनि सिंचुनि तांता १
मारुति राघव-सुधीवासीं सरख्य करी श्रुत-लग्नां
नग दारबबुनि सुगळ धृति आणी रामीं चिंता-मग्नी २
प्रभुला मग बैराचें कारण अनुळ वाळि-बळ-कळवी
सप्तशाल भेदुनि मृगळाचा संशय रघुपति पळवी ३
शक्रात्मज एकशरें बधिला सुगळ कीश-पति केला
प्रभुमैत्रीनें लज्जा दिधली देवांच्या लतिकेला ४
प्रभु-विद्युतमा-शोधा वानर बहु सुगळें पावविले
दक्षिण-दिग्गत-कपिनीं मरतां प्रभुचे गुण आवडिले
फार वरा मृत्यु घडेल जरी प्रभुच्या झटतां कार्या
आर्या जदायुला हें घडलें सोडवितां प्रभु-भार्या ५

१ काया वारी. २ विजेतें. ३ ब्रह्मलोका. ४ वाराघातन. ५ श्रमलेल्या.
६ अलंकार. ७ धैर्य. ८ नामविशेष (ताडवून). ९ इंद्रपुत्र (बाकी).
१० वानरांचापति ११ बघीला. + हनुवटी.

साकीरामायण. (१५७)

गृध्रोत्तम संपाती ऐसी एंके स्याऽनुज-वार्ता
 शोची जळ दे निज वृत्त कथी कपिचका तापाऽर्ता ७
 जातां तेजस्वि-वर-रविकडे तेजें पक्ष जळाले
 पोटाखालें अनुज रक्षिला तसाऽवयव गळाले ८
 पतन च्छेनें मज घडलें मुनि-वर्याश्रम-निकट
 ज्याचें नाम निशाकर तेणें ताप शमविला विकट ९
 मातें हिज-वर बदला जेव्हां कथिसिल सीता-शोध
 तो धर्म तुला पक्षद होइल नच विसरें हा बोध १०
 मत्तनय कथी मज दशवदनें नेतां सीता पाहे
 ती शत-योजन-सिंधु-पलिकडे लंकेंत सती आहे ११
 गृध्र-वराला ऐसें कथितां पक्ष पळांतचि आले
 झाले उडतां तो प्रमुदित कपि परि जल-निधिला भाले
 कक्षेश मंह स्तवुनि वाढवी जगत्प्राणतनयाचें
 स्व-बळ-परिज्ञानोत्साहें या सिद्ध करी मन याचें १३

सुंदरकांड

जैसा वेगें श्री-कंठाचा बाण त्रिपुरा गेला
 तैसा लंकेवरि तो मारुनि मदहितं रिपु रागेला १
 मैनाक-धरा धडकुनि पाठी ठकवुनि मुखवी सुरसा
 वधुनि सिंहिका पावे पारा साधु विमान-ग सुरसा २
 हरुनि भ्रम लंकादेवीचा लघुदेहें पुर गोधी
 पाहे प्रमदवनीं धीरेनें त्याहि तिळा जो रोधी ३

१ स्वच्छेने. २ तेज. ३ जगत्-प्राण-तनय-वायुपुत्र मारुतीचे. ४ विष
 कंटको महादेव त्याचा. ५, मत्-अहित-रिपु. ६ मैनाक पर्वताला ७ बाण
 धिंवाच (गोक्षरी) = देवसा. ८ त्या रावणाच्याही. ९ सीतेला. + जोव
 वान.

न गणी रज्जनिचरातें पाहे कुळ वर्णुनि दे सुद्धा
 चूडामणि खुण घे प्रिय सांगुनि कळवी वळ त्या क्षुद्धा
 सु-तरु-क्षय सबैळाक्ष व्यय करि घननादाला गावे
 गावे ऐसे बोल वदे जे गुरुदृष्ट्या लागावे ५
 बहु कोपे रावण खळ पेदवि जितें आणुनि पुच्छातें
 लंका जाळुनि सुद्धेह रक्षनि अघ-फळ दे तुच्छातें ६
 श्रीस पुसे मकरालय लंघी बहु सरयवी युवराजा
 झाले पात्र महाकपि व्हावे वरुनि गतिद सुपराज्या ७
 ते परम जिवन पवन-सुत-सहित महिन मधुवना कुटिती
 बन-रक्षक दधिमुरख जो त्यातें अंगदवचनें कुटिती ८
 सांगे अमिश्य दधिमुरख समजे सुगळ सिद्धि कार्याची
 परिसुनि मधुवन-मथन मर्यावे गति त्याही आर्याची ९
 ने पावीच जिवें जा ऐसें सुगळ दधिमुरखा सांगे
 कथुनि निरोप तयांसि म्हणे तो स्वमतिस्त्रिन्नाकांगे
 बाधुतनयसह जांवयदंगद नळनीळादि उसळले
 तद्वैव अद्भुत मंदर तैणें दिक्प्रांताब्धि घुसळले ११
 बाततनुज राजीवाक्षातें चूडामणि दे बंदी
 आलिंगन देवुनि त्या त्याचा प्रभवर झाला बंदी १२
 प्रेमें म्हणें मरुखुंवाखां ऋणी राम हा केला
 मांडुनि शत कार्यें म्यां द्यावी हाक तुझ्या हाकेला १३

१ नीवागवणात्. २ उक्तमवृक्षांवाभावात्. ३ स-वळ-अक्ष-सैन्यआणि
 अक्षनामकरावणपुत्रयांसह. ४ विले. ५ जीवत. ६ अत-दृष्ट-साधूजे
 विभीषणत्यार्चग्रह. ७ तत्सुद्ध. ८ वेगवायू. ९ खरेनें. १० तन-रव-त्या
 चानाद.

युद्धकांड

तेजें विजयश्री साधाया साऽनुज ससुगळ सबळ
 राम निघे ससुहूर्ती द्याया स्व-शरांतें अरि-कवळ १
 जलनिधि-तीरा जातां प्रभुला शरण विभीषण आला
 झाला प्रसन्न लंकाराज्य स्व-नमन-फळ दे त्याला २
 नळ-कपि सुमहान् सेतु रच्यो त्या- मार्गे प्रभू तो उतरे
 पतिमथनें अरि सुगळा भ्याले हरिला जैसे कुतरे ३
 प्रभू तारात्मज-दूतमुखें ल्यो हित कथिलें परि नगणी
 त्यांत यक्रपण आदीं मध्ये अंतीहि जसें मगणी ४
 समरीं सहाय्य सधिव सुत सुभट कुंभकर्णही खपला
 इंद्रजित् तसा मायावीही जरि बहु विजया जपला ५
 खळ-बळ-पारावारातें तो प्रभवर-कुंभज भेटे
 कीं राक्षस-कुळ-कक्षीं रघुवर तो प्रलयानळ पेटे ६
 गरुडाहून भरुत्सुत आला समरीं बहु कामाला
 आणुनि औपधि-गिरि-शिरयरातें दृष्ट करी रामाला ७
 संताऽहोरात्रें जन्य करुनि दशमुख तो खपवीला
 संपादुनि विजयश्री रामें दिधला तोखें पवीला ८
 झाले जयजयकार बहु त्तव दिव्य वाद्यरव हर्षे
 नृत्यें गीतें केलीं कल्प-द्रुम-कुसुमाचीं वर्षे ९
 दश-कंठाऽनुज पदीं बसविला मग दिव्य करी सीता
 गुरु सरवदुनि कपि उववुनि केली कीर्तिकवि-सभा गीता
 मग वरि विद्युद्धान बिभ्रम प्रिय-जन भेटे भरनातें

१ सिंहाला. २ तारेचापुत्रां अंगददूत त्याच्या मुखानें. ३ रावणाला.
 ४ राक्षसकुळरूपगवतांत. ५ युद्ध. ६ संतोष. ७ बज्जाला. ८ श
 पथ. ९ आकाशीं जाणारे (सुष्यकविमान) = स्वावीजो रावणत्याच्या
 मथनानें. + वर्षे

(१६०)

मोरोपंत.

प्रभु तदुर्वह आपण घे जो दिधला भू-भर तानें ११
सहपरिवारा सगळा पूजा त्याही लंकापतितें
व्हायें वृत्ति रुचिर-यशें ज्याच्या क्षात्रुनि अंका पतितें
सगळ निरुपमा दे सर्वजनानें राज्य श्रीगमाचें
आधि व्याधि भव हरि ज्याचा उच्चारण नामाचें १३

उत्तरकांड.

कुंभज-वदनें श्रीराम प्रभु दगवेदन-कथा परिमं
ज्या मत्ता विधि-दत्त महावर घातक झाले अस्मि १
घे स्वाःयजा कुबेरापासनि कैकस्यात्मज लंका
कथितां हित अरि पुष्पक उपडी हरगिरि नधरी गंका २
वेदवती शप्त मरुत्तकतु मुनि-विध्वंसक ग्योटा
अनरण्यातें हांसनि शाप स्वीकारी जो मोटा ३
जिंकी नृप दिग्विजयी भग्ना काळाच्या करि मेना
काळदंड आटोपी विधिचें उक्त कोण परिमेना ४
अस्तर-पराजय मात्र न घडला त्यांसीं विधि सख्य करी
वासुकि-वरुण-पुरें तो जिंकी सर्वस्वीगत्तें हरा ५
भगिनी-रत्नहरा मधुवरि तो कोपे परि सख्य घडे
अक्षोहिणि महस्वचतुष्टय घे हरिंसीं गांठि पडे ६
घनरथ गतसगळ धरुनि पुरा नें वरद विधि करी मुक्त
अर्जुन वाळी हरिति म्हणुनि मद सुर मुनि झाले युक्त ७
रवि राहु स्वर्ग-ज-फळ-मनि शिगत वज्रें मूर्च्छित झाला
क्षांभे पवन उठवि विधि बहु वर सुरवर देती त्याला ८
हें मुनि कथि जाय मग स्व-सखे सत्कारुनि बोलविने

साकीरामायण. (१६१)

सुरवर-मुदित-पवनजें प्रभूपदिं स्वशिरोलक लोळविलें ९
 गर्भवतीसहि-जन-निंदेस्तव यश रक्षाय्या टाकी
 लवणास्तर मर्दुनि शत्रुघ्न प्रमुदित करि मुनि नाकीं १०
 मृत विप्र-तनय उठवी प्रभु हय-मेधीं कुश-लव-गीता
 स्वयशा सेवी दिव्य करवितां क्षितिमाजि शिरे सीता ११
 आठां पुत्रांनें दे राज्य प्रभवर करि सत्या जी
 धर्मी अत्यादर कळवि जना इंद्रजिदरिस त्यागी १२
 माता तारुनि अमूर-स्तुत-गति दे पुरवी श्रितकाम
 संतानक-लोकीं जन ने वरि वेंकुठ-प्रिय-धाम १३
 मंत्रगर्भ हैं श्रीरामायण रामनंदनें रामीं
 नमुनि बाहिनें हृदय रमाया प्रभुच्या चरितां नामीं १४

घनाक्षरीरामायण

श्रीरामाच्या नामें पाप नाश भंगे साग ताप
 ऐसा अन्याचा प्रताप कोणाहि मंत्री नसे १
 चेतां श्रीरामाचें नाम लाभें श्रीवेंकुठीं धाम
 होती सिद्ध ध्याता काम इच्छा न स्वल्पा वसे २
 सिद्धी सर्वां दारी स्पष्ट विघ्न-स्वांतीं मोठे कष्ट
 षड्वेरी ने स्थान-भ्रष्ट धाकें वांचावें कसे ३
 नामीं निष्ठा होतां मात्र व्हावें स्वःसत्कारा पात्र
 शक्रादि स्वर्गस्थ छात्र जैसे आचार्या तसे ४
 श्री-सूर्याच्या वंशीं भूप दशरथ मिंधु धर्म-रूप
 तदन्य कासारादि रूप तेंमे राजे वाटनी ५

१ स्व-शिर-अलक-आपल्यामस्तक संबंधी केला. २ स्वर्गलोकांच्या सत्कारास.
 ३ शिष्य. ४ सरोवरादि. ५ विहीर. + वाणि. ६ षड्विंशत काम, क्रोध, मोह, मोह, मद, मत्सर.

(१६२)

मोरोपंत.

तो श्रीवसिष्ठाचा याज्य अयोध्वंत करी राज्य
प्रजांसि दे सरव प्रोज्य शत्रु उरीं फाटती
शौर्यैदार्यादि उदार ज्याचे श्रेष्ठ गुण फार
सुधारसाहुनि सार त्रैलोक्यांत दाटती
ज्याच्या यशें साधु तुष्ट तेजें नम्र-ग्रीव दुष्ट
अर्थी नाहीं झाले रुष्ट कीं कामना आटती २
प्रजाऽवनीं जाय काळ वृद्ध होय धरा-पाळ
संतान-चिंताऽग्नि-ज्वाळ तप्त करी त्या सदा
सुमंत्र-सचीव युक्त सनत्कुमाराचें उक्ते
सांगे होय आधि-मुक्त रघुराज तो तदा
यथाविधि हयमख करी शतक्रतुसरव
उरों दे पहायास रवे न विमान-संपदा
अग्नि दे पायस-पात्र भूप रोमांचित-गात्र
पाहे योग्य नतिमात्र ऋष्यशृंगाच्या पदा ३
पायसीं प्रवेशो अज जेणें उद्धरिला गज
ज्याचें पाद-पद्म-रज दुर्लभ विधातया
दिव्यान्माचे तो विभाग तिघांस दे महाभाग
ज्याच्याठायीं साऽनुराग त्या जोडिती हात या
गर्भवती होतां काय पाहे सुप्रभ न माय
हर्ष विश्वांत न राय लावी पातें पातया
झाले तयांचे दाहद शक्रसरवासि मोहद
वाटे आपण लौहद त्या सुवर्णदानया ४
कौसल्येसि झाला बाळ विष्णु विभुवन-पाळ
तें रुभ मध्यान्हकाळ , पूनर्वसू नवमी

१ पुष्कळ. २ भाषित. ३ आकाश. ४ शृंगऋषीच्या. ५ जन्मरहित (राक्षस)
६ शरीर. ७ डोहळे. ८ मोरोपंतदेणारा. + दशरथ. # यजमान.

घनाक्षरीरामायण. (१६३)

<p>होय हर्ष अनितम उत्सव उत्तम सम लंकेंत उत्पान-शत रावणचि चित्त-गत मोठा आनंद पुरांत वदों किनी भिदुरांत राजा होय पूर्णकाम ऐसें गुरु-मतें नाम हुजा कैकेयीचा सुत तद्रूप शील अद्भुत सुमित्रेचे दोघे वीर चक्षुशें नवाटे क्षीर तोक-चतुष्टयें जाय तत्सर्गें चुंबनें राय वसिष्ठ पदवी वेद स्वप्नीही नराहे खंद मृणु करे विश्व वश शंभु-वर्ण-सरव यश नर्मीतील जे चरण करा तत्ताप-हरण पुरवा भक्तांचें कोड प्रकटुनि गुण गोड विश्वामित्र तपोधन वृषितें तृषीता वने</p>	<p>जाय हृदयींचें तम अवेमीं अनवेमीं राक्षस बदले बनें जाडय-विष न बमी बहु त्याहुनि करांत तो काय मानव मी कौसल्यापुत्रासि राम ठेवी करी बारसें तो भरत साधु-स्तन त्या निवाला बा रसें लक्ष्मण शत्रुघ्न धीर अमृतहि सारसें आधि ताप बहु धाय जैसा भृंग सारसें ज्यांहीं लया जाय भेद मग मांगे पांचवा तुम्हां हरीं अरी शश गद्गु नित्य सांचवा यासें येतील शरण सर्वथेंच वांचवा रक्षा दीन जैसे फोड रमिकाम लांचवा त्याचें तोषवाया मन पीतां.द्यावें ज्यापरी</p>	<p>५</p> <p>६.</p> <p>७</p>
--	--	-----------------------------

१ अनित्य. २ कनिष्ठां. ३ श्रेष्ठां. ४ खेदार्थ (हाय). ५ अयोध्यांत. ६ वज्रांत. ७ चारपुत्रांनीं. ८ वृषहोय. ९ कमलांत. १० महादेवाच्या कोटीसारखा पांढरेपणा. ११ उदक. * सिंह. + धनुर्वेद.

(१६४)

मोरोपंत.

गुरुक्तें दशस्यंदन राम लक्ष्मण नंदन
अर्णी करूनि वंदन चित्तीं म्हणे हो परी
बळातिबळारुढ्या दोन विद्या दे गुण वदोन
प्रवास राज्यपदोन नवाटे त्याउपरी
प्रेमें अस्थ-शत-दान दे रामास बहुमान
गाधिज सत्कथा-पान करवी परोपरी
सुनी गुरु म्हणे हाण तोंचि सोडूनि सुवाण
ताटकेचे हरी प्राण राम लावी न क्षण
सिद्धाश्रम-निशाचर सुबाहु प्रमुख खर
संहारी हाणूनि शर करी यज्ञ-रक्षण
पुंरवधातें महाशूर मारीचा उडवी दूर
देवें झाला नाही चूर तो कीं तें विलक्षण
विश्वामित्र सभाजन करी स्तुतीस भाजन
सर्वरूपि सभाजन झाले तेव्हां सक्षण
अहन्येचा प्राव-भाव करी पादरजें बाव
पाप-शाप-दव-दाव राम विश्व-तारक
गौतमासि गृह-धर्म प्रवर्तवूनि दे शर्म
म्हणति तयासि चर्म-चक्ष नरदोरक
उद्धरिले मुनि-दार वदले तूंचि उदार
उघडिलें मुक्ति-द्वार सुकविला नारक
पोटी अपराध लक्ष घालिसी सदय दक्ष
पडरीं पासूनि रक्ष रामा हेचि मारक
सेवीत त्या भूकरास गेला जनक-पुरास

८

९

१०

१ दशरथ. २ हाय. ३ राज्य-पद-ऊन-राज्यपदापेक्षांउणा. ४ विश्वामित्र. ५ बाणवायूने. ६ पूजन ७ प्राव. ८ सभासद. ९ सानंद. १० पापणत्व. ११ पापशापरूपवनाचा दावानल. १२ मुख. १३ मनुजपुत्र. १४ मुनिस्त्री (गौतमपत्नी अहल्या) १५ नरकगति. १६ ब्राम्हणास (विवर्णाभिनास)

घनाक्षरीरामायण. (१६५)

<p> द्याया शत्रूच्या उरास कंफ जय जोडुनी करी प्रकट प्रताप हरी महेंद्राचा ताप बरी जानकीस चाप ईश्वराचा मोडुनी ऊर्मिळादि-कन्या-त्रय लक्ष्मणादिकां दे नय- धर्मज्ञ मैथिल भय संसाराचें सोडुनी मिळाला जामाता राम योगिजनाचा विश्राम नता देता मोक्ष-धाम बंधलेख खोडुनी </p>	<p> ११ </p>
<p> रुद्र-शिष्य भृगुराम रोधी मार्ग महोद्दाम रघुरामें त्याचें धाम लीलेनेंचि हरिलें मग रक्षो-बध-कार्य करावें सुर-सत्कार्य निववावे सर्व आर्य ऐसें मनीं धरिलें कैकेयीचें व्हाया इष्ट ताताचेंही सत्यादिष्ट सफळ करावया शिष्ट सुनि-व्रत बरिलें अग्नीनें सोडावें आज्य तैसें ज्यांत सुख प्राज्य </p>	<p> १२ </p>
<p> त्यजिलें समृद्ध राज्य यशें विश्व भरिलें सीता-लक्ष्मणा-सहित वना जाय सन्महित करी सुनि-जन्म-हित तप सिद्धि नेउनी चित्रकुटीं नगीं वास आदरी लक्ष्मी-निवास वल्कल अजिन-वास आंगावरि घेउनी स्व-जन-सह स्मरत तेथें माऽश्रु ये भरत मूणे श्रीरामा परत पायीं शिर ठेउनी तातासि दे तिळ-तोय मग सुप्रसन्न होय राखे सद्धुची सोय त्या पादुका देउनी </p>	<p> १३ </p>
<p> अत्रि अनुसूया नात माय मानी जोडी हात </p>	

(१६६)

मोरोपंत.

विराध-राक्षस-घात करी काननीं मग
महासुनि शरभंग भेटे तयास-श्रीरंग
सुतीक्ष्णासी पुण्य-संग साधी स्वामरनग
घटजाऽश्रमीं रमून काळ संहृदीं कमून
वैष्णवाऽस्त्रें घे नमून यशें भराया जग
धरी पंचवटी-पथ विश्व-गीत पुण्य-कथ
सुखी करी दशरथ-सरव जटायू खग १४
तेथें शूर्पणखा गंड म्हणे रामा सीता सांड
मजसीं विलास मांड बळें गळां पडली
बोले लक्ष्मणा जा वर ऐसें योगि-ज्ञानि-वर
तोही नबधं त्यावर सीता-घाता अडली
दंडी सौमित्रि सुज्ञान खंडी खड्डें नाक कान
चंडी ती त्या जनस्थान-नाथापुटें रडली
श्रीरामें स-सैन्य खर संहारितां निशाचर-
पतिस सांगे हे नर-हसें गति घडली १५
आहे मनुष्य-स्त्रीरत्न तयापुटें तुच्छ प्रेत
त्वदर्थ करितां यत्न ऐसें केलें मानवें
लंघिलासि नरें आज त्याची कांहीं धरीं लाज
साधिलें त्यां जें तें काज न देवें न दानवें
सोड वज्राऽधिक शर मार रणांत ते नर
हो त्या स्त्रीरत्नाचा वर यश जोडीं बा नवें
ऊठ बैसलासि काय लावि त्या म्हणाया हाय
शूरा तेजचि सहाय द्विजा जेविं जानवें १६
करी मारीचा सहाय मायावी राक्षस-राय
पंचवटिप्रति जाय राहे नभीं दडुन

१ स्वजनकृत्यतरु. २ अगस्त्यकपीच्या आश्रमी. ३ प्रयत्न. + साधुसमूही.
+ नामविशेष (कवि) त्यासि

चनाक्षरीरामायण. (१६७)

हेम-मृग होय खळ सीता-मनो-मीना गळ
 गळे एकत्र न पळ देवी मागे अडुन
 सांगे लक्ष्मणा अबन सोडी उटैज-भवन
 धांवें श्रीराम जवन- शरें ताडी जडुन
 रामापरि फोडी हाक हंस-स्वर करी काक
 घाली भूजा-मनीं धाक पृथ्वी-पृथ्वीं पडुन १७
 जानकी बदे हा तात झाला सर्वस्वाचा घात
 धांव जोडूं काय हात जा लक्ष्मणा नीघ रे
 तेव्हां तीस तीचा दीर सांगे तत्व धाया धीर
 माते टेंकुळसा हीर जळीं काय बीघर
 सौमित्रिच्या पाडी कौप-करुनी धिवेक-लोप
 हाणुनि कुशब्द-गेप हृदयास ती घरे
 करी सीतेसि नमन साऽश्रु तेथूनि गमन
 म्हणे त्या तमास मन राम-हृदी रीघ रे १८
 सौमित्रि जातांचि पाप मैघनादाचा ये बाप
 गरुडाच्या गृही साप तैसा शिरे दांडगा
 सीतेतें गो-द्विज-काळ हरी राक्षस भूपाळ
 जेथिं कुळ-भ्रष्ट-बाळ - हरिणीतें लांडगा
 जटाशु-सोडवी सून नगमे विभावंसून
 चूर्ण करी गीवसून रथ जसा सांडगा
 गवण कपट-दक्ष तोडी खड्डें त्याचें पक्ष
 म्हणे ये वधूसि रक्ष ऊठ पुन्हा मांड गा १९
 स्कंधीं वाहोनि ने मग कथ्यमूक लागे नंग
 पांचां वानरांत नंग सोडी सौत्तरीय ती

१ पर्णशालारूपगृह. २ पृथ्वीपासून झालेली जी सीता तीच्या. ३ दुःशब्दरूपबा-
 ण. ४ इंद्रजिताचा. ५ विभावसु-ऊन-अग्नीहूनउणा. ६ धरून. ७ पर्वत-
 ८ भूषणे. ९ स-उत्तरीय-पांधरलेल्यावस्त्रातह. १० सुनेला. ११ द्विग.

बळें सीतेसि हारून मृत्यु-भय न धरून
 पावे लंकेसि यरून तो खळ वायुगती
 तेथें अशोकवनांत तेणें रक्षस्त्री-जनांत
 तम करुनि मनांत ऐसी ठेविली सती
 येरीकडे रामराय लक्ष्मणें वंदूनि पाय
 स्व-वृत्त सांगतां हाय म्हणे व्याकुळ-मती २०
 लंघुनियां बहु कोस उदज देखतां ओस
 लागे दयीनेचा सोस राम हुडकी वनें
 पुसे साऽश्रु तो अंगांस मृग-भुजग-खगांस
 उच्च-शिखरां नगांस अति-व्याकुळ-मनें
 नाहीं मत्संगीं धालीस प्रेमें प्रवासां आलीस
 न स्मरलीस आलीस मोहिलीस न धनें
 हा सीते कां आला राग सोडिला कां अनेराग
 हा देवी हा प्रिये आग काय केले याजनें २१
 ऐसे विलाप करीत धैर्य सोडित धरीत
 वृक्ष वल्ली उद्धरीत आलिंगुनी जो देवीं
 देखिला मूर्छित तांत म्हणे घातीं महाघात
 घालुनि बल्कलें वात सिंची जळाच्या लवीं
 सांगे वृत्त व्यसु होय संस्कारुनी त्या दे तोय
 पोषितां रमदा कोय तसी कथा हे भवीं
 पुन्हा धुंडाळीतां वन अयोधुरवी-नासा-स्तन
 कापी लक्ष्मण स्तवन हास्यें वाढवी नवीं २२
 जो योजन-भुज अंध धरी वनांत कबंध

१ आकाशमार्ग. २ वृक्षांस. ३ पर्वतांस. ४ तप्तझालीस. ५ सरवीस.
 ६ प्रीति. ७ अरण्यंत. ८ बापासारखा (जरायू). ९ बांठा. १० संसा-
 री. ११ लोहासारखें पुखजीचें त्याऽऽर्पणखेची नासिका आणि कान. १२ ना-
 नविदीन (राक्षस).

घनाक्षरीरामायण. (१६९)

त्याचा वारी शाप-बंध अर्पी उत्तमा गती
 तपःश्रीच्या कबरीस भेदे मग शबरीस
 राम तें दे त्या बरीस जें सद्भक्त मागती,
 पंपा-श्रीनें वाटे ताप प्रिया-वियुक्त इलाप
 करी स्त्रिणसा विलाप बंधु बोधी मागती
 प्रभुचा पेटतां शोक म्हणे अयशासि ओके
 झाल्यें निंदितील लोक मानी परमा गती २३
 भेंटे मारुति पंडित व्हाया कीर्तनें मंडित
 सुग्रीवासीं अखंडित सरख्य होय तें करी
 नग कीश-महीवर दावी ये त्या गहीवर
 ज्याच्या नामें, वहीवर यम खडी विखरी
 मूर्त गौतमसत्यय सुगळामि दे प्रत्यय
 कोडे वालीचा अत्यय करुनी यशें भरी
 सुकंठ गज्य लाहून किष्किंधेमाजि राहून
 मेना आणवी वाहून बहु कोटी लोकरा २४
 मानेचा कराया शोध कस्तुरि दिग्देश-बोध
 धाडी ऋक्ष कीश योध त्यांत दक्षिणकडे
 जांबवदादि जे वीर गेलं हुडकीत धीर
 धावले सागर-तीर लंघुनी वनें कडे
 लोटला अवधि-मास सुग्रीवाचा दंड वास
 झाले जीवनीं उदाम प्रायंप्रवेश घडे
 महेंद्रीं संपातीनाम जटायूचा नेजो-धाम
 अयज तयामी राम म्हणतां गांठी पडे २५
 शोध मांगे द्रष्टा दक्ष आले त्याचे दग्ध पक्ष

१ पृथ्वीपति (राम) २ स्थान. ३ अलंकार. ४ सुग्रीव. ५ गौतम-मति-श्रव-
 ष-अहस्त्वैचंशुभदेव. ६ ब्रह्मह. ७ नाग. ८ बोलावून. ९ अन्तादि सर्वराक्ष-
 नमरावें बाडून एकामनीबमणें. १० तेजाचे स्थान. + स्त्रीलंपटसा.

(१७०)

मोरोपंत.

स्तवें वाटे शत्रुकक्ष वह्नि-मारुती उडे
 अत्याश्चर्यांत तें नोक सुरसा-सह मैनाक
 सिंहिका देवुनि हाक काढाच्या सुग्यां बुडे
 शत-योजनाऽब्धि-पार पावे लंका कांपे फार
 मुद्रो देवीस दे सार सांगे वारवाणी चुडे
 धैर्य सीतेसि देवून तच्छूडामणि घेवून
 संदेशाऽमृत सेवून पाडी आसाद-हुडे २६
 मोडी वृक्ष बहुलक्ष मारी शत्रु-पुत्र अक्ष
 जाय रावणा समक्ष बांधोनी घे तो बळें
 करीत तेजाचा लोप हाणी उरीं शब्देरोप
 आणी निंदूनीयां कोप म्हणे वांचा याबेळे
 कल्पद्रुम पुष्प-गुच्छ तो मानूनी कपि तुच्छ
 पेटविलें भव्य पुच्छ वस्त्रां वेष्टूनी खळें
 बिभीषणाचें न घुर जाळी राक्षस-नगर
 स्वर्गीं भीजवी मगर पुष्कळ-प्रेम-जळें २७
 पुरीं अग्नीसा पेटोन पुनःसिनेसी भेटोन
 उडे नगमे खेटोन लंघी सागरा जूवें
 दृष्ट अंगदादि कीश करी मग जानकीश
 तेव्हां बदले नाकीश-^{१०} मस्त ते हें गोरवें
 चूडामणि देतां राम भेटोनि पुरवी काम
 अत्यद्भुत दान साम मिळे सभाग्या नवें
 देवर्षि तद्यथा गात नाचे शक्र जोडी हात
 झाला धन्य तात वात पूजिला स्तवें भैवें २८

१ शत्रुरूपगवत. २ स्वर्ग. ३ मुद्रिका, आंगठी. ४ न्नीप रूप अमृत. ५ राज
 वाड्याची शिखरे. ६ शब्दरूप बाण. ७ नामविशेष (राजे रामचंद्राचे पूर्वज)
 ८ वेगानें. ९ जानकी-ईश. १० शंभू-अस्त-कल्याण असी. ११ वायू.
 १२ सदाशिवानें. + तत्-चूडामणि-त्यासी तेचें शिरोमूषण. † खेट-ऊन-
 आकाशी फिरणारे जेपसी लोहून उणा.

घनाक्षरीरामायण. (१७१)

भाट करावया वैज्य निघे द्यावा खळा हैज्य
 सिंधु-तीरासि ने सैन्य तेजें राखे राखवी
 बिभीषण ये शरण वीरी तज्जन्म-वरण
 लंका-राज्य दे चरण- नति-फळ दाखवी
 रुंद दशा लांब शान- गाथें सेतु अखि-मत
 करवी अद्भुत तंत यशोमृत चारुववी
 ज्याचा धरुनी आधार माया अंडाचा विस्तार
 करी नित्य चमत्कार नवे नवे लारव री २९
 नसतां उत्साह-हीन कोणही मंद बाळ जीन
 तही अहोरात्रें तीन उतराया लागलीं
 सैन्यें रामा रक्षायास नगणुनि लक्षायास
 फल दैल भक्षायास नगुंतोनि जागलीं
 अगानगांतें बाहून तळीं नभींही राहून
 क्षुधा तृषाही साहून कांहींच न भागलीं
 वीर-जनपदेशांत शिरोनि शत्रु-देशांत
 सुग्रीवाच्या निदेशांत एकमते वागलीं ३०
 सुवेळावरी चढून क्रोधें मनांत कढून
 शत धिक्कार पढून सुग्रीवानें ताडिला
 बळें दौर्युद्ध करून लंका-प्राकारावरून
 मुकुट-सह हरून तेज तळीं पाडिला
 विलासियासि अंगद तेंसा प्रिय जो अंगद
 शत्रु-शतासि भंगीद तो दूतत्वे धाडिला
 रामें बैद्यें जसा गेद कीं मारुनें शुष्क छंद
 संदेशों रावण-मद लीलेनें धि झाडिला ३१

१ दुरक्षरी- २ पायांफडल्याचें फळ- ३ विस्तृत- ४ ब्रह्मोदाचा- ५ जीर्ण
 (महोदारा) ६ पर्ण- ७ आहोत- ८ फलजुद्ध- ९ लंकेच्या तटबंधीवरून- १० बा
 हुभूषण- ११ त्राशदेणारा (मारणारा) १२ रोग- १३ पर्ण (पान) १४ निरोपनें- १५
 सवे-

(१७२)

मोरोपंत-

प्लवंग राक्षस कुड्ड झाले आरंभिते युद्ध
धर्मन्याया अप्रबुद्ध दवासुर नवळे
मरती तेजस्वी भटे काळे फार केले गट
तो तो मोठा खोटा धट अधिकचि खवळे
नादे मेरु-कंदरांग सिंह त्रासीं मंदरांग
करी भासे मंदरांग सेना-सिंधु ठवळे
गमें देतां पराभव वाटेना त्या खैरा भव
खोटा हर्ष बरा भव यशें विश्व धवळे ३२
इंद्रजितें व्हाया नाश दाशरथी नाग-पाश-
बद्ध केले अजयास सुग्रीवादि रडले
खळ नेववी सतीस द्याया शोक त्रास तीस
शीची ती त्यांच्या गतीस कीं निश्चेष्ट पडले
विजटा म्हणे न बध मोहा नाहीं झाला बध
आतां होतील सावध मूर्छेस सांपडले
धांवोनी ये पक्षिपाळ सर्व-सर्प-कुळ-काळ
धाकें पळाले जे व्याळ अंगा होते जडले ३३
मुख्य सेनांनी प्रहस्त होतां सेनेमह ध्वस्त
ज्यांचे कर्म अप्रवास्त तो स्वये करी रण
लक्ष्मणोरीं ब्रह्म-दत्त शक्ति हाणी महा-मत्त
त्या भंगीं होउनी यत्ने गम नहोता क्षण
म्हणे त्या झालासि भय्न प्राण-संकटांत मय्न
उद्यां ये साधूनि लग्न रावणा वरें म्हण
जाय पुरीं लाजे पाप चिन्तीं स्मरे प्राप्त-शाप

१ वानर. २ अज्ञाता, नजाणता. ३ बोळे. ४ मेरुपर्वताच्या गुहेंतरहाणारा.
५ मंदोदराह. ६ गर्दभा. ७ संसार. ८ जन्म. ९ गरुड. १० सर्प. ११ सेनापति.
१२ नामविशेष. १३ नारायण. १४ लक्ष्मण-उर-लक्ष्मणाचेवक्षस्थली.
१५ सज्ज. + मंदर-अग-मंदराचल.

घनाक्षरीरामायण. (१७३)

पावे मोठा अनुताप खोडी सोडीना पण ३४
 करवी दुर्गाचें त्राण उठवूनि महाघोण
 कुंभकर्ण धाडी बाण — तसा वेगें तो निघे
 लंघी आकार पळांत और्व सिंधूच्या जळांत
 तैसा त्या कीर्ती-बळांत वनीं वन्हीसा रिघे
 पाहे भंगे जय लेश न बळीं धरी बलेश
 किमर्थ मिळतां देश घ्यावे चावर विघे
 रात्रु-सर्पाचा सुर्पण जाय पुरीं घटकर्ण
 सुकंठ छेदुनि कर्ण दोनी तन्नासाहि घे ३५
 क्षोभे वाटे मूर्त काळ त्याचे राम विश्व-पाळ
 बाहु-पाद-कंठ-नाळ तोडी बाणांनीं रणीं
 बिभीषणाचे ते बोल मिथ्या म्या मानिले फोल
 मेला ज्या न लोकीं माल तो वीर-शिरोमणी
 सिद्धीस न नेतां काज गेला झाली मोठी लाज
 हाय काय करूं काज म्हणे लंकेचा धणी
 बोले मत्त अतिकाय ताना मर्त्य-भय काय
 सर्वा म्हणवीतों हाय मी पक्षींद्र ते फणी ३६
 अतिकायादिक बहूर पुत्र तेणें महाकूर
 अमर्त्य-व्याळांचे धूर महाबळ धाडिले
 लक्ष्मणादिकांहीं पर ते जन्ही अत्यंत खर
 रणांगणीं नक्तंचर केले व्यस्र नाडिले
 मेघनादें पुन्हा वीर ब्रम्हार्थें ते महाधीर
 दादरथी योध-हीर सर्व-मर्मां ताडिले
 बिभीषण वात-जात दोघे न पावले पात १२

१ किल्याचें-२ रक्षण-३ बळादब-४ तटबंदी-५ वडवानळ-६ वानरसैन्यांत-
 ७ एकशेंवीसबिघेजेंक्षेत्रें-८ गरुड-९ भार (समूह) १० रात्रीच्याठाशींफिरणा
 रे(राक्षस) ११ वायूपासूनझालेला(मारुती) १२ पतन.

(१७४)

मोरोपंत.

अन्य क्रुक्ष कपि-^१ द्वात ते मूर्छित पाडिले ३७
क्रुक्षेश सांगे उपाय मारुति वीरांचा राय
ओषध्^२ अद्रिप्रति जाय आणी त्याचें शिरवर
तदुधें विशाल्य योध झाले स्वस्थ लब्ध-बोध
शत्रु क्षणें अनिरोध ताप तसाहि खर
शृंग पावूनी ये तूर्ण करी स्व-जनाधि चूर्ण
राम म्हणे यशें पूर्ण हो हें विश्वां विखर
कुंभकर्ण-पुत्र कुंभ ससैन्य दुजा निकुंभ
आले ते शंभ निशंभ तसे युद्धासि खर ३८
सुग्रीव बात-कुमार त्यांचा करीती संहार
मेळविती यश सार जें न प्राप्त वासवा
सकराक्ष खरजात त्याचा प्रफ-बाणें घात
पाहोनीं देवर्षि गात होते त्या महासबा
माया-सीता-शिर छिन्न रामाचें हृदय भिन्न
सुग्रीवादि सर्व खिन्न करूनी शोकासबा
पाजी शक्रा^३रि हरीस देव भ्याले त्या अरीस
कीं तो कल्यांतापरीस वर्तला अयोसबा ३९
विभीषण हरी खेद सांगे माया-तत्व-भेद
मग त्याचा शिरच्छेद वीर लक्ष्मण करी
पुत्र-शोकें पंक्ति^४तुंड तापे जैसैं बन्हिकुंड
सीता माराया तो पुंड चंड नग्नासि धरी
स्मरे जानकी श्री-राम — चरण स्व-वध-काम
अति-निर्दय उद्दाम देखतां पुढें अरी

१ आस्वड. २ ओषधि-अद्रिप्रति. ३ शल्यरहित. ४ शिरवर. ५ स्वकीय
जनाधीनोपस्था. ६ इद्राला. ७ मोठ्यायज्ञास. ८ शोकरूपमबा.
९ ननासबाडिलतसा. १० दशमुख (रावण). ११ भयंकर. १२ नय-अ
सि- नागबीदलवार. + वानरांचेसमूह.

घनाक्षरीरामायण. (१७५)

रूपार्थ अमात्य त्यास स्त्री-हत्या नरक-वास
 देती ऐसी उक्ति वास- हेतु ऐकवी बरी ४०
 त्रेषी रावण कटक चतुरंग तें चटक-
 श्येनसे विश्व-घटक राम-बाण भासले
 बहुकोटी बहुलक्ष महाबळ युद्ध-दक्ष
 भिन्न होतां शिर वक्ष पडले ते पासले
 उठले कबंध फार रडले राक्षस-दार
 झाले देव प्रिय गार सर्व ताप नासले
 मरतां राक्षस लोक दशास्याच्या तो अस्तोके
 हृदयांत भंग शोक लोह-कीलसा सले ४१
 शोक-क्रोध-पराधीन दशास्य विचार-हीन
 निघे म्हणे मी वर्धीन दाशरथी या रूपां
 करितां विरथ रक्ष ईश्वर-शक्तिनें वक्ष
 लक्ष्मणाचें भेदी दक्ष तो नशके वारणां
 मोडी शक्तीनें काडून राम त्या भंगी ताडून
 देवदृष्टीचीं झाडून मद फेडी पारणां
 ओषध-अंग-शृंग पैळ — मात्रे आणी ११ महाबळ
 उठोनि सजे तो खळ रक्षोराज मारणां ४२
 भंगाचा नधरी वीट १२ पुन्हा युद्धास ये धीट
 तो उन्मत्त मानी कीट नर-कीश-वर ते
 राम प्रभु महीवर दिव्य-रथीं रात्रिंचर
 देखती स-महेश्वर सर्व देव वरते
 त्रेषी महेंद्र स्वरथ तयावरी पुण्य-कथ १३
 चढे करी त्या स-व्यथ झाले रक्त क्षरते

१ सैन्य. २ चिमणी आणि श्येनपक्षीसे. ३ वस्तुस्थल. ४ मस्तकरहितपडे.
 ५ राक्षसस्त्रिया. ६ मोठा. ७ लोखंडाच्याविषयासारिखा. ८ राक्षस. ९ वक्ष
 स्थल. १० ओषधि-अंग-शृंग. ११ मारण्याविषयी. १२ किडे. १३ झवते. १४ चतुर-

(१७६)

मोरोपंत.

दोघेही परम कुद्ध अस्त्रज्ञ मांडीति युद्ध
अन्योन्यास्त्रतेजोरुद्ध कोणही न उपरते ४३
रघूत्तमं मग खळ केला व्याकुळ निखळ
क्षतांतुनि खळखळ रक्त त्याच्या वाहिलें
भवमे मंत्रें जसा भूत स्यंदन काढी प्रभूत
कोधें तैणें सृज-सूत— कृत्य तें नसाहिलें
सारथि धर्म-स्मरण दे त्या तो हस्ताभरण
नगणूनियां मरण आरंभीं जें राहिलें
सकोधें सिंहें करीस जैसें शरभें हरीस
तैसें दशास्या अरीस रघुवीरें पाहिलें ४४
कुंभज मंत्र रामास सांगे वाढवी धामास
मूर्त रवीहि कामास पुरवाया दे वर
सप्त-अहोरात्रें रण ज्यांत विश्राम न क्षण
खळा धिक्कारुनी पण करी शची-देवर
जें खंडी तें उठे शिर पळ नलावी उशीर
शतदां भ्रमांत शीर म्हणे थकले वर
देव रामा बाण सोडुं हुं पुन्हा मस्तक तोडुं
म्हणुतां होवूनी खोडुं पडे न कलेवर ४५
मातली म्हणे बा जाण जो ब्रम्ह-निर्मित बाण
तो याचे नाशील प्राण त्वदाज्ञा नमोडितां
श्रीरामा देतां स्मरण शत्रु पावाया मरण
नकरी काळ-हरण ब्रम्हास्यासीं जोडितां
झालें ब्रम्हांड सकंप तेजो-जित-शान-शंप

१ परस्परान्यातेजानें कोंडले ले २. मोग. ३. नामविशेष (पक्षी) त्याणें ४ मिं
हास. ५. रावणाला. ६. अगम्यमुनि. ७. तेजास. ८. विसाया. ९. इं
द्राणीचादीर (राम) १०. नामविशेष (इंद्रसारथि) ११. तेजानें
जिंकित्या आहेत शंभर विद्युत्प्रताप्याणें.

धनाक्षरीरामायण (१७७)

उसळे म्हणत संप नादें खळा सोडितां
 होय शब्द कडडड दिगंतांत गडडड
 दशकंठ धडडड पडे ऊर फोडितां ४६
 पडतां दश-कंधर हत-दोष निशाचर
 पळों लागले पाप्मर ते कपींनीं मारिले
 मत्त मद्य-मांस-पुष्ट देव-द्विजां-वरी रुष्ट
 क्रक्ष-प्लवंगांहीं दुष्ट सर्व शत्रु सारिले
 श्रीरामें मारुनी पाप दशास्य राक्षस क्षमाप
 देव-ब्राम्हण-ताप ऐसे सारे वारिले
 केले चक्षुःशस्त्र-पूत न स्पर्शले यम-दूत
 झाले पूज्य पुरुहूत-लोकीं भवीं नारिले ४७
 झाली दिव्य-पुष्प-वृष्टी देवांची निवाली दृष्टी
 आनंदें कोदली सृष्टी दिव्यें वाद्यें वाजलीं
 पायलीं सङ्घट्टें मह नाग-खग-मृगांसह
 तेजें स-नक्षत्र-ग्रह-मंडलें तीं साजलीं
 जयजयकार शत-कोटी प्रतिनाद तंत
 त्याहीं सत्य-लोक-गत गेहोंदरें गाजलीं
 लाजले विघ्न सकळ दोष जाहले बिकळ
 पडे दुरयांसि न कळ रामोत्कर्षे भाजलीं ४८
 हर्षल्या चुकतां जाच अप्सरा करीती नाच
 चारणांनीं स्तोत्र साच रामापुढें मोडिलें
 गंधर्व-श्रेष्ठांचें गान संतर्पी सर्वांचे कान
 राम-ब्रह्म-यानें भान मुनीं द्रानीं सांडिलें .

१ पृथ्वीपति. २ नेत्र आणि शस्त्रांही कस्तुरपवित्र. ३ इंद्रलोकीं. ४ संमारी. ५ सत्-बुद्ध-साधुसमूह. ६ उत्साह (आनंद). ७ विस्तृत. ८ गेह-उदर-गृहाचे मध्यभाग.

(१७८)

मोरोपंत-

करुनी राक्षस-क्षय संपादिला महाजय
रामें नामें भव-भय मूढाऽज्ञान खंडिलें
जैसें पृथ्वीचें वसन तैसें दुस्तर व्यसन
गोष्पदसें तें सहन करुनी ओलांडिलें ४९
मंदोदरीसह काँय नगणुनी मृदु पाय
तरी धांवल्याचि हाय वदत त्या बायका
म्हणती तूं सिंह शश देव प्रख्यात हें यश
झाली गति ऐसी वश होतां पुण्य-सायका
कोण तें संकट खोल रनेहाचें उडालें ओल
कायु अपराध^५ बोल राक्षसांच्या नायका
श्रीत-चित्त सब्यथ न हो साहो शोक-ग्रथन
साधुरीतीचें कथन प्रभूच्याचि आयका ५०
बिभीषणा दयाघन म्हणे तापे माझे मन
करीं विलाप-शमन समजावीं या सती
माळा तापल्या गुचीस तशा शोकाच्या कचीस
सांपडल्या ज्या शचीस मान्या दीना भासती
क्रिया प्रिया साधायास योग्या पापा बाधायास
जी गती ते लाधायास ब्रावी प्राप्त यास ती
ममाघेष-यथा तव^१ ऐसें वदे सीता-धव
ज्याच्या नामें यशें भव-ताप सर्व नासती ५१
बिभीषण-श्रीमदुक्त प्रेतत्वापाक्तनि युक्त
जें करी तें कार्य युक्त साधी जैसा नंदन
पूजिला मातली पाय बंदूनी घेरुनि जाय

१ यत्न (सखद्र) २ स्वाधीन. ३ मदनाला. ४ ऐकणारोंचें अंतःकरण. ५ व्यथायुक्त. ६ सहन करी. ७ इंद्राणीस. ८ यथातथा ममापि एषः मू. ज मातुझातसा माझाही हा असो भाव. ९ सीतापति (राम). १० संसारसंघर्षीस ताप. ११ श्रीमद्-उक्त. १२ पुत्र. + देह.

घनाक्षरीरामायण. (१०९)

जेथें त्रिदेवांचा राय तेथें दिव्य स्थंदन
 रावणाचा साधु-वर बंधु श्री-जानकी-वर-
 प्रिय जो संताप-हर-गुण जैसा चंदन
 लक्ष्मणाभिषिक्त पद पावे ज्यांत नाहीं गंद
 करुनि श्रीराम-पद-पद्मा भावें वंदन ५२
 राम म्हणे मारुतीस बिभीषणाऽनुमतीस
 घेरुनि जा भेट तीस अक्सर पाहुनी
 कर्णवी मी मदनुज हा लक्ष्मण महाभज
 आहों कुशल नीरुज युद्धायास साहुनी
 भस्म झालें रक्षो-बळ मेला दशकंठ खळ
 त्याला दिलें तिळ-जळ बिभीषण दाहुनी
 ऐसें सांगुनि तदुक्त ऐकोनी चे खरायुक्त
 जैसा हंस लब्ध-मुक्त मानमान राहुनी ५३
 राम-विश्लेष-भीषेस पाहे मारुती सीतेस
 जैसा मुमुक्षु गातेस गुरूपदेशा वरी
 सांगे अभूचा निरोप होवूं न दे वर्ण-लोप
 जेमें कल्पद्रुचें रोप बहु जनन करी
 संदेश-श्रीराम-मुख देवींस दे महास्वय
 निर्धन देवाचा रुख भेटतां जयापरी
 त्या संदेशाऽमृते धाय म्हणे वेंलोक्याची माय
 योग्य नाहीं दायें काय होय प्रसन्ना बरी ५४
 मारुती म्हणे त्यावर मज आवडे हा वर
 देतां न हात आवर ज्याहीं तुज जाचेलें

१ देवांचा-२ राजा (इंद्र) ३ रथ-४ लक्ष्मणअभिषिक्त-५, रोग-६, बि
 भीषणाच्या अनुमतास-७ सीतेस-८ समय-९ मत-अनुज-माझाबंधू-
 १० निवेगी-११, राक्षससेन-१२ बोलावून-१३ मिळाले आहे मीतींज्या-
 १४ रामविजोगामें भ्यालेलीस-१५ गुरु-उपदेश-गुरुच्याउपदेशास-१६ नि
 र्गुरूपअमृतानें.

(१८०)

मोरोपंत.

त्या या राक्षसी मारीन दुःख चित्तीचें सारीन
राहिलें पाप बारीन म्यां हें प्रिय याचिलें
सीता म्हणे राम राम यांहीं केलें उक्त काम
जैसें अन्न मांस आम याचकातें याचिलें
दासीकडे काय दोष यावरी न करीं रोष
ज्यांत दया तेंचि तोष व्याया कर्म वाचिलें ५५
सदुक्त ऐकोनि बात- पुत्र बंदी जोडी हात
म्हणे धन्य तुझी मात श्रुतीसींच तौलती
युक्ता रामाची तूं धर्म- पत्नीवत् सद्यश- धर्म
विश्वाचें पावोनि शर्म शीलें साधु डोलती
सांग निरोप पतीस ४ ऐसें प्रार्थी तो सतीस
जीच्या गुणाच्या ततीस नाहीं कोही मोल ती
मन्यूळें ज्या महायास वांछीत्यें त्या पहायास
पायांपाशीं रहायास ऐसें झाली बोलती ५६
कपि सीतोक्त रामास अर्पि तो भक्ति- धामास
कथुनी तिच्या कामास पुरवाया आणावी
बिभीषण सरमेस सांगे सत्यच रमेस
अळंकार परमेस याया आधीं न्हाणवी
शिबिकेंत ती वाहून स्वयें जवळ राहून
येत्या प्रभुते पाहून पाय आली जाणवी
तीकरवीं अग्नि- स्नान करवूनी शुद्ध- ज्ञान—
मूर्ति जीचें लोक स्थान त्या शंकेतें खाणवी ५७
ब्रम्हादि देव गंधर्व योगी ज्ञान- सिंधु शर्व
शुद्धत्व वर्णिती सर्व देव व्योमां राहूनी

घनाक्षरीरामायण. (१०१)

अग्नी स्वयं आणी तीस स्थापी रामाकीं सतीस
 शोभे शोभवी पतीस दिव्य प्रभा लाहुनी
 पुत्राते सबहुमान तात सोडुनी विमान
 आशीवदि शतमान दे आलिंगी बाहुनीं ५८
 सातेचें पवित्रपण एणें जय-प्रदरण
 पावला सिद्धीस पण आनंदलों पाहुनी ५८
 श्रीरामातें म्हणे शक्र उद्धरीला हस्ती चक्र-
 धरें खां बधूनी नक्र जैसा नैसा हा जन
 गर्व-विषाच्या रुखास मारुनी दशसुरवास
 देवराज श्री-सुरवास केला भव्य भाजन
 राघवा मूं साधुनाग सभाग्यांत महाभाग
 कांहींतरी वर माग घडोंदे सभाजन
 सागर तूं अन्य कूप तत्कीरीद दीपूरूप
 त्यांहीं खलशंचें भूप कळत नारांजन ५९
 ऋक्ष कीश झाले प्रेत तेणें माझे विघ्न चेत
 ते उठीच मृत-दीत जैसा ऊठवी घन
 ऊठवीले जैसे कप्त सद्गुण नहोतां लुप्त
 होते प्रभ-प्रेम-गुप्त ते जेविं लुब्ध धन
 वेदिती प्रभ-चरण ज्यांहीं वरिलें मरण
 पावे करीतां स्मरण विस्मया त्याचें मन
 होवूनी आनंद-वश गाजवीता दिशा दश
 म्हणती श्रीरामें यश दिलें भक्त जे जन ६०
 विभिषण म्हणे पाव माझा खलसत्कारी भाव
 भक्त-वत्सल हें नाव प्रभो तुला साजतें .

(१८२)

घोरोपंत.

श्रीरामा त्वां बलहीन बंधु-त्यक्त जैसा जीने
तारिला व्यसनीं दीन यश विश्वां गाजते
राम म्हणे महियोग वत्सा भरता हृद्रोग
त्यावीण भोगाच्या भोग बापा मन लाजते
मना तुझे हरिशील केले फार करीशील
जे लक्ष्मीनीं बरीशील इष्ट राहो आज ते ६१
सकीश सकीव पूज यांत मत्पूजन तूज
सरख्या सांगितले गूज नशकें रहावया
आतां मला न होकर बापा उपाय तो कर
जेणें पावेन लोकर भरता पहावया
करी तसेंच तो धीर पूजी सकीवादि वीर
कीं भक्ताच्या नसे धीर वियोगा सहावया
यश मेळवी धवल जेवीं सुधेचा कवल
शीघ्र आणवी जवल पुष्पका बहावया ६२
रक्षकपीशांचा हेत जाणुनि तयांचें चेत
हर्षवी सैन्या-समेत त्या सरख्यांतें घेउनी
सदार साऽतुज राम पुष्पकीं विश्वाभिराम
भक्त कल्याणुमाराम बैसे स्तुती सेउनी
निज-विजयाचा हेतु महा-पाप-धूमकेतु
सीतेतें दाऊनि सेतु अत्याश्चर्य देउनी
युद्ध-वियोग-चरित-सुधा कर्णांत भरित
जाय गुहेतें खरित भान लया नेउनी ६३
श्रीचा पूरबाचा कामू तारेतें आणवी राम
मुख्य-स्थियांसह धाम सोडुन ती पातली
वेदाचें मानिती उक्त सर्व ज्ञातें व्हाया मुक्त

१ जीर्ण (म्हातारा) २ राक्षस आणि वानर श्रेष्ठत्वाचा ३ भक्त-कल्याण-
आराम-भक्तांची कल्याणवृक्षांची बाग ४ गृह.

घनाक्षरीरामायण. (१८३)

मानूनी प्रभक्चें युक्त देवरासीं रातली
 साध्वींच्या पंक्तींत ठाव. पावले जयेचें नाव
 रामीं शुद्धप्रेमें भाव भाग्यें नाहीं मातली
 श्रीमत्प्रीयेनें ती फार आदरूनीयां उदार
 गणासह परिवार, पुष्पकांत घातली ६४
 श्रीतें सांगे शत्रु घूंक सूर्य तो हा ऋष्यमूक
 जेथें वियोगाची हूक सखीव-मंवे शमे
 हे पंपा सरसी जाण येथें तापले मत्वाण
 त्वद्विश्लेषीं काम बाण हाणी काळसा गमे
 स्वच्छ खच्छीलसें अर्ण पद्म खदाननवर्ण
 पिके तापवाया कर्ण पंचम विष वने
 कांते हा मतंगाश्रम येथें गेला माझा श्रम
 शबरी उडवी भ्रम चित्तींचा मनोरमे ६५
 चारकोस ज्याचे हात हा त्या कबंधाचा घात
 करी तुझा दीर वात जैसा तरुचा सये
 तो हा षट येथें तात जटाचू पावला पात
 नाकीं तद्यथा गातात जयाचा वीट नये
 या गोदेतें प्रणिपात करीं तीर्थ तीर्थघात
 इच्या पोटीं म्हणे मात - रवत्ये महादये
 जीचे अमृताब्जदात तोय सयदा अयात
 याम पंचवटी शीत- खनी हे शुभायशें ६६
 कुंभजीचा मनोरम शरतंगाचा आश्रम
 हा अत्रीचा जेथें श्रम आमुचा नगहिला
 तो हा चित्रकूट-गोत्र ज्याचें पुण्यप्रद स्तोत्र

१ दिरासीं (सखीवासीं) २ पुष्य ३ सरोवर ४ उदक ५ त्वत्-आनन-वर्ण
 ६ कोकिल ७ तीर्थसमूह ८ गोदेच्या ९ अमृतासारिरंघशुद्ध १० सु
 खाचीखाण ११ अगस्तीचा १२ चित्रकूटपर्वत १३ स्वरभेद १४ मात
 अवल-अद्वयकरणकरत-

साधूनीं जो अग्निहोत्र तेसा प्रेम पाहिला
 कालिंदीतें हस्त जोड आंताइचें नाम लोडे
 इणें करुनियां रोड महामोह दाहिला
 ज्याचे देव-मान्य दास भरद्वाजाचा आवास
 हा दे दोषा जैसा त्रास पक्षींद्र महाहिला ६७
 गंगेतें डोळे भरून बहा नमन करून
 संकटाब्धीतें तरून आलीस इच्या बळें
 सीते करीती हे धन्य भक्ता असें तीर्थ अन्य
 जाहीं ताप भव-अन्य सर्व वारिती पळें
 उद्धरीती नित्य लक्ष जीव नमूणतां रक्ष
 लाजविलें गुप्ति-रक्ष पीयूष इच्या बळें
 देती पीतां मुक्ति-वद गंगास्तवें मोह-गद
 केला तेजें ध्वस्त-मद जैसा तो कळी नळें ६८
 हें गुहाचें शृंगवेर सीते तें साकेत हेरें
 नमस्कारीं वाटे घेर पूर आपुढें दुजें
 याचें शक्राधिक रूप त्राते सिंधु अन्य कूप
 लोभें झाले भग्न भूष फार करुनी झुजें
 बहु मान्य हें हरीस नाकींच्या पुरापरीस
 वाटे वृथाच्या अरीस पद आपुलें खुजें
 देवि शरयूंत स्नान करीशील सुधापान
 देसील अर्थिष्ट दान प्रिय पूरेलं तुझें ६९
 कपी पाहूनी उडून ते नभासती उडून
 आनंदाब्धीत बुडून आले-देव वांनिती
 सुगीव राक्षस-वरे नभीं गेले दूरवर
 मिळाला दुर्लभ वर ऐसें मनीं मानिती

घनाक्षरीरामायण. (१८५)

श्रीरामाची सेवा-जोड पुरवीती सर्वे कोड
 शक्राची संपत्ति गोड नव्हे मोटी हानि ती
 म्हणती हर्षेनि जय कीर्ति महा लाभे नय-
 धर्मज्ञेश प्रभुरये-मेवं भाग्य वानिती ७०
 श्रीभरद्वाजाचे पाथ वंदी प्रेमें रामराय
 तो म्हणे मी कल्ल काय त्रिय सांग वासरा
 श्रान्त-तृषीतांहीं पान करीता त्या वृत्तिदान
 देता मानूनीया हान वीट नयावा सरा
 केलें देव-द्विज-कार्य सरवा मानुज सभार्य
 आलासीं नीबाले आर्य जोडाया नयांसरा
 भरता-शत्रुघ्ना-सह पावा द्या स्वाश्रिता महे
 करा दीनी अनुग्रह भीतांस व्हा आमरा ७१
 कल्पद्रुमाधिकसेव नता मुक्ति-सरव मेव
 म्हणणारा राम देव सद्धधुते आठवी
 जेवीं शंकर गुहास तेवीं ससरवा गुहास
 सरवे कराया सहस माकृतीनें पाठवी
 राम-सेवा-लाभ-रत निषाद तोही भरत
 सात्विक भाव स्मरत दयाघना आठवी
 असता तरी पाहून वेगे हर्षते लाहून
 रोमांच देही वाहून तो स्पर्शता पाठवी ७२
 पायीं मस्तक ठेवून विन्ता आनंद देवून
 आज्ञा सुनीची घेवून दृष्ट कराया बळे
 फळ-समृद्धि हा वर मागोनि तो क्षमावर
 चटे ज्योमयानीवर भेटे युद्धानें पळे

१ धर्मज्ञ-ईश-धर्मज्ञाणांचा स्वामी. २ प्रभु:-अर्थ-एवं-प्रभु द्वाजसे. ३ हानि. ४ सरोवरास. ५ दिवसास. ६ आनंद. ७ सेवनकर. ८ कार्तिकेयामे. ९ कोटी. १० विमानावर. ११ कल्पद्रुम-अधिक-सेव-क-यष्टीपक्षी अधिकसेवाया येणारा.

(१८६)

मोरपंत.

तथासह निघे मग तोयद चातक-खग-
सह जैसा सर्व जग तर्पाया प्राज्यें जळें
पादुका शिरीं स्मरत स-गुरु-जन भरत
आला प्रेमाश्रु क्षरेत बाष्प-निरुद्ध-गळें ७३
उतरे यानावरून पायीं पादुका वरून
भेटे उरासीं धरून त्या साधुजा तापसा
नाहीं हर्षविला चीर वाहून चरणीं शीर
म्हणतां बा मागें फार ऐसें करी तापसा
त्याचा हरी सर्व खेद बोले प्रिय जैसा वेद
नुरवी निळही भेद बहु द्रवे बापसा
जोडी गुरुजना हस्त पौर तोषवी समस्त
ज्याच्या नामें होती ध्वस्त वैरी महापाप सौ ७४
नेदिग्रामीं तो श्रीरंग भरतादिक अभ्यंग
सर्व-लोक-शोक-भंग करावया करवी
स्वसखांचे युद्ध-क्लेश नावी स्वसमान-वैश
रम्य-रूप मानवेश रामचंद्र धरवी
कपि-राक्षस-भटांस संगर-रंग-नटांस
जय-मंगल-घटांस आणी शोभा वरवी
सुःश्री-सुधांशु-वृष्टीस करी मातांच्या दृष्टीस
राम समस्त सृष्टीस पुरीं जातां भरवी ७५
शिरे साकेतीं गेहांत दीप कीं प्राण देहांत
लेश न्यूनस्व स्नेहांत न प्रवासें दाविलें
करूनीयां बहुमान प्रार्थूनी देवासमान
वित्तेशाकडे विमान रामभद्रें लाविलें

घनाक्षरीरामायण.

सामें कैकेयीचें मन निबवी तो दयाघन
 मंथरा-दुर्मत-वन-बन्हिनें जें ताविलें
 अभिषेचितां स्व-याज्य देतां श्रीवसिष्ठें राज्य
 विश्वें आपुलेंचि प्राज्य भव्य भाग्य भाविलें ७६
 युवराज तो भरत केला जो न लोभ-रत
 ज्याचें हृदय भरत जाय भक्तिच्या रसें
 करूनी तेजो-विस्तार हरूनी शोकाश्रुधि-भार
 चित्तें दृष्टें केलीं फार सूर्ये जैसीं सारसें
 रामें प्रजा प्रजासेम पाळिल्या न त्रासी यम
 मानिति पावुनि शम न कैवल्य सारसें
 ज्याच्या गेहांत यदुक्त वेद ज्यातें ध्याती मुक्त
 तत्क-सन्निधान-युक्त लग्न मुंज बारसें ७७
 विश्व-गीत राम-राज्य ज्यांत पूरूषार्थ प्राज्य
 जैसें सरसीचें आज्य पूज्य सर्वसर्पितें
 अमृताचें यश काय सेवीत्या म्हणवी हाय
 करूनी अजर काय देवांतेंचि तर्पितें
 पंक्ति-भेद करी खळ छेदवी राहुचा गळ
 विषय-सेवूना बळ मत्तपण अर्पितें
 नाहीं दया जया लेश मेल्या दावीतें स्व-देश
 देतें अर्थिजना क्लेश सौध्वमान्य दर्पि तें ७८
 ऋषि भेटले रामास जयश्री-कीडा-धामास
 प्रेमें त्या पूर्ण-कामास कुंभसंभव स्तवी
 देव-गो-ब्राम्हण-काळ मारीला राक्षस-पाळ
 केला विश्वाचा सांभाळ कीर्ति गातील कवी

१ राजा-ज्या हाताखालीं कामकरणास (दिवाण) २ कमलें. ३ अपत्यवृत्त्य.
 ४ मोक्ष. ५ श्रेष्ठसें. ६ सकल घृतांतें. ७ जरारहित. ८ गर्विष्ठ. ९ अ
 गत्यमुनि. + साधु-अमान्य.

बुधा तुझी कथा-माय कथा इच्छापुढें काय
 इतें आयके जो गाय त्या हे सर्वदा नवी
 धाक काळा भैरवास तुझा आम्हां स्वेर वास
 करूं जगा-कैरवास तूं प्रभो शीत-छवी ७९
 उग्र रावणापरीस मेघनाद जो हरीस
 जैसा शरभ हरीस धरी संगरीं बळी
 श्रीगमा-मीनाचा दाश लीलेनें करितो नाश
 गत्रु-कंठी काळपाश तो तैसा पाडि छळी
 करूनीयां सत्ता पद घेता शक्र-दत्तापद
 हा दुःसहसत्तापद जेवीं स्युगीं कळी
 त्याचा सुदुर्घट अंत करे काळाहीचा दंत
 उन्मूळीला झाले मंत या यशोवृत्तीं अंकी ८०
 श्रवणीं धरूनी काम पुसे रक्षकथां गम
 सांगे सत्तपःश्री-धाम कुंभभू महामती
 ब्रम्हज पुलस्त्य-सुत तो विश्रवा साधि-नुत
 वैराग्यादि-गुण-युत ज्याची स्वधर्मी रती
 त्या दे कन्या भरद्वाज कमालीही रक्षोराज
 ती कैकसी मुनिजाज यक्ष-गुह्यक-पती
 त्याचें नाम वैश्रवण दुजीचे पुत्र रावण-
 कुंभकर्ण बिभीषण तीसरा भला अती ८१
 दशानन निशाचर तपें होमी शिरें रघर
 ब्रम्हयापासूनी घे वर कपी नर नगणी
 शत्रु-सर्पाचा रूपर्ण निद्रा मागे घटकर्ण
 बैगड घे त्यजी स्वर्ण भ्रमवीला त्याक्षणीं

१ स्वच्छंद. २ जगद्रूपकमळाम. ३ चंद्र. ४ इद्रास. ५ सिंहास. ६ कोवी.

७ इशालादिलीआहेविपत्तीज्याणें. ८ यश-अंबुज-कीर्तिरूपकमळी.

९ अगस्त्य. १० साभूमीकृत. ११ भ्रमर. १२ दुमह-सत-तापद-सोसम्भक्त
 कठीण अससाभूलासत्तापदेणारा. १३ मुनिजा-ज कर्षिकन्यापासून झालेला

घनाक्षरीरामायण. (१८९)

बिभीषण वरी धर्म पावे चतुर्मुख शर्म
 त्या पाहोनी शत्रु कर्म अमरत्व दे धणी
 कुंभकर्णाऽनुजा नाम जीचें शूर्पनखा धाम-
 महाबळाचें जी काम- रूपा होय देखणी ८२
 अग्रजाचें तात-दत्त लंकापद हरी तें-
 दसकर्म करी मत्त होय वरांच्या बळें
 विश्वकर्माचा सर्पन्त मय त्याचें कन्यारत्न
 केलें स्व-कलत्र यत्न - परें दशास्यें ग्बळें
 कालकेय जो दानव विद्युज्जिह्वारव्य तो धव
 शूर्पणखावरी सवे भंगावे जेणें छळें
 वैरोचन-कन्या- नाव तिचें वज्रज्वाळा भाव
 कुंभकर्णी धरी वाव मानी ती अन्य स्थळें ८३
 शैलूष गंधर्वेश्वर तत्कन्या सरमा वर
 तीचा बिभीषण हर शैलपुत्रीचा तमा
 वंदूनि गुरुचे पाद पुत्राचें अभिमंवाद
 नाम ठेवी मंघनाद कीं न्याचा तेंसा घमा
 मांजे राक्षसांचा राय लागे कगया अन्याय
 ऐके श्रीदे म्हणे हाय बोधी दूताःस्यं अमा
 धर्मे माझा सरगा गर्व झाला वा नृधरी गर्व
 अधर्मे बुडतें सूर्य नळे आपली रस्त
 संदेशों कोप प्रभूत यावे मारी श्रीदे-दूत
 नावरे क्रीडाचा ऊत जाय अग्रजावरी
 शस्त्राग्नीत यक्ष-होम करूनी यक्षेश सोम
 राहु तो पुष्पक व्योम- यान्न त्याचें हरी

१ शत्रु. २ आपलीस्त्री. ३ यत्न. ४ पार्वतीचा. ५ प्रतिबंधग्रहित. ६ कु-
 बेर. ७ महादेव. ८ पृथ्वी. ९ निरोपनि. १० पुष्कळ. + नव-
 तम्-अमकर्म- तेंतेंवाईटकाम.

(१९०)

मोरोपंत.

झालें तें विमान रुद्ध हास्यें नंदीश्वर कुद्ध
होय शापी कीं न रुद्ध- बोधातें मनीं धरी
विश्व-बंध जो कैलास तशा उन्मूळी शैलास
रुद्धबाहु त्या बैलास चिर महेश करी ८५

पेटे स्तवें सोडी रोष अर्पी खड्डु आशुतोष
ज्याच्या नाभें महादोष भस्म होती तो बळे
रावण हें ठेवी नाम शापनाश्रय आयु वाम-

देव दे असे न काम- प्रद अन्य कोंवळे
वेदवती सती शाप दे जळें दावि प्रताप
कीं करी स्पर्शोनी पाप अवयव ओंवळे
नी श्रीसीता तूंही विष्णु विश्वत्राना प्रभवविष्णु

त्वद्वास सदेव जिष्णु खड्डुणचि सोंवळे ८६
दीक्षित मरुत्त युद्ध नकरी होउनी कुद्ध

संवर्ताज्ञा मानी शुद्ध यशा भूप तो अरी
म्हणे म्यां जिंकिला भूप मी सिंधु हा तुच्छ कूप

भक्षी ऋषी कालरूप मोठा अनर्थ करी

गाधिज सुरथ दुष्यंत गय पुरुरवा संत

म्हणती भंगलों अंत त्याचा नचिंती धरी

अनरण्या हांसे पाप रावण त्या तो दे शाप

केली दाऊनि प्रताप वाणी त्याची त्यां खरी ८७

नारद रक्षःपाळास म्हणे जिंकावें काळास

बळी सोडुनी बाळास मानी वीर नच्छळी

भंगा तो यम-भटास जैसा सुद्धर घटास

कीं सिंह कैरि-घटास करी काळासीं कळी

१ पुष्कळ प्रकारांनी होणारा, किंवा विश्वाचें उत्पत्तिस्थान. २ इंद्र-३ वि
हीर. ४ हस्तीच्यासमूहास-+ शाप-अनाश्रय-शापनेनाशनपावणारेअ
से.

घनाक्षरीरामायण. (१९१)

पाडी नरकातें ओस ब्रम्हा सांगे बा हें सोस
 माझें वाक्य नहो फोस राहो दंड हा. बळी
 काळ-गुप्त होय राय राक्षसांचा म्हणे काय
 माझ्यापुढें अन्य जाय अन्यत्र जैसा अली ८८
 गर्व दे आत्म-मतीस जिंकूनि भोगवतीस
 दुर्बळ सर्प-पतीस मानी रावण मनीं
 निवातकवच योध करी तत्पुरीचा रोध
 पेटे तदा त्याचा क्रोध जैसा दावाग्नी बनीं
 ब्रम्हवाक्यें तयांसह सरव्य सोडुनि आयह
 साधी मायांचा संग्रह मान्यता दैत्य-जनीं
 कालकेयाचाही मोड रणीं जयाचाही जोड
 शूर्पणखा-भर्त्या दोड मारी संगरीं घनीं ८९
 वरुणाच्या पुरा जाय तत्पुत्रांचा समुदाय
 भंगी तेथें वंदी श्राय सरभी जीच्या पयें
 झाला विशाल क्षीरोद त्यांत श्रीसह प्रमोद
 युक्त करीसी विनोद रामा विष्णु तूं स्वयें
 ब्रम्हाच्या लोकीं वरुण ऐके हें तो निष्करुण
 नेत्रें जयाचीं अरुण-वर्णे मत जो जयें
 दैवर्षि-राजर्षि-नाग-कन्या हरी जोडी आंग
 शापीती करिती राग नकांपे शाप-भयें
 जोडोनी विजय थीर जाय लंकेंत तो घोर
 शूर्पणखा ताडी स्वौर रडे वदे फार हा
 भ्राता म्हणे वीरलोक झाला त्याचा सोडीं शोक
 तुला शोकद हें ओकें खरापाशीं जा रहा

(१९२)

मोरपंत.

जनस्थानातें ती जाय मावसी खराची माय
काहीं काळीजाचा घाय पावे परीहार हा
ऐसें दशास्यांचें कर्म वांटे ज्या अधर्म धर्म
धाता वैर-वज्र-वर्म दे त्या तोही मौरहा ९१
श्रीशुकसुरेवं जपून मेघनादानें खपून
सिद्धि साधिली तपून हें ऐकिलें रावणें
व्हणे तो योगेंचि चित्त व्हावें तप-महावित्त
कठिण निश्चळ चित्त योगमार्गी लावणें
कैसें सोसलें भूतल्य या फळा लागावा कल्य
वत्साला घडलें अल्य काळें कसें पावणें
जाणोनी मोठा उत्कर्ष पावोनी अत्यंत हर्ष
त्रेमाऽश्रु सोडिलें वर्ष भारी जसें श्रावणें ९२
विभीषण सांगे त्यास बा. म्यां केला जळीं वास
कुंभकर्ण तो आवास निद्रेचाचि हा सदा
योगीं यागीं नित्य मग्न मेघनाद ध्यान लग्न
तो झालें महत्त्व भग्न जें नभंगलें कैदा
माल्यवंताची जी नात या घनध्यानाची आत
नेली मधूनें या लात हाणिली तुझ्या पदा
परस्त्रीहरण छळ त्याचें झालें प्राप्त फळ
भंगा पापकर्मा स्थळ शून्य वन श्वापदा ९३
हें ऐकतां कोपे फार तो घे असौहिणी चार
महत्त्व निघे विचार दुजा चित्तीं नधरी
मधुवनाप्रति जाय कुंभानसी धरी पाय
द्रवे राक्षसांचा राय तीच्या आसातें हरी

१ पंचवटीतें. २ वररूपवज्रकवच. ३ शिव. ४ तपकरून. ५ पृथ्वीच्या
मायीनिजणें. ६ वृष्टि. ७ श्रावणमहिन्त्यानें. ८ राहण्याचें स्थान. ९ नामवि
शेष (राक्षस) त्याची. १० इंद्रजिताची. ११ लंपट.

तीणें भेटवीला कांठ झाला दशानन शांत
 पावोनी कैलास प्रांत उतरे त्या भूषरी
 नळकूबर दे शाप कीं न कांहीं गणी पाप
 रंभेवरी यातुक्ष्माप तो बळात्कार करी ९४
 गेला अमरावतीस जिंकाया शचीपतीस
 प्रार्थी विश्वाच्या गैतीस तेव्हां वृत्राचा अरी
 विष्णु म्हणे नास सांड जा त्या रावणासीं भांड
 काळीं संहारीन मांडे त्याचा सारा मी हरी
 ऐके वेंकुंठानें उक्त होऊनी स्व-सेना-युक्त
 होय संग-शंका-मुक्त महायुद्धातें कुरी
 भराया राक्षस-पाळ झटे पाक-जंभ-काळ
 मेघनाद भेका व्याळ तेंसा देवेंद्रा धरी ९५
 केला राक्षसांचा क्षय झाला दिकुंतुंडाचा जय
 पावे फार स्वर्ग भय नेला लंकेला धणी
 मोटे जंभ वृत्र पाक त्यांचा ऐसा नाहीं धाक
 म्याला मेघनादा नाँक जैसा पक्षींद्रा फणी
 नांवडे भोजन रोज पडलें काळीजा वेंज
 देवोंघ-नागांचें तेज जाय नेतो तो मणी
 ब्रम्हा म्हणे शक सोड वत्सा इष्ट वर जोड
 मागे अमरत्व गोड हें दे पुरीव धणी ९६
 धाना म्हणे तूं सत्तोके इंद्रजित् तुजला लोक
 म्हणोत न द्यावा शोक मेघनादा बा वळ
 अमरत्व न भूवर देतो मी आसभू वर
 घरें याजूनीयां वरी ऐसेंवि, ज्याचें फळ

१ राक्षसराज. २ विष्णुस. ३ नाटुणावळ, सिद्धता. ४ नामविशेष. ५ देव त्यांचा
 शक्ति. ६ द्वा. मुखान्चा (रावणाच्या). ६ स्वर्ग. ७ सर्प. ८ छिद्र. ९ सत्- तोकउत्तम
 अफ्य. १० पृष्ठीवर. ११ घे.

(१९४)

मोरोपंतः

मागे अर्न्तीत शतांग जन्मो होतां होम सांग
त्यावरी बैसतां गांगे घबळ जैसें जळ
तैसें मिळो यश रण-रंगां न घडो मरण
शत्रूचें प्राण हरण घडो मोठें दे बळ ९७
तथास्तु म्हणे लोकेश शक्राचा बंधन-केश
वारी भंग दुःख-लेश-मात्र बोधें उडवी
अहत्या-धर्षण-फळ झालें कर्मापुटें बळ
न चाले न झुके पळ भोग तेज बुडवी
रक्षीं कन्या-रत्न-न्यास दे पुन्हा न धरीं आस
म्या प्रसन्नें दिली त्यास तुला लोभ जुडवी
काम झाल्याही बल्लव करी न हित तल्लव
विवेक स्वर्दु-पल्लव लोभ-हस्तें खुडवी ९८
पापें झाला पराभूत वैष्णवें अध्वरें पूत
होऊनी तो पुरूहूत पुन्हा स्व-पदावरी
राम पुसे जेव्हां क्रूर रावण तद्रव चूर
करी ऐसा काय शूर नव्हताचि भूवरी
कुंभज सांगे अर्जून सहस्रबाहु अर्जून
जो प्रख्यात तो अर्जून लीलेनेंची या धरी
शक्र म्हणे झालें युक्त पुलस्त्याचें मानी उक्त
बंधनापासुनि सुक्त करुनि सांडी अरी ९९
दशास्य-गर्वाची राख करी वाढीचीही काख
तो त्या वंदी म्हणे राख दे अभय हो सरवा
ऐसे पावोनि आयास प्रार्थी कीशांच्या रायीस
तो त्या आज्ञा दे जायास, म्हणे कपीतें नरवा

तोही खां मारीला खळ रामा रक्षीला सगळ
 त्वदाणा सेविजे बळ नारसिंहाच्या नखा
 सुरें काडीं न मानील प्रेमाऽशु-भरें न्हातील
 चतुर्मुखादी गातील या युद्ध-महा-मखा १००
 राम म्हणे शत्रू भेक सर्प तप्त सुधासेक
 हनूमान समर्थ एक याणें मातें तारिलें
 याच्या प्रतापेंचि खेर्व करूनी हरूनी गर्व
 राक्षसांचें सैन्य सर्व रण-रणीं मारिलें
 न दीलें अप्रिय दान शौर्य स्व-पक्षाऽभिमान
 तरी सुयीयाचें कां न येणें दुःख सारिलें
 वाटे स्व-सामर्थ्य-ज्ञान नव्हतें देहाचें भान
 व्हाया विश्वां यशो गान न ध्वसन वारिलें १०१
 मुनी म्हणे ऋषी-शाप तेणें याचा या प्रताप
 न समजे जैसा साप नेणें मंत्रें भारिला
 गिःकर्त्वा हा महाबळ उडे सूर्या मानी फळ
 सांगे राहु रुसे खळ गकें वज्र मारिला
 पाडितां मूर्छित बाळ वायु क्षोभे जैसा काळ
 मोह सत्य-लोक-पाळ-हस्त-स्पर्श, वारिला
 देवांनीं वज्रशरीर केला हा भास्करें धीर
 तत्पसादें यशें वीर विश्वांत विस्तारिला १०२
 शक्रादिक लोक-पाळ ब्रम्हा तोही कान काळ
 वराही वायूचा बाळ पूजिती पूज्यास या
 भिश्यकर्मा वदे अस्त्र किंवा मन्निर्मित शस्त्र
 याच्या देहीं पुष्प वस्त्र होळें न देऊं भया
 केलें अत्यद्भुत काज दीली वेगें मना लाज

(१९६)

मारोपंत

मूणे यशें मातें साज शत्रु नेऊनी लया
कक्ष-वानर-गणांत ज्याचा संग न पणांत
झाला विजयी रणांत तुझी होतां वा दया १०३
मुनी ऐशा कथा फार सांगे करी कर्ण गार
निघत्यातें नमस्कार घाली जानकी-पती
मूणे स्वामी झालों धन्य या युध्ददर्शनें अन्य
मज ऐसा न राजन्य मद्यशा नसे क्षती
या सर्व अश्वमेधास पुन्हा हर्षवा हा दास
साधूंच्याचि सहवास-सुरवानें निवे मनी
ऐसें प्रार्थी रघुराय वारंवार वंदी पाय
पूजूनी पावित जाय ते मागनी ज्या गती १०४
बहुमान्य सनकास जो त्या पूजा जनकास
वश केलें मन कास घालूनी जेणें सदां
अर्चा मातुळातें राम जयाचें युधाजिन्नाम
राजे झाले पूर्ण-काम गेले आपल्या पदा
कपी कपि-राजसह राक्षस तन्नाथ मह
पावले कीं सुरवावह यश-देत्यांच्या सदां
लेववी सर्वातें सार सदस्त्रें रत्नालंकार
कल्यवृक्ष जे उदार त्यांच्या लाजवी मदा १०५
वात-वाळी-मुत्र वार अंकीं रणरंग धार
चे प्रेमें करुणा नीर-निधी वृष्टीनी वरें
स्व-मूर्तीबरील मग काटी भक्त-कल्पनग
लेववी तयांसीं नगे दिव्य आपल्या करें
पूजिले गणेश स्कंदे जैसे जगल्लताकंद

रूपें स्वगुणांहीं छंद उखन्मुखें हरे
 आज्ञा जाया स्वस्थळास बाष्प-निरुद्ध गळास
 दैं कीडा-रक्षो-बळास आलिंगूनी आदरें १०६
 हनुमान् म्हणे हा वर देतां न चित्त आवर
 त्वाहास दीन यावर असावी कृपा सदां
 तुझ्यागयीं असो स्नेह माझ्या भक्तीस हें गैह
 तव-यशःपार्तां देह- भान नसायें कदा .
 जोंवरी त्वत्कथा-काय तोंवरी असावा कौय
 मखें म्हणवावें हाय जन्म मृत्यु या गदा
 अप्सरांहीं गावें यश मनो मृगें व्हावें वश
 या मिळ्या हो काम शश वा दया-मुधा नदा १०७
 तथास्तु म्हणे ऊदार आलिंगी कंठिचा हार
 घाली गळां द्वे फार राम जैसी माउली
 ग्रीष्मां मरूदेगीं वाट मध्यान्हीं कमितां पाट
 जीत-गीतांबूचा दाट न्यग्रोधाची मांवली
 अथवा अकस्मात्ताप नाशाचा हराचा पाप
 अनिश्चय जीवें आप ती श्रीगंगा गावली
 मांडीनां नीतें जे कष्ट झाले तदधिक स्पष्ट
 त्यजिली सुरभी नष्ट- भाग्यांहीं जी पावली १०८
 पुष्पक ये कीं त्या देव म्हणे आत्मजे त्या सेव
 राम म्हणे माझी ठेव तूं चिंतिनां ये बरें
 गर्भिणी पिशाचाची माय होय नीतें रघुराय
 पुसे प्रिये इच्छा काय तर्पू कोणत्या वरें
 ती म्हणे तथा वनास पाहावें वाटे मनास

(१९८)

मैरोपंत-

द्याया तेथील जनास वस्त्रे रत्नें जीं वरें
निद्रा ऐकोनी सतीस टाकी तच्छुद्ध मतीस
वाटे प्रार्थिलें पतीस म्या जें तें केलें रघरें
झाले, तीन चार मास तेव्हां पायाया अमास
वाल्मीकीच्या आश्रमास ती लक्ष्मणें पाविली

१०९

मुनी ताचा बारी, ताप स्नेह करी जैसा बाप
नक्षोभली अभिशाप - दावें जरी ताविली

विप्राऽधीतें वारायास लवणातें मारायास
जातां आर्यें तारायास शत्रुघ्नातें दाविली

तो पुत्र-द्वय पाहून रात्रिं आश्रमां राहून
निधे हृदयीं वाहून प्रीति-लता लाविली

११०

तो सोडुनी बौण-वर्ष खळ मारी विप्रां हर्ष
दे रत्नी मधुरा वर्ष तरावें तो लागलें

प्राचेतसाचा आश्रम पावें तेथें नाथ श्रम
जेथें त्यक्त-वैर-भ्रम सर्व मत्वे वागले

पीतां कुश-लव-गीत गम-यश झालें शीत
शत्रुघ्न-हृदय प्रीत तत्सैन्यही जागलें

प्रभु क्षिप्र पहायास म्हीकारुनीं महाऽयास
आलें दूर रहायास जरी हातें भागलें

१११

रामाचे बंदुनि पाय पुन्हा मधुरेसि जाय
शत्रुघ्न करील काय आज्ञा पाळणें पडे

हारीं टेवी मृत बाल विप्र म्हणे धरापाळ
दोषें रयातो प्रजा काल शाकें तपोनि रडे

श्रीनारद करी बोध राया राष्ट्रां स्वयें शोध

१ लोकापवादरूपवर्णनानें. २ नामविशेष दैत्यातें. ३ बाणवृष्टी. ४ वाल्मीकीच्या ५ प्राणि + मथुरानगरी.

घनाक्षरीरामायण. (१९९)

अधर्मच्या मार्गा रोध शूद्र-तपें हें घडे
 स्मरतांवि ये विमान बैसे भास्करासमान
 शाधी लंघी पवमान तैसा अरण्ये कडे ११२
 पाहे वृक्षां लंबमान स्वर्गार्थ जो धूधपान
 करी शूद्र त्याची मान खंडी निश्चिंशें खरें
 होतो शंबूकाचा काळ उठे तत्काळ तो बाळ
 वर्षे पुष्पें नाकपाळ म्हणे बा कैलें बरें
 कुंभोज्जवातें वंदन करी श्री-रघु-नंदन
 तो वंदे पक्षि-स्यंदन तूं हें मद्वाक्य खरें
 त्वंघश पावो न लय गुण-चंदन-मलय
 मूर्ते हें दिव्य वलय अलंकारावें करें ११३
 ब्रम्ह-लोक-वासी श्वेत सक्षी निख निज प्रेत
 त्याच्या उद्धारे साकेत-पाळ विस्मया वरी
 इक्ष्वाकूचा पुत्र दंड नामा विरजेचेलंड
 तो व्रत बुडवी दंड तलिता शक्र करी
 पांमु-वर्षे बुडे देश मरे तो जनपदेश
 सैत्य सर्व पावे क्लेश तेथें न धैर्य धरी
 दंडकारण्य हें नाम झालें ऐसीकथा राम
 ऐके मग आत्म-धाम पावे दुष्टांचा अग ११४
 बंधुस पुसे विचार राजसूय यज्ञ मार
 वर्षांती ब्राम्हण फार मत तुमचें वदा
 भरत जोडुनि हात म्हणे यांत भूप-घान
 तूं या लोकां जैसा तात तैसा पाळिसी सदा
 श्वोर्लुकांचा केला न्याय मंगावी त्वत्सुपा काय

१ कथु. २ विष्णू (गरुडज्याचारध). ३ कडे. ४ धुर्लाच्या वृष्टीने. ५ जनपद-
 ईश-देशाचा स्वामी. ६ प्राणि. ७ आपले गृह. ८ श्वा-उद्धरण- कुतऱ्याचा भा-
 णितुबडाचा. + खड्डानें.

(२००)

मोरोपंत-

प्रजा न म्हणीत हाच तुझ्या गावून पदा
अश्वमेधही तसाच त्याहूनीही हित साच
चांत तैसा नाहीं जाच बा दया-सुधा-नदा ११५
लक्ष्मण म्हणे प्रताप अश्वमेधां भारी पाप
वृत्र-बंधें पडेताप शक्रा जो त्या ही हरी
राम बंदे बत्सा साच याचा महिमा असाच
स्त्रीत्व दोषांतूनी हाच इला राजा उद्धरी
गुर्वाज्ञा घे रघुवीर नैमिषीं गोमति तीर
तेथें यज्ञबोटधीर मते भरत करी
सौमित्रा फिरवी हय संपादी सर्वत्र जय
कोणालाही नदे भय झाले सर्वत्र जे अरी ११६
सर्वत्र धाडिले दूत आले आहूत नाहूत
रक्षःकीड-पती पूत धाया शीघ्र पातले
धांवला शत्रुघ्न पूर्ण बिभ्र राजे झाले पूर्ण
केले दोष-नग चूर्ण रामें सुखीं घातले
गोमतीच्या नदीं वाट वाल्मीकीचा जेणें वाट
केली तीणें आटोकाट मन्मुक्तीसीं रातले
तीवर्णाची कथा काय रुद्रांचेही समुदाय
रामाचे पाहूनी पाय अत्यानंदें मातले ११७
अत्युदार गुण-पात्र राम-मूर्ति-तुल्य-गात्र
रामायण गाथा छात्र वाल्मीकीनें लाविले
ऐके स्वसभेंत राम आदिकाव्य पुण्य-धाम
कर्याचें त्याचेंही नाम पुसे पुत्र भाविले
प्राचेतसातें स्व-काम सांगे प्रार्थी मेषव्याम

१ अश्वमेध. २ नामविशेष अरण्यांत. ३ यज्ञस्थान. ४ बोलावलेले.
५ पवित्र. ६ वाल्मीकीने. + शिष्य.

दिखोत प्रकटी धर्म तीं कीं प्राण ताबिले

सीताक्षमोदरीं जाय प्रभूनें म्हणोनी हाय

शोककोधें जेविं काय सोग जना दाबिले

११८

समजावी चतुरास्व त्रितीं आवरूनी हास्य

कुशा लवा सांगे दास्य त्या शोकाते मालवी

हेममयी सीता राम पार्वीं चे अन्य स्त्री- काम

सोडी पावाया विश्वाम नाना यज्ञ चालवी

एसे अयुत-वत्सर करी सन्मीन-सत्सर

जे लोभ मद मत्सर ते दिगंतीं घालवी

यज्ञांत अर्थिजनास अर्पाया इष्ट-धनास

हृष्ट कराया मनास यशोचळे पालवी

११९

माना पावल्या गतीस नाकीं भेटल्या पतीस

झाल्या शक्राच्या सतीस मान्या कीं त्या सांसदा

बर्णू तद्गती मी काय ज्याचे मुक्ति-प्रद पाप

नो करी विश्वाचा राय उत्तरक्रिया सर्वा

देव सांगती स्त्रियांस दशरथाच्या प्रियांस

करूनियां सत्क्रियांस आत्मा दास भासवा

बाढवूनि बहु मान देणारा अभय-दान

यांच्या नंदनासमान नाहीं अन्य वासवा

१२०

चबघांचे पुत्र आठ ^१ रात्राला न देते पाठ

त्याला सर्व विद्या पाठ राज्यपदीं स्थापिले

भरमें रणीं गंधर्व तीनकोटी महागर्व

सयर्तस्त्रबळे सर्व लोक पैरी कापिले

तक्ष पुष्कळ कुमार हांपुरींत ककुमार

१ तेज-वर्णरूपा. २ सुधारूपनस्थाला उत्तमसरोवर. ३ यश-अंजल- कीर्ति
रूपदर्शने. ४ क्षमा-उद्ग-पृथ्वीच्यापोटांत. + सीता ३ अवगत

(२०२)

मीरोपंत

स्थापूनी शत्रूंचे वार महातेजें दाफिले
जे अंगद चंद्रकेतु रक्षिते मर्यादा-सेतु.
त्याहां देश वृद्धि-हेतु पुरदये ज्यापिले
बोले विम-रूपी काळ मंत्र तुजसीं जों बाळ
तो जों प्रवेशील बाळ तो मारावा यापरि
लक्ष्मणातें सांगे राम विप्राचा कराया काम
वसे त्या रहस्य धाम द्वारीं दुष्टांचा अरी
यावें वैकुण्ठ-लोकास ऐसें दयेच्या ओकास
प्रार्थी तो द्याया शोकास दुर्वासा म्हणे जरी
बारीतोसि देतों शाप मत्ता पहा मत्प्रताप
पुढें धावे तुझा वाप आज्ञा मस्तकीं धरी
सौमित्रिचासैं शापास जैसा मंडूक सापास
सांगे श्रीराम-स्मापास श्रीदुर्वासो पातला
काळा नीरोप देऊन रामें धांवत येऊन
पायीं मस्तक ठेवून प्रेमें जेवूं घातला
मुनी जेवूनियां जाय राम चितीं म्हणे हाय
पण त्याज्य नव्हे काय बधूं न हा मातला
सुज्ञमते वध त्याग समसंकटे न भाग
गुरु सांगे जाणे डाग शोक मनाआंतला
काळें पडवीलें आग सौमित्री न धरी राग
करीतां श्रीरामें त्याग सरयू-तीरीं बसे
रामभद्राच्या मनांत सर्व-साकेत-जनांत
जेविं दावाय्री वनांत शोक सारीरवा धसे
पुढें सांजली राहून देव प्रसाद लाहून
नेती विमानीं बाहून वर्णति बंदीतसे

१२१

१२२

१२३

घनाक्षरीरामायण.

(२०३)

राम म्हणे मला राज्य ज्वरार्ताला जसें आज्ञ्य
जातो मीही दुख आज्ञ्य सुख साकेती नसे १२४
भरतात म्हणे दक्ष आहेस राज्यातें रक्ष
तो वदे हे पाय लक्ष ससुरवांचे आकर
चातक सोडील काय मेघांशु देवांचा राय
म्हणेल न म्हण हाय घे अमृत आकर
मी तुझ्या दास्येंचि धन्य नावडे राज्यादि अन्य
सेवील सोडुनीस्तन्य कैसा बाळ साकर
दे पादाब्जसैनधान हेंचि माझे सन्निधान
तुझा देतां दृष्टदान नघे आकसा कर १२५
अयोध्यापुरीचे लोक पावले अत्यंत शोक
सोडुनि स्व-मोक ओक सारे गद्यां पडले
दुखें मोकळुनी धाय हृदयीं धरुनी पाय
अंगणीं म्हणोनि हाय वृद्ध बाळ रडले
होणार बियोग माय ज्याला नाहीं ऐसे पाप
काळजा अत्युच साप तैसे त्यांच्या जडले
राम अभय दे त्यांस तोडी संसाराचे फांस
भरवी बोधाचे घांस ज्याला केशू घडले १२६
उत्तर कोशल-देश तेथें राम मानवेश
दोघां पुत्रांतें न केशू ज्यांत ऐसीं दे पुरें
अहो-रात्र-त्रयें पूतें रात्रुघ्ना भेटले दूत १३
त्या वृत्तें अश्रु प्रपूत त्याच्या सेविलें उरें
सुधाहु नंदन ज्येष्ठ रात्रुघावा नरश्रेष्ठ

१ ज्वर-आर्त- २ पृत- ३ पुष्कळ ४ दुग्ध- ५ वरणकमलानें मांनिध्य-
६ दक्ष-निधान-उत्तमनिधान- ७ आपली अपत्ये- ८ स्थान- ९ ज्ञानाचे
१० मानव-ईश- ११ पवित्र- १२ पुष्कळ- १३ वक्षस्थलानें.

साधनीति-कीर्ति मेघः कर्षात्रे बुधे सुते
 दोषांते रज्जो देऊचः एककण्ठे येऊचः
 समाची भेदी पिऊन कृष्णे खेराते सुते
 आले कक्ष कक्षीयरः सुखेही महाधीरः
 विभीषणा मनु हीरा कृष्णे तू सुखे रहा
 मारुतीते सांगे समः माझ्या कथाही विश्राम
 पाय ठेवीं मुखां समः धेधे वियोगा सहा
 मेंद द्विदिदः कक्षेशः तयांते करी निदेश
 कल्या गमतों अक्षेशः देश सोडावा न हा
 निधे सर्गोसह सामः गाने पावाया स्वधाम
 पावे सरयूते राम द्याया देवाते नहा
 आले ब्रम्हादि बिमान गंधर्व करीती गान
 झाले दिव्य-वाद्य-ध्यान नाचती बराप्सरा
 करुनि सरयू-स्नान धरुनी श्रीराम-ध्यान
 शोभायिती व्योमज्यान सर्व वरुनि त्वरा
 सुमसन्न पद्मनाभ जो तो सूर्य रात्रिपाभ
 झाला दिव्य-रूप-लाभ श्वाना शूकरा खरा
 स्वीकारी स्वयुध वेश श्रीराम देव देवेश
 त्याकाळीं साविका धेश नारदा त्याही हस
 सरयूत गोमतर तीर्थ अत्यंत उदार
 तत्पदी दिव्य माजरि आरु सर्प काबळे
 झाले पिराज ही नीट स्वपचाचा नाही वीट
 लाजले पाहुन कीट स्म्य देव जाबळे
 ऐसें बिलोकितां बिबे भासे नाकी-कुंद बिबे

१२८

१२९

घनाक्षरसमायण

(२०५)

यशों त्या देवर्षिभिर्व कवी केले बावळे

आलें अद्भुत कानांत ज्याच्या राहिलें ज्यानांत

साधु स्नानांत पांनांत हेचि स्वर्गी बावळे

१३०

रम्य संतानक लोकां नित्योन्नत-संपरीक

ज्यांत कांहीं नाहीं शोक त्यांतस्थापी ते जन

करूनी षड्शत्रु भय कीर्ति-सुधा-रसी मध

आत्म-पद-ध्यान-लग्न करी तयांचें मन

देवी देवुनि विश्राम तारावया दास नाम

सेवी श्री-वैकुण्ठ धाम भक्त-मयूर घन

यश साधूंच्या मसीस वाटवावया रतीस

जैसें शंभु देसतीस कल्यवृक्षाचें वन

१३१

सागरांत जळकण देतां काय भावे पण

घनाक्षर रामायण रामभद्रा वाहिलें

तुळसीचें एकदल वाहे वंदूनी दुर्बल

रत्न-पूजा-पुण्य-फल त्या हे ग्रंथी पाहिलें

यश बिखातें सकल शरणागत-वत्सल

पापि-पावन निर्मल हें व्यापुनी राहिलें

चिंतींन धरिला राग कैले सर्व महाभाग

मोठें आत्म-निंदा-भाग तेही श्रीशें साहिलें

१३२

कोणी समर्पिती फल कोणी तुळसीचें दल

कोणी गोडु खारें जल कोणी पुण्यें चंदन

कोणी विष्णुक्त पूजन करूनी स्वयंभोजन

अर्पिती सभाग्य जन बाजी हस्ती स्वर्देन

कोणी निर्मिती भवन कोणी करीती स्तवन

१ वेडे. २ नित्य-आनंद-संपद-लोक. ३ आत्मनिंदक-पञ्चरात्र. ४ वि-
विष्णुक्त. ५ तु-भक्त-प्राजन-उत्तम-अन्युक्त पाव. ६ रथ.

(२०६)

मौरोषसः

कौणी साहांग भव न बाधावया वंदन

सर्व हे साख्ये दास नेतो उत्तम-पदास

बंध अन्य-वरदास राम रघु-नंदन

१३३

श्रीरामाक्षि बनाक्षर - रामायण पद्य अर्पिला भावें

ज्याच्या चरितान् अमृत जैसं दुःधांत सर्पि लाभावें १

हातीं न चित्त वित्तहि न पडे जप तपहि शब्द बुद्धि नसे

परि हरिजनहां प्रभुच्या हृदयीं तुमच्याहि वत्सलता वसे २

ज्याचा यशापुढे कवि- वर म्हणति सुधाक्षि चाल वो वीची

तो प्रभु नर-रीति धरी नैसा हा ग्रंथ चाल वोवीची ३

समाप्त.

पृथ्वीछंदरामायण.

रमोपतिस निर्जर स्तविति पीडितां रावणें

नसे उचित पन्नगें गरुड-संश्रितां चावणें

विपज्जलधिच्या नदीं प्रभुवरें नना लावणें

तुलाचि अतिवत्सला सुकर धावणें पावणें १

विधि-प्रमुख और्तजे अभय दे तयांतें मग

स्वयें दशरथात्मज प्रभुहि होय हर्षे जग

सुनाम धरि राम तो प्रथम दाविल्या विघ्नहें

दुजा भरत लक्ष्मण त्रिते चतुर्थ शत्रुघ्न हें २

दिला कुशिक-नंदना दशरथें नृपें राम हा

महास्व-शत घे मुनि प्रवर-दत्त पोषा महा

महा गुरुसि रे पथीं बधुनि ताटका बौसबा

१ पुत्र. २ लक्ष्मीपताविष्णुस. ३ देव. ४ विपन्न-जलधि-विपत्तिरूपसमुद्रात्.
५ केशवभास्योक्त. ६ पीडित. ७ शरीरें. ८ विदग्धतिव्रास. ९ नेजास. १० आनं-
राज. + कहरि. * तिसरा. + इशाला.

पृथ्वीचरितम्.

(२०७)

सवा जपुनि हर्षवी मधुनि सेविते आसवे १
 तथावरि समुदरी पदरजे अहल्या शिखा
 यशं कथि असें जळो अघ मदंघ्रिंसी या मिळा
 प्रताप करि दाबुचा हर-धनुष्य-भंगें शिखा
 वरी जनकजा बळें निवधि तो भगूचा टिळा ४
 पुरासि चवघी सुना जनकजा रुपें आणिल्या
 महोत्सव-सुधा-हरीं सकळही प्रजा न्हाणिल्या
 वसिष्ठमुनिला किती दशरथा किती गाधिजा
 किती स्तविति त्या पुरा रघुकुळा लजी आधिज्या ५
 स्व-मातुळ-कुळा सुधी भरत जाय पृथ्वीहिता
 प्रभूसि युवराजता गुण-गणज्ञ योजी पिता
 न कैकयसुतेस तें सुरवद् होय राज्या मिता
 भुले सुतमणीस दे वन वरा वराया चिता ६
 प्रभून्मम मनीं मूणे परम वत्सला मावली
 पितृ-व्रत-सुरक्षणें यश मिळावया पावली
 चतुर्दश सैमा वसें विपिनिं सर्व-पापाःरि घे
 प्रियाःनुज हरावया सकळ-विप्र-तापा निघे ७
 पिता स्वरथ पाठवी वरि सुमंत बाहे रिते
 निकस्य पडले तदा वदति पौर ही हरिते
 रथा फिरवि पावुनि प्रभु सुरोपगेच्या तदा
 वदाहि करि धन्य तो रचि पैंथें जयाच्या जटा ८
 गुहें उतरिला प्रभु बिदश-सिंधु-पारा तथा
 दयार्णव पुसे निघे करि सुरवी भरदाजया

१ यज्ञास. २ मद्यस. ३ पातक. ४ गनरसपंड. ५ रघुकुलीसुप्ताचा.

६ वेष्ट (परशुराम) त्याला ७ पुत्ररत्नरामयास. ८ दशरथास. ९ वर्ष. १० ग्रहें.
 ११ हाय. १२ सुर-आपगा-भागीरथीच्या. १३ मद-अंधि. १४ कैकेईने पा
 हणारे. १५ चिकाने.

(२०८)

मोरोपंत.

तरुनि यमुना नदी बरुनि चित्रकूटाचला
पलाशा बिभवी महामुनिजनांत आणी कैला ९
सुमंत कळवी जटा रत्नुनि चित्रकूटीं नगीं
कुमार बसले असें नृप न लाभ पाहे जगीं
म्हणे कससि काननीं प्रियकरा शिशो केविं रे
मुखें म्हणत राम हा सुकृत- राशि शोकें विरे १०
वृषें असु विसर्जितां भरत आणिला सत्वर
असु कथि तथा कृत द्रुत न लंघितां चत्वर
निचा तनय तो करी जरिहि साधु कुत्सा हया
कशा तसि विलंघना कुमति दे न उत्साह या ११
तिला लज्जुनि जाय तो सुमति राम-मातेकडे
रडे नमुनि तसुदें बिकळ होय मोहें पडे
दडे न निज कर्म वा दुरवविताति कांटे खडे
घडे विधिबळे म्हणे न सुविवेक तीचा दडे १२
बधाविधि सुधी करी गुरुमते स्व-तात-क्रिया
निघे शरण जाय तो म्हणत वत्सला स्वमिया
पथां प्रभु-सखें गुहें अडवितां म्हणे हाथ तें
शुचिब कथि जान्हवी उतरि नौपथें आयतें १३
परिक्रानि निरोप दे पद-नता भरद्वाजही
न लक्ष्मण मला म्हणे धरि धनुष्य कांपे मही
तथा प्रभु म्हणे उगा भरत हा नसे बाबगा
मला फिरविणार या सुमतिचा असा भाव गा १४
बसिष्ठजननी पुढें करुनि अग्रज्या वंदन

१ रासस २ कांती ३ प्राण ४ राता (केंकई) ५ आंगणें ६ निंदा.
७ चोड्यास ८ देवबळानें ९ नौकामार्गे १० दीर्घ ११ अभिप्राय.
+ बाबूक

पृथ्वीछंदरामायण.

(२९)

प्रसन्न मति व्हावया करि तसा जसा नंदन
 स्व-तात-गति जी कथा भरत आयके साऽश्रु ती
 अशोक म्हणती जया कवि जगन्निवासा खुती १५
 पित्यामि जळ अपिल्यावरि पद-इयांत धरी
 करी धिनवणी दयाऽमृत-निधीस नानापरी
 तयामि समजाउनी प्रभु म्हणे वनी सारितो
 चतुर्दश-समाधि यौ न तव लोचनी वारि तो १६
 असेंचि ऋषि बोलती त्रिदश-विप्र-काल-क्षया
 मनीं धरुनि जाहल्या स्व-गुरु-पादुका लक्ष यो
 जलेन दहनांत मी अवधि लेघितां हा पुण
 प्रभुप्रति कथा निघे नमुनि तो म्हणे हा पण १७
 द्विजादि-वदनं पुगीं जरि जपोनि बोहे रहा-
 वया तरि बसे जटाधर तपोनि बाहेर हा
 वरी प्रभु-नमस्कृत प्रिय सदांर जें अत्रि तें
 वगीकृत न एकेंतें सुयश न द्वितें न त्रितें १८
 नमी जनकजा प्रिया बहु जसी सुता धाकुटी
 मंढामुनि-सतीहि दे तिस अयातयामा उटी
 तसीच कुसुमावली निलक कांत वेणी रची
 निघे नमुनि ते गमे अदिति-वर्धित-श्री गृची १९
 धरी जनकजेसि जो खळ मृगीस जेसा हरी
 करी सु-पद-पात्र त्या वधुनियां विराधा हरी
 गतीच्छु शरभंग भूमेरे तयामि दे राम ती
 नती करुनि उद्धरी शक्ति-तपीं जयाची मती २०

१ वेद. २ चवदावर्षेचि. ३ येवो. ४ उष्टक. ५ भरताम. ६ प्रतिज्ञा.
 ७ हाच. = परंतु. ८ बोलावी. ९ रामचंद्राचें नमस्कारकरणें. १० व.
 शीकरण. ११ एकानें. १२ दुसऱ्यानें. १३ तिसऱ्यानें. १४ कन्या. १५ जी
 वेरून प्रहरगळानाही असी. (ताजी असासाव.) १७ सुंदर. १८ इराणी
 १९ मिह. २० राम. २१ गति. इच्छु. उत्तमगती इच्छिणारा. २२ भूदेव (ब्राम्हण) २३ न

सुतीक्ष्ण घटजाऽनुज-प्रमुख-तापसांचीं शनैः
 नतें त्रिजगदीश्वरें निवविलीं गुणोघें ततें
 न तें सुख यश व्रती वरिति हें कवींच्या मतें
 यतें दिव्य मनस्क जे म्हणति ते मिळालीं सैंनें
 जयार्थ धनुरादि जें शतमखें दिलें आणुनी
 सुशस्त्र घट्टयोनि दे प्रफसि तखता जाणुनी
 जटायु गुरुचामखा स्वरवउनी स्वयें गौतमी-
 तटीं वसुनियां तिला म्हणवि जाहलें धोने मी
 कुधी दशमुख-स्वसां कपटसुंदरी ये बरा
 वदे तदपराध तो खवळि जानकी-देवरा
 करी महिसुतेहुनि स्व-गुण-वर्णना-साहसा
 करांप्रति म्हणें सुधी हरुनि कर्ण नामा हसा
 खराहि मधिजो वधी मुनिजंना वनस्था नथा-
 त्यजी जय असो म्हणें प्रफवरा जमस्थाम बा
 स्वरवर्ण-मृग दारवबी दशमुख भ्रमाया सती
 धरूं पतिस पाठवी द्रुत अदभ्यसाधाम ती
 वनीं न मृग यांतु हें समजतांचि मर्मां खरें-
 शरें क्षत करी प्रफ क्षिति-सुता तदीर्तस्वरें
 खरें व्यसन मानुनी प्रफसि हा म्हणें देवरें
 वरेंहि कुथितां वदे कटु जया नमावें गैरें
 त्यजी उटज लक्ष्मण स्मरुनि राम सद्गुण
 स्व-धैर्य-सहजी वदे बहु दुरुक्ति तद्वर्णन

१ विस्तारपावलेल्यानें. २ यत-इंद्रिय-मनस्क-जिकितीं इंद्रिये या
 निमनज्यांही ते. ३ अगस्त्यकृपा. ४ दशरथाचा. ५ स्वच्छ. ६ गवण
 जीवहीणवृर्षणखा. ७ सीतेच्यादिराला (लक्ष्मणाला) ८ खरना. ९
 क्षस. १० अतिशय मायाज्याला असा. ११ राक्षस. १२ तद-आत-स्व
 लाहरीणाच्या श्रीछाया कृताब्दानें. १३ कटु. १४ विष. १५ पर्णवाला. १६ ननु-
 रक्षणत्यामातेचें रक्षण. + बुजाली, मिटली. † छिद्रे.

पृथ्वीछंदशमायणः (२११)

तशांत दशकंठ^१ जो परम-दुष्टधी तो यती-
 स्वरूप धरि ये हरी सुविकळा सती होय ती २६
 तदोर्तरव ऐकतां धरि जटाघु धा मारुणीं
 सुनेसि लघु सोडवी करुनि भय भीमा रणीं
 कृपाण वरि जावया वरुनि उय पाप क्षया
 करी विकळ खंडुनी त्वरित शृध्रपा पक्ष या २७
 जरी विरथ विक्षत क्षतजे धैर्य तेंही गळे
 पळे खलु नभःपथें हरुनि तीस पापें मळे
 त्यजी पूवग-पंचकीं जनकजा अलंकार ती
 अशोकवन पावली खलहता अलंकारती २८
 वधूनि कुणपाशना रघुपती त्वरेनें फिरे
 स्वदुःख कथि लक्ष्मण प्रभुहि ऐकतां तें विरे
 बिलोकुनि विशोकही उदज शून्य शोकीं गिरे
 विलाप करि ऐकतां हृदय देवतांचें विरे २९
 वनीं हुडकितां क्षताकुल जटाघु तो देखिला
 मनीं परम घात त्या परमवत्सलें लेखिला
 दशास्य हरि मत्सुषा^{११} करुनि मट्ट^{१२} रुच्छेदना
 असें कथि मरे वधू-हृदिं तसीच त्या वेदना ३०
 तया करुनि दाह दे प्रभुहि पुत्रसा पिंड तो
 अशा परमवत्सला न भजतां भयीं हिंडतो
 कबंध धरि साऽनुजा सुवन-रंजना मसणा
 नशाहि गति अर्पितां नळबि कंज-^{१३} नाभ क्षणा ३१
 करुनि रुक्मिणान तो रबिसुता रुकंठा सरसा

१ सन्याशाचें स्वरूप. २ हरणकरी. ३ तव-आर्त-रव-त्यासीतेचा
 पीडायुक्तशब्द. ४ भयंकर. ५ तलवार. ६ रक्त. ७ पंचवानरा
 मध्ये. ८ शोभादेवारी. ९ राक्षसा. १० पर्णशाला. ११ वत-स्वपा-
 माझीसून. १२ नाभविशीं (राक्षस). १३ कमलजलपाशीं तसें नक्षत्र
 तोगम. १४ मन-गरुड-छेद-साइयापक्षछेद.

करीं करिल कार्य हें कथुनि जाय लंघून रवा^१
 तशीच शबरीसही गति भली दिली पावनें
 हितें गमति नंदनीपरिस तीं दिलीपा वनें ३२
 असह्य विरहीं गमे प्रभु-मनास पंषादि ती
 निज-प्रसव-वैभवें अस्सव होय संपादिती
 मरुत्तनय भेटतां सुहित कंजनीभास ती
 यशें करुनि जाहली अदिति अंजना भासती ३३
 मरुत्तनय राघवा तरणि-सूनुला भेटवी
 करी सुगळ-मख्य तो सविधि अग्नितें पेटवी
 समस्त नंग दाखवी प्रफसि रक्षिले आयते
 कधी अनुज नूपुरे म्हणविती तथा हाय ते^{१०} ३४
 करी बहुत सांत्वन प्रियसखा तथा तो म्हणे
 त्यजीं न निजधैर्य बा सकल-धीर-चूडामणे
 प्रिया हरुनियां जपे वडिल बंधु अंता पहा
 तही कपिहि माहतों धरुनि धीर संताप हा ३५
 तुझीप्रियतमा तुला वधुनि रावणा मानुगा
 असंशय रघूत्तमा स्वरित भेटवीतों उगा
 पुसे प्रफ सविस्तर व्यसन ऐकवी आपलें
 सकंठ-करुणाऽब्धिचें हृदय ऐकतां तापलें ३६
 वधू हरुनि ज्या रवळें अनुज भक्तही वाळिला^{१२}
 करुनि सुगळा पुढें प्रफ वधी तथा वाळिला
 सरय्यासि कपि-राज्य दे समति तीहि तारा वया
 विलोकुनि असें करी कळवि तेज तारावया ३७

१ आकाशा. २ नाम विशेष (राजा) त्याला. ३ आपल्याफलपुण्या
 दिकाच्याउपयनि. ४ संपादनकरणारी. ५ मरुत्-ननय-बाबुपुत्र
 (मारुती). ६ कसलता भजोरामाच्याला. ७ नामविशेष (मारुतीचीआई)
 ८ मलकार. ९ कथना. १० नूपुर. ११ संकट. १२ टाकिला नंदनवनापरीस.

दयालु युवराज^१ही करि तदात्मजा अंगदा
 सकंठ मग मेळवी कपिचमू द्विषैभंगदा
 सतीस हुडका मूणे करुनि एक-मासावधी
 निदेश चुकतांचि जो परम उग्र दासा वर्धा ३८
 कर्पा^२भ्रमुनि दिक्वयीं श्रमुनि खिन्न ते पातले
 कृतावधिविलंपनें इतर संकटीं घातले
 प्रवृत्ति कथिजी मूणे निज असूंमि संपा तितें
 पहा उडुनि सागरा मरण वारि संपाति तूं ३९
 उडे पवनभू मूणे मनिं तयास मैतौक वी
 क्षितीश करितां सुती गमति कीर मैना कवी
 शिरूनि सरसामुखीं वधुनि सिंहकेतें हरी
 समुद्र शतयोजनें करुनि गोषद श्रीवरी ४०
 पराभव करुनियां प्रथम जोडि लंका करा
 सतीस अवलोकित्या दशमुखहि पंकाकरा
 निरस्तुत कुधी निघे स्तवि यशःसमुद्रा हरी
 भ्रम श्रमहि दे कृती नमुनि तीस सुद्रा हरी ४१
 करी हरि नुरे वनीं तरु रणीं चमू अस ते
 घनध्यनिस मापडे मग कलंवरे अक्षते
 जरी अजित मान दे कपि पितामहाश्चा रणीं
 वृथा विकळ होय तो पटु न बंधुनातें गजी ४२
 मभेंत वचनें वदे जनकसा अघातांचिनें
 दटावुनि कथावया पटु तया अघा तांचि तें

१ राजाच्या हातारया लक्षा मुख्यकार सारी. २ दिवत-भंग-द-श
 वृत्तानाशकारणारी. ३ आज्ञा. ४ कन-अवधि-विलंपन-केलव्याम
 बौदेच्या उल्लंघनातें. ५ यार्त, शोध. ६ नामविशेष (पर्वत). ७ पक्षि.
 ८ बानर. ९ मारुती. १० हत्ता. ११ पंक-आकर-चिखलाची खाण अ
 सा. १२ बुद्धिका. १३ नामविशेष (गवणपुत्र अश्वया). १४ इंद्रजितास.
 १५ अघात-उचित-घातनकरण्यामयोग्य असा. १६ पावकूपारव्यान्ना-
 + हरणकरी.

विभीषण वधूं नदे गणुनि सुच्छ तो रबापर
 स्ववल्ग करु पेढवी धरुनि पुच्छ तोखा पर ४३
 पलोश-धृति ने पुरी मति करुनि होळी लया
 म्हणे दुहिण धन्य तूं इतर कोण घोळील या
 सुगीनिहुनि निर्जर-श्रुतिस हर्ष दे हा कपी
 सुरर्षि यश तें करी अमृतवर्ष दे हाक पी ४४
 महेश-शर-दीप्त जें विद्ववि पुच्छ तें अर्णवीं
 रमा पदनता म्हणें यश महन्मुरखें वर्णवीं
 जयें निववि अंगद-प्रमुख सर्वही तो हरी
 करी प्रभुवराधि जो गुरुगिरी तथा मोहरी ४५
 कधी कुशल देउनी प्रभुवरासि चूडामणी
 प्रसन्न बहु होय त्या वरेद-वत्सल-ग्रामणी
 सुदुर्लभ मुनीस जो प्रभु कपीस तो रैव दे
 तदीये भुज-विक्रम स्तउनि धन्य तोरवें बदे ४६
 निघे प्रभु म्हणे अरीवरि मदांध हो घाबरा
 सकंठ भर देत ज्या बळसरस्वदोषा बरा
 कपी करिति गर्जना प्रळय-मेघसे नाचनी
 गमे गिळिल त्या बळासह खळास सेनाचू ती ४७
 अतिस्वरित पावला रघुकुलेंद्र पृथ्वीपटा
 तथा लवणसिंधुच्या कपिबळासिं वेष्टी तटा
 सभेंत अपमानिला विहित सांगता रावणें
 विभीषण नमी म्हणे शरण आलिया पावणें. ४८

१ संतोषा. २ राक्षसरावणाचें धैर्य. ३ प्रभुदेव. ४ देवांच्याका
 नास. ५ आशान करी. ६ महत्स-मुख-सा धैर्या मुखाने. ७ ना
 रुती. ८ पर्वतांसारख्या मोठा. ९ वरेणारे आणि ह्वालजेत्यास धें श्रीहरि (राम)
 १० आलिंगन. ११ मारुतीचा. १२ संतोष. १३ बल-सरस्वत-ओष-सैन्यसाग
 राच्या आघास. १४ पृथ्वीवर्षवस्थ अशा समुद्राला. १५ तीराला. १६ अग्निने मदीस.

पृथ्वीछंद मायण.

(२१५)

तथा करवि लक्ष्मणा कथुनि राम लंकापती
 न मर्त्य करितां यश-श्रवण हे भैवीं कांपती
 जलधि भेट दे करवि मनु तो राकवी
 स्वभान रचिता नल पूर्वग तेथ मोटा कवी ४९
 गंगेत खळ दाखवी प्रभुशिरा नचाप स्वये
 येकलुनि आपुल्या स्ववश व्हावया नी भये
 आधि मरमा हरी पुसि विभूनि- नेत्रें शोभे
 ये शिव असे म्हणे प्रभु जयाहे आहे असे ५०
 ससेन्य उतरे सुरवे अतिन सेतु- मार्गे बळें
 खळे खचर धाडिले बहुत पक्षि- कीराच्छले
 विभीषण तथा धरी प्रभु महाबळ करी
 नितोप बळ पाहिल्या उपरि दे नया आदरी ५१
 सुबळ-गिरवरी चट्ट कनक-दुर्ग हा हरितें
 म्हणे प्रभु मनांत हे बरित होत आहे रितें
 दिसे दुराणि रावण पूर्वगगाज कोपें उडे
 नयामचि नकापवी सकळ हा पुरीच हुंड ५२
 पंगु मनुनि शत्रुला सुगल ये नयातें हेसे
 अनर्थ घडतां म्हणे प्रभुजनी नहा बा हैस
 अराति-पुर वेंचवी घग करी म्हणे सीम हे
 न वाळिस्त-सूक्त ये करवि भृष हासा मंहें ५३
 कुधा धरवि बाहु जं धरिनि मन् चापेजण
 वण स्ववपुला नचे वधि नय न कावि क्षण

१ मनुष्य. २ ससाणी. ३ बानर. ४ अक्ष-शिर-अक्ष-चाप रामा
 चे शिरकमळ आणि पनुष्य. ५ मह-आधि-मोठी अंतःकरण अथा.
 ६ हस्त-७ शत्रुभावहृदयनि. ८ सामर्थ्य. ९ वानराचाराजा (सुग्रीव) १० बु
 रज. ११ संधि, सल्ला. १२ तजाने. + नायविशेष विभीषणाचा स्त्री
 + उपहास्यता

महाधन-सभालयाप्रतिहि होय तो संगद^१
 प्रभृति कळवी करी अरि न साम हें अंगद^२ ५४
 बळें वरिति उत्सवें मनुजविग्रहाऽज्ञा नतें
 सुधी म्हणति काय जें रुचवि विग्रहा ज्ञान तें
 सती-हरण-कर्म हें परम नीच मूढा लहा^३
 लया म्हणविल क्षया वरुनि हे चमू ढाल हा^४ ५५
 भटासि खळ तो म्हण तर महा निघो राहवा
 प्रहार नकरी हठे वरुनु हानि घोर^५ राहवा
 कबंध बहु नाचले पल्ल-पंकही सांचले
 पलाश खपले रणीं बहुत थोडके वांचले ५६
 गभीर रुधिरौघ त्या बहु रणाऽगणीं वाहिले
 सरर्षि बदले अहा नच कधीं असे पाहिले
 सुदुःसह सुरांसि जे कपि रणीं न ते राहिले
 अतिक्रम करावया चरित ईश्वरें^६ साहिलें ५७
 घडे स्मरण तांचि जो पुरवि नागपाशा हरी^७
 दयार्णव तथाचिया गरुड नागपाशा हरी
 कवी म्हणति मृत्युसीं परम उय जोखा यशें^८
 तत्राहि वधि उद्धता प्रवग-वीर जो ग्वाय शें^९ ५८
 मरुत्तनय ओषधि क्षितिधराचिया घेउनी
 क्षणांत शिरवराशि ये पुनरपी स्थळीं ठेउनी
 असें सयश वाढवी वरुनि गाल्य मोहादि जे
 अरी जय म्हण तथा अजित देव तो हा दिजे ५९
 दगास्य-सुत दारववी तसिच रूप-शोभा वर्धा

१ संग-२ नाशदेणारा. ३ उरीता. ४ पाव. ५ हाय. ६ घोर-आहव-
 भयकर बुद्धा. ७ मस्तक राहित धडे. ८ मांसाचे चिरबल. ९ मांस भक्ष
 ण करणारा स्वस. १० गंभीर. ११ नागय-आशा-गजेंद्राची इच्छा.
 १२ हरण करी. १३ शंकडो. + नाशा.

पृथ्वीछंदरामायण. (२१७)

जरी समजली स्वयें कपट सर्व तो भाव धी
मृणें प्रभु अहा तथा सकळ कर्म तें वाटवी
यशोनिधि विभीषणा करि यशें भवा आटवी ६०

तयाउपरि लक्ष्मणें घनरवाचिया मारणें
सुराधिपति-दृष्टिचें रुचिर फेडिलें पारणें
न नवमिन याम तों धृति उरों दिली या रणें
मरान न अनुष्ठिलें श्रवणवारणें वारणें ६१

मृणें दुरित दिडसुरवा वरुनि पुत्र-शांका जळें
मळें अपयशें गमे सकळ निम तो काजळें
निघे जनकजा-वधा असि धर्ग करी नागवा
स्व-नाथ-चरणामि नी विनवि संकटीं वागेवा ६२

मरार्थ-सचिवाननं प्रभु दशानना वारवी
पुन्हाहि बहुकांठि तो प्रभु-करें वरें मारवी
तया परम जाहळें पुर विलाप संतापद
स्व-जीवित नको जमें जरि भसृद्ध संतापद ६३

ममस्त उरळें बळ स्व-चतुरंग घे वत्सळ
मवीण शर तो जळैप्रदतसाचि वर्षे स्वळ
नदें कळ पडों पळ प्लवग-मैन्य काटी पळ
प्रभूत भरि तो पळैक्षतज-पंक पृथ्वी-तळ ६४

विभीषण वधावया प्रवर शक्ति नी सोडिली
स्व-भक्त-हित-लक्ष्मणें तदवना रणीं तो दिली
मृणूनि तदुगीं दुजी त्रिदशगवुनं अर्पिली
यशोर्थ निजगोणितें रघुविंघ्नि नी तर्पिली ६५

प्रभूतम दशाननावरि तदा बहु क्षोभला

१ खड्ग २ म माका ३ मेघसागिखाचि ४ विरावा ५ सुष्कळ ६ भा-
म आणि रक्त यांचा चिरवळ ७ नन्-अवन-त्या विभीषणाच्या रक्षणार्थ.
८ नन-उर- त्या विभीषणाच्या वक्षस्थली

विशाख विरथ क्षणं करुनियां जयें शोभला
 पुन्हा शिखर बायुचा सुत नसाधि आणी शया-
 वरूनि कुसुमापरी स्तउं शके न वाणीश या ६६
 महोषधिरसें व्रण क्षण न लागतांही शमे
 उठे सुदित लक्ष्मण प्रभु निजोनि तैसा गमे
 हैरि स्वरथ पाठवी प्रभु दशास्य तोही शमे
 न ममदिन संगरीं सर-मुनींद्र-चित्त-भ्रमे ६७
 शिरं दहाहि संहरी प्रफु रणीं दहादां परी
 तशींच दिसती अरी व्यसु पडेचिना भूवरी
 नरख कुतुकें धरी तदनुरूप चिंता करी
 रविस्तुति कथी बरी घटज नेज भास्वान् वरी ६८
 गन स्व-जन-रक्षणीं अस्तर-वायुचा जो फणी
 पुगणवर मारणीं कमलजाख्य योजा रणीं
 चिरूनि उर तत्क्षणीं सकलराक्षसांचा धणी
 वधूनि असुखें खणी वरद वीर-चूडामणी ६९
 अशेष सुर हर्षले कुसुमराशितें वर्षले
 जय-ध्वनिहि माजले अमिन दुंदुभी वाजले
 बहु प्रफुल्लितारतें नटवि अप्सरांचीं शतें
 सुगर्भि-मह-पर्वतें महिन गाति गंधर्व तें ७०
 बिभीषण विभुप्रिया करि बरी दशास्य-क्रिया
 नयापगिस हा अँया प्रफु न गाति कां या अया
 अरीसहि महादया अनित दे न सोडी दया
 म्हणें कारिन भव्य या गति सुखें वरा अव्यया ७१

१ हातावरून. २ महा-ओषधी-रत्न-मेढ्याओषधीच्यारमाने. ३ इद्र
 ४ वि-असु गतघाण. ५ सूर्य. ६ सर्प. ७ बाणी. ८ कमलज-अ-
 स्थ-ब्रह्मदेवाचें अस्थ. ९ प्रभा-यश-रत्न-प्रभुजो रामलक्ष्मण कीर्तीच्या
 प्रीतीने. १० नामविशेष (मन्त्रि) त्याच्याशी. ११ कल्याण. + ब्रह्मदेव किंवा
 ब्रह्मपति * वांगल्यादेशाचा

बिभीषण वरासनीं बसविला मग क्ष्माकृता
 तथा पुष्पनि आणवी स्वदयिता त्रिलोक-कृता
 स्व-दिव्य-चरितें हरी जुडजनापवादास ती
 निवे प्रियतमांशुका दुर्हिण-पूज्य-पादा सती ७२
 पिता दशरथ स्वयें निज-विमान ये सोडुनी
 प्रियाऽनुजसह प्रभु इवधि हस्त या जांडुनी
 निवे निवति पाहते कर शिवादि कीं तो लवे
 न यच्चरणरेणुसीं सैबिधि अंडही तोलवे ७३
 प्रियार्थ बिभुच्या हरी उठवि सर्व मेले हरी
 समाधिरन आदरी तुति म्हणे तदा हा दरी
 बिभीषण सभाजना विनविल्या रमा भाजना
 नये भरत-कामना न पुरतां प्रभुच्या मना ७४
 ससैन्य-सगलार्चनें सुदित मी वदे तोहि ते
 प्रभुक्त करि या श्रितीहूनचिवत्सला मोहितें
 नमी बसवि पुष्पकीं भरत-दर्शना हा बरा
 उपाय रचि कीं महादय मनीं न हो घाबरा ७५
 बिभीषण सुकंठ हे सबळ तो रमाजांनि घे
 संबंधु निवेवावया स्वपुर मत्समाजा निघे
 म्हणे सुदति निर्मिता नळ छती न हा सेतुला
 प्रिये-जरि न पावतों तरि सुधांशु हासे तुला ७६
 स्मरे भरत आइला करुनि नेयिं आ लेंकरूं
 तथा सुदित पुष्पक प्रभुसमेत आलें करूं
 विमान बहु मेळवी शक्तिचशा तदा वीनता
 धरी प्रभु निजाऽनुजा परम शांत दावी नता ७७

१ ब्रह्मदेवानें पूजाकरण्यास योग्य पाव जीवें असी २ यत्न-चरण-रेणु-त्याच्या
 चरणधूळीसी. ३ इह. ४ वानर. ५ पूजना. ६ आश्रय करणाऱ्याच्या बापां
 स्नेह करणाऱ्या. ७ लक्ष्मीस्वीज्याची अमागम. ८ मनु-मयाज-साधुंच्यास-
 मूहा. ९ वि-इतता-गरुडत्व. + युहा. १० ब्रह्मदेवासह. ११ ब्रह्मांडही.

मरुज्ज भरता कधी प्रथम राम आला पहा
 मग्वा फलवि त्या मृगा परम हृद्य आलाप हा
 तथा तृपित-चातका जलद-नाद तो टाकवी
 सरवेदपण तत्करवा कधी असा न मोटा कवी ७८
 न्व हादी-निधिच्या भरीं भरतवत्सल क्षिप्र ज्या
 नता उपगता जसा भरत वत्स लक्षि प्रजा
 समर्चि करुनि स्वये कुसुम-वर्ष देवा सेवा-
 परीस बहु तो महोत्सवधि हर्ष दे वासवा ७९
 वमिष्ठ-जननी-मही-सचिव-बंधु-पौरादि जे
 तथा सरव श्रृणं प्रभू यश कुलाहि सौरा दिजे
 परेश अभिषेक घे करुनि होय गजाधि तो
 सदा सकल रंजवी इतर सोयरा जाचितो ८०
 कधी विधिपदान ने वरिति रामराजा स्वव
 प्रमोद भजला चिर प्रचुर पामरा ज्यास्नव
 विभीषण सुकंठही न हनुमद्यगा लाभला
 त्यजी प्रभुकथेतरा गणुनि मद्यवाला भला ८१
 समस्त कपि गौरवी यश सुधांशुमें गौर वी
 दुगपपण हारवी हरि भजन्मोहा रवी
 प्रभू स्वर्ग लाजवी रादयता भली गाजवी
 नमी निपट जो भवी जन नया पदीं गांभवी ८२
 पृथ्वीरामायण प्रेमें मयूरें रामनंदनें
 श्रीरामाच्या पादपद्मीं अर्पिलें कृतवंदनें
 समाप्त.

१ मरुज्ज-ज-वायुपुत्र (मारुती) २ आपल्या प्रेमाच्या ३ यज्ञा-
 परीस-४ इंद्रा-५ सूर्याच्या-६ हनुमन्-यश-मारुतीच्या की-
 तीला-७ प्रफ-कथा-इतर-रामाच्या कथेहून दुसऱ्या ८ प्रसवे ९ भ-
 जत्-नम-हा आपल्या भक्तांचे पालनपालविणारा-१० न्व-अग-क-
 ल्पनस्त्व-११ ससागि.

राजराजमायण.

(२२१)

श्रीरा विधि विनवि यास्तव दशवदन-वधार्थ दशरथनृपाते
मुखवि तदंगज हांडनि गावें यगजें जगीं करि कृपा तें १
म-सुमित्रा कोसल्या केंकेयी तनय या तिघी आर्या
श्रीराम भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न प्रसवल्या नृपति-भार्या २
नर-पति बहु तांय धर्मा स्वच्छावचें वसिष्ठ गाधिजही
गौतम दारोद्धारे जामातृवें विदेहराज मर्हा ३
क्षत्र-क्षय-कर रामहि तोषें निज दुरभिमान सोडून
साधूनि शांति गेला प्रभुतें तदयांत हान जोडून ४
पूत-चरित निज-गुरुचें गत्यव्रत मानू-चित्तही रक्षी
लक्ष्मी राज्य वृणतसें वल्क जटा धरि वनीं फळें भक्षी ५
शाप-विधुंतुद दशरथ-विधुम गिळी प्रभु कुमार विरहातें
साहों नशकें शोकें वदनें सौकेन-गष्ट चिर होतें ६
भरत म्हणे दुष्टनें कैसी आम्हां दिली पहा कु-गर्ना
तान-क्रिया करि निघे प्रभु विरहीं जी घेई नया युगती ७
घेऊनि सचिव नागर गुरु माना बळ गुहा भरदा जा.
भेटोनि चित्रकूटीं प्रभुसि नमी पिंड देवरी रीजा ८
मं-कृप-प्रभक्तचें शासन विश्व-हित म्हणोनि पादुकासहित
घेवुनि शिरीं फिरे नो नंदियासी वसे सुधा महिन ९
सीता-लक्ष्मण-युक्त प्रभुवर अत्रिम नुमी कथुनि नाम
विश्व पुता अनुसूया श्रीला दे अंगराग वरदाम १०
केला विगधहि रीति चामद जो गवर्षदुय विर्वाम

१ श्री-ईश-लक्ष्मीपति (राम) २ मत्-अवत-या दशरथाचा पुत्र ३ शाप-व्याधि
थत्वाने ४ दार-उद्धार-स्वीक्या उद्धाराने. ५ पवि
मचरित ज्याचें (रामाचे विशेषण) ७ शाप-रूपगद्द ८ अयोध्यामंडप-ग-
ज्य-९ हाय- १० घटिका ११ दशरथाम १२ आज्ञा १३ पूज्य- १४ उ-
गी- १५ उत्तममाला १६ शक्य- १७ वाक्वत-उय- निरंतररुद्ध- १८ ज-
गाम १९ या प्रत्येक आर्यनध प्रत्येक राजाचें नाव सांगितले आहे म्ह-
णून याचें नाव पंतानीं राजग मायण असे ठेविले आहे.

शरभंगादि निवधि मुनि कीं त्याचा प्रभु-परींच विश्वास ११
 दुष्ट स्वर्गादि निशाचर क^१ष्टंते क जे तयांसि माराया
 शन-मख-दत्तं वैष्णव- शस्त्रं दे घट्टेज साधु ताराया १२
 पितृ-मख जटायु- गृध्रा भेटे पक्षीश्वरप्रभा वटिला
 श्रीचौण^२ भारतया दे ज्या वृद्धाचाहि न प्रभाव टिला १३
 ज्या मध्या बहुमानी प्रयंता दंडकवन-क्षमा-पतितें
 त्या पुसुनि गौतमी तट वसवी प्रभु तन्मना रुचे अतितें १४
 रजनीचरी मन करी वस्तु श्रीचिं धरुनि शोभा जी
 तहुर्दशा करविजो प्रभु सबळ स्वरादिकांसि तो भाजी १५
 फिरता अट्टहा रक्षस- वर यम-पुर-पथ धरावया दावी
 कनक-मृग हरि मतीतें गृध्रेंद्रा हा म्हणावया लावी १६
 प्रभुवरही लघु-हृदय स्नेह^३तसा हा म्हणे श्री होय
 स्त्रीगति ऐकुनि विधिनें तानसखातें नशांत दे तोय १७
 हरि खेद कबंधाचा शाबरीतें सुगति दे बरी पंथा^४
 सरोसी श्रृंगधर कांपवि विरहीं प्राणांसि विभु म्हणे संपा १८
 सुगला सूर्य-कुमारा मरुदात्मज भेटवी सुसरव्य चडे
 तो श्रीलक्ष्मणालक्ष्मि दे त्या हृदयीं धरुनि राम रडे १९
 निज-दुरपा^५नि शाय कथी शामधि प्रभु-शोक सुगळ दे धीर
 रवि बिंब दुराचलयां तेंवि द्युति धी पुन्हा महावीर २०
 भस्म करी गीर्वाणा^६ धिप-पुत्रा वाळिला शरें एके^७
 बाचावें चक्षुर्ग^८र- सरव सव्य श्रु करुनियां कसें भेके २१
 हरि-राज्यश्री देतां सुग्रीवा निजसरव्यासि साधूनीं

१ कृषि-अनक-कृषीचे नाशकर्ते. २ इंद्रदत्त. ३ अगस्त्य. ४ गरुडासारखा (जटाश्रु
 चे विशेषण). ५ गज्यरक्षण. ६ इंद्र. ७ पवित्रा. ८ राक्षसी. ९ तन-दुर्दशा-नी
 चा दुष्टदशा. १० स्त्रीलंगटसा. ११ नामविशेष. १२ सरोवर. १३ पुरेक्षा
 (निपुणता). १४ सुग्रीवा. १५ वायुपुत्र (मारुत). १६ श्री-लक्ष्मण-अलंक्षित-सी-
 तेंनेंटाफिलेले दागिने. १७ वीर. १८ दृष्टि विषय स्पर्शसखा. १९ व्यथायुक्त. २० बे-
 डकानें. + दुष्ट अवचरूपलयांत. * इंद्रपुत्रा. † भास करून.

राजरामायण.

(२२३)

स्तविला भिन-दुरय-तमे- श्रृङ्गकिरण रामभद्र सोधूनी^{२२}
 श्रीहुडकाया बहु कपि सुगल प्रेषी मरुत्तनय मात्र
 पात्र यशा होय सुखी प्रभुचें करि मानस श्रवण गीत्र^{२३}
 दृष्ट श्रुत नसतोही सिंधु विलंघूनि मत्त-मूढ-पुरी
 गोधी श्रीतें मुद्रा दं परनिज-मथन-सिद्ध सर्व बुरी^{२४}
 त्रम हो दरे हो नपरा मृगुनि बळें सोपडें खळा बोधी
 तो धीरा हित कथितां मारूं पाहे दशानन कोधी^{२५}
 अनल-प्रज्ञ बिभीषण बा दून अवध्य हें वंदे घारी
 युद्ध प्रदीप्त करवी अतिकर्कश भूमिदेव-देवाःरी^{२६}
 एवं जो ऐश्वर्य मत्त न तो कां करील, अन्याया
 रक्षी प्रिय-सख-पुत्रा श्री-संप्रार्थित कृशानु धन्या या^{२७}
 कपि रंजवी सुरांतें- बहु रक्षोर्ध्वमपुरीस जाळून
 अति साधु बिभीषण जो त्या एकाच्या गृहाम पाळून^{२८}
 कवची इध्मोच्चयसे कांतस्वर-निलय दहने हा वदवी
 पुच्छ समुद्रीं विझवी श्रीस नमी धरि पुन्हा न भःपदवी^{२९}
 मैर्व-पर-मह-क्षय-कर - तेजा कपि-वक्र हर्षवी वंदी
 श्री-चूडामणि दे या प्रभुवर पेटें स्तवी जसा वंदी^{३०}
 अंता न्याया अग्निं प्रभुमह कीर्तिल्लुळ निघे आज्य
 सागर-तटीं करी द्विष-दनुज नमन गम दे तथा राज्य^{३१}
 अस्त्रभयाऽकुल-सिंधु-प्रार्थित ऐकुनि रचावया सेतु
 नळबानरासि सांगे प्रभुवर जो विजवहनुचा हेतु^{३२}

१ आश्रितांच्या दुःखरूप अंधकारविषयी मूर्ख २ योग्यानीं ३ आयुष्य ४ शा
 गिर ५ शत्रू ६ क्षय ७ याज्ञकारे ८ नासुपुत्रा ९ अग्नि १० नक्ष-अ
 धम-पुरी-राक्षसांमध्ये अधम जो रावण त्याचे नगरीला. ११ इध्म-उच्चय-काष्ठ
 समुदायसे. १२ सुवर्णस्थान १३ अग्नि. १४ सर्व शत्रूंच्या मदाचा नाश करणारा
 तेजज्याचे १५ कीडा-कल-वक्र-आश्रिते यानर यांचे सैन्य. १६ पुष्कळ १७ द्वि-
 पन-अनुज रावणाचा कनिष्ठ बंधू (बिभीषण) १८ अस्त्रभयात्ते-आकुल
 जो समुद्राच्या ती आर्यना. १९ विजवाला कारण जो ब्रह्मदेव त्याला कारण

कूरे^१कराज रावण जेमें प्रभु-शीर्ष धनु तसेंचि करी
 भ्रमवी श्रीस बिभीषण- दयिता सरमा परंतु मोह हरी ३३
 शत-योजन-सेतुपथें कुंतुकें उतरुनि पयोधितें सवेळ
 ससुगळ चढे सुवेळीं प्रभु दुर्गा तौहि मृत्युचा कवळ ३४
 संतप्त होय कोपें सुग्रीव उडे दशानना ताडी
 पाडी सुकुट खळाचा बाहुरण सुहूर्त करुनि मद झाडी ३५
 कामाधा ताराया प्रभुने अंगदहि धाडिला सामा
 परि अरि नवळे खवळे आरंभी स्वक्षयार्थ संग्रामा ३६
 तुमुलीं रणीं परस्पर नचुकति कपि-यातु कुंजर दमाया
 रक्त-प्रवाह वाहति चाले करि इंद्रजित् परि न माया ३७
 प्रभु मतुज-भाव-निहृत-नेजा यश वाढवायया लोकीं
 घन-रव-हृत-फणि-पाशीं पडुनि चमू श्रीहि मग्न करि शोकीं
 पृथ्वीसुतेसि धैर्य विजटा दे कथुनि तख वरपक्षी
 उडवी नागांतें प्रभु सानुज गुरु-तात-सम तथा लक्ष्मी ३८
 भूमि^{११} न्यस्ता^{१२} ज्याच्या पादन्यासैक रूनिचा झाळी
 तो घटकर्ण अमर-भा नुरवी सुगळा धरी चमू भ्याली ३९
 तन्नासाश्रुति हरि परि खवळे शत्रू करी वळ अस्त
 सगळेचि गिळी झाले निशित सदस्यु घनख कपि ध्वस्त ४०
 विश्वेप्सित विजय प्रभु खंडुनि भुज पाद शिर नया मारी
 भारी शोक दशास्या होय तथा घनख स्वयें वारी ४१
 प्रभु-भंग-काम^{१५} हा खळ खरशर वर्षोनि मैत्री मैन्य खिळी
 मारुति होय भिषंवर पाडी घननाद-रोग-शक्ति शिळी ४२

१ कौतुक २ सैन्यासह ३ रावणही ४ यास ५ दोनघटिका ६ राक्ष-
 सधानरूपहत्ती ७ मनुष्यपणानें दूषिततेज्याचें ८ श्रेष्ठपक्षी (गरुड) ९
 ब्राम्हणुक्ता १० पायठेवण्यानें ११ कर्णकर्ण १२ देवांचे नेज १३ निशित-
 सत्-असि-उग्र-नय-तीक्ष्णजोउत्तमग्वङ्गयासारिखा उग्रनखें ज्याचीं असे-
 १४ विश्व-ईप्सित-विजय-विश्वाला उहज्याचाजय १५ वैद्य श्रेष्ठ + कूर-एक
 राज-भंगकराचाच एक गजा-क सीनेस-क स-ईश-घ तीजोसगीवयासह

राक्षस-बळ-हानि अमित- बळ कपिभट करिनि अजित शस्त्रे ते
पाहुनि वधि मायाश्री पळभर गमलें असत्य न रैसेतें ४४
जमबी अनिष्टकर्म अमरत्वप्रद श्रुतांग जन्माया
होम करी एकांती कळवी ती तखिवृत्त तन्माया ४५
लक्ष्मण-शर-सर्पहीं त्याचें समरांत सारिलें आयु
हा युद्ध अहोरात्र- वय करि अहिनाभ्यर्चनमहावायु ४६
सुत-शोक-क्षुब्ध निघे दशमुख परमेश्वरीस माराया
वाराया होय घना सबुद्धि सुपार्श्व सन्निव वारा या ४७
चतुरंग सैन्य बहु शत- कोटि मग पलाश-नायक प्रेमी
प्रभुच्या दक्षेपुष्टें युद्धीं एकहि न वांचला देवी ४८
क्रोध-प्रतप्त-चेता असकृत् भंगे तथापि ये युद्धा
मर्दन करि कीशांचें मेले गांठुनि कीराप कुद्धा ४९
कपि-बळ दिसे नृणोपम दावोपम राक्षसेंद्र तो ताडी
खरु-शक्तिने दुसरिया दाशरथिस खळ रणांगणी पाडी ५०
जगदस्तदायाद सरवा गरुडाचा होय तें पुन्हा शिखर
आणी या यशदे प्रभु कांशका न म्हणता सुधा-शिखर ५१
खळदलना नळस प्रभु दशवदनासीं करी समर भारी
प्रभुसीं तोही निर्भय अनितेजा शनैरयाद्यमरभारी ५२
लीला-मनुष्य भगवान् दशकंठाचीं शिरे शत छेदी
तरि अरि नमरे म्हणुनि प्राकृतसा होय संगरीं खेदी ५३
पर्जन्य महर्षि रवि-हृदय उपदेशी होय तो जपें तुष्ट
धृष्टरिषु खरथ तसा वर दे समयीं वधावया दुष्ट ५४
ब्रह्मस्थ अभिमंत्रुनि कोदंड-गुणी पृथ्वी-वर जोडी

१ रथ-२ इंद्रजिताचा (विभीषण) ३ सीतेस ४ दक्ष-इष्टपुष्टें ५ वा
खर-६ वणव्यामार्ग ७ वल-असु-दायाद-जगत्प्राणजोवायु त्याचापुत्र-
(मार्कट) ८ र-
सा-९ शत-म
१० अगस्ती
पैचालां
११ दशदिग्वरूप गुरुच्या तेजाचावायु
विष्णु न महित-मज-धन-महा-वायु-गुरुसुप
ब्रह्मोक्ताने सो भलंला.

सोही गृध्र-गति-प्रद देवद्विषदुर अमेष परि फोडी ५३
 प्रमुदित कर सुनि करिती सुनि पडतां शत्रु पुण्यदृष्टि पडे
 जनि दिव्य दुंदुभीचा गंधर्व-शत-प्रगायनांन दडे ५४
 शांत उपद्रव होतां शंका सोडुनि देव-तनु-मध्या
 नाचति गाति प्रफला प्रभुचरितोदीपकाह त्या वध्या ५५
 जेविं अजगगपासुनि दोषापासुनि तसा अरिहि मुक्त
 करि करबुनि क्रिया प्रभु या परमालाचि हें परम युक्त ५६
 आज्य-सुराची व्हाया प्राप्ति पद-नता विभीषणा वसवी
 सिंहासनीं न गंहित-वृत्तीं प्रफ कीर्ति-संपदा वसवी ५७
 करि दिव्य दुला-कन्या भेटे दशरथहि उठवि कपि शक
 मानस भिक्षुारि कुशळ बदले पय सुयश हें इतर नकळ
 सबळा सुगळा अर्ची पुष्पक लंकेश दे ननस्वर गा
 प्रेम मुरविस सांगे प्रभुपुण्ययशोमृता तनस्वर गा ६१
 लंकेशा कपिराजा सबळा चेऊनि मनुजरूप हरी
 वसुनि विमानांत निघे स्वरजंगमजीव अनघ धन्य करी ६२
 कथि पुंकराक्ष विरह-हेरा म्हणे श्री अशेष परिसे न
 अस्वरवि न अस्वरसे कीं सु-यशस्कर जेविं अरिहि अरिसे न ६३
 युद्ध-क्षिति दाविन जल-निधिवरि सुविमान वरुनि विभु गेळा
 श्रीस म्हणे विबोधि प्रेक्ष नळें रुचिर सेतु हा केला ६४
 सुमुखि विभीषण येथें भेटे मजला तसाचि सागर हा
 या कथ्यमूकगोत्रीं स्वस्थ म्हणे सुगळ साऽनुगग रहा ६५
 सुति अलंकार तुझे अर्जुन रक्षुन दिले मला येथें

१ मृगयागतिदेणारा २ देव द्विषत्-उर-देवशत्रुजोरावणत्याचें वक्षस्थळ.

३ प्रफ-चरित-उदीपक-रामचरिताला वसेजनदेणारा. ४ वधास जो योग्य

सांगण त्यास. ५ शत्रूहो ६ पुष्पकसुराची. ७ निघवृत्तींत. ८ शपथ. ९ पृ

थीचीकन्या (सीता) १० प्रभु-पुण्य-यश-अमृत-प्रभुचे पुण्यकारक कीर्तिस्त्र

११ विरहूतस्वर. १२ कमलनेत्र. १३ प्रसन्न्यालेल्यातोंडलीच्याफलासामिखे

१४ जीवे. १५ पहा. १६ कथ्यमूकपर्वती. १७ नंदतजीचे असी. १८ प्राप्ति

१९ नन-नत-स्व-अग-नम आहोतक

श्यावरजंगमअर्जुन.

देणें प्राणाचें हें याचें यदा देवि आमुचें लेणें ६६
 पवन-कुल-दीप येथें भेटे विध्वंसिना असा धूर
 हो जेवि अरीम करी न फणीस विकल बिळीं असा धूर ६७
 या पंपेच्या तीरीं दयिता-सहचर विलोकिले पक्षी
 रडलों बहुत तुझा हा देवें मत्प्राण संकटीं रक्षी ६८
 बसुनि विमानीं गेली त्यालोका योगिराज ज्या जावे
 शिष्या मतंगमुनिची शबरी यश या सदाश्रमीं पावे ६९
 विश्व-भयंकर योजन - शर्ष-भुज कबंध माऽतुजा मजला
 धरि मृग-मृगेनूवराऽशन देवि वरविमान आस्थळीं भजला ७०
 रंभोरु सति प्रमदे हे ती गोदावरी स्व-देशाला
 स्मरलों न यदुत्संगीं चिंतामणिची असी न दे शाला ७१
 कमिला बहुकाळ सुखें या पंचवटींत उदैन सुंदरि तें
 दिसतें वीत-मधु-श्री मधुप-कथ-म्लान जेवि कुंद रिनें ७२
 केवारी स्वशर तुझा आर्य जटायु श्रिये वसे नाकीं
 जनकें ज्ञान शिकविलें गुरुशोक लम्बनीं असेना कीं ७३
 भीष्म-भीष्माकर्च्या जेवि करें बिंदु सिंधु तेवि करें
 ज्याच्या आटे आश्रम त्यामुनिचा हें सुकेशिजाण वरें ७४
 सांबे शिव जसा बिल्वें झाला नमनं प्रसन्न जो सीते
 त्या अत्रिचे चरण स्मर कथिति नता तत्त्वज्ञ जोसी ते ७५
 शोकार्त भरत येथें विनवी नर्ग्यर्य चित्रकूट पहा
 देतो प्रयाग गंगा - यमुना संगमहि लोचनासि महा ७६
 दयिते नीट पहा तें दिसतें सोकेन पटक वसुंधेचें

१ अलंकार. २ असाधु-उर-दुर्जनाचें वसस्थल. ३ मारुती. ४ दीर (कृष्ण-
 णः) ५ यत्-उत्संग-जीव्याणादीवर. ६ पर्णशाला. ७ जेली आढे मरुस्थ
 शोभाज्याची. ८ स्वर्ग. ९ किरणानें. १० भगवत्पुनिचा. ११ पार्वती
 सह. १२ विल्वपत्रां. १३ पर्वतश्रेष्ठ. १४ आनदा. १५ अयोध्या.
 १६ पृथ्वीचें. + सीतेचे सोबती. + हरिण आणि सिंदूराना भक्षण कर
 पारा.

रघु कीर्तिचें रुचे हें पात्र रसज्ञासि जेविं न सु धेचें ७७
 उत्तरे प्रफ प्रयागी सुनि-चरण-ग्रहण करुनियां राहे
 भासे नमनीं सुतसा तोहि भरद्वाज तातसा पाहे ७८
 श्रीरामें पाठविला मारुत-सुत गरुडसा उडे तूर्ण
 गुह-भरत-मनोरथ करि कथुनि प्रभु-सत्यसंधता पूर्ण ७९
 मुनिस पुष्पनि बळ पुष्पक-यानी बाहुनि निघे गुहापुल्लिख
 महे दे विश्वस्त-भरत-शत्रुघ्न-गुरु-भजांसहित महिला ८०
 दे वेष घे यज्ञास्त्री कैवल्यद-पद-महें पुरीं गेहीं
 सुदिनीं प्रफ प्रवेशी जीवात्मा जेविं सोडिल्या देहीं ८१
 श्रित-कल्पद्रुम भगवान् स्वीकारी तात-राज्य-पद भरता
 युवराज करी न रता अन्यत्र म्हणे असी धरी नरती ८२
 विशादि सर्व करवयी कपि राक्षमनायकासि गौरव दे
 टकमक करपति पाहे त्यानें प्रफ बंधु सकळ पोर वदे ८३
 अक्षांशेक दास्य कुशल सविनय सत्स्थविरशील-परवक्ता
 पवनसुत तथा पूजी प्रफ चिरजीवित सुवर दे भक्ता ८४
 प्रिय-वर-मारुतिला दे सत्कल्य-व्रतति-निज-कथाश्रवण
 लवणघ्रायजचरिनीं कवण नहोईल करसिक प्रवण ८५
 उत्तम आनंद दिला हत्तापन उरविला जनीं कांहीं
 पाप-षडरि दमिले प्रभु-नामंचि अजेयजे अनीकांहीं ८६
 राजरामायणप्रेमें मयूरें रामनंदनें
 श्रीरामनरणां भोजीं अर्पिलें कृतवंदनें
 समाप्त-

१ रामाची सत्यप्रतिज्ञता. २ उत्सव. ३ पृथ्वीला. ४ मोक्षदेणारे पा-
 यन्याचे. ५ राजाच्या हाताखालचा कारभारी. ६ अक्षनामक राव
 पापुत्राच्या नाश करणारा. ७ नव्यतायुक्त. ८ उत्तमवृद्ध. ९ बोलण्या-
 १० लवण-घ्न-अयज-चरित-लवणासु राच्या नाश करणारा जो शत्रु भ्राला
 चावडील बंधू (राम). त्याच्याचरिती. ११ हनु-ताप-हृदयासंबंधी संताप.
 १२ पापलुपकामक्रोधादिसहाशत्रु. १३ उत्तमकल्पवल्लीरूपजी अशुलीकथा
 गावें ऐकणें. १४ नय. १५ मनुष्यत्व.

विबुधप्रियरामायणः

(२२९)

हरिनर्तन छंदः

श्रीश पद्मज-ऋष्यशृंग-सनत्कुमार-तपोबलं
अश्वमेध-वसिष्ठ-सत्सुकृते स्वकीय-कुतूहलं
द्विथालज होय चार धरी सुमूर्ति समुज्ज्वलं
आदिस्तकवि-विश्व-भाग्य-भरें दशास्य-कृत-च्छले १
कोसले^१श्चरजा जया प्रसवे तथा शतम राम हैं
नाम देवुनि द्विथप्रभः रंजवी सुवना में हैं
केकयप्रभवात्मजा भरत प्रिया निसरी तिच्या
भव्य लक्ष्मण हैं अरिघ्न असें पदासि सु-शीतिच्या २
श्रीवसिष्ठ तथा करि द्विज आदरें पदवी श्रुती
गाधिजा गुरु राम लक्ष्मण देववी करुनि स्तुती
दे बळातिबळा तथा मुनि सर्व अस्त्र पथीं कथी
ताटुकेसि मरवघ्न राक्षस जे तथांसहि तो मथी ३
गोतमर्षि वधूसि पारदरजोनिळें प्रभः उद्धरी
शंभूच्या धनुचे पळोतचि ओढितां तुकडे करी
जानकी पण-सिद्धि पाहुनि हर्षुनि प्रभते वरी
दे तिघांसि सुता तिघी जनकासि कीर्ति मिळे बरी ४
होय भार्गवरामहि प्रभु-दर्शनेचि तपोनिधी
शुद्ध शांतिमती करि श्रुतिनं जपोनि तपोनि धी
हर्षली नगरी करी यम फार लज्जित कापुग
सानुजा भरतासि मातुळ ते धृतो^{११}कुतुका पुरा ५
द्विथप्रति योजितां युवराज राम करावया

१ श्री-ईश-लक्ष्मीपति (राम) २ आपल्या कौतुकानें ३ दिग-रथ-आत्मज-
दशरथाष्टापुत्रः ४ वाल्मीकिच्या सर्वभाग्याच्या भगनें (अतिशयानें)
५ उत्सवानें ६ केकयीपासून झालेल्या पुत्रासः ७ शत्रुघ्नः ८ नामधिशेष
(विष्णु) त्याः ९ गोतम-ऋषि-वधूसि-गोतमऋषीच्या स्त्रीलाः १० पार-
रज-अनिल-चरणधूली संबंधी बायूनें ११ धृत-उत्कृत-धारलें उत्कृष्ट को
उत्कृष्टाणें अशाः + कोसल्याः

सप्रधान मूणे वसिष्ठहि हा विचार बरा बया
 मध्यमा दयिता वदे वर दोन हे रुचले मना
 मत्सुता अभिषेक राम चतुर्दशाब्द भजो बना ६
 राय तीस मूणे दिलें तुज राज्य दृक्कुतुकानना
 राघवा सति सरव्य आठिव तूं न पाठिव कानना
 मंथरा-हृत-बुद्धि ती नवळेचि तें कळतां निघे
 राम साऽनुज-दार मातृनिदेश वेद गणूनि घे ७
 तांत-सत्य-महाव्रताऽवन-काम राम महापथीं
 चालतां जन हा मूणे बसवी नरेंद्र तया रथीं
 बल्कली प्रभु जो सरया गुरु त्यास भेटुनियां जटा
 यत्यथें रचि साश्रु धन्य करी निषादवरा वटा ८
 त्यास्थळींच समंत्र सोडुनि देवसिंधुसिं तो तरे
 यद्यशःकथनें गुरुसहि होति संमत तोतरे
 श्री-प्रयाग-गत स्व-तात-सरया महामुनिनें नमी
 बित्रफूटनगीं करी मग धन्य सर्व यमी शमी ९
 राम-वृत्त कधी समंत्र पुरासि येवुनि दिवथा
 ऐकवी महिषीस तो निज-शाप-कारण जी कथा
 राम राम असें वदे सुत-शोकरूप-महाव्यथा
 पावुनि व्यसहोय लंघुनि जाय संसृतिच्या पथा १०
 दूत धाडुनि साऽनुजा भरता गुरू दूत आणवी
 भेटतांचि तयासि ती जननी स्व-कोशल जाणवी
 तो वदे तिस धिकू तुझे हृत लाजवीलचि यातुतें
 हा जडें त्यजिलें सुधाफळ काय ने हित या तुतें ११

१ दृक्- कुतुक- आनन- दहीला कौतुकदेणारें पुरवज्याचें अशारामास-२ आ
 ईबी आता- ३ बापाचें सखरूप जें महाव्रत त्याच्या रक्षणाची इच्छा करणारा-
 ४ वडाला- ५ बोलण्यावेली अडखळीन एक एक अक्षर दोन तीन वेळ ज्याच्या-
 बोलण्यांत येतें ते- ६ शांत- अक्षय्य ७ द्वांश्या- ८ वि-अस्-गतप्राण- ९ संसा
 राच्या- १० आपली मसकत- ११ राक्षसातें १२ तुला- + स्त्रीला- + इदियें जिं किली-
 ज्याही असे कथा.

विबुधप्रियरामायण. (२३१)

क्षिप्र तैल-निमग्न तात-शरीर कादुनि तस्मिन्
 राम मात्र मन प्रसन्न करूनि साधु करी क्रिया
 राज्य घे म्हणतां गुरूक्तहि तो विलंघुनि अग्रजा
 गाय जाय धरावया शिरिं पापपर्वतधग्रजा १२
 भेटतांचि सुशील तो बुध संहरी गृह-संशया-
 गौरवी मुनि विष्णुचा ममजे मनीं शुचि अंश यौ
 चित्रकूट-नगीं तमी गुरुची कधि प्रभुला गती
 तो पित्या जळ दे अदंघ्रिस पद्मजादिक लागती १३
 भक्त तो विनवी दयाधिस दीनपा परत क्षण
 स्वप्रजेप्रति देचि एकहि मी न पापरत क्षण
 माय बालिश-बुद्धि केवल काय ते धरिमी मनीं
 हाय हे न वसावया मृदु पाय योग्य नगीं वनीं १४
 दे प्रभो असया मला घन दे तसें रवगपा वना
 पायु नाम यशस्वि हो द्रवलासि बा गजपा वना
 पाषाणा तव कीर्ति मोहिति जेपिं जंतुसि आसरा
 आ मरी करिती तुला जन दे नताप्रति आसरा १५
 सांशु होय वदे तया कुरवाकुनि प्रभु बापसा
 तापसा न गमो अनुग्रह मार हा मज बा पसा
 कीं तुलाहि मलाहि युक्त गुरूक्त-पालन-धर्म हा
 शर्म-हानि करी जना म्हणवी सदा परधर्म हो १६
 पादुका प्रभुच्या शिरिं धरि संपतां चवदा ममा
 तूं नयेसिल होमिन ज्वलनीं तनू समिधासमा

१ रामा-२ पाप-पर्वत- धकू-रज-पापरूपपर्वताला जाला त्या धुळीला-
 ३ भरताला-४ पित्याची-५ अनाथरक्षकां-६ उत्साह-७ पर्वती-८ चात
 कपट्यास-९ उदका-१० गजेंदाला-११ पवित्र करणारी-१२ अप्सरा, पिशा-
 च, बलदेवता-१३ सरोवरा-१४ आरा-१५ संतापासारखा-१६ हाय-१७ व
 र्ग.

(२३२)

मोरोपंत.

स्पष्ट यापरि तो बदे भरत स्वयें परते करी
बास बाहिर वल्कलाऽजिन बन्धवृत्ति सरबें वरी १७
जाय तेशुनि सत्तपःफल अनिचें मन लोभवी
तस्त्रिया बहु मायसी जनकात्मजा-तनु शोभवी
जो विरोध धरी हरीहि समुद्धरी प्रभु हा तया
जाणवी उदयार्थ जोडुनि कीं न जोडुनि हात या १८
दंडकीं शरभंग आणि सुतीक्ष्ण कुंभज सन्मुनी
जे स्व-दर्शन-काम संतत सत्तपोरत जन्मुनी
त्यांसि भेटुनि तन्मते शरणागताऽभयदायकें
गृध्र तातसरवा जटायुहि पूजिला रघुनायकें १९
यास पंचवटींत लक्ष्मण-निर्मितीं उटजीं करी
यातुपैत्यनुजा कुबुद्धि स्वरूप शूर्पणखा धरी
ये गळांचि पडें रतार्थ जसी बळे हरिच्या खरी
घ्राण कर्ण रघूत्तमाऽनुज तो तिचे असिनें हरी २०
भूढ बंधु तिचा न जो प्रभूची धरी पुरवा खर
राम तो सदैसि प्रशस्त महा गमे पर बारबर
जे सहस्र चतुर्दश क्षणदाचर त्रिदशाऽरि ते
संगरीं पडले पळांतचि हारवूनि यशा रिते २१
राम हर्षवि जिणुंची जय-कुल-दृष्टि सभा जन-
स्थान शून्य करी वरी स्तव पुष्पवृद्धिस भाजन
ती कुबुद्धि निशाचरी दशकंधरा मुरय दारवरी
जानकी-युग-रूप-लक्षण-सत्सुधा-रस चारखरी २२
जानकी-हरणार्थ युक्ति मनीं दशानन आवरी

१ वनवासता. २ राक्षस. ३ यापु-पति-अनुजा-राक्षसपतीजो रावण
त्याची कनिष्ठ भगिनी. ४ मिहाच्या. ५ गर्दभस्त्री. ६ खड्गाने. ७ श
त्रु. ८ वस्त्रा. ९ राक्षस. १० इंद्राची. ११ पात्र. + दंडकवर्नी. * स-
व-असि-उत्तमखड्ग.

विबुधप्रियरामायण

(२३३)

स्वर्ण-रत्न-मृग क्षपाचर आश्रमीं खल पाठवी
 श्रीं बिलोकुनियां सुरंग कुरंग हा अजि ताँपसा २३
 दर्शनें न पळो धराचि म्हणे करी अजिता पँसा
 स्वानुज क्षितिजाऽवना उरजांत ठेउनि राघवें
 दूर ओढुनि ने पळे परि मारिला मृग लाप्यवें
 हाय जानकि हाय लक्ष्मण धांव यापरि हाँकली
 वाढवी शुचि मानसांतहि तत्क्षणीं अरुि हा कँली २४
 हाक आयकतां सखी करि कांपल्या कंदलीस ती
 दे वरा मज देवैरा दुत धांव हें वदली मती
 तो म्हणे कपरि-क्षपाचर-ग्राह होय परा मैहा
 मुख्य आश्रय देव देवि कधीं म्हणेल नराम ही २५
 श्री म्हणे अभिलाष महिषयीं तुझा प्रभु-हानितें
 दुर्जना तव दुष्ट मानस इष्टसिद्धिस मानितें
 साश्रु तो उरज त्यजूनि निघेचि बोलत हाय नें
 रूँध्र सांपडलें सती-हरणा अगनिस आयतें २६
 मूजनादतमानसा कथिरक्त भावुन हाय ती
 स्याश्रमांत म्हणे प्रसन्न अभीष्ट पावुन हो यती
 तोंचि दावुनि रूप सुंदरि मर्व-सद्गुण-संपदे
 चाल हो महिषी दशास्य असें वदे बहु कंप दे २७
 श्री म्हणे निघ रे कधींहि न कर्म हें शुचि राक्षसा
 भस्म होसिल देखिला न तुवां जगीं रुँचिराक्षसा
 तों बळेंचि महासतीस घडावया खळ हा निघे
 भय होय जरायुसीं करुनि स्मयें कलहा निघे २८

१ राक्षस, २ सीता, ३ मृग, ४ संतापसा, ५ रामास, ६ अजुली, ७ सीतेच्या रक्षणास,
 ८ हाक मारी, ९ कलह, १० कँलीस, ११ दिगळा, १२ लक्ष्मणाळा, १३ नेजा,
 १४ तुझा-आदृत-मानसा-वृजेविषयीं सादर धित जीचे उवाची, १५ रुचिर-
 आहेत ते निरुज्याचे अस्ता-हाय.

पूर्ण षष्टि-सहस्र-वत्सर ज्या जरायुस जन्मुनी
 सून सोदावं शत्रुपास्तनि तो अमें कथि सन्मुनी
 वृद्ध गृध्र खराऽसिनें दशकंधरे मग ताडिला
 पक्ष-मूळ पळांत सोडुनि धर्म सोडुनि पाडिला २९
 ती म्हणे ग्युनाथजी करितां उपेक्षण काय हो
 हाय लक्ष्मणजी छळीं परि दूर न क्षण कौय हो
 कीर्ति मीं तुमची अहो मज शीघ्र धांवुनि सोडवा
 खोडवाल ललाट-लेखहि शत्रुला कर जोडवा ३०
 हाय हाय म्हणे सती दशकंठ तीस बळें हरी
 सौत्तरीय नग त्यजी कपि-पंचकीं अचळावरी
 ने जड स्वपुरींत जी अजिताग्निचीं फुणगी तितें
 हात जोडितसे कथा शतदा जिच्या गुण-गीतितें ३१
 रामभद्र मृगासि मारुनि होय शंकित धी फिरे
 साश्रु लक्ष्मण ये नमी कथि वृत्त आयिकतां धिरे
 येवुनि द्रुत शून्य आश्रम पाहुनि पशु हा वरे
 तो नगोंसहि मोह आत्त-वियोगि-मानव-भाव दे ३२
 शोधितां गहनांत मूर्छित गृध्र दूरुनि पाडिला
 दक्षिणोरुचरी द्वयोनि तदीय मस्तक वाडिला
 रावणे हरिली वधू कळवूनि हें व्यस राहिला
 हा म्हणोनि रघूत्तम दिधिनें स्वगोत्तम दाहिला ३३
 धुडितां विपिनें लुहाहि कबंध राक्षस मारिला
 तारिला शबरी महामति जी तिचा भय सारिला
 बारिला हनुमन्मनोगद तो सकंदहि पाडिला

१ अहो, २ लेह, ३ होष, ४ स-उत्तरीय-अगावर ज्याच म्हासह, ५ राम, ६ श
 सही, ७ अरण्यांत, ८ उजवे मांडीवर, ९ गत प्राण, १० अग्निसंस्कार केला
 ११ हनुमन्-मनोगद-मारुतीचा अंतःकरण संबंधी श्लोक. + भिक्कारिला आहो
 योनि मनुष्यपणा ज्यारो असा. (रामायणविशेषण).

विबुधप्रियरामायण

२३५

वाकिला निवदूनि तत्कृत राघवे कुरवाकिला
बैसर्वा अनुजासि सांगुनि कौश-राज्यपदीं नता

३४

कैविं पाहिल वैज्रभृत्कपिलावराज्यप दीनता
धाडिले हुडकावया कापि कोटि ते श्रमले मुधौ

मात शंकर-हासमें यश होय वायुस्कता बुधा
दारवयी बळ तोपयी न बसे हिमाद्रिस्कतावरी

३५

स्वयी करसेसही बहुयोजनें मुग्य जी करी
सिंहिका वधिली पद्यानचि साबुलीसहि ती धरी

सिंधु लंघुनि शैत्रुपुर्यधिदेवताभ्रम तो हरी

३६

रात्रि होवुनि ओतुमा हुडकी पुरींत न देखुनी
होय खिन्न मनीं उणें निजदेव केवळ लेखुनी

तो अशोकवनीं शिरोनि विभूतिनें मग पाहुनी
शिंशपातमतें कपी बहमान दे नग पाहुनी

३७

तों दशाम्य महाविभूतिस रात्रि ये विनयी रहा
मंदिरीं तुज चिंनिनो दनगंमि मेवि न वीर हा

श्री वदे स्मरुनि स्यमानसि राम राम रणा रची
सिद्धिमी अह तूं नयापरि पासना मरणा रची

३८

पास-धिकूनि रावण क्षणदानरींस म्हणे दिला

स्पष्ट मामयुगावधि न्यजितां मदुक्त वधा इला
मांस भाक्षिनी मी रूचें मज मानुषी अपमाननी

मनपाहुनि आपुलें बहु उग्र हे नय मानिनी

३९

जाय दुष्ट असें दरावुनि राक्षसी अति जाबिनी

१ वानरांच्या राज्यपरीं. २ वैज्रभृत्-कापिला-वर-आज्यप-दंड संबंधीजें कवि-
लेचें श्रेष्ठ आज्यत्यातें पिणारा. ३ व्यर्थ. ४ शत्रु-पुरि-अधिदेवता-भ्रम-लंकाधि-
ष्ठात्री जी देवी त्रिकाभ्रम. ५ मार्जार सा. ६ सीतेंतें. ७ शायी वृक्षातें. ८ सत्तु-वी-
उत्तमगह्मडासी. ९ श्रेष्ठ जो वृक्षत्यापसां.

पाश घालि गळां म्हणे क्षितिजा असंप्रति जांचिती

मुद्रिका तिस रे मरुत्कृत जानकीहि शिरोमणी

तो महोपवनाचुरी विपै होय शत्रु करी फणी

४६

मत्त राक्षस लक्ष अक्षकुमारही करि चूरहा

शूर हा वंदले म्हणे अमरर्षि जां रवि भूरहा

इंद्रजित् प्रकटी सरोज- भवाऽस्त्र सांपडला बळे

बोलिला गुरैसा सभेंत विशंक बोलवितां खळें

४७

पेढवी खळ पुच्छ पावक होय या करंकापुरा

भेटवी चुलत्यासि लाववि तो जसा कर कापुरा

दोन भाग करूनि भस्म निचे कृती स्वरिपूस हा

हा असें म्हणवि प्रशांत नैदीश्वरीं करि पूस हा

४८

जानकी नमितां पुन्हा बदली द्रवोनि शर्मस्तुतें

वायुजें वरवाक्य घेउनि शर्व-शक्र-यम-स्तुतें

क्षिप्र गोप्यदसा पयोनिधि लंघिला शतयोजनें

हर्षले बहु अंगदादि जसे संधारस-भोजनें

४९

जानकी हुडकावयास्तव धाडिलीं बहु जीं बळे

आपुलें मधुसंज्ञ जें वन तें तिहीं लुटिलें बळे

ताडिला दधिवल्क हें कथि कार्य-सिद्धिस जाणुनीं

दृष्ट होय सकंठ आंगमनांत लेश न आणुनीं

५०

पातले कपि दृष्ट होवुनि नंदुनि प्रभुतें फणी

तेविं मारुति बाहु दे अति-भव्य-दिसि-शिरोमणी

सप्रसन्नमनें रघूत्तम भेटला पवमानजा

१ जा, गहनका. २ महा-उपवन-मोठी बाग तिला. ३ गरुड. ४ ब्रम्हास्त्र. ५ दृष्ट-
ती सा. ६ सागरांत. ७ पुच्छ. ८ शं-अस्त्र-कल्याणअसो. ९ अचराध. १० सर्व
११ वायुपत्र (मारुती) याळा + गारा. † सैन्ये.

विबुधप्रियरामायण

(२३७)

त्या म्हणेल न धन्य कोण मिळे असा नय मानज्या ४५
 फार भारचि घाटला उपकार हा भवभंजना
 वातपुत्र-मनाचिया करि भेटुनि प्रभु-रंजना
 होय धन्य जगत्त्रयीं प्रसबोनि सन्मणि अंजना,
 कंजनाभ यदाश्रिताप्रति दे यशा सुनिरंजना ४६
 कोटि कोटि करांडा-संभव अक्ष वानर बाहुनीं
 चंड पर्वत तच्छिला शिखरे महाद्रुम बाहुनी
 गर्जती घनसे महाबळ युद्धकामुक बाहुनी
 शोभनीं समयीं निघे प्रभु राजसंमत लाहुनीं ४७
 बाहिला पवनारमजे प्रभु राम लक्ष्मण अंगदें
 पावलीं करेकें पयोनिधिच्या तटा पर-भंगदें
 रावणें अपमानिला सकृती विभीषण पानला
 सत्सखीं शरणागत प्रभुनें पळोतचि पानला ४८
 त्या स्व-बंधु-करे नता अभिषेक तो करवि प्रभु
 क्षिप्र राक्षस-राज्य दे सक्रवी दिवाकर विप्र भै
 अरु-भीत समुद्र भेटुनि संवृते रचरी रते
 या यज्ञीं जग सर्व भीति सुदुर्जया नच वीर ते ४९
 सिंधुते नळ-निर्मिताऽद्रुत-संनुरूप-पथें तरे
 राम रावण-दून सांडवि भासले कपिजे ग्यरे
 राक्षसासि विलोकितांचि उडे मुकंठ गळां पडे
 बाहुयुद्ध करी हरी मुकुटा मदीह असें घडे ५०
 ये फिरोनि कृती करी अमृतासि नीरस हा यज्ञें
 त्या म्हणे प्रभु काय हे असतांहि वीर सहाय जें

घातली कसि रे सख्या उडि उग्र तो दयसा हसें
 येतसे तुज बा नये मज कांपलों तब-साहसें ५१
 रावणें नभक्चें धनुष्य दिगेज्जु रुत्रिम दाविलें
 श्रीहि हा बदली मनीं क्षणमात्र सत्यचि भाविलें
 ये विभीषण-गेहिनी सगमा वदे सखि आदक
 व्यर्थ शोक नको करुं गमलें खरें परि मौयिक ५२
 प्रेषिला प्रभुनें महामति दूत अंगद बोलिला
 धर्म तो गुरुमीं महाकविनीं प्रभुमिय तोलिला
 देजडा प्रभुरत्न हैं म्हाणवीळ हाय कसा जिवे
 राहुला रम नव्यजें रघुवीर-सायक साजिरे ५३
 प्रेरुनि क्षणदाचरांसि दशास्य तो धरवी रथा
 नेणते धर्मिनी मगंध-भुजद्वयीं परवीर या
 अंगदे गगनीं उडोनि महाबळें भज झाडिले
 पाडिले मदमन चार यमाकड जड धाडिले ५४
 साम सोडुनि मांडिलें तय धर्म लंगुनि उडुतें
 युद्ध तेविं न ऐकिलें करि वर्णितां अतिशुद्ध तें
 आंत बाहिर वीर वीररसें निरंतर रंगले
 अंग लेखिति ते तृण त्यजिनीं न संगर भंगले ५५
 नाचले समरीं कबंध असंख्य रक्त-नदी-शनें
 चित्र जें करिवी निशाचर-कांडा तेहि तदीश तें
 बाजि-वारण-मार्ग-रोधक सांस-कर्दम सांचलें
 राम-लक्ष्मण-सन्मुखगन मानुषाद न वांचले ५६
 कांडा दृक्ष-महा-शिला-दिखेर धराधर खाणिती

१ शिर - अज - शिरकमळ . २ विभीषणाची गृह स्वामिणी . ३ भायावी .

४ बेगा . ५ अंगदा . ६ तनू - ईश - त्याचे स्वामी . ७ धनुष्यभक्षण कर
 णारे राक्षस .

विबुधप्रियरामायण

२३९

याचि भव्य-नवायुधें समरीं मन्त्रात्रुसि हाणिती
 जे प्रहस्यसुख क्षपाचर ते बहु क्षय पावले
 काय कल्पनयापुटे नट-कोरि-दर्शित पावले
 नेचनाद् महाखळ खळ-दक्ष-लक्ष-शिरोमणीं
 राम लक्ष्मण हे प्रभू अहि-पाश-बद्ध-करी रणीं
 श्री विलोकुनि हा वदे त्रिजरा निवारि तदैशु ती
 तो हैरी विपदा जया म्हणतात आत्मपद श्रुती
 प्रेरिले अयुत क्षपाचर तत्सयत्न-शतें मग
 कुंभकर्णी उठे दिनदूय कष्टवृत्ति जसा नग
 कौशपा धरि तो सुटे हरि नाक कान बळा तग
 ज्यापुढें ननिघे वधी प्रभू त्यासही सकयवी जग
 ब्राम्ह मेघगवें रणीं प्रकटुनि पक्षिवरें कणी
 तेविं ते ग्विळिले क्षणीं रघुवीर वीर-शिरोमणी
 क्षिप्र औधधि वत्सहानग श्रृंग आणुनि अंजना-
 पुत्र त्या उठवी बळामह मानुता भवभंजना
 रव्यात जे अनिकाय देव-नगंसक त्रिशिरा असे
 रावणात्मज यद्धय त्रिदंगांचिया हृदयीं वसे
 वीरकुंभ निकुंभ हे घटकर्म-पुत्र हि रोकसे
 जाहळे मधु-दग्दवीं परिध्याऽसि शूळहि कोळसे
 जानकी-वध दाखवी घननाद सत्यचि घाटला
 घाटला मधु-कंदही हृदयीं सुकंदहि फाटला
 आटला परि शोक-सागर कुंभसंभव भेटतां
 तो विभीषण तेविं कीं घन जाननीं दैव पेरतां

५७

५८

५९

६०

६१

६२

लक्ष्मणासि अहर्निरात्रय तद्वधा मग लागले
 भागले बहु कीश-सेन्य नभक्षिलें फळ जागले
 बंधुच्या पिजये प्रभुत्तम मानसीं बहु हर्षला
 तच्छिरीं कुरवाळितां तने शीत दृजळ वर्षला ६३
 चे प्रतप्त दशास्य जे प्रभुदार तच्छमना असी
 श्रीस वांगपि कीर्ति जोडि सपार्श्व अच्छमना असी
 शोक कोप न आयेर दशकंठ फारचि बावरे
 काळसा बळि बावरे प्रभु त्या म्हणे धर आये रे ६४
 रावणे खरशक्तिने स्व-सुता उरिचें उर फोडिलें
 तोचि आणुनि शृंग ते पवनात्मजे यश जोडिलें
 प्रार्थुनि प्रभुते रणीं बसवी रथावरि मातली
 द्विदंभू अगदोनि संयमिनी-पथावरि मानली ६५
 राम-रावण-दर्शिता मुनि वर्णिनी परमारणा
 काळ सप्त-दिन-क्षपामित लागला पर-मारणा
 मत्स्यकें शत खंडिलीं उठलीं नवीं परमांगनीं
 ब्राम्ह योजुनि भेदिलें उर न्यां दिनी परमा गनी ६६
 कुंभजा रविलाहि गातलिलाहि दे यश राम हा
 नागुनि प्रभू आपुल्या करि तज्ज-गेय-शाग-महा
 पारिजात-समुद्रये कुम्भमें प्रभूवरि वर्षले
 शक्र-गर्व-सरोजसंभव सर्वही मर हर्षले ६७
 दिव्य हुंदुभि वाजला गमला महाघन गाजला
 मय्यशें प्रभू साजला भिजगीं महोत्सव माजला
 या मरदुम लाजला जन-दोष सर्वहि भाजला

विबुधप्रियसमायण

२५१

हा खडीं महा राजला नसताचि एकहि आजला ५८
 नृत्य-गान-कळा प्रकाशति अप्सरा सरनायक
 प्रेम-गदरू-कंठ होयुनि गाय निर्जरनायक
 रामचंद्र चकोर सन्मुनि होय त्यां सरवदायक
 काय कल्पतरू स्तबीं प्रभुच्या अयेंदुत जायक ६९
 प्रांजलि मभला विभीषणें साधु तो विनवी नया
 हस्त लाविन काय गो-द्विज-धर्म-नाश-रतीं दया
 राम रावण-दार-सांत्वन तत्क्रिया करवी रसें
 हा त्रिदीय जमा तसाचि मदीयही बदला असें ७०
 लक्ष्मणें अभिषेचिला दैर हस्तकें धरिला स्वयें
 स्थापिला स्वशिरीं परें मभक्त तो बरिला स्वयें
 त्यावरि प्रभु मानसीं जनकात्मजप्रति आठवी
 मारुतीस मतीकडे कळवावया जय पाठवी ७१
 श्रीस मारुति बोलिला नत-काय आयि कमी महां
 हानि होइल या तुझ्या कथुं काय आइकमी महां
 पावला जय रामवारिद तो स्वरावणया रचवा
 त्याहि अर्पितसे न वांचुनि तोख रावण वासवा ७२
 बोलिली प्रिय सांगत्या तुन देय वस्तु नसें अंस
 तो वदे परिपूर्ण मी मति या तुझ्या यचनें अंस
 एक हा वर दे जिहीं बहु गांजिलीस वर्षान या
 श्री म्हणें अवळात्येय बुध लंघिती न कधीं नया ७३
 मूक्त मेडनि नम्र होडनि सत मारुतनंदन
 प्रामहर्ष पुनःपुनः बदलां तिते करि बंदन

१ आजचे सोडी. २ तुसा. ३ शंख. ४ रु. - अये-शुभाबहु विधीने. ५ नम्रडाईर-
 ज्याचें असा. ६ तेजास. ७ उत्तवास ८ यना. ९ वाचकरें. १० आदि. ११ म. - १२.
 उत्तम भाषण

धन्य शील तुसें जसें प्रभुचें तसेंचि महा सती
 तूंचि या उचिता न जी असि पात्र या न महासती ७४
 भक्त-वत्सल-राम-दर्शन-काम सन्मति जाणवी
 तोहि त्या प्रफला तिला प्रभुहि स्वसंनिधि जाणवी
 आपणा नशिवावया अपवाद दिव्य करी सती
 लोपवी स्वयंशी पयोधिसही न दिव्य करी सती ७५
 शक्रमा स्वविमान सोडुनि नेटला प्रफला पिता
 स्थापिना शिर होय तच्चरणीं स्मरौ द्यरि दीपिता
 तापिता निववी तया भरताहि चे वर शापिता
 पापिता हरि या यशंचि न लावुंदे कर नापिता ७६
 त्वयशश्चरणीं मुरवीं अमृत श्रुतज्ञ न ओतु तें
 ओतुतें जय देवु चे पद याव्य हो तम-ओतुतें
 पुत्र-वत्सल-तान दिव्य यापरि प्रभुला वदे
 भाव देव तदीय वर्णिति पुण्य तच्छुभ नाय दे ७७
 सर्वही उठवी मृत स्वकपि प्रभूत्तम दृष्टिनें
 वर्णिती मुनि आत्मभूषणकृता मृत दृष्टिनें
 दे तया यश राम हा महिमा स्वयें बहु वाढी
 संकरांतुनि आपणासहि भक्तमानद काढी ७८
 प्रार्थुनि प्रफला बिभीषण हौर्द-सद्रस-भाजन
 ये म्हणे सगळा बळासह विश्व-भद्र सभाजन
 बोलिला प्रभु पूज कीशप हें न को भरताविना
 जो जराधर कष्ट नो मज काय हों भर ताविना ७९
 क्षिप्र तो मज भेटिव प्रिय हेंचि पूजन बा सरा

१ शत्रुघ्न. २ अज्ञान रूप मार्जनास ३ श्रीनिरूपणसरतावेष्टम. ४ पूजा. ५ पूजा रूप

६ तो रविना. + शैरीरात्रूनहि महापातकी प्रकपसाच्या भवणानें पवित्र होताना.

७ देवांच्याहत्तीस (ऐरावतीस). ८ सार-आदि-अरि-कामारिशत्रु. ९ रविविणाव
 १० तत्सलाले न्यास. ११ पवित्र-कृत-अमृत-दृष्टि-इत्यादि केसेत्या अमृतदृष्टिने.

विबुधंप्रियरामायण

२४३

मानसा भजु हंस गाय मिळो क्षधाकुळ-वासरा
ज्यांत पाहिन त्यास धन्य म्हणेन त्याचि कैबासरा
कीं असूंमि म्हणे सदा नधरूनि नो परवा सैरा ८०
तो ससैन्य सकंठ पूजुनि पुष्पक द्रुत आणवी
क्षिप्र नेदल हें अमें प्रभला विभीषण जाणवी
रामभद्र म्हणे अशाहि भजोनि यातुपने लया
पावला जन होय काम धनंजया तुप नेल या ८१
पुष्पकीं बसवी स्वयें रचिन स्वकार्य सरेव द्या-
पात्र ऋक्ष कपीहि देगवती न आर्य सरेव या
श्रीस घेउनि सानुज प्रफुल्ल तो वंमे मग नांतु न
त्यांन येदल कां करेवें यश गावया गगनांतुन ८२
श्रीस दावुनि युद्धभू कथि ज्या चमैकृति जाहत्या
होय तो व्यस जो म्हणे गर्भनाचिया पळ जाहत्या
सिंधुला भय हे महापथ वेद या नळ-सेतुला
मुक्ति मी म्हणतो न जी कथेंव दया नळसे तुला ८३
यास्थळीं सहसा विभीषण पावला विरहाकुला
धैर्य दे करि कार्य हो मन भानुच्या चिर हा कुला
प्रार्थिला नवळेचि सागर राग-रस्य-तनू मला
भेटला तंव हाहि सेतुपथा उण्या कधी भला ८४
देवि हा नग अत्यमृक सकंठ गन्धर्व या नैगीं
दाखवी नग यास्थळीं गमलास दुर्लभ तुं जगीं
भेटवीन तुसी प्रिया तुज होउनि स्थिर थी रहा
हें वेद सति दे करीं कर मन्मनीं बहु धीर हा ८५
वाळिचा वध यास्थळीं सति ती सकंठ-गुहा पुरी

ते कपीश्वरदार ईन जयां बहु स्तविनी स्मरी
 जानकी प्रफला कथी प्रभु कीर्तिषा तिस आणवी
 श्रीपुटे तसि ती दिसे समर्यापुटे जसि ठाणवी ८६
 रामचंद्र पुन्हा कथी बहु शोक-पावक पेटला
 देवि मारुनि हा महाघन यास्यकीं मज भेटला
 सुभ्रु हे मरसी पहा म्हणती तया मग या इतें
 सत्यें करिती सदा सति जें करी प्रिय आद ते ८७
 हा मतंग-मुनीश्वराश्रम पुण्य-देश बरीस ती
 होय फार बरी मला स्मर्य देवि दे शवरी सती
 यावनीं वधिला कबंध जिच्या यंत्रां जगधौत मी
 यत्तराश्रित हे नमूनि पहा महासति गौतमीं ८८
 राम पंचवटीस दागवि तात-बंधु-स्वगालया
 दावि हाय म्हणे कसं कविहो संदेव न गाल या
 कुंभजाः त्रि-मुनीश्वराश्रम चित्रकूटहि पाहवी
 सूर्यजा हंरिजा प्रयागपदीं स्वपुष्पक राहवी ८९
 सज्जना भरताचिया प्रभु निश्चयातिस आठवी
 वायुजा कळवावयास निजागम द्रुत पारवी
 तान-मित्र-मुनीस वंदुनि राम भक्तिचिया बळें
 ज्ञान मुक्ति-फळप्रद स्वकपीस मागुनि चें फळें ९०
 तेशुनि द्रुत रामचंद्र निचे निघाद चकारसा
 होय हर्षित जो म्हणे इतरा मनांत नको रसा
 स्पष्ट चातकमाजगीं भरत र्जधीस गमे घमा
 वाळवी विरही प्रभूत्तमही न कां मग मेघसा ९१

१ देवांगना. २ बोरस. ३ सरोवर. ४ सुग्रीवा. ५ बाळीला. ६ त्रिज-आगम-आपलेवेणे.
 ७ कोळी-गुह. ८ शात्याच्या बुद्धीस. ९ सुकंठगुहापुरीत. १० सुगळा. ११ नाम-
 विशेष (आकारविशेषाचें दीपलावण्यविषय).

राम धावुनि भेटला भरतासि जेविं कळेवरा
प्राण हे त्रिजगांत सेवक-बंधु रीति कळे वरा

पौर दृष्ट मयूर नाचति राम हा वळला चन
श्रीद होय वसंत तो प्रभु भासलें पुरतें वन

१२.

भेटुनि स्व-गुरु-प्रधान-जनांस मातृजना मग
यातुं कीडाप भेटवी भरतासि दृष्ट करी जग
बंधुच्याहि निजाहि तो करवी जटा अजटा कवी

वर्णिती कपि राक्षसा कथि रूप तो अजटा कवी
जीवसा प्रभु बंधुतें अस्तसे प्रवेश करी रसें

१३

शोभलें पुरतें महापुर तें महादय शरीरसें
जानकीसह वानराधिप-दार फारचि शोभलें

पौर-दार तयांसि पाहुनि तेहि त्यांसाहि शोभले

१४

राजवेष विराजित पूवग द्विपावरि मानले

त्यांसि त्या परमोत्सवीं अवलाकिता नृप लाजले

लौज अक्षत पुष्पराशि पुरस्त्रिया बहु वर्षल्या

त्यां परीस स्तरस्त्रिया अति भाग्य वर्णित हर्षल्या

१५

कीडा पाठविले महें सकळाधि पंच नदीग ते

पार्थुनि द्रुत तीर्थ आणिति दे गुरूसि तदीग ते

श्रीवरी अभिषेक होय महोत्सवे कविराज ते

वर्णिति श्रुतिवृंद पुष्कळ याविना न विराजते

१६

अमर-गायक गाति नाचति आसराहि न गहुनीं

अधिक भाग्य न जिणुचें पुर पामराहि न गहुनीं

विविध-याद-रव स्तव प्रवरर्षि आदरिती मही

१ श्रेष्ठा. २ राक्षस आणि वानरांचा पति त्रिभीषण आणि सूर्याव-
३ लाक्षा. ४ वानर. ५ पंचनदीश. ६ उत्तरी

रघुपुरी किति देउरों नच साधुवाद रिती मही १७
 सुकुर सन्मणिहार पाठवि शतमख प्रफ आदरी
 करि रित्या चिर मेरुच्या बहु-मत्त महोत्सव हा देरी
 कनक-रत्न-रथाश्व-वारण अभित गोधन देववी
 प्रफवर स्वकोरं कपींसहि विविध भूषण लेववी १८
 मारुतीस अमृत्य मौक्तिक-हार दे महिजा सती
 गौरवी करि धन्य धन्य जगत्त्रयीं निजदास ती
 प्रेम फार मरुत्सतीं प्रफ अंगदीहि करी मुलें
 तेषिं भूषवि अंकदे गणि नाक-सत्तरुचीं फुलें १९
 जांबवान् सुगळ फुवंगप सर्वयूथप यातुप
 श्रीश पूजि तयांसि जें स्व-चरित्र-भोजन या तुप
 रामराज्य तसें जगांत न भूत पूर्व न भावि कीं
 नित्य तेंचि अभाविकीं कविगीत जें सरव भाविकीं १००
 ज्यांत न मशक दंडो मल्लुण मक्षिका न उबो पिंसा
 मयुप न खळ चोरजार न खेळता न जुवा पिंसा
 व्याघ्र-वृक-पवनाश-वृश्चिक-रोग-आघिनराजन
 नेणतिच सकळ प्रजा संधना महोरय-भाजन १०१
 काम कांपहि सौ असे परमोय जे सहजाउरि ते
 सर्वही पडलेच सोडुनि दुर्गुणा सहजा रिते
 आळ घेउनियां कधींहि न वाळही कलहा निघे
 राम-राज्यपदांत केवळ वासना-बळ हानि घे १०२
 होय विप्रशिख व्यस्त प्रफ त्यासि सत्वर वांचवी
 सांचवी यश गोड तें कविमानसें बहु लांचवी

विबुधप्रिय रामायण

२४७

तीन कोटि अमर्त्य गायक सारिले भरते रणीं
 लक्ष्मणानुज तार्क्ष्य होय करी खळा लवणा फणी १०३
 दोन दोन कुमार त्या चवचांस होउनि शोभले
 तातसेचि यश महाकवि तद्रुणा बहु लोभले
 श्रीकरें अभिषेचिले विधिने स्वनंदन अष्ट ते
 भूभरें जरि शिखिले नमते स्वयें तरि कष्टे १०४
 आदिकवि-वर-शिष्य कुशलव राम-स्त-गुण-शेषधी
 तात-सुचरित-गान-रतमनि रंजयित मुनि-देव-धी
 श्रीश करि हयमेध निज-स्त-गीत निजयश आपण
 स्वाप्तजनसह पी करवि न पुरे रसिकपति हा पण १०५
 भ्रिजैगदध हर परप सुखकर चरित रघुवर वरदया
 स्तविति करमुनि म्हणति करि असि पद्महिबरि नच परदया
 अजित-गुण-यश सकल-नत-जनि-मरण-जलधिमि सैकवितें
 अमर-तरुहुनि अधिक शतगुण-फळद बहुमत सैकवितें १०६
 सर्व-भक्त-मयूर-हर्षद-राम-मध-महोदया
 हेतु या प्रफचीच हो दुसरी कदापि न हो दया
 पुष्पसें विबुधप्रियाख्य चरित्र हें शुचि पाहिलें
 वंदुनि प्रफच्या पदांवरि मस्तकामह बाहिलें १०७

समाप्त

ओविरामायण

आर्या ओवींत दिसे ओवी आर्येंत पाहनां नीट

१ गुरुट. २ भिमस्त-अव-हर-परम-सुखकर-चरित-शैलोक्याचें पापशालविणें
 आणि सुखकारक चरित ज्योचें. ३ शुष्क करिते. ४ उत्तम कवितें. + सर्व नम्र जना-
 च्या मरणरूप स्मृतास. * या आर्या असून यात पंतानी ओवी ही साधिली आहे -
 ओवीच्याप्रत्येक चरणास समजण्यास्तव विगमविन्हे केले आहे त्याच रून-
 ओवी समजावी

हरिहर-गुणसे सद्रस है रसिका सेवितां नये वीर १
 बाणी देवी चित्तीं भावें, ध्यावी सदैव वानावी-
 नावें, अघ हरि ईचें गावें, यश हेचि माय मीनावी २
 बंदुनि सरस्वतीला ध्याती, कुलदेवतेस कवि सर्षि-
 गार्ता, निजपूर्वज गुरु - मूर्ती, हरि गुरु तथैव कवि शर्षि ३
 कैलासीं नगंतनया निजपतिची प्रार्थना करुनि बोले
 गुज, कांहीं सांगा जी मज, ऐसं ऐकतांचि हर डोले ४
 सीताकांता मेघ - श्यामा, हा दानदास लक्षावा
 रामा, अनुदिनि वदनी नामा, बसवोनि नित्य रक्षवा ५
 हरिली त्वां गाधिज-मख - पीडा, रामा दिली खलजनातें
 व्रीडा, सन्मुनि-मानस - खग - नीडा, स्तख दिलें स्तख-मनातें
 उद्धरिली ती गौतम - भार्या, छळिली तपस्वि-वक्रानें
 जी आर्या, सर्व-सती - जन-सत्कार्या जपोनि शक्रानें ७
 हरिलें खंडुनि ईश्वर - चाप, श्री जनकनंदिनी-चित्त
 ताप, हरुनि जग केलें निष्पाप, सहृष्ट सत्तपो-वित्त ८
 क्षोभे भृगुसाम महा शूर, सदोदाम अस्त्र-शस्त्र-बळें
 क्रूर, तयाचा केला त्वां दूर, क्रोधसह अधर्म पळें ९
 ताताचा सत्यव्रत - धर्म, त्वां रक्षिला त्यजुनि राज्य
 शर्म, मदुकर केलें कर्म, स्वीकारुनि श्रम प्राज्य १०
 पाखंडजनें जैसी गीता, रात्रिंचरेश्वरें हरितां
 सीता, तव मतिनें हे ज्वरपीता, जन विडंबना करितां ११
 त्या सख्य माकडासीं केलें, सिद्धीस जडहि तत्कार्य
 नेले, सख्य दिगंतीं जें गेलें, तें त्रिलोक - सत्कार्य १२

रबिला सेतु सखुद्धीं मोठा, संहार करुनि वरुसहित
पोटा, काळाच्या अति - तर खोटा. ओपिला तुवां अहित १३
दिधली बिभीषणाला लंका, मग दिव्य करुनि ती देवी
अंका, क्षालुनि निरस्तुनि शंका, लंकांत शुद्ध यश देवी १४
भक्त भरथ हर्षविला राज्य, करुनियां दिलें प्रजांसिं सुर्य
प्राज्य, यशा या कविचें सौज्यमिता पायमाहि घे नमुरव १५
नेली प्रजा निजोत्तम - लोका, रामा हगेनि मोक्ष भवा
शोका तूं जपसि नता तोंका, जमि माय करुनि लोभ नवा १६

ओषिरामायण प्रेम मयूरें रामनंदनं
श्रीरामचरण भोजीं अर्पिलें रुतबंदनं

समाप्त.

सत्स्वरामायणप्रारंभ

श्रीश ब्रम्हं राम गर्भियचनें सूर्यान्वयीं जन्मना
झाला सर्वजणीं यशें करि मदा सारा मही मन्मता
कौसल्या जयती इय राम जयतां वारी यमोपद्रवा
ज्याचें भावुक राशि नाम रुचलें अत्यंत दुर्गंधपा १
केकेयीसुत तोचि होय भरत श्रीला वरामच हा
पावे नंदन जन्मतां यम रुमिवाही उदारा मही
तेजस्वी नय-धर्म-जन्य यश ज्या सेवी सुधी लक्ष्मण
श्रीशबुध दुजा विराजति मना देती जनाच्या क्षण २
श्रीमान् गाधिजराज या दशरथा मागे महात्मासखा
ओजस्वी तनय क्षपाचरहता राखाबयाला मर्या
देखाया जयरामलक्ष्मण जे गच्छेयस्कर क्षमापती

१ कलंका - २ स-आज्य-मिता-तूप आणि साखर यांही युक्त अशा.

३ बालका. ४ ब्रम्ह-हा जन्म-ब्रम्हदेव, महादेव, वैष्णवाच्या पचने.

५ कल्याणर-साह. + जयति-ईडयः.

ते रात्रिचर मर्दुनी विनविती त्या कौशिकाची मती ३
 श्रीते पावविली पुन्हा पदरजें दारा महर्षिदुची
 गाती सद्विज हें ब्रह्म द्रुत करायाला मनाला रुची
 जेथें वा भुजयत्न कुंठित जगं नाथ प्रिय ख्यात या
 काढी दिव्य शरासन प्रफुल्ल मथी दोःशक्ति लेंशें नया ४
 श्रीसीता प्रफुल्ल पराक्रमजिना प्रेमें बरी दे सुता
 हर्षें तीन तिपांजणा करि यश राजा महाविभुता
 जिंकी राघव बाहुज-क्षयकरा रामा जय स्मासर
 ध्याती वर्णिति हा नरामरजगीं झाला महाभासर ५
 श्रीश क्षोणिवरा पित्याहि मग दे धन्यत्व सत्यावनें
 सस्त्री साधुज जाय राज्यपद तें मोडुनि हृषें मनें
 तो राज क्षय जन्मदान यम हा दुःखें प्रभूतें नमी
 धीरार्थस्तुत पादुका भरत घे मध्येच राहे श्री ६
 श्री संधी न धरावनीं परि मन स्थापी तपस्वीपण
 स्वीकारी निज निश्चय स्थिर धरी राहे महें आपण
 भक्त-ज्ञानि-मुनि-व्रज-प्रिय करी देते जनाशी भय
 कूराश्रानि मथी प्रियाहि हरवी त्याचा कराया क्षय ७
 श्री संत्राण-करा जटासुस महाप्रेमें गती दे हरी
 हा निर्व्याजदय स्मरासम अतिकूरा कबंधा करी
 पूजी जी शबरी जगत्रय मता जन्मात्यय व्यापदा-
 हीना तीस करुनि पावविवरा निःशीम भव्या पदा ८
 श्री दे मारुतिका तसीच सगळा ताराहि दावी महा
 नेजस्वीय हरादि गाति महिमा अन्यत्र कोठें न हा
 गोपी भुजनिजें प्रफुल्ल प्रिय करी साधी जय देवि

जाडी रावण-सेन्य पुबहि मूची बितेंत घाली रिपू ९
 श्रीचें हृद करायवा मन निषेचे कीश-सेवा-शतें
 भारनें जगती धरी मथ तदा राजाहि मस्ते नतें
 झालीं जों जळपीस वे प्रयत तों बसंजळी तो यदा
 जेसा थोर तसा विभीषण नमी सारा मनोझा पदा १०
 लंका श्री खचरा नमस्तुतिपरा दे देष दावी दया
 बांधी सेतु जळांत आयतवरा गावें महेंद्रें जया
 दास्यास्त्रें रजनीचर-क्षय करी जैन्यांत अन्यायशें
 ज्यांचे त्यां गति-दे प्रभु भुतिपरा मर्त्याहि धन्या यशें ११
 श्रीकंठा चतुरानना अमरभूषा जो नमानी तपा
 नाशी जन्म खळा वियच्चरवरा मांसाशना मद्यपा
 मारी राम मुकुंद तें जयजय ध्यानें स्तवें दाटलें
 ब्रह्मांडोदर सर्वसज्जन-नरामर्त्या बरें वाटलें १२
 श्रीतें घेबुनि राक्षसाऽरि स्रमनोयानां बसे ये पुरा
 सच्चक्ताऽनुज-हृदिय प्रभु करी राज्यं महीच्या सुरा
 सर्वाही निववी जगासि मुद्यशें अपीं निज श्रेय तें
 राजीबाक्ष कवींद्र कोटि महितें तारी चरित्रें ततें १३
 सत्स्वराभायण प्रेमें मयूरें रामनंदनें
 श्रीरामचरणां भोजीं आर्पिलें वृतवंदनें १४

समाप्त-

अथ पुष्पिताशारामायण.

१ पुष्प-नृप-कुळ-सद्य-दीप राजा

१ पुष्पान-२ पुष्पक विमानां-३ रघुराजाचें कुळ जें तें बरुह तलें वंधी क्षण.
 ४ देवराजा (हृदाळा).

दशरथ जो बहुमान्य जेविं आज्ञा १
 दशमुख-हननार्थ तत्कृतत्वा
 वरि बहुज्या श्रुति गाति सत-सु-तत्वा १
 प्रथम तनय राम दार ज्या मा
 भरत दुजा वर-वील-भव्य-धामा
 पुरवि सुगुण लक्ष्मण स्वकामा
 तनुज निजा चवथा रिपुघ्ननामा २
 अनुज-सहित राम आधि ज्याचा
 गुरु मग्न रक्षि सलील गाधिज्याचा
 निवधि पदरजोनि केंचि तसा
 भजुनि शिलोपण जी मुनींद्र-शसा ३
 गिरिश-धनु जगन्मनोभिगमे
 नृणसम ओदुनि मोडितांचि रामे
 धिनबुनि चवषांसि चार धन्या
 जनकनृपे विधिनें दित्या स्वकन्या ४
 उडवि पवन पर्ण तेंधिं सर्व
 प्रकुपितभार्गव-राम-वीर्य-गर्व
 स्व-पितृ-वचन-पालनार्थ सोडी
 पद सुसमृद्धि कीं यशींच गोडी ५
 निवधि बहु तपस्वि-बृंद-चेत
 प्रभुवर लक्ष्मण-जानकी-समेत
 रचितजट सवल्केचाप सासी

१ दशरथा. २ मोठा. ३ लीलायुक्त. ४ पद-रज-अनिल-चरणधूली-
 ज्या बासूने. ५ तापलेली. ६ पाषाणख. ७ जनक-मन-अभिशन-जग-
 न्यामनाल्लक्ष्मणरामा. ८ केल्या जराज्याणें असा. ९ सबळ-चाप-व-
 ल्कलें आणि धनुष्यांमहित. १० स-असि-खडासह. + तत्-कृतत्व-त्या
 दशरथ राजाच्या पुत्रपणाला. * साधूच्या उत्तमतत्वा. † लक्ष्मी.

पुष्पिताश्वारामायण

२५३

स्तुति बरि होइनि चित्रकूटवासी	६
भरत परतवावयासि मेला	
दशरथ होवुनि शोकतम मेला	
तरि नपरतला तथा धराया	
क्षितिभर दे निजपादुका तुराया	१०
मुदिन करुनि अभि दे विराधा	
गति बदला न भूयें मनों विरा धा	
पिवुनि निज-नपःसुधानदास	
द्विजवरहो कथि हा सुधा न दास	८
घटजमुनि जटासु यांसि पाहे	
तदुपरि पंचवटीन राम राहे	
दशमुख-भगिनी कुबुद्धि चंडी	
रत-रुचि जी विधवाहि तीस दंडी	९
खळ खर हननार्थ सैन्य आणी	
निबटि तथा प्रफूचाप-वाण-पाणी	
दशमुख खबळे अदभ माया	
मृग करि पुण्य चशःपद भ्रमाया	१०
कनकमय कुरंग दुष्ट धाडी	
मरुनिहि अंतर तो निघांत पाडी	
गिवसुनि उट जांत एकलीला	
हरि उरगी अनुमोदि भेकलीला	११
विरथ करि जटासु तीस सोडी	

१ आनंदित- २ नामविशेष (गक्षम) आला ३ कृष्णा ४ आ-
पल्या तपश्चर्यारूप अमृता आनंदाला ५ व्यर्थ ६ पुष्कर ७ पा-
हुनि ८ सर्पणि ९ बेडकाची कीडा-

मोरोपंत.

क्षण मग शशु तदीय पक्ष तोडी
 स्वमग पळवितां कपींत दांकी
 हळहळले बहु हर्षलेहि नोकी १२
 नमुनि अनुज साऽशु वृत्त सांगे
 प्रभूहि नृणे कदु बोललीस कां ने
 विषविबिरहि-जंतुसींच तोले
 उटज बिलोडुनि दान्य हाथ बोले १३
 प्रभू हुडकि बनीं करी बिलाप
 त्रिदश-बधू बिरही जसा इलाप
 विकळ पितृसरया रयगासि पाहे
 पुसुनि निमित्त न शोक-भार साहे १४
 हरिलि दशमुखें सती वदे हें
 त्याजि अस्तुता गमला दुजा न देहें
 प्रभू पिववि करुनि दाह तोया
 वरचरिता मनिं साधु वाहतो या १५
 धरि अस्तर कबंध त्यासि मारी
 प्रभूवर तद्रत-शाप-ताप वारी
 शुचिमति शबरीहि धन्य केली
 प्रभूसि रुचे न कधीहि अन्यकेली १६
 करुनि वरयशासि पांघ पंपा
 पवनसुतींहि करी महाबुक्पा
 त्वरित सगळ ताप सांग वारी

१ त्याचे. २ आपले मलंकार. ३ स्वर्गरिहाणारे देव. ४ रडत. ५ घड-
 लेकी गोष्ट. ६ विषयी आणि बिरहीजे प्राणीत्यांच्याशींच. ७ राजा.
 ८ पक्ष्यास (जरायुस). ९ दुसऱ्याची कीडा. १० नाभिविष (सर्प).
 ११ सूर्यास. १२ निवारी. १३ देव स्त्रीच्या विषय चाला अस्मा.

सुविताशारामायण

२५५

प्रभु वर-सरस्व जसेंनि गोंग बोरी

१७

कपि जलधि उडोनि जाय शोधी

प्रभुदयितेप्रति होय हा, यशोधी

पवन-तनय दे सतीस मुद्रा

पर पुर जाकुनिहि प्रमोद रुद्रा

१८

निरखुनि दयिता-शिरोमणीतें

अति बिरहाऽसख जें न तो गणी तें

पुवनतनुज बाटला प्रभूतें

असुदधि गोंगबिला स्तवें प्रभूतें

१९

जलनिधिस अपार कीर्ति-मैन्य

प्रभुवर ने बहु-नाद-दत्त-दैन्य

करि विदुनि अघा लज्जुनि शंका

प्रणैति बिभीषण दे तयासि लंका

२०

प्रभु करि पथोनि धीत सेतु

प्रबल-निशाचर-राज्य-धूमकेतु

निबधि उतरतांचि शोक लंका

तुडधि तिच्या कपिराज तो फलंका

२१

कपिपति-सुत दूत राम धाडी

अतिपटु तो परगर्व सर्व झाडी

नच परि करि साम हा करावी

दिप जरि दे प्रभुसिंह हाक दावी

२२

प्रथमचि बधिला महत्ता सेना

१ गंगेसंबंधी. २ उदक. ३ सुदिका. ४ गोंगरी. ५ प्राणदेणाराचि. ६ सु-
 च्छाजने. ७ नमस्कार. ८ अति बलकट जें राक्षस राज्य त्याच्याना-
 गाधिबिभीषणित्यात ग्रहविशेष. ९ वांनगंगा स्वामी तो कपीबान्धा-
 युम. १० अंगद. ११ तो. १२ हनि. १३ वाचूनामर्ब. १४ वाचनेचें मैन्य.

पति स्मरसेन्य जथापुटं बसेना
 घनरव करि नागपादा बांधी
 प्रभुयुग हो हस्त्रिची म्हणे नकांधी २३
 कथि जनकसुतेसि यांस धोका
 तिळहि नसे विजटा निवारि शोका
 पळवि पतंगपाळ सर्व सर्प
 प्रथम विनावहनि तद्दिषोअदर्प २४
 पुनरपि कटक-क्षयासि पाहे
 दशावदन स्व पशभवा नसाहे
 उठउनि घटकर्ण-काळ धाडी
 अजित तयाहि गणांगणांत पाडी २५
 घनरव हस्त्रिलाहि दे संसेन्य
 प्रभवरूमा नुजही शिळूनि देन्य
 उठवि बळसमेत राघवानें
 पयनेज ओषधि-शैल-शृंग-बातें २६
 जनक-नृप-मृताविनाश दावी
 प्रभुसहि हाय म्हणावयासि लाबी
 कळवि कपट नपितृव्य वारी
 भ्रम मग लक्ष्मण त्याखळासि मारी २७
 स्व-तनय घटकर्ण पुत्र मेले
 सचिव सरूषे सकळ क्षयासि गेले
 दशमुख असि घे बधार्थ सीता

१ हाय - २ गरुड - ३ तत् - विष - उय - दर्प - त्याच्या विषाचा उय
 दर्प. ४ कुंभकर्णरूप काळ. ५ सेन्यास हयर्तमान. ६ बाबुपुत्र (म
 रुती) ७ तत् - पितृव्य - त्या इंद्रजितान्नाचुलता (विभीषण) तो
 ८ स्वर्ग, नरुबार.

पुष्पिताश्वरामायण.

(२५७)

निरखुनि त्या अदयासि होय सीता २८
 सचिव-पवन या दवीस बारी
 अनय-पथोनिधि-याद बामबारी
 प्रभुवधवि मनीं धरुनि रागे
 लज्जुनि अशोकवनासि जाय मागे २९
 प्रभु वळ वधि शत्रु पाठवी ते
 स्मरमन याचि गणामि आठवीते
 जलधिसि वढले न कोण वर्णा
 रुंधिरु-नदी-गत-मंग-शाण-वर्णा ३०
 मग पर वळ घे प्रभावि रामा
 वधिन मृणे स्व-वळ-प्रभा-धिरामा
 पिबुनि कपिवटीं सुगरिघाला ३१
 प्रभुवरि घालि मदे सुगरि घाला
 म्ब-तनय-भिदुरी अशिश हाणी
 झत करि शक्ति न भा दरी शहाणी
 पुनरपि कपि आणि ओंषधीते
 रघुपतिच्या वहु अर्पि ताप धीने ३२
 अमरपति-रथी बसोनि काम
 श्रित-मतिचा पुग्वावणसि राम
 अजळस दिनरात्रि मन बुद्ध-
 कतु करिता करि शत्रु-सैन्य शूद्र ३३
 अजित शत शिरो गणांत तांडी
 नरि असु न क्षणदाचंद्र मोडी

१ वणत्यास २ अन्यायसमुद्रांतील जलचर. ३ बामव-अर्पि-
 इंद्राचा शत्रु (इंद्रजित) ४ शोकदांनकनदीच्या संगतीने लाल
 वर्ण ज्याचा अशा. ५ शत्रु. ६ प्रतापी. ७ मद्य.

मोरोपंत-

रधि-हृदय कधी अगस्त्य जोडी	
रधिवर त्या स्वबलें रिपूर फोडी	३४
वधि कमळ-भवाऽस्त्य उद्धतातें	
सुनिधन दे मलिनाहि शङ्कता तें	
दशमुख-पतनींच पुष्पवृष्टी	
प्रफवणि होय निवे समस्त सृष्टी	३५
स्तव जयजयकार फार झाले	
प्रफयश गावुनि सर्व साधु धाले	
प्रफसि निरखितां न पक्ष्म हाले	
विधि शिव त्या पुरमोत्सवांत आले	३६
प्रकटि सकळ उद्भवस वाद्य	
स्तुति परिसे विधि-रुद्र-वासवाद्य	
प्रभुवर करि उर्वशील वेना-	
परि गुरु या कसि उर्वशी लवेना	३७
प्रकटलि रतिची सुगी ननाभा	
करिनिहि गाति कृती सुगीत नाना	
अहि-नर-सर-कन्यका यशातें	
जपति परें जन धन्य काय शातें	३८
अरिभहि निळ-तोय-देववी तो	
रघुपनि जो दुहिणादि देव वीतो	
बसवि सुविधितें पदीं नतातें	
करि अवलोकिल या न दीनता तें	३९
क्षणभरि करि दूर जानकीला	

१ रिपु-उर-शत्रुचैवसस्थल. २ ब्रह्मास्त्य. ३ तृप्तशाले.
 ४ पापणी. ५ उन्-रय-मोठ्याशब्दास. ६ उरु-अशील-वे-
 असंतदुःख भावजा वेनराजा त्यापक्षिमा. ७ मोठा. ८ उत्तमवाणी.
 ९ कुशल. १० स्वरानें. ११ ब्रह्मदेवादि. १२ प्रसवनी.

पुष्पितायारामायण.

(२५९)

जिरवुं शकें प्रभु तोहि ज्या न कीला

उडवि करुनि दिव्य ती तथा तें

यदा निववी अजितामहादयातें

४०

उठवि रणमृत पुंवंग कैक्ष

प्रभु करि लज्जित सर्व देववृक्ष

प्रिय-मरव युत पुष्पकां सुचेता

बसुनि पुणप्रति गम होय येता

४१

परम-कुतुक-हेतु सेतु पाहे

जनक-सुता परमोत्सवांसि लाहे

मग निववुनि ती दयावतारा

स्वपतिम येमवि पुष्पकांत तारा

४२

परिसुनि शबरी-कबंध-पंषा

चरित वरी मरुय राम-बंध-गंषा

नदनु वदलि ते नमोस्तु गोदा-

भव वर्धित हे न संश्रित-प्रमोदा

४३

प्रभु कळवि जटायुच्या क्रियेंतें

गहिवरवी बहु आपणा प्रियेंतें

मग घटज-कथाहि गम लावी

स्मरवुनि अत्रिम चिनुकूट दावी

४४

नमि रविजेनिला मरुपगंला

भजुनि जिला त्रिदिया मरुप गंला

कळवुनि गुण लागव विप्र या गा

मृणनि असें कथि दाखवि प्रयागा

४५

१ ज्याला. २ वानर. ३ आस्वल. ४ कल्पवृक्ष. ५ रामरूप
पमेषाची बीज (सीता) ती. ६ यमुनेला. ७ मरु-उप-
गा-भागीरथीला. ८ स्वर्ग. ९ मद्यपी.

स्वरतुभरत भक्त आठवीला
 अनिलज तेशुनि शीघ्र पाठवीला
 पितृसख सुनि फारु हर्षवीला
 नमुनि शिरीं तुहिनाऽश्रु वर्षवीलाः ४६
 नमृणुनि रघुवंश नायकोन
 प्रभु भरतेतर वृत्त नायकोन
 नृणुनि बहुफलार्थ दे वरा या
 बहु शुचि दे यश जेधि देवराया ४७
 कसुनि रजनि आश्रमीं गिद्याला
 भरतमनीं मग नातसा निघाळा
 कवलुनि निवधी सरख्या गुहास
 प्रभु धनदा विष्णूचा जसा सुहास ४८
 मग भरत-चकोर वीततंद्रे
 हरुनि विद्योगज ताप रामचंद्रे
 बहुत निवधिला न चातकाचा
 घन करि घात वरी न शीत काचा ४९
 मफल करुनि यत्न साधुजाते
 द्रुमुनि मृणे गुरु रत्नमानु ज्याते
 प्रभुवर सुख दे न माय लंकीं
 तसि सयश विजगीं न मायलं कीं ५०
 सुखवि गुरु-जनन्यः मातुपौर
 प्रभु करि सद्यश शंभू-हाम गौर
 तदुपरि अभिषेक होय गर्भी

१ मारुति. २ थंडनेचोदक. ३ रात्र. ४ उत्तमहास्य. ५ गे
 लीतंद्रा (आलस्य) ज्याचे असानिरालसपणाने असा थाव. ६ सुभ्य.
 ७ कच्चा. ८ मोटा. ९ मेरु. १० वसिष्ठ आई प्रधानवपुर-
 वासी लोक. + रघु-वंश-नायक-उन-रघुवंशाचे जेस्वामीत्याहून उणा.

पुष्पिताचारमायणः

(२६१)

करिनि मूणे गति हाचि सोयरा मीं	५१
निरखिति अशुभा दशा न नाशी	
प्रियधिरहा निरुमी दशाननाशी	
नकरि थमबडा स्वनाम यांते	
रुचधि दयालु यडा स्वनाम यां ते	५२
स्तविति सकधि फार रामराज्या	
लवहि नसे बहुमान पामरा ज्या	
प्रभू वरद तथाहि तातमाच	
प्रकटि करूनि दया हिता तमाच	५३
करधि सतत रामराजे गाथा	
निज यडा लावुनि सामरा जगा या	
कळियुगिंहि मयूर हात नाना-	
परि करि जोडुनि नित्य हा तनाना	५४

समाप्त.

मयायारासायणः

चालकांड.

श्रीपतिते धिधि गवण-पादिन विश्वसुखार्थ मूणे नरसा हो
 वृद्ध अपुत्र न आधि मदा दशावृत्त्याभिध भूवर साहो
 कश्यप तेवि पितृव तुझे रधि-वंशज हा शुचि सुव्रत लाहो
 या परमाः श्रमग्वे यजिता तुज यावर्ग दुःख तळेवाहि राहो १
 विष्णु अवश्य मूणे अनन्ताः पित पायस जे करि कारण याला

१ उन्नमअश्वमेध. २ अग्नीनें अर्पणकेलेकें + दशरथ. + ब्रह्मा

३. हिताकरुनि दयाप्रकटी.

प्राशिति त्या नृपदार यथाधिधि तद्विमला उदराप्रति आला
 राम दुजा भरताभिध लक्ष्मण पुत्र अरिघ्न-चतुर्वर्षु झाला
 पाहुनि-चार कुमार गुणाकर तो अजनंदन फारधि धाला १
 ते गुरुनें करुनि प्रथम द्विज सद्गुण-मंडित पंडित केल
 गाधिन्कतें मग लक्ष्मण राघव याग समाप्तिस मागुनि नेले
 पावुनि अरु-रहस्य पथीं हत-ताटक हर्षित होउनि गेले
 तद्विशिख-प्रकरें मग-पीडक दारुण दुर्मद राक्षस मेल ३
 त्यावरि तो मिथिलेसि महासुनि जाय पथीं प्रभू गौतम जाया
 उद्धरि पाद-सरोज-रजे बहु जी भ्रमवी मन ती हरिमाया
 व्यंबक-कारुण्य-भंग करी क्षितिजा-जनकाधिलयाप्रति जाया
 कांडहि केवळ होय थिटें अतुळ प्रभुचें भज-सद्यश माया ४
 श्रीजनक क्षितिपाळक सत्वर आणवि पंक्तिरेखा अतिधन्या
 तत्तनुजा चवघांसिहि तो अनुजामह दे चवघी निजकन्या
 यामि-गजा अयलोकुनि ये बहु कोप जसा परदुःसह वन्या
 क्रोध करी भृगुरामतसा नच तो बळता प्रभुवांचुनि अन्या ५
 भार्गवराम पराभवित्यावरि पंक्तिरथ स्वपुराप्रति पाव
 पौर असें वदले न सुरद्रुम राम-भुजाधिक हे गुरु गावे
 मातुळ ने स्वपुरा भरताप्रति दे अनुमोदन भूपति पावे
 हे प्रभुचे परमाभुत सद्गुण सोडुनि अन्य न मंत्र जपावे ६

अयोध्याकांड.

भूप मूणे नय-धर्म-विशारद राम उद्यां युवराज करावा
 मंथरिका मति-भेद करी गणि केकयजा प्रभुतंहि परावा

१ तत्-विशिरथ-प्रकर-त्याशमाच्याबाणसमुहें. २ ब्रह्मांडहि.
 ३ अपुरतें, अवकाशरहित. ४ भावण्यास. ५ दशरथा. ६ गोबा
 तीलहत्तीला. ७ अरण्यातीलहत्तीला. ८ परकी.

देय वरद्वय मागुन ये वनवास-चतुर्दशवर्ष वरावा
 ज्येष्ठ-सुतें भरतें अभिषेक न चाधिषथीं हठ लेवा धरावा ७
 तीस म्हणे नृप राज्य दिलें नव पुत्र करे क्षिनिच्या अवनातें
 माग दुजा वर देवि दया कर पाठिव राम हठें न वनातें
 काकुलती करि फार परंतु न लेश वळे पतिला भयनातें
 सोडुनि आजिच जावु असें विषसें वदली नगणी लव नातें ८
 जाणुनियां जननी-प्रिय सत्य चळोंचि न दे तिकही जनकाचें
 नैसुनि वत्कल बंधु-वधूसह सोडुनि धाम महा-कनकाचें
 तीस सदार पित्यासि नमूनि पुसोनि निघे नकरी मन काचें
 पायिंच जाय रथीं बसलें मग तात वचें धन तें सनकाचें ९
 हाय म्हणे रघुराय रडे बहु शीघ्र भेजे महिषीनिलयातें
 राजवरें निघणें वरिलें लघु जेविं करे भुजगी विलयातें
 चित्रपदोत्तरकूटनगा प्रभु जाय नरोत्तमही विलयातें
 त्या भरत दुन येजल दे पद घे न कसें सुरव दाखिल या तें १०
 सर्व-गुरु-प्रमुख-स्वजनामह गम-पदाप्रति वंदुनि भावें
 साक्षु कथी पितृ-मृत्यु म्हणे प्रभु हाय जया यतिनीं बहु गावें
 पिंड तिलादक दे पितृ-तर्पण तो करि सादर घेउनि नावें
 पाय धरी विनवी भरत स्वपुरास तुबां वन सोडुनि यावें ११
 राम म्हणे त्यज आयह येइ न वर्ष वनीं सरतां चवदावें
 देवबनं वसतींत जसी तमिदाखविजेळ मला चवदावें
 वा स्वगुरूक्त यशस्कर केवळ वेद तद्गुन कदा न वदोंवें
 प्रेम तुझें वरवें दृढ हें मज गाथिम होय मदा नव दावें १२
 सत्य महाव्रत-तसर जाणुनि तो प्रभूतें वृत्त-पादुक वंदी
 होमिन देह म्हणे ज्वळनीं टळतां अवधि क्षण होउनि वंदी

१ स्थान, गृह. २ चित्रकूटपर्वता. ३ तद्-ऊन-त्यावेदा-
 हुनउणें. ४ दशरथ. ५ सेविताझाला.

केकयजा-सुत साधु निधे यश साधुनि धे परते मग नंदी-
 ग्रामिबसे अतिखिन्न जसा शिव-पाद-सरोज-वियोजित नंदी॥
 केवळ सन्निध तो गिरि यास्तब आश्रम त्यासि करूनि न राहे
 राक्षस-पीडित भूस्तर-रक्षण हें हि मनीं जगदीश्वर पाहे
 साऽनुज साऽगन तेशुनि जाउनि राघव अभि-पदीं शिर वाहे
 भूमिसुता मुनि-दार-कृताभुत-देह-करवप्रद सत्कृति लाहें॥४

अरण्यकांड.

शाप-विमुक्त कशी प्रभु मारुनि दंडक-नाम-वनस्थ-विराधा
 तो सकळाहि म्हणे क्षण अर्पुनि या सुचवांत मन स्थविरा धौ
 हर्षवि ते शरभंग-सूतीक्ष्ण-घटोभ्रव वारुनि संसृति बाधा
 दे परमाऽभय कीं स्थिर हांडनि जांडुनि सत्तप साद्वृति साधा॥५
 गृध्रवरा निज-तात-सखा प्रभु भेटुनि पंचवटींत विशाला
 सांगुनियां अनुजा मनुजाधिप तो करवी बरवी दल शाला
 शूर्पणखा-श्रुति-नासिक कापवि तापवि त्याहि खशस शशाला
 सिंह तसा वधि सैनिक एक न वांचवि सांचवि भव्य-यशाला
 पाहुनि ती भगिनी कुदशा खळ रावण दुर्मद फारवि कोपे
 पाठवि हेम-कुरंग निशाचर पाहुनि त्या महिजामति लोपे
 व्याधि धरूनि म्हणे प्रभा पाठिस लागुनि संहारि कीं नच थोपे
 ते मरतां प्रभुसाचिकरि ध्वनि-ज्यास असे छळ केवळ सोपे ॥७
 आर्त रवें कुशलेंतर मानुनि देवैर दुर्वच बोलुनि सीता

१ स्त्रीसह. २ वृद्धा. ३ वृत्तवा. ४ मोठी. ५ लक्ष्मणा.
 ६ पर्णशाला. ७ सीतेची बुद्धी. ८ कुशल-इतर-अ-
 रक्षक. ९ शीर (लक्ष्मण.)

ता दबडी उठजांतुनि कोणुनि होउनि पत्येसु-संकट-भीता
 तों यतिरूप दशानन ये हरि कांपलि सांपडली अति सीता
 हा वदली कदली वनबहिस कीं गुरु-वेद-पथाऽरिस गीता १८
 त्यास जटाबु करी विरथ क्षण सोडवि सून रणां पण रक्षी
 श्रीस पुन्हा हरि रावण पक्षति तोडुनि पाडुनि मूर्छित पक्षी
 ती नग टाकि तयांतचि जें गिरिच्या शिखरीं कपिपंचक लक्ष्मी
 ठेवि अशोकवनीं स्वपुरीं निस ती फळ कीं जळ लेगन भक्षी
 त्या हरिणासि वधूनि फिरे प्रभु तों करि वंदन लक्ष्मण बोटे
 ऐकुनि वृत्त शिवादिरव क्षेपि जाहलि हें प्रभ-बुद्धिम बोटे
 धावुनि येतव शून्य दिसे गृह हाय म्हणे विरहें उर फाटे
 राम-विलाप-भरें वन-देवत-पक्षि मृगोरग-कंठहि दाटे २०
 शोध वनीं करितां अवलोकुनि केवळ मूर्छित तांत सरघातें
 हाय म्हणे हरि तनैम सातुज शीतजळें निज-चल्कल-घातें
 त्या क्षत-हेतु पुढे कथि गवण-कृत्य वधू-हरणादिक घातें
 प्राण मग त्यजि गम वदे मरणें दय हें समबुद्धिम रवातें २१
 राम तदुत्तर कार्य करी मृग-मांस ग्यगोप्रति वाटुनि हातें
 धुंडित जाय वनीं दयिता हरिणा करि माःशु म्हणे बहु हातें
 योजन-बाहु कबंध धरी प्रभु हर्षवि फारचि तन्मन घातें
 तो कथि कार्य म्फकंठ करीलचि ये सुविमान तथा अनघातें २२
 फार बरी शबरी-मति जाणुनि तीवरि देव करी अर्जुन कंषा
 होमुनि देह विमान-वरी बहु शोभलि बेसनि ती नसि शोर्पा
 नेथुनि जावुनिचा अनुजासह त्या प्रभुनें अवलोकलि पैपा
 श्री अतुळा तिचि राम-धृति-स्मृति-शक्ति तयांसि म्हणे क्षणसंपा २३

१ नव-न्याच्या प्राणाळाजें संकट त्यास भ्याली असी. २ विसावीं बूबें
 ३ मार्गी. ४ भासे. ५ बीज. + नाश. * तद्-तम-त्याचें
 अज्ञान. † दशरथ वजटाबु यांचे मरण. ‡ दया.

किष्किंधाकांडः.

श्री-धिरहाभिस लक्ष्मण वरिद होय तथावरि मारुति रामा,
 भेटुनि भेटवि त्या सुगळा नग दाखवि जे त्यजि तन्मति रामा
 हाय न्हपो रघुराय सरया पुसि अक्ष करुनि परोपरि सामा
 कौशप वैर-निदान पुसे अज तो कथि ये प्रथम प्रसु-कामा १
 त्या सुगळा कपि-राज्यपदीं प्रफु बैसवि तत्क्षण मारुनि वाळी
 मेळवि तो बहुकोटि महाकपि अक्ष सरांश पण प्रतिपाळी
 त्यांसि कथी हुडका महिजा कपि पाठवि अंशु जसा कर-माळी
 अंगद मारुति दक्षिण गोधुनि ओपिनि दिग्वदना बहु गाळी
 स्वानि-कृतावधि-मास विलंघुनि अक्षम दंड भवाम तराया
 मिंधु-तटस्थ महेंद्रनगीं कपि बैसति शोक-निमग्न मराया
 गृध्रजटाचु तद्वज्र तो कथि शोधन संगाय यांत धराया
 सांगुनि दाह-निगाकर सन्मुनि-वाक्य उडे हरि हृष्ट कराया ३

संदरकांडः.

अक्ष-पति-स्तुत मारुति पक्षिप तेंधि उडे हिमवत्सून पाडी
 लाजवि त्या सुरसेसहि सावलि जी धरि तीसहि तो पदु नाडी
 गोपदसा शतयोजन सागर लंघुनि वाचु-पुरी मद झाडी
 शोधुनि सर्व गृहं विरमे मग त्यासि अशोकवनीं मति धाडी ४
 रात्रि तद्रूपरि बैसुनि तां अवलोकि धरातनया क्षुति श्रूदा
 त्या कुमंतोपगताहि सती-कृत-दुर्मति-धिकृति मानलि रुद्रा
 दिग्वदनाथगमावरि वर्षुनि राजसुता शुण-रत्नममुद्रा

१ स्त्री (सीता) २ सूर्य. ३ तट-अयज-त्या जटाचूचा
 वडील बंधु (संपाति) तो. ४ गरुड- ५ हिमवत्-स्तुत हिमा-
 चलाचा पुत्र (मैनाक) तो. ६ कु-मत-उपगत-दुर्बुद्धि प्राप्त व्यासा अशा
 लाही. ७ दिग्वदन-अपगम-शबणगेल्यानंतर. + रावणा.

संशय केश मनीं नुरवी प्रणति-स्तुति-पूर्वक दे तिस बुद्धा ५
वृत्त अशेषहि सांगुनि ऐकुनि खूण शिरोमणि घेउनि तोषे
दिव्य अशोक-वन-दुम मोडुनि सर्व दिगंतर तो भरि घोषे
कोट्यधिक क्षणदाचर रावण-नंदन असहि मारुनि रोषे
होय बळे घननाद-महास्त्र-निबद्ध रणीं नच मारुनि दोषे ६
तो दशकंठ-सभेप्रति बांधुनि नेउनि बोलीला बहु वक्ता
स्पष्ट तथा कळवी सकळ-क्षय हें फळ केवळ उत्तम मक्ता
पेटवि तैल-पटावृत पुच्छ न शक्त असें खळ मानुनि शक्ता
त्या फिरवा स्वपुत्रांन म्हाणे अपमान करुनि महा-प्रभु-भक्ता ७
चालविला कपिवीर जिहीं गुरु-पुच्छ करुनि त्या बहु पोळी
जी अनिभव्य पुरी मणि-कांचन-भासुर-दीप्ति तिची करि होळी
रावण मेघरव क्षणदाचर सर्वहि द्याय म्हाणे कर बोळी
हा वदल्या खचरी जकता गृह त्या गुनि ही नुगदं कच बोळी ८
पुच्छ समुद्र-जळीं विझवी मद्दिजा-चरणाऽब्ज नमूनि उडाला
वेष्टिति वृत्त-रसार्थ तथा कपिवीर पिषाळिक जेवि गुडाला
ते लुटिती मधु पूर्ववतीं मधु मोडिति त्या दधिवक्त्र-कुडाला
ऐकुनि शासन लंघन जागुनि सिद्धि साकंठ सुरवात बुडाला ९
जाववदंगद-नाळ-नळाऽनिळ-नंदन गर्जत हर्षित आले
कीशप लक्ष्मण दाशरथी प्रभु यांमि महामति ने नन झाले
यात-स्तनाऽर्पित दिव्य-शिरोमणि पाहुनि गघव-पक्ष न हाले
दे परिरंभ मरुन्ननया विभु ते वदतां यश जीभ नचाले १०
गम म्हाणे रघुगज-कुलोपरि बा रचिला उपकार महा या
प्राण दिले करि सील असें बहु यावरि वृं जरि माधु-सहाया
प्रत्युपकृत्य समर्थवि मी नव नित्य करी न पदार्थ वहाया

१ सकल. २ मीतेचें दर्शन इत्यादि क जी झालेली गोष्ट तो ब
रस त्या करितां. ३ मधुवती. ४ रामाचें नेत्र पातें. ५ प्रत्युप
कृति-असमर्थ-प्रत्युपकारविषयी असमर्थवि. + आदिगनः ॥ आड
मार्गे जाणाऱ्यास.

योग्य दिसे मज इच्छितमें स्वमनीं अधमर्ण असेंचि रहावा ॥

बुद्धकांड.

राम निगे दशकंठ-वधार्थ विलोकुनियां विजयप्रद लक्ष्म
 स्यंदन मारुतिनें करि लक्ष्मण वाळिसुना दुहिणा महे-मय
 कक्ष कर्पाश्वर गर्जेति कृत्य-महाघनमे कर्गिनी नग भय
 प्रेक्षिति कौतुक तेहि महामुनि जे तनु-भान-विद्यजिते नम १
 सिंधु-तटीं उतर प्रभु तो शरणागत साधु विभाषण शंका
 सांडुनि जोडुनि हस्त मृणे नमितो अभयप्रद हो मज रंका
 बंधु-करं करवी अभिपेक नमस्कृतिचें फळ देउनि लंका
 जे भव-तप्त नयां निववी अमि सून्नत कीर्ति करी अकलंकार
 मेरुनि सिंधु-मनें नळ वानर राघव सेतु रची शानगावें
 होउनि दृष्ट मनांत मृणे यश हें चिरकाळ शची शानगावें
 श्रीश-चरित्रचि दत्त-हृताश्रयिजाणि बंधु-कुच-कुंकुम गावें
 पाडुनि मानस-शुद्ध मुखें निज नख जडोहि जनें उमगावें २
 सेतु-पथें उतरोनि पयोधिस रुष्ट मुकंद पडे दशातुंडीं
 राम मनीं धरुनि अनिवेधक मन्मणि जेविं कर्ण शिखि कुंडीं
 छत्र किरीटहि पाडुनि ताडुनि नेवाहि तो तुरवी मद पुंडीं
 त्यामि मृणे तुज नि मीय आश्रय गमचि अव्य नसे जग धुंडीं
 पाठविता प्रभुनें मग अंगद तो पर-अंगद राक्षस-पाळा
 धर्म-नयन महाजन-संमत बोध करी सुख-शो-द्विज-काळा
 त्या नरुचे विगतासुख ओखद तेविं बळे धरवी परि टाळा
 देवुनि जाय मृणे प्रभु हू खळ सर्व वधाचि न एकहि गाळा ५

१ कृष्णदेणारा. २ ब्रम्हदेवा. ३ उत्सवाम ध्येयमय. ४ सु-उन्नत
 अतिउंच असी. ५ शानकोटा. ६ उंड. ७ दिलें आहे हणकले
 लें रावणस्त्रियांचें स्तनसंबंधीं कुंकुमज्यारणें असें.

सवाचारमायणः.

(२६९)

राक्षस वानर वीर महाबल वृक्ष-शिखा-गिरवरायुध बुद्ध
 क्रोधभरं करिती परमाद्भुत होति रणांत न कोणिहि रुद्ध
 प्राण तृणासम मानुनि मांडिति जोडिति मस्त्रिय तें यश बुद्ध
 प्रेक्षक सर्वहि हारविती तनु-भान महर्षि सुरर्षिहि बुद्ध ६
 रात्रि-रणीं घननाद करी अहि-पाश-निबद्ध महानुज-गुमा
 दाविति तें सुमकस्थ सतीस खळ-प्रहिताऽदय राक्षस वामा
 दें विजरा धृति तीस नृणे उगि माःमुवि हे व्यय लेश न धोमा
 त्या परम-व्यसनीं प्रियबंधुतमा बहु ये स्वगनायक कामा ७
 सैन्य-पति-प्रमुख-स्व-भट-क्षय ऐकुनि रावण आपण भांडे
 कागवरादि असूक अवले कृतगंधर्जमे भगले जळवांटे
 लक्ष्मण-वत्स करी क्षत गन्ति मृणे निम भू पगती मंग रोंटे
 दे पथ सन्न करुनि तया प्रभु-भानुपुंटे परतेज न मांटे-
 जागविन्या प्रबळा कटका घटकर्ण दिनद्वय कष्टवि जागे
 येउनि काग बळीं गट्टनीं दग जेवि तसा परदुःसह वागे
 वाय्यःनुजा धरि तो दृगि नासिक कर्ण फिर कपि भक्षुंचिलाग
 त्या भुज-पाद शिशप्रति खंडुनि लोळविता प्रभु लेश न मागे ९
 शोक करी दशाकृत तयाप्रति ते ननुज विशिग समजारी
 जाय सुगतक आणि नगतक तो अतिकायहि दोर्वेल दारी
 त्यासि मगबळ अगद मारति लदमण नीळ समानिस नावी
 हाय दशाम्य नृणे सम सेतति हे रविनेहि न्यामि न जावी १०
 ब्रान्धबळ घनगद बुद्धा कपिसेन्य मन्त्रमण गनहि नाही
 अट्टि-गुहावन कांदि बळीं सुख वीर करी दुपुनीं व्यसु पाडी
 प्रार्थुनि वातमुताप्रति भस्त्रि मांनुनि आपधि-पर्वत धाडी
 पर्वत-भृंगवि येउनि ये सकळार्तिस ओपधि गंधवि झाडी ११

ओषधि-पर्वत-शृंग पुन्हा पवनात्मज तें स्वपदाप्रति पौर्वा
शक्तिजसी अतुळा प्रभुची तसि मारुतिचीहि यथामति गावी
होय विशाल्य समेन्य सहातुज जो भिजगा प्रभुसत्तम या वी
तो बहु पावुनि हर्ष म्हणे नजरा तुझिया सुयशा तुज यावी१२
कोपुनि वानरराज म्हणे भटहां अरिचें उरलें पुर जाळा
पेटविलें गमलें सुबुभुक्षुपुटे दुन ओंगरिला गुरू थाळा
आरडती रडती स्वचरी बहु आकुळ होउनि ताडिति भाळा
तो शतयोजन जाय महाध्वनि होय मृगानचि निर्जर-पाळा१३

भयें पडले बहु बाहिर त्या कपिनी पधिले अरि सारे

सि म्हणे हरिराज असाल स्वळाश्रित जे नव ते परिमारे
सर्व अमेचि मराल अधार्मिक निर्दय दुर्जन भीति नवारे
पक्षि-महीपतिपासुनि मातुनि वांचितलक्षण काय विग्वारे१४
कुंभ निकुंभ घटश्रुतिचे कृत पाठविले समरा बळशाली
काळमुर्खी पद्मिन्वास कपीश्वर मारुति त्या दुसऱ्या मग घाली
जो मकराक्ष स्वरात्मज त्या प्रभुपाभुनि अंत्य दशा बुरि आली
ब्राम्हमहास्त्र पुन्हा प्रकटी परि रावणि-धीस विटे धृति-आली १५
स्वस्थमनं विषयांतचि हर्षित होउनि राक्षस देव रमाया
सर्वबळासह कीशवरा प्रभुच्या अतुजाहि रणी वरमाया
होमज-दिव्य-रथामिस इच्छुनि हे स्वजयार्थ करी परमाया
भूमिभूता वधि रावणि जो विष्णु हा म्हणवी रडवी परमा या१६
यापरि मोहुनि-जेथ निकुंभिल-दैवत तें स्थळ रावणि पावें
होम करीत बसे रथयुक्त जयांतुनि दिव्य तुरंगम यावे
भक्त विभीषण तें कळवी पर-कृत्रिम-योग नयासचि ठावे
नेउनि लक्ष्मण मारवि त्या सुख शक मनीं न जगी यदा मावे१७

सवायारामायण.

(२७१)

नंदन-शोक-समाकुल रावण घेउनि खड्ग महीजनि-घाता
जाय अशोकवनीं अवलोकुनि आठवि राम मनीं क्षिति-माता
साधु सपार्श्व करी हितबोध बकें फिरवी जलद ध्वनि ताता
दाशरथि क्षय-काम पुन्हा बळ पुष्कळ पाठवि संगर-पाता १८
ते बहुकोटि निशाचर-मैन्य मुहूर्तयुगे करि भस्म-न भागे
राम म्हणे मदिष्टतचि कीं विपुगिरि-शरंतचि हे बळ जागे
पाहुनियां परमानुत तेज धिष्ठु-स्ववनाम अशेषहि लागे
स्वर्गणिका म्हणती सखिहो अनिदुर्लभ-वीर-समागम आगे १९
शोकहि कोपहि चित्त दरी मग तो दशकंधर घे बळ भारी
राक्षस वीर सुकंठ वधी बहु रावण मर्दुनि वानर सारी
व्याकुल मेघरवाग्निही करि तद्दिशिग्वासि रघून्म बारी
युद्ध नवें करिति प्रभु रावण वीर महाशर-कार्मुक-धारी २०
लक्ष्मण दिश्वदन-ध्वज-कार्मुक-सारथि-मस्तक खंडुनि पाडी
तत्तुरंगांसि गदीरा बिभीषण धाउनि जेचि मृगा हरि ताडी
बंधुवधा दशकंधर शक्तिस कोपविली उरगी तसि धाडी
तोडुनि तीस महाबळ लक्ष्मण त्या अगिन्वा मद मानहि झाडी २१
रावण शक्ति धरी दुसरी प्रभु-बंधु-मरल्याप्रति घालुनि मागे
होय सुदें तदुरी अगनी तसि नी अग्निनें लघु पाडुलि गगे
ओडुनि काडुनि शक्तिस भंगुनि कोपुनियां प्रभु त्या परमागे
भय करी पड्या धरिली धृति काय जि पक्षि पाहुनि नागे २२
बंधुभि मूर्छित पाहुनि गघव माथु वदे जरि लक्ष्मण मेळा
याविण वाचुनि काय मळा मुख्य दीप दिकेचि नमाडुनि नेळा
ओषधि आण सुंषण म्हणे प्रभुनें नखुनि दून मारुति नेळा
शृंगवि घेउनि ये कुशळें रघुवीर यथास्थित साबध केळा २३
युद्ध पुन्हा करिनी रघु-राक्षस-वीर-रथ स्व तदा पवि-वाणी

पाठवि सत्वर तोरणचत्वर शोभावि मातलि सारथि आणी
 त्यावरि मानद राम चढे बहुमानुनि अग्रज-वासव-चाणी
 द्वैरथ संगर पाहुनि होय शिवप्रभुची क्षण चित्रचि राणी २४
 पाहुनि मूर्छित रावण नद्रथ काठियला समरांतुनि मूर्ते
 सावध होउनि नेवविला प्रभुसन्निध तौ पैळपुक्क-पुरुहूतें
 कुंभज मंत्र कथी रवि देवर तै म्हणती जय सर्वहि भूतें *
 होय नरेंद्र-कृताश्रि-शिरःशत-खंडन मंडन कंपद भूतें २५
 जें उडवी शर हाणुनि तें रघुनाथ तसेंचि नवें गिर पाहे
 शस्त्र-महास्त्र-धिपर्यय मानुनि भानुनिभ प्रभु काळजि वाहे
 मातलि सूचविजो विधि-निर्मित कुंभजदत्त महासुग आहे
 तो सतदस्य परोर विदारिल नक्षण भानुपुटें तम राहे २६
 श्रीरघुवीर चतुर्मुख-निर्मित वेषाव-बाप-गुणी शर जोडी
 ब्राम्हजपें अभिमंत्रुनि ओदुनि त्यासि निज श्रवणाध्वसि सोडी
 तो पवित्राचि कठोर शिळातळसें अरिचें दृढही उर फोडी
 तेविं पडे उलथोनि जभा तरु ज्याप्रतिचंड समीरण झोडी २७
 वृत्र तभा पडता व्यसु रावण राक्षस होउनि भीत गळाले
 हाथ असें म्हणत भ्रमुनि स्वपुत्रविकडे हतशेष पळाले
 मांपडले कपि-मेत्य-दवायिभ नेखळ डोंळ समस्त जळाले
 शक्र-चतुर्मुख शंभु म्हणें जय देव रमास्य सै हस्वदळाले २८
 वृष्टि सुर-दुम-पुष्पमयी बहु होय नदा सर-दुंदुभि वाजे
 स्वर्गणिका शत-नृत्य-सगायक-गीत-सुवाद्य रवे नभ गाजे
 मंद सुगंध हिम प्रभंग सुखवायु मसै-गृह-मंडळ साजे
 श्री-रघुराज-यशासि हिमाचळ दुग्ध समुद्र सुधाकर लजे २९
 सांखुनि रावण-दार-विचार कथूनि नयांसि करी मुख ससें
 त्या अरिचेंहि बरें करवि प्रभु उत्तरकार्य बिभीषण-हस्ते

१ राक्षसेंद्र. २ अगस्ति. ३ प्राणिमात्र. ४ पर-उर-शत्रूंचें बक्षस्थळ.
 ५ संग-नरथ. * महादेवाची. † पृथ्वीतें. ‡ नसघांसह गृह
 मंडळ. ॥ रमा-आत्म-सहस्र-दळ-अलि-लक्ष्मीचें सुख तें तेंच कमळतें
 तेंबधी भवना.

सवायारामायण.

(२७३)

देववि देवविशेष दयार्णव जीं विधिनें कथिलीं बहु-दीप्ते
 त्यावरि सद्धिधिनें वरिला अभिषेक तथा शरणागतमस्ते३०
 मारुतितें रघुवीर म्हणे पुस यातुपतीस मग प्रिय तीनें
 मांग पुसोनि तिचे मजही दुन वेउनि हें कथिलें सुनिगीतें
 जाय नमी कथि तो अमृत अवणांत भरी वृषिता शुभधीते
 देव नसे तुज योग्य असें वदली नचनें अवलोकुनि शीतें ३१
 कीश म्हणे तव-यागमृतें मन हर्षविलें नळगे धन काहीं
 तूं वर दे वर दे खचरीवध हा चिर दुःख दिलें तुज याहीं
 श्री वदली असुरेवं विषमाऽकृप-काळकृतं घडणारचि बाहीं
 या बटकी पर-वाग्यशाणा अघ यांजकडे निळमात्रहि नाही३२
 वर्णुनि शील-निरोप पुसे कपि ती कथि सत्वर दर्शन-काम
 क्षिप्र पलाश-पतिप्रति मांगुनि आणचि भृजंनितें प्रभुराग
 तीस म्हणे अरि मारुनि सोडविलीस यगोर्थचि तूं परधाम
 क्षोणिमुते चिर सेउनि होतिस मान्य बुधा परभुक्त न दोम ३३
 ती वदली दहनीं शिरतां जरि हे शुचि मी तरि ही मज रक्षु
 जी उषिता गुचिता नसतां असतां परकाम हुताशन भक्षु
 निश्चळ भव्य सतीब्रत नित्य अमेल तरि प्रभुचें शुभचक्षु
 प्रेम करुनि वरुनि पुन्हा पहिल्यापरि ताप-निवारक लक्षु३४
 शंभु-विधींद्र-समक्ष सती करि दिव्य कर्मां उतरं सुर-गीता
 बाळपणीं जनकोत्तंगता तमि जाहलि ती ज्यलमांत न भीता
 वाळलि माळ उटी न तिची तनु होय हिमीं शिरतां तमि सीता
 तात-निदेश गिरीं धरुनि प्रभु अंकपदावरि वेंसधि सीता३५
 जें मृत वानर क्रुश नयां उठवी सुर-नाथ-कृताऽमृत-वृष्टी
 पुष्पकयान वरुनि निचे निववी प्रभु चंद्र तमा जन-दृष्टी

१ शत्रुघ्न. २ माता. ३ कसोटीस. ४ जनक-ऊरु-गता-जन-
 काच्या मांडीवर बसलेली. ५ थंड. + वायवाची कांहीं वस्तुनी
 † प्रवास्ते. ‡ विभीषणास. * उत्तमबुद्धीची असीसीता.
 ७ अग्नि. † थंडे (नचनें वा शब्दाचें विशेषण) ८ शरणागतां वा मुकुटम-
 नी अज्ञाविभीषणे

दाशरथि सेतु सतीस कथी विरहार्ति-विलाप सुखें भरि सृष्टी
 हर्षधि फार गुहा भरता जसि भेदुनि वत्स सुखी करि गृष्टी ३६
 वृद्ध अनाथ सुधी भरतादिक बंधु सखे कपि राक्षस राजे
 त्यांसह घेउनि वेष मनोहर राम पुरीं शिरता बहु साजे
 निर्जर-गायक-गानरबें सुर-वाद्यरबेंहि दिगंतरे गाजे
 चंद्र चकोर पयाधर चातक ते प्रभु या करिते जन आज ३७
 गज्यपदीं अभिविक्त जगत्पति राम बसे परमोत्सव तो कीं
 प्रेम करी प्रभु तेंविं जनीं बहु जेथिं पिता चरमीं लघु-तोकीं
 त्या युवराज करी भरता विभु दुर्लभ जें विधि वासव लोकीं
 तें सुर्य नित्य मृणे सकळा निज-राष्ट्र-पुरस्थजना अवलोकीं ३८
 संचरित प्रभुचेंचि सदा भरलें मृणती नप तापस रीतें
 यासचि भी भवताप करी नच ज्या गुरुच्या दबताप मर्गें
 चातक-पक्षि-कुळ व्रत घेउनि अन्य उपेक्षुनि आप रीतें
 तेथिं इतेंचि महा-कवि-वृंद दुजे यरा सोडुनि आ पमरीतें ३९

उत्तरकांड.

दाशरथिप्रति दर्शन देउनि पूजन घेउनि उन्नम हर्षी
 होउनि वर्णिति शक्र-सुदुर्जय-रावण-मेघरवांत महर्षी
 त्यासि मृणे प्रभु जें घडलें तुमचेंचि तपोबळ सन्मुनि हो तें
 युष्मदनुग्रह-कल्मसगीं यरा-पुष्प जगत्त्रिय जन्मुनि होतें १
 दुर्जय राक्षसराज सुदुर्जय रावणि तद्वध दुष्कर भूतें
 ज्या सभयें अबलोकुनि जीं रचिलीं हरि-नाभिज-पुष्कर-भूतें

१ एक वेळ व्यालेली गाय २ देव गायक जे त्यांच्या गाण्याच्या वाद्या-
 नें. ३ बरोबरीतें. ४ कांहीं काळ लावून जावा असा जो पर्जन्या-
 चा झपाळा त्यातें. ५ भययुक्तें. ६ विष्णूच्या नाभिक मलोत्पन्न जो वृक्षातें.

सवायारामायण.

(२७५)

ऐकुनि तज्ञ-जनोक्त असें प्रभु तखमवादि पुसे घळा ते
 तो कथि सर्व सविस्तर त्या मृदु शोज सहस्र-महाफट ज्यातें
 ब्रम्ह-तनूज पुलस्त्य-महामुनि तन्ननयाव्हय विश्वसवा हें
 तत्कृत वैश्रवणारव्य सुधी स्वमनासि म्हणे विषयांत न बाहें
 स्त्री दुसरी खचरी तिस दिडमुख पुत्र दुजा घटकर्णहि राभा
 शूर्पणखा तिसरी तनया चबथा सुत साधु विभीषण रामा
 विष्णु-पराजित पूर्वनिगाचर मोक्षिती जीप्रति ती अकलंका
 वैश्रवणा दिधली जनकं चतुरानन-संमत पावुनि लंका
 तींत वसे स्वपुरींत जसा सुरनायक तातपदांसि नमाया
 ये सुसभाग्य धृतेर्ष्य दशानन होय विलोकुनि शक्रसमा याद
 फार तपोनि शिरें नय होमुनि तो मुनिभू वर दुर्लभ साधी
 वर्जुनियां नर वानर होय अवध्य करी सुर सर्वहि साधी
 स्वाप वरी घटकर्ण तसें वदवी भ्रमवी त्रिदश-स्तुत वाणी
 ब्रम्ह अगिक्षित धर्मरती वरि साधु विभीषण जातुनि पाणी
 त्यास विधिद्वला वदला दिधलें खदसीष्ट चिरायुहि हो हें
 अयज-कांचन-दुर्गहरी वर-दुर्मद तो दशकंधर माहें
 वैश्रवणास करी चतुरानन उत्तर-दिक्पति पुण्यकणामी
 तो अलकारव्य पुरी रवि गंभु म्हणे चिरकाळ मर्यातव हा मी
 धर्म नय त्यजुनि क्षणदाचर-गज जगाम कुरी बहु पीडा
 अयज दूत-सुरें कळवी दित त्या ग्यचरा मद-पायस-नीडा
 वा अनिषिद्ध-सुरेंचि भयप्रद होउनि साधुजना न पण धा
 मी तरलों मिळता न कधी मज गंभु मखाकृतिं अपणधा
 कोपुनि सांशुनि यातुजना फळ तेविं दशानन खावधि दूता

१ स्त्री. २ धृत-ईर्ष्य- धर्मिली ईर्ष्याज्याणें असा. ३ अ-
 आधि- मनोव्यथायुक्त. ४, गर्वरूप वस्त्राचें ५ हाण्याचें म्हा
 न भ्रंशा. ५. राक्षसजना.

जाडनियां अलकेप्रति तो करि भय रणीं बढिला अतिपूता
 पुष्पकनाम धिमान हरी प्रभुकेलिवनाप्रति लंघुनि जातो
 कुंठित होय म्हणे स्वळ काय उपाय किजे गतिकारक आतां
 तो प्रकटे कपिवक्त्र महेश्वर भक्त तसाचि महाबळ नंदी
 तो बदला प्रभुकेलि-वन प्रभुसेंचि अलंघ्य न याजडवेदी
 मत्त करी उपहास तथा कुजना शिवसेवक कोपुनि शापी
 कीं कपि होतिल काळ तसे तुज हा म्हणसीलचि तूं अतिपापी
 बाहु-गिरीश गिरीश-तळीं दशकंधर घालि बळें उखळाया
 भी गिरिजा प्रभुसंराजपदांशुलि^१-नाथ-भरें रडवी सुखळा या
 एकसहस्रसमा श्रमला मग मुक्त करी शिव या स्तवनाहीं
 रावणनाम सुखडूहि दे न म्हणेचि महाप्रभु यास्तव नाही१०
 तो तुहिनादिवरी अवलोकुनि वेदवती रुचिरा तिस झोंवें
 दाटुनि कूप-मुखीं चरण-द्वय बांधुनि जीर्णशुणें जड लोंबे
 त्या अरिपासुनि ती सुटली स्वतःपें मजला दुसरें जंनु होमी१
 मारि न तुज वदेनि असें अतिरोष भरें ज्वलनीं तनु होमी११
 रावण धिघ्न मर्यास करी धरि चाप मरुत्त तथा गुरु वारी
 रवाच महाध्वर वाट-गत द्विज हाथ जगा म्हणवीं अविचारी
 कण्वसुता-पति ऐल तथा गय गाधि कृती म्हणती जित झालें
 ते वधिले नृप जे बदले क्षणमात्र असद्वचनांत नचालों१२
 त्या अनरण्य म्हणे नउतें मद घातक हा हृदयांत नथो ध्या
 मारुनियां तुज मत्कुल-संभव राम यशो निववील अथो ध्या
 दुष्ट दशास्य तथासि वधी मग नारद यासि यमावरि धाडी
 योग्य म्हणे न तुला मृत-मारण तो नरक-स्थळ ओसचि पाडी१३

१ महादेवाच्या क्रीडावनाप्रति. २ महादेव. ३ वर्षे. ४ हिमा
 चलावरि. ५ कुशध्वज जो बृहस्पतीचा पुत्र त्याची कन्या. ६ जुने
 रज्जुनें ७ जन्म. ८ होड. ९ राजा. १० संबर्त. ११ चर
 णसंबंधी अंगुष्ठाच्या भारानें.

सवायारामायण. (२७७)

राक्षस-राज-कृत-स्व-बल-क्षय पाहुनि काळ करीं धरि दंड
 दत्त-वर-प्रतिपालन-तत्पर त्या विनवूनि करी विधि थंड
 वासुकिचें पुर जिंकुनि दैत्यपुराप्रति जाय तथासह पांडे
 धूमि निवारुनि तो प्रभु-सख्य बळें करवी परवी दुधभांडें १४
 अर्द्धपुरीं अस्तरांसह संगर पंक्तिमुखें बहु दारुण केला
 शाल-करस्थ-कृपाणवरें हतमस्तक शूर्पणखा-पति मेला
 बा परमाद्भुत-सत्कवि-गीत पयोधि जिच्या बहु पावनदुग्धें
 त्या सुरभिप्रति वंदुनियां वरुणात्मजही जिणिले अतिमुग्धें १५
 जाय पुरासि हूरुनि नरेश्वर-विप्रसुरासुर-पन्नग-कन्या
 मृत्यु बळात्कृतिनें तुज तक्षण येइल यापरि शापिति धन्या
 शुक्र-मुखें घननादसु सिद्धिस ऐकुनि त्या स्वगृहीं स्वळआर्ता
 रोधि विभीषण त्यासि कथी मधुनें भगिनी हरिली असि वाता १६
 घेउनियां बहु सैन्य निघे दशकंधर त्या मधुनाम-वनाते
 जाय तथा भगिनी विनवी करि तांहि तिच्या धृतिच्या अवगते
 सख्य घडे मधुसीं मग शक्रपराभव वांच्छुनि भोगुनि रंभा
 घेनळकूबरशाप दिसे परिणाम नज्यास जसा धृतदंभा १७
 कार्य विचार पुसे अजितासि अवध्य-दशास्य-भयाकुलजिणु
 युद्धकरीच म्हणे समयीं सुरवातुसि मी करि नव्यसु पिणु
 सर्व-दिगीश-बळांसह बा करितां अति दारुण संगर तातें
 मोहुनि मेघरव स्वबळें धरि गौतम-दार-कुसंग-रतातें १८
 भेदुनि मेघरवासि म्हणे विधि मागुनि घेउनि दृष्टवगते
 सोड हरीसे वरू शम कश्यप देचि तथा मुत शिष्टवगते
 तो वर हा वरि होम-समुद्भव-दिव्य-रथीं समरांत वसावें
 त्यासमयीं पर-दुःसह होउनि न्या सकळांसि अवध्य असावें १९
 त्यासि तथास्तु म्हणे चतुरानन, मेघनिनाद हरिप्रति सोडी

तो मुनि-दार-वर-व्रत-खंडन-तत्फल हैं कथितां कर जोड़ी
 धैषावयज्ञ गुरुदित साधुनि तेज पुन्हा पदही निज पावे
 अर्जुन-वालि-कृत क्षणदाचर-राज-पराभव यावरि गावे २०
 स्त्रीजनयुक्त सुरखें करितां जल-केलि रणा हटकी नरदेया
 हेहय-राज-सहस्र-महाभुज-रुद्धगती सुरडी रथ रेवा
 बाह्वि पूजन-वस्तु दशानन कोपुनियां झगडे अभिमानी
 तो करि भोगुनि बद्ध तया मग सोडि पुलस्त्य मुनिप्रति मानी
 दक्षिण-सिंधु-तटी करितां जप रावण मागुनि जाय धराया
 तो धरि यासि पराङ्मुखही कपिराज सलील मदासि हराया
 कारव भरी करि सर्व-समुद्र-निमज्जन ये स्वगुहेप्रति सोडी
 होउनि दीन दशास्य मूणे चिर सरख्य अकृत्रिम दे कर जोड़ी
 मारुतिबेहि चरित्र पुसे प्रभु कुंभज तेहि कथी शिशुभावे
 हा गगनांत उडे रवितें निरखुनि मूणे पिकलें फल खावें
 राहु मूणे मम भक्ष्य कसें इतरासि दिलें कपि जिष्णुस दावी
 त्याहि तमा फलधी पळवी मग शक्र-करेणुसही फळ पावी
 तो हरिबाहन वारण भव्य-पयोनिधि-फेन-निप्ता धवळा या
 पाहुनि वाहुनि हर्ष मनीं मुख वासुनि वेग करी कवळाया
 शक्र करेणुवनाथ तदा कवळी पवितें अतिसत्वर हाते
 ताहुनि पाडि नगीं शिशु मूर्छित हैं नव्हतां नच सत्य रहते २१
 भूमिधरी पडतां गगनातुनि त्यासि शुची हनु भंगलि वामा
 हाय मूणे पवन त्रिजगन्मल-मूत्र-निरोध करी रघुरामा
 वाचविलें विधिने पवनप्रिय तोर्क करे कुरवाळुनि गुर्व
 जेविं घनें मृत सस्य निवे जग देति तयावर निर्झर हर्ष २२
 इंद्र मूणे भय लेवा नसो पविपासुनि नाम असो हनुमान् था

१ इंद्रास. २ राहुला. ३ पर्वती. ४ बाळक. ५ उदरकवृष्टीने.
 ६ धान्य. ७ देव. + करेणु-अवन-अर्थ-ऐशवत्साच्या रक्ष-
 णाकृति. † सहस्रार्जुनवालि, याणी केलेला. ‡ दे। ग.

सवाचारमायण. (२७९)

दे निज-तेज तदीय शतांश स-शास्त्र-रहस्य दिवाकर मान्या
 काळ वदे पवना तव नंदन नित्य अवध्य असो मम दंडा
 श्रीद म्हणे न वधील गदा अशनिप्रतिमाजरि हे अनि चंडा^{१६}
 पादा जलाऽभय दे वरुण त्रिदशाऽभुत-शिल्प-निधी वर दे हा
 मद्रचिताऽखिल-शास्त्र शिवेल न याभ जसा द्रष्टा धीवर दे हा
 शंभु म्हणे भय मारुतिने नच देदल गस्त्रहि अंग्रहि मैजे
 हें बहु पावक भास्करतेज तसें कितितंहरि वर्य हिमा जें २७
 पंकजयोनि म्हणे सकळाऽहित-निव-भयाऽभय-दायक हा हा
 कामगतीहि चिरायु अजेय रमेशसहाय महायश वाहा
 रूप धरील च्यथेष्ट विषाद नसेल असेल अनामय माया
 या न पुरेल मैदंड नमोद्विल या कथिराज-मना मय-माया २८
 पुष्कळ सदर देवुनि साऽमर देव बतुर्मुख हर्षुनि गेला
 मारुति हा पयनें जनकें मग केसरि-दार^{१७} गृहाप्रति नेला
 बाळपणें करि फारउपद्रव हाचि पितृप्रिय यामम हर्षि
 शापिति शक्ति कळो स्वयनें समर्थीच अशापरि यास महर्षि^{१८}
 कुंभज यापरि सर्व सधिल्लर सांगुनि वृत्त पुसे मग जाया
 त्यासि म्हणे प्रभु राज-कधीसह द्या वर अश्वमरवाप्रति याया
 मान्य करी सुनि जाय बहु प्रभुपासुनि जें जनका धन येतें
 दे मणि-कांचन-वस्त्र-गजाश्व-रथादिक आपुलिया ननयेतें^{१९}
 जाय खुसोनि नृप स्वपुरा मग वानर राक्षस तयति रामें
 तत्सविबांसह पूजुनि फारचि हर्षविले प्रिय-मदुण-धामें
 जे भरते स्व-सहाय नराधिप आपणविले स्वपुराप्रति होते
 पूजुनि बोळवितां बदले तव-संस्मरणीं निरता मति होते^{२०}
 तात तसा प्रभु पुत्र तसे प्रिय अंगद मारुति धेनुनि अंकीं

१ माझें. २ मत्- अंड- म्यां निर्मिलेंलें द्रष्टां. ३ थाव-
 या. + मत्स्य. ४ केसरिमंजुकम्बीच्या गृहाप्रति.

दे सदलंकृति वर्णनि तत्कृत लाजवि जो गुण चंदन-पंकीं
 जे गगनोपल-फाळ तदा कवि जाणति यांचि असाशु तिपांस
 मानिति उय वियोगवि सौगर-वार्जनुचा न वसा श्रुति घांस ३२
 भक्ति निरंतर पुण्य-यज्ञ-श्रवणादर हा वर मारुति मागे
 गद्गदकंठ कृतांजलि साशु पदीं प्रभुच्या बहु लायुनि लागे
 भक्त सुकंठ विभीषण मारुति अंगद जांबवदादिक भावे
 बंदुनि यां पुसती शिरचाळुनि त्यांसि तसेंचि म्हणे विभु यावे ३३
 पुष्पक ये अलकेदुनि नौगुनि यापरि तो विनवी नरदेवा
 दे स्व-पदाश्रय योग्यचि तूं धनदे मज सांगितली तव सेवा
 त्यासि म्हणे प्रभु संप्रति जा करितां स्मृति भेद सुखें भज आर्या
 मेळविलें भरता स्वयनें यज्ञ तेविं अणीकहि येसिल कार्या ३४
 सत्य कथी भरत प्रभुतें जन सर्व सुरयादय तुझ्या नवराज्यें
 तृप्ति जसी अमृतें प्रभुजी सकळासहि होय तसी न वरज्यें
 राम विहार अशोक वनीं करि नित्य विलास-सुखें बहु धाळी
 भूमिकृते नवसें विर न्हाउनि गर्भवती धरणीजनि झाली ३५
 तीस पुसे रघुनायक दोहद मोहद-वांउबुद घेउनि अंकीं
 काम तपोवन-दर्शन हा कथि यत्स्मृति दे न बुडों मन पंकीं
 राम म्हणे बहु उत्तम जासिल देखि उघांचि सुनीस पहाया
 जे सुनिदार तयांसि धनें वसनें मणिराशि यथेष्ट बहाया ३६
 भेदचरासि पुसे प्रभुसत्तम काय मला म्हणती जन दूता
 तो विनवी वदतात शुभाशुभ लोक विशृंखळ बा अतिपूता
 कीश-वरीकरणां बुधि-बंधन-शयन-मर्दन सद्यज्ञ गाती
 बोलति हेंहि कसी सदनप्रति आणिलि शत्रुसि जी वशागाती ३७
 हेंचि सुहृददनेंहि निषे मग राम म्हणे अनुजोसि न वारा

१ समुद्रोदकाम भें झालेल्या वडक्याचीचा २ कान. ३ पाठिमायून

४ दोहडा. ५ मोहवणाच्याचामेघ. ६ नामविशेष (दूत) त्याला

+ चांगल्यातुपानें.

सवायारामायण.

(२८१)

शासन हा उपहास नसो यश तेथिं न बंधु न देह न दारा
 बा घननाद-रिपो त्यज पावुनि तातसरवाश्रम रक्षिल जागा
 धर्म असे तुज दोहद-पूरक मानिल तापस लक्षिल जा गा३
 लक्ष्मण तीस निशा सरतांवि म्हणे प्रभु पावविनो तुज माते
 चाल तपोवन साधु पहा धन घे बहु वाटुनि लाजिक दाते
 वंदुनि वंद्यजुनांष्टि निघे निज-कांत-रथावरि बैसुनि हंघ
 स्वर्धुनिपार कविंद्रपदीं त्यजि सांगुनि तो जळ शोकज वर्षे३०
 भूतनया बदली जन निंदिति याकरितां त्यजिलें जर सौधा
 युक्त असे प्रभुला यश निर्मळ आत्मकुळोचिन यावरि सौधा
 रोदन योग्य नसे तुज हे मज देउनि जा वद मन्त्रमनांतें
 ध्यान रुचो प्रभुचेंचि जसें रुचतें शिशुच्या पय अन्न ननांतें०
 माशु नमूनि सतीस फिरे प्रभुतें भरतानुज तन्ननि सांगे
 राम उदैशु म्हणे जनेते दयिता अमतां शुचि निंदिलि कां गे
 आदिकवि दुत येउनि वृजुनि वृत्त तिच्या वदनें परिमृत
 प्रायुनि सांखुनि ने उटजीं दुहिते जमिळाडुकि कीं बरि मृत३१
 राम कथी नृग-भूप-निमि-क्षितिपाळ-वमिष्टकथा अनुज्याला
 तीहि ययाति-कथा गुरुगाप घडे मुरही वदले ननु ज्याला
 न्याय करूनि त्या सुखवी प्रभु जो स्वमनोगद आयकवि श्रो
 दृष्ट उल्क-खगाहि करी सुयशें निबवी रघुनायक विश्वा३२
 श्री-यमुना-तट-बासि महामुनि सांगति दुःख त्यासह भावा
 पाववि तक्ष्ण गवय कीं द्विज-ताप लया अतिमन्त्र जावा
 जाय अग्निघ्न मदाश्रम पावुनि आदिकविप्रति वंदुनि गहें
 गवि कुमार-युग प्रसंग महिजा निभ तो रचितांजळि पाहे३३
 सूर्य-तनूदय-सिंधुतटीं सकळाश्रित-तापस-मंगल-भागी

१ वा न्मीकीच्या स्थानी. २ हे साधो. ३ संपादो. ४ हे जन
 ममूहा. ५ आपलाचिनसंबंधीने. ६ कुत्रा. ७ जदायुका
 आश्रम. ८ उत- अशु- रडत.

मां पहिला मग धा मग ता तिन वर्ण असे गुरुज्या वृष-नाथी
 त्यासि वधी लवणासुर हा हर-निर्मित-शूलधर-व्यथनानें
 पूर्वकथा कथिली असि ऐकिलि राम-पदाब्ज-समस्तपनातें ४६
 शूल करीं नसतां हरिणादिक मारुनि जों गहनोतुनि आला
 तों अकल सुनि गांवबिती रण त्या प्रबळासह दारुण झाला
 अयज-रक्त-शरें उर भेदुनि वीर अरिघ्न वधी लवणातें
 रावण-मर्दन तेविं खळादनि न विदशा गमलें कवणा तें ४७
 त्या मधुपूर्ववनीं मधुरा रचिली भरले तंव वत्सर बारा
 ये परतोनि अरिघ्न कधींद्र-कृतादर तो परिते कृति सारा
 भूतनया-सूत साधु कुशारव्य लवारव्य सुधी मधुर-स्वर-गातें
 सेविति जे मुनि रामवशा न मनें स्मरती अमृता स्वरगा ने ४८
 तो प्रभु-पाद नमूनि निचे हृद सेवुनि जेविं महातपतस
 श्रीश-निदेवा नलंघि निचे मधुरेसि वसोनि पुरीं दिन सप्त
 द्वार धरी मृत-बाळक विप्र उपाच पुसे प्रभु नारद बोधी
 पुष्पक ये स्मरतांचि वसे रघुराज अधर्मकराप्रति शोधी ४९
 आढळतांचि बनांत तपोरत शूद्र तथा प्रभु तक्षणि मारी
 स्वर्गसुखासि करी उचित द्विज-बाळ उठे महदे बहु मारी
 श्वेत-कथा घटजें कथिली परितोनि तदर्पित-सद्वलयातें
 घेउनि ये स्वपुराप्रति लाजवि ताप-हरत्व-गुणें मलयातें ५०
 राजपदोत्तर-सूय असें अभिधान जयास तयास कराया
 राम पुसे विनवी भरत क्षितिप-क्षय हा तुज योग्य न राया
 लक्ष्मण जोडुनि हस्त बदे हयमेध बरा प्रभु ऐकुनि डोळे
 सत्य असा मरव अन्य नसे तरले इल वासव यापरि बोळे ५१
 राम वसिष्ठ-मतें करवी स्थळ नैमिष-नाम-वनीं भरतातें

१ मांघाता. २ अरण्यातून. ३ आनंद. ४ राजसूय

५ नामविशेष (राजा) + महा-आतप-तप्त-मोठ्याउण्या
 ने तापलेला.

सवाचारामायण. (२८३)

कार्य कथी तुरगाउपन मेघरवारिस यत्कथ्यों जग धानें
 प्रेषुनि दूत अरिघ्न सुकंठ बिभीषण मैथिल मातुल राजे
 आणवि सर्व-महर्षि-महाकवितेंहि महासय तो बहु साजे १०
 आदिकवि प्रभु-सत्कृत दिव्यसमेत वसे शुचि-गोमति-तीर्थी
 तोचि कुशा सलवा कृति गाव्वि हार्द उते श्रवणें रसुबीरीं
 काण तुम्ही रचिलें कवणें सुमनोहर काव्य असें अवसांनीं
 राम पुसे कथिती गुरु तत्कृत ज्यांस जेनु क्षितिज्या नवसांनीं ११
 हर्षुनि कांचन पुष्कळ देववि देव विरक्त न ते लव घेती
 जाणुनि पुत्र तदीय सुशीति न रामचि वर्णिति हो अबघे ती
 प्रत्यय देउ जनास पुन्हा करु दिव्य सती परि तां कविराजा
 जोडुनि हस्त असें विनवी प्रभु देविस पावुनि गोक विराया १२
 मान्य करी कविराज मग प्रभुज्या निकट क्षितिजे प्रति आणी
 रावारथे शुचि हे नसतां मम सत्तप मोघ वदे असि बाणी
 श्रीहि म्हणे जरि मद्रुत शुद्ध असेल कळेला तुला महि माने
 देउदरीं स्थळ जे जन निंदिति गावुत लाजुनियां महिमा ते १३
 तोचि उलें धरणीतळ त्यांतुनि भासुर-मूर्ति निघे महिदेवी
 ती स्वसुते प्रति भेटुनि जे परमासन त्यावरि सादर ठेवी
 वर्षति देव तदा कुसुमें यश गाउनि वाजयिती वर वाघें
 होय पळांतधि गुप्त सती धरिलें बहु दुःख सरोजभवाद्यें १४
 कोप करी बहु भूमिबरी प्रभु सांखुनि तख तया कथि पाता
 पद्मभवा दयिता तव तूं हरि मानवमा रयळ-शरण-पाता
 सांप्रत येथुनि जाउनि राहिलि पूजन घेत रमा फणिलोकीं
 देइल भेटि निजालयगा तुज बा निज भाव मनीं अबलोकीं १५
 आदिकवींद्र-कृतामलकाव्य सुरांसह आयकिलें मन धालें

१ द्रुतप्रेम. २ जन्म. ३ कमळोत्पन्ना (लक्ष्मी). ४ स्व-
 स्थानीं जाणा-या तुला. + लक्ष्मणास. = म्हणवि.

तूं हि समय करीं श्रवण प्रिय हेंचि सुधीस सुधाधिक झालें
 प्रार्थुनि यापरि जाय विधि प्रभु सोडुनि शोक पुन्हा सुत-गीता
 त्या स्वयंगा परिसे हृदयांतुनि दूर नहोय पळार्धहि सीता ५६
 यज्ञ समाप्ति नेंडुनि गौरवि राघव वर्ण मरवागत सर्व
 प्राज्य अर्चितित दे प्रियवस्तु हरी अखिल-त्रिदवा-द्रुम-गर्भ
 ये स्वपुरा मग तो अचुताब्द सुवर्णमयी दयिता हयमेधा
 माजि तसींच वस्तुनि करी मरव कोटि बहु स्तवि सांभर वेधौ ५७
 सोडुनि हा नरलोक सुरें मग कोसलराज-सुतादिक माता
 दिव्य विमान वस्तुनि पनिप्रति भेटति धन्य करी प्रभु ताता
 यावरि मातुळ आत्मपुरोहित वित्तिहि पुष्कळ पाठवि रामा
 तो फळवि दिज मत्ततरांभर-गायक-मर्दन या नृप-कामा ५८
 पाठविला भरत प्रभुनें दिन सप्त निरंतर भांडुनि मोठी
 रब्याति रणीं करि यांजुनियां प्रळयास्त्र वधी अरि तीनहि कोटी
 त्या विषयांत पुरद्वय निर्मुनि बैसवि राज्यपदीं सुत दोषे
 स्वामि-पदाब्ज-रजेचि शिरीं बहु जाणुनि राज्यपदाहुनि तोषे ५९
 कारुण्यभाभिध देश सुशोभन त्यांत पुरद्वय निर्मुनि केले
 लक्ष्मण-नंदन भूपति जे भरतालजसे अभिषेचुनि नेले
 काल धरासुर-रूप वदे प्रभुतें तुजसींच रहस्य वदावे
 त्यासमयी तिसरा जन यंदल जो स्वसमीप त्यासि वधावे ६०
 द्वारप लक्षण राजवरे वध हा पण आपण भांगुनि केला
 ब्राम्हण हस्त धरुनि रहस्य-गृहांत समर्चुनि सादर नेला
 सांजेलि तो विनवी नन होडुनि पाठविलें विधिनें मज काळा
 कृत्य नसे उरलें स्वपदाप्रति ये लक्ष्म्यास जगत्त्रय-पाळा ६१
 त्यासि अवश्य म्हणे जगदीश्वर तोंचि महासुनि अत्रिज आला
 दाशरथिःक असें पुस्ततां विनवी कर जोडुनि लक्ष्मण त्याला

सवायारामायण. (२८५)

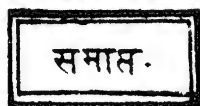
आसन हैं क्षण बैस सुने प्रभु येउनि पूजिल सोप्रत कार्य
 गुंतुनि बासदनांत असे तब दर्शन घेइल सखर आर्या ६२
 चंड वदे पितृ-पूर्वज-सन्निधि सोडिलि होउनि मत्त पहा रे
 हें कुळ मरम पळें करितां प्रलयाग्निपुटेहि न मत्तप हारे
 तो स्वयिनाश बरा नकुलसय हें मनिं आपुनि सखर तातें
 शापुनये विनवुनि असें कथि अत्रि-सुता मग सखरतातें ६३
 काळ पुसोनि निषे मग येउनि अत्रिसुतासि नमी प्रभुगम
 प्रांजलि होउनि कार्यपुस कथि तो क्षुधित द्विज भोजन-काम
 अन्न चतुर्विध अर्पुनि तर्पुनि अर्थि-गुरुदुम घेउनि आशी
 देउनि त्यासि निरोप बसे तदद्यांत धरुनि महासुरय गूणी ६४
 बंधु वदे सुयशस्कर महध होवि नसा विनधा तब संधा
 त्याग वधामम हे स्वगुरुक्ति वृषा तसि यष्टि पंथीं जसि अधा
 जात्यजिलासि म्हणे अनुजा प्रभु जो हरिता स्मरतां भयबंधा
 लक्ष्मण बंदुनि पाय निषे त्याजि शील न ज्यापरि चंदनगंधा ६५
 जाय वरी मरयू-नट लक्ष्मण तें पुर सर्वहि दुःखित झालें
 तोंचि विमान रविप्रभ आपुनि निर्जर-वृंद न सांतुनि आलें
 यानवरीं मग बाहुनि लाहुनि संमर गाजन वाजन नेला
 तें अवलोकुनि सर्वजनं सुगुण-भव-युक्त जयध्वनि केला ६६
 राम म्हणे भरतास नको पदजाइन लक्ष्मण जेविं तसा सा
 राज्यकरीत पुरींत रहा सचिवांसह हर्षित या पितृ-धामीं
 तो प्रभु-भक्त म्हणे तुजबांचुनि होइल हें पद तापद काया
 त्वरपद पद्मवि भूषण सोडिल हा न असें वदता पदका या ६७
 धाडुनि दूत अग्निह्म सुकंठ विभीषण हे प्रिय भक्त बहावे
 जे प्रभुजी स्मरती तुज संतन राम तिहीं नव पाय पाहावे
 पाठविले जेवन स्पेश ऐकुनि दोंनगशंत सुन दय नोही

स्थापुनि ये भरतालुज सोडुनि राज्य न साधुजना धन मोही॥
 अंगद बैसडनि स्वपदीं अतिसत्वर भक्त सुकंठहि आला
 मारुति जांबवदादिहि तोहि बिभीषण रामपदीं नत झाला
 कृष्णवर क्षणदाचर-राज मरुत्कृत यांप्रति दे वर इष्ट
 श्रीपति पौरजन पूवगादिक हर्षविजे गमनोत्सुक शिष्ट६९
 तेजन सर्व दयानिधिनेत्यजुनि स्वपुरी सरथू प्रति नेले
 मज्जन तीर्थवरीं करबूनि सुराधिक दिव्य खरादिहि केले
 दिव्य-विमान-सहस्र-शत-स्थित गाजत बाजत साजत गेले
 पावुनि उत्तम लोक सदा प्रसु-दर्शन-हर्षित-मानस ठेले००
 श्रीरघुनाथ-चरित्र जना बहु भव्य नव्य रस देउनि तारी
 जोडुनि पातक या सुबबासचि रक्ष लक्ष मूणती नरनारी
 ये सहजांतहि जीत कसेतरि रामनाम बरवें हितकारी
 तीसकळांसहि भेटविती शुचि उक्ति बुक्ति करिती हित भारी॥
 अक्ष मनोहर दीन-जनाऽवन-दक्ष पुमर्थद साधुसभाधन
 लक्ष-कवि-सुत दारुण-पातक-कक्ष-दवानळ सत्करुणाघन
 तक्षक-कोटयऽधिकोद्य दशानन-रक्ष-उपद्रुत-विश्वभयापह
 रक्ष रघूत्तम मामेबलं वृतपक्षमनाथ-महर्षि महा-मह ७२
 पसमूनि तुला पदर प्रणती करितों शत बा भगवच्चरिता
 तब चिंतन नित्य घडो सदया क्षण एकहि जाउ कधीं न रिता
 वर हा मज दे तरलाजन कोण न कास भयांत तुझी धरिता
 सकळासहि तर्पिसि अर्पिसि तूं शुचि गांग तसें हरता हरिता ७३
 परनाश्रुत तूं प्रभु-नाम जनीं न रमापतिहूनि उणे नमिता
 वर मागितला वरिनो मूणसी चरमात्मज देसि सुखाअमिता
 सरमा-धवसा तुज सर्व गमे शर मारुनि राम वधीं अरितें
 पर मारुमुरवादि अजेय सुरवें पर मारिसि लाजविसी अरितें॥

१ नेत्रआश्रिमन यांत हरणारा. २ मां-अबलं-बलरहितजोमीयातें.
 ३ वकातें. ४ शालु. ५ कामप्रसुरव. + वृतपक्ष-वरलाआहे
 पक्ष ज्याणें असा (मां यावाद्वाचें विशेषण.) अनाथ-महर्षि-महा
 मह- अनाथजे महर्षि त्यांचा मोठा आनंद किंवा उत्साह. अशा
 हेरामा (रघुत्तम या शब्दाचें विशेषण.)

सवायारामायण. (२८७)

मालदृगर्चित काळमुरबाखिलपाळ गमे नत बाळक ज्याला
 सव्यथ ज्या कळि नव्य सदा निज-भव-यशें अज अव्यय धात
 स्कार-गुण-श्रुति-सार-कळाजित-मार रमा-मणि-हार नभावा
 श्याममनोहर नाम-हतात्यघ राम मनांत निकाम रमाबा ७५
 छंद मनोहर हें सवया म्हणती बुध यास सहाय मला
 मंदमतीसहि होउनि सिद्धिस पावधिला अभिलाष मला
 ग्रंथ रघून्तम-पाद-युगाऽर्पित हा तुलसीदलसा गमला
 भक्त मयूर म्हणे रसिक प्रभु-भक्तवि या सुषशीं रमला ७६

अनुष्टुप्पूरामायण.

श्रीश ब्रम्हादि-देवांहीं करुनि स्तुति-बंदन
 प्रार्थितां रावण-बधा होय दिग्रथ-नंदन १
 कौसल्या प्रसवे रामा कैकेयी भरता सती
 जी समित्रा लक्ष्मणारव्या-शत्रुघ्राव्हा सुतास ती २
 राम लक्ष्मण मागेनि ने ज्या गाधिजनाम हा
 ज्यांच्या नामें न संसारीं बाधे आधिजना महा ३
 अत्थें दे शत अत्युगा नाटका पर मारवी
 स्व-बंदाज-प्रभु-जयें धरि भा परमा रवी ४
 विघ्नकर्ते प्रभुपुटें टिकले न स्वर क्षण
 श्रीलक्ष्मणाग्रजें केले लीलेनें मख-रक्षण ५
 रामें लावुनि पायाच्या रजाच्या पबना शिला
 अहल्या तारिली श्रोत्यां गात्यांचा भव नाशिला ६

(२८८)

मोरोपंत.

संगी भर्ग-धनुष्यातें मनुष्या तें न पाहवे
वाहवे न सुग दैत्या गुणध्वनि नसाहवे ७
ज्या माना भूमि तें कन्या-रत्न देवूनि सादरें
जानात जनकें केला त्यजिलीच रसो दैरें ८
सीता देखुनि रामा दे लक्ष्मणा मग ऊर्मिळा
दित्या भरत-शत्रुघ्ना बंधुच्या दोन दुर्मिळा ९
भजोनि परधर्मा जी उया भार्गवराम ती
श्रीरामाच्या पुण्यतेजे लावी भोगवरा मनी १०
स्नानि कंठक हे दोष सारसा केतका पुरी
त्या न तें स्वयशें हांसे सार साकेत कापुरा ११
योगवराज्याभिषेक स्व-ज्येष्ठ-पुत्रीं करावया
राजा योजीं गुरु म्हणे हा विचार बरा वया १२
माणे स्ववर केकेयी मंथरा-भिन्नधी रतो
मनुवर्षे बनीं राम जाहला शिन्न धार तो १३
पुत्र-राज्यार्थ करितां प्रियेनें अंतर्गय हा
सत्य-पुत्र-प्रेम-पाशीं म्हणे तो संतराय हा १४
श्री सत्य धर्म रक्षाया सोडिली सत्वर क्षिती
कीं साधु-पुत्र ताताचें सर्वस्वें सत्व रक्षिती १५
सीता-लक्ष्मण-संयुक्त श्रीराम प्रफ सद्रसें
गुरुतें बंदुनि निघे वन मानुनि भद्रसें १६
वदले वल्कलधरा रामा पाहोनि हा यनी
म्हणे अयोध्या निश्चीका गोका वाहोनि हाय ती १७
रत्नाक्षतें कमंत्रें तो रथीं प्रार्थूनि वाहिला
शृंगवेरीं प्रियमखें गुहकें साशु पाहिला १८

१ महादेवाच्या धनुष्यातें २ दृष्टी. ३ भयें. ४ उत्तम मार्ग.

५ चवदावर्षे. ६ विघ्न. ७ हाय. ८ शोभारहिता. ९ अयोध्या.

अनुष्टुप्प्रामाण्य.

(२८९)

जटा रचुनि दे आज्ञा समंवा परंतं असी	
त्यास होय प्रिय हित प्रभूक्त पर तें असी	१९
मृणे सरव्यासि गंगेच्या पाग सुतरि लागु हें	
भवार्षीं उतरिना सुखें उतरिला गुहें	२०
निवयी श्रीभरद्वाजा ज्या नसे अन्य कामना	
तरोनि तोष प्रभु दे सूर्याच्या कन्यका-मना	२१
चित्रकूटीं मग वसें गवसें आयता तथा	
नेथील जो सत्समाज भेट दे काय तात या	२२
म्हणीच्या बोले दशरथें वरदेगा पगसुक्ता	
धाडनि वरिली जाया परदेगा पगसुक्ता	२३
गुरुनें मातुळ-कुळ-स्थित सौवुज सत्वर	
आणवीला भरत जो गुणोध-नट-चत्वर	२४
गंक वृत्त म्हणें ज्ञाता तो जी मज्जननी तिचा	
आचारही ज्योत नाही गंध मज्जन-नीतिचा	२५
मज्जननी त्याग तोषाचा भरता हेतु आजमी	
ताता शक्रा नसे कोणा भरता हे तुला जमी	२६
भरतें त्यजिनी माता लोभाध-मति उडुना	
कामन्यला कळविली पुन्हाही आत्म-गूढता	२७
नन्करें गुरु ताताची करवी बरवि क्रिया	
त्या गज्या ज्ञानादरें तो धरवी बर विक्रिया	२८
त्यजी पुश प्रभूकडे जाय तो सास तापनी	
जी गुहाची मति तिला कळवी गूढि आपुनी	२९
जाणवी श्रीभरद्वाजा स्व-भक्ति-भर तापहा	

१ खड्ग. २ रामान. ३ मेलेपणा. ४ गुणसुखाय
रूपजो नट त्याचें अंगण असा.

तो म्हणे चित्रकूटीं जा श्रीरामा भरता पहा	३०
गृष्टिगीति प्रभू भ्रान्ता तोहि तर्जक-रीति चे	
तान-वृत्त-विषे बंधु तस-कर्ण कशी तिघे	३१
साश्रु श्रीराम ताताला प्रेमे दे पिंडु-तोय ती	
कथा गातां जो स्वयंवागी न पाहो खिंड तो यती	३२
देवू गुरुवचें वर्षे चवदा विरहास हा	
हे मधेची पित्या हर्षे चवदा विरहा महा	३३
भरतें वरिल्या राज्या रक्षाया पादुका नतें	
नंदियामीं घातलें जें नाशी तापा दुकान तें	३४
प्रभूच्या दर्शने पावे स्वाश्रमीं मरव अत्रि तें	
वर्णिलें सर्व गर्वादि-देवें केवळ न त्रितें	३५
अनुमृया अलंकारी श्रीलाही अंगरंगदा	
ती मोठाया श्रमा स्वाशी दे जैसी संगरा गदा	३६
विराधाच्या मरविलें नपस्वी ग्राप-बारणें	
वदले साधु निववा सद्धेंशी नापवा रणें ‡	३७
तापसांच्या नमी चित्तें त्या सदा रामहर्षितें	
जो प्राणी मिंधुतें वंदी त्या सदा महर्षितें	३८
जटायु गृध्रेंद्र सखा ताताचा बहुमानिला	
प्रभूनें हा प्रभू-प्रेमा प्रेमे कोणी न वानिला	३९
गोदेनें प्रभू मेवी जी सर्वदा सांवरी नया	
प्रेमे मुक्ति म्हणे जीच्या सर्वदासां वरीन या	४०
त्याचें चित्त न बेकुंठा साकेता आठवी रते	
रमा रम्योदजीं वेद करिती पाठ वीर ते	४१

१ एकवेळा व्यालेल्यागाईचीरीति. २ वासराचीरीति. ३ खंड.

४ मू. आशी- बांगला आशीर्वाद. ५ युद्ध. + नामविशेष

(कवि) त्यानें. ‡ उदीदेणारी. † हर्षनें.

अनुष्टुपूराभाषण.

(२९१)

त्या श्रीपंचवटीमध्ये वसतां रावण-स्वसा	
स्वसामध्ये हस्ते पाहे जो दुर्जर शिवस्वसा	४२
दंडितां तीस तश्चाता नधरी परवा खर	
प्रभुतेज नुरे वज्रें तेजस्वी पर वाखर	४३
सांगे शूर्पणखा काम-क्रोध-लोभाग्नि वाढवी.	
दुर्बुद्धि आवडे मूढा गाढवा जेविं गाढवी	४४
मायाभृग मन श्रीचें तो कार्तिस्वरसा बळें	
मोही करूनि प्रभूचा शोकार्त स्वर सावळें	४५
प्रसाद-रत्न योग्याधिक कवडी देवरा मनी	
सनापें ताप भोगाया दवडी देवरास नी	४६
रावणें एकली सीता पणेशाळें राहिनी	
पाहिनी व्योमग-रथीं सर्वे नागार्थ वाहिनी	४७
जटायु सोडवी सून गेकतां हाक रापित्या	
भंगी धर्मरणीं वांचों नदेता हा कदापि त्या	४८
क्षतार्त विरथ कुट्टु गृध्र-पक्षति तोडुनी	
सोडुनि न्याय साध्तीतें ने कुधी हाणि जोडुनी	४९
त्रिलोकीं कीर्तिनं जाच्या गंगेनं तेविं शोधिली	
तां अशोकवनीं लंका-वनीं नेउनि गेधिनी	५०
दयिता-विरहीं शोकें प्रभूचा काय कां दिना	
विलाप सर्वे नजना करुणें आयकां दिना	५१
वनीं विलाप प्रभूचा ज्याचिया श्रवणीं पडे	
रडें रवग मृग व्याघ्र द्रुम वल्ली असें घडे	५२
गृध्रेंद्र शोधितां सीता क्षत मूर्छित देखिना	

१ निरवायासकरीणअसा. २ नामविशेष (शस्त्र) ३ स्वर्ण
सा. ४ जटायु. ५ रावणास. + शिवान्नाममपणकेंने
व्यापदार्थासारिखे ॥ शोकें.

(२९९)

मोरोपंत.

सानुजें श्रीवरें साक्षात् तात-घातचि लेखिला	५३
सांगे दशाननें सीता नेली केली दशा असी,	
असीमोयें हाणिला बा हाणि व्हाया यशा असी	५४
मरणीं सगुण ब्रम्ह प्रेमें देत्यासि मांडिला	
धन्यधन्यें तन्मुखश्री प्राशितां काय मांडिला	५५
दाहादि तत्क्रिया केली खगोला मांस वादिलें	
प्रभुनें या यशें भक्त-स्वातींचें शल्य काटिलें	५६
प्राप्त झालें कबंधाला जैसे चंद्रार्क राहुला	
समुद्धरिति मारुनि ते त्या योजन-बाहुला	५७
उपाय कार्य-मिद्धीचा सांगे तो कृतवंदन	
सरवा करावा सूर्याव पूवंग रथिनंदन	५८
मतंगमुनिची शिष्या ज्या न नाश बरीस ती	
गति घे पूजुनि सरो-जानना रावरी मती	५९
रघादि पाहुनि ध्यानीं पंपास्थ-विरहा-कुळा	
वदले पावुनि स्वर्गी कंठा स्थविर हा कुळा	६०
भवाता उत्साह दे बोधें मानसा वडिलापरी	
राभें शोकें विखरिला मान सावडिला परी	६१
हनुमान् प्रभुला भेटे ज्या लग्नीं फार चारु तें	
पुत्र-सुखामि-प्रियत्वे धरिला हर्ष मारुतें	६२
सरवा सुकंठ प्रभुला रुचला परिसाम हा	
लोह-गोळक दृष्टात रुचला परिसा सहा	६३
सरवा न बहुमानावा अग्निच्या वात कां कणें	
बाणें गुण द्रिष्ट-दारांत पिटाया हात कां कणें	६४
श्रीत्यक्त नग सूर्यावें सरव्या प्रभुसि दाविले	

१ खड्ग. २ वृद्ध. ३ जमाकेला. ४ परंतु. ५ रात्रु स्थि-
यांत.

अनुष्टुपूरामायण.

(२९३)

लाविले हृदयीं रामें दुखी स्वसम भाविले	६५
हरि स्त्री श्रीजपे बंधु प्राणाच्या हरणास जो	
प्रभून्तम न कां तैशा मन्नाच्या सरणा सजो	६६
प्रभू एकीकडे राहे सूर्यावाते पुढें करी	
वाळी नगर्जना साहे ये तो मत्त जसा करी	६७
एकेंचि रांपें कोपें तो उरीं दुर्मद ताडिला	
पाडिला शिखरीं वज्रें तसा कोर्येचि नाडिला	६८
मृणे सौमिधि घे आर्ये श्री नाराहि दिली पहा	
स्वरीति त्यजितां स्वर्गा- हि मृणेल दिलीप हा	६९
देवांचे भेटले कोटि कोटि कीर्तकी-अंश या	
सूर्यावाच्या वासिनि ते राक्षस-क्षय-संग्रहा	७०
आले श्री नपहातांज वीर अन्यत्र धाडिले	
मामें सरोन चिंतेंत यमाशागत पाडिले	७१
सांगे जटायुचा भ्राता संपाती शोध मन्मती	
उत्साह-शक्ति-स्ववनें वायुजीं हांय जन्मती	७२
करी चकित मैनाका ठकवी स्फुरसामुखा	
वधी छायाघाटिणी ते देव-दृष्टिस दं स्फुरा	७३
लंघुनि दे गोष्पदत्य सिंधुतें धन्य तो कपी	
नक्षत्रिच स्वर्गिवृंद तें गमे सन्य नांक पी	७४
पाहे वर्नी राक्षसींच्या वेढिली जानकी गाते	
सुरव दुग्बहि पावे तो उपमा ज्या न कीडा तें	७५
कामांध रावण प्रार्थी निजार्थी श्री समुत्तर	
जें दे तें ऐकुनि मृणे आपणा हो समुत्तर	७६

१ हन्ति. २ बाणें. ३ हाय. ४ यम-आगा-गत-द
 क्षिणदिशेप्रनगेलेंले. ५ मध्यरात्रीच्यावार्डे. ६ सं-उत्तर-चांगलेंउ
 नर. ७ आनंदयुक्त.

दशास्य गेल्यावरि दे मुद्रा मुद्राशि होय ती	
चितीं कपि म्हणे हर्षी सनकादिक हो यती	७७
वन संगी बळ वर्धा चुरी युद्धांत अक्ष तें	
कर्म अत्यद्भुत करी शरीरें कपि अक्षतें	७८
मापडे मंघनादाच्या ब्रम्हाच्या घेहि बांधुनी	
या सत्कीर्तिप्रति म्हणो सखी दिव्या न कां धुनी	७९
गवणाला करी बोध तो धर्म-न्याय जाणता	
पुच्छ पेटयितां वीर स्वीकारी रुद्र-बाणता	८०
जाली लंका नमी श्रीतें लंघी मारुनि अर्णवा	
म्हणे गक सुगंतें या आर्या वर्णुनि वर्णवा	८१
आधीं यातात्मजें सेना मग कार्या जपोनि धी	
श्रीरामाची निवविली गाति कीर्ति तपोनिधी	८२
श्रीचूडामणि संदेश समाचार निवेदिला	
तेव्हा शिव म्हणे मोठा मला हर्ष शिवे दिला	८३
आलिंगिला सुप्रसन्न श्रीरामें वायुनंदन	
करिती यत्पद-रजा ब्रम्हादि सर वंदन	८४
दिले या उपकारा स्व-प्राण होइन मी कर्णी	
करिसील पुढें त्याचा ऐसें बोले महाघृणी	८५
पुसोनि मार्ग दुर्गारि-विचार-बळ आपण	
करी प्रिया सोडवोन देवी मारुनि हा पण	८६
ममुहूर्ति निघे सेना-सिंधु घेउनि माधुज	
मागराच्या तटा पावे प्रफुल्ल स-मानुज	८७
कथितां हिन धिक्कारी त्या मना बंधुस त्यजी	

अनुसुप्रासायण-

(२९१)

बिभीषण मूणे पापी हे तुम्हीं अंध सत्य जी	८८
महाकरवी-महोदारा रामा शरण ये रते	
असे न दाते बंधुनि घेती चरण येर ते	८९
जों चंद्र सूर्य स्वकथा तों लंका राज्य ओपिलें	
रामनाता जी जगें हीं पोषी दंवूनि ओ पिलें	९०
सागरीं रचिला सेतु न सेनाधि नरावया	
संसारिं रुद्धिचा हेतु जीव-मोह हरावया	९१
मूणवी श्रीस दावूनि प्रभुचें शिर-चाप हो	
पापहा सरमा सांगे सखि सत्य न या पहा	९२
रुवेळ-शृंगींचटुनि प्रेक्षितां दुर्ग देखिला	
उडोन रुगळें कैला भग्न द्वेषी न लेखिला	९३
प्रफु बोधी अंगदास्यें कीं नहो तामसा वध	
क्षीणायु रावण नव्हे करितां साम सावध	९४
दूनातेंहि वधूं पाहे काय मत्संग रामभा	
साधूंची परि निःसीमा वर्णी नत्संगरा सभा	९५
महामायें मेघनादें मानुज-प्रभु-विग्रह	
बांधिला नागपाशाहीं कैला दारुण विग्रह	९६
त्यांतें पाहूनि रुदुली धरेंची तलरा सुता	
रुक्मिणी-धीमही वाटे ती सत्या तत्परासुता	९७
विजटा धैर्य दे राह स्वस्था मग पतिव्रता	
पळवी व्याळ-मोहाची वारी स्वगण तीव्रता	९८
कुंभकर्णसि उठवी प्रयासें अवलक्षण	
काळसाधि प्रफुपुदें दावी तो नवल क्षण	९९

१ बिभीषण. २ अजी. ३ हाय. ४ बंधुसहवर्तमानजोगनत्या
चादेह. ५ युद्ध. ६ तत्-परासुता-यागमलक्ष्मणाचें दूतत्व.

(२९६)

मोरोपंत.

करी धरूनि करीवा देवांचें मन घाबरें तत्कर्ण-नासा-हरणें तेज ये अनघा बरें	१००
खवळे सर्वसेनेच्या सगळे कवळी लया तेव्हां राक्षसही भ्याले अत्युघ्रा जवळील या	१०१
तद्वाहु-पाद-शीषेचिं करी श्रीराम कर्तन नभीं मुनीचे शोकाचें रावेणी होय नर्तन	१०२
संसृज्य सानुज रणीं शराहीं बहु ताडिला अंतर्हितें मेघनादें प्रभु पीडुनि पाडिला	१०३
आजनेयें उठविले ते आपुनि सदोषधी माया-सीता-वधें मोही तो त्यावरि संदोषधी	१०४
लक्ष्मणें वधिला युद्ध झालें दिवस तीन तें प्रार्थिली तंजया तेव्हां शकें शिवमती नतें	१०५
पुत्र-शोकार्त दिक्कंठ घेसीता-मारणा असी अंतकाळीं स्मरं ती त्या प्रभुतें वारणा असी	१०६
प्रार्थी उद्या मती-हिंसा- कामा सचिव धारणीं खड्गाच्या सद्यश असो रामासचि वधा रणीं	१०७
परते परतेश्वनि क्रोध-शोक-समाकुळ पावोनि भस्म झालें ज्या दावानळसमा कुळ	१०८
बलाधि धाडी दिक्कंठ प्रभु कुंभज आठवी वाट वीरासि नाकाची दावी प्रलय वाटवी	१०९
मग कोधें मरावें कीं मारावा राम हा पण करी निघे राक्षसांच्या कोटि घेउनि आपण	११०
सिंधुला कपिरक्ताच्या नद्यांचें शत भेटवी	

१ खंडन- २ इंद्रजित- ३ लुप्ते- ४ सत्- ओषधि- उन्नमळो
षधी- ५ दोषयुक्त आहे मतिज्याची असा तो रावण- ६ खड्ग- ७ ग
जेंद्रासारिखी- ८ स्वर्गाची-

अनुष्टुप्पूरणायण.

(२९७)

लक्ष्मणोरीं शक्ति हाणी प्रभु-कोधाग्नि पेटबी	१११
तो म्हणे संकट स्वामि ^१ स्वांतासि नगमो हरी	
आणी पुन्हा औषधीचें शृंगज्या नग मोहरी	११२
जी धर्माच्या सन्मयाच्या विलंघी पथ मोतली	
सेना सेना मारवाया ती आणी रथ मातली	११३
संकट ^२ न-स्यंदनीं तो बेसला रघुनंदन	
मंद- नक्तंचरेशांता शांती ^३ यरिथ्य वंदन	११४
श्रीराम-रावणाचें जें हांय दैरथ युद्ध तें	
अत्यद्भुत बळें मेळीं अमिनें ज्यांत उद्धतें	११५
सत्ताहोरात्र समर अम रक्षोधिपा तया	
न देव दे प्रभु-मनीं होतो कैसा निपात या	११६
श्रुती अजित ऐसें ज्या परमायास वानिती	
मानिती देव देबीत्या परमा या सवा निती	११७
लीलानर स्वयेंही तो शान छेदुनियां गिरे	
म्हणे नपडतां वैरी चितेंत हृदया शिरे	११८
सांगे आदित्यहृदय श्रीकुंभज नपोनिधा	
मंडळीं लाबिली गमे दृष्टिमाच जपोनि धा	११९
वधिर्साल दशाभ्यांत ऐमा श्रीरवि दे वर	
उद्धरी शल्य तें आम्हें शर्चाचा कवि देवर	१२०
वृष्टि सवन-पुष्पांची आली प्रभवगवरी	
ह्यासुरवाची करी जीची सुधेची न बराबरी	१२१
दुंदुभिप्रसुरयें दिव्यें वाघें पुष्कळ वाजलीं	

- १ वानर (माळती). २ माजली. ३ स- दान- धन्यासहित
अर्गा. ४ नामविशेष (दंडसारथी). ५ मस्तकें. ६ अवेशकर्त
७ इंद्राणीचा. ८ दार. ९ दंडरथी. + धन्याच्या मनास
॥ शांत- आर्य-आरथ- वंदन- शांत आणि श्रेष्ठ याही आरंभिकें वंदन ज्या
चें अस्मा.

(२९८)

मोरोपंत.

दिव्यं प्रसुपुटं गाने दिव्यं नृत्येहि साजलीं	२२
मंदोदरी मयसुता पावे शोकविलाप ती	
करी जो सर्वशोकाचा भासे तो कविला पती	२३
तच्छोक शमवी-पावे न सीतावर विक्रिया	
बिभीषणासि सांगोनि करवी वरवी क्रिया	२४
प्रभूकें लक्ष्मण स्थापी भक्ता भद्रासनावरी	
भक्तवत्सल हस्तातें देता भद्रास नावरी	२५
लोकापवाद वाराया करी दिव्य महासती	
महास नीर्थपादा दे प्रकटूनि महास ती	२६
ब्रम्हादि-सर्व देवर्षि-सुता शीता कळे बैरा	
निवान्त्या स्पर्शतां ज्वाळा जीच्या शीता कलेवरा	२७
भेटे दशरथ सौहे किजये फार हर्षला	
हुंगिता शिर पुत्राचें श्राचें प्रेमाश्रु वर्षला	२८
मृते उठविलीं सैन्ये राकें पीयूष-वृष्टिनें	
दृष्टिनें प्रभूच्या लाला-कृत-संहृत-सृष्टिनें	२९
पूजा घ्यावी अमें प्रार्थी बिभीषण तथा कर	
सकंठार्चाच ती माझी ऐसें सांगे दयाकर	३०
भेटीव भरता क्षिप्र प्रिय हे बहु वाट ती	
दुस्तरा अवधि स्वस्य स्वांताळा रंजनि वाटती	३१
लंकानाथ म्हणे देतो पुष्पक प्रिय साधितां	
जों आहे अवधि स्वामी नसावें चित्त साधि तों	३२
सबळा सगळा पूजी दे विमान बसावया	
म्हणे तो जाण हें मी श्री देवि मानव साव या	३३

१ शोकाचास्वामीगमे. २ विकार. ३ सिंहासनावरी. ४ उ
त्सवास. ५ तेजास. ६ ब्रम्हा. ७

अनुष्टुप्पूरमायण.

(२९९)

झालें जें भरत-प्रेम तें पुष्पक-विमानसैं	
मानिलें पारिजाताचें कीं पुष्प कवि-मानसैं	३४
ससैन्य लंका-किष्किंधा- नाथ बैसविले हातें	
मुख्यांच्या शकते वर्णू न प्रेम कवि लेश तें	३५
बसे विमानां सीतेला अंकीं घे राम सादर	
निघे तेथूनि देवूनि रावणा तामसा दूर	३६
रण-क्षोणीस सेतूस श्री पाहे सादर क्षण	
सर्वा श्रितांचे करिते प्रभुचे पाद रक्षण	३७
संगराच्या वियोगाच्या प्राणी प्रभुमुखें कथा	
व्यथा स्वरूपदा मानी देवी पूर्णमनोरथा	३८
वाहे विमानां तारेतें जें पंपा मन घाबरें	
करी जें प्रेम शबरी तें ऐकं अनघा वरें	३९
कबंधोद्वार ऐकोनि वंदी गोदावरीस ती	
जटायुत्तरकार्यानें बहु मोदा वर्ग सती	४०
अगस्त्य-शरभंगात्रि-स्मृतीक्षणाद्याश्रमा नमी	
वदे झाल्यें भवत्पुण्यें पात्र गोका श्रमा नमी	४१
चित्रकूटाद्रियमुना- गंगाच्या पुण्यसंगमा	
भरद्वाजा नमी तो जो उद्धरी स्थिरजंगमा	४२
भरद्वाजाश्रमीं राहे भरता प्रभु आठवी	
अंजनेयासि आलों हं कळवायासि पाठवी	४३
गुहातें भरतानें तो महाकुशळ पेंढला	
बेट लागे समुद्रां कीं विझवी नाप पेंढला	४४
प्रयागीं अब्दचवदा श्री-रामें सांग सारिले	
तारिलें भक्तबंधूतें तद्वियोगाधि वारिले	४५

(३०९)

मोरपंतः

भरताचा निश्चय तो वर्णाया काय हो महा
चुक्रतां अवधि स्पष्ट करिता काय होम हा १४६
आचार्य-विप्र जननी-सखे-सखिब-पोरवा
बंदुनि भेटोनि करी त्यांच्या उचित-गौरवा १४७
मोठो उत्साव भेटोना प्रवेशाचा तयाहुनी
भाशी राज्याभिषेकाचा ऐसे बारवापिती मुनी १४८
पाहे रामाभिषेकातें हर्षे गाय दिलीप या
भू प्रजेष्ट करी जाणों वर्षे गाय दिली पया १४९
सर्वाहुनि मरुत्युत्र कवि सार सभाजन
पावे करी सप्रसादा रवि सारस भाजन १५०
रामराज्यांत म्हणती पारिजाता अगार हा
कीं ताप पावोनि म्हणे न कोणीही अगार हा १५१
ज्या श्रीरामें निज-यशः पीयूषें विश्व तर्पिलें
रामात्मजें मयूरें हें त्या तच्चरित अर्पिलें १५२
सत्कीर्ति स्वधरा कन्या हे रामायणसत्कथा
मयूरें अर्पिली रामा वरा जाया मनोव्यथा १५३

समाप्त.

दामरामायण[‡] आर्या.

श्रीपति झाला दशरथ- सुत राम दशार्जुनासि माराया
मो राया जनकाची होय सुता त्रिजगदाधि साराया
सारा या प्रभुची हे लीला गाती सदैवही सकर्षा

१ दशरथहोम. २ कमंड. ३ विष्णु. ४ रावणास ५ लक्ष्मी. ६ त्रिजगा
चेंदुःख. ७ नाशाय. ८ उत्तमा. ९ उत्तमकर्षा. ‡ माळेंतपुष्पेंगुंफल्या
प्रमाणें यांत प्राप्त बांधले आहेत. म्हणून याचें नांव दामरामायण. दाम (माव)
+ हें रामायण पहिल्या पुस्तकाच्या आठव्या अर्धांत आहे, परंतु सर्वश
गायणांचें एकच पुस्तक होणार म्हणून पुनः घेतलें आहे.

सकंवी भव-जलनिधिनं निरुपम सुखरतिक्रमनमनीपिवशी
 पिकेवीतबोध कवि या चरितान्वयनांत कृजिती करस
 करसदींचा लाजे चरा हे श्रीशिव म्हणे शिवे परिस १
 परिस स्वर्ण करितसे- लोहा जीवासि शिववि हा महिमा
 महिमान्या स्वर्गाही स्वकुळ म्हणे धन्य यत्नभा. अहिमा
 अहिमात्य होय लक्ष्मण जो श्रीपति-राम-भक्ति-लाभ-रत
 भरत दरवर सुदर्शन वात्रुघ्न स्व-जन-रात्रु-नाश-रत ५
 शर तरणिकुलमणीचे यश करुत असें म्हणोनि ये नगरी
 नगरीजसाचि कौशिक मागे सावरज राम राजवरा ६
 जेव रामाच्या दानीं न करी तो नृप वसिष्ठ समजावी
 जावी चिंता द्यावे पुत्रत्वहिजय मज दिसे भावी ७
 भावी हित मग नृपदे नेमुनि गुरुसाच बहुं करी राया
 मायापतिला विद्या सांगे क्षत्रदृश्रमासि वाराया ८
 योग यानूच्या प्रभु मैद म्हणे विप्र जेविं कोमारी
 मारी प्रथम पर्यांजी पाडी साधूसि तादिका भारी ९
 भारीति बहु प्रफवी मिरवी अरुचे द्वयोनि रात देही
 देहा कवच कृपेचे करि कौशिक हर्षवी रमागेहा १०

१ संसारसमुद्रांत. २ कौकिला. ३ निर्विध. ४ येथे चरितरूप,
 आत्मबनान्त असें घालण्याचें कारण पिकेवीतबोध कवि या
 म्हणून असी उपमा घेतली. ५ शब्दफरिती. ६ मधुर, रसयुक्त. ७ स्व
 र्गिचा. ८ हे पार्वति. ९ स्पर्शमणि. १० पृथ्वी. ११ यत्-प्रभा-ज्याचे तेज.
 १२ उष्ण. १३ सर्पश्रेष्ठ शेष. १४ जंख. १५ बाण. १६ सूर्यकुलोत्पन्न
 रामलक्ष्मणाचे. १७ अयोध्येस. १८ मेरुपर्वतमुत्पत्ति. १९ स-अवज-
 . कनिष्ठबंधूसहित. २० लरा. २१ होणारा. २२ मानी. २३ विद्यामित्र.
 २४ बापसा. २५ रामाला. २६ बलातिबलानावाच्या. २७ क्षुधा-वृषा-
 यांच्यायुमासि. २८ समुद्राया. २९ राक्षसांच्या. ३० हेरामा. ३१ मर्दनकर.
 ३२ कौशिक ३३ मदनरिपुरुद्ध. ३४ नेज. ३५ रामास.

(३०२)

मोरोपंत.

मागे हानि कगया पडरींची ज्यासि शक्ति येति सौण
सार्श्या मखविघ्ना तो वधि सिद्धाश्रमांत उरिबारा ११
वारा करी पदांबुज-रेणु अहल्येचिया अधात्रा त्या
भ्रात्या भरताच्या तीं पूजी अत्यादरें महाधात्या १२
धी त्यागामि न करितां गौतममुनितें म्हणे यशो या गा
योगा जाय जनकनर-पतिच्या जी आत्मचिंतनीं जागा १३
जागा दे त्या स्वपदीं वेदेहा तत्कृता रमा नवरी
नवरी जी हरकामुक सज्जन करितां करी न मान बरी
मानवरीतिधर प्रभु शिवधनु मांडी तिचा धरी पाणी
पाणी सोडी जनक प्रेमाश्रुहि तत्कृता नसे वाणी १४
वाणी चार विवाह प्रेमभरें गाय नारदा-सहित
दासहित-प्रभु भार्गव रामा करि तेज हरुनिही महिन १५
महि तनयार्थ हरि म्हणे स्त्री वनवासासि रत्नहारा जा
ही राजा वदला श्री लोभें काहींच न दवे माजा १६
भाजा शोकांत म्हणे राम निघे त्यजि न मानुजा सीता
सीतातपवृष्टीनीं झाली नाहीच भिववितां भीता १७
भी नापा बिरहाच्या शोष म्हणे त्यजुनियां दारीरा जा
राजा मरे भरत ये मातेसि म्हणे विनाश हा माजा १८
माजा या शोक-पुरीं आवडलें कर्म हें कसें हाय

१ पडरिपुंची २ योगी. ३ उत्तमा. ४ नाशाय. ५ शत्रुसमूहा.
६ वायुरूप. ७ पापमेघास. ८ भावास. ९ अहिल्या. १० जगज्जनका
११ वृत्तव्या. १२ कीर्तिला. १३ यज्ञा. १४ जाग्रत. १५ जनकाला. १६ अंब
कधनु १७ मनुष्यवेषधरणास. १८ राम. १९ सीतेचा. २० कमताई.
२१ सरस्वति. २२ रामलक्ष्मण, भरतशत्रुघ्न, यांचे विवाह. २३ दासहितक
र्त. २४ परवक्ररामा. २५ पूज्य. २६ पृथ्वी. २७ भरतासाठीं. २८ घेई.
२९ कैकेयी. ३० रत्नहारतुल्यासमा. ३१ हायहाय. ३२ दशरथ.
३३ स्त्रीकैकेयी. ३४ घंटीउष्णपाकमयानी. ३५ भयभीत. ३६ दुखा.
३७ रागविघ्नोगाच्या. ३८ श्रावणाचे पित्याचा शासक जनक. ३९ माझा.

दामरामायण.

(३३)

हा यत्न पतिरुताच्या नाशीं केला विडंबिला कोय२०
 कोय पित्याचा विधिने संस्कारुनि अग्रजाकडे आला
 आलापी गुण विनवी प्रभु यांने फार सांविता जाला२१
 जालाभ यशाचा हो तुज मजही अन्न सारितां चवदा
 चवदास्यांन पित्याच्या अमृता ऐसी नसेबि हा न बदा२२
 नवदाम स्मरत रुचें तेंसें प्रभुवाक्य ये शिरीं भरत
 भरतस न व्हायाला मणिकांचनपादुकाहि पादरत २३
 दैर तद्विरहाचाही आत्ताही लंघितां नये परतें
 पुर तेथेंचि मन बसे विषयीं स्वप्नीं हि धीर तो न रते२४
 नरतेतें स्वीकारुनि संदे अत्रिस बधा विराधांला
 धाला दंडकयासी सुनिजन पाहोनियां अलभ्याला२५
 भ्याला त्यावरि कोणी - हि ननस्थाने स्थितान बिप्र स्वरा
 प्रस्वरासि चापधर दे अभय प्रफ हा पित्यासमान स्वरा२६
 नस्वरांनीं कनककशिपु वधितां दावी जटायुते सुतता
 सतता कीर्ति करि जिती देवांची ही प्रसादचंचुलता २७
 चुलता सांगे गंदा - तीरीं सुरकार्य आवडी राहें
 वीर हेति धैरा या रावण-भगिनी गतवपा पाहें २८
 पापा हे शूर्पनखा कामाधा प्रभुचिया गळांघि पडे
 घिपडे डोळे सुरडी कपटें शोभवुनि ती अनुजनि कडे२९
 निकडे येतां धाडी नर्कैर्णघ्राण वीर ती हरि ते

१ दुबिला. २ देह. ३ मरीर. ४ रामाकडे. ५ गार्ड. ६ राम. ७ भरतानें
 ८ नगरासजा. ९ वर्षे. १० रुचि. ११ नूतन पुष्पाळा १२ भागने दुःखित.
 १३ रत्नवचनरुक्मणीपादुका. १४ रामपदभक्त. १५ भय. १६ मनुष्यपणानें
 १७ विरोधनामकुराक्षस विरोधा ला. १८ नृमझाला १९ दुर्लभरामाला
 २० नाशिक येथे राहणारा. २१ स्वरदेत्यास. २२ तीक्ष्णज्याचारबद्ध २३ प-
 नुधर २४ नरयांनीं. २५ हिरण्यकशिपुचा वध करणारा २६ पुन भाव. २७ वि-
 स्मृता. २८ जिंकी. २९ प्रसाद करण्याविषयी कुशलजीकल्पबद्धीवी ३० पितृ
 व्यजटायु. ३१ रघुधरा. ३२ शूर्पनखा. ३३ निर्लज्जा. ३४ आत्मा लक्ष्मणाकडे.
 ३५ चाईस. ३६ निवेकाननाक. ३७ लक्ष्मण झाला.

(३०४)

मोरोपंत.

हरितें कर्म करि सुरवी मग सबळा प्रभु वधी खेर अरितें.
अरितें वर्णी प्रभुवार- यश मग कां वर्णना न करिल पवी
लपवी न मुरव कुधी तीं दशकंठा कक्षुनि जाळकी हरवी.
हर विवस्वत्प्राज्या गाती रक्षा पळांत करि पातें
करि पातें शोकें वपु विकळ रडवि सयजे वदे हा तें ३२
देहातें गृध्राच्या संस्कारी उद्धरी कबुंधोला
बंधाला रावरीच्या हरि सरववी पवनजा तपनजाला ३३
ज्याला रावण जोडी कर जो भक्ता निजानुजा बोळी
वाळी मारुनि कपिपति करि सगल प्रभु पक्षनेता पाळी
पाळी द्याया सीता शांदायाची मनीं धरी आशा
आशाचकीं धाडी कीं न भीते रणांत कीनाशा ३४
नाशाया रामाधि- प्रति लंघी सिंधुतें पवनभू तें
भूतें वर्णिनि यशजे गातां होनी सुरवें मनें पूतें ३५
पूतें दशकंठाच्या पावुनि शरीं प्रवेशरुनि यशोधी
शोधी श्रीस अशोकीं पाहे तों तोहि ये सरविरोधी ३६
रोधी अनयें महिषी हो म्हणतां त्याखळा गुणोदारा
दारा श्रीरामाची धिक्कारी बहु कस्तू न दे चोरा ३७
चोरा निशाचरी हो सीनेचें नयळता मला मास
मासद्वय अवधि दिला ऐसें बोलोनि जाय धामास ३८

१ रामातें. २ नामविशेष (राक्षस) त्यातें ३ कदरनि. ४ वृज. ५ चरूपनरया. ६ रा
वणा. ७ शिव. ८ ब्रम्हा. ९ गजेंद्रातें. १० पतनानें. ११ जटाशूच्या. १२ मल
कहीन बक्रियासुक्तशरीर अशाराससाला. १३ माडी. १४ मारुतिला. १५ त
पन-जसूर्यप्रकाश घेवाला. १६ सुयीया. १७ त्यजी. १८ सुयीब. १९ परीं
जेनं चक्षुः. २० रवेप. २१ दिक्मंडळी. २२ वानर. २३ नभिणारे. २४ य
माळा. २५ रामाची मनोज्ञथा. २६ मारुनि. २७ पवित्रें. २८ तुलसी. २९
तेस. ३० देवदेवी. ३१ अटकवी. ३२ म्नी. ३३ गुणाढ्या. ३४ चेष्टा.
३५ खाबवा. ३६ अनुकूलनहोर्त. ३७ गृहास. + वानरगजा.

दामरामायण.

(३०५)

धामा सतीश्वरीच्या वूर्णा कैपि रामगुण वदोन तिला
 नति लास्य करुनि मुद्रा दे कुशल कथी स्तवी तिच्या पत्नि
 चाप तिलापद अरिला प्रभुचा होतो असें कळवि भावी
 भा बीरवशाची स्तवि चूडामणि घे पदासि शिर लावी ४१
 विरला बीर मधुनि वन अक्ष घनरवासि सांपडुनि नगरीं
 न गरीं जें तें दावी कौर्य दशमुखा म्हणे न हानि करीं ४२
 हा निकरीं म्हणविल रघु- राजशरांच्या भ्रमोनि रे देवी
 दे वीतें भय रहा रे खर- अहि गुरु रामबाण भासे वी ४३
 सेवीना बोधसुधा माख- लागे प्रमत्त देवारी
 वारी त्यासि बिर्भाषण तरि पुच्छ करी प्रदीप्त अभिचारी ४४
 चौरी पुरुषार्थ भजति यद्भक्ता विघ्न जोडिती हान
 हा तें दूत व्यसनीं पावेल स्मृति असोनि कां पान ४५
 कांपा तयांखळांतें पवनस्त म्हाणे उडे पुंरी जाळा
 जोळा जेविं दवानळ साधुविभीषणगृहासि तो गाळा ४६
 गोळा दशकंठातें देती लंकेंत राक्षसी कुपिता ४७
 कुपिता घननादाचा मानी तुच्छा मनुष्यता कपिता ४८
 नाकपिना जेंवि पया कुमतरुचि तमा अनादरी समता
 सम तापद निर्देवा सरनरुचें तंवि साम या अहिता ४९

१ तेजा. २ सीतेच्या. ३ मारुति. ४ नमन. ५ नृत्य. ६ आं
 गदी. ७ रामाला. ८ तिल-अपद- तिलादकदेणारा. ९ त्रिष्यका
 क १० तेज. ११ रामाची. १२ शिरोधूपण. १३ अश्वया. १४ मंपनादासि.
 १५ बिषांत. १६ कुरपणा. १७ हायहाय. १८ समूहांत. १९ सीता.
 २० निर्भय. २१ खरासुरसर्प. २२ गरुडपक्षी. २३ उपदेशासूत. २४ दे
 वशत्रु. २५ धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष. हे. २६ तद्-दुत-मारुति.
 २७ पतन. २८ लंका. २९ लतागृह. ३० वर्जि. ३१ शिरी. ३२ रा
 गावत्या. ३३ दुष्टपितारावण. ३४ मनुष्यपण. ३५ वानरपण. ३६ ता
 कपिपारा. ३७ दुःखा. ३८ वाईटमनांची आबडी ज्यामतां. ३९ अन्नममता-
 ४० पुष्प. ४१ दुःखदायक. ४२ प्रियभाषण.

(३०६)

मोरोपंत.

अहि नाहुनि गरुड जसा जाय कपि नमी स्वभक्तमंदारा
मंदा गदसरोज्या छळिलें तें वृत्त कथि नरोकारा ४९
गकांगज-नुतयशा मारुति कथि सर्व जें वदे रमणी
रमणीयमणिद-कपिची पुरवी प्रभु सेटुनि स्तवून धर्णी ५०
न धर्णी असा पवनजें हरि तो मारावया ससे नेला
सेनेला घे मारुति सगलमते अजित सागरा गेला ५१
रागेला हित कथिता रावण आला बिभीषण नमाया
मायोबिसंग सोडी स्वक संसर्गात्य-पातक शमाया ५२
माया करि दे लंका-राज्य करुनि सेतु सिंधुला तरला
तरला सेना घेउनि गर्जत विभु शत्रुजनपदी भरला ५३
भर लावी कांपाया क्षितिस सवेळीं चढे अजित पुरतें
पुरतें पाहे सगळे मथिला अरि निरखितां विजयसुरते ५४
सर तें नियुद्ध पाहुनि झाले सुतुष्ट म्हणति अरिस मर
समर प्रारंभीं स्वक होय न विभुच्या पदांबुजीं भ्रमर ५५
भ्रमर हित केस कपिचर दाशरथिचर क्षपाचरास रणीं
संरणीं निजा म्हणति न व्यसनसमुद्री तथा मिके तरेणी ५६
तरणि कुळमणि घनरवे केले अहिपाशबद्ध मानवसे
न वसं श्रीहृदयीं लव धैर्य विजयामुखें कुशल परिसें ५७
परिमेवा समयोचित साधी तो मुक्त करि तथां विवर

१ सर्प. २ स्वभक्ताचा कल्पतरु राम त्यास. ३ रावणास. ४ नररु
पीरामास. ५ चंद्राने स्तविलें यज्ञाचें अष्टा. ६ स्वी सीता. ७ रमणीय
चूडामणी देणारा कपिलाची. ८ आशा. ९ स्वामी. १० सिंह.
११ गमचंद्र. १२ कपट्याची संगत. १३ दुष्टाच्या संसर्गापासून.
१४ चंचला. १५ शत्रूच्या देशांत. १६ शिरला. १७ सेनाभार.
१८ इंद्रबुद्ध. १९ रामाच्या. २० पादकर्त्री. २१ आस्वल. २२ रा
त्रिचर राक्षसास. २३ प्रेतशय्येवर. २४ मौका. २५ रामलक्ष्मण. २६ इंद्र
जितानें. २७ सीता हृदयीं. ३० येथें जो अलंकार केला आहे त्यास (पद्य
संकापहुनि) म्हणतात. म्हणजे एकापदाविरादुसऱ्याची उपमा घेणें.

बिबर व्याळ वरिति ते पक्षध्वनि ऐकतां स्वहानिकर^{५८}
 हो निकर राक्षसांचा बोले पावोनि भोग हातनय
 हा तनय राक्षसांचा वरने स्थाधिक म्हणे ज्याम नय^{५९}
 सम्य क ठिण जाणुनि घुंढ- कर्णा उठवी दशांस्य तो खरची
 तोखे रची सुगळ^{६०} धरी हरि मारुतिच्या प्रभा मुरवावरची^{६१}
 वरचील काय यूथप तत्कर्णघ्राण सुगळ तोडि खळ
 तो दिखळ तेविं रगडी त्या मारी स्वजनवज्रकवच पळ^{६२}
 चपळत्व गांठि पडतां न कसुंदे जेविं हरिस शरम वनीं
 शर भयेनीं अरिच्या हा प्रभुचें म्हणविति निवेजये अयेनीं
 अयेनीं स्वबळाच्या पण कुरुनि घनखेहि पाडिले शवसे
 लेश वसे न कपिबळीं धृति केले प्रभुहि विकळ मानवसे^{६३}
 नूव सेवक मारुति करि यत्र आणी स्त्रोषधीधरा शिखरा
 राशि खरा तेजाचा उठवी प्रभुसहित विकळ-कपिनिकग^{६४}
 निकरा करिती राक्षस लक्ष मथिति दाशरथि तदा पुरमा
 पर माया करि सीता^{६५} बध दावि वदोनि हाम्हणे वरमा^{६६}
 वर मागे विधिपाशीं तेणें करि अमरतार्थ होमास
 हो मास कपिनरांचें राक्षसपुष्टिद म्हणे कसी कास^{६७}
 कासर-मुत्त तसा हा अरि वधिला लक्ष्मणे नहानानीं
 मानी शोक बिभीषण जयविभुही त्यासि भेट दे वानी^{६८}

- १ बिळ. २ सर्प. ३ पाखांचाशब्द. ४ खेदोद्गार. ५ समुदाय.
 ६ त्यक्तनय. ७ मनांत खोंचे. ८ मायावीमयाकर. ९ कुंभकर्णिस.
 १० दशमुख. ११ गाढवच. १२ संतोष. १३ सयीव. १४ नाडी.
 १५ वरकड. १६ सेनापति. १७ कुंभकर्णचिकाननाक.
 १८ मातीचागोळा. १९ आपल्याजनांचें रक्षण करण्याविषयीं जोसुद्ध
 कवचस्वी. २० सिंहास. २१ पक्षिविशेष सिंहशत्रु. २२ गृही.
 २३ धरणी. २४ रक्षणाधिपती. २५ स्वसेन्याच्या. २६ धैर्य. २७ सु-
 ओषधीधरा- उत्तम ओषधीधरणाच्या. २८ टेंकडीला. २९ समुदाय.
 ३० रामलक्ष्मण. ३१ नाशापाचा. ३२ त्यावरानें. ३३ रेडा. ३४ दंशाचाशत्रु
 इज्जीत म्हणून इज्जयमानी. ३५ वर्णी.

(३०८)

मोरोपंत.

देवांनीं स्तविला बहु मग दशमुख आननें करी असितें
असितें घे माश्या श्रीतें सोडील आंग ती कसि तें ६८
कसितें मुक्तेहि करितें ज्याचें ईक्षण जडा तथा अजितें
अजि तें हृदय फिरविलें न वधी गेला बुधावयास जितें ६९
मजि तेवि उग्र बळ खंल सिंधु जसें काळकूट आजिस ये
आजि सये जय म्हणतां श्री सरमेतें म्हणे बरें सदय ७०
सदये न वंगतिलके वधिले ते वळ न शेष कांहि वसे
कां हिंवसे होतील न सुर अर्धरा तो पलाशराज डसे ७१
जडे सेना सजुनि निघे दे कपिकटकास भय न धृति उरवी
उर वीरलक्ष्मणाचें ७२ भेदी प्रभलाहि शोकविष भरवी ७२
भर वीरासा पवनसुत मोहाचा उडवि उठवि लबली हें
लबली हें कर्म करुनि त्यासि विभु म्हणे तुझा ऋणी आहे
आहेतुनि रामप्रभ शोकाग्नीच्या निघोनि बाहेर ७३
बाहे रजनिचरेखा त्यासि म्हणे फळ कुलाधमा हेर ७४
माहेर म्हणे ज्यातें कीर्तिसकळ साधुराजि मानवली
मानवलील रण करी परि भारें भूमि तरिसेमा लववी ७५
मालवली दीपाची वातें अरिची तसी प्रभा अहिता
अहिता दे विपता ये निज चापलता जगीं करी महिता ७६

१ काळी. २ खड्गातें. ३ सीतेतें. ४ अपराध. ५ बा
धितें. ६ सोडी. ७ पाहणें. ८ रावणाचें मन. ९ सिद्धकरी.
१० रावण. ११ विषविशेष. १२ सुद्धास. १३ सत्-अय-
चांगत्यादेवाचे. १४ पराजयपाहून रावणानें आपले ओठचावले
म्हणून सुरवर थंड झाले असा भावार्थ. १५ मूर्खरावण. १६ वि-
ईश-गरुडसा (विशेषत्वरेनें उडवी.) १७ मारुति. १८ लवकर.
१९ नम्र झाला. २० ज्वालेतुनि. २१ रावणा. २२ पहा.
२३ रामातें. २४ साधुसमूह. २५ राम. २६ नोके
सम. २७ रावणा. २८ सर्पता. २९ गरुडता. ३० पू
ज्या.

दामरामायण.

(३०९)

महिताप हरी बेकनि शक्ररथीं विजय विभु रणीं साधी
 सोधि त्रिदश सुनि निवधि शिबेविधितुत राम विश्वभक्तबाधी
 बाधीर-वीर-वरद-प्रवरा विजयी रणीं असाधि रहा
 चिर हानि कधि खळाची गातिल सुनि म्हणति शक्रगायमहा
 गाय महापंकांतुनि दुःखांतुनि सृष्टि उद्धरी परम
 परमग सत्कारवि यश तें कधि विश्वास मदितरीं नरम७९
 नरमणि विभीषणा दे विधिनें पद दिव्य करि अनादि सती
 दिसतीझाली दहनीं डोहीं नलिनी तसी सुरततिस ती८०
 तिस तीर्थपाद घे सर-सुनिदशरथवचनकरि अगाधबळ
 धर्यळ करी त्रिजग यशों उठवुनि मृतसर्व कीशराजबळ८१
 जवळ विभीषण बसवी सत्सूजित सबळ सुगळ अनुजनिनें
 जनिनेंदुधुति पुष्पक-वरुनि निघे सरवयि त्यासगुणरनिनें
 रूनिनेंद्रशल्य तारा घेउनि ये बिरहवृत्त कथित तिनें
 तितिनें पुरनेचांच्या निवधि विसरतीच पोर तापति तें८३
 पतिनें स्मरुनि तराबें ज्या तो दे देव भेट भरताते
 भरताते दिधला घे दावी सुख नित्य जें अज नताते ८४
 जनेता तेहि निवधिली अमृतधनें जेविं तीस मानवती
 मानवती देवांच्या जी सुक्ति स्मरति ते न मानव ती ८५
 मानव-तीर्थ पदार्पित सुक्तामणिहार दे पवनजाला
 जा लाजे मोक्ष भजन धिभु ओपी सचिर यासुखेंजाला
 जालामाजि भवाच्या पद्मपक्षीही नराहवी नारी

१ पृथ्वीचाताप. २ स-आधि-दुःखित. ३ शिवब्रम्ह्यानें
 स्तविलेला. ४ राम. ५ सत्सुश्रपथ. ६ सीता. ७ कमलिनी.
 ८ देवमंडळीस. ९ रामचंद्र. ११ बळसागर. १२ शक्र.
 १३ यानरसैन्य. १४ ससैन्य. १५ सत्रीव. १६ चंद्रवत्
 प्रकाशमान. १७ विमान. १८ राम. १९ सीतेनें. २० प
 तीनें. २१ पाप्यानें. २२ जनसमूह. २३ शिबा.

(३१०)

मोरोपंत.

वीतारिषट्कबाध स्वजन कशी प्रभुदयार्णव विचारी८७
चारी पुरुषार्थ नतां दे भक्तमयूरसेदिर साधून
साधून प्राकृतहि न सर्वासि म्हणे भवाधि बाधून८८
बाधून म्हणति बाळ स्नेहें परि तो धुतो जसा जीव
साजीवून म्हणतांही साजवि तो भक्तमधुपराजीव८९
राजीव नैजांची रवि दृष्टि करववि निज-सुरदुमाराम
मारा महेवासा हा नुरवि स्मरतां भवभ्रमा राम ९०
श्लोक दामरामायण प्रेमें मयूरेंरामनंदने
श्रीरामचरणों भोजीं अर्पिलेंकृतवंदने ९१

समाप्त.

निरोधरामायण.

श्रीहरि दशरथ-नंदन झाला दशकंठ-संक्षय कराया
दूर दोष चक्रही जनि घेती जगदखिलसंकट हराया १
अंगज चार तिघांचे संस्कृत साक्षर नरेंद्र कीर्तिकर.
निररबी नितान्त हर्ष हाचि न तैसाचि नागरिक-निकर २
गाधिज यज्ञ-त्राणा याची ने ज्येष्ठसह कनिष्ठ तथा
दे ताटकाक्षयकरा अर्थें करि तातसा कृषींद्र दया ३
रक्षी सद्याग करी रक्षक्षय राजतनय हा ज्येष्ठ
सत्कृति करिते झाले सकल धरात्रिदश जे अतिश्रेष्ठ ४

१ गेली आहे कामादिषड्विपुंची बाधा ज्याची असा. २ नेप. ३ नीच.

४ संसारीनर. ५ शोभीत. ६ कमळाची. ७ शाश्व. ८ जन्म.

९ जगत्-अखिल-संकट-जगाचें सर्वसंकट. १० नगरवासी

लोकांचा समूह. ‡ चारामायणांत श्रेष्ठ लागण्याजोगे जे प.फ.

इत्यादि ५ वर्ष त्यांची योजना पंतांनीं यांत केली नाहीं सबब याचें

निरोधरामायण असें नाव ठेविलें आहे. + पुत्र. † पंक्ति.

निरोष्ठरामायण.

(३११)

यानंतर चरण-रजें जीतें तारी क्षणें सदय-राज
 ती दे सती अहल्या आशी ऐसाचि सदयों साज ५
 हर-सायकासनातें नाशी क्षितिकन्यका-करासि धरी
 जनकांगजनि तिघी ज्या त्याहि दयानिधि कनिष्ठद्वार करी
 येतां नगरा अयनीं क्षत्रांतक गिरिजा-शिष्य तेज हरी
 जननी-जनक-हितार्थ त्यजी गृह निघे अरण्य सदन करी
 सकनिष्ठ सदार निघे चरणगति त्यासि तात रथ धाडी
 सारथि गंगा तरतां त्यजि अजि न निषोद खेदही झाडी
 करि विव्रशृंगदौलीं ऋषि हर्षित दशरथ त्यजी देहा
 आज्ञाच्या नगरींचा कैकेयी तनय आपिला गेहा ९
 तेणें जननी-निंदा तदनंतर दशरथ-क्रिया केली
 अयज-चरण-निकट निज-जननी जैता अनन्यगति नेली १०
 जनकासि अजित तिळ जळ तदनंतर धैर्य दे कनिष्ठाला
 धाडी धरणी चाणा त्या त्रिजगन्नाथ एकनिष्ठाला ११
 साकेत निकट राहें धरि सतत जटादि आननीं हाथ
 रवाय सदा ऋष्यन्मचि तेंहि अनासक्त कृश करी काय १२
 अत्र्यादिकांसि इच्छित आनंद श्रीश दंडकीं दे हा
 घटज्या अर्ची गृध्रा तातसरया धन्य करि धृत-स्नेहा १३
 गंगा-तीरीं राहें वृण-सदनीं अजित या जिचा दादा
 राक्षसराजा ती ये रति याची हृद्वरा धरी नारा १४
 तत्कर्णघ्राणानें खड्गें दावारथि धाकटा खंडी
 अजित-शर-निहत सकटक खर ते कथि रडत अयजाबंदी
 लंकेश कनक-हरिण श्री-दृगतिधि करि अनी धरा चास

१ मार्गः. २ गृहक. ३ जनसमूह. ४ हत-हरा-
 हृदयाला हरण करणाऱ्या.

ऐसें ती सांगे तें जाय अजित ही तथा धरयास १६
 कळला खळ अज हाणी दार हरिसा तरिहि आर्तनाद करी
 हा सीते हा सरवया ऐसा अरि तक्षणींच धैर्य हरी १७
 ने बास धरी ननिघे अग्रज-संरक्षणासि निज-दीर
 याकरितां रागेजे सीता गांजी तथा त्यजी धीर १८
 अति-तीक्ष्ण-गी-शर-क्षत जाय रडत दाशरथि तशांत शिरे
 दिक्कंठ अजित-सदनीं श्रीस हरी शस्त्र गिळि जरी नजिरे १९
 गृध्रेंद्र करि खळातें रथरहित क्षत-शरीर निर्यत्न
 छेदी तथा अशस्त्रा खड्गें लंकेसि ने सती-रत्न २०
 ज्येष्ठा कनिष्ठ गहनीं चरण धरी गर-सरवाधि ते सांगे
 अजितास्येंहि निघे हें त्वां आस्यें आणिलें असें कां गे २१
 ये अजित शीघ्र निरखी निज-दयिता-रहित अन्यसें गेह
 हाय असें आस्यातें आणी जगदीश नच धरी देह २२
 अंगीकृत गहनाटन दाशरथी त्यक्त धैर्य हा करिती
 तरिहि तसेच हृदकिती गृध्र निरखितां क्षत हाक रिती २३
 गृध्र-कथित आकर्णी रक्ष-कृत-दार-हरण-शाल्य-धर
 त्याची क्रिया करि अजित तनूयतसा गाय या दयेसि हर २४
 अत्योयत कर ज्याचे राक्षस गहनांत यांसि धरि स्वाया
 सद्गति तथा दयानिधि दे सकळहि संतराय हरिखाया २५
 करि आतिथ्य निषादी शिष्या कृषिची तिलाहि गति देहा
 ये आजनेच कीश स्फुंधीं त्यासाविं तेज अति देहा २६
 अर्काच्या तनयातें सद्य हृषीकेश करि सरवा तारी
 शक्रांगजा-निधन दे सरवया तत्कीश राज्यहितकारी २७

१ अंगीकृत-गहन-अटन-अंगिकारिलें अरण्यामधें फिरणें ज्याणें
 असे. २ अति-आयत-मोठे लांब. ३ अरण्यांत ४ ह
 रया. ५ “ क्षणांत ” असाहि पाठ आहे.

निरोधरमायण.

(३१३)

त्रिदशांश कीश क्रुक्षहि अगणित एकत्र करि तरणि-तनय
 धाडी सकळोशांतें निरखाया श्रीस अरिस ते सनय २८
 हैत-गृध्र-ज्येष्ठ कधी लंघी जलनिधिसि आंजनेय हरी
 शीत नगंगज जननी भागाची नगणि सिंहिकेसि हरी २९
 लंकेंत जाय रात्रीं निरखी यलें अराति-गृह-गृहनीं
 श्रीस खळाही निकटचि अंत्यागें ज्यासि लय चिता-दहनीं ३०
 एकांतीं अजिताच्या अंगुलिचा श्रीस दे अलंकार
 घे तीच्याहि शिरवेचा सांगे संदेश यास मी सार ३१
 शारिणी शत तदनंतर अक्षादिक रात्रिचर-कटक नाशी
 राशी हताहितांचे करि घे त्रिदशर्षि-लक्ष-दत्ताशी ३२
 दशकंठ-ज्येष्ठांगज धरि धात्र्यें रणीं जनक निकट
 ने कशि त्याला हाणी न्यायें अस्यासि गदित हा निरख ३३
 रागें खड्ग धरी शिर-छेदा दिक्कंठ तत्कनिष्ठ दया
 करि रक्षाया याही त्याहि कधी दे चरांत हानिद या ३४
 तदीघोशांतें खळ झांकी तैलान्नैकसिचयाही
 दे अग्नि कीश चिंती गांजिलिसे सृष्टि हे अस्मिन् याही ३५
 निसटे गगनांत शिरे गर्जे जाळी क्षणांत लंकेतें
 न धरी चिंतीं कांहीं त्या अरिच्या आंजनेय शंकेतें ३६
 नगरी दाह करि निघे लंघी जलनिधिसि ये अजितनिकट
 सांगे निजशीर्षांतें श्रीचरणासींच आदरें चिकट ३७
 श्री-दत्त-शिरवालंकृति दे कशि संदेश यासि हृष्ट करी
 आलिंगी तत्कृतितें गाय जगज्जनक अतिकृतज्ञ हरी ३८

१ देवांश. २ सकळदिशांतें. ३ मेळेच्या जरायूचा बंधु (संपाती).
 ४ वानर. ५ मेनाकपर्वत. ६ दिक्कंठास. ७ मारुतीस.
 ८ चर-अंत-दत्ताचानाश. ९ तैल-अन्न-नैक-सिच-ते
 लानें भिजलेल्या अनेक वस्त्रां हीं. + निरोप. :: अति-आंगें-अति
 अपराधें कत्तन. # वृक्ष. + ब्रह्मार्थें कत्तन. # मारण्यास योग्य
 असा अस्ति.

तरणितनय कीदा- कटक-सहित निघे जाय धरि जलधि-तीर
 शरणागतीं करी दश-कंठकनिष्ठीं दया त्रिदश-हीर ३९
 दे लंका-राज्य नता अरिसहज्या सागरांत आलि रची
 ने दक्षिणतीरा निज-सैन्य अजित धरि सहर्ष आधिपतीची
 किष्किंधेवों दिसतां दिक्कंधर गांजिलाचि लारव रची
 जी वाक्ति अगा निज^१र जिगजिग करि हा रणीं तिला खरची
 शीर्ष शरासन रचि त-दर्शन दे नाथ-कदन कथि खळ तें
 सत्य श्रीहृदय गणी आग असें करि कसें निधन टळतें ४२
 अंगद अति हित सांगे नैके तत्कदन अज्ञ हा इच्छी
 आणी आस्या याची या आचारे सखेद आइच्छी ४३
 कलह करि अश्रुखळ खळ काळ गिळी सैन्य जय नयेचि रणीं
 कीं अंधकार देइल काय कथितरी अशक्तता किरणीं ४४
 घननाद दाशरथि ते अहिनीं रचितर्क्ष-कीशानाश कसी
 निरखी तशी दशाजी सीता रडली धरील धैर्य कसी ४५
 तें संकट तत्क्ष्य हरी श्रीरंग-दयाश्रयेचि यश साधी
 अजित तृणचि घटकर्णा करि झाला तें दशास्य अति साधी ४६
 निरखी श्रीरंगरणी श्रीचा घननाद-कृत शिरछेद
 करि हाय हाय सत्य सैन्यतसा सैन्यसह धरी खेद ४७
 दशकंठ-कनिष्ठ हरी खेद कथी तद्रहस्य दे धीर
 त्या संस्थित घननादा दोष करी गाति या जया धीरे ४८
 खळ दयित-तनय-निधनें झाला अत्यार्त जनकजा-घाता
 चे असि निघे तया दे दासास्यें तदिन नाशधी धाता ४९

१ सेतु. २ अपराध. ३ बांधी. ४ स-आधि-मनोज्ञथा-
 युक्त. ५ मृत. ६ धीरयुध. ७ तत्-इ-नाश-धी-त्या
 सीतेचा स्वामी जौराम त्याच्या नाशाची बुद्धि. + संपादी. नः इंश
 णी. # देव.

निरोष्ठरामायण.

(३१५.)

ते सहज तनय हितकर जे अगणित कटक ते रणी सरले
 त्याजि दशकंठ तरि न हठ खळ-चित्त कधी न आग्रहा तरले^१
 केला रणीं दवास्थे दारथि कनिष्ठ शक्तिने हतसा
 त्यासि रडे अज गाता ज्या झाले अहित ही जडानत सा
 अर्गदाचळ-शिरवराते आणी तत्काल अंजनी-तनय
 जागे करि दारथिस अजित नसाहे अरातिचा अनय^२
 शक्राच्या रथ रत्नीं अजित चढे आजिथज्ञ करि अरितें
 संतत सातदिन झटे दे अर्का अहित-निधन-यश हरितें^३
 दशकंठाच्या निधने अति हर्ष जगांत सारखा झाला
 त्याची क्रिया कराया सांगे अज गिरिश या यशं धाला^४
 दशकंठ-सहज राजा लंकेचा खचर-रक्षणा केला
 अग्नि-स्नानानंतर खेद श्रीचा लया अजे नेला ^{५१}
 दारथिहि गगन-चानें वृषित-हृदय नंदनाकडे आला
 जगदीश चरण धरि दे हर्ष कधी नच मरे असा त्याला^{५२}
 जागां केलीं रण-हत सैन्यें शत्रें निजे रसें मेशें
 नीं अर्चिलीं अशेषें लंकेचें चरणनत-हितोद्देशें ^{५३}
 श्रीद-गगन-चानांत श्रीश चढे कटकचे निघे सरसा
 सीतेसि कथा सांगे दयिता-संगांत सक्त^५धी नरसा ^{५४}
 लंका-किष्किंधांचे केले कृतकृत्य नाथ तत्कृतिनें
 कथि गानकलादिक जे त्याच्या करि तद्यशासि सत्कृति ते^{५५}
 दृष्टें स^६दृष्टिस्थानें तीर्थे सांगत सतीस हाकेतें
 दे हाक ये तराया आधिपदीं नायक^७ांत साकेतें ^{५६}
 आधीं निषादराजा दर्शन दे जलद चानकासि तसा
 तदनंतर कैकेयी-तनया ज्या नत अराति खळ जित सा^{५७}

१ सहा (कामादि.) २ युद्धयज्ञ. ३ स-दश-धन्या
 सहितअसीं. + रावणाचा कनिष्ठबंधु विभीषणतो. # आसक्त आहो
 बुद्धी ज्याची असा. + नायक-अंत-दारथाचा नाश. # सत्-कवि-
 स्थान-उत्तमकृषीची स्थाने.

(३१६)

मोरोपंत.

स्नेहें गाढालिङ्गन अजित अरिघ्ना तदधजा दे हा
आनंद न ल्यजी त्या आतंकला हर्ष-जलधि ज्या देहा ६१
धाला आचार्य सकळ जवनी नागरिक अखिल देहातें
गेहातें नेणति हें देणें हा एक अजित दे हातें ६२
क्षिति-दास-हिता राजा झाला चिरकाळ अज कशी राज्य
चद्दर्शनार्थ करिती साधन दहनाज्य यति शरीराज्य ६३
जग नष्ट कष्ट संतत अतिदक्षिण यज्ञ सांग सकळ कशी
गति दे अरितें चरितें कृत रंजन कंजनयन चित्त हरी ६४
निरोष्ठरामायण प्रमें मयूरे रामनंदने
श्रीरामचरणांभोजीं अर्पिलें कृतबंदने

समाप्त.

श्रीप्रियरामायण.

वैतालिकछंद.

कमळा-पति राम दिव्यथा पितृता दे करि पावनी कथा
उघडी प्रभु मुक्तिच्या पथा उडवी सर्व-निजाश्रित व्यथा
वधिली पहिलीच ताटका दिधलें सद्यश विश्वनाटका
प्रफुल्लें गुरुसाचि लक्षिला विनयें गाधिज-यज्ञ रक्षिला २
खळ राक्षस फार मारिले मग ते गीतम-दार तारिले
त्रिपुरारि-धनुष्य तोडिलें यवा कन्यावररत्न जोडिलें ३
भुज-विक्रम-लेदा दाविला निजकर्मा भृगुराम लाविला
स्व-समृद्धि राज्य सोडिलें पितृ-सत्यव्रत तें न तोडिलें ४
प्रफुल्ल बल्क-जटा सुरें धरी मनुवर्षे बनवास आदरी

१ चौदावर्षे. ॥ दशरथाला. + शरीर-आज्य-शरत्पू
आज्य.

श्रीप्रियरामायण.

(३१७)

गृह होय जटादिकें श्री नभरहाजवि तत्वधी शमी ९
 स्वसुखीं न दिसेवि तूटयी बदला विध्वनि चित्रकूट या
 स्मरतां सत तापस त्यजी असु राजा करि शाप सत्यजी६
 भरता गुरु शीघ्र आणवी जननी त्या कृत-कार्य जाणवी
 बहु निंदुनि साधु तो निस त्यजि बोले भुजगीच, होतिस ७
 करि साधु यथोचित क्रिया विधिनें लक्ष्मण्यां पितृप्रिया
 मग बंधुकडेवि सोडुनि क्षिति गेला द्रुत हस्त जोडुनि ८
 प्रफ त्या भरतासि युक्तिनें हित-सत्य-प्रिय-रूप-सूक्तिनें
 निववी करि तुच्छ कापुरा फिरवी देउनि पादुका पुरा ९
 करि अत्रिस राम वंदन स्वपित्या जेविं सुशीळ नंदन
 बहु भूमिस्फुटेसि गौरवी अनसूया यश चंद्र-गौरवी १०
 परमोद्य विराध मारिला प्रभुनें तुंबरु भक्त तारिला
 शरभंग-सतीक्ष्ण-कुंभज-प्रिय केले बहु रक्षिले द्विज ११
 पितृ-मित्र जटायु पूजिला प्रसवे पुण्य कस्तुरि भूजिला
 करि मान्य तिचे स्फुरक्षण स्तविती गृध्रवरा स्फुर क्षण १२
 यश पंचवटीस देवसे ऋषिज्याचे विजयेच्छु देवसे
 बदली हृदयांत गौतमी प्रभु-पादाब्जरजे संधौत मी १३
 धरि शूर्पणखा कुकामना प्रफच्या तो नरुचे चुका मना
 द्रुत कापवि नाक कान या न सुरें गाडल नाक कां नया १४
 खर बंधु तिचा तया खळा प्रभु मारी निवटी रणीं बळा
 भगिनी-वदन स्मरण न प्रिय पाहोनि खिजे दशानन १५
 कपटे कनकाभ तो अशी मृग मारीच-निशाचरा करी
 खळ तो हरि जानकी-मती दवडी तद्गुणार्थ ती पती १६
 विशिखें हृदयांत ताडितां प्रभुनें तो कपटेण पाडितां
 प्रभुसाच वदे दयारसें खळ हा लक्ष्मण हा प्रिये असें १७

अस्म-संकट सत्य बाटलें हृदयीं शोकतमिस्र दाटलें
 बदली द्रुत धांव देवरा प्रिय-संरक्षण याचि दे वरा १८
 प्रभुतें शिव नित्य सेवितें मन जें कल्पि नसेचि देवि तें
 तिस तो विनवी निशाचरें छळ केल्या सति जाण हें स्वरे १९
 बदली हृदयांत नांदतो तव माझा अभिलाष चांद तो
 प्रफ मल्लिय होय आजवी न उद्यां तूं रुचसील काजवा २०
 क्षितिजा असि फार कोपली निजदासीं शुचि बुद्धि लोपली
 स्वधिवेक-सुदीप मालवी उठजांतूनि बळेंचि घालवी २१
 कटु ऐकुनि तो असें रडे-द्रुत जाय प्रफसत्तमाकडे
 तंव ये दशकंद तो यती गमला सादर-बुद्धि होय ती २२
 हरि कामसहाय हायती बदली श्रापुनि हाय हाय ती
 अजि राघव वीररायजी करुणा ती त्यजिलीच काय जी २३
 त्यजिली कसि कीर्ति याच कीं तुमच्या दैन्य उरे न याचकीं
 अजि लक्ष्मणजि त्वरा करा यश द्या स्वाहिते जितरा करौ २४
 अबलोकुनि गृध्रपा वर्दीं यश द्याया अतिभव्य शेवटीं
 बदली निवद्या दयारसें अजि मामाजि पहा उठा असें २५
 करि तो अरि-तोष-हानितें समरा त्या सुर-वृंद वानितें
 रथ भंगुनि सूत सोडवी परित्याचे विधि पक्ष तोडवी २६
 अमृताधिक-गोड-वीक्षण-द्विज पावे स्तन सोडवी क्षण
 परि तोडुनि गृध्र-पक्षती हरि अन्याय-रणेक-दक्ष ती २७
 कपि-पंचक ऋषभूकग क्षितिकन्या अबलोकि ती मग
 त्यजि त्यांतचि आपले नग स्वपुरा ने तिस कांपवी जग २८
 कथि लक्ष्मण वृत्त हा वदे प्रभु त्या शोक मनुष्य-भाव दे
 करि फार तदा विलाप हो बदला तापन देविला पहा २९

१ लवकर. २ स्व-अहित-जितरा-स्वराज्ञिकणारा. ३ हाता.
 ४ अमृतावेक्षां अधिक गोड पहाणें ज्याचें असा. ५ पक्षि (जरा झूटो).
 ६ मनुष्यभाव रामास अथवा रामजगास बदला. + अथवा.

श्रीप्रियरामायण-

(३१९)

१
उदज द्रुत शून्य देखिलें प्रभनें विश्वहि शून्य लेखिलें
बहु शोधिलि विश्वजीवनें तदिली नेलि गजा गजी वनें ३०
रणरंग-महानटाश्रुते स्तुत जें कर्म करी जटाश्रु तें
प्रभनेंहि असेंच मानिलें दिधलें तोय यथोक्त वानिलें ३१
परमोय कबंध मारिला प्रभुनें दारुण शाप वारिला
शबरीस बरी दिली गती स्वपदाब्जिं भ्रमरी जिची मती ३२
यश हें सृजनांत ठेविलें मग पंपा-तट साश्रु सेविलें
पवनात्मज भक्त लक्षिला रविचा पुत्र सकंठ रक्षिला ३३
नगभित्तक बंधुस-च्छली खळ वाली वधिला महाबली
सृगला कपिराज्य ओपिता गमला राम दयालु तो पिता ३४
स्वकपीस म्हणे सती पहा द्रुत द्याया रघुसत्तमा महा
शत-योजन-सिंधुते करी सहसा गोष्यह वानेभू हरी ३५
हुडकूनि पुरित तो धरी बहु चिंताज्वर कीशकेसरी
सदशोक-वनांत पाहिली नियमें स्वाःरि-लयार्थ राहिली ३६
कपि बैसुनि शिंशपा-नगीं निरखी जीस तुला नसे जगीं
तंच ये विनवी कुधी तथा झिडकारी नधरी सती भया ३७
परते पर तेज हारवी नय सोडुनि म्हणेल हा रवी
यश वर्णुनि तो करी नती प्रभ-मुद्रा तिस दे महामती ३८
प्रिय-वृत्त पुसे दया सती करि चूडामणि दे तथास ती
वन भंगुनि मर्दि अक्ष तें पुर देहें करि भस्म अक्षतें ३९
क्षितिजोदित वायु-तोक पी परते ये द्रुत हृष्ट तो कपी
विनयें धरि पाय दे खुण प्रभु आलिंगुनि फार घे गुण ४०
अरिची करु हानि रोष हा म्हणवूं सेवि महा-निरोष हा
प्रभ जाय पयोधिच्या तटा करिती नृत्य सुरर्षिच्या जटा ४१

१ पर्णशाला. २ इंद्रकृत वागी. ३ उत्सवा-आनंद. ४ बा
युपुत्रमारुती. ५ वाजर. ६ क्षितिजा-उदित-सीतेचें भाषण ७ बा
य. ८ हाय. ९ रावणपुत्र. + रण-रण-महा-नटाश्रु-
रणरूप सभामंडपामध्ये उल्लूकनटासारखा होणारा जो त्यानें.

कपि-सैन्य-समुद्र-गर्जन प्रलयीचें करि तेविं तर्जन
 प्रभुनें पदभाक् विभीषण स्तुत केलाचि नलाबितां क्षण^{४३}
 मग सागर भेटला भयें दिधली त्यास अभी महाशयें
 दृढ सेतु विनिर्मिला नळें तरलीं सिंधु सरयें महाबळें ४४
 सगळें दशकंठ पाहिला नमहा-कोपज वेग साहिला
 द्रुत त्यावरि घातली उडी दिधली जी उचिता दशा कुडी^{४५}
 प्रभु-मस्तक-चाप दारववी सतिला शोक-विषाग्नि-चारववी
 सरमा परमात्मता धरी कळवी छद्म तदश्रुतें हरी ४६
 भगवान् नय-धर्म आठवी स्फुटी अंगद दूत पाठवी
 कथितों गुणपाश नाश सीं हितवाक् श्रीकुणपाशनाशमीं^{४७}
 शमवील कळीस साम रे हरि-नादेहि बळी ससा मरे
 अनळासहि कंप दे सती त्यज सरस्विल संपदेसं ती ४८
 कटु मत्त महातपें वदे चिरधी भैसि न हात पेंव दे
 धरवी परवीर-भंगदा अहि वीर^{४९} खळ तेविं अंगदा^{५०}
 खवळे नवळेचि दांडगा हरिसीं जेविं मदांध लांडगा
 प्रभुसीं करि युद्ध मारवी बळ राम प्रभु त्या तमा रवी^{५१}
 स्व-पर-क्षय-हेतु युद्ध तें कटु केलें चिरकाळ उद्धतें
 बहु ज्यांत शिरोल्ला-कर्तन त्रिदशाऽगण्य-कबंध-नर्तन^{५२}
 पति रिक्त करूनि राहिल्या शतशः शोभित-सिंधु वाहिल्या
 क्षितिनें भयदा नसाहिल्या असरीनीं^{५३} न नीट पाहिल्या^{५४}
 घननाद करूनियां पण प्रभु जे दुर्जय राम लक्ष्मण
 अहिपाश-निबद्ध ते करी सगळ-श्री-धृति-बुद्धिही हरी^{५५}
 वदवे न तसीहि शोचितें त्रिजटा त्या घन होय शोचितें

१ मोठ्या हातानें. २ रजोगुणाच्चाजोपाश तोच नाशकरणास.
 ३ कलहाम. ४ ज्वाळेंतें. ५ भीतनाहीस. + महा-तपें-
 मोठ्यातपश्चर्येनें. ++ गरुडास. # शोककरी.

श्रीप्रियरामायण.

(३२१)

करि पत्रिप सुक्त बोधसा कथि शब्दंत सकीर्ति हो धसा ५३
मग जागविला महाबलें घटकर्ण स्वजया महारवळें
कटका गट काळसा करी सुगळा मोहूनि संगरीं धरी ५४
परतोनि पुरींत जों शिरे म्हणुती त्या सर-काळ होसि रे
तंव सावध होय तो हेरी हरि तल्ली-विजयासि मोहरी ५५
फिरला शिरला बळांत कोपें गमलें केवळ तें त्यासि सोपें
भज पाद शिर प्रभु स्वरोपें हैरि शोभे अरि धूमकेतु-लोपे ५६
करि शोक दशास्य सोदरे-क्षय होतां धरि फार तो दरे
मग कुंभ-निकुंभ कोपले बहु तनंदन तेहि लोपले ५७
त्रिशिरा अतिकायही खिजे दशकंठात्मज संगरीं निजे
सुत देव-नरांतकादिजे बहु त्यांच्या रुधिरें धरा भिजे ५८
तपले खपले न राहिले प्रिय मोठे भट-भंग पाहिले
घननाद कृती तथापि त्या स्वजयाचीच कथी कथा पित्या
प्रभु लक्ष्मण सैन्यही खिळी अतिमूर्च्छा सकळासही गिळी
स्थळ कक्षप दूर जाणवी अति-दिव्योषधि शीघ्र आणवी ६०
मरुदात्मज तो उडे जवें यश अत्युद्धत दारववी नवें
वदले सर साधु मर्त्य गा हरि कैलास-समीपवर्त्यगा ६१
दुत ओषधि-शृंग आणिलें व्यसन क्षिप्र समूळ रयाणिलें
परतूनि तसेंचि पाविलें बळ सेश स्वनुतीस लाविलें ६२
विधि शर्व सदार मानवे स्तव ती गाय सदा रमा नवे
उपकार-भरार्त-तो लवे प्रभु कीं हा गिरिसीं न तोलवे ६३
प्रभुची धरि सुग्धभाव धी खळ माया-जनकात्मजा वधी
करि लक्ष्मण नल्लया रणीं पुरवी वासव-दृष्टि-पारणीं ६४

१ गरुड. २ वानर (सुग्रीव) ३ हरण करी ४ स्व-रोपें-
आपल्याबाणाजें. ५ बंधूचानाश. ६ भय. ७ कैलास
च्या समीप असणाऱ्या दोणागिरीला.

सत-शोक-दवांत भाजला क्षिति-कन्या-हननान लाजला
 सदात्म्य सपार्थ वारित्या कर-गो-ब्राम्हण-साधु मारित्या६५
 चतुरंग-बलाभिला भरी बुडवाया रघुनायका अरी
 प्रभ-मार्गण-कुंभजापुरे नजसें कक्ष दवापुढें तुरे ६६
 भट घे जड वासवासजे समरा सेबुनि आसवा सजे
 म्हणवी बहु हाय कोपवी कपि भी यत्वर-सायका पवी६७
 प्रियसूत्ररिचें स्वशक्तिनें दशकंदें भ्रम-हान-भक्तिनें
 समरीं मग वत्स भेदिलें भय भारी भगवत्सभे दिलें ६८
 नग-शृंग पुन्हाहि तो दया-कर आणी प्रभ-च्या हितोदया
 प्रभुतें भजनें करी रिणी गणि त्या भक्ति निजा शरीरिणी६९
 कलहा बळ-हानि-कारणा करि वाटे खळ हा निकारणा
 निरया चिर'या नजावया यश दे आत्म-पदा भजावया७०
 भगवान् हरिच्या रथींचदे बहु कोपें अरि मानसीं कदे
 वचके हरिला न वारण विदश प्रेक्षिति हा नवा रण ७१
 दिन सप्तक जाय संततें समरें अद्भुत गाति संत ते
 तुटलीं फुटलीं पुन्हा शिरें प्रभ चिंतेंत म्हणे मना शिरें७२
 प्रभनें समरेंत सोडित्या विशिखाच्या अरि तापला शतें
 धरि रूप मधूंत होय जें कुसुमाहीं धरितां पलाश ते ७३
 रविचें हृदय स्वयें कथी घटजन्मा प्रभ तो तया जपे
 रवि-दत्त-वरें परा मर्था दुहिणास्यें उर भेदितो खपे ७४
 अरि होय पसक वासवाहे शुभ वेळा निववी रमारणातें
 स्तवि कीर्ति बरा सवास वाहे मन दे या शिव वीर-मारुणातें७५
 परमोत्सव होय देव लोकीं नरलोकीं भुजगांचियाहि ओकीं
 विजगद्रिपु मारिलाचि तो कीं प्रभुची दृष्टिजगांजसीच तोकीं

श्रीप्रियरामायण-

(३२३)

स्फुर-दुंदुभि तोचि मेघ गाजे बहु वीणा-सुरजादि बाद्य बाजे
 अजितीं वर पुष्पवृष्टि साजे सुनि गातां गणिकागणीं न लाजे ७७
 मधुरस्वर नैकरागजाती क्षम गंधर्व रघुन्तमासि गाती
 हिम मंद स्फुग्ंध वायु वाहे स्तवितां न द्विज-देव वृंद राहे ७८
 जय राघव राम रावणारे म्हणती तूं हि सुधन्य रावणा रे
 प्रभुजी भय-दून-पार्वणा रे स्वचरा हो गतिपूज्य पावणारे ७९
 करवी बरवी क्रिया तशाची बहु चाड प्रभुला सदा यशाची
 नरुचे स्वकृपा कथा पिशाला प्रभु दे सद्गतिची तथापि शाळा ८०
 प्रभुच्या वचनें दशास्य-भार्या समजावी कळवूनि तस्य आर्या
 शुधि बुद्धि विभीषण स्वतापा शमवी गाउनि राघव-प्रतापा ८१
 मग राम पुन्हा करी दया त्वरित प्रेरुनि लक्ष्मणा तथा
 विधिनें विनयाळ्याया या बसवी राज्यपदीं कृताभया ८२
 शिखि-दिव्य नता पतिव्रता करि पाहेच नताप तिब्रता
 स्तविती स्फुर सर्व दास ती मिरवी श्री यश सर्वदा सती ८३
 सुर-राज-मते पराक्त-नाते दिधली भेटि अजा परा सुनाते
 चिर राज्य करून ते जगाते वर दे जें तव बाहुनेज गाते ८४
 भरतीं भरत-प्रसूवरी प्रभुची नित्य असा दया बरी
 विनवी रघुवीर यापरी प्रिय ते मान्य करुनि तो करी ८५
 मित ज्याहुनि सिंधु-सैकत प्रभुचे ते गुण गात ऐकत
 स्वपदा नृपजाय तो महें सुविमानें यशगाय सोम हें ८६
 बदला जगदीश देवराया मृत कीशर्क्ष उठोत दे वरा या
 भजनार्थ पुन्हा सजी वसारे म्हणती ने भजनीं सजीव सारे ८७
 परभु पति-आग्रहें प्रभूते विनवी पूजन घ्यावया प्रभूते
 कथित्या सुगळास पूज्य पूजा मम हे जे दिधली सुकीर्ति भूजा

१ संसारानें तापलेल्यांस पवित्र करणान्या. २ समुद्राचें वाळवंट. ३ वि
 भीषण. ४ रामाते. ५ पुष्कळें. + येथ प्राप्ता करितांपा घेतला आहे.

भरता भर तापवी महीचा गमला भोगचि भोगला अहीचा
 दुत भेटिव तोचि बंधु आधीं बहु मयूजन हेंचि हेंचि साधीं ८९
 सबळासुगळापुजूनि भावें बदला स्वामिस पुष्पकीं बसावें
 प्रफल्यासि म्हणे तव-प्रभावे जय हा मत्सह बा तुवां असावें ९०
 ससुकेंठ ससाधु-निष्कलंका-पति* अंकीं बसवूनि निष्कलंका
 प्रभु पुष्पक शोभवी शतातें सुगतींच्या धरि दानि वीशता तें ९१
 शतयोजन भव्य सेतु पाहे क्षिति-कन्या क्षण चित्रसीच राहे
 प्रभु साधु-समागम-स्थळातें कळवी जेंवि तृषार्तिहृज्जळातें ९२
 म्हणती यतिज्या दयाघनाशें विझवा दुःसह-कर्म-दाव तारा
 मुदिता बहुत्या भयाघनाशें नमि तारा नन-शर्मदावतारा ९३
 मज हा विरहान दत्त-कंपा सनि आतां सुरव-हेतु तीच पंपा
 कळवी शबरी मतंगशिष्या प्रभु ज्याचें यश दे प्रकंप तिष्या
 कळवूनि कबंध-वृत्त मोदा प्रभु दे त्याहुनि दारववूनि गोदा
 बदला सति हे पहावि शाळा रुचिरा पंचवटी महाविशाळा ९५
 भरिलीं नयनें जटायु-तातें मजला पाहुनि ज्या जटा-युतातें
 त्यजिले असुहित्वदर्शजेंणें महिचें तद्दृष्ट हा विलोक लेणे ९६
 घटजादि-महीसराश्रमातें प्रभु दावी कळवी पराक्रमातें
 मग दारववि चित्रकूट अंगा करि रोमांचित दारववूनि गंगा ९७
 दयितेसह वंदि रावणारी निसजी सर्वजगास पावणारी
 भरता प्रति मारुतीस धाडी सुनि पादाब्जरजें नमूनि झाडी ९८
 निबवी घनसा सरव्या गुहास प्रभु आणी बहु तन्मुखीं सुहास
 भरता बहु तापल्यास मोर दुत येतां करि आपल्या समोर ९९
 सुरववी गुरुमातृ-मंत्रि-पौर प्रकटी सद्यश शंसु-हास-गौर
 अभिषेक करूनि घे रवीतें यश दे जें जग सर्व घेरवी तें १००

१ देहचि. २ तृषा-आर्ति-हृत्-जळ-तृषेची पीडादूरकरणाच्या
 उदकातें. ३ कलियुगा. ४ यशेंकरूनव्यापी. ५ वि-ईशता-गुरु
 उपाणा. ६ भय-अघ-नाशें-भयरूपपापनाशेंकरून.

श्रीप्रियरामायण.

(३२५)

पहिल्याचिं भजे नृपासना तें वरि कीर्त्यर्थ महाकृपासनातें
 धरि भोग गुणा नवा नरांचा प्रभुराज्यांत उणा न वानरांचा १०१
 बहु देन कधींच जें मिळालें त्रिजगीं तें सुख वासवा सवास
 प्रभुराज्य म्हणे यशास माझ्या चिर मोक्षा मुख वासवासवास
 बहु पुत्रवती तयांत पुत्र त्रिजगीं एकचि अंजना भाला वी १
 निगम-स्तुतही स्तवाजयाच्या निजजिव्हेप्रति कंजनाभ लावी
 कथि हा गुण भव्य साद देती स्मर सादास सदा निकाम म्हणी १०४
 करि पाहुनि राम कीर्तिरूपा सुरसादास सदा निकाम म्हणी १०४
 सरमा-धवजो नमी पदें त्या परमा राम दया प्रभाव दावी
 न रमापतिसा दयालु कोणी परमा या प्रभुची प्रभा वदावी
 रामवी वमवी कुवासनेला रमवी धी गमवी स्वभक्ति भारी
 धरवी बरवीच रीति नाम स्मरवी हा करवी प्रणाम तारी १०६
 सकलांसि सु-लोक-वास तुल्य-प्रिय-कर्ता प्रभु रामदेवदेहा
 बहु मोह तयांचिया विरागा रुचिरा पाहुनि कामदेव देवा १०७
 प्रभुच्या चरणीं मयूर भावें प्रिय रामायण हें नमूनि वाहे
 यश हेंचि स्खे सदैव गावें स्थिरता याचि रसीं मनास आहें १०८
 प्रभु-कीर्तन या करी कवीचें मद्यागायम लाविना शयाला
 म्हणतें यश हें नसे सदा जो सदा गाय मला विनाश आला

समाप्त.

मत्तमयूररामायण.

श्रीचा भर्ता दिव्यभूपात्मज झाला

१ स्तुति. २ उचडा. ३ प्रसवे. ४ वाल्मीकि. ५ विभी-
 षण. ६ दिक-रथ-भूप-आत्मज-द्वारधराचापुत्र.

कोसल्येच्या तो उदराला प्रभु आला
 त्याला ज्ञाता तात जगत्तारक नाम
 स्थापी प्रेमें राम असें सत्-सरव-धाम १
 कैकेयीच्या नंदन झाला प्रभु अंशें
 केला भूषा तो भरत श्रीरविबंधें
 दोघे भव्या पात्र कमित्रा-कृत तेज्या
 नाहीं सीमा लक्ष्मण शत्रुघ्नहि तेजा २
 वेदीं शास्त्रीं सर्व वसिष्ठें पटवीलें
 तेजें माथां साधु-सभेच्या चटवीलें
 विश्वामित्रें साऽनुज राम प्रभु नेला
 सर्वास्त्रज्ञ स्वाध्वर-रक्षा-क्षम केला ३
 यज्ञ-ध्वंसीं जे रत ते राक्षस मारी
 पाद-स्पर्शें राम अहल्येप्रति तारी
 लीलेनेंवि त्र्यंबक-चाप प्रभु मोडी
 सीता कन्या जी जनकाची तिसजोडी ४
 चौघांचेही भव्य विवाहोत्सव झाले
 आलें तेथें जे जन ते सर्वहि धाले
 भ्याले ते जे राक्षस जे घालिति घाले
 व्यालेशादि प्राज्य यशःसद्रस प्याले ५
 क्षत्रोत्तराति त्र्यंबकशिष्य स्मय सोडी
 श्रीरामातें जाणुनि तखें कर जोडी
 दाबी लोकीं शुद्ध-यशीं फारवि गोडी
 कैकेयीचें चित्त न भू घेउनि मोडी ६
 जें ताताचें सत्य त्यातें प्रभु रक्षी

मत्तमयूररामायणः (३२७)

राज्य त्यागी बल्कल घे वन्यहि भक्षी
 सीता भ्वाता घेउनि गेला वनवासा ७
 राहे शैलीं पर्णगृहीं तो न नवासा
 शोकें मेला तात कळे हें परतो न
 भ्वात्याच्याहि प्रेमगुणें ये परतो न
 कैकेयीचा पुत्रहि देहादि न पाहे
 नंदिग्रामीं बल्क-जटा-बाहुनि राहे ८
 अत्र्यादि श्री-कुंभज-पर्यंत महर्षी
 वंदी झाले ते मुनि ज्या तात महर्षी
 ताताचा जो गृध्र सरवा त्या सरव दे हा
 सेवी प्रेमें पंचवटी तच्छेदगेहा ९
 आर्याज्ञेनें लक्ष्मण नासा श्रुति दंडी
 दुःशीलखें शूर्पणखेतें प्रभु दंडी
 रक्षःसेना मारवि ती दुर्मेति चंडी
 चार्ता झाली वैरिजनीं कंबळ थंडी १०
 रक्षोराज स्वर्ण-कुरंग दुत बाडी
 त्या नाथासीं भूजनिसीं अंतर पाडी
 ने सीतेतें तो खळ गृध्रासहि मारी
 दे शोकघ्ना शोक करे द्वाऽहित भारी ११
 शून्या पाहे स्वच्छंद-शाला बहु शोधी
 हा हा बोलै लक्ष्मण नानापरि बोधी
 शोकीं शोक प्राप्त दुजा दारुण होय
 प्रेमें धैर्य दे परि गृध्रा प्रभु तोय १२
 अत्यंतोया राम कबंधा मग मारी

१ अरण्योत्पन्नफलादिकहि. २ राम- ३ भारताच्याहि. ४ तत्
 छंद-गेह- पंचवटींतील पर्णकुटिकेला ५ सीतेसीं.

बारी शापा जेविं विराधा प्रभु तारी	
भेटे श्रीचा नाथ तपश्री- कबरीतें	
पूजा चे दे सद्गति भक्ताशबरीतें	१३
पावे पूर्वीं साऽनुज लोकेद्वर पंपा	
तीच्या तीरीं आठबुनि श्री मग कंपा	
भेटे आधीं मारुति सज्ञ प्रिय- वक्ता	
तो सयीवा भेटवि रामा हित- भक्ता	१४
एकें उयें भेटुनि बाणें उर वाळी	
मारी राम श्रीश सुकंठा कुरवाळी	
दे कीर्तीचें राज्य तथा तो कपि बोध	
प्रेषी श्रीचा शीघ्र करायास्तव बोध	१५
संपाती दे सांगुनि लंघी जलधीतें	
दोधी लंका मारुति मोही खळ धीतें	
श्री धिक्कारी दिव्यदनातें कपि पाहे	
रोमांचातें तो निजदेहीं कवि पाहे	१६
श्रीतें भेटे देवुनि सुद्रा हरि शोका	
ती वाताच्या दे निज चूडामणि तोंका	
वृक्ष ध्वंसी रावण पुत्रा वधि अक्षा	
मेघध्वाना सांपडला संगर-दक्षा	१७
राजापासीं बांधुनि नेला कपि हांसे	
सवंगींचे केवळ मानी तृण फांसे	
संकोचातें सोडुनियां जे कळ भावी	
दुष्कर्माचे बोलुनि तो स्पष्ट चि दावी	१८

१ सुग्रीवांस. २ वानरांचें. ३ बालका (मारुतिला) ४ इंद्राजिता. + परस्परचें वैमनस्यहोण्यास प्रथमतः जो कळीउत्पन्न होतोनी.

मत्तमयूररामायण

(३२९)

कोपें बोले रावण तो या अतितुच्छा
 दंडा, याच्या दीस करा सत्वर तुच्छा
 लोंगूळातें पेटवितां क्षिप्र उडाला
 भंगी रक्षो- वीर-बळा जेविं कुडाला १९
 लंकेची तो कीडा मुहूर्ते करि होळी
 हा हा बोले रावण कोपें कर चोळी
 श्रीरामातें भेटुनि चूडामणि दे हा
 भेटे राम श्रेयचि याच्या गणि देहा २०
 शत्रूच्छेदा राम निघाला अतितेजा
 उत्साहातें देति कपींचे पनि ते ज्या
 पौधोधीच्या उत्तर- तीरा अज पावे
 ज्याचे पाय त्यागुनि सर्वस्व जपावे २१
 ज्याची धर्मी धी अतुजन्मा हित-वक्ता
 जो त्या त्यागी रावण धिक्कारुनि भक्ता
 दाव- यस्ता सोडुनियां जेविं अरण्या
 यावें तैसा ये नैमि तो विश्व-दारण्या २२
 त्या दे लंका-राज्य नमस्कार- परा हा
 लावी दात्या राम म्हणायास परा हा
 भेटे सिंधु प्रार्थुनि तो बांधवि सेतु
 प्राज्या घाला मोह तराया पर हेतु २३
 पावे सेना-सिंधु तथा सिंधु-तटाला
 लेखी बाजी तो न परा सैन्य-तटाला
 प्रारंभींच प्रेक्षुनि दुष्टाप्रति ताडी
 राजा रवालीं तन्मुकुटा त्यासहि पाडी २४
 श्रीरामाचें मस्तक-घाप भ्रमवाया

दावी श्रीतें घालुनि शोकीं श्रमवाया
तीतें सांगे भेटुनि भक्ता सरमा या
महाक्यातें जाण खरें हे परे- माया २९

राम प्रेमी वालिज जो अंगद दून
क्षोभे मंत्रें त्या मळधी रावण- भूत
प्राप्तादातें भंगुनि मारी धरित्यातें
हा घोकाया लावि जयें जं अरि त्यातें २६

झालीं भारी राक्षस- कीशांसह युद्धें
कुद्धें सैन्यें राम करी मारुनि शुद्धें
मेघध्वान व्याळमयो ग्राह्युतपाश
क्रोधें घाली वांछुनि सीता-पति- नाश २७

सीता पाहे हाय बंदें तां सरिध धोका
नाहीं सांगे हें विजटा त्या हरि शोका
तोंक्ष्ये केले पाश-विमुक्त प्रभु दोषे
पूर्ण प्रेमें श्रीपतिच्या सद्यश तो घे २८

सीता-भर्ता स्वाश्रित-सर्वस्कर-हर्ता
न्यायें वर्ता जो म्हणता पद्मज कर्ता
मारी मत्ता त्या घटकर्ण कपि-काळा
व्याळा जेसा ताक्ष्य जया दे यम टाळा २९

ब्रम्हाच्यातें चोळुनि सर्वोसहि ताडी
मेघध्वान व्याकुळ रामासहि पाडी
तेव्हां आणी मारुति ओषध्यऽग-भृंगा
त्या स्वामी दे श्री निज-पदांऽबुज-भृंगा ३०
माया-श्रीतें मारि खल क्षिप्र फलाचा

१ मामविशेष (विभीषणस्थी) २ रात्रूवेंकपट. ३ व्याल-मय-
उग्र-अद्भुत-पाश-सर्पमयभयंकर अद्भुतपाश. ४ गरुडें. ५ प्राप्त
झालेल्या संकटाचा संबंध बांधीन देतां जें रहाणें तो.

मत्तमयूररामायणः

(३३१)

तत्वे मेघध्यान नलक्षि प्रफला या
 सांगे भेद स्वस्थ करी सुर्वहि रवेदी
 छेदी त्याचा लक्ष्मण मूर्धा स्तवि भेदी ३१
 सीता-घाता जाय धस्तुनि प्रखरासी
 कुद्धा बारी त्याहि सपार्श्व प्रखरासी
 धाडी सेना पुष्कळ रामास वधाया
 धी कैची या कीं वरि कामोसव धाया ३२
 मारी सारी राम सुहूर्ते अरि-सेना
 मोटा रवोटा साम-कथाही परिसेना
 खुद्द कुद्द-स्वांत करी आपण ज्याला
 नाही कांही भी नवळे हा पणज्याला ३३
 सौमित्रीच्या शक्ति उरीं रावण हाणी
 तेव्हांही तें मारुति शृंग दुत आणी
 शक प्रेषी स्यंदन हा त्यावर वेधे
 आशीर्वाद श्रीश मुनीचे बरवे घे ३४
 तो ससाहोरात्र-मिते संतत काळें
 केला प्रंत क्रव्यभुगीश क्षितिपाळें
 तेव्हां देव ब्राम्हण आनंदित झाले
 आले होते जे यश ते सेवुनि धाले ३५
 वाद्यें नृत्यें सस्तवनें सस्वर-गानें
 श्रीरामानें सूचविली स्वस्वैरगानें
 जो लीलेनें सर्व-जगा देव विनो या
 तो दिक्कंठा बंधुकरें देववि नोया ३६

१ मस्तक. २ काम-आसव-कामरूपमयः. ३ क्रोधयुक्तः
 तः करणज्याचें असा. ४ ब्रम्हदेवाला. ५ क्रव्य-भुक्-ईश-मां
 सभाक्षक जे राक्षस त्यांचा स्वामी रावण तो. ६ स्व-स्वः अग-स्वकीयां वाक
 ल्पवृक्ष असा. ७ सात दिवस रात्रि प्रमाण ज्याला अशा ८ काळवादाचें विशेषण
 + तीक्ष्णरज्जु. ३३ राम.

लंका त्याच्या बंधुसिं दे आणवि सीता
 तीरुद्धाही दिव्य करी लौकिक-भीता
 भेटे राजा दिग्गज त्यातें प्रभु वंदी
 ज्याचे देव ब्रम्ह-शिवेंद्रादिक बंदी ३७
 युद्धां मेले जें उठवी तें कपि-चक्र
 श्रीशं केला भव्य-यशो-भाजन शक्र
 स्थायी राजे मानुज आधीं मग राम
 श्रीमान् बेसे पुष्पक्यानीं सूर्य-धाम ३८
 श्रीतें दावी युद्धमही, सेतु-पथा या
 वर्णां लागे सर्व वियोगार्ति कथाया
 किष्किंधेतें पाहुनि मागे वर राणी
 रामाज्ञेनें कीशप तारेप्रति आणी ३९
 पंपा दावी त्यावरि लोकेश बरींची
 वर्णां रीति प्रेमळता त्या शचरीची
 दावी गोदा पंचवटी गृध्रवटातें
 पावे हर्षे देव-नदी-भव्य-नटातें ४०
 राम प्रेमी वायुसुतातें कळवाया
 त्याच्या वृंका स्वागम-तोषे पळवाया
 मोही विश्व-प्राण-सुताला भरताची
 रीति श्रेष्ठा राम-कथा-लाभ-रताची ४१
 वंदी प्रेमें राम भरदाजसुनीतें,
 यत्कीर्तीसीं सूर्य रुचे देव-धुनीतें
 कोसल्येचा वासर तेथें सुत राहे
 संघां केली त्याचि म्हणे वा सुतग हे ४२

मत्तमयूररामायण.

(३३३)

भेदे विश्लेषाति-विपद्भीत-गुहाते
 वाटे स्पर्शे तो स्वरवगा रीतेगु हाते
 कैकेयीचा पुत्र खरा चातकसा हो ४३
 राम श्रीमान् मेघ मूणों चात कसा हो
 स्वामी जाणें पावक-कुंडीं भरतातें
 भेदे उक्त-स्वाध्वि काळीं भरता तें
 त्याच्या माथां देवविला जो भर तातें
 तो घे दे जें इष्ट यशो-लाभरतातें ४४
 जो साकेतीं जीव खरा तो सुरववासी
 याच्या भाग्या ब्रम्हसभेचा सुरव वासी
 भक्ति-ज्ञानें राज्यधि सद्या पिकवी तें
 गातां देतें सद्यश अद्यापि कवीतें ४५
 श्रीरामाच्या सत्कीर्तनें जो गातो
 होतो सुक्ति-प्राज्य-प्रेमाजोगा तो
 भक्ति-ज्ञानें वाताऽपत्या दे वाहे
 अंकीं ठावी रीति श्रेष्ठा देवा हे ४६
 श्रीरामाच्या पाद-सरोजावरि भावें
 कैले दासं अर्पित रामायण-नावें
 हें सच्चित्ता मत्तमयूर दुत यावें
 वाटावें कां न प्रभुतें लक्ष्मि गावें ४७

समाप्त.

श्रीरमणीयरामायण.

श्रीश्रीं कराया यशें धन्य विश्वास ज्यास क्षुनिब्राम्हणाचाचि विश्वास
 केला अजाचा सुत क्षीप तो तात कीं सर्व दिक्कठ-संवस्त होतात१
 श्री-कोसलेशात्मजा-पुत्र तो राम ये केकयाच्या तनूजोदरा धर्म
 त्या तात ठेवी स्व-सच्चित्त-विश्राम आधीं भ मध्ये र अंतीं त हें नाम२
 जी दिग्ध-स्त्री सुमित्रा तिला होय तो लक्ष्मण स्वायजाची धरी सोय
 रात्रुघ्न तैसाचि राहों नदे खेद चारी जगत्पूज्य झाले जसे वेद ३
 केले वसिष्ठें द्विज ज्ञान वेदांत तें तोंचि ये जों न आले नवे दांत
 जाणे महानंद तो देवपुत्रास ज्याचें षडुमीसही दे वपुत्रास ४
 जों भूप चित्तांत चिंती विवाहास तों गांधिचा पुत्र मागे विवाहास
 यज्ञाऽयना ने पथीं दे तथा अस्त्र शीतातपार्तास द्यावें जसें वस्त्र ५
 जी ताटका मार्ग रोधी तिच्या बाण वेगें उरीं राम हाणी हरि प्राण
 सिद्धाश्रमी जाय रक्षो-बळा हाच हें बोलवी त्या ज्या सत्सभा गाय ६
 नाडीं अहल्यामतीच्या महाशाप बोदूनि मोडी उमांजानिचा चाप
 सीता-मनींचा निवारी क्षणें ताप दे भार्गवा गांतिजी संहरी पाप ७
 सोडुनि राज्यास जावें अरण्यास माता म्हणे आवडें तें शरण्यास
 वेली निघे लक्ष्मणा त्या हि सीतेस घेऊनियां राम विश्रुष-भीतेस ८
 झाले श्रीमं लोक यां नावरे शोक संपन्न जें ओकें तें मासलें ओकें
 भेटे गुहाला रडे तो जसा सुग्ध मागे वळायाजटा जे धवा दुग्ध ९
 रामें भरद्वाज केला सुखी फार तो चित्रकूटाद्रिही तापसाधार
 शोकेंचि सोडी धरेंचा धणी काय निंदी प्रसूतें स्वयें सत्सभा राय १०
 संस्कारुनि क्षोणिच्या पाळका तोंय दे राम-पादोबुजीं भृंग तो होय

१ नामविशेष (राजा) त्याचा - २ वि-वाह-गरुडावर वसून जाणाऱ्यास -

३ महादेवाचा - ४ बल्कले धारण करणारा - ५ विद्योगाला ज्याले लीस -

६ गृह - ७ वांति - ८ दवारथ - ९ देह - १० मातेतें (केकईते) ११ भ

रत - + पृथ्वीपति (दशरथ) तो - † तेज (भरतरूप) ‡ काम,

कोप, लोभ, मोह, मद, मत्सर यांसहि.

श्रीरमणीयरामायण.

(३३५)

घे पादुका आग्रहें तो फिरे भक्त झाला न त्या दुर्लभांही परीं सक्त ११
अत्रीस भेटे प्रसु ज्ञानि-गीतेस दे तस्त्रिया अंगरागादि सीतेस
स्वर्गास धाडी विराधा रहायास कीं देखवेना निराधार ही यास १२
श्रीदंडकारण्य जें या पवित्रास होते निषेधूनि निष्पाप वित्रास
ते बाणभंगादि भेटूनियां सर्व केले त्यां स्वर्गही भासला स्वर्ग १३
ज्याचा तपश्री-प्रियेसीं सदा रास तो कुंभभू साधु पूजी सदा रास
दे विष्णु तो हा दशास्यादि भंगास जो मोह नाशार्थ दे आत्म-संगास
भेटे पित्याचा सरवा गृध्र जो त्यास तत्प्रेम-हर्म्याचिया भव्य-जोत्यास
त्याच्या विचारेंचि गादावरी तीर पावूनि तेथें वसे तो महावीर १५
राहे वसायाम अन्यत्र आस्था न पाहे वरें पंचवत्याख्य हा स्थान
सौमित्रिनें पणशाळा बरी घोर केली वसे तींत विश्वाहिचा दोर
पावे कुधी रावणाची स्वसा दंड मेला रघर क्रूरकर्मा महाचंड
गेकूनि झाले तपस्वी मनीं थंड शोधी जनस्थान मांडूनि तें बंड १७
ती दुर्दशा स्व-स्वसेची महा माय पाहे जळे फार कोपे म्हणे हाय
मायाभूते तीं कंड तीन तळाळ आधीं करी तो हरी श्रीस सळाळ
पासे शिखा प्राशितो या तुपा सून ती सांडवी गृध्र तो यातुं पासून
तत्पक्ष रवटें दशरथ तोडून ने विश्व मानेसि दुष्कीर्ति जोडून १९
सीता पूर्वंगांत राकी अलंकार हा राम हा नाथ ऐसें म्हणे फार
ठेवी अशोकी वनीं तीस लंकेत नष्टायु दिक्कंठ तो धीन शंकेत २०
सौमित्रि सीतेक्त सांगे म्हणे हाय शोके रघूंचा स्तते जाहि तो राय
धांवूनि ये स्वोटजा पांच सा कोस मोहां बुडे राम पाहूनि तें ओस
पाहे प्रियेचा करीतां वनीं शोध मूर्छाकुळा तात-मिवा महाबोध
पाजी तया तोय तैराहि शोकांत तो को तगेना सुबाद तिलोकांत

१ विराध- २ रामास- ३ सेवून- ४ शारभंगादि- ५ हस्व, टेंग
णा- ६ त्याच्या प्रेमरूप गृहाच्या- ७ मोठ्याचोथ-यास- ८ विश्व
सर्पचा- ९ भगिनी, (रूपपरवा)- १० राक्षसापांसून- + बंद
नाची उडी इत्यादि- :: तपश्रीरूपस्त्रीसी- ++ कीडा-

सीतेसि शोधित जातां धरी घोर केली कबंधीं कृपा श्रीवरं थीर
 धन्या मंतर्गर्षि-शिष्या वनीं होय सेबूनियां क्षालुनि श्रीपदे तोय२३
 पंपा-तटीं हो वदे आठवी रत्न सोमिनि सांखीं करावा म्हणे यत्न
 सूर्यात्मजासीं हनुमान् करी भेट तत्सरव्य तें जेविं सिंधूदरीं बेट२४
 दावी अलंकार सुग्रीव दे हर्ष तद्दर्शना राम मानी सुधा-वर्ष
 वाळीस एकेचि बाणें वधीं प्राज्य दे त्या सुकंठासि तारादि तद्राज्य२५
 प्रेषी पहायासि सीतेसि तो कीरा व्याथा सरवा हृष्ट राम तिलाकीश
 सांगीतला गृध्रराजायजें शोध लंघी समुद्रा हनुमान् महायांध२६
 मास्तूनियां सिंहिकेतें तटा जाय लंकाधिदेवीस तो बोलवी हाथ
 शोधूनि लंका अशोकीं वनीं कीरा पाहे सीतेतें सुधेतें जसा वीर२७
 केला तिणें रावणाचा मनोभंग तेणें निवे वायुच्या सूतुचें अंग
 दिक्कंड जातोचि सुद्रा तिला थीर अर्षी कथी वृत्त तो वादवी धारि२८
 आनंद त्या वायुजाचा निवेदीन तत्काळ अत्यंत जैमा निवे दीन
 पावूनियां वांछिना संनिधानास त्याच्याहि भाग्योदधें संनिधानास२९
 चूडामणी दे कथी भव्य संदेश या न्या मला शीघ्र मास्तूनि मंदेश
 वंदी निघे साधु पावे प्रभा वायु-सा तो हरी वृक्ष भव्य-प्रभावायु३०
 मारी रणीं नास भक्कोटि कैकीचा सर्पत जैसा तसा तो टिके कीरा
 गांठी दशास्यात्मजन्मा महादक्ष तो मारिला वायुच्या नंदनें अक्ष३१
 कीराऽग्नित्या सैन्य-कक्षासि चाटून तो सांपडे मेघनादासि दाटून
 हर्षूनि नेला सभेमाजि बांधून तो बोलती दुष्ट खावा न रांधून३२
 हाणूनि वाग्बाण दिक्कंड-ममंति बोले तदज्ञानजें नीति-धर्मति
 दूषी तदभ्यास जो पापकर्मति देवर्षि-धी तो करी मग्न शर्मति३३
 पाहे वधाच्या तथा तो जसा मृत तदंधु बोले नव्हे वध्य कीं दूत.
 दिक्कंड याचें म्हणे पेटवा पुच्छ लंकेंत ताडीत हा हिंडवा तुच्छ३४

श्रीरमणीयरामायण. (३३७)

तेसेंच आरंभितां त्या खळांहीन झाला महाकोतुकी तो कळाहीन
 पोळी पळामाजि चोळी अरि-बात होळी पुरी होय-चोळी कुधी हात
 एवं दशास्योय-गर्वादि भंगून वेगें करी तो मना हीन पंगून
 लंघूनियां दुस्तराब्धीस येवून देवास दे हर्ष ती रघूण देवून ३६
 संप्रम आलिंगिला श्रीवरें दूत केला महाधन्य झाला महापूत
 मानी तथा सूपकारा महाभार वानी महोदार ऐसें वदे सार ३७
 संगें असंख्यात घेऊनिया वीर पाहे प्रभून्तंस पाथोधिचें तीर
 तो या शरण्यास वंदी निवेदून तापा दशास्योऽनुजन्मा निवेदून ३८
 त्या राज्य तत्काळ दे राक्षसांचें न अस्त्रां मृण श्रीनदीतेंचि सांचेन
 सेना समुद्री तराया करी सेतु पापार्णवीहि प्रजा-शुद्धिचा हेतु ३९
 त्यातें दशास्यानुजन्मा धरी पार जाऊनि सोडी चरांतें दयाधार
 ते वर्णिती सैन्य-संख्या महा-योध-नामादि दिक्कंठ ऐके करी-कीध
 सीतेसि दिक्कंठ दावी शिरश्चाप माया न जाणूनि पावे सती ताप
 होता जरी गोपुराचीं कुधी दूर सोडी सुवेळाय कांपें उडे शूर ४१
 ताडी तथा सौरि कालाहिला वीरें तेंसा मृण धाक कालाहिला वीर
 सामर्थ राजा करी अंगदा दूत तो त्या मृण रे मदानें न तूं ऊत
 दे जानकी सर्व जातें सुधा राहु रे दुर्दशा-पात्र पीतां सुधा राहु
 इत्यादि ऐकूनि मारा मृण पुंड काळा वमं तुंड त्याचें जसें कुंड ४३
 जे झोबले मूढ ते अंगदानाच मेले जयें बोलिले अंगदा नाच
 युद्धां ग्रहस्तादि गेले लया योध मत्ता-गजांहीं हरीचा नव्हे गेध ४४
 धांवें करी जो लवें नागपा शांत भारी तथा काय हो नागपाशांत
 कुंभश्चवाही मधुघ्नापुटें काय ज्याचा मृण पर्वनातें कुटें काय ४५
 दुर्वासना-शल्य ज्याचें हरी नाम तो प्राकृतें काय शल्यें श्रीराम
 या मेघनादासही दे प्रभु ख्याति याच्या प्रसादेचि वातात्मजा गति

१ जाळी. २ स-उपकारा-उत्तमउपकारा. ३ संनत. ४ दूतांतें.

५ सूर्यपुत्र (स.श्रीय) ६ गरुड. ७ ज्याला. ८ गजेंद्रा. ९ कुं
 भकर्णहि. १० देह. + शत्रुसमुदाय. + विभीषण. + व्यर्थ.

* मधुघ्नाला मारणारा जो विष्णु त्यापुढें.

औषध्यगाचें महाशृंग रघाणून ताकाळ अत्यंत दूख नि आणून
 केले विशत्य प्रभू ते चमूयुक्त वातात्मजाच्या यशा वर्णिती सुक्त ४५
 होनां हि बंधु-प्रधानात्मज प्रेत सामाकडे तो न दिक्कंठ दे चेत
 घाली सती-कंठ-नाळीं रणीं घाय दे शकजितु सर्व-सेना-सुर्गाहाय
 माया असें जाणवी हर्ष न स्तोक दे कुंभकर्णीनृजन्मा हृष्ट शोक ४८
 श्रीलक्ष्मणें मारिला तो महानाय आनंद लोकचयीं ही न हा मोय ४९
 ज्येष्ठात्मजाच्या विनाशें म्हणें हाय दिक्कंठ सीतसि मारावया जाय
 त्या शापिती आठ वीरा मरायास लोकेरा ती आठवी रामरायास ५०
 केला स्तुपार्थ प्रधानें बग बोध तो मारिला पुत्र-शोकार्त सकोध
 धाडी पुन्हा सुद गम-क्षया सैन्य तें ही मरं सर्व पावे पुरी दैन्य ५१
 घे सर्व सेना स्वयें होउनि कुट्ट दिक्कंधर क्रूर-कर्मा करी युद्ध
 पाडी रणीं लक्ष्मणा शक्तिनें वक्ष वेगें विदारुनि तो कापवी लक्ष ५२
 भंगी खळा शक्ति काडीं म्हणें हें ते राम प्रभूनें स गाती असे संत
 त्या काळजी होय काळाऽद्विचा दंत वाटे महाप्रमळा होतसे अंत ५३
 तें औषधी-क्षमाधराचें पुन्हा शृंग आणी जमा तारमाच्या रसा भृंग
 देतांचि दिव्यौषधीच्या रसें नस्य तेणें उटें क्षिप्र वर्षेजसें सस्य ५४
 श्रीगम-दिक्कंठ यांसीं महायुद्ध वाताऽर्क-भा होय बाण-व्रजें रुद्ध
 ते व्याघ्र-हस्ती-हरी श्येनसें कुद्ध यांचें यश स्त्री-रात्रीं दुसें शुद्ध ५५
 वृत्रात्रिच्या स्यंदनीं वेंमला राम संपूर्ण त्याचा कराया रणी काम
 तो यापुढें कुंभ पक्कापुढें आम तैसा गमे वर्णवेनाचि तें धाम ५६
 दोघांस ही जाहलें शोणितस्नान झालें भयेनिर्जरांचें सुख म्लान
 देखावया शंभु ये सोडुनि ध्यान सज्जान ही तज्जया निश्चय स्थान
 लोटे अहोरात्र तत्सतक स्पष्ट दोघेहि सुद्धीं न ने पावले कष्ट .

१ अत्य. २ सामावे. ३ कमलाच्या. ४ नाकामध्यें घाल
 पेंव ओढणें इत्यादि उपयोगी औषध तें. ५ उदकवृष्टीनें. ६ धान्य.
 ७ बाणाच्या समूहें. ८ रावण. ९ रामापुढें. १० तेज. + बिभीष
 ण. + खेदार्थी अव्यय. * चित्त.

श्रीरमणीयरामायण. (३३९)

सामर्थ्य झालें शरांचें गमे नष्ट रामास लोकेराही धाकले अष्ट५८
 एकैक सूर्धा दहादां असे राम तोडी शत क्षिप्रकारी घनश्याम
 झाले यथापूर्व तेव्हां करी राग खंडुनि हृत्पद्म पाडी शरीरोऽग९९
 तें दे यश स्वर्दिषद्वेक-कालाहि राम द्विजेन्द्रा दिवानायकालाहि
 जो जिष्णुचा सूत या मातलीलाहि काळाननीं द्विद्वेसू घातलीलाहि६०
 जें पीडितें यक्षनाथादि-सल्लक्ष तें मारितां वक्ष भेटूनि यां रक्ष
 जो आत्मचूकक्षदावाग्निदृक् दक्ष शास्ता स्वसखक्ष तो हर्षळा-यक्ष६१
 नानाविधोच्चस्वनें हर्ष दे वाद्य गमीं करी पुष्प-सदृश दे वाद्य
 गंधर्वराजेंहि तें गाडलें कृत्य देवांगनानीं हि केलें सुरवे नृत्य६२
 होतां द्विषद्वात कोंदे जगीं शीत वाहे गुणी वात धाकें खळ-वात
 झाले महोदार-राम-स्तव स्फोर वृत्तारिचे दार या सज्जयें गार६३
 त्या कुंभकेर्णानुजातें म्हणे राम मंदोदरीतें मिळो लवमुरवें साम
 जैसा तुझा नेविं माझाहि हा होय या शेवटींचें करीं कृत्य दंतोय६४
 संस्कारिला ज्येष्ठ त्या साधुनें नीट चिन्तीं न राहूं दिला लेशही बीट
 लंकापदीं स्थापवी राम सभ्यास धर्मीं नीचीं सहुणीं ज्यास अभ्यास
 होऊं नये स्थान लोकापवादास नाणूत नेत्रांत शोकाप वा दास
 या कारणें दिव्य देवीजसी काय हेमीं जिचा दीप्ति देवीजसी काय
 अज्ञांत सोडी गमे माणिका मीं न देवा त्यजी तें न कां आणिकाभान
 डोहीं करी काय धन्या सती रस नेती भवाब्धींत अन्यास तीरास६५
 स्वीकारिली श्रीहृताश्वेश्वराद्युक्ति मानूनि रामें जसी तज्जनें मुक्ति
 ते उठवी स्वामिच्या सेवना कीर्त पायूष वधूनि तो देव नाकीश६८
 दस्तुनि पाहों राके ज्या न कीर्त रा पाहे तथा शत्रुचा जानकी नारा
 बैसुनियां पुष्पकीं सेतु पाहून वर्णी प्रतापासि रोमांच वाहून६९
 भेटे दशास्यानुजन्मा सरवा वीर जेथें स्वयें राम तें दारववी तीर

१ भ्याले. २ शरीरवृक्ष. ३ शत्रुसेन्य. ४ राक्षस (रावण)

५ सरव. ६ पुष्कळ. ७ देह. ८ वानर. ९ इंद्र १० य
 म. + मस्तक. ११ नानाविध-उच्च-स्वन- नानाप्रकारचा उंचस्वरांचें
 १२ दुर्जनसमुदाय. १३ शोकाशु. १४ पार्वती. १५ कांति. १६ कीडा.

दावी स्कंदराधिया भेंटिचा गोत्रे वाळी-क्षयस्थान तो सकुन-स्तोत्र०
 वातात्मज-प्राप्तिचेंही तदा स्थान दावी स्वकांतेसि मोडी तदास्थान
 पंपा शबयश्चम श्रीसदावृन पीयूष पाडी सकुनं सदा ऊन ७१
 नामेचिजो वारितो शोक-बंधास सांगे स्वयं तारिल्या तो कबंधास
 गोदावरी-पंचवत्याश्चम-स्थान दावी कधी गृध्रपा जें दिलें दान ७२
 जीं कुंभज्जदिस्थळें दारववी तीस आश्चर्य दे कौतुकें लारव बीतीस
 तें अत्रिचें स्थान पाहे रसें मांय मानूनि लोकीं न माहेरसें मांय ७३
 तो चित्रकूटाद्रितें दारववी श्रीस सदृष्टि ज्या मक्षिका जेवि मिश्रीस
 अत्युत्सवें त्या नदावी प्रयागा न ते ऐकवीती तदा विप्र या गान ७४
 धाडुनियां दूत तोयस्वभावास जीवप्रद श्रीस होय स्वभावास
 संदेश हा त्या क्षधार्तास सुग्राम कीं त्या मिळे चातका वारिसुधास ७५
 वंदी भरद्वाज-पादांस मी राम ऐसें कधी स्वाननें आपलें नाम
 ठेवी स्वयें ठेववी देवरा शीस पायीं रमा त्यासि तों दे वराशीस ७६
 त्या ऐकवी भव्यभा साधुवादास तेजें म्हणे नव्य भासा धुवा दास
 लंकेवा कीर्तेंद्र झाला भला गार सोडुनये त्यास वाटे दला गार ७७
 घेऊनि आज्ञा वर श्रीश हषेनि वेगें निघे प्रेम-पीयूष वर्षेनि
 भक्तीं गुहीं भेट शुद्ध-स्वभावास दे होउनि स्नेहरुद्ध स्वभावास ७८
 आयुष्य वाटे विद्योगीं सरोज्यास भेटे तथां भातु जेसा सरोजांस
 कीं मेघ तो त्या मयूरास कीं सोम तो त्या चक्रोरांस दीनांस कीं सोम ७९
 श्रीराम-राज्याभिषेकोत्सवीं लोक झाले सुरवी सर्व गेला लया शोक
 अर्कोदय स्पष्ट तो देव ते लोक कीं राम तात स्वयें विश्व तें लोक ८०

समाप्त.

१ पर्वत. २ उणें. ३ सामावे. ४ वारिसुक-रास-मेघसमुदाय.
 ५ मस्तक. ६ चंद्र. ७ महादेव. ८ बालक. + वावरीचा आश्चम.
 * विपारीस. + रवडेसारखरेस. † लक्षणा. ‡ भरद्वाज. ‡ गुहासवभ-
 रतास. * आई. ‡ आपल्याबंधूत. ‡

श्रीहररमणीयरामायण. (३४१)

तोटकछंद

दशपूर्वरथ क्षितिपाळ भला जगदीश म्हणे मम तात मला
मग होय तदीय- कुमारमणी स्तवि सद्गुरुचीहि उमा रमणी १
निज-मूर्ति-चतुष्टय रम्य करी प्रभु राम असें शुभ नाम धरी
मधुचा भरताभिध होय अरी मग लक्ष्मण आणि अरिघ्न हरी
गुरुवर्य बसिष्टसुनीस करी प्रभु गाधिसुताऽध्वर-विघ्न हरी
मुनिची दयिता उपळेत्व बरी विष्णु-पाद-रजें-परि होय बरी ३
प्रबळा तिल जें न चळे अजितें प्रभुचें धनु मोडियलें अजितें
जनक-क्षितिपाळ-सुता बरिली शरदिंदु-रुची स्वयशें हरिली ४
प्रभुच्या अनुजांसि सुता जनकें दिधल्या बहुशोभविल्या कनकें
जन केविं न धन्य म्हणे सनकें स्तविलें असें कृष्ण तज्जनकें ५
धरवी प्रभु मार्गवरा महित-व्रत दे करि मार्गवराम हित
पुरमाभ्युदये सुरवरी पुर तें निजभाग्य म्हणे त्रिजगी पुरतें
वृष कोसल-राज-सुता तनया युवराज करीन म्हणे सनया
परि केकयजा अडवी रमणी बहु होय तदा जड वीरमणी ७
बदली दिधले वर हेच वदा वन आदरु राम सभा चवदा
युवराज करा दुत मत्तनया वचना बुधरक्षिति मनन या ८
मरणा स्व-वियोग-कथा पितया मळ लागुं नदेचितयापितया
प्रभु होय पदस्थितिस त्यजिता दुन कीं गति कीर्तिहि सत्य-जिता
धरि वल्क संबंधु सदार मुनि-व्रत होय पुरीं हि सदा रमुनि
वनवास सुरेचि रमाधय घे परि लोक पुरीं रडले अबघे १०
अजिनी बरि टाकुनि राजपटा रवि राम वटांग-पथें सुजटा
सुसरया गुह सांखुनि तातसरया-नमि दे बळ ताप स-वृंद-मरवा ११

१ मधुनानकदेलाचा अरिभरत. २ भाषाणत्व. ३ समानें. ४ कन्या. ५ अ
सकृत-यश-वारंवारयश. ६ तद्-जन-इ-त्यासनकाचा बापजो ब्रह्मा त्यानें ७ द
शरथ. ८ कोसल्यापुत्र राम त्यास. ९ कुंठितमति. १० दशरथ. ११ वर्षे. १२
नमगति. १३ सत्यसंभाळणाग. १४ कृष्णमृगचर्मी १५ वटवृक्षाच्या दुगंधे. १६ भर
द्वाजास. + मोठ्या उत्सवानें.

प्रभु चित्रपदोत्तर-कूटनगा करि आश्रय आश्रय जो बिजगा
 व्यस होय नृपक सत स्मरता गुरु आणवि मातुळगा भरता १२
 जननीप्रति निंदुनि नात-हिता करि सोडुनि राज्यपदा सहिता
 ननि अग्रभवा महिजा-सहिता कळवी क्षिति त्या क्षितिभृद्दहिता
 पितृकार्य करी प्रभु त्या परता प्रभुजी म्हणतां रडतां भरता
 समजावुनि राम तथा फिरवी मिरवी यश ज्याप्रति सेविरवी १४
 वरि अवि-सुनीश्वर पर्णकुटी अहिताहि यदस्त्र-सर्पणकुटी
 क्षितिजेसि सती असि लावि उठी सुगुणासि जिच्या न कदापि तुटी
 करि शाप-विमुक्त विराध वनीं गरभंग महासुनि हृष्ट मनीं
 प्रभुदंडक कानन ते निववी रजनीचर कोटि यशें भिववी १६
 कलशोद्भव दे धनु बाण असी करि सत्कृति शत्रुवधार्थ असी
 पितृ-मित्र-जटाश्रुस तो सुरवी प्रभु दंडुनि शूर्पणखा दुरववी १७
 दिधली रवर मारुनि सैन्यसह प्रभुने क्षितिदेव-शतासि मह
 मृग पाठवि रावण हंसमय क्षितिजा-मन तो हरि हातनय १८
 महिजा बदली रघुवंशवरा कुतुकार्थ सुरंग कुरंग धरा
 दयिता-प्रिय लक्षुनि शस्त्रधर प्रभु होय वनीं हरिणाऽनुचर १९
 पळतां तदुरीं शर शीघ्र भरी रवळ आर्त रव प्रभु तेविं करी
 व्यसनाकुळ राम असें गमवी क्षितिजा-हृदयासि पर भ्रमवी
 तिस तो अनुकूल न दीर वदे भय त्या हुसि जेविं नदीरव दे
 कटु बोळुनि ती सुगुणा दवडी त्याजि मौक्तिक मातुनियां कवडी
 दशकंधर तोंचि सतीस हरी क्षण भग्न जटाश्रु त्यासि करी
 अरि पक्षेति तोडुनि गृध्रवरा करि मूर्छित कंपित होय धरा २
 स्वपुशीं तिस तेवि अशोकवनीं प्रभु दुःशाकुनें धरि आधि मनीं
 तंव लक्ष्मण भेटुनि वृत्त कथी करि ताप सरवा निज दाशरथी
 हुत धांवुनि ये अस्तरवा वशी करि धी उडजीं दिसतां न सत

१ रामास २ बाबुसर्प ३ ज्याचा अस्त्ररूपगळ ४ अगस्ति. ५ रवद्व. ६ ब्राम्ह
 णास. ७ उस्ताह. ८ टाकिळी नीतिज्याणें आसा. ९ बाबुमारीच. १० वृक्षास
 ११ पिसांची सुकें. + लक्ष्मणहिता. † चित्रकूटपर्वतास. ‡ दाशरथ.

श्रीहररमणीयरामायण. (३४१)

प्रभु शोधि करीत बिलाप वनें बहु ताप हिमेंहि दिला पवनें१४
 क्षत मूर्छित पाहुनि नातसरवा प्रभु हाय म्हणे करि अंलमरवा
 धरि योजन-बाहु कबंध तथा गति दे रघुवीर कस्तूनि दया१५
 फळ पुष्प पदावर देशवरी करि कीर्ति तिची वरदेश बरी
 पद दे अरि मारुनिया सुगळा यश हें म्हणतें अमृता उगळा
 करि सिंधुसि गोमद वातजनी खुण दे निववी क्षितिजेसि मनीं
 तरु राक्षस भंगुनि सर्व सुरी सुरववी कपि जाळुनि शत्रु-पुरी२७
 म्हणतात जया शिव विप्र मुला पचनांश तथा निववी प्रभुला
 कपिदत्त शिरोमणि राम तिचा करि आश्रय भव्य बरा मतिचा२८
 सबळ प्रभु जाय समुद्र-तटा करि रंगनटीच सुरर्षि-जटा
 कथि जो बुध संमत साम हित त्यजिला कुजनें गुरुसा महित२९
 अभयार्थ विभीषण पाय धरी प्रभु राक्षस-राज नयासि करी
 उदधीतहि वाट तदा वरवी नळ-कीश-करें भगवान् करवी३०
 कपिसेन्य अनंत सुरें उतरे अहितासि म्हणे न मदें उत रे
 दिसतां खळ कीशवरें कुटिला बदले सुर पाहुनि हा कुटिला
 प्रभुनें हृदयी नय आठविला पर-भंगद अंगद पाठविला
 कटुही हित हें न तथा समजे अहिता धरितीहि नयासमजे
 पर मर्दि सुरेंचि न मूठ वळी कथि योग्य तथाप्रति मूठवळी
 बरि साम न दंड करा महित स्निहि तां खळ दंडक राम हित३३
 कमळें तशिं शत्रु शिरें खुडवी दशकंठ बळें प्रभु तो खुडवी
 प्रभु-मारुत शत्रु तृणें उडवी खळ सस्थवि राम-करीतुडवी
 करवे वश न प्रभु तो कपठें धरवे न नभो-भव तो कै-पटें
 अति युद्ध न जायचि नें कथिलें प्रभु वहि दशास्य-बळें कथिलें
 घटकणें महाबळ लोळविला प्रभुनें घननादहि बोळविला

१ अंलघीला. उत्तरकाय. २ मारुती. ३ सीतिका. ४ नर्तकी.
 ५ नारदाजीतदा. ६ धाम्यची. ७ बाघ. ८ सांगितलें. + वेचला,
 मारला. ‡ रामभंगदासस्तवी. * अल.

दबाकंठ मनीं बहु पोळविला हरिच्या हृदयीं जय घोळविला ३६
 दिधलें यश वातसुता कपिला हरिची बहु लाजविली कपिला
 वर देउनियां पर मारविला असि कीर्तिहि दे परमा रविला ३७
 रवळ शक्ति शमे बहु मातलितें-यश देहरि-सारथि-मातलितें
 कथि कीं न कुधी अस्तरवाउतटा मज गानपितां अस्तरवाउतटा ३८
 न सुवाद्य सुगीत सुनृत्य शमे प्रभुच्या विजयीं शिव-चिंत रमे
 सकळाहि जगा सुरव फार गमे सहजारिसमूह कुशीळ बमे ३९
 प्रभुचा अरिही वरि कीर्ति गती चिर होय विभीषण यातुपती
 करि दिव्य सती तिस देव रहा पहिली तसि यापरि दे वर हा ४०
 करि भेटुनि तात सुखी तुनया येन याई म्हणे मिळण्या जन या
 उठवी समर-व्यसु सैन्य हरी हरिला यश देउनि दैन्य हरी ४१
 करि पुष्पकथानवरीं बसका व्यवहार सतीस कथी असका
 अवलोकुनि सेतु करी नमनं स्तविती बहु जेविं करीन मनं ४२
 अनुभूत सुरवाऽस्तरव आयकवी स्थळ दारवधि तें रघुराय कवी
 भरता प्रभु भेटि मना समया न विलें घुनि ओपि घनासम या
 अभिषेक-महोत्सव होय दया-निधिचा म्हणती कवि तोयद या
 अमरादिक जीव मयूर मही सरसी सुरव तें जळ ताप अही ४४
 परबाद नसे बसुची परवा-नर बा सुर ये धिरसा न रवा
 बरबा प्रभु तो स्वयुणा वरवा भर वारुनि शर्म म्हणे भरवा ४५
 शिशुच्या नरुचे शमनास मना जन शिक्षि न तूं वदना वदना
 वचके न निराशमना शमना वनवृत्ति भजे भवनाभ बना ४६
 प्रभुचें यश सेव्य सुधा-सरसें भुलवी अबुधास बुधास रसें
 पशु पी रघुपाळ-कथा नरसा वरि सोडुनि बाळक धान रसा
 अरि हा हरि हृद्रत जो सुरसा हरि सेवधि आत्मरसा सुरसा
 करि विश्वहितास्तव सासु रसा वरि अर्पिलि त्या कृति हे सुरसा ४८

समाप्त.

१ इंद्राच्या. २ इंद्राची. ३ कामधेनु. ४ उदक. ५ मासा. ६ इंद्र. ७ सखी. ८ ग
 जेंद्र. ९ सरोवर. १० शांतिनाश (दांडगाई.) + इंद्रसारथि. * बहुकाळ

त्रिःसतमंत्ररामायण. (३४५)

शार्दूलविकीर्तित .

श्रीकंठादि-सुरर्षि-संस्तुत धरादेवाऽमरांच्या हिता
 जन्मे यस्य-वराऽनुज-प्रमथना सूर्यान्वयां रक्षिता
 धर्माचा मनुज स्वये यश जगीं व्हाया भय ध्वंसिता
 झाला राघव दिव्यथात्मज महातेजा विधीचा पिता १
 कोसल्योदर-संभव प्रभु तथा श्रीराम सन्नाम हें
 ज्ञाता तो अजुप्त सत्त्वियगुणाधारासि ठेवी मॆं
 कैकेयीज यशोनिधी भरत तेजस्वी सुमित्रा यम
 पावे लक्ष्मणजो वरा पटु दुजा रावुघ्न सदिकेम २
 ने श्रीगाधिज अध्वरार्ति-रामना अर्च्ये कथीताटका
 संहारी जगदीश चज्ञ सुनिचा राखे महानेटका
 विप्र-स्त्री-रज तत्स्य प्रभु करी मोठें जगींदे यश
 भंगी रुद्र-वारासना वरि महीजा राम केला वरा ३
 श्री त्यागी प्रभुराज धर्म समर्थी रक्षी वृसूचें प्रिय
 तो सीताऽनुजयुक्त सत्त्विय वसे रानीं महर्षिक्रिय
 शोकानें जॆंतीवरा लय घडे झाले जनाला भय
 दे धीरा भरता न माय न मही तोषत्यजी आलय ४
 निःश्रीका स्वपरा त्यजी सुमति दे आधीं पित्यापिंड हा
 भेटे सासजन प्रयत्न नगरा आणूं करी जो महा
 त्या अर्पा निज-पादुका यति तसा निर्व्याज शुद्धाशय

- १ कुबेराचाक निष्ठबंधुजोरावणत्याच्यानाशाकरितां. २ कोसल्या-उदर-
 संभव- कोसल्येच्याउदरापासून उत्पन्न झालेला. ३ उत्सवें. ४ दोघे.
 ५ सत्- विक्रम-उत्तमपराक्रमी. ६ अंभकसंज्ञक अर्थें. ७ सीता.
 ८ महर्षिसारिरवीक्रिया (कर्म) ज्याचें असा. ९ गृह. १० आणावया
 स. + मातेचें : दशरथा.

नदिग्राम बरा म्हणे प्रभु मनीं चिंती तपोनिश्चय ५
 श्रीयुक्त प्रभु अत्रि- चित्त निवरी तारी विराथा मग
 आजन्मप्रयत स्मराऽविषय जे चिद्बोमचारी खग
 त्या दे हर्षजटायुला तनयसा वंदी जपे मायसा
 राहें पंचवटींत सेवि मधुरा गोदावरीच्या रसा ६
 श्रीसी शूर्पणखा वरा मज म्हणे दंडी तिलाजो खर
 जन्या ये करि तत्क्षय प्रभु रुचे दिक्बंधरा मत्सर
 चोरी ते जनकात्मजेसि नय न प्रेक्षी जटायु व्यय
 कुरात्मा समजे स्वइष्ट न धरी काहीं अधर्मे भय ७
 श्रीचा लुब्धनरा विद्योग परम कुंशी करी त्यापरी
 तो मायामनुज प्रभू सद्य हो रानी म्हणे मध्वरी
 रनेहं होय जटायु- तोचद जगन्नाथ स्वकीय- प्रिया
 साधी राहुं नदेचि दैन्य तम चाऐसी न कोठें दया ८
 श्रीशं राहुतसा कबंध धरि जो कूग तथा मर्दुनी
 केली कीर्ति जगीं यशस्वि- निकरा मध्यं जसी स्वधुनी
 जन्मदंड्या शबरी वियन्मणिजही वाळीहि की सायकें
 शूरार्थातिमता दिली गति रघूतंसं जगन्नायकें ९
 श्रीचा शोध पराक्रम स्वसनजें केला तथा गौरवी
 दे राजत्व नतासि अक्षय परा दावी ममत्वा कवी
 बांधी सेतु जळांत यक्षपतिचा मत्तानुजन्मा नय
 त्यागी राज्यवरातिमत्त मनुजें होतां बळाऽब्धि- क्षय १०
 शीक-श्रीघ्न पराक्रम व्यसु करुं बद्ध प्रभूतें करी

१ आजन्मशुद्ध. २ युद्धा. ३ हाय. ४ मधु-अरि- मधुदेत्याचानाश
 कर्ता. ५ यशस्व्याच्यासहस्रहामध्ये. ६ गंगा. ७ जन्म-ईड्या- जन्मक
 रूनस्तुत्याअसी. ८ सूर्यपुत्रहि. ९ शूर- आर्य- अतिमता- शूर, श्रेष्ठ,
 यांला अतिमान्याअसी. १० बाधुपुत्रें (मारुतीनें) ११ कुबेराचा १२ राघव.
 १३ इन्द्रजित.

त्रिःसप्तमंत्ररामायण. (३४७)

सीताशु विजटा पुसी भय न राहूंदे मनीं ती बरी
 नागातें भुजगाऽरिचा रय पिटी साजे जूनीं तो चंद्रां
 राजीवास महा धरी खळबळें झालीं प्र-चिंता-वशें ११
 श्रीदाच्या अनुजें पराक्रम-पटु भ्राता वधा धाडिला
 तोही त्या जगदीश्वरें लयकरा मर्षी रणीं पाडिला
 मेघध्वान करी पराजय जया तें सैन्य मानी यम
 आणी ओषधि-शृंग नंदन समीराचा महाविक्रम १२
 श्रीरा स्वस्थ विशाल्य होय सबळ कूराऽरि मर्दा तथा
 दे मायाजनकात्मजा-क्षय-कराराती महोवा भया
 सीतेशा नुज तो तदत्यय करी जन्मांत यत्नें अरी
 माराथा महिजेसि शोक-वग-धी-क्रोधी असीतें धरी १३
 मंत्री श्रीवध राहवी मग अरी सैन्यें प्रभूच्या वधा
 प्रेमी तों अज पीयूषेष्ट रुधिरा मद्या मूषेण भूस धा
 जन्मा आपण ये यमाभ जगती झाली भयव्याकुळा
 धीरा मूर्छित लक्ष्मणा करि मदें देऊनि काळाकुळा १४
 श्री वीरा मरुदात्मजें दिलि जुन्हा दिव्यौषधीच्या बळें
 आरंभी अज-पौत्र संयति सुराद्यर्थ मराया खळें
 शक्राच्या बसतां रथीं जयजय ध्वाना सुनीच्या सुरेवं
 ऐके रावण-काम-राम-हर तो ब्रूम्हाड कोंदी सुरेवं १५
 लंका श्रीसि करी प्रभूत्तम वरामत्र स्व-पादानता
 दिव्यामाजि धनंजय स्तवि वरा सीता-मनःरुद्धता

१ वेग. २ तेजा. ३ अतिचिंतेच्या स्वाधीन प्रसी. ४ शाल्यरहि
 त. ५ युद्धांत. ६ खड्गातें. ७ यमासारिखा. ८ वंशा.
 ९ युद्ध. १० वर-अमत्र-श्रेष्ठपात्र. ११ अग्नि. ‡ तत्-
 अत्यय-त्याचानाश. + नाशकर्णाराभताक्रोधी.

(३४८)

मोरोपंत-

आलिङ्गी अजपुत्र त्या चति-जन-श्रेयस्करा तो मग
यानीं बैसुनि राजराज महितीं हर्षे निघे सातुग १६
श्रीला राघव दारवरी समरभू सेतु स्वकीया कथा
सांगे आक्रमितां जगप्रिय परात्मा व्योमयानें पथा
तारा भेजे जनकालजा यमि-जन-ध्येय प्रभू गौतमी
दावी त्या विरहज्वरा कधि धरी जो अर्यमत्या तमी १७
श्री-कुंभोद्वे-सदराश्रम निलादावी जगाचा धणी
तीही जह्नुसुता पय स्मरहरा जीवें सुचूडामणी
तेजस्वीश महा-चरोनिधि भरदाज पिं यज्या कृती
तो भाग्यें करि शर्मराशि विभुची प्रेमस्तवें सत्कृती १८
श्रीभर्ता चतुरा मरुत्तनुभवा धाडी पुढें सत्तन
भेटे तो जीवन प्रभु प्रिय-गुहा वारावया तद्धम
हर्षे सातुज निर्मळाशय निज-श्रेयस्करार्थगमें
प्रेमें त्या नमि वानरा भरत तो नाचे महासंखमें १९
श्रीमत्युष्क देपुरा महजसा बहिर्ब्रजाला चन
भेटे सातुज हस्त्रिया सदय तो राज्यांत घाली मन
गतीं सर्व अजस्रधर्म-नयज-प्राज्या यशातें असें
राजाराम करी कवीस निवरी निर्दोष-लीला-रस २०
श्रीद-ब्रीडद-भाग्य लोक नगरामधुन कोठें भय
नाही मृत्यु-जरा-यम-स्मृति नरा मृत्यंति भेद स्मय
सोज्ज्वल्यें यश जोडिलें जगदिनें रामें यथार्थाभिपें
केली सच्चरितें हरादिमहिमैं मोक्षार्थ नानाविधें २१
त्रिःसप्त-मंत्रमय हें रामायण निवेदिलें
येथें मन मयूरें श्री-रामचंद्रा निवेदिलें २२
सनास-

रामायणपीयूष.

(३४९)

विधिसह सुर विप्र आर्धिती विश्व-पाला
 अवतरुनिवधाया रावणा लोक-काळा
 दशरथ-सुत झाला तो घनश्याम राम
 श्रुति-बहुमत ऐसें वेधिलें त्यासि नाम १
 सुत भरत दुजा हा मध्यमेचा तदंश
 त्रिभुवन-सुत जेणें जाहला सूर्य-वंश
 गुण-निधि तिसरा तो लक्ष्मण आज्य-धामा
 कवि-मत चवथाही साधु शत्रुघ्न-नामा २
 दशरथ सुत होतां वृद्धभावांत हर्षे
 बहु धन घन जैसा तोय तैसेंवि वर्षे
 करि उपनयनें तो योग्यकर्मां जगातें
 सुखवि दुरववि दानें पारिजाता नगातें ३
 स्व-मर्य-समयनार्थी गाधिजन्मा महर्षी
 नृपतिस सुत मागे होय राजा न हर्षी
 कुल-गुरु-वचनें देत करीं पुत्र दोघे
 परम सुदित आशीरशि अर्घुनि तो घे ४
 सुनियर रात अर्च्यें रामभद्रासि दे हा
 प्रथम शिकवि विद्या क्लेश व्हाया न देहा
 वधुनि गुरु-निदेशों राघवें ताटकेला
 परम सुगम विघ्न-ध्वंसनें वाट केला ५
 अनुजसह मुनीच्या आश्रमीं राम पावे
 त्याजुनि भय महर्षी स्वस्थधिसें तपावे
 कुशिक-सुत म्हणे ते दुष्ट यावे रघपावे
 तव भुज रघुवीरा आज यज्ञा जपावे ६

कटकसह सुबाहु कव्यभुक् प्रेत केला
 उडुबुनि शर- वातें दूर मारीच नेला
 अति विकळ पडे तो सागरीं सौसुं राहे ७
 स्व-हित शमधि पाहे आस चित्तांत बाहे
 रघुपतिवरि विश्वामित्र वर्षे वरागी
 मुदिरहि उदकाच्या तेविं गोत्रीं न रागी
 जनक निजसवातें तो पहायास बाहे
 विमळ यश अहल्या रूपही भव्य लाहे ८
 दृढहि धनु शिवाचें बौद्धितां राम मोडी
 पण पुरबुनि सीता-रूप सद्रत्न जोडी
 भरतमुख तिघे जे त्यां तिघी आत्म-कन्या
 जनक नृप समर्पी पावल्या तोष धन्या ९
 पळभरि भलता जो देव देवा जपे या
 स्व-सुकृत-फळ वर्णीं दे वदे वाजपेया
 जनक अजित हा हें व्यक्त जाणे सुतत्व
 प्रकट दशरथाच्या धीस बाणे सुतत्व १०
 मग दशरथ राजा मैथिला अत्युदारा
 पुसुनि तनय घेज्या जोडिल्या नत्सुदारा
 फिरुनि निजपुरा येतों पथीं राम भेटे
 यमसम बहु कोपें मोडितां चाप पेटे ११
 दशरथ गुरु तोहि आसला क्षत्र-फाळा
 प्रभुसि परि जयश्री दे तथा शांति माळा
 प्रमुदित नगरीतें पावला लोक सारे

१ मांसभक्षक. २ सप्राण. ३ मेघहि. ४ पर्वती.

५ स्वनामभंजाच्या प्रतिवर्णीं स्वसुकृतफळ देवाजपेया असंभूषणारा.

६ उत्तमतत्व. ७ पुत्रत्व.

रामायणपीयूष

(३५१)

मृणति निजमनीं बा भंगिला तो कसा रे १२
 अनुजसह पुराला मातुळें साधु नेला
 भरनहि गुरु- वाक्यें तखियाथेंचि गेला
 धरि मति युवराज ज्येष्ठपुत्रा कराया
 परि हिन दयिताही तें करूं दे न राया. १३
 ऋषिसम मनुवर्षे राम रानीं वसाया
 भरत निजपुरीं या राजभावे अमावा
 स्मर वर कर साचे हेचि तूं देव दोन
 श्रम पति-हृदया ती स्त्री असें दे वदोन १४
 सुर-हृत-मनि सोडी आग्रहा बायको न
 प्रभु वर जननीचें दृष्ट तें आयकोन
 अनुज-जनक-कन्या घे निघे अंह राया
 तिळभरि नसिवाया रावणा संहाराया १५
 अनुज-सहित नेसे वल्कले मानू-दत्तें
 नमुनि गुरुसि सोडी राज्य जें स्वर्गवत्तें
 दशरथ कथि सूता शीघ्र ने स्वंदनातें
 बसिय अनुजयुक्ता स्त्रीयुता नंदनातें १६
 निरुपमतम-शोकीं होय साकेत मग्न
 क्षितिपति बहु लाजे त्याजना जेविं नग्न
 करुनि सुरहितार्थ स्वाश्रितेछेसि भग्न
 त्यरित विभु निघे तो जेविं साधूनि लग्न १७
 न विपुळ-हृदयीही दुःख मावे उने तें
 त्यजुनि नृपति गेला कैकयाच्या सुतेतें
 सुषिकळ महिषीच्या शोवडीं जाय गेहा

रडत तिस म्हणे न प्राणहा काय ने हा १८
 प्रभु गुहक-निषादा भेटला शृंगबेरीं
 कधि गुरु सचिवार्ते जा रचनाथासि हेरीं
 तरुनि सुरधुनीतें शीघ्र पावे प्रयागा
 ततिस नुतिस झाला श्रीभरद्वाज जागा १९
 प्रभुवर करि हर्षे चिन्नकूटीं निवास
 प्रमुदित भजती त्या साधु जैसे शिवास
 गुह चुर कळवी तें सूत सांगे पुरात
 क्षितिपतिस तयाच्या वज्र झालें उरांत २०
 प्रभुवर-जननीतें शाय सांगोनि भूप
 त्यजि वपु सुत-शोकें होय देवार्च्यरूप
 पति-निधन जनौषीं तें जसें वज्र शैलीं
 सचिव भरत ये तों स्थापिती प्रेत तैलीं २१
 नकथुनि भरतातें दूत घेऊनि आले
 पुरित्त समजतां ते बंधु शोकार्त झाले
 सुत-रचित-निजांश्या-धिक्कृतें साधु धाले
 किमपि नच तिचें तें त्यापुढें कृत्य चाले २२
 करि सकळ पित्याचा अंत्य संस्कार साहे
 अपयश न म्हणे या काय दासा रसा हे
 निघुनि शरण गेला सास तो साधु आर्या
 नमुनि परतवाया ने चमू तात-भार्या २३
 गुह बळ करि सिद्ध कुड होऊनि घाट

१ नामविशेष (नगर) त्यांत. २ पहा. ३ दूत. ४ अज
 सुतास. (दशरथास) ५ देव-अर्च्य-रूप-देवांनी पूजा करण्या
 स योग्य असा. ६ पुत्रानें केलेला जो आपल्या आईचाधिकार त्यानें
 ७ पृथ्वी.

रामायणपीयूष.

(३५३)

निदश-नुत नदीचा तो धरी दे न वाढ
 विषम समजला कीं जातसे अत्ययातें
 उतरि भजक ऐसें जाणनां सत्य यातें २४
 करुनि बरि परीक्षा श्रीभरद्वाज आधीं
 मग सुरवबुनि आज्ञा दे म्हणें कीर्ति माधीं
 प्रभु-चरण ननी जे लोकपाहीं नमावे
 यदमेलयश अंडामाजि कांहीं नमावे २५
 स्वजनक मरणातें पावला आत्म-दुष्टोंकें
 श्रवण करुनि रामें प्राकृतें जेथि तोंकें
 भरुनि नयन-पद्मों पिंड बोलोनि हंतें
 स्मरुनि गुण दिले हें वर्णिती सर्व संत २६
 भरत परतवाया स्वाग्रजा हात जोडी
 बहु बहु समजावी न प्रभु प्रेम मांडी
 चरण-कमल-पूता पादुका दे वदे हा
 अवधि टळलिया मी या नवाहेन देहा २७
 फिरुनि वसवि नंदिग्राम तो साधु बन्धा
 प्रभुपरि बरि वृत्ति श्रीशचिंता न अन्या
 वसवि वरपदीं ज्या पादुका त्या विधिन्या
 कवि-ततिच नवर्णा तद्यशा जन्हुकन्या २८
 अतुल सुरव-यशाच्या अत्रिला देव राशी
 स्तबुनि नमुनि अर्पी तोहि या दे वराशी
 शुचिमति अनुसूया शोभवी जानकीला
 रवि वर-तनु-रागा क्षोभवी ज्या न कीला २९

१ नाशातें. २ यत्-अमल-यश-ज्याचें स्वच्छयश. ३ प्रसामावे.
 ४ बालकें. ५ हाय. ६ कविपरंपराच. ७ ज्याला. + विदेवें
 करून पन्था.

१ हरि सहितनद्या जो त्या विराधासि मारी
 हरुनि सकळतापा उग्र शापाच बारी
 निवधि विभु तपस्वी दंडकारण्य-बासी
 गति सतत उपासी ज्यांसि होऊनि दासी ३०
 वर्गगति शरभंगा दे अरूपाहि पैटी
 मणि भरुनि तसी चे मूर्ति नेऊनि भेटी
 स्व-पितृ-सरय-जटीयु ख्यात गृध्रेंद्र जात्या
 सुरबि भुवन-हर्म्या चा तथा नोहि जात्या ३१
 निवधि मुनि-हिता जी सिंधु गोदावरी ती
 करुनि वसति तीरीं प्राज्य मोदा वरीती
 दशरथ-सुत लीला-मानुष स्वर्ग ज्यांचें
 स्तवि यश गुरु-चंद्र-क्षीरधि स्वर्गजांचें ३२
 दशमुख-भगिनी ये हारवी नाक कान
 स्तविल निबुनि तेजें ईश्वरा नाकें कां न
 स-रवर-मनु^३-सहस्र-प्राण^४चे देव धाया
 यश करि विभु आज्ञा स्वाशुगां दे वधाया ३३
 दशमुख भगिनीची दुर्दशा ती न सोसी
 गमलि विधिस त्याची त्यावरि श्री न सोसी
 अवनिजनि हराचा हा करी ज्या सहाय
 प्रबळ बळ वदं तो वस्त मारीच हाय ३४
 कनक-हरिण झाला पंचवट्याश्चमाला
 चकित-हृदय आला श्री विलोकी तयाला
 विनवि मृग धराचा तत्प्रियातें कराया
 प्रभुहि खळ मराया जाय विश्वा तराया ३५

रामायणपीयूषः

(३९५)

कपट-हरिण तो ने त्या वृसिंहासि दूर
 क्षणभरि मग ताडी त्यासि लोकेकरूर
 प्रभुपरि महिजेला लक्ष्मणा हाक फोडी
 मग निज वपु सोडी तन्मनीं आधि जोडी ३६
 परिसुनि बहु देवी व्याकुळत्वासि दावी
 उचित शुचि तरी त्या देवरा दुष्ट भावी
 वदुनि कटु पिढूनि स्फोटजातूनि लावी
 तंव दशमुरव ये ने तीस जी माय गावी ३७
 श्रवण करि सुनेच्या तो महासत्य हाका
 दशरथ-तनुजांचा गृध्रभूषाळ काका
 विरथ करि अरीतें दे महाहर्ष नाका
 भिरवि विरादता नत्कीर्ति तैसी न राका ३८
 असिकरुनि अधर्मे दुष्ट तत्पक्ष तोडी
 पळवि जिस मुहूर्त वस्त हांऊनि सोडी
 गिरिवरि कपि पाहे पांच ती त्यांत पाडी
 नग पटसह जाणो त्यांकडे दूत धाडी ३९
 खळ जलधिस लंघी ने स्वलेकेंत देवी
 भय नगणि अशोकीं काननी गुप्त ठेवी
 प्रतिदिन रातयज्ञप्रेषिताऽस्यान्मसेवी
 सतत पति-पदाऽब्ज-ध्यान-पीयूष सेवी ४०
 नमुनि अनुज सांगे साश्व नें वृत्त रामा
 खरित म्हणत हा ये आपुल्या पर्णधामा
 उदजचि न तदा तो विश्व निश्चीक पाहे

१ दिरा (लक्ष्मणा) २ स्व-उदजांतूनि- आपल्या पर्णशाळेंतून.

३ पूर्णचंद्रयुक्तरात्र.

कपट-मनुजरूप स्त्रेणसा शोक वाहे	४१
विरह-विकलता तो श्रीस सर्वत्र रोधी	
प्रभुसि बहु सुमित्रा-पुत्र दे धैर्य बोधी	
विनवुनि बहुयत्नें शोक-वेगासि रोधी	
नयन पुसुनि सांगे या न मोहीं शिरो धी	४२
विपिन हुडकितां तो देखिला गृध्र नात	
त्यजुनि धृति म्हणे हा दे स्वयें वारि वात	
विकलहि कथि केला रावणें हा स्वघात	
व्यसु मग स्वग होय श्रीसुरवातें पहात	४३
स-करुण-वर लावी त्याच्या हात दाहा	
स्मरुनि नवेदला स्वप्रेयसी हा तदा हा	
सुतसमधि यथांक्त श्रीश दे पिंड-तोया	
विसरुनि जन पुत्रीही भवीं हिंडतो या	४४
तदुपरि धरि जाया-सानुजा तो कबंध	
क्षपवुनि जगदीशें तत्क्षणीं शोकबंध	
सुर-वर-सम केला सिंधुतें याद चेतें	
कविमन विभुतेजें ऐकतें या दयेतें	४५
प्रभुसि हित कथी तो पाय वंदूनि भावें	
निववुनि शबरीतें कथ्यमूकासि जावें	
तरणि-तनुज आहे कीश सुग्रीवनामा	
करिल सुखवितां हें त्वन्महाकार्य रामा	४६
वर गति शबरीतें दे मतंगाश्रमांत	
प्रकटि निजकुळा जो त्या पैतंगा श्रमांत	

रामायणपीयूष. (३५७)

सुखवुनि सुगळातें हर्षवी राम हातें
 धरि करि अमृताचें वर्ष वीरा महा तें ४७
 पवन-तनुज सीताजानिचा होय दास
 प्रथम मग यशस्वी राघवा तांयदास
 विकळ सुगळ वैर्ही भेटवी हा सरवा या
 सुहित पवन दावा जेविं कक्षास खाया ४८
 रविसुत नग दावी पाहतां अश्रु गाळी
 प्रभु सुगळ-सदुक्तें शोक मोहासि टाळी
 परिसुनि अपराध कूरता मत्त वाळी
 व्यसु करुनि पदीं त्या स्थापुनि श्रीरा पाळी ४९
 कपि बहु शतकोटि कूर देवांश गोळा
 करि सुगळ म्हणाया राक्षसा हात चौळा
 पदु कपि हुडकाया पाठवी त्यांत आर्या
 निरखि पवनजन्मा ये कृती तोचि कार्या ५०
 जळधि उडुनि लंघी नावरे अंतराया
 शतमखमुख गाती देव या संतराया
 उसळवि निजवेगें सिंधुचें तोय शोधी
 पर-पुर विभु-मुद्रा श्रीस दे. तो यशोधी ५१
 पुसुनि कुवाळ सांगे तो धनुर्बाण वृण
 स्तवुनि नमुनियां घे सुज्ञ मागोनि खूण
 उपवन-तरु मोडी शत्रु-पुत्राक्ष मर्दी
 निशिचर पशुसे हा त्यांत भासे कपर्दी ५२

मग घनरव योजी ब्राम्ह दे त्यास मान
 स्वसन-सुत सुतेजे भासुसा भासमान
 अजित अजितसा जो सांपडे तो रवपावे ५३
 पर म्हणुनि न जाणे हे कुधी तोरव पावे
 दशवदन-सभेला हानिच्या कामनेला
 धरुनि नसमजोनि प्राज्य तें धौम नेला
 कधि कधि बदवीतां भावि जें सत्य यातें
 रव-चर-पति तथाच्या रवद्रु घे अत्ययातें ५४
 तदनुजनि विभी हे ज्याधिया वर्ण नामीं
 मग पण न कराया सुज्ञ तद्वर्णना भी
 विनवुनि बदला तो वाक्य अत्यंत पूत
 प्रभुंम तुज नव्हे बामर्वथा वध्य दूत ५५
 त्यजुनि नथ पटानीं वेष्टिलें पुच्छ तेलें
 भिजवुनि उजळीलें रावणें पाप-शैलें
 रव-चर-ततिस केल्या न्या पुरीं हा निदेश
 उसळुनि पुर जाळी काळसा हानिदेश ५६
 द्विषदनुज-गृहातें मात्र तो सुज्ञ पाळी
 वरकड दशकंटाद्यालयें सर्व जाळी
 सिकवुनि ससुता त्या हा वदाया रवळाला
 उडुनि जलधि-नीरीं ये महेंद्राचळाला ५७
 नियवुनि विजयानें सांगदा कीश-चक्रा
 मधुवन लुटवी भी वानरांच्या न शक्रा
 सुदित करि तथा जो दे गजा मुक्ति नक्रा

१ नजिकिलेला. २ विष्णुस्त. ३ तेज. ४ नाशानें. ५ आ
 झा. ६ हानिद-ईश-हानिदेणाच्यांचास्वामी. + इंद्रजित.
 ‡ राक्षससङ्घहास.

रामायणपीयूष.

(३५९)

वधुनि नुरवि काळीं तेज यदृष्टि वक्रा ५८
 निरखुनि दयितेच्या भव्य-चूडामणीतें
 प्रसुदित-मति भेटे त्या कर्पियामणीतें
 स्तवि बहु उपकारा आढवी जानकीरा
 प्रियकर शिव साक्षात् तो गमे ज्या नकीरा ५९
 निवटुनि खळ रक्षा मानवित्ता मजाच
 त्यजिन तनुसि सांसे या न चित्तास जाच
 पटुहि न करिती कां शत्रुची हानि रोप
 श्रवण करि संतीचा सचुरवें हा निरोप ६०
 रघुपति घटिकेच्या ही विलंबा नसाहे
 अनुजसह निघे त्या वासुचा पुत्र वाहे
 रथपण युवराजें लक्ष्मणाचेंहि केलें
 कपि-बळ सुगळें तें सिंधुतीरासि नेलें ६१
 कथिति वर-मदांधा रावणा मेघनाद
 प्रसुरव खळ नद्याची जानकी ते कुवाद
 परिसुनि नयधर्मी जो सदा एकनिष्ठ
 स्वमत कथुनि बंधु क्रोध दे त्या कनिष्ठ ६२
 प्रबळ युवति माध्वी द्या जयाची तथा हो
 स्वकुल न बुडवा त्या ईश्वराची दया हो
 अपटु सकळ एका वानरा आवराया
 बुडवितिल कुधी हे संगरीं नाव राया ६३
 नमन करुनि आर्या आर्यवर्यासि अर्पा
 हरधनु चुरि जो त्या दायितां काय दर्पा
 गरुड न कवणाही जिंकिला जाय सर्पा

न कुळ पल्ल-रक्तें शृङ्ग-काकाशि तर्पा ६४
 करुनि दुर्गभिमानी बंधु-धिक्कार यातें
 त्यजि कवि विटला त्या जेविं हिक्कारयातें
 विहग अमरवृक्षा प्राप्त-दावा अरण्या
 त्यजुनि शरण आला तेविं रामा शरण्या ६५
 अनुज दशमुखवाचा मानिती सर्व रघोटा
 पवनसुत म्हणे हा या जर्गां साधु मोटा
 प्रभु-मत-रघुवंशा ज्या महाबज्ज-कोटा
 भजति सभय याबा तद्यशाला न तोटा ६६
 द्विषदनुज नमी त्या विश्व जो देव वीतो
 कथुनि अवरजातें राज्य तें देववी तो
 रघु-तिलक-निदेशें सेतु केला नळानें
 दळसम धरिला तो सागराच्या जळानें ६७
 धनु शिरहि विभूचें दारववीलें छळानें
 घडिभरि महिकन्या साश्रु केली खळानें
 प्रभुसह कपिसेना सेतुनें जाय पारा
 द्वियुणित उतराया लागले याम धारा ६८
 मुगळसह सुवेळीं राम वेधोनि राहे
 कनक-रचित लंकादुर्ग दूस्त्रनि पाहे
 अरिस निरखि धांवें क्रुद्ध सुग्रीव पाडी
 सुकुट गरुड जैसा पन्नगा तेविं ताडी ६९
 फिरुनि सुगळ येतां त्या म्हणे राम राहें
 स्थिर असुसह रक्ष स्वर्गपा सामरा हें
 श्रित बुडविति मोहीं सेविती साहसा जे

रामायणपीयूष. (३६१)

दहन पवन संगीं घे करीं दाह साजे ७०
 कपि-कटक-समुद्रे राम लंकेसि रोधी
 मग दशवदनाची क्षिप्र सामीं शिरो धी
 मृगुनि सजुनि धाडी बालिजा अंगदानें
 हित कथि परि माने त्या न सद्गंगदा तें ७१
 धरवि वध करावा अंगदानें विरोधी
 रघुपति-विशिरवांहीं रवंडवाया शिरोधी
 वधि निशिचर वेगें बाहु झाडूनि चार
 प्रभुसिंरण करावा हाचि माने विचार ७२
 समर सम-रयांहीं मांडिला फार भारी
 तपति रवपति पापें शत्रुचे कारभारी
 परम परमदानें अंध काहीं वळेना
 सुचिर रुचि रणाची घात होनां कळेना ७३
 क्षितिवरि रुधिराची बाहिला जी नदी न
 द्विपहि तरति चिंतासीच ते जीन दीन
 नटति बहु कबंध स्वर्ग आला पहाया
 मुनि हरिण मृगे त्यां काय आलाप हा या ७४
 नरतनु करि दोघे बद्ध तें कीं भ्रमावे
 रवर-विष-धर-पागीं बंधु फार श्रमावे
 सकृदपि भवमोहा जावया जे नमावे
 रवळ घनरव कर्म या त्रिलोकीं नमावे ७५
 सुधृति जनकजेला दे त्रिपूर्वा-जटा हो
 स्थिर विभु विष ये जों तों मृगे संकटा हो

करि अहि-गुण-वद्धा सुक्तिदा त्यासि सुक्त
 प्रभुसि सुयश द्यावं सेवकां हेंचि युक्त ७६
 प्रभु पुनरपि मारी संगरीं सैन्य कोटी
 उडवि अनुज होतां आपली हानि मोटी
 कपि-बळ पळवी तो काळसा कुंभकर्ण
 प्रबळ-पवन-वेणें वाळलें जेविं पर्ण ७७
 विकळ करि धरी ने तो सुकंटासि माणें
 हरि हरिवर नासाकर्ण तत्काळ राणें
 गिळि कपि सगळेचि कुद्द होऊनि आणें
 प्रभुशर म्हणती घे नीज वीरा न भाणें ७८
 विखरि. गगन वर्ती शस्त्र-जाळादि सेना
 घनरव खिळि सारी विश्वपाळा दिसेना
 दिपदनुज हनुमान् मोहिले हे न दोषे
 म्हणुनि द्वामुख्यास्यें धन्य तलुच तीं घे ७९
 कथिवर बळ-शाली सर्व-सन्मौलि-रत्न
 श्वसन-सुत हनुमान् जांबवत्योक्त यत्न
 करि झडकरि ओषध्यद्रिचें शृंग आणी
 उडवि सकळ शल्यें मोह तद्रंध रवाणी ८०
 व्रण-कणहि पहाया एक देवा न राहे
 विदुलतर सुधेचा सेक दे वानरा हे
 जगदसुसुतलीला जिष्णुची गाय काहीं
 नउणि वरिलि जैसी विष्णुची गायकाहीं ८१
 स्मर-हर-गिरि-पार्श्वी शृंग पावुनि आला

१ हरणकरी. २ वानरश्वेट (सुघीब). ३ जगद-असु-सुत-लीला-
 जगत्प्राणजो बायू त्याच्यापुत्राची (मारुतीची) लीला ४ त्यारावणाचा
 पुत्र. + इंद्रजित.

रामायणपीठ्युप. (३६३)

स्वधनु धरुनि युद्धा सिद्ध जों नाथ झाला
 प्रभुवर-विशिखांच्या त्या नसाहे रागूहा
 त्यजुनि धृति गृहणे ती राक्षसांची चमू हा ८२
 वध जनकसुतेचा दारववी दुष्ट मोही
 सुर सुनि वदले हा देव निर्माय तोही,
 कथि पति सरमेचा सिद्धि पाहो मयाचा
 न कपट-पटु नातू राहवा होम याचा ८३
 निवटवि चुलता त्या लक्ष्मणाच्या करानें
 स्तबुनि निवडिला तो बंधु सीतावरानें
 प्रिय-सुत-वध लावी त्या वदायास हाय
 स्वजन न उरला हो एकही या सहाय ८४
 दशमुख सुत-शोकें क्षोभला कार्य मानी
 वध जनकसुतेचा जीस्तव स्वाऽसु-हानी
 सचिव विनवि कैसा मारिरी बा असीतें
 पतिवरिच इच्या या योज उग्रा असीतें ८५
 बहु बळ चतुरंग प्रेषिलें पंक्तिनुडें
 कथुनि अरि वधा रवा जा असें स्पष्ट पुडें
 विखरुनि शर भारी निर्जर-ध्वंस-कारी
 प्रभु पुरहरसा तें दोमुहूर्तत मारी ८६
 परिसुनि बहुकोटि स्त्रीजनाचे विलाप
 त्यजुनि पुर निघे तो राक्षसांचा इलाप
 प्रभुवरि निज-सेना-सिंधु नेवृनि लोटी
 प्रलय-पवनसा तो दारववी शक्ति मोटी ८७

भगवद्^१अनुजवक्षीं राक्षिनें रावु ताडी
 विकळ करुनि ती त्या सर्पिणीसीच पाडी
 प्रभुहि दशसुरवातें सैन्य मारुनि मोडी
 श्रम उडवुनि शृंगें मारुती हात जोडी ८८
 ज्ञातमरव-वचनें ये मानलि क्षिप्र देवा
 विनवि बहु असें या स्यंदनीं पाय टेवा
 प्रभुजि मज घडावी दुर्लभा आजि सेवा
 इजसम हितकर्ता ती न गंगा न रेवा ८९
 प्रभुसह खळ भांडे तो अहोरात्र सप्त
 त्रिदश सुनिहि झाले युद्ध पाहोनि तप्त
 उडवि शत शिरे जों तोंचि आलीं नवीनें
 बहु नवल कथाचें काय हो तें कवीनें ९०
 प्रभु करि बहु चिंता जो श्विन-म्नांत शोधी
 रविहृदय जपाया तो अगम्यर्षि बोधी
 दिनकर वर दे या ईश्वरातें घडाया
 विजय अरि पडाया कीर्ति विश्वीं जडाया ९१
 कुलकर-मिहिराशी घे असी मारणातें
 करुनि सुरव सुरातें दे असीमा रणातें
 रघुपति वर बाण ब्राम्ह योजूनि सोडी
 कदिनतर अरीचें वक्ष तत्काळ फोडी ९२
 समर करुनि होतां प्रेत देवर्षभारी
 सुरतरु-कुसुमाचें तोष दे वर्ष भारी
 नभ भरिति सुरर्षि स्फार-सर्वस्व नाहीं
 म्हणति बहु तुला बा भक्त सर्वस्व नाहीं ९३

१ भगवद्-अनुज-वक्ष-रामान्वा कनिष्ठ बंधु जो लक्ष्मणत्याच्या वक्षस्थली. २ कुळ
 श्रेष्ठ जो सूर्यत्याचे आशीर्वाद. ३ देव-ऋषभ-अग्नि-देवश्रेष्ठांचे रावु. ४ वृष्टि. ५ अ
 तिउच्च शब्दांहीं.

रामायणपीयूष-

(३६५)

तव चरणचि रामा सर्वदा ते जपावे
 प्रणत अखिल याही सर्वदा तेज पावे
 म्हण अहित सुरांचे मंहरा मानवांचे
 दृढहि तव पदांहीं अंही रामा न वांचे ९४
 सुरवर करिति वाद्यें देव संगीत नाना
 करिति बहु असंगी जंघि संगी तनाना
 श्रित-हित विभु ऐसं गाय नाकर्षि नातें
 प्रभु-यश कवणाचें चित्त आकर्षिना तें ९५
 प्रभु न दगसुरातें दोष लावी क्रियेंतें
 करवि न धरि शौर्यें तोषला विक्रियेंतें
 मग अनुजकरातें लेदवी निष्क लंका
 धरि रुचि जसि नाग पावता निष्कलंका ९६
 वरि करुनि महीजा दिव्य देव स्तुतीतें
 श्रुति-बहुमत जें तें रंग दे वस्तु तीतें
 दशरथ नृप भाग्यें भेटला नंदनातें
 प्रमुदित-मति वंद्याच्याहि पै वंदनातें ९७
 अमुर-वर म्हणे त्यां मोडिली मद्यशाला
 रचिलि अमृत-शाला श्री दिली मद्यशाला
 प्रिय वर वरदांच्या नायका माग साजो
 गुरु-गुण न म्हणोंदे भव्य-कामागसा जो ९८
 रघुरमण म्हणे वा वस्मला देवशचा
 मृत सुभट उठावे सर्वही द वशया
 उठवि अमित कोटि प्राज्य-पीयूष-वर्षे
 प्रभुसि नमिनि गार्ता कीर्ति ते कीश हर्षे ९९

मोरोपंत-

(३६६)

नमुनि बिनवि लंकानाथ पूजा-वरा या
 त्वपद-नत कराया धन्य पूजा वराया
 प्रभु कथि कपि पूजीं यांत मत्तोष पूर्ण
 त्यजुनि भरत आलों त्यासि भेटीव तूर्ण १००
 सबळ सुगळ पूजी भक्त आज्ञेंत राहे
 नमुनि सकटकातें पुष्पकामाजि वाहे
 परम-सुदित-चिन्ता जानकी सेतु पाहे
 सुरंव बहुतचि तारा भेटतां श्रीस लाहे १०१
 स्तबुनि नमिलि गोदा जीस गाय त्रिलोकी
 परिचित पहिले त्या आश्रमांतें विलोकी
 अघ न नमुनि भारच्चज्जन्हुकन्यास वांचे
 कथिं गुण धरिती यां सर्व धन्या सवांचे १०२
 नमुनि सुदित-चित्त श्रीभरद्वाज केला
 पवन-सुत विभूक्तें तूर्ण तेथूनि गेला
 गुह-भरत-मनींचा ताप अंतासि नेला
 सुयश हिमकराच्या हें मिळालें न भेला १०३
 प्रभु सुरववि गुहा त्या अर्क तो वारिजातें
 अधन निवविला कीं वत्सलें पारिजातें
 प्रिय घन भरता या चातका भेट दे हा
 निरवधि म्हणणारा पावकीं पेट देहा १०४
 स्व-गुरु-सचिव-माता आप्त-शत्रुघ्न-पौर
 प्रसुदित करि गाती तद्यश क्षीर-गौर
 स्तवन नटन वाद्य-ध्यान सत्पुण्यवृष्टी
 त्रिदश करिति कोंदे उत्सवें सर्व सृष्टी

रामायणपीथूप.

(३६७)

करबु नि अभिवेक श्रीरा चे होय राजा
 प्रिय करुनि म्हणे त्या स्व प्रजातें विराजा
 प्रभु निज-विभवानें वाळि-दिक्कट-बंधु
 स्वसम करि करावे सागरें जेविं अंधु १०६
 प्रभु निज यदा जों तों वांच या दे वरा ज्या
 पवनतनय झाला पूज्य तो देवराजा
 त्रिभुवनजननीही श्री करी हा रया तें
 स्मरुनि भजन अर्पी आपुला हार यातें १०७
 घटज-मुनि-सुरवानें आयकें जन्मकर्म
 प्रभु दशवदनाचें अश्वमेधादि कर्म
 श्रुतिमत करि होय स्व-प्रजा-वज्र-वर्म,
 स्तुति-नति-निरतां दे निस्तुल प्राज्य शर्म १०८
 हें रामायण-पीथूप मयूरें रामनंदनं
 श्रीरामचरणीं भावें वाहिलें कृतवंदनं १०९

समाप्त.

सद्धितरामायण.

ब्रम्ह-स्तुत श्रीपति दिङ्मुरवातं मारुनि द्याया त्रिजगा सुरवातं
 दिक्स्थं दनाच्या सदानासि आला प्रेमें चतुर्भूर्ति यशोर्थ झाला
 देवी पिता ज्येष्ठ-मुतासि नाम श्रीराम हें होउनि पूर्णकाम
 पुत्रा द्वितीया भरताभिधान स्थापी तिजा लक्ष्मण सन्निधान
 चतुर्थ शत्रुघ्न कुमार ते ज्या न, साम्य त्या दारवधिति स्वतेजा

न्यावाजसा चंदन-वास वातें मागेनियां त्या नर-वासवातें ३
 ने गाधिजन्मा हित वीट केला रामें श्पधीं मारुनि ताटकेला
 रक्षःक्षयें कत्वऽवनें महर्षी झाला फली पाहुनि नेम हर्षी ४
 म्हणें पति क्षुब्धमना शिला हो श्रीशें सतीचा श्रम नाशिला हो
 नाशुनिषां गौतम-विप्र-तापा अन्या उणा तो गमवि प्रतापा ५
 जाणें प्रभूचें मिथिलापुरीतें भाण्यें करी त्या मिथिला पुरी तें
 खंडी नृपांच्या स्मरचापला जो त्याही म्हणे हा हरचाप लाजो ६
 होतां पित्याचा पण पूर्ण धन्या श्रीशा स्वकांता वरि भूमि-कन्या
 तिघांस ही तीन सुता विदेहा-धिनाथ भूजा जमि तेथिं दे हा ७
 प्रसाद नाशी अनुगाधि ज्याचा प्रताप वर्णी नृप गाधिज्याचा
 भाण्यें मिळें दिद्यथ सोयरा ज्या मोटा तथा उत्सव होय राजा ८
 क्षत्रघ्न जो भार्गवराम दापी त्याच्या प्रभु कूरतरा मदा पी ९
 भंगी करी दृष्ट तथापि त्याला गाथासि लावी स्वकथा पित्याला
 हर्षे म्हणे ती स्वमना अयोध्या रामा चरा प्राज्य असेंच यो ध्या
 कांणी पुसेना कवि सत्यलोका साकेत वैकुण्ठचि सत्य लोका १०
 मामा युधाजित् पविभृत्प्रभाच्या मनें पुरा ने मग त्या स्वभाच्या
 राजाहि योजी अतुल-प्रभावा रामासि द्याया युवराज-भावा ११
 तों मंथन-दूषित-बुद्धि चंडी ती मध्यमा स्त्री पति-चित् खंडी
 मागे दिले जे वर ते वदाने क्ष्वेडोय शोकीं बुढबून दोन १२
 राज्य स्वपुत्रा वनवास रामा मन्वद्ध मागे पतिच्या विरामा
 संप्रार्थिनां ती नवळेचि रामा नबोलूवें सद्गुत-तत्परा मा १३
 सत्य-व्रत भ्रष्ट पिता नहो तें श्रिता सुधावर्षि विनांन होतें

१ यज्ञस्थान. २ होणें. ३ नीला. ४ आशान करणारास. ५ पहा.
 ६ क्ष्वेड-उग्र-विषासारखें उग्र. ७ स्त्री. ८ नको. ९ आभि
 ता. १० छद्म, चंदवा. + मदनाच्याच पळपणाला.

सद्दित्तरामायण.

(३६९)

स्वामी म्हणे न ब्रत-हानि-पाला चान्हे यशी वत्मळ हा निपाळा १४
 घे वल्कलें भूषण वस्त्र सोडी पित्यासि मानेसहि हस्त जोडी
 निघे प्रभु त्यागुनि राज्य भार्या छाया सुटे लक्ष्मणही न भार्या १५
 न पतिता भूप शके सहाया सांगे सुसंवा स्वर्धी वहाया
 जातां वना राम पुरी वदे हा पाहे न गेहा जन तो न देहा १६
 भेटे सरव्या राम गुहा निपाळा दे त्यासि निर्मूनि जटा विपादा
 सांगे पित्याच्या मचिवास देवा द्यावा तुवां तोप कन्हनि संवा १७
 नोकेंत चैमोनि सुरापणेला लंघुनि नेधुनि दुगप गेला
 प्रेम भरद्वाज-पदासि बंदी तो देव ज्याचे विधि वेद बंदी १८
 निघे प्रयागाहुनि राम पाहे श्रीचित्रकूटी मुनिवृंद राहे
 तें सूत सांगे नगरींत राया त्या पुत्रगोकीं न गरीं तराया १९
 मत्पुत्र-गोकें वरि हानि गाप स्वर्भातु वाटे नृप ह्या निवाप
 मंत्री तथा साधुसि आणवीती येतांचि पुत्रा कृत जाणवी ती २०
 दे शोक तातार्थपदानुगां जी तीति न संकोच धरुनि गांजी
 वाढी सुधेतें लंबटुनि कांजी ज्ञाना तिची भीड धरील कांजी २१
 ज्येष्ठा-मना जोडुनि हात दे हा संतोष संस्कारुनि तात-देहा
 गुर्वादि-सर्वोसह तो करी ती मानेपुढें जी प्रिय-तोक-रीती २२
 ज्याच्या न राहे प्रश्वराघ वातें त्या चित्रकूट-स्थित-राजवातें
 भेटे कथी मृत्युकथा पित्याची धा नादवी वांत तथापि त्याची २३
 ताता महा-वृत्तिद-सार-तोया दे पादुका सांत्वुनि फार तो या
 राहे समान-व्रत साधु नंदि-यामी जसा शंभु-वियुक्त नंदी २४
 त्या चित्रकूटा जगदीश मोडी पुण्याधमी अत्रिम हात जोडी
 त्याची सती-वर्णित-कीर्ति भार्या दे श्रंगराग क्षितिजेसि आर्या २५

१ पादत्रास्थि. २ सुर-आपगा-गंगेला ३ दुग्धाप. ४ राहु-
 ५ चंद्र. ६ कलत्र. ७ प्रियबालकाचीरीति. + कैकेई.

करी विराधा शुचि राक्षसा जो यशें न कां तो रुचिराक्ष साजो
 तें दंडकारण्य असाध्वसखें त्या नंदना पूज्य असाध्वसखें १६
 दे हर्ष सर्वाहि तपोनिधीतें झाला न जो प्राप्त तपोनि धीतें
 कीं नाम सांगे करि वंदनातें आशीं म्हणे द्या मज नंदनातें १७
 केला अगस्त्यारव्य महर्षि तातें ब्रह्माचिया दृष्ट न हर्षितातें
 देह स्फुरे ब्रह्म महातपा तें पी हालवीनाच पहात पातें २०
 सरया पित्याचा पितृतुल्य रामा झाला वनीं पूज्य जटाशुनामा
 गोदेसि मातेसि तसेंचि पाहे पर्णालयीं पंचवटींत राहे २९
 गळां पडे शूर्पणखा परातें पाहे वराया पण खापरातें
 तो महुणाचा वरिना करंडा प्रहृष्ट दंडें करि नौक रंडा ३०
 सोमिनि खड्गें हरि कर्णनासा ज्याच्या करीतीं गुणवर्णना सा
 पावेल त्या केविं तसी कुशीला पुण्यें नयेनां क्षितिच्याकुशीला
 खरा ससैन्या हननार्थ धाडी लीळेकरुनि प्रभु त्यासि ताडी
 छेदी शिरें सर्व परोर फाडी सेना जनस्थानहि ओस पाडी ३२
 स्वदुर्गुणें पावुनि ताप भावा दशानना ती कथि पाप-भावा
 रचीरत्न घे होउनि निःस्व साहो न शोक वैरी मुदिता स्वसा हो ३३
 मारीच मायामृग शत्रु दावी श्री त्यासि हेमाकृति सत्य भावी.
 मागे धराया दयितासि लावी मनुष्यलीला प्रभुचीच गावी ३४
 मर्मी तयातें शर राम हाणी तों तों खळ श्रीरमणाचिवाणी
 हाहा असी तारतरार्त वाणी बोले भ्रमे श्री नृजंसी शहाणी
 सोमिनि तें भावुनि घात भीता पांघें म्हणे पत्यवनाथ सीता
 तो जाणवी सत्य भला शमाया तत्त्वास हे देवि पलाश-माथा

१ निर्भयपणानें. २ नंदनवना. ३ स्वर्ग. ४ सहाशस्त्रें. ५ दुः
 हस्वभावाची. ६ पर-उर-शत्रूंचें वक्षस्थळ. ७ बहीण. ८ तार-
 तर-आर्न-अतिउच्चपीडायुक्त. ९ पति-अवन-अर्थ-पतीच्या रक्षणार्थ.
 १० राक्षसमाथा. + श्रीरामाचिसारिखा. † दरिद्री. ‡ आनंदयुक्त.
 ॥ असाधु-असखें-दुष्टांच्या नसणें पणानें.

सद्वित्तरामायण.

(३७१)

कोपे मूणे ती प्रभुने मरावे पापा तुझा काम मला हरावे
 दायाद कीं तूं न चपापशील कौर्ये अघा भी नच पापशील ३७
 सांख्येहि तापे न सती निवे कीं कोपोदयीं सत्यजुरे विवेकीं
 निघे बदे साधुसहाय शास्त्री रक्षी न रक्षीहि महायशा स्त्री ३८
 प्रजावतीनें बहु खिन्न केला आर्या कथाया निजदुःख गेला
 तो एकटी श्री उदजांत पाहे रथीं बळें रावण तीस बाहे ३९
 हा राम हा लक्ष्मण या शशातें मास्ति रक्षा हरिहो यशातें
 हाका अशा ऐकुनि गृध्र कोपे तें यापुढें रावण-तेज लोपें ४०
 केलाचि वैरी विरथ क्षणावे देहाचिया कंपित त क्षणानें
 सीतेसि भंगोनि रणांत सोडी खड्गें अधर्मे मग पक्ष तोडी ४१
 पक्ष-क्षयें गृध्रप-यत्न राहे सतीस आंगें खपशांत बाहे
 नेतां नैशीं बानर पांच पाहे टाकी अलंकार मूणोनि हा हे ४२
 लंकेंत नेवूनि अशोकनामीं ठेवी वनीं तीस न ने स्वधामीं
 बंधूक्त दे धैर्य उरों नरामीं मूणे मूणों काय तुलाहि बा मी ४३
 बोले कुटी पाहुनि ओस हाथ जो दे मुमुक्षूं प्रति ओ सहाय
 तो दारवरी ताप विलाप रानीं जाणों खरा तापविला परानीं ४४
 पाहे तवा तातसरवा दुर्वस्था पुसे असी कां घडली अवस्था
 शोची निवेदूनि परा सुनेतें जें धैर्य होऊनि परामुर्ते तें ४५
 अस्वास्थ्य निःसीम तथापि त्याची धत्ति तो साधुपथा पित्याची
 तसी क्रिया सांग करी रमेली रक्षूनि चिंतूनि शरीर मेली ४६
 बहूय काळाहि परीस रवाया धरी कृपासिंधु करी सरवा या
 मूणे समर्पून विमान साजें दे ज्ञान माते कविमानसा जें ४७

१ भिस्तील. २ विवेके. ३ अविवेके. ४ बंधुत्वीनें. ५ ता
 लण्यानें. ६ पर्वती. ७ कासरावणानीं. ८ हरिता झाला.
 ९ कबंधा. + अरण्यामध्यें हाणाच्या अशा. † अस्वस्थता.

तो शक्रसा भास्वरूप मीता- विश्लेष- दीप्त-स्मर-बाण-भीता
 सांगे पहा जा शबरीस आधीं कांशा सुकंठा मग कार्य साधीं ४८
 भेटोनि आधीं शबरीस उक्ति प्रारूनि दे मुक्तिद तीस सुक्ति
 श्रीराम सेवूनि मुहूर्त पंपा स्त्रेणत्व दावी मिग्वूनि कंपा ४९
 प्रार्थी तथा लक्ष्मण एक आर्या धैर्य प्रयत्न करिसील कार्य
 विलाप तेजोहर हारहावा सुग्रीव आधीं प्रभुनं पहावा ५०
 हितावह स्वाशुज-बोध तो चे त्या कथ्यमूकाप्रति जाति दोषे
 सुग्रीव भी पाहुनि चापपाणी बाळीष्ट ऐसं हृदयंत आणी ५१
 धाडी पुढें वातसुता स्वयोधा त्याच्या कराया मति-शक्ति-शोधा
 भेटे तथा नापस-वैष-धारी तरे स्वयं त्या सुगळाहि तारी ५२
 सुग्रीव-रामासह सख्य होय क्षीर प्रभु स्वच्छ सुकंठ तोय
 तो देव्यलंकार सवस्त्र दावी त्यांतं प्रभु क्लेश-निमग्न भावी ५३
 पुढे प्रियेचे नग काय वा हे भ्रान्ता म्हणे नूपुर-युग्म वाहे
 आर्या-पदाब्ज-द्वय नेंचि आहे साशु प्रभु श्रीविरहा नसाहे ५४
 सुग्रीव बोले जरि मी वियोगी चाळी बळें मद्दयितेसि भोगी
 न हा म्हणे धैर्य धरुनि आहे कर्पाहि तूं कांल्यजितोमि वा हे
 म्हणोनको हा मज पावशील त्याभूं नको वा प्रिय पावशील
 भेटेल यत्नं तुज तूर्ण आर्या करीत मी या प्रिय-मित्र-कार्या ५५
 पुढे प्रभु स्वाश्रयही भराती कां हे कथा तोहि सविस्तरा ती
 सांगे बिक्रीं देत्य वधार्थ गेला वा हा बिक्रदारप बंधु केला ५६
 होतों तथा सेवित मी बिकाला वर्षेहि वाळी नमला मिकाला
 शिला बिक्रीं देवुनि साशु आलों मंत्र्याग्रहानें कपिराज झालों ५७
 ये शत्रु मारुनि मला नवाहे शिला-बिक्रीं डेप मनांत वाहे
 फोडी मुठीनें हि महोपकाला म्हणे वधावेंचि तथा खळाला ५९

१ सीतेच्या विरहानें पेटलेला जो कामत्याला भ्याले व्यास. २ महा-उपक-
 मोठ्यापाषाणाला. + बाळी-इष्ट-वाडीचाप्रिय. = देवि-भलंकार-सी
 तेच अलंकार.

सदित्तरामायण. (३७३)

माते विलोकीं स्वपदीं नसाहे तत्सांखनाला न उपाय राहे
 दंडी प्रधानासि मलाहि पाहे मारुं कथा तों इतुकीच बाहे ६०
 या कष्यमूकींच मतंग-शापें आहें सुरयी तसुत फःप्रतापें
 मरेल तेथें शिरतांचि वाळी म्हणोनि तो या अचळ्यासि वाळी ६१
 स्थानीं घडो मृत्यु म्हणेतुला या कीं हा झुगारी असुरां लुलाया
 शुद्धाश्मदा दूषिति रक्तबिंदु ज्ञाता नशापू मग कां न निंदु
 श्रीराम बोले वधितों खळाला वाळी नवांचेल जरी पळाला
 तत्पत्य या दारवाधितां बळाला चैरी गमे काळसुर्वीं गळाला ६२
 एकेंचि बाणें हृदयांत ताडी श्रीराम वाळीस पळोत पाडी
 दे बंधुचें राज्य कळत्र मित्रा गातात कृत्या कवि या विचित्रा ६३
 देवांश कीशर्क्ष असंख्य आणी म्हणे प्रभूची अतितूर्ण राणी
 बोधूनि मासांतचि याचि वाणी धिलें धितां हे नचुकेंल हाणी
 जो दक्षिणेला युवराज गेला तेणें ससैन्यें बहु शोध केला
 न नाथ दत्तावधि मास राहे काळा करूं पाहति आसरा हे ६४
 जटायुचा अयज गृध्र शोध येमें कधी हर्षि सर्व योध
 लंघी मरुत्तंदन सिंधु गावें शत क्षणें तद्यश भव्य गावें ६५
 मेनाक ये आश्रय यास देया बा पावला स्वर्गुनि हें वदेयी
 वंचूनि हर्षी सुरसेसि घाली ती सिंहिकाही गिळितां निमाली
 शोधूनि लंकेंत वनीं अशोकीं पाहोनि मी धन्य म्हणे त्रिनेकीं
 प्रार्थी कुधी रात्रिं तयासि दापी माध्वी तिची सूक्ति-महासुधापी
 चिंती मनीं दुष्टलयार्थ रुद्रा जातां कुधी दे तिस नाथ-मुद्रा
 सांगे शिव श्राव्य चरित्र पूता संदेश चूडामणि दे स्वदूता ७०
 वंदूनि सीतेसि पुसोनि आवें मोडी वन देवि बळप्रभावे

परासु होतां सुत अक्षरुष्टं आदापिला ज्येष्ठ कुमार दुष्टे ७१
 ब्रम्हारुच्य घोजी घननाद मोनी त्या सांपडे अस्त्रवरास मोनी
 बांधूनि नेला अरिनीं सभेला तो कोतुकी न प्रकटी प्रभेला ७२
 म्हणे पचेना प्रभु-रत्न चोरा रे कोपयावें भुजगें न मोरा
 सामें जर्गीं होसिल फार गोरा सहाय्यमुक्तांत सिरोनि दोरा ७३
 तो आठिव च्यंबक-चाप लाजें मना निवारीं वश चापला जें
 सुधा-घटाच्या नुकरीं बुडाला रे उद्धतत्वे रवर कीं बुडाला ७४
 ये राक्षसांच्या बहु राग राया पाहे वधाया बळसागरा या
 बिभीषण प्रांजलि पूत भावा वारी स्वयें वर्णुनि दूत-भावा ७५
 म्हणे कुधी दीप्त करुनि पुच्छा सोडा पुरींत भ्रमवूनि तुच्छा
 तैसीच चेष्टा करिती पलाश-क्षोभे उडे जो तपनीं फलाश ७६
 बिभीषणाचें गृह मात्र रक्षी पुच्छाभि लंकानगरीस भक्षी
 नर्भीं गमे मारुति ताक्ष्य पक्षी कांपेन या राक्षस सर्प लक्षी ७७
 पुच्छाभि सिंधूंत करुनि शांत ध्यानांत आपूनि विभूति कांत
 करी पुन्हा गोषद अर्णवातें संपूजिला तन्मुख-वर्ण वातें ७८
 प्रेमें नमी ऋक्षवरासि आधीं तो त्या म्हणे कीर्ति असीच साधीं
 मानी तया स्वासुपकार भारी म्हणे फिटेंना उपकार भारी ७९
 करी सुखी तें बळसंगदानें सत्कारिला वर्णुनि अंगदानें
 बंदूनि चूडामणि दे प्रभूतें भेटे मंहें तो कपिला प्रभूतें ८०
 निघे प्रियेच्या प्रभु हा निरोपें करावया दिङ्मुख-हानि रोपें
 पयोधि-तीरा रघुराज पावे यत्पाद-पद्म दुहिणें जपावे ८१
 देऊनि साध्वी व्यसनीं तरावें आर्य स्मराच्या न भरीं भरावें .

१ कुष्टे. २ अभिमानी. ३ सन्मानी. ४ तळाला. ५ दूतपणा
 ला. ६ सांसभक्षक, राक्षस. ७ सूर्याचे वाई. ८ स्व-असु-उपकार-
 आपल्या प्राणावर उपकार. ९ अतिशय. १० उत्सवें. ११ राम. १२ पुष्कळें
 (महें यावाच्याचें विदोषण) १३ वाणें. १४ ब्रम्हदेवें. + सत्-धार्म-साधूनीं
 धारणकरण्यास योग्य असा. + फल असी दुष्टा परणारा.

सद्विजयामायण-

(३७५)

बलें विष प्राशन कां करावें सर्वस्व होतें अनयें पराबें ८२
 एकेंचि केला पुर-दाह दूतें झालींच सैन्यें परि पूर्वभूतें
 बा सामजैसें अघ गोंग धूतें नमूनि अर्षी प्रभुच्या बधूतें ८३
 म्हणे असें सांगुनि जो नमो त्या बोधा नघे अंध जसा न मोत्या
 धिक्कारुनि कव्यभुगीश बोलें जें तें दिपासींच सभेंत तोले ८४
 बिभीषण आज्ञा निघे अरण्या दवावृता त्यागुनि त्या शरण्या
 श्रीराा नमी श्री-गळ-निष्कलंका तथा समर्पिनति निष्कलंका ८५
 महात्स-तेजें बहु ताप पेटे श्रीशासि तेव्हां जळराशि भेदे
 तत्प्रार्थनें तो जगदिष्ट-हेतु श्रीराम निर्मीवचनेंचि सेतु ८६
 श्रीस प्रभूचें धनु शीर्ष दावी हाहा म्हणाया खळ तीम लावी
 बिभीषणा-स्त्री सरमा निवारी माया असें सांगुनि खेद भारी
 त्या सेतुमार्गे उतरोनि पारा पावे महा-कीश-समूह सारा
 चटे सुवेळीं प्रभु दुर्ग पाहे सुग्रीव वैरी दिसतां नसाहे ८८
 उडोनि गांठूनि खळासि ताडी त्यातें तथाच्या मुकुटाहि पाडी
 सामार्थ राम प्रभु दूत धाडी तो शत्रुतें मान हस्त्रुनि नाडी ८९
 सभेंत राजा पर-भंगदातें सामान्य हें मानुनि अंगदातें
 चौघांसि सांगे धरवी खंजा उडे करी हा पर-वीर-यज्ञा ९०
 स्वामी म्हणे त्या जरि काम सामीं नसे नसो मारि न तामसा मी
 हो हेत जो यूथपहो मनाचा करा सुरवें राक्षस-होम नाचा ९१
 आज्ञेसि माथा बहु मानवे ये दुर्गीचमू सिंधुगमान वेधे
 आरंभिती ते पर-मारणातें हर्ष करीती परमा रणातें ९२
 निघे स्वयें रावण उद्धतत्वं नवर्णवे अद्भुत युद्ध तत्वं
 रणांगणीं रक्त-नद्या वहाती कबंध-वृत्त्ये अमरी पहाती ९३
 प्रहस्त मैनापति मुग्ध मेलां रामें लयातें बहु वीर नेला

भंगोनि दिक्कंठ फिरोनि गेला तथापि कांहीं न विचार केला १४
 दे मेघनाद त्रिदंशांसि दैन्य ध्वंसूनि सारें कपि-वीर-सैन्य
 तो नागपाशें प्रभुलाहि बांधी श्रीची न मोहांत बुडेल कां धी १५
 दे स्वावनाचें यश पक्षिपातें त्याच्या पळाले अहि अक्षिपातें
 होतां हरि स्वरथ ससेन माया सोडुनि येती न ससे न माया
 तो कुंभकर्णासि करूनि जागा म्हणे वधीं ते नर कीश जागा
 भासे कर्पांला निज काळ साचा न त्याग केला जरि आळसाचा
 धरी मुकंटासि बळी नसोडी सुटोनि तन्नाक सकर्ण तो डी
 फिरे गिळी तो सगळेचि कीश छुंदी तदंगें प्रभु जानकीश
 श्रीराम-सौमित्रि रासेन्य यत्नें शल्यानें केले समरीं सपत्नें
 मेघन्वेनें योजुनि अन्धमाया लोकेश पावोनि भय भ्रमाया १९
 कक्षाधिराजें हितबाध केला अक्षघ्न कैलास-समीप गेला
 घेऊनि औषध्यग-शृंग आला जीवानु रामप्रमुखोंसि झाला १००
 सांगे पित्यातें रथ दिव्य होमीं निर्मूनि बैरी वधितों अहो मी
 पुन्हाहि तो प्राज्यमद भ्रमाया सारे करी शत्रु अदभ्र माया १०१
 मायामयी श्री समरांत दावी मारी म्हणाया बँत हंत लावी
 बिभीषणें तो भ्रम दूर केला सौमित्रिनें शत्रु लयासि नेला १०२
 पावे सुतानें दशकंठ तापा घे खड्ग चिंतूनि मनांत पापा
 सीता-वधा जाय महोद्यकर्म ती भी स्मरे रामपदा स्वधर्मा १०३
 सुज्ञें सुपावें जरि भंगदायी तो वारिला बोधुनि आततायी
 शची म्हणे तद्वत शुद्ध बाई स्त्री काय या हा खळ खाय गाई
 धाडी वधाया बहुकोटि सेना जय स्वनेत्रांसि जरी दिसेना
 रामें त्रिनेत्रें तसि लोकवीली काळाकडे सांतुनि बोकवीली १०५

सहितरामायण.

(३७७)

तो हा म्हणे राक्षस-दारदैन्यें स्वयें निघे घेउनि सर्व सैन्यें
 कल्यांत तैसें भय दे वसेना तथापुढें ती जसि देव-सेना १०६
 तो शक्तिनें लक्ष्मण-वक्ष भेदी त्या राम भंगी जरि होय खेदी
 केला पुन्हा सावध ओखदानें त्याचि क्षणें श्रीपति तोखदानें १०७
 सारुनि अन्योन्य-बळासि दूर श्रीराम दिक्कंधर रक्त-पूर
 युद्धांगणीं वाहविती प्रचूर क्षोणीतळीं भासनि दोन सूर १०८
 द्वेष्टा रथीं भूवरि नाथ पाहे युद्धांत देवदेवर तें नसाहे
 प्रेष्ठा निज स्वर्देन सूत तूर्ण स्वामी तथाचा करि काम पूर्ण १०९
 ते युद्ध अत्यद्भुत साठ याम श्रुत्यून वीरेंद्र दशास्य राम
 अजस्र-कोपें करिती न शस्यें रक्तार्द्रही भस्म कृतीन अस्त्रें ११०
 शिरें शत उड्डुनि राम पाडी मर्मीं शरांहीं जरि फार ताडी
 तरी विराजे दश-मस्तकांहीं दिक्कंठ लाजे प्रभुहस्त कांहीं १११
 भेदे अगस्त्याख्य महातपाचा आदित्य-हस्तोत्र कधी जपाया
 दे दर्शनि क्षिप्र जपावसांनीं बहीसि तो हर्ष न पावमांनीं ११२
 श्री-भास्कर-प्राप्त-महावरानें ब्रम्हास्त्र योजूनि महाशरानें
 भेदूनि वक्ष प्रभु त्या अशास्या करि व्यसु कूरतमा दशास्या ११३
 जय-स्वनें स्वस्तरु-पुष्प-वर्षे दत्ताभया पूजिति देव हर्षे
 गंधर्व गानें अमरीहि वृत्यें वर्णूनि देवर्षि उदार कृत्यें ११४
 क्रिया तथाची करवूनि रामें विभीषणाला पद पूर्णकामें
 सौमित्रिला सांगुनि देववीलें छत्रादि सहस्रक्षण सेववीलें ११५
 शुद्ध स्तवा दिव्य करुनि देवी मग प्रभूत्संगपदासि सेवी
 भेदे पिता जे समरांत मेले जीवंत शकें कपि वक्ष केले ११६
 लंकेंत सुग्रीव ससैन्य नेला विभीषणें पूजुनि हृष्ट केला

१ सूर्य. २ रथ. ३ सत्वर. ४ प्रहर. ५ श्रुति-उन-वे
 दाहूनउणें. ६ मोरास. ७ शासन करप्यास अयोग्य अंशा. ८ अग्निप्र
 वेदा. ९ प्रभु-उत्संग-पद- रामाचें मांडीस्तपजेंपद (स्थान) त्यासि.

(१७८)

भारोपंत.

श्रीषुषके श्रीवा पुरासि आला प्रमोद भारी भरतसि झाला १७
न त्या महीला विजगांत जोडा असे समाधीत परंतु बोझ
अन्योन्य योगी म्हणते नसोडा दुराधहे हे जनहो न खोडा १८
राज्याभिषेक प्रभुनें विधीनें स्वीकारिला सांग द्यानिधीनें
तें फार सिंहासन शोभवीलें यशोमृतें विष्टप लोभवीलें ११९
काळा वदे होउनि राम राजा म्हणे जनातें न खरा मरा जा
करी प्रजा भाउनि रंजनातें मानी प्रजा भाउ निरंजनातें १२०
पूजी स्वयें त्या स्वजना कपीना सुधा यशा सोडुनि नौक पीना
मरुत्सुता राघव दे वरा ज्या ये ऐकतां लाघव देवराजा १२१
चौघांस झाले सुत आठ वाहे त्यां राम सुश्रीस्तुत आववा हे
दे सर्व सेवा पुर मागती तें राम प्रजा ने परमा गतीतें १२२
सद्विन्नरामायण हें मयूरें रामनंदनें
श्रीरामचरणीं प्रेमें वाहिलें कृतवंदनें १२३

समाप्त.

हनुमतरामायणप्रारंभ.

श्रीमारुतिची माता कीर्तिजगीं अंजना भली लाहे
सखुत्र मुखें मवी श्री-रघुपति-कंजनाभ-लीला हे १
चरण-नता आलिंगी हुंशी माथां न रुष्क राहूनीं
युद्धींहि पुत्र हर्ष पाहे मुख रम्य पुष्कराहूनीं २
त्यासि पुसे सांग मला प्राप्त तुला परम हर्ष वत्सा जो
खत-कुशळ-वृत्त मातें निववुनि बा अमृत-वर्षवत् साजो ३

१ उत्सवाला. २ जगत. ३ स्वर्ग. ४ कमलाहूनि.

‡ हनुमंतानें आपल्या आईला सांगितलें म्हणून याचें नाव हनुमद्रामायण.

हनुमतरामायण.

(३७६ ७)

मारुति मूढे रमापति दशसुरब-हननार्थ जाहला नरसा
 सुरसिक कवि तत्कथशा सेविति इच्छिति सुराधिया नरसा ४
 प्रभु रूपे चार धरी दवारथदारोदरी जननि राम
 जेष्ठा कौशल्येच्या पुत्राचें अमृत-गर्व-हर नाम ५
 कैकेयी पुत्र भरत तनुज सुमित्रा सुकुक्षि भव दोन
 ते लक्ष्मण शत्रुघ्न न निवति सुकवि यदुणांसि न वदोन ६
 ने राम-लक्ष्मणातें गाधिज व्हाया निजाऽध्वर-त्राण
 प्राण हरि ताटकेचे प्रभु एकवि सोडुनि प्रखर बाण ७
 शत अस्त्रें मुनि शिकवी रक्षी तन्मख पलाश मारुनी
 तारुनि अहल्येतें यश ये तसाप शाप वारुनी ८
 जनकाचा पण पुरवी च्यंबक-कोदंड-दंड मोडुनी
 सानुज होय ख्यात प्रभु चवधी तत्कताहि जोडुनी ९
 भूमि-सुता श्रीसीता वरिली रामें रघूतमें स्वरतें
 शत्रुघ्ने श्रुतकीर्ति प्रेमें सद्बुद्धि मांडवी परतें १०
 लक्ष्मणहि ऊर्मिलेतें स्वीकारी कवि जसा सुनीतीतें
 जी हे चतुर्विवाही गाती देवर्षि-सुरव सुनी तीतें ११
 प्रभु दे भृशुरामातें शांति मूढे उग्रता नसे उचिता
 तो बदला उचितज्ञा तुज न लवुनि मूढ कां नसे उचिता
 दुर्बुद्धि मंथरेतें शिकवुनि शक्रादि देव आर्य पर
 कैकेयीच्या मतितें दूषयित दशास्य-हनन-कार्य-पर १३
 ती स्व-वरपतिस मागे राम चतुर्दशसमा वनीं राहो
 या हो हें मज भरतवि अभिषेका पात्र निश्चयें हा हो १४
 पितृ-सत्य-पालना प्रभु कैकेयीचें न चिन मोडून

१ अमृता. २ मांसभक्षक (राक्षस) ३ चारविंशतिशतसमुदाय.
 ४ परंतु. ५ चवदावर्षे. + चतुर्विवाहीतें. + प्रेतदहन करण्यास
 काष्ठाची रचना विशेष करितात ती.

जोड़ून स्व-गुरु-जना हस्त निषे निजपुरासि सोड़ून १५
 सीता-लक्ष्मण-युक्त प्रभु आला त्रिचकूट-शिखरीते
 माते ज्याचे नाम स्वरतावरि अमृत नित्य शिखरीते १६
 दशरथ राजा पावे हृदय-शोकें मृणोनि हा निधना
 केवल लुब्ध जन जसा घडतां देवें कस्तुरि हानि धना १७
 भरत रंडे मातेचा तो स्नेहहि पातला पर तवाया
 ये शरण चरण नमुनि प्राणप्रिय आपला परतवाया १८
 भगत मृणे मृणतीलचि कैकेयी-तोक विप्र पापरत
 श्रीरामा चालवितो जो धार्मिक तो कवि प्रता परत १९
 त्या प्रभु मृणे करावें सत्य तुवां म्याहि बा जनक-वचन
 मृणती यापरि रक्षक पवित्रे ही जाणते जन कवच न २०
 सत्यवचन येईनचि मी बा सरतांचि वर्ष चवदावें
 तो राज्य करीं वत्सा जें यश तें अमृत-वर्षच वदावें २१
 बदला भरत न घडतां हें होमिन पावकांत देहातें
 जातों राज्य कराया आपुलिया पादुकाचि दे हातें २२
 निज पादुका समर्पुनि भरत फिरविला पुरीं न शिरला गे
 दंडक-गहनीं प्रभुचें अज्यादि-द्विजपदासि शिर लागे २३
 श्रीसीतेसि हेरी दे अत्युग्र विराध अंजने चास
 तो मारुनि उद्धरिला तुंबरु बहु गाय कंजनेचास २४
 देउनि अस्त्रें लावी स्वयंशाते प्रभुवरा घटज गाया
 निववी प्रियरा स्वच्छा स्वच्छाया करुनि जो वट जगा या २५
 प्रभु-सरव वृद्ध जदायु प्रभुनें वंदूनि विनविला साचा
 केला वर-प्रसादे प्रसादप्रवर शिव-विलासाचा २६

हनुमतरामायण.

(३८१)

गोदावरी-तटी जी पंचवटी तीत रघुनि दलशाला
 वसतां शृपणखा ये त्या प्याया अमृत-पूर्ण-कलशाला ३७
 प्रभु-संग-पुरोडाशा बांछी ती रावण-स्वसा कुतरी
 लक्ष्मण-करवाळ तिच्या कर्ण-घ्राणासि तक्षणीं उतरी ३८
 तीच्या भ्वाता क्रोधें ओंठ मणगटें खळेश खर चावे
 चवदा हजार राक्षस आणी प्रभु-बाण म्हणति खरचावे ३९
 प्रभुच्या प्रखर-शरांहीं सकटक तत्काळ खर खरचला गे
 माते दशकंठ-मनीं या भंगें फार खरखरच लागे ३०
 कपट-कनक-मृग दावी सीतेच्या मतिस दृष्टिस भ्रमवी
 गमवी प्रिय ती प्रभुला धाडुनि धरावया बनीं श्रमवी ३१
 त्या मायाहरिणोरीं प्रभु-बाण प्राणहर जसा लागे
 हा सीते हा लक्ष्मण ऐसें तो आर्त रामसा भोगे ३२
 पति पीडित मानुनि भी श्री प्रार्थी देवरास रक्षाया
 तो हांसे कपट म्हणे कीं प्रभुचें तेज विदित दक्षा या ३३
 शोके क्रोधें भक्ता भलतेंचि वदे नदे अभय दवडी
 तोंचि तितें दुष्ट हरी मुक्ताचि भ्वांत-दृष्टिला फवडी ३४
 जरि तो मदांध रावण काय करावें म्हणे जड-गिधानें
 रथ भंगुनि सोडविली परिसून जरायुनें बळ-निधानें ३५
 खड्गें पक्ष छेदुनि गेला खळ जानकीस पाहून
 ती क्रुध्यमूक-गोत्रीं नग दांकी पांच कीश पाहून ३६
 लंकेंत अशोकवनीं देवी मृदु न करि तो पलाश मन
 सीता म्हणे प्रसन्नहि खळ अहितचि हितचि कोपला शमन
 भेटे वनांत लक्ष्मण वृत्त कधी प्रभुसि हाय तें वदवी

१ मया- हरिण- उर- मायामय हरिण्याच्या वक्षस्थलीं. २ ओरडे.

३ मोतींच. ४ नामविशेषपर्वतत्याच्या राई ५ वानर. ६ यम.

७ वृत्त. + पर्णकुटी. = प्राशनकराया. ‡ हरणकरी. † अगे.

धावुनि येतां उटजा झाडी बहुदूर दुस्तरा पदवी ३८
 प्रभु हा वदे नदिसतां उटजीं बाहिरहि ती भेनादि-सती
 दोषेही दाशरथी हृतभनस्य शोधितां घना दिसती ३९
 मूर्छित जटायु पाहुनि हा तात म्हणोनि ते गळां पडले
 रडले वडले आम्हां शोकद पर-पात सर्वथा घडले ४०
 तो कधि पक्ष छेदुनि रत्न उडविलें दशाननें त्या तें
 राहुसि असृत वरिल कां सदसुसि असी दशा न नेत्यातिं ४१
 प्रभु उत्तर-कार्य करी सुतसा स्वजना कदापि नधिसंबे
 स्तंबेरमासि धांवुनि करुणार्णव हाचि दे सुगति अंबे ४२
 स्वकेलव प्रभु गैहनीं तेविं जसें परम दूषित पय शोधी
 जो सफळ करी दावुनि मुक्तिप्रद चरण ऋषि-तप-यशो-धी ४३
 योजनबाहु भयंकर रवाया या सानुजा धरि कबंध
 त्याचा हरितां त्या न भ्रमहर बहु होय या चरिक बंध ४४
 ऐकोनि कबंध-मुरयें शबरीच्या परम-रुद्ध-रीतीतें
 दर्शन देउनि घेउनि पूजुनि करुणाळि उदरी तीतें ४५
 पंपा-तीरीं माते प्रभु-हृदयीं विरह-ताप बहु माते
 मुनि जाणति महिमा ते प्रभुचि नच विलाप परमनीं माते
 शस्त्रीं दूरुनि पाहे सुगळ बहु वास तन्मनीं दाटे
 वाळीनें पाठविले तापस-वेषें वधार्थ हें वाटे ४७
 शोधार्थ मला धाडी द्विजवेषें म्या विचारिले आर्य
 बल्क-जटा-धर शस्त्री कोण तुम्हीं काय या वनीं कार्य
 आर्य-प्रेरित लक्ष्मण सांगुनि निजवृत्त तो वदे बाहे
 आम्हीं सुगळा आलों वारण असें कार्य आमुचें आहे ४९

हनुमन्तरामायण. (३७३)

सुगळा भेटविले म्या पृष्ठीं वाहोनि ऋष्यमूक-नगीं
 प्रभुनें सरव्य करुनि तो केला सुग्रीव धन्य धन्य जगीं ५०
 दावी नंग सुगळ पुसे प्रभु बॅसा सांग हे तिचे काव
 हीं तींच नूपुरें जो सौमित्रि प्रभुहि तो म्हणे हाय ५१
 प्रभु बळ कळवी अनुज- प्रिय-दार-रता बधूनि बाळीतें
 तद्राज्य श्री स्त्रीही देउनि जननि स्वमित्र पाळी तें ५२
 मेळवि सुगळ कपि बळें सीता-शोधार्थ पाठवी योध
 धुंडाळितां दिशात्रय कोणालाही नलागला शोध ५३
 अग्रज जटायुचा जो सांगे तो शोध साधु संपाती
 लंकेंत अशोकवनीं दिसती म्हणती असूस संपा ती ५४
 देवूद्द जांबवान् मज करुनि स्तव कथुनि शक्तिउत्साहा
 त्वत्पुण्यें प्रभुतेजें दुर्घट कर्मी बरी न कुत्सा हा ५५
 म्या उडतां रंजविलें मैनाका त्याहि नागमातेतें
 प्रभु-चरणचि यश देती जे निगमा पंध आगमा ते तें ५६
 मज सिंहिका समुद्रीं माते छाया धरुनि आकर्षी
 उदरीं शिरोनि वधिली तेव्हां होय असन्न नाकर्षी ५७
 शिरतां पुरीं प्रदोषीं मजसी लंकाधिदेवता कलहा
 बळ-हानि व्हावया करि हा म्हणवी तीस जरि नव्हे खळ हा ५८
 शिरलों पुरींत मग मी प्रकटुनि होतां प्रवृत्त सांज रया
 किति लक्षुनिहि न लक्षिति लघुदेहा म्हणति मूढमांजर या
 माते पुर तें पुरतें द्विषदंतःपुरहि सर्व धुंडाळी
 शत्रूष्णीष स्पर्शा योग्य म्हणुनियांचि हा न गुंडाळी ६०
 झालों साधि न देवी आढळतां शोक फार मनि केला

१ अलंकार. २ हेलक्षणा. ३ वडीळंधु (संपाति) तो.
 ४ मी. ५ वेगा. ६ मला. ७ शत्रु-उष्णीष-शत्रूचें पागोटें.
 + हेअंजने. = सायंकाळीं.

मी शैवटीं पहाया माते गेलों अशोक- वनिकेला ६१
 श्री राक्षसींत भाग्यें देखिलि वृक्षीं हळूचु वेघींन
 लस्कृत तद्दर्शन तिळ तुळित्यांसि न चातकोन मेघींन ६२
 श्रीदृग्गंगेंत कठिन तो राहे का न नीच कोरा तें
 तद्दर्शन मज जैसैं शशि-दर्शन काननीं चकोरातें ६३
 तों ये दुष्ट कसा तत्- दुर्वाग्व्यापार तुज कथावा गे
 सति या लदपत्य-मुरवीं जी श्रुतिसी तीच श्रुचि कथा वागे
 धर्म-न्याय-मयी ती आर्या तेजें वदे असी वाणी
 लागे त्या खळ-तृदया तिळहि धृति धरूं नदे असीवाणी ६४
 दासीसकथि अवश्यचि हेहठसोडुनि बंदोनमासमज
 स्वहितार्थमृहणा घामग मासइचेंपरि नदोनमासमज ६५
 ऐसैं बोले दापी रवाया गो- ब्राम्हणांसि जो कापी
 जाय क्षोभुनि पापी त्यातें तूं भस्म हो असें शापी ६७
 मरतां देता झालों दशरथमहिपादयामतिसमुद्रा
 वर्णुनिमीश्रीराम स्वामीसहिपादयामतिसमुद्रा ६८
 झाली बहु प्रसन्ना मजवरि न दुजी असी महा सदया
 प्रभुला निरोप सांगे विश्वा ज्ञाया असीम हासद या ६९
 सर्व कुशल वृत्त पुसे दे चूडामणि निरोप परमाशी
 मम तनु निघे मति नुठे न सिता त्यजि लब्धवृत्ति परमाशी
 उपवन अरि-बळ खळ-सुत अक्ष मधुनि मी बळेंचि सांपडलों
 घननाद-ब्रम्हास्त्रा परिसंजननि संकटांत कां पडलों ७१
 प्रभु-बळ कळउनि वळउनि हित-बोधें दुष्टधीहि रक्षावा
 लक्षावा न कुडें काळें गृध्रादिकीं न भक्षावा ७२

१ चातक-ऊन-चातकाहूनउणा. २ सुका. (मभिजलेला) ३ ख
 झापरि. ४ परम-आशि-उत्कृष्टआशीर्वाद. ५ शर्करा. ६ ऐक.
 ७ हेमाते. + सीता. † बंदोन. ‡ मेघाहूनउणा. † हासदेणारा. ७ परंतु.

हनुमत्समायण

(१५१)

बांधुनि बंधो गेलो शत्रुजबळ अपवधो न बळलो मीं
 तुझिया धन्ये स्तन्ये माते माझ्या बंधीझ बळ लोमी
 वळलो हित परि नवळे रचवळे धवळेतरप्रकृति लळ तो
 वळतो असतां आशु प्राणी सरतांचि शलभसा जळतो
 माते मज माराया उपशी दशमुख सभेंत करवाळ
 तदनुज साधु विभीषण यारी त्या करुनि यत्न अरवाळ
 मी शस्त्राऽस्त्राऽवध्य तत्पुण्ये मृणुनि ये मला हास्य
 आस्य प्रेक्षी न रिपु क्रोध मनीं लोचनीं करी लास्य
 मदुर्दशार्थ करवी माझ्या दशकंठ दीस पुच्छातें
 लंका जालुनि दिधलें दुष्कृत-फल त्या अतीव तुच्छातें
 माझे श्रीचें रक्षण तटकारुनि पावकास तो करवी
 ज्या प्रभु-पद-प्रतापा मृणतो बा मी त्वेदीय तोफ रवी
 विझवुनि पुच्छ समुद्रीं बंदुनि देवीस जननि शतगावें
 जलधि उडुनि मी आलों या कर्मी अन्य तेज न तगावें
 ध्याना नामा प्रभुच्या हा न विसरलाचि अंजने वात्या
 चूडामणि दे सांगे कुशळसमाचार अंजनेवा त्या ८०
 प्रभु करि वर-प्रसादा चरणीं होतांचि नत बतन यातें
 आलिंगन वर्णनू परि पाहों दे आडू न तबू तनयातें ८१
 निवधि मम परिध्वंगे श्रीविरहेंकरुनि सव्यथोर पण
 भक्तीं प्रभुचें अतुळ प्रेम कृतज्ञत्व भव्य धोरपण ८२
 प्रभु ऋक्ष-कपि-बळांचे पति सुग्रीवादि वीर वरवे घे
 लक्ष्मण वाळि-सुतावर मजवर रघुवीर धीरवर वेधे ८३
 बहु बळ-समूह पावे जिंकाया सागरसि सागरसा

१ पवि-ईडय-कजानेस्तुत. २ कशी. ३ तळवार. ४ हळका.
 ५ वृत्त. ६ तुझा. ७ बालक. ८ सुंदरनेवा. ९ आलिंगने.
 १० स्व-व्यथ-उर-व्यथायुक्तचित्तज्याचें असा. + दुःखें. ११ धवल-
 इतर-प्रकृति-शब्दाहून इतर (काळीतामस) प्रकृतिज्याची असा.

कन्या-हर-मथना नग धाडी जाणों धरुनि राग रसा ८४
 त्यजिले विभीषणें खळ रघुपति-तेजाचिया मरा लेशों
 हें वदुनि प्रभु-पद-युग वरिलें मानस जसें मरालेवों ८५
 जें लंका-राज्य प्रभु दे त्या शरणागतासि नमितां तें
 हें यश करी नति-स्तुति- रत लज्जित सुदिन सतत अमितांतें
 भिउनि प्रभु-प्रतापा सागर भेदोनि निवधि आगमनीं
 गति-हेतु सेतु-युक्ति स्तवुनि कथि प्रभु धरी न ओग मनीं ८६
 नळ सेतु रची पांचा दिवसां त्याचीहि अंजने रुंदी
 दश-योजन रात-लांबी झाले पाहुनि सुरर्षि ज्या तुंदी ८७
 जननि अहोरात्र-त्रय- उतराया त्या पथें बळा लागे
 सुगळ सुवेळ-गिरिवरुनि उडुनि निर्युद्धीं छळी खळाला गे ८८
 वेदुनि लंका प्रभुवर अंगद सामार्थ पाठवी त्यातें
 धरवी खळ कपि सुखवी प्रभवादिक पुत्र साठ बीत्यातें ८९
 मग युद्ध होय भारी नगणिति कपिबीर आहवायास
 राक्षसवीरहि लाविति रुधिरांचे पूर बाहवायास ९०
 मेघरव वमशु पिळी सबळ प्रभु शरघनें रणांत खिळी
 रावतिं मोह गिळी पाडी उत्साहशक्ति शत्रु शिळी ९१
 जांबव-दुर्के हर-गिरि-सरय ओषधिनग तदीय-शिरवरा या
 हस्ते घेउनि आलों प्रभु-यश लोकत्रयांत विरवराया ९२
 त्या दिव्यौषधि-वातें उठले पात्या नलागतां पातें
 ज्यासि न म्हणवे हा तें प्रभुसह बळ सर्व कोंदलें शातें ९३
 प्रभु कप्योरुव्याळा घटकणी वज्रभृच्चमूकाला

१ हंसश्रेष्ठे. २ अपराध. ३ दोंदिल. ४ बाहुयुद्धीं.

५ प्रभव, विभव, इत्यादिक. ६ प्रसवणा-न्या नारदातें. ७ आहव-आ-
 यास-युद्धभ्रम. ८ सुर्ये. ९ कपि-आरु-व्याळ-वानररूपउदिराच्या
 सर्पा.

हनुमतरामायण.

(३८७)

कटकें देतां टाळा वधुनि रडवि सकळ-यातु-भूपाळा ९५
 कविबर गाति त्रात्या ज्या घेत्या नाम नौगपा रातरा-
 लक्ष्मण-सहिता बांधी घनरव घाल्हुनि नागपाश तरा ९६
 देवीस दुष्ट दावधि दयितासह देवराहि तदवस्था
 विजयेपदेश झाला तद्धृदया घन जसा हित दवस्था ९७
 केला सानुज राम प्रभु पन्नग-पाशमुक्त रवगपीनें
 या सद्यशोमृताच्या झालें परिवृत्त सर्व जग पानें ९८
 मग तो घनरव माया-सीता-वध दाखवी रणीं माते
 येता जरि न विभीषण तरि अस्मत्प्राण तत्क्षणीं जाते ९९
 आम्हां मोहुनि करितां अमरत्व-प्रद-रथार्थ होमहि ते
 कळतां लक्ष्मण वधि त्या तव नाम म्हणे यथार्थ हो महितें १००
 शोकाऽमर्षाकुळ खळ घे सीतेतें वधावया असितें
 साधु सुपार्व निवारी त्या ज्या कर्मे समें सितें असितें १०१
 मग खळ बळ बहु धाडी त्यातें प्रभु खर-शर-ब्रजे ताडी
 मर्द-गद सर्वहि झाडी दोंचि मुहूर्तानि तें रणीं पाडी १०२
 ताप खळाहत-रक्षः स्त्री-कोंटीच्या तदा विलापानीं
 जेविं दिला मरणारा तेविं विषानीं न दाविला पानीं १०३
 ख-मरण-पर-वध-निश्चय करुनि निघे सर्व-शेष-बळमहि
 ज्या विषय बाह्यरंगें वाटे जैसा जडामिं पळस हित १०४
 कमळ-वन कुड्द करी रगडी बळ तेविं उग्र युद्ध करी
 कपि वीर मुक्त शिखरी ते पिष्ट करुनि दिगंतरीं विरवरी १०५
 श्रीमंल्लक्ष्मणजीचें वक्षस्थळ शत्रु शक्तिनें फोडी
 सोडी उष्ण इवांस प्रभु दशकंगसि तें क्षणीं मोडी १०६

१ गजेंद्रा. २ वणव्यामपेंरहाणाच्याम. ३ खड्गातें. ४ गर्वरोग.

५ हनि. ६ पर्वत. + पृथ्वीतें.

म्या आणिलें पुन्हा तें शिखर सदाँषधि सुधा-सम-रसाचा
 स्तव याचाहि प्रभु करि तो अत्यद्भुत बुधा समर साचा ७
 सप्त अहोरात्र प्रभु शतमन्युरथीं बसोनि समर करी
 झाले रघुपति-दशमुख-बाणरवें विमद सर्व अमर-करी १०८
 शिर एकैक दहादां दहाहि असीं तोडितां तसींच शिरें
 जननि नवल तें म्हणती प्रभु-हृदया आधिच्या रसींच शिरें
 मंत्र घटज दे प्रभुला त्यातें जपतांचि विजयवरहि रवी
 दावी अंतःपक्वा परि अजित मनुष्यरीति वर हिरवी ११०
 उर भेदुनि अरि वधिला तो ब्रम्हास्त्राभिमंत्रितें बाणें
 प्रभुसि करुनि विजयश्री कीर्तिसितेंचीं दिशांसि दे बाणें १११
 माते सेवित होते पुष्कळ पीयूष सुरस परि चार
 हाचि निवधि शिव-विधि-मन झाले परिवृत्त सुर सपरिवार ११२
 गीत-ध्वनि स्तुति-ध्वनि-वाद्य-ध्वनि-पुष्प-वृष्टि-लक्षा या
 नपुरे ब्रम्हांड प्रभु-रुचिसहि शक्रादि-दृष्टि लक्षाया ११३
 अयज-शोकें माते साधु बिभीषण करुनि आरडला
 दशवदन-स्त्रीजनही शव हृदयासीं धरुनि आरडला ११४
 रडती स्मरती शोकें मंदोदर्यादि ज्या प्रिया केली
 त्यातें सांखुनि सुजनें प्रभु-वचनें उत्तरक्रिया केली ११५
 अभिषेचिला बिभीषण विधिनें लंकेंत लक्ष्मणें आंगें
 मग मज म्हणे प्रभूत्तम जा वत्सा विजय देविला सांगें ११६
 शतदा आर्याहि पुसे म्याही कथिला तिला विजयशतदा
 सद्युतिस तसें तीसहि वाटे प्यावेंचि तें निज यश तदा ११७
 बदली देय नसे बा त्यां भरिलें अमृत चांगलें कानीं

हनुमतरामायण. (३८९)

तुजसारिखें श्रमविलें गुर्वर्थ न हृदय आंग लेंकांनीं ११८
 वदलों दुष्टा दासी चातें म्हण मार देवि वर दे हा
 वर दे हाथ म्हणुनि तूं वदलिस भूमीस दे विवर देहा ११९
 या महचनें माते श्री कांपे जेविं मारुतें कदली
 अबळा अस्वाधीना वत्सा वध्या न या असें वदली २०
 वदलों मी आर्थें तूं प्रभुची साधुरीति सूर्तिमती
 खद्दात्सल्यें झाली माझी प्राप्त-प्रमोद-पूर्तिमती १२१
 लब्धाऽभया त्रिलोकी झाली हे स्त्री नसो असा मा न्या
 प्रभुला सांगाया श्री साश्व कथि निरोप ती असा माया
 ऐकुनि निरोप सांगे. श्रीराम विभीषणा सती सरमा
 परमा पूजा करि हरि जाणे स्वळभीषणास तीस रमा १२३
 नेली विभीषणें करि दिव्य श्री म्हणवि अंजने हा तें
 देवर्षिसुर्येंकठिन क्षणभरि त्या विश्वरंजने हातें १२४
 अभ्यादि-ब्रम्हांत स्तविति प्रभुतें तसेचि देवीतें
 दशरथहि महाराज स्व-सुत-यशोमृत यथेष्ट सेवी तें १२५
 पुत्र-रनुषांसि भेदुनि भूप निवे बहु न हा निवे नाकीं
 द्विजशाय तापवी या घडली येणेंचि हानि वेना कीं १२६
 शक्र-कृताऽमृत-वर्षी मृत उदुनि करिति निकाम कपिलास्य
 या प्रभु-यशासि वर्णी सदभिमत वरदहि काम कपिलास्य १२७
 विनवि विभीषण साजुज सबळ प्रभुचें सभाजन कराया
 तसि याहि मानवे बहु जसि साधूंची सभा जनकराया २८
 प्रभु कथि पूजावा त्वां सबळ सुगळ मत्समान सत्वरतें
 द्रुत घडिव भरत-दर्शन देखाया वत्स मानस त्वरतें २९
 पूजुनि सबळ सुकंठा प्रभुसि बसवि दास पुष्पक-विमानीं.

१ अश्रातसांखना. २ नृत्य. ३ पूजन. + विश्व-रंजन-ईह-विश्व
 रंज विष्णुची इच्छा ज्याला त्यागमास. # कपिल-आस्य-कपिलकृषीचें मुरव

(३९०)

मारापतः

प्रभुप-पति घनव्यामा सुरतरुचें चास पुष्प कवि मानी १३०
सबळ सुकंठ बिभीषण घेउनि भेटोनि अत्रनि-भर तातें
दिधला उतरि दयाघन विसरे जो पळहि न वनि भरतातें
पुर-भरत-प्रभु बांचें माते म्या प्रेम काय सांगावें
हंसा न मानसींच्या श्री-साकेतस्थ-वायसां गावें १३१
विश्या तसा नहोय प्रभुला राज्याभिषेक हर्षद या
श्रीराम-घनाची करि नत-मोराउपरि अमृत-वर्ष दया १३२
श्रीनें निजकंठींचा मुक्ता-हार-प्रसाद हा हातें
देतां जें मज्जाड्य प्रलया पावे म्हणोनि हाहा तें १३४
मातें प्रभु-दत्त-वरें लोकीं झालों असें चिरंजीव
प्रभुजवळि सुवर वरिला सुयशें धालों असेंचि रंजीव १३५
सर्वत्र असे स्नेह प्रभुचा मजवरिच परि परम तो कीं
कार्याऽक्षमींहि माते ताताचा जेविं बहु चरम-तोकीं १३६
जुननि प्रभु-प्रसादें झालों मी धन्य धन्य मूर्धन्य
स्तन्य तुझे कौसल्या-स्तन्यसम स्तुत असें नसे अन्य १३७
प्रभु-चरण पाहिले म्या त्वत्पुण्यें तेधवां महालग्न
भक्त भ्वांत न झालों होतां सेवाऽमृत-हृदीं मग्न १३८
श्रीराम-भरत-लक्ष्मण-शत्रुघ्नाचे विलोकिले चरण
स्मरण न झालेंचि तुझे तद्दर्शन तेंचि वाटलें मरण १३९
प्रभुच्या वरें मजपुटें प्रभु-यश गंधर्व अप्सरा गाती
आधींच आदिकवि-कृति मन हरि भलविल न कां सरीगा ती
रामात्मजें मयूरें हें श्रीराम-प्रिय पाहिलें
तत्पदीं हुनुमद्रामा-चरण बंदुनि वाहिलें १४१

समाप्त.

पंचचामररामायण प्रारंभः

सरोज-जाऽर्धित प्रभु क्षपाचरेंद्र-मारणा
 असंख्य, भक्त-दृष्टिची घडावयास वारणा
 अजात्मजात्मज द्रवोनि होय विश्व-तारणा
 अशेष-जाड्य-जन्य-पाप-शाप-ताप-वारणा १
 गुणाऽब्धि कोसलेंद्रजा-तनूज होय राम हा
 शिवादि सत्सभा निचा उदार सोयरा महा
 भरोदितांत नाम साधु केकयात्मजा-जनी
 प्रसिद्ध बोलले कवींद्र आर्य भक्त ज्या जनीं २
 सुमित्र-वर्ण-नाम जीस तीस दोन नंदन
 श्रिताऽखिलाऽति-ताप-नाश-हेतु दिव्यचंदन
 बडील लक्ष्मण द्वितीय तो अरिघ्न सन्मती
 असे कुमार चार सार सारसाऽक्ष जन्मती ३
 जन्मला पुरीं त्रिविष्टपीं असीम जो मह
 प्रभूत-दीप्ति वाटले कुमार ते तयासह
 द्विजत्व पावले श्रुति-स्मृतिज्ञ जाहले शतें
 गुणाचिया दिसों नदेति जें शिशुत्व लेशतें ४
 मुनींद्र कोशिक स्वयें तबूनियां वृषा बदे
 मरयाऽवनार्थ साऽनुज स्वपुत्र राम पाव दे
 वसिष्ठ देववी बळेंचि ने नवाहतां रथीं
 सदस्त्र दे महर्षि तादकेसि मारवी पथीं ५
 सविघ्न-यज्ञ-सिद्धिचा असे सदैव आधिज्या

करी वधूनि राक्षस प्रसन्न राम गाधिजा
 जिला शिलात्व ये प्रभु क्षणांत उद्धरी तितें
 कवींद्र गाति राम-पाद-पद्म-बुद्ध-रीतितें ६
 महेषा-चाप मोडितांचि जानकी अजा बरी
 पडेचि राम-सिंह-तेज रावणा गजावरी
 दिल्या तिघी तिघांजणासि मैथिलें सुता तथा
 प्रजाहि बोलिल्या न सद्वरार्पणें सुतात या ७
 करी महोद्य जो धरूनि मार्ग वासरा महा
 हरूनि दे तथा सुशांति भार्गवास राम हा
 पुरी सुरवास पावली यशं जगं नमोवली
 सुरदुर्गा न सावली सुतर्धि गाय मावली ८
 कुमार राम योवगज्य-योग्य वाटला नृपा
 परंतु तस्मिन् करी जगत्त्रयी बरी कृपा
 स्व-पुत्र-भक्ति-राज कीर्ति पावधि प्रसिद्धितें
 तिचाचि होय हेतु तो प्रभाव विप्र-सिद्धितें ९
 सदार साऽनुज प्रभु स्व-तात-सत्य-रक्षण
 स्वयें करावया निघे वरूनि वन्य-भक्षण
 वळावया जटा वटांग-दुग्ध दे निषाद या
 यशोर्थ सेवकी बना जसी शिवा विषादया १०
 नमी प्रयाग-वासि-तात मित्र-सन्महर्षितें
 गणी मनें जगांत तो कृतार्थ-जन्म हर्षितें
 करूनि आश्रय स्व-चित्रकूट-पर्वता पसा
 करी मुकुंद तैथिल स्व-भक्त-सर्व-तापसा ११

१ कन्या. २ नसामावली. ३ तत्-त्रिया-त्यादशरथाची स्त्री
 (कैकेई) ती. ४ अरण्यमर्षेऽसन्नज्ञालेत्या फलादिकांचें भक्षण.
 ५ वटवृक्षाचा कीर. ६ महादेगास. + सुत-कृदि-पुत्राची वृद्धि.

पंचचामररामायण. (३९३)

वियोग-शोक-पावकीं सुदुःसहीं पिता गळे
 जळे असें कळे परंतु बंधुला न तो बळे
 तयासि दे स्व-पादुका पुरा फिरोनि पाठवी
 अवध्यतिक्रमें जळेन हें तदुक्त आठवी १२
 म्हणे यदंघ्रि-रेणु दीन-जन्म-पत्रिके तुतें
 मृषा करीन सर्वथा तथाहि पत्रिकेतुतें
 नमूनि हस्त जोडितां महर्षि अत्रि गौरवी
 यश क्षमा-सुतार्चनें सतीहि चंद्रगौर वी १३
 विराध भूमिजा धरी तिला प्रभूंमिही हरी
 असा महोत्र जो अरी तयासि राम उद्धरी
 महर्षि दंडुकीं बनीं भयार्त जे सदा मनीं
 अभीति दे त्यां धनी तपीं स्व-लोक-साधनीं १४
 सुतीक्ष्ण बाणभंग कुंभसंभवादि सत्पुनी
 सुरवी करी सदैव जे स्व-भक्ति-निष्ठ जन्पुनी
 जटाशु तात-मित्र त्यासि दे प्रमोद तोखदें
 समागमें महा-गदाऽर्दितासि जेथिं ओरवदें १५
 स्वबंधुनिर्मितोटजीं रमेश गौतमी-तटीं
 वसे प्रकाश आवरी प्रदीप तो जसा पटीं
 रवौळ-स्वसा म्हणे असीस लुब्ध कां मला भजें
 कळत्र तेंचि सेव्य दे यथेष्ट काम-लाभ जें १६
 समर्पि लक्ष्मणाचिया असीस नाक कांन ती
 न त्या करील दंडितां असीस नाक कां नती

१ अवधि-अतिक्रम-मर्यादेच्या उल्लंघनानें. २ गरुडध्वजातें (विष्णूतें)
 ३ प्रसवे. ४ वारभंग. ५ स्व-बंधु-निर्मित-उटजीं-आपल्याबंधु
 लक्ष्मणानें निर्मिलेल्या पर्णशाखेंत. ६ दुष्टरावणाची भगिनीदूर्पणरया ती. ७ या
 सारखेच सीतेस. ८ भशाप्रकारचीस (दूर्पणरयेस) ९ स्वर्ग. + रामल
 क्ष्मणामहि.

तिणे स्वबंधु धाडिला खरारख्य तोहि ताडिला
 ससैन्य गर्व झाडिला व्यसु क्षणांत पाडिला १७
 स्व-दुर्दशा दशाननासि दाखवूनि कोपवी
 सुवर्ण-एण पाटवूनि तो विचार लोपवी
 करूनि दूर शूर राम-लक्ष्मण प्रभु छळें
 बळें हरी सतीस ती म्हणे खळा अघें जळें १८
 जटायु सोडवी परंतु युद्ध-धर्म मोडुनी
 छळेंचि गृध्र पाडिला रणांत पक्ष तोडुनी
 म्हणोनि हाय हाय राम लक्ष्मणासि बाहुनी
 क्षमा-सुता रडे मनांत शोक-भार बाहुनी १९
 सती कपींत ऋष्यमूक-पर्वतीं नग त्यजी
 क्षयार्थ गांजिली नमावि बुद्धिदा अगत्य जी
 पुरींत रोधिली अशोक-काननीं महासती
 श्रमे परंतु वाटवी सुर-ब्रजीं महांस ती २०
 वदे निजाऽनुजोक्त वृत्त आयकोन राम हो
 तयाहि शोक दे जसीच बायको नरा महा
 प्रिये प्रिये असाच शब्द विश्व-नायकाऽननीं
 करीत दारशोध योधराय जाय काननीं २१
 जटायु मूर्छित क्षतार्त देखतां गळांपडे
 रडे पुसे कथी परंतु मृत्यु सांगतां घडे
 दडे सुहूर्त पूर्व-शोक यापुढें मनीं जडे
 अडेचि धैर्य तोय दे निघे शुगैभिच्या कडे २२

१ गतप्राण. २ सुवर्णहरिण. ३ बोलावून. ४ उत्सवास किं
 वा तेजास. ५ हाय. ६ वक्रक-अभि-शोकसमुद्राच्या. + सीते
 चाशोक. * याजटायूच्याशोकापुढें.

पंचनामररामायण.

(३९५)

पुन्हाहि शोभितां कबंध उद्धरी तथावरी
 शबर्युपासनास हृष्ट सुक्ति-दायका करी
 यदीय-नाम युग्म-वर्ण पं अणीक पो असें
 तिच्या तटीं स्मरे प्रियेसि वर्णवेल तें कसें २३
 समीर-पुत्र भेटतां तरवा सुकंठ होय ज्या
 करी प्रहृष्ट दर्शनेचि जेथिं अर्क तोयजा
 सती निजोत्तरीय-बद्ध सुक्त दारववी नंग
 धरी तदीक्षणीचि तोष ताप लाख वीनंग २४
 स्व-दुरव-वृत्त तें धिष प्रभूसि कीश चारववी
 प्रभु प्लवंग-नायकासि कार्यसिद्धि दारववी
 हस्त्रनि वात्यसु क्षणांत राज्य दे नतापदा
 पिटीच राम-दृष्टि-वृष्टि दे उरें नतापदा २५
 कपि-प्रवीर धाडिले करावयासि शांभू जे
 तयांत सिंधु-लंघनास वान-पोत तो धजे
 बधूनि मिहिकेसि योजनें शत क्षणे उडे
 श्रमे सतीस धुंडितां विलोकितां सुर्यां बुडे २६
 अशांत ये दशास्य ज्या न लाज मत्त पाप हा
 वदे सुभोग भोग चाल आज मत्तपा पहा
 पतंग तो हितावहा तथा न दीपिका सती
 चिरी नगासि पोषिती नता नदी पिकास ती २७
 सती करूनि धिक्कृति क्षपाचरासि कोषवी
 गमे रथि-प्रभाचि ती तथा दिव्यास लोपवी

१ शबरी-उपासना-आप्त-शबरीची उपासनाजी तोच मिश्रतो. २ पंषा-३ कमला.

४ अलंकार- ५ धि-इन-ग-पक्षिश्रेष्ठ गरुडें करून गमन करणारा (राम) तो

६ वालि-असु-वालीचे प्राण. ७ पदीनें असणाऱास- ८ नत-आपदा-नवावी

भिपत्ति. ९ वायुपुत्र मारुती. १० पुढें मरे. ११ पालन करणारी. १२ नदी.

कथा निशाचरीस सिंधुतं वदो नई सरसा
 न हे वळेळ लोटतांचि माम दोन ईस रवा २८
 पलाहा-राय जाय हाय जानकी वदे तिला
 प्रमोद सुद्धिकार्षणं समीरनंदनें दिला
 सतीहि दे शिरोमणी पुसोनि वृत्त यौ लॅया
 खळासि न्यावया म्हणे तुम्हीं यशोर्थ याल्या २९
 समीरजें अशोक-काननस्थ वृक्ष मोडिले
 दशास्य-पुत्र अक्ष लक्ष दक्ष वीर झोडिले
 घनध्वनीस सांपडोनि शब्द-बाण सोडिले
 सभेंत रावणादि-पापबुद्धि-कर्ण फोडिले ३०
 खळेंद्र पुच्छ पेटवी म्हणोनि पावका सैती
 स्तवी गमं पुरी कसी म्हणोनि पाव कास ती
 सुटे उडे कपींद्र त्या पुरीस आंग दे वदे
 तुम्हांसि मी न हें फळ स्मरोनि आंग देव दे ३१
 पुसोनि ईश्वरीस ये उडोनि जे सरवेद या
 विलोकितांचि दाविती प्रतुष्ट ते सरवे दया
 शिरोमणीस देखतांचि विष्टपासु खेंव दे
 तथा तुझा ऋणी असेंहि शिष्टपा सुखें वदे ३२
 प्रभु पूर्वंग-सैन्ययुक्त सिंधुच्या तटास ये
 म्हणे तुला द्विषतुरी महाहिची फटा सये
 अहा पहा वियोग-दुःख रात्रुनें कसें दिलें
 भवातरीं अंडांत सैव लोटिलें नसे दिलें ३३

१ नदी. २ मांसभक्षकजेगक्षसत्यांचाराजारावणतो. ३ यावें. ४ नद्रा. ५ यास्था
 ना. ६ स्तीता. ७ अग्नि. ८ अपराध. ९ जगत्याणरामतो. १० शिष्टांच
 रक्षकजोमारुतीत्याला. ११ फडा. १२ हे सरवे (सीतेचें विवाहण). १३ विहिरींत
 १४ प्राणी. १५ मनानें. + मेघनादास, इंद्रजितास.

पंचचामररामायण .

(३९७)

नमी विभीषण त्यजूनि त्या दुराशया दया-
 निधि प्रभु स्वयं करी प्रसाद सिंधु याद या
 तयास राज्य दे म्हणे समुद्रही नसे तुते
 अशक्य लेश जा तरून वा करून सेवते ३४
 विशाल सेतु पंचवासरांत निर्मिला मळें
 अहर्निश-त्रयें परातटासि पावलीं वेळें
 असत्य राम-शीर्ष-चाप सत्यसेंधि दारवधी
 सुहूर्त जानकीस शोक-काळकूट चारवधी ३५
 सुकंठ तौक्ष्य पद्मेगीं तसा दशाननीं पडे
 तयासह प्रसिद्ध बाहु-युद्ध देखतां घडे
 करावया यशोर्थ सौम रामरात्रु-भंगद
 स्मरोनि नीति पाठवी सु-पूत दूत अंगद ३६
 म्हणे धराधि तो न साम-काम पाप तापला
 वधी खळासि अंगद प्रताप दाधि आपला
 त्यजूनि नीति धर्म-शर्म-कीर्ति-हेतु उद्धर्ते
 हवें क्षयार्थ मांडिलें नवर्णवेधि युद्ध ते ३७
 प्रहस्तनाम सैन्यपाळ देव-काळ तो मरे
 म्हणे महेंद्र हो असाच शेष रात्रु होम रे
 करि प्रभूमि नाग-पाश-बद्ध मेघनाद या
 खळाचिया नसे कधीहि ठावुकी मना दया ३८
 सतीस पाठवी रणांत युध्यकांत बाहुनी
 करी विलाप ती तशा दशेंत सासि पाहुनी
 भली त्रिभुक्-जटाभिधा निशाचरी परोपरी

कस्तूनि बोध तो धरात्मजाऽतिशोक तो हरी ३९
 स्वर्गेद्र ये पळांत ते अशेष नाग लोपले
 सुधारसापुढें जसे प्रचंड रोग कोपले
 म्हणे यदीय अंतकाहि जोड हात दापिता
 गमे तथा प्रभूसि सुक्ति-हेतु हा तदा पिता ४०
 प्रयत्न-कोटि-भग्न-निद्र कुंभकर्ण काळसा
 गमे कपींस भक्षितां नसोडितांहि आळसा
 हरी हरीश्वर क्षणें सुटोनि नाक कान ती
 सुशक्ति दापितां करील त्या न नाक कां नती ४१
 जयापुढें फिकें पडे महेंद्र-वज्र-वर्णन
 प्रभूत्तमाश्रणे उरे तसाहि कुंभकर्ण न
 म्हणे दशास्य सोडिला कसा सहाय हा यशें
 तसेचि बोलिले स्मरोनि त्यास हाय हाय दो ४२
 घनस्वन प्रभूत्तमादि सर्व संगरीं खिळी
 न मोह क्रुक्षपा मरुत्कता बिभीषणा मिळी
 महौषधि-क्षमाध्र-शृंग आंजनेय आणि ते
 विशत्य जाहले ससेन्य वैरि-वृक्ष-रवाणिने ४३
 मृषा-सती-वधें पुन्हाहि होय सर्व मोहिता
 करी कथूनि तत्व तसितृव्य साधु तो हिता
 झटोनि मारिलाचि लक्ष्मणें अपूर्णहोम हा
 म्हणे तथासि शक्र बा तुझ्या समृद्धि हो महां ४४
 तनूज-शोक-तस दुष्ट जाय ज्या न कीब धा
 म्हणे असीस शोणितें कस्तूनि जानकी-वधा

पंचचामररामायण. (३९९)

सुपार्श्वसाधु होय त्या तशासही निचारिता
 वदे सुकर्म तैल बा पडें न तूं दिवा रिता ४५
 रणांत मृत्यु पावतां प्रधान-बंधु-सौदर
 स्वपाप शाप आठवी तथापि घे न तो दूर
 स्व-सैन्य राम-लक्षण-क्षयार्थ पाठवी रहाः
 म्हणे मरोनि तें तरी नदेचि पाठ वीर हा ४६
 निशाचरी-विलाप-खिन्न-चित्त हा निघे रणें
 जया क्षयाहि कीं म्हणे तथासि हानि घेरणें
 सुरांसि होय दैन्य सैन्य तें न्यहाळितां तड
 प्रवीर पावले भवाब्धिची करूनि तांतड ४७
 म्हणे स्व-सारथीस शक्र मंत्र ऐक मातले
 दशाननादि राक्षस त्रिलोक-शत्रु मातलें
 शीतांग ने बसीव राम काम बा पुरीव हा
 स्व-चातुरी प्रभूसि कीर्ति व्हावया पुरी वहा ४८
 अशेष शस्त्र-अस्त्र अर्जुनींच मूढ कायशा
 कथा नलावितील गर्जुनी चमू टका यशा
 तरी रथीं अराति नार्थ पति हें नसोसवे
 असाधुची बढाइ सोसणें असी नसो सवे ४९
 स-रात्रि-सप्तवासर प्रसिद्ध संगर क्षण
 श्रमें नराहिला न पाहिलेंहि अंग-रक्षण
 तशांत आठवूनि दे निशाचराघ वासव
 द्विजघ्न गोघ्न भंगि हा पिशाच राघवासव ५०
 नटे नभांत जो रमेश पादपद्मबंधभर

१ भय. २ राम. ३ माजले. ४ राम. ५ रामा-ईश-पाद-
 पद्म-बंधभर. लक्ष्मीपतिजोरामत्याच्या चरणकमलसंबंधीं भयभर. + युद्धोप-
 योगीरथविशेष.

व्यसुत्व घे न खंडिलीं शिरें जरीहि शंभर
 अणस्त्य-मंन तज्जपें प्रसन्न सूर्य दे वर
 स्वयें वाची म्हणे करू सनाद तूर्य देवर ५१
 महेंद्र-सूत-सूचित-स्वयंभवास्त्र-मंत्रितें
 शरें रिपूर भेदिलें अजें पराऽनियंत्रितें
 पडोनि राहिल्यां म्हणे मला पहा रिधा तमीं
 न पावलों अपें मदें प्रजामहारि-घात मी ५२
 जयें महेंद्र-दुंदुभि-प्रचंड नाद पाजला
 जयाचिया महाधनीस मेघ-संघ लाजला
 प्रभूत पाद्य नृत्य गीत पुष्प-वृष्टि माजला
 स्तव प्रमोद सद्यशें समस्त लोक साजला ५३
 प्रभूदितें बिभीषणें स्वयें दशानन-क्रिया
 करूनि सांखिल्या पुसूनि अश्रु अयज-प्रिया
 पदीं बसोनि सर्व-दीन-बंधुच्या अनुग्रहें
 म्हणोनि घेतलें प्रजावतीमुखें अनुग्रहें ५४
 बिभीषणासि सांगुनि प्रभु प्रियेसि आणवी
 प्रदीप्त बन्धि-कुंड जें तयांत तीस न्हाणवी
 तिची विशुद्धि दिव्य तें सुरादिकांसि जाणवी
 महाविभूति ती असेंचि सन्मनांत बाणवी ५५
 रण-व्यसु-प्लवंग-सैन्य तें उठे सुधाघनें
 असें करी भरे सरोज-जंढ तज्जयस्वने
 बसोनि पुष्पकीं सरवे महाविभूति-जानि घे
 प्रहर्ष दायया पुरा समुत्सका निजा निघे ५६

१ बाजंघ. २ दंडसारथिजो मातली त्याणें सुचविलेल्या म्हास्त्राणें
 अभिमंत्रितजो बाण तेणें करून. ३ रिपू-उर-रिडवें वसस्थळ. ४ बंधुन्धि
 यांच्या पुरवार्जे. ५ सरोज-ज-जंढ-ग्रंहांड.

कथुनि अंकवर्तिनी प्रभू महाविभूतिनें
 कथा कथुनि आजिची मृणे पहावि भू तितें
 भवाभि अभितें सुत प्रबुद्ध मान सेतुनें
 मला तसाचि तारि हाचि शुद्धमानसे तुनें १७
 स्वानुभूत ऐकवीत दारववीत रंजवी
 श्रीस तो चतुर्मुखा यदीय नाभिकंज वी[†]
 तस्त्रियार्थ पुष्पकीं सुकंठ दार आणवी
 त्यांसि ती सती कपीश्वरोपकार जाणवी १८
 हर्षवी दाबयु[‡]दारभाव वर्युनि प्रिया
 राम ते बिर्भाषणादि त्याहि वानरस्त्रिया
 गौतमी तसाच दारववी जटासुचा वट
 प्रीतिस त्यजी न जेविं चावदीस चावट १९
 कुंभयोनिच्या तसाचि दावि अत्रिच्या पदा
 आपदा कधीं शिवे पदाश्रिता न तापदा
 पाप-दाव-मेघ चित्रकूट शैल दारववी
 लारव वीतबाध ज्यांत जो सुधेसि चारववी २०
 दाविल्या दिनेश-विष्णु-पाद-पद्मजा नद्या
 सांगती यशां स्वरोद्यनित्य सद्य ज्या न द्या
 त्या प्रयाग-सप्तदीं सुनीस हर्ष दे वसे
 विप्र तच्छिरीं करीति पुष्पवर्ष देवसे २१
 भक्तवत्सल स्वबंधु-निश्चयासि आठवी
 सूचवावया स्ववृत्त मारुतीस पाठवी
 हर्षवी गुहास त्याहि केकयात्मजा-सुता

१ युद्धाची. २ स्वः-आदि-अनित्य-स्वर्गइत्यादि अनित्य. + मोडी
 वरनसलेली भनी. = आपण अनुभविलेलें. † प्रसव. ‡ दाबरी-उदार-
 भाव-दाबरीचा मोठा अभिप्राय. ‡ निदर्श.

ज्या धियोगसंज्वरांत फार भार सासुता	६३
बंधु मोर राम मेघनाद होय दास हो	
त्या म्हणे श्रमासि देखसील तोयदा सहा	
वृत्त घे पुन्हा न ठेवितां उधार साधु तो	
झाशितोहि आंग पावला सुधारसा धुतो	६३
पूजुनीहि पूजनास बंदुनीहि पंदना	
तो करी धरी नसोडि नाग जेविं चंदना	
घे म्हणे सुरत्न-राशि राज्य कन्यका मना	
सांग कां गभीर भाव काय अन्य कामना	६४
तो वदे तुला विलोकितांचि सर्व पावले	
नाशितील वातुझीं सुरदुर्गव पावले	
रामहंसमानसा रघून्मालिसारसा	
सार साधिलें यशज्ञ या करी पसारासा	६५
वृत्त मीतुझ्या भजोनि भक्तिच्या महानसा	
सज्जनाचिया स्मरादि साहती महा न सो	
कीर्ति सांगती लज्जनियां सुशील हा नसा	
त्यां न दास मानिला लहानही लहानसा	६६
पातलाचि शीघ्र राम- तोयदासमोर हो	
या कपित्थिनें प्रहृष्ट होय दास मोर हो	
तो निघेन आवरी महातपा दुकान तें	
बल्कली जटी शिरें वहात पादुका नतें	६७
श्रीवसिष्ठ वामदेव मातृवर्ग नागर	
स्वप्रधान-सैन्ययुक्त शङ्खसत्य-सागर	

१ मारुती. २ पोंचलें. ३ स्मरादिसहारात्रु. ४ नगरवासीको
क. + धियोगरूपउत्तमसंतापांत. = कन्या. + रामरूपहंतालामानसस
रोबरा. ‡ रामरूप भगवराच्या कमळा. ‡ वानराच्या शब्दें.

साजुज प्रभूत्तमासि जाय चिंतितक्षण
 प्रेक्षितां दिसे विमान भव्य-पुण्यलक्षण ६८
 पावला नलंधितां स्ववाक्य कीं न घातक
 श्रीश मेघ लक्ष्मणाग्रजादि मोर चातक
 प्रेम तें वदों राके न तो सुरर्षितात कै
 स्वल्पबुद्धिचेंहि वर्णितां सरेचि पातक ६९
 होय पुष्पक त्यजूनि दास तेविं पति तें
 जन्म मृत्युच्या स्वकाल भासतें विपत्तितें
 वाटला विलोकित्योस गाय वत्सल क्षण
 श्रीनिवास तोहि साधुराय वत्सलक्षण ७०
 लेववूनि पादुका पदाल-युग्म पाहिलें
 साधुनें तयावरि स्व-शीर्ष-राज्य वाहिलें
 हुंगितां शिरीं दवासमुद्र अश्व वर्षला
 भेटला सुतासि तात तेविं राम हर्षला ७१
 वाटला अरिघ्न तो धरूनि हांव लेंकस्त
 त्या चिरीगता पित्या प्रणाम धांवलें कस्त
 बंदिला वसिष्ठ शिष्ट यामदेव सादरें
 मानवर्ग जो वदे सदा सशोक हा दरें ७२
 वृद्धजे गुरु प्रधान ते सुखांत घातले
 पातले समस्त पौर दर्शनंचि मातले
 भेटले विभीषण द्रुवंगराज सज्जना
 साजुजास पावले सुधासमुद्र मज्जना ७३
 वासवादि नंदनौथ पुण्यवर्ष वर्षले
 देव-गायक प्रभूसि गाति फार हर्षले

नाचल्या वराप्सरा मृदंग वेणु वाजले
 दिव्यदुंदुभिध्वनीस मेघनाद लाजले ७४
 सप्रधानबंधु जे तयांचिया स्वयें जटा
 मोडवी निजाहि पावतां पणाब्धिच्या तटा
 वत्कलें कस्तुरि धन्य राजभूषणा पटा
 मान दे रमेश झांकिल्या तनु-च्छवि-छटा ७५
 भूषवी सुकंठ सर्व यासमान वानर
 स्पष्ट पौर मानिती न त्या समा नवा नर
 पाहतां गमे सभाहि रुंदि लांबि भी खणा
 त्याजना गणेश हर्षतुंदिलां बिभीखणा ७६
 काळ भीतितेंहि भेट जी न देवदे खणी
 मानिती तसी निजा पुरी न देव देखणी
 निस्तुलें महोत्सवें महायशेंहि दाटली
 आटली जिची न दीसि मूर्त मुक्ति वाटली ७७
 रामसा बिभीषण प्रवेशाला नवा सवा
 सेवितां गमे न लेशही निजोन वासवा
 रम्यरूप मंत्रियुक्त भव्यभूष शोभला
 लोभला नयास पौर कीं तसाच तो भला ७८
 हर्षले कस्तुरि राममातृपादवंदन
 कव्यभुक्कृष्णवंगराज साधु जेविं नंदन
 ते सुकंठदार त्याहि कीशयूथपस्त्रिया
 पावती जसीच जानकी तसीच सत्क्रिया ७९
 तीर्थजीवनें महाभिषेक तो यथाविधि
 श्रीवसिष्ठ हस्तकें कस्तुरि घे दयानिधि

पंचचामररामायण. (४०५)

राज्य विश्वरंजना करी तयांत आदरी
 नादरीति बोलिल्या पडोनि शून्य हा दरी ८०
 होय रामराज्य रामराज्यसेंचि तोरवद
 व्याधि जो भवारव्य उद्य हें तयासि ओरवद
 कीं करी प्रकाशुनि स्वसन्महा निरंजन
 श्रीशबुद्धिचें हारुनि जन्म हानि रंजन ८१
 कुंभजादि विप्र, जे सभाग्य धितपाहुनी
 श्रीवरासि जाहले प्रसन्नचित्त पाहुनी
 वर्णिति प्रताप गद्य-पद्य-वास्तवाद या
 मंगती सदा करुनि सद्यश-स्तवा दया ८२
 कुंभजाननें दशानन-प्रताप जे अरी
 तत्कृतानुजादि वानरेंद्र वातभू हरी
 तत्कृथा प्रधानबंधु-युक्त आधिके धरी
 तोष शोषला गमे सुधातिपान तो करी ८३
 धर्म-नीति-संश्रितावनें सुकीर्ति जोडिली
 निंदितां जडें जनें शरधि प्रियाहि सोडिली
 स्वर्ण-जानकी करुनि अश्वमेध साधिला
 श्वाहि मानिला नुपेक्षिलें तराहि साधिला ८४
 व्याल दाव बाण या पदत्रयांत अक्षरें
 तीन सेबटील तेंचि नाम सेविलें खरें
 ज्या द्विजादिशत्रुनें तया अरिघ्न-हस्तकें
 मारवूनि डोलधि प्रभु त्रिनेत्र-मस्तकें ८५
 केकया त्रजासुतासि मातुळाचिया मनें
 पादवी तयामह प्रसिद्ध जें स्वधाम तें

देवगावक त्रिकोटि शूर मत्त मारवी	
राम त्यां करी तम स्व-बंधु-सत्तमा रवी	८६
आठ पुत्र जे तथांसि आठ दे पुरें पदें	
स्पर्धिले कुमारही न भूप ते मनोगदें	
औयके चरित्र आपलेंचि आत्मजाननें	
ज्या न नेणताहि ना म्हणे कधीं सुरें मनें	८७
दिव्य जानकी पुन्हा करी धरोदरीं शिरे	
शोक कोप उद्भवोनि राम-मानसीं जिरे	
लक्ष्मणासहि त्यजी म्हणे दयालु हा पण	
हा पण-क्षयें नव्हे असत्यसंध आपण	८८
प्रेत विप्रबाळ तो पुन्हा उठे असें करी	
सद्यो सुधी जसेचि इक्षुच्या रसें करी	
हर्षवी करूनि यज्ञ नाक विप्रसिद्धिला	
कामनेंचि दे महामना कैवि प्रसिद्धिला	८९
भाविती चकोर आपणास चांद विप्र ज्या	
प्रीतिनें भरूनि तातसाचि नोंदचि प्रजा	
जो मृकंदुनंदनासि भेट दे वसे वटीं	
ने पुरी महागतीसि तोचि देव सेवटीं	९०
ज्या प्रभूत्तमें यशें अशेष विश्व तर्पिलें	
त्यासि पंचचामराख्य तच्चरित्र अर्पिलें	
राम चिंतनार्थ वर्णिलें मयूरसेवकें	
सुक्ति सुंदरी बंधू वराचि याचि देवकें	९१

समाप्तः

सत्कीर्तिरामायणप्रारंभ (४०७)

स्वधराछंद.

श्रीभर्ता, ब्रह्म-बाक्यें दशरथसुतता घे चतुर्मूर्ति झाला
 नामें तो राम विश्वप्रिय भरत कधी लक्ष्मणाऽरिघ्न आला
 ने विश्वामित्र अस्त्रें प्रभुसि मदधि तद्यज्ञ रक्षी शिलेंतें
 तारीजें दुर्लभ श्री-हर-धनु-दलनें रत्न रामा मिले तें १
 तेजातें भार्गवाच्या हरिजनक-वचो-रक्षणा राज्य सोडी
 मातेच्या दिङ्मुखवार्ताऽमर-मुनि-ततिच्याही प्रियानें नमोडी
 ताताला तोय दे त्या धृत-पद-भरता पादुका कीर्तिजोडी
 अच्यादिष्टें विराधा वधि करुनि जटायुद्विजासींहि गोडी २
 प्रेमें गोदावरीच्या मुनि-महित-तटीं जानकीयुक्त राहे
 दिक्कंठ स्व-स्वसेचे प्रभुवर नुरवी नाक जें तें नसाहे
 ने सीतेतें छळानें वधुनि रवगवरा स्त्रैणसा तो वदे हा
 संस्कारी तातभायें प्रभु रवगपतिच्या स्वांऽक-मुक्ता सुदेहा ३
 मारी तारी कबंधा वरगति शबरी जी तिला दे समारा
 घाली हृषीकेशुनि प्रिय अलुगसुता त्याचिया त्या प्रवीरा
 सुग्रीवा सूर्यपुत्रा प्रियसरव करिने त्याहि वाळीस अंता
 सीता शोधूनि ये त्या कवलुनि हृदयीं गौरवी सर्व-संता ४
 देवांशर्क्ष-प्लवंगाऽमित-बळ-जळधी सिंधु-तीरासि नेला
 भ्राता रक्षोधिपाचा प्रथमधि नमितां पाय लंकेश केला
 भीतां अन्यस्त्रतप्तांबुनिधि रचविला सेतु असंत भारी
 संख्येनें लांब गावें शत दश वरवा रुंद आश्चर्यकारी ५
 दिक्कंठातें सुकंठ प्रथम निरखितां दारववी तेज ताडी
 तो दूता अंगदातें धरवि धरितयां बाहु झाडूनि पाडी

१ आपल्यामोडीवरसोडलेल्या. २ श्रेष्ठा. + रावणानें भीडित जेदेवळा
 णि कृषित्यांच्यापरंपरेलांत झाला.

युद्ध-प्रारंभ होता बहु बळखपवी राम कोदंडधारी
 बांधी उवाहिपाशी घनरव विभुला लक्ष्मणा नाकपारी ६
 हा बोले दारववीतां विकळ महिसुता दे जटाजी विपूर्वा
 ती धैर्या स्वास्थ पावे करपलिहि सती वृष्टिनें जेविं दूर्वा
 पक्षोबा व्याळ-मूर्छा उडवि करि तनू स्पर्शतां अक्षता तें
 ऐकोनि प्रेषिला जो यमसम कलेशश्रोत्र तो अक्ष-तातें ७
 युद्धीं मारी प्रचंड प्लवग-बळ धरी मूर्छिता कीशपाळा
 तन्नासा-कर्ण वेगें सुटुनि हरि हरी त्याकरि कुद्ध काळा
 तो भक्षी कीश कांहीं कितिगिळि सगळे जेविं सुग्रास हाय
 सेना झाला म्हणे या प्रलयकर महाकाळ उग्रा सहाय-
 ध्वंसी त्या कुंभकर्णा प्रभु दशमुख तो हा वदे वासवारी
 माया-सीता-यधें दे क्षण जड-जनता-भाय देवास चारी
 त्यातें सौमित्रि मारी दशवदन रडे श्रीवधा घे असीतें
 त्यातें मंत्री म्हणे बा नवधुनि अरितें मारिसी कां असीतें ९
 सांगे माराचि रामा कपि-पति-सहिता पाववी सैन्य भारी
 मारी त्या रुद्रसाचि प्रभु उदधिस तो विप्रसा क्षिप्र सारी
 सारीं घे शेष सेना दशमुख समरीं लक्ष्मणा शक्ति हाणी
 न्हाणी रक्तें तयातें पवनज उडवी तें पुन्हा शृंग आणी १०
 प्रेषी बज्जी रथातें प्रभुसि बसवि तो मातली त्या सुयानीं
 वेधी त्या मार्गणानीं प्रभु नगणि अरी विद्ध जैसा सुयानीं
 छेदी श्रीराम मूर्धे शतमित उठले रावणाचे तथापी
 कर्णाहीं भक्तिमान् जो परम रसिक तो अद्भुता याकथा पी ११
 सांगे जें कुंभजन्मा रविहृदय रणीं देवदेवा जपे या
 तो यन्नाम स्वभक्ता सुकृत हयमरवा दे वदे वाजपेया

१ नाक-प-अरि-इंद्रशत्रु (इंद्रजित) २ कुंभकर्ण. ३ घनर. (सुग्रीव)

४ हरणकरी. ५ खडातें. ६

सत्कीर्तिरामायण.

(४०९)

भावे मायामनुष्ये स्तबुनि विनयिता त्या असा रा मराया
 सूर्ये मारीं दशास्याप्रति वर दिधला या असा रामराया १२
 शक्राचा' युद्ध-यज्ञांतिले सुमति सरवा सारथी फारभारी
 सांगे जोडावयाला विजय निज-यशोदायका फार भारी
 बाण बाणें कश्या परम निपुण जे भादि ते कैठ भारी
 मारी दिक्कपरातें उर धिरुनि महासंगरीं कैठभारी १३
 स्वर्गार्थ-ध्यान झाले सरवर धिजरीं वर्षले सुप्रसूनें
 सावित्रीनें शचीनें प्रभुनुति वरिली तारकारिप्रसूनें
 येरीही पाववीला करबुनि विधिनें सत्क्रिया धन्यतेला
 तो जों भू चंद्र सूर्य स्वयंश रघुवरें भक्त लंकेवा केला १४
 देवीनें दिव्य केले स्वबळ उठविलें जें रणामाजि मेलें
 अतातें दुःख नेलें प्रफवर-यश जें तें दिगंतासि गेलें
 शोभे या भूमि चेलें सरुचि वरि दिवा बोध या स्वच्छतेलें
 वंदावें यासि वेलें अमरवसतिच्या रांभु या दृष्ट बेलें १५
 पूजार्थी रावणाचा सदनुज विनवी त्या म्हणे राम बा जें
 सग्रीवाचें कपीचें प्रिय करिसिल तें पूजन श्रेष्ठ मौजे
 स्त्री तैसा भेटवुनि त्वरित भरतही सद्यशें फार साजें
 मी त्यावाचुनि चिनीं श्रवणहि करितां भोगूजोक्ति लाजें १६
 तो सत्कारी सुकंठा कपि-बळ-सहिता पुष्पक प्रह्लाभाचें
 बैसाया दे म्हणे त्या प्रभुवर भरता त्या पाहायासि याचें
 सेना युक्ता कपीशा बसवि मग निघे व्यामार्गे विमानें
 देवीतें युद्धभूमि स्व-पर-यश कथी सेतुतें दावि मानें
 श्रीनें तारा विमानीं करुनि बहु दया आणवीतांवि आली
 झाली दृष्टा पहातां जनक-वृष-सुता ती करी तीस आली

१ पार्वतीनें. २ चर्ये. ३ माझें. ४ नवपणाचें. ५ सखि.
 + स्वर्गसंबंधी वाचांचे वाद.

(४१०)

मोरोपंत.

श्रीस श्रीराम सांगे मज तब-विरहीं हे करी आर्त पंपा
कंपा दे या असूतें सति सुदति म्हणे ताप देऊनि संपा १८
श्रीतें दावी कबंध-स्थळ कथुनि कथा राम गोदावरीतें
जें होतें खिन्न तीचें श्वशुर-सुगतिनें चित्त मोदा बरी तें
पाहे त्या त्या अगस्त्यप्रमुख-सुमुनिच्या साधु-गीताश्रमातें
सोडी ती चित्रकूटा निरखुनि हृदयांतुनि सीता श्रमातें १९
राहे राम प्रयागीं सुकृतनिधि-भरद्वाज-पादांसि वंदी
वंदीसा वेद ज्यातें स्तवि शतधृतिही तोहि यत्नेन नंदी
प्रेषी वातात्मजा तो कळवि कुराळ ते पायले हर्ष भारी
सारी वर्षे प्रयागीं प्रभु पदनिरतां त्यांसि भेटांनि नारी २०
जें होतां श्रीरा राजा शिव कथिल कृती काय तें विप्रजाया
जेविं स्त्रोद्वार होतां प्रमुदितहृदया गाय तेविं प्रजा या
हा देवायास तैसा निपटुनि उडवी पामरायास मोर
प्रेमें होऊनि नाचें सकळ-जन घना-रामराया समोर २१
सत्कीर्ति स्वधरा कन्या हे रामायण-सत्कथा
मयूरें अर्पिली रामा वरा जाया मनोव्यथा २२

समाप्त.

श्रीमत्स्वरामायण.

भुजंगप्रयात छंद.

रमाकांत घे ब्रम्हवाक्यें रवीच्या कुळीं जन्म काव्यार्थ आद्या कवीच्या
करी दिव्यथाच्या तिघी धन्य भार्या सुरेंद्रादि-कार्या करायासि आर्या १

१ ब्रम्हदेवहि. २ यत्-पत्र-ज्याचें बाहन. ३ कल्याण. ४ कुराळ.

५ देव-आयास-देवांचा श्रम. ६ पामर-आयास-पामराचा श्रम.

श्रीमत्सुरामायण.

(४११)

सुतज्येष्ठ जो तो घनश्याम राम द्वितीया पुराणीं त हें रम्य नाम
 तिजा लक्ष्मण ख्यात शत्रुघ्ननामा चतुर्थ प्रभादेनि हे तात धामा २
 गुरु श्रीकृष्णिष्ठ स्वयें वेद देहा नहोतां मना आनना खेद देहा
 पिता योग्य जाणूनि तोकां विवाहा नर्चितील चिन्तांत तो कां विवाहा ३
 मरणाच्या मनीं सिद्धिचा आधिज्याला पिता दोन दे पुत्र त्या गोधिज्याला
 वात स्वातुगा रामभद्रास अखें सुनी दे जसीं शर्म-शोभा रथें ४
 पथीं ताटकारव्य द्विज-त्रास वारी यधी सर्व सिद्धाश्रमीं घासवारी
 करी सिद्ध हर्षे सुनींश कतूतें वदे राघवा आर्जवू शक्र तूतें ५
 न मोहांत दुःखें कणेना शिला जी तिचा तो कृपेच्या कणें नाशिला जी
 हरी जो रजाच्याहि उग्राघ यातें स्तवी त्या दयातोयमुग्राघयातें ६
 चुरी पार्वतीजानिच्या कार्मुकातें वरी जानकी श्री-दया-वार्मुकातें
 तिघीनीं तिघांलाहि दे तीं महातें करी जो स्वस्तीं भिर-होम हातें ७
 दिसेना ज्याच्या परा मार्ग वातें रघूत्तंस भंगी तया भार्गवातें
 यशें या करी दीन तो कापुराला सुरें दे जसा तात तोका पुराला
 युधाजित्-स्वगेहासि ने भातु ज्याला स्तवी त्या स्वसेच्या सुता सातुजाला
 क्षमा नंदना आपला भाव देतों असें वृद्ध राजा सुरें हा वदे तो ८
 रुसे मध्यमा स्त्री करी आग्रहातें स्वसोभाग्य नावावया साग्रहातें
 पतीच्याहि ती तापवी विग्रहातें निघे नियहातें करी विग्रहातें ९
 मूणे जाणसी धर्म तूं देव दोन स्वयें जें दिलें तें न जो दे वदोन
 तथा दंड हें जाणिजे पामरानीं वसावाचि चौदा समा राम रानी ११
 भजो योवराज्या पदा वत्स माजा द्वितीयें वरें मान्य हो सत्समाजा
 न निष्ठा वरी सत्यधर्मी नराज्या इहामुत्र त्या भाग शर्माने राजा १२
 जरी प्रार्थिली वायको कामदानें न ती आयके सर्वथा साम-दानें

१ विश्वाभिन्न. २ मोह. ३ दया-तोय-मुक्त-राघव-दयारूप
 उदकालासोडणाऱ्या राममेघातें. ४ वेदहोम. ५ कैकेयीचा भाऊ. ६ भ
 रता. ७ सर्व. ८ शरीरातें. ९ वेगानें. + भरन. + गरुडवाहना
 विष्णूला. नः महादेवाच्या. + जनक.

नसाया चिर स्मापती सासुनेस स्वयं बल्कलातें म्हणे सौसुनेस १३
 भिडेनें उरासींच ने सून ती तें वसिष्ठें दिलें बल्क नेसूं न तीनें
 नमी राम बल्कांत हो स्थापित्यातें धरुनि स्वधर्मचि आरुष्या पित्यातें १४
 निघे राम तो लक्ष्मण-स्त्री-सहाय म्हणायास लावी पुरश्चीस हाय
 पंथा^१ पत्ति पाहोनिचां नंदनातें बसायास धाडी नृप स्यंदनातें १५
 रडे राम-मातेचिया जाय गेहा म्हणे घातकर्ता नव्हे काय गे हा
 वृथा सेविलें खां कृतघ्ना अशाला नवाला हिना जी प्रिये ती अशाला
 निजेल्या स्थळीं पोर जोडुनि पाणी त्यजी जाय मीनांस सोडुनि पाणी
 सरवा राम भेटे गुहारव्या निषादा तयाच्या निवारी पिबारे^२ निषादा १७
 रचीती बटाच्या पयें ते जरा कीं म्हणे वेष त्यांचा परा तेजुवाकीं
 तरे स्वधुनीतें यरी देव नौका घनीं वाट याला बरी दे वनौका १८
 भरद्वाज जो त्या करी राम हर्षी स्मरेनाचि नेव्हां शरीरा महर्षी
 तदुक्तें पथें चिचकूटासि गेला रवळ्याचें असत्कर्म आलें सिंगेला १९
 पुरीं तोंड झांकुनि ये हात जोडी कथी सूत घुन प्रभु स्नेह तोडी
 बदे वाप देवीस नामींच गोडी धरी चिंतितां राम तो प्राण सोडी २०
 वसिष्ठें सुत क्षिप्र तो आणवीला तिणें घातही अर्थसा जाणवीला
 म्हणे साधु तो धिक्क तितें आपणातें तिच्या सुद्ध चालें नदे हा पणातें २१
 स्व-निर्लेपिता ज्येष्ठ-राजप्रियेतें कथी तो करी सांग तात-क्रियेतें
 यरीं राज्य हें आर्य तोरवें बदे त्या शिवोंदे तयातें न तो खेंव दे त्या २२
 नझालीच मान्या तदाज्ञा तया तें तदौद्धत्य दे श्री तदा ज्ञातयातें
 निघे पौर घेवूनि आंगे अरण्या अयोध्येसि आणाव्या त्या शरण्या २३
 कळे स्पष्ट तद्वक्ति सत्या गुहातें म्हणे जें सुजीवित्य न त्यागु हा तें

१ बडुकाळ. २ लक्ष्मीजीसूतनीस. ३ हाय. ४ पादुवारी. ५ शालानव्हे.

६ हात. ७ वन-ओक-वनामध्यंरहाणारा (गुहक) तो ८ कांगेकांगम
 हण्याला. ९ द्वारथ. १० सुचभरत. ११ कैकेयीनें. १२ गुरुवसिष्ठ.

१३ तत्-ओद्धत्य-त्या भरतत्वाउद्धतपणा.

श्रीमत्स्करामायण.

(४११)

तथा बाद गंगेत दे तो ससेना सुभक्ता जणीं विघ्नकर्ता असेना २४
 भरद्वाज जाणे न हा मत्त पाहो म्हणे सिद्धि सार्थक्य या मत्तपा हो
 नमस्कारि, तो धीर सिंहासनातें पित्याचेंचि दे वीरसिंहास नातें २५
 धरी जेविं भेटों नदा याद वाटे भला लक्ष्मणा तो न दायाद वाटे
 तथा तापत्या स्वस्थ हो राम हातें म्हणे पातला भव्य होरा नहाति
 तनुबाण देहें करे चापदास त्यजी तो धरी अघजाच्या पदास
 पित्याच्या कथी साशु हा वर्तमाना क्षण भ्रांतिदा त्योस आवर्त माना २७
 जयाच्या नसे स्थान तापा दुकाणीं करी तो सुरवी त्या नता पादुकाणीं
 करी जो यशें धन्य विश्वा सदात्या निघे भक्त वंदूनि विरवास-दात्या २८
 नराहे पुरीं त्या न तो खेद सोडी न घे यत्क-धारी न तोखे दसोडी
 विकारा भुजंगा दिसे वीन भाजी न ती जाय कंदादि सेवी न भाजी २९
 निवाया जसा मानसा हंस-पत्री तथा जाय त्या आश्रमा ज्यांत अत्री
 शिबे काम कोपाग्निची ज्या न कीला समर्ची तथाची सती जानकीला ३०
 वधी दंडकारण्य-विघ्ना विराधा म्हणे तो कधीतें न धाकें विराधा
 तथा ईश्वरा पूजिती विप्र भायें न ज्याची कधींही यशें विप्रभायें ३१
 अगस्त्यर्षि तो राघवें वंदिला हो म्हणे नम्र जो जिष्णुच्या मंदिला हो
 सुराधीश्वर-स्थापितें विष्णुशस्त्रें दिलीं कुंभजें जेविं पूजार्थ वस्त्रें
 प्रभु प्रार्थिला कीं सदा मत्तपानें नजे भस्म केले कुधी मत्त पानें
 वधावेचि लीला करावि प्रभो गा म्हणायें कवीतें हरा विप्रभोगा ३३
 पित्याचा सरवा जो जटायु प्रभूतें वनीं जाहला बंध भायें प्रभूतें
 म्हणे त्या तुझी सून सीता वनांत स्वयें रक्ष बा कीर्ति सीतावनांत ३४
 करी आश्रय ब्रम्ह गोदावरीतें स्वयें सच्चिदानंद मोदा वरी तें
 शुभ स्थान जें पंचवटयारख्य शाला रची त्यांत सौमित्रि रम्या विशाला

१ मार्गी. २ वर्तमानास. ३ हंसपक्षी. ४ ज्वाला. ५ तेजरहित
 असो. ६ इंद्राच्या. ७ पुष्कळ, भायें यावादाचें विशेषण. ८ भक्ति
 भवन- भीतांचें रक्षणकर्तें (यन यावादाचें विशेषण.)

स्वसा रावणाची सजी आंग लीला-मनुष्या म्हणे चे मला चांगलीला
 प्रियाजी सुजीवातुसी ताप तीतें कुधी दे करी कुद्ध सीता-पतीतें ३६
 ज्याच्या करीती सदा वर्णनासो तथा लंघितां हारवी कर्ण-नासा
 तिचें ये वधा सैन्य केवारि तें हो म्हणे त्या प्रभु क्षीणदेवा रितें हो ३७
 कधी रत्नणा ती तुलाजी वरा स्त्री करायासि गेल्यें तिचा जीव राखी
 करी हे दशा प्राण तावी रमाचा हरीं रत्न तूं जाणता वीर माया ३८
 कुधी पाठवी हेमवर्णा कुरंगा म्हणे श्री धरा शीघ्र नेऊं सुरंगा
 निघे शूर ने दूर मारीच राया शरें वाचुच्या राम मारी चरा या ३९
 प्रभूसाचि मारी कुधी हाक दापी विवेका नलोपे जरी हा कदापी
 क्षण क्षिप्र लोपोनि दे कांप तीतें नमानील अत्यार्त ती कां पतीतें ४०
 म्हणे लक्ष्मणा रक्ष बा देवराजा उपेक्षूनये संकटीं देव राजा
 वदे तो सुधी देवि हे होय माया कधी तेज कीं नम्र तूं हो यमा या ४१
 महीजा म्हणे रामभद्रें मरावें हरावें मला आत्म-पत्नी करावें
 असें खां कसें पाप चिंतीं धरावें सरावें न हें न प्रजेवें तरावें ४२
 असी सज्जना जाचिती होय वाला नसेवी म्हणे जाचि ती हो यशाला
 न बाळीसि दे वीज सीता पहाया महाशोक देवी जसी ताप हा या ४३
 उडे धैर्य त्याचें जसें पर्ण वातें भजों जाय तो मीन त्या अर्णवातें
 ज्या सर्पस्त्रपापुढें भेक-लीला परा ये हरी उग्र तो एकलीला ४४
 स्वहंसास मारुनि हाका वळा हो म्हणे शीघ्र या भय हा काळ हो
 जटायु स्वयें सून कां सोडवीना गमे फार तत्कर्म तें गोड बीना ४५
 रथातें स्व-चंचु-ग्रहारेचि चूर प्रतापें करी वृद्ध तो फार शूर
 कृपाणें तथा दुष्ट दिक्कंठ ताडी अधर्म रणीं भय होऊन पाडी ४६
 क्षतांहीं भयें कर्मळेंही गळाला तरी श्रीस घेऊनि वेगें पळाला

१ उत्तमवांचण्याचें औषधशी. २ सहाशस्त्रें. ३ अहो. ४ दू-
 ता. ५ अति-आर्त-अतिपीडित. ६ लासीप्राजा. ७ वि-
 इन-जटायुस. + फिरा.

श्रीमत्सुरामायण.

(४१५)

अळंकार-वस्त्र फुवंगंत सोडी नभामाजि हाका स्वनाथासि फोडी१०
समुद्रासि लंघूनि लंकेंत देवी अशोकीवनीं दुष्ट दिक्कंठ ठेवी
कथी साशु सोमित्रि तें वृत्त राम प्रभु क्षिप्र ये शून्य पाहे स्वधाम१८
तसा हाहि बोले जसा हाय कामी म्हणों प्रेमळां काय तें आयका मी
वनीं जानकीतें म्हणे हाय शोधी विलोकी तरा गृध्रपा हा यशोधी१९
पुसे राम पक्षी कथी रवेद शौस्थें वधू नेलि केली दशा हे दशास्थें
प्रभूच्या त्यजी देह तो गृध्र अंकीं बुडों दे जडा नाम ज्याचें न पंकीं
पित्याची तसी तत्क्रिया सांग केली लयातें कबंधार्ति तत्काळ नेली
दिली सद्गती क्षिप्र भिह्रीस कंपा जरी हे तरी होय धन्याचि पंपा२१
जया जन्म देतां वरी अंजना भा हनुमान् वनीं भेटला कंपनाभा
सुकंठासि तो भेटवी जानकीशा अभी ऋष्यमूकाविना ज्या न कीशा
अळंकार दे प्रेमपात्रा सरचा तो म्हणे बा मला वाळिचा चास खातो
कथा या संख्या हा निवेदी नयज्ञा पहातां समृद्धा निवे दीन यज्ञा२३
वधी वाळिला भानुजा राज्य देहा तथाच्या वरी श्री सुख प्राज्य देहा
म्हणे दुःख कांहीं वहावें न दीनें श्रिता तृप्ति द्याया वहावें न दीनें२४
दिशा तीन शोधूनि मासांत मागे कपि क्षिप्र आले असंस्पृष्ट आगे
न ते दक्षिणोद्गोसि जे पाठवीले तिहीं स्वापराध स्वयें आठवीले२५
असें बोलिले पावले कीरा मोहा स्व-जीवाहिचा आधि केकी रामो हा
जटायू वरी कीर्तिहारा मराया जगीं जन्मलां व्यर्थ हा रामराया२६
महेंद्राचळीं गृध्र संपाति-नामा पुसे स्वानुजा तोय दे गाय रामा
कथी अक्षिऐसीं पुढें वीस गीवें दिसे स्पष्ट लंकेंत ती जीस गावें२७
कथी तो स्वपक्षांचिया अत्ययातें तदुसत्तिनें दे तथा प्रत्ययातें

१ आपलें गृह. २ शासन करण्यास योग्य असा. ३ कबंध-आर्ति-कबंध
द्वैत्यरूपपीडा. ४ तेज. ५ निर्भयपणा. ६ चानरश्रेष्ठा (सुधीबा). ७ सु-
धीब. ८ आश्रिता. ९ नदि-इन-समुद्रें. १० नस्पर्शिलेले. ११ अ-
पराधें. १२ दक्षिण-आशा-दक्षिणदिशेस. १३ आधिरूपमोर. १४ नागा
तें. + गांव.

स्तवें जांबवान् वाढवी मारुतीतें म्हण रुक्ष न क्लेश बा मारु तीतें ५८
 उडे त्यासि सिंधूत उल्साह तारी वरी वीरी ही पसकुत्सा हतारी
 म्हणे लंघितां धन्य मैनाक रीती स्तवातें सुरी जेविं मैना करीती ५९
 करी तोंड जी योजनें पांच वीस गमे जेविला हा तिच्या पांचवीस
 सुरवीं नासतेचिचा हा रिघाला लवें सूक्ष्म होऊनि वंगें निघाला ६०
 गिळी सिंहिका जी धरी सावलीला जळीं त्या सुदुर्बुद्धिच्या सावलीला
 बधी धीर तोडुनि तक्काळजाला पुन्हा लंघिता सिंधु तक्काळ जाला
 न लंका वळे तीस तो हात दावी करी तोंड हुंकार तें हा तदा वी
 पुरी रात्रि शोधी विलोकी अशोकी म्हणे सर्व नासे अधर्म पशो कीं ६१
 विलोकी सती-धिकृता यातुपातें म्हणे रामव्हावा शिखी या तुपातें
 दयेच्या स्तवी रामराया समुद्रा कवी दे तिला ती निवायास मुद्रा ६२
 स्वचूडामणी श्रीहि दे तोख पावे म्हणे शत्रु माझ्या करें तो खपावे
 तुरी वृक्ष मदीं बळें युद्ध-दक्षा वधी रावणाच्या कुमाराहि अक्षा ६३
 रणीं इंद्रजित् संज्ञ जो तो पळानें करी बद्ध जें ब्राम्ह त्याच्या बळानें
 नजाणे महात्मा तथा मान दे हें वरावा यश बंध हा कां न देहें ६४
 धरी वैरि-भा-हानिच्या कामनेला सभेमाजि तो द्यावया धाम नेला
 वळें आवरी चित्तसें पुच्छ मानी म्हणे धिक् खळा रावणा पुच्छ मानी ६५
 कुधी पेटवी दूत-दंडार्थ पुच्छ प्रदीप्ताग्नि झाला तुता पुष्पपुच्छ
 करीत प्रह्लासासि होती सभा जी सुटोनि प्रतापार्क तो तीस भाजी ६६
 जळे होय लंका अलंकार रमा ती निवे सर्व झाला अलंकार माती
 तिचा धूम अंडीं तसा हाय कोंदे न नाकींहि तो बोलणें आयकों दे ६७
 दिला युक्त त्या पातका दंड कानें नघे सूक्त या घातका दंडकानें
 पुरीच्या फळे लेवा सत्ताप दाहें गमे लागली काळलत्ता पदा हें ६८

१ वि-ईश-पक्षिश्रेष्ठसंपाती. २ मारुती. ३ देशी. ४ अभिमानी.

५ अत्यंत हास्यासि. ६ सभेस. ७ सत्-ताप-उत्तमताप. + लंका
 नव्वेसी. नं. सिंहिकेच्या काळिजाला तोडून तो मारुती तीस बधी. + झाला.

श्रीमत्सुरमायणः

(४१७)

सहावासि हा भेट आधीं तराया कधी खुण दे रत्न आधीं तराया
 फणी बंदना तापतो रेंव देतो तसा बायुजा माप तोरें वदे तो ७०
 अनंतोपकोराचिया जाण दामीं तुझ्या बांधलां सर्वदा प्राणदा मी
 करी यापरी रंजना भान राहे न यो सूक्तिये कंजनाभा नरा हे ७१
 निघे राम सोमित्रि-सुग्रीव-युक्त स्वशुद्धें यवां व्हावया प्रकृत सुक्त
 नमी पाच जो त्या दशास्याबुजाला सुरव प्राज्य दे राज्य न ग्लानिज्याला
 नळाच्या करे सागरां सेतु बांधी प्रतापे निजे अक्षितीं अक्षि सांधी
 दहा रुंद तो लांबही सेतु गावे शत प्राज्य हें कर्म धीहेतु गावे ७२
 सुराराति मूर्धा-धनु श्रीस दावी करी शोक मायेसि ती सत्य भावी
 दिलें राज्य ज्या तळिया तळ सांगे छळातें सये मानिसी सत्य को गे ७३
 कपीचें महासैन्य घेऊनि हर्षे समुद्रासि लंघी प्रताप-प्रकर्षे
 सुवेळीं चढे राम लंकेसि पाहे द्विषदर्शनातें न सुग्रीव साहे ७४
 उडे तार्क्ष्यसा त्या भुजंगासि ताडी तळीं तळिरीटा तयातेंहि पाडी
 करी अंगदा दूत सामार्थ धाडी प्रभु क्षिप्र तांही हरी तेज नाडी ७५
 रणीं मारितांही ग्रहस्तादि सेना म्हणे मर्त्य माराचि भी ज्या दिसना
 स्वयें भंग पावे तरी तो लवेना तया दुर्मदासी दुजा तोलवेना ७६
 रणीं शक्रजिद-सर्प-पाशांत बांधी म्हाभूतिची भी हरीची न को धी
 गरुत्मान् करी दूर त्या संकटातें सुतेजाचिया लेववी कंकटातें ७७
 प्रवीरासुतें दोंदिसां जागवीला न वज्र-प्रहारें रणीं भागवीला
 यमंही असंगांन जो आठवीला दिगस्थें महावीर तो पाठवीला ७८
 सुकंठा धरी तो हरी नाक कांन म्हातातें तयाच्या करी नाक कां न
 रणामाजि कुंभाचिया सर्व तातें कपि आसिले ही दिली पर्वतातें ७९
 नमानीच रामा महाबाहुला जो महाव्रक्ति दावी म्हणे राहु लाजो

१ लक्ष्मीपति (राम) २ मारुतीस. ३ तळ-प्रिया-त्या बिभीषणा
 ची स्त्री (सरमा) ती. ४ कवचातें. ५ लज्जा. + बुद्धिहेतु.
 † गायनकरणें. ‡ मोठें ऐश्वर्यज्याचें असा (हरी या राज्याचें विशेषण)

यशांचा रणीं त्याहि तो राशि खंडी फणीचा नसाहेचि नोरा शिखंडी१
 करी ज्या सदा गर्व थारा वणातें पवीच्या धरी सर्वथा रावणातें
 कळे चापिं त्याचें वच प्रत्ययाला बरें ये न जें वाटलें सत्तयाला२
 कथा कुंभकर्णाचिया अत्येयाची कथी दूत मानी न धी सत्य याची
 म्हणे हनुव्हावा राता हायनाहीं अकस्मात् कसा जाहला हाय नाही३
 रडे जेविं कुंभा तसा हा निकुंभा सुधेच्या म्हणे जाहली हानि कुंभा
 त्रिशीर्षादि जे पुत्र त्यां आपल्याला स्मरे हा म्हणे तो महाताप त्याला४
 करी इंद्रजित् काळसा नारा माया-बळें मनि मोपाळ मानो रामाया
 प्रतापाग्निनें वीर भाजी वसेना क्रिया न प्रकाशीच भा जीव सेना५
 रणीं राम सौमित्रि सुग्रीव विद्व क्षणे ते करी मारुती युद्ध-सिद्ध
 महौषध्यगाचें सुधी शृंग आणी सुधा-बंधु तद्रंध शल्यार्ति रवाणी६
 बुडे रात्रु कां भाविना राप हा तो म्हणे रापिला भाविनाशा पहातो
 तरी देविना मान सामा रणाला सजे वाढवी मानसा-मारणाला७
 करी रत्न-हेमें घना दध्न माया-महीजा वधी मैघनाद भवमाया
 मथी त्यासि सौमित्रि दे वासवाला सुरव प्राज्य सर्वाहि देवा मवाला८
 रडे पुत्र-शोकें सुराश्रति मांहे पडे पाप योजी मनामाजि तो हें
 घडे जीमुखें नारा हा ती वधावी जडे या न कंठा कृपाणा बधावी९
 अकस्मात् पुढें देवतां खड्गपाणी भयें राघवाची म्हणे हाय राणी
 सुषार्थ प्रधान स्वयें त्यासि वारी फिरे वायुनें मेघसा वासवा१०
 वधा राम सौमित्रि सुग्रीव भक्षा म्हणे राक्षसांते निघा राज्य रक्षा
 उठा दाव व्हा वात्रुच्या सैन्य-कक्षा भिडा जानकीचें जडो वक्ष वक्षा११
 बळा धाडि हा नीच मूढा लयाला गळे देचि हानी चमू दाल चाला
 हारा१२ क्षि स्मरा अधिचे लोळ वीते धनु स्वामिचें त्या बळा लोळवी तें१३

१ मोर. २ नाशाची. ३ चर्षाही. ४ नामविशेष रावणपुत्र त्यानें. ५ लक्ष्मी
 पति. ६ सहान. ७ अघृताचाबंधु. ८ तलवारीला. ९ वराह्याची. १० वणवा.
 ११ सेनारूपगणतास. १२ छाति. १३ महादेवाचें नेव. १४ सवेगजेअग्निचेकल्लो
 लले. १५ असचते.

श्रीमत्सरामायण.

(४१९)

न त्या ऐकवे बायकांच्या विलापा नकटे पुरीं राक्षसांच्या इलापा
मनाचा खवे सर्व थारा मराया वधाया निघे सर्वथा रामराया ९३
करी रावण कव्यभुक् सर्व गोळा म्हणे हूं वधा वीरहो राघु घोळा
वदे त्यांसि सुग्रीव धूळींत लोळा रणीं भंग व्हा दांत खा हात चोळा
बळा लक्ष्मणाच्या नदे वारित्याच्या उरों शक्ति वसांत देवगिः त्याच्या
बुडाया भ्रमीं देव रात्रीरा हाणी करी त्यासि जैसी वरा स्त्री राहाणी
जयाची प्रसू अंजना भातु ज्यातें कधी ज्ञान तो कंजनाभातुजातें
पुन्हा शृंग आपून दे स्वस्थता तें तयाच्या सुरवीं स्थापिलें स्वस्थ तातें
द्विषदुद्धि सोडून जो संग रामीं तयाच्या कथूं त्या कसा संगरा मी
बळें शक रामासि दे स्वंदनातें वधाया रणीं कैकसी नंदनातें ९७
चहूनीं उणें लोटले साठ याम रात छेदितांही शिरें तींच राम
विलोकी विरे कुंभभू मंत्र बोधी म्हणे सूर्य वसां जयें स्वस्थ हो धी
कधी मातली कंजजास्त्रप्रयोगा क्षणें संहाराया खळा विश्व-रोगा
तया दे यदा श्रीरा मंचूनि सोडी शर क्षिप्र सुकूर शत्रूर फोडी ९९
अरीची तनु भूतलीं पुष्प-वृष्टी प्रभूच्या शिरोजीं सुरवी सर्व सृष्टी
पडे एकदां वासुरीं जेविं गृष्टी द्रवे कीर्ति मक्ती निवे शक-दृष्टी १००
नभीं बाजले निर्जरांचे नगारे विधाता म्हणे नांद हर्षे नगारे
कधी रांभु गा याचि अन्या न गारे वदे कीर्ति चित्तीं नहो म्हा न गारे
यदाचा जगा तारि आलाप हा या सुधा-सिंधु-तमांसि आला पहाया
गजास्याचिया गर्वदाना रदातें कधी भूलवी सर्वदा नारदातें १०२
नकलेंचि रंभोर्वशी मेनकांहीं तसें नृत्य हें सांगतां ये न कांहीं
सुरर्षी यदा भासुरा गात नाना-परीनें करी त्यां सुरागां तनाना १०३

१ पृथ्वीपतिजोरावण त्याला. २ मांसभक्षक (राक्षस) ३ कंजनाभ-अनु
ज-पद्मनाभजोरामत्याच्याकनिष्ठबंधुलक्ष्मणातें. ४ हनुमन्धरा. ५ लक्ष्मणा
च्या. ६ राघुबुद्धि. ७ एकवेळव्यालेली गाई. ८ नग-अरि-हेपर्वत
शबो (इंद्रा) ९ थंड होय. १० प्रसिद्धा. + कंज-ज-अस्थ-प्रयोग-ब्रह्मा
त्याच्याप्रयोगा.

(४२०)

मोरोपंत.

मूर्खें जो गुणोंतें सुखें मातवा हे जन क्षिप्र सारे असा बात बाहे
विधाता वदे बुद्ध पात्र स्तवा हो व्यथा हो यशा बुद्धपा व्रत वाहो १०१
दिगास्या जळादि स्वयें देववी तो यशें तारितो विश्व जो वैव बीतो
तया दे पद श्रीदा पादानतातें प्रकारी सुधा-सह्यपा-दान तातें १०२
करी दिव्य देवादिची आइ बीता तिला मायसी अग्निची रयाइ शीता
उठे सर्वही प्रेत होता तसाची द्रव्य दाखवी रीति तो तात साची १०३
बसे पुष्पकी तो सदार क्षणांत प्लवंगांसि घाळी सदा रक्षणांत
प्रजांच्या श्रमें जो तया दे वदावी तसी भेटि मोटी दया देव दावी १०४
तपोघ्नींत योगी शरीरगज्य होमी जयाकारणें तो करी राज्य हां मी
वदों काय भव्यास दावि प्रजा तें वरी ध्याति नव्या सदा विप्र ज्यातें १०५
श्वधीच्याहि जो स्मरि खेदा समाना दया दे सुतासारिरया दास-माना
सुधेचा स्व तों या गमे घांस मोर स्वयें होय हो यागमेघांसमोर १०६
यथाबुद्धि वंदूनि जी उक्ति दास स्तवाची वदे ती रुचे मुक्तिदास
तसी धीन जीवा नसे बासवास स्वनामेंचि दे मान सेधा सबास १०७
न याहूनि हा अन्य काहींच जाणें दुजा अर्थ चित्तांत याच्या नबाणें
मयूर स्वसेवा वरी यांत पा हे सुरामायण श्रीरा-रामासि वाहे १०८

समाप्त.

सद्भक्तसर्वस्वरामायण प्रारंभः

वसंततिलकाखंड.

श्रीकांत तो दशरथात्मज होय दास-

वास-क्षयार्थ करुणाऽमृत-तौषदास

१ सती इत्यादिकांनीं अंतःप्रवेशकरण्या करितां जी भांगाऱ्यानीं युक्त राखीली.

२ शब्दः ३ कुतः आत्मा बुद्धिचाहि.

सद्भक्तसर्वस्वसमायण.

(४९१)

यास वि- ताप- हर राम असें सुनाम

स्थापी मनें स्वगुरुच्या नृप पूर्णकाम

१

भाग्यें तदंश दुसरा सुकुमार झाला

देवी पिता भरत हें शत्रुभ नाम त्याला

तैमाचि लक्ष्मण तिजा चवथाहि नावें

शत्रुघ्न तद्यग सदैव सुरवार्थ गावें

श्रीराम लक्ष्मण असी बहु रम्य जोडी

यांसीं निरंतर परस्पर फार गोडी

शत्रुघ्नही भरत-चित्त कधीं नमोडी

सद्दीति हे शिशुपणींहि दिसे न थोडी

३

विद्या कळा श्रित-सुरवा गुरु दे वसिष्ठ

ज्ञानें गुणें स्तविति जे गुरु देव शिष्ट

वादीं तयां वचकती चवथां सभारी

देती न दे अमृत ती चव घांसे भारी

४

पाहे नृपाळ उचिता तनया विवाहा

चिंती मनांत अजनंदन जों विवाहा

तों ये महासुनि तया नमि गाधिजाला

कव्याद-विघ्नित-मखें बहु आधि जाला

५

पूजुनि सादर पुसे रघुराज आर्या

आलासि योजुनि जया हृदयांत कार्य

तें सांग जाणसिच शक्ति असे नसे वा

बा ध्यात मी जरि मनांत असेन सेवा

६

सांगे नृपासि सुनि पावुनि ताप येना

१ आश्रितांच्यासुरवा. २ सरनाचे कवळ. ३ गरुडवाहनज्याचें अशा.

४ सांसभक्त कांवीविघ्नयुक्त केलेल्यायज्ञैकत्वन. ५ दशरथ.

तैसैं खळा दशसुरवा मज बापवेना
 दे रक्षणार्थ सह-लक्ष्मण रामराया
 यज्ञघ्न-दिङ्मुख-बळा प्रवररा मराया ७
 स्नेहें नदे नृप वसिष्ठवि देववी तो
 पैवींच जाय मग जो जग देव बीतो
 विद्या बळा अतिबळा मुनिराज दे हा
 क्षत्तृदृश्रमा हसुनि ज्या सुरव देति देहा ८
 अस्त्रें शत प्रभुवरा शिकवी नयज्ञा
 रक्षावया सुकृतराशि कवीन यज्ञा
 रामें गुरूक्ति बहुमानुनि ताटकेला
 मास्तुनि तो परम निर्भय वाट केला ९
 सिद्धाश्रमीं जय दिला बरवा सवातें
 घ्याया स्वभागहि युठें बरवासवातें
 काळा सुबाहु दिधला मग अर्णवातें
 मारीच जेविं लघु नीरस पर्ण वातें १०
 होय प्रसन्न मुनि कौशिक दे बराशी-
 राशी म्हणे उपट वावु-फणाधराशी
 बाहे मरवा जनक ने मुनि सानुजा या
 ज्या यौचि पाद-रज गौतम-धर्मजाया ११
 जो दोष नापिब म्हणे स्वजना शिला हो
 तो लावुनि स्व-पद-नीरज नाशिला हो
 बा द्यावया त्रिभुवनासि सदा मह ल्यो
 सत्कीर्ति हें वदलि पूजुनि ती अहल्या १२

१ कवि-इन-कविश्रेष्ठ (विश्वामित्र) तो. २ यज्ञस्थान. ३ रसरहित
 ४ मागे. ५ उत्सव. ६ धारणकरा. ७ अहो. ८ क्षत्तृ-वृद्ध-
 श्रम-क्षुधेया, वृषेया श्रमा.

सद्भक्तसर्वस्वरामायण. (४३१)

कां लंघितील भुज नेणति चापला जे
 बाटे मनीं कठिनतेस्तव चाप लाजे
 जी त्या सुदुर्घटपणें धरि, ताप व्रीता
 तत्काल होय हिमशैलसुतापव्रीता १३
 तें भंगितांवि धनु ती मिथिलेवा-वाळा,
 घाली गळां स्वपतिच्या समयींच माळा
 रामाचिया सुनि तिघां अनुजांसि कन्या
 तो देववी कथुनि त्या जनकासि धन्या १४
 तो आणवी सतनया अजनंदनातें
 कन्यार्पणें मिळवि सत्करवकंद नातें
 गेला पुसोनि सुनि जोडुनि सद्यवाला
 या सत्कथेहुनि परा जमि मद्यवाला १५
 क्षत्राप्रति त्यजुनि भार्गवरा मरो धी
 ज्याची म्हणे स्वपथ भार्गवराम रोधी
 अत्युग्र तो फुगवि गह्वर वदे वदावी
 जी शक्ति दांति रुचि तल्लुब देव दावी १६
 पूर्वापरी सविजयी नव राम हा तें
 साकेत सत्पुर धरी प्रवरा महातें
 धन्य क्षितीवा महिषीसह सासु नाहीं
 धन्या असी निवविली सहसा सुनांहीं १७
 ने मातुळ स्व-विभवा भरता पहाया
 वृद्धास दे स्वमहिचा भर ताप हा या
 ज्येष्ठा सुतास सुवराज करावयाला
 योजी म्हणे गुरु विचार बरा वयाला १८

१ हिम- शैल- सुत- अप- व्रीत- हिमाचलपर्वतोत्पन्न भागीरथीच्या उद-
 कासारिरवी थंड. २ तत्- लव- त्यादांतीचालव.

शक्र - प्रियार्थं कथि दुर्मति मंथरा या
 दावावयासि परलोक-ग-पंथ राया
 मन्वऽब्द राम वन सेबुच एक चाची
 ऐसा दुजा वर सुता क्षिति केकयीची १९
 येषा तिच्या विनवितांहि तसा मनातें
 वाटे जसा हूठ न तें हित साम-नातें
 व्हाया यरा स्व-तिलकाऽलक-हानि-घाया
 स्नेही करी प्रणत-पालक हा निघाया २०
 चिन्तीं म्हणे प्रभु न या गुरुस त्याजावें
 धर्म येवो न विलया गुरु सत्य जावें
 सीताऽनुजांसह निघे जरि तात दे हा
 आज्ञा न कष्टहि बनीं वरि तात-देहा २१
 घे वल्क ण्मृषण सुवस्त्र नसेवि पत्नी
 दावी असी पुरजनासि नसे विपत्ती
 राचें रडोनि बहु दुर्नय आठवीला
 स्नेहें सुमंच रथ सत्वर पाठवीला २२
 पोरामि कारुणिक तो फटवी सजाया
 केला विलंब न जिहीं अटवीस जाया
 भेटे सरच्या त्वरित राम निषाद-राजा
 तो त्या गमे करि महंश विषादरा ज्या २३
 तेथें अश्विन्न रक्षिती प्रभु ते जटा कीं
 माता वदे नृपति-वेषज तेज टाकीं
 दे त्यांसि पुष्कळचि तापस-वेष शोभा
 तो भाव जागवि विरक्त-मनींहि लोभा २४

१ पादचारी. २ अरण्यास. ३ केकया. + सुता-म्हणजे भरता-
 स क्षितीसेऊ. सुता म्हणजे केकयी केकयाची कन्या. :: आपल्याकडे
 काचीटोपाची हानी.

सिद्धन्तसर्वस्वरामायण.

(४२५)

तथेनं समंचरथ सोडुनि दे वनोका
 मागे नमूनि गुहनामक देव नौका
 पावसि जाय उतरोनि सुरापगेला
 प्राशूनि चलय गतीस सुराप गेला २५
 जाऊनि कीर्तिविभुदेवरविप्रयागा
 दिव्यासरव्यामिबदलावरविप्रयागा
 श्रीचित्रकूट वरि हा नग मेरुमा ही
 हें नीटसें जरि मना नगमे रुसा ही २६
 वृत्रारिचाहि वरि हा निधना सहाय
 होतां म्हणे कृपण हानि धनास हाय
 वृत्तांत होय सुजना भरता पवी तो
 थोडा सुला ज्वर-महाभर तापवीतो २७
 तैशा जडेसि भगवज्जन कां न गांजी
 त्यागी अभीष्ट-फल-सज्जनकां नगां जी
 तात-क्रिया करि पुरी त्यजि तो अरण्या
 जाऊनियां विनवि सत्करुणा शरण्या २८
 सांगे त्या भरत मृत्युकथा पित्याची
 मोहे सुहूर्त कवि बुद्धि तथापि त्याची
 ज्याचें सुरर्षि यश वर्णित हिंडतो या
 विश्वांत तो गुरुसि दे प्रभु पिंड-तोया २९
 ज्यांच्या नुरेवि किमपि प्रवराघ वातें
 तीं श्रीपदे भरत वंदुनि राघवानें
 प्रार्थी म्हणे विजपुरा परतून ये बा

१ अरण्यामधें रहाणा-याला. २ सुर-अपगा-देवनदी (गंगा) तिला.
 ३ मद्यपी. ४ होऊ. ५ अहो. ६ वृत्र-अरि-वृत्रासुराचा शत्रुइंद्र
 त्याचाहि. ७ मोहणावे + भगवत-जन-भगवंताचा भक्त भरत तो
 ॥ कैकेई.

बोले प्रभु त्यजुनि हें परतुंनये बा	३०
मी सेवितों वन चतुर्दशमात्र वर्षे	
तों तूं करीं गुरुवरास्तव राज्य हर्षे	
कीं तात-वाक्य-परिपालन पुत्र धर्म	
प्यागी न जो वरितया शरुचि कीर्ति दाम	३१
तेथील जे अहित-मारण-काम हर्षी	
त्यांचें न ते करिति वारण कां महर्षी	
चे पादुका अभयही परतोन वासा	
बाहेर आदरि वसे पर तो नवासा	३२
भेटोनि अत्रिस करी प्रभु वंदनातें	
तो हर्षवी जनक ज्यापरि नंदनातें	
लावी सती प्रभु-सतीस सुचंदनातें	
अमे तपें अवनिचें करि मंद नातें	३३
तारी वधूनि विभु उग्रतरा विगधा	
विप्रांसि हें कथि यशें न भयें विरा धी	
देऊनि भेटि शरभंग सुतीक्ष्ण वर्णी	
दे यासि खेद विषयी सुनि मांडकणी	३४
भ्राता अगस्त्य-मुनिचा करि आदरातें	
नाशी महर्षि-हृदयांतिल हा दरोतें	
दे वैष्णवें घटज सन्मुनि यासि शस्त्रें	
श्रीगाधिनंदन जसीं विजयार्थ अस्त्रें	३५
भेटे जटायु निज-तात-सरबा तयातें	
दे सौरव्य जें हित करुनि महादया तें	
गोदावरी वरुनि पंचवटींत राहे	

सद्भक्तसर्वस्वरामायण. (४२७)

श्रोत्यां कथा कथि भवीं अवटीं तरा हे ३६
 तेथें दशास्य-मगिनी विधवा रमाया
 प्रार्थी जया भजतसे विनयें रमा या
 सौमित्रि दंड करि खंडुनि नाक कांन
 प्रेमें तदीय यश वर्णिल नाक कां न ३७
 तीचा खरारव्य खळ माउसबंधु कोपे
 मानी मदांध जड तो प्रभुबाण सोपे
 मारी चतुर्दश-सहस्र-पलाश-युक्ता
 त्या लाजवि प्रभु यशें हिम-दुग्ध-मुक्ता ३८
 दावी निजा कुमति शूर्पणखा दशा तें
 रघोरत्न वर्णुनि पलाश-वरा शशात्तें
 तत्कोपकाम खवळुनि बळेंचि धाडी
 श्रीराम-केसरिवरि व्यसनांत पाडी ३९
 श्रीसीं म्हणे खळ सुरयें न सदा रमो हा
 मारीच हेम-मृग शीघ्र सदार-मोहा
 योजी तथा निरखितां जनकात्मजा या
 चां छी वदे द्रुत धरा नुमज्जोनि माया ४०
 लागे धनुर्धर रघूत्तम रंकुमागें
 भूगगे सुदूरगमनें वधि त्यासि रागें
 गागे शरार्तहि नरेद्वरसाचि खोटा
 वागे मनीं भय सती गणि घात मोठा ४१
 लोभें म्हणे कविहि कां पति-घात लागे
 पाठीस हा व्यसनि कां पति घातला गे
 श्री देवरा विनवि बा लघु पाव नातें

१ संसाररूपखळग्यांत. २ स्वर्ग. ३ हरिणामागें. ४ ओरडे.

+ चवदा हजार राक्षसयुक्ता.

चिंदूनि वांचिवचि जा रघुपा वनांत	४२
तीतें म्हणे कवि न हें वचि राक्षसाचें	
आहे वनीं कुशाळ तो रुचिराक्ष साचें	
सीता वदे मदभिलाष तुझ्या मनांत	
आलासि यास्तवचि तूं कुजना वनांत	४३
जा नीघ नीघ उदजीं कितवा नराहें	
ऐसें कुकर्म न नरा हित वानरा हें	
भार्या कसी उचित जी तुज मायसी ते	
ती आपणासहि वदे त्यज कायं सीते	४४
रामाकडे रडत तो धृत-ताप गेला	
सोडी तिला स्वग जसा कलुषापगला	
तों ये दशानन बळें हरि एकलीला	
इच्छी गतासु उरगासह भेके लीला	४५
मारी सती निजपतीस दिरास हाका	
हा काळसा हरितसे पशु यासि हाका	
हा काय हो त्यजिलि ती सहजा दया जी	
या जीं श्रितार्तिहर तो हयमेधयाजी	४६
बाहे रथीं गगनमार्ग धरी पळाया	
तों गृधराज अडवी सहसा खळा या	
मंगूनि बाटवि सुरांसि परासु नेला	
स्वत्रास दे श्वरहर हर्ष वरा सुनेला	४७
धर्म न होय जय तोडुनि पक्षतीतें	
रवडें पळे हरुनि कैतव-दक्ष तीतें	

१ वच- अभिलाष-माझीइच्छा. २ आईसी. ३ देह. ४ कलुष-
 आपणा-गढूलनदीला. ५ वेडुक. ६ पिताळा. ७ अजि. ८ पिसांज्या
 मुळानें. ९ कपटवतुर. + कपटया. = पर-असु-बाबूचे प्राण.

सद्भक्तसर्वस्वरमायणः (४२९)

श्री ऋष्यमूक-गुत- वानर- पंचकातें
 पाहे त्यजी स्वनेग वंचुनि वचकातें ४८
 पावे विलेघुनि पयोनिधि निष्कलंका-
 लंकारमूर्तिस हस्तुनि दशास्य लंका
 ठेवी अशोकवनिकेंत तिला विरोधी
 रोधी मूणे स्वभजनीच इची शिरो धी ४९
 सौमित्रि साश्रु निज खेद वनांत सांगे
 स्वाभी मूणे कटु असें वटलीस कां गे
 धांवोनि ये उटज केवल शून्य पाहे
 वाहे मनीं परम शोक न ताप साहे ५०
 तीतें वनांत बहु साजुज हा यशोधी
 सुस्त्रेणसा मूणत हा वन हाय शोधी
 तों गृध्र तातसरव मूर्छित देखिला हो
 रामें खरा जनक-घातचि लेखिला हो ५१
 नेली सती दशमुखें मजला अधर्मे
 पाडूनि हें कथुनियांचि असत्यकर्म
 श्रीशासि तातसम देउनि शोक सोडी
 तो प्राण दाखवि यशीं प्रभु फार गोडी ५२
 दे पिंड तोय करुणार्णव तो नयातें
 देणार हा इवुनि ससद तोतयातें
 साचें करी हरुनियां गुणपाश नातें
 द्यायासि मुक्ति हुडकी कुणपाशनातें ५३
 यासार्थ ने धरुनि यास न ने कबंध

१ आपले अलंकार. २ भुद्ध अलंकारमूर्तिरूप सीतेस.
 ३ खेदार्थीअव्यय. ४ कोणताही पदार्थनसतां खरेपणानें जी त्याची
 रचना तो तोतया त्यातें.

स्तोत्रार्चना हरि तदीय अनेक बंध
 भिल्लीस दे स्वपद वाढवि मान काँय
 स्तुत्यर्ह हा इतर वाढ विमान काँय ५४
 पाहे प्रसिद्ध सरसी अतिरम्य पंषा
 पावे स्मरोनि दयितेप्रति राम कंषा
 गेली म्हणे त्यजुनि जेविं घनासि संपा
 माझ्या असुंसि म्हणतो कुसुमेषु संपा ५५
 मोमिन्निच्या बहुत दे प्रभु मान बोधा
 जातां कबंध-वचनें प्रिय-दार-बोधा
 भेटे मरुत्तनय भूसुरवेष कार्या
 वृत्ता पुसे सुगळ भेटवि साधु आर्या ५६
 झाला सुकंठसरव राघव दृष्ट पूषा
 दावी प्रभूमि मगळ प्रभु-दार-भूषा
 जो त्यासि तस्त्रियतमेसि हस्तनि वाळी
 तो मारिला प्रभुवरें हरिपुत्र वाळी ५७
 दे रामभद्र कपिराज्य त्या नतातें
 केली तसी प्रियसुतींहि दया न तातें
 कीं हा समस्तहि सुरासुर रेळवीतो
 याच्या प्रिया अमित बानर मेळवी तो ५८
 गेले सुकंठ-वचनें श्रमलेहि बोध
 श्रीचा कळे निपुण वायुक्तासि बोध
 तो धन्य सागर उडे बधि सिंहिकेला

१ देह. २ सरोवर. ३ बीज. ४ मदन. ५ कपी.
 ६ रामास. ७ सूर्य. ८ गाळी, वर्जि. ९ नामभिषेक
 बानर. १० सुग्रीव. † इन्द्रपुत्र. + प्रश्नार्थक अव्यय.

सद्भक्तसर्वस्वराभायण. (४३१)

जिंकूनि त्याहि सुरसेप्रति पार गेला ५९
 लंकेसि जिंकुनि पुरी हुडकूनि रात्री
 गाहे अशोकबनिकेंत विशद्व-गात्री
 तों ये दशानन वदे वरा हो मला गे
 हूं मात्र बोल न सुलग्न न होम लागे ६०
 सीता वदे निशिचरा निरया चपापें
 रे ताप शाप कुदशा चिर याच पापें
 होसील भस्म सकुळ प्रभु-सायकांहीं
 व्याघ्रा दिली गिळिल ओतु न साय कांहीं ६१
 पाण्यापरीस करि पातळ पामरा या
 चिंती मनीं जनकजा मग रामराया
 कोपे म्हणे खळ बरें न वदोन मास
 देसील जीवितजडे तव दोनमास ६२
 जानां दशास्य गुण घे उकळूनि वेणी
 उद्धं धनार्थ महिजा खचरी न सेणी
 या पेटल्या अदय हा वृक मीहि एणी
 व्हावी म्हणे तनु न सासु तयास फेणी ६३
 वर्णी मरुत्तनय शक्ति-दया-सुमुद्रा
 तो दे नमूनि तिस धृत्युदयास मुद्रा
 आनंदवी कुवाळ उद्यम-वृत्त सांगे
 नेतों म्हणे सति वृथा श्रमतीस कां गे ६४
 सीता म्हणे मज अयोग्य पळोनि जाणें
 जावें बधूनि खळ हें उचिन स्व-जाणें
 प्राचीं तिच्या स्तवुनि मारुत-भू सुतेज्या

१ मार्जार. २ मांस. ३ दोरी. ४ धृति-उदय-धैर्याच्या उदयास.
 † गळ फांसार्थ. ‡ रात्रीस. † नरका. † भयभीत हो. † उद्योग व
 घटलेली गोष्ट.

दे वस्तु पाहुनि निवे प्रभु भूसुते ज्या	६५
चूडामणि क्षिनिसुता प्लवगासि अर्पी	
आशीःसुधा-सुरस वर्षुनि फार तर्पी	
मोडी वरोपवन-वृक्ष अरीस झोडी	
थोडी करी परचमू जय भव्य जोडी	६६
कोंधें करुनि रण दारुण अक्ष मेला	
याच्या सुरर्षि बहु वर्णिति अक्षमेला	
जो प्रेषिला जलदनादहि अक्ष-तातें	
ब्राह्में निबड करि तो अरि अक्षेतातें	६७
बांधोनि चे कपि बळें कुतुकेंचि अस्त्रें	
बाधों नयेतचि वरें जरि सर्व शस्त्रें	
नेला स्वभेषति वन्दनि पराभवाला	
गेला गमे अजित-दास बरा भवाला	६८
अस्त्रादिका धरुनि आळस मान दे हा	
या जाचिती सुजड काळ-समान-देहा	
तूं कोण कां उपवन-द्रुम-भंग राया	
कां मर्कटा नभिसि माडुनि संगरा या	६९
बोले मरुत्तनय मी रघुवीर-दास	
जैसा मयूरखग चातक नीरदास	
तेसा सदा भजतसे मज वातजा तें	
तत्कार्य कार्य कवि जोडिति हात ज्यातें	७०
ज्याचा कृती अनुज शूर्पणखेसि दंडी	
जो आपण प्रभु रणी रवर-शीर्ष खंडी	
एकेंचि जो स्व-विशिखें निघटूनि वाळी	

सद्भक्तसर्वी वरमाचणः (४३३)

देऊनि राज्य सुगळा स्वसरख्यासि पाळी ७१
 नेली नदीय दयिता मरणार्थ चोरें
 न्नावें झुलोनि उरगीप्रति जेविं पोरें
 शोधास पाटवि सुकंठ मलाहि दूतां
 ती देखिली तंव अशोकवनांत घूता ७२
 त्वां आणिली कसि सती दशकंधरा हें
 श्रीचा अशा न अनर्थें तिळ गंध राहें
 जो भाग्यमन जड तो जन अंधसा हें
 त्यातें म्हणे व्यसन दुःसह बंध साहें ७३
 राम-प्रताप न कसा तुज ठावका गा
 हंसापुढें न विजयप्रद ठाव कागा
 साध्वीस बंदुनि समर्पुनि रामगया
 बांच स्वयें सजसि सान्वय को मराया ७४
 भेटावया तुज समर्थ उपाय नाहीं
 वृक्षाक्ष-सैन्य-लय याचि उपायनाहीं
 आलों पुढेंहि रडसील असा बधानें
 त्वां नाशिजल कुळ राज्य असाबधानें ७५
 इत्यादि मारुति वदे हित मृत्यु यातें
 वारावया अपयशासह अत्ययातें
 सोसी न भाषण तसें अरवाळ हा तें
 पं तद्दुधार्थ कुमती करवाळ हातें ७६
 ज्ञाता बिभीषण सुधी न अनर्थ साहें
 बंधूसि तो विनवि दून अवध्य आहे
 होतेंहि आयु अवशिष्ट म्हणोनि राहें

तलुच्छ-सहसि बरा मग दंड पाहे ७७
 तैलार्द्र-नैकपद-वेष्टित अग्रपुच्छ
 क्रोधें प्रदीप्त करि मानुनि त्यास तुच्छ
 सांगे पुरींत फिरवा चिर वानरा जा ७८
 हें, राक्षसांप्रति धरी परवा न राजा
 तो कौतुकी कपि स्फटे न धरुनि शंका
 जाळी न लंगुनि बिभीषण-हर्ष्य लंका
 मानी न त्या दशमुरवा नृप जेविं रंका ७९
 सिंधूत पुच्छ विझवी उडवुनि अंका
 सीतेमि बंदुनि खुसानि पुन्हा उडाला
 भेटे प्रभुप्रति पिपीलिकसा गुडाला
 बुडामणी धरुनियां चिर पाथ दे हा ८०
 आलिंगनें निवधि तो निरपाथ देहा
 त्यातें म्हणे हरिति मानसरवेद वार्ता
 झालासि यो अमृतमेष सरवे दवार्ता
 द्याया नसे उचित अर्थ तुला अगा धा ८१
 वा स्मरुवें पिडनियां स्वयशा अगाधा
 वर्णी असें बहुत राघव सेवकास
 ज्याची भक्तांत धरिती सुनि देव कास
 मार्ग स्व-शत्रु-मत सर्व पुसोनि घेतें ८२
 द्वि^३तेज घे बळ कु^३यातु पुसों^४ निघे तै
 पावे बळार्णव नरीपतिच्या तटातें
 तो ल्हासि कांपवि सदश जसा तटातें

सद्भक्तसर्वस्वराभाषण. (४३५)

धिक्कारिला दशमुखें कथि जो हितातें
 त्या वाटलां रिपुं विभीषण मोहितातें ८३
 आला विभीषण सुधी वारणं प्रभूतें
 वंदी धरुनि विनयें वरणं प्रभूतें
 होय असन् बहु तो शिवनिष्क लंका
 संपत्ति दे सुचिर कीर्तिहि निष्कलंका ८४
 काळासि कंप निर्ज- नामग-वर्ण-वातें
 दे तो नदेइल कंसा प्रभु अर्णवातें
 सिंधून सेतु बरवा करवी रमाचें
 श्रीच्या मनांत पद तें करवीर साचें ८५
 श्रीसेतु लांब शत तो दश रुंद गावें
 हें दे सुखें गजमुखा वश तुंद गौवें
 पारासि पावुनि धृताडहित-दूत सोडी
 मोडी न नीति जय यास्तव हात जोडी ८६
 श्रीराम-मस्तक-धनुष्य सतीस दावीं
 सोडावया विपुळ अश्रु दशास्य लावीं
 शोका विभीषण-वधू सरमा शमायीं
 माया असें कळवि मानस न भ्रमाचीं ८७
 वेधे सुवेळ-शिखरीं कपिराज-युक्त
 श्रीराम ज्या स्मरुनि वारण होय मुक्त
 लंका स्वरणमय अद्भुत दुर्ग पाहे
 दूरुनि शत्रुसहि न लुवगेंद्र साहे ८८
 नत्काळ तो गरुडसावि उडोनि शंका

१ पुष्कळ २ विनय वारणाचें विदीक्षण ३ महादेवाच्या गळ्यातील लपसत
 असा राम तो. ४ गावन करावें म्हणून. ५ धिक्कारितां राहु रावणांचा.
 दूत.

सोडूनि गांठुनि पळांतचि मूर्तपंका
 त्या रावणा करुनि धिक्कृति फार ताडी
 पाडी तळीं मुकुट त्यासहि गर्व झाडी ८९
 आला फिरोनि कपिनाथक त्यासि राम
 शार्थी न सादस्य करीं सदुपाय साम
 सामर्थ्य पूर्ण असतांहि कधीं नयाचा
 न त्यागिती पथ सुकीर्ति अधीन याच्या ९०
 श्रीराम दूतपण दे पर- भंगदातें
 सामार्थ पाठवि अरिप्रति अंगदातें
 त्या ऐकवी प्रभुवरोक्त- महानिरोपा
 ज्याच्या सदैव सुकग रिपुहानि रोपा ९१
 द्यावीं यशं समवनें जनका क्षमेला
 त्यां प्रीति सायज मंद कनकाक्ष मेला
 दे मत्प्रिया परिस्स साम रहा निकाम
 त्यागूत भूमिसुर सामर हानिकाम ९२
 माझी स्वबल शर चापलता पवीते
 द्यायासि लाज स्वर चापल तापवीते
 मेले चतुर्दशसदृश्य श्वळादि वाळी
 तोही घडेलचि शिवांसि श्वरा दिवाळी ९३
 दे जानकी शरण ये मज जोड पाणी
 कीं राज्य जीवित- कुळाप्रति सौड पाणी
 लोकेश्वरांसि भज तूं अभयार्थ जा गा
 जागा भिडेल नजगीं तुज होचि जागा ९४

सद्भक्तसर्वस्वराभाषण. (४३७)

इत्यादि ऐकुनि वदे दशकंठ रागें
 सी रत्नभुक् कपि- नरांसि भिऊनि मागें
 देनों कसा भिवविला हरि काय नागें
 टाकूनि बोलसि जडा मरसील आगें ९९
 आला पदच्युत बना त्यजिलाहि तातें
 त्या आत्म- तात-रिपुच्या जपसी हितातें
 मातेसि भोगित असे चुलता चपापें
 मूढा सभेंत बुध या उलताच पापें १००
 कोपोनि अंगद वदे खळ-दंड-कर्ता
 राजेंद्र राम शरणागत-दुःख-हर्ता
 तो निंदितोसि जरि नेणुनि तूख भर्ता
 तूं पावसीलचि जडा व्यसनोद्यगर्ता १०१
 क्षोभोनि रावण वदे नरवानरानीं
 कीजे स्फूर्तातर भया न रवा न रानीं
 खद्योत तूं कृपण मी प्रभु अर्क टाकीं
 दुर्वाक्य हें हरिल जीवित मर्कटा कीं १०२
 चोरा तुला वधिन मीं प्रभु राम राहो
 कां माजलासि बहु सावध पामरा हो
 तत्तेज बाळिसुत नेत्र-युगें तदा पी
 दापी म्हणे नजगसील जडा कदापी १०३
 सांगे दशास्य वचका न धराचि राहो
 न क्रूर हा न रदनीं अधरा चिरा हो
 तो झोबले खचर दुर्मति चार यातें

दावी उडोनि रवंग-भूपतिच्या रच्यौतें	१००
नेऊंनि दूर गगनीं कपि बाहु झाडी	
ते भूतळीं अहित चारहि तूर्ण पाडी	
पछें पळें गुरुशिळेवरि तेविं ताडी	
काळाकडे प्रथम अक्ष तसेवि धाडी	१०१
प्राप्ताद भंगुनि निशाचर चार भारी	
मारी कथि प्रभुसि तो पदु कारभारी	
स्वावी स्वये नवरि जो अरि साम यातें	
दे दंड वेंद्य रस ज्यापरि साम्यैयातें	१०२
आरंभिला समर त्या खळयातुपानें	
राम-प्रताप-दहना बळ या तुपानें	
दे पाठ वज्रधर सोडुनि संगरा ज्या	
त्या प्राप्त होय विभुपासुनि भंग राजा	१०३
वीर प्रहस्य समरीं भय दे वसेना	
ज्याच्यापुढें नच वरी जय देव-सेना	
तो यातु-सैन्य-पति आहव-दक्ष मेला	
गेलाचि सोडुनि असह्यगद क्षमेला	१०४
रक्तापगा स्वकटकहि न वाहवाया	
संकोचल्या स्तवि सुरर्षि नवाहवा त्या	
वारी भय स्व विभु सायक-बंधनाचें	
हा हर्ष सूचविति काय कबंध नाचें	१०५
श्रीलामनुष्य परिपूरितनागपारा	
श्रीनाथ सानुज तयाप्रति नागपारा	

१ युद्धदक्ष- २ दुःसहरोग- ३ नव-आहव-वृत्तनयुद्धा- ४ परि-
 पूरित- नागप- आरा- परिपूर्णकेली गजेंद्राची इच्छा ज्याणें असा- + गर-
 डाच्या- † वेगानें- ‡ स-आमय-रोगयुक्तातें.

सद्भक्तसर्वस्वरामायणः (४३९)

योजूनि बद्ध करि रावणि काळ जाला
 वाटेचि भूमिजनिच्या व्रण काळजाला १०६
 श्री पुष्पकांत बसवी दशकंठ धाडी
 दृष्टीस मूर्च्छित मलक्ष्मण राम पाडी
 ती हा वदे निरखितांचि तसी अवस्था
 वाळे पळांत बहु जेचिं लता दवस्था १०७
 दे धैर्य तत्व कथुनि त्रिजटा कवीतें
 वाटे श्रुतीच तम जें निज टाकवी तें
 ये ताक्ष्य नाग पळवी जिवचि प्रभूतें
 प्रेमें पित्यापरि गमे निवचि प्रभूतें १०८
 कोपोनि दागरधि मारिति वीर कोटी
 पाहे दशानन रणीं बळ- हानि मोटी
 काळाननीं प्रभु घटश्रुतिलाहि लोटी
 वार्ता गमे क्षण तथा जडधीस रवाटी १०९
 जे कुंभकर्ण- सुत कुंभ निकुंभ भारी
 तसुचही सुरनरांतक गस्त्रधारी
 तैसाचि उग्र परम त्रिशिराहि सारी
 तज्जीवित प्रभु रणीं अतिकाय मारी ११०
 ब्रम्हास्त्र याजुनि पुन्हा घननाद ताडी
 शस्त्र- व्रजे प्रभुसमेत समस्त पाडी
 जें मारुती उदचि ओषधि- शृंग आणी
 पावूनि ये नुतिस लाचि कवींद्र- वाणी १११
 सायामयी जनकजा निवटूनि मोही
 जो हीनशक्ति पविपाणि जयासि तोही

१ पुष्पकांतरहाणारी. २ रामातें. ३ पुष्कळें (प्रेमें या शब्दाचे विशेषण)
 ४ बद्धजितही. + झाला.

सोमित्रिनें स्वपथिला स्मर जेविं भेर्गे
 स्वर्गे तसेंचि वरिलें सुरव साधु- वर्गे ११२
 शांकार्त रावण मही- तनया- व धाला
 गेला पिऊनि सुनिशोणित जो न धाला
 झाली पुढें असिधरा सहसा पहाती
 सीता सती बदलि पावुनि ताप हा ती ११३
 त्यातें सुपार्व्वसचिवोत्तम साधु वारी
 रामात्ययासि बळ पाठवि फार भारी
 तें राम सिंधुजळ कुंभज तेविं सारी
 कीं त्र्यंबकप्रभु जसें जग सर्व मारी ११४
 घोर स्वये कटक घेउनियां निघाला
 घालावया प्रभुवरावरि शत्रु घाला
 तों शक्ति लक्ष्मण- वधार्थ उगीं गहाणी
 हाणी करी कवि- सभा-महिता- कहाणी ११५
 भेगी रघूत्तम अरिघनि शक्ति काढी
 मूर्छा त्यजी नविभुच्या अनुजासि गाढी
 आणी पुन्हा त्यरित ओषधि- शैल-शृंग
 श्रीरामचंद्र- चरणांबुज- मत्त- शृंग ११६
 सोमित्रि निर्ब्रण उदे घडुतांचि नस्य
 श्रीयुक्त जेविं मिलतां रुक्मवर्ष सस्य
 झाले मरोनि गतिभा जग कोटि काया
 न प्रेक्षिती म्हणति आयु नको टिकाया ११७
 मेळीं असंख्य कवि-राक्षस - बीर- सैन्यें

सद्धत्तसर्वस्वरामायण.

(४४१)

नस्पर्शिलें पळहि तन्मन लेशा दैत्यें
 श्रीराम-रावण-कृता अतुळा महाजी
 हो जीव काव्य बदले असि दुःसहाजी ११८
 निर्जीवि देह पडले बहु राक्षसांचे
 सांचे सरवे रुधिरकंदम फार सांचे
 केलें महेंद्ररिपुच्या अतियुद्ध तातें
 वे त्याजना परिस त्यासहि शकृता तें ११९
 ज्याचा महा-शर-घनें हरि लक्ष मेल्या
 भासे सुरां भसित हा करिल क्षमेला
 तो कां सुरांमि दशकंधर कांपवीना
 ते चेति देखुनि जसे अहि कांय वीना १२०
 शक्रप्रियास्तव तदीय-रथीं चढून
 कोधें दशास्य-महिमार्थ मनीं कढून
 गाथा सुरांप्रति मृदंग नवे मढून
 श्रीराम दावि बळ मेळविलें पढून १२१
 तें युद्ध सप्त-दिन-रात्रि जया न जोडा
 देवर्षि तों म्हणति या प्रभुजी न सोडा
 होईल मस्तक नवें किति तूर्ण तोडा
 ब्रम्हास्य योजुनि शरें अहितोर फोडा १२२
 लंका म्हणे पति नको विदेशी मला जो
 त्या मारितां प्रभु न कोविद राम लाजो

१ महा-आजि-मोठेंयुद्ध. २ हाथ. ३ बृहस्पति. ४ शुक्र
 ५ काष्ठादिकांचे. ६ वानर. ७ भस्म. ८ गरुडा.
 ९ वसिष्ठ गाधिजांपाशींशिकून. १० अहित-उर-शत्रूंचेंबस
 स्थळ. ११ विरूप. १२ ज्ञाता.

ऐसें सुरर्षि बदले परिसोनि याचें पाडी शरीर दिन तें करि सोनियाचें फार प्रभूत्तम-शरें समरीं गळाले तच्छेप जे स्वपतिच्या पतनीं पळाले ते कव्यशुक् स्वपविलं कपिसनमानीं हा नीतिला म्हणविते वर-मत्त मानीं	१२३
झाली प्रभूत्तम-शिरीं सर-पुण्य-वृष्टी कोंदे सुखें प्रभु-यशें बहु सर्व सृष्टी गंधर्व-वृंद करि सुस्वर-गायनातें कोणी पुसेचि न नईं स्वरगायनातें	१२४
भेरी-शान-ध्वनि जथ-स्तव-नाद दाटे भेरा सुगर्षि-कपिसहति सत्य दाटे हेरी सुरवार्ध शिव-सद्गुण-मंदिरातें हे रीति दावि भजता स्वर्गचंद्रिरातें	१२५
नाचोनि गाति यश भक्तिषण्मरा तें त्या पावल्या कृतृषिनाचि वराप्सरातें स्वच्छें जसी सतत मा वदना रदानें तैसी यश सरस भाव-द-नारदानें	१२६
प्रेरुनि मज्जन बिभीषण रामराजा संस्कारवी सुकृत लेश न पामरा ज्या माझाहि रावण जसाचि तुझा वदे हें सार्थक्य केंविं वरिजेल तथा न देहें	१२७
दे राज्य लक्ष्मण-करें विधिनें नतातें	१२८

१ स्वःश्रग-अयन-स्वर्गसंबंधी वृक्षाच्या स्थानातें. २ वर-अप-सर-
श्रेष्ठ उदक ज्याचें अशा सरोवरातें. ३ दातानें. + आकाशामधें रहाणारे जे
त्यांमधें चंद्रासारख्यातें. ः सप्रेम भक्तिप्रवर्तक अशा नारदानें.

सद्भक्तसर्वस्वरामायणः (४४३)

केला कृतार्थ न अमा विधिनें न ताते
 सीतेकडे अजित पाठवि भारतीते
 तो ऐकवी जय- कथाऽमृत चारु तीते १२९
 सीता म्हणे जयकथावि सुधा- नद्या या
 आशीविना उचित वस्तु बुधा न द्याया
 प्रार्थी कृती सुदित पाहुनि पावलाते
 मी फार हें हृदयिं राहुनि पावला तें १३०
 देतीस देवि तरि तूं वर एक दे हा
 होईल या अमृत-सद्रस-सेक- देहा
 मी राक्षसी वधिन या वद मार जाचू
 केला असे सति इंहीं तुज फार जाच १३१
 सीता म्हणे पवनजा नवधींच दीना
 या किंकरी परवशा मति-शक्ति-हीना
 जो यांसि जाच सिकवी परमाऽपराधी
 तो मारिला तव असोचि दयापराधी १३२
 श्री-रीतिनें पवनपुत्र सुधी निवाला
 हे सृक्ति यासि जसि विष्णुपदी शिवाला
 शीकें तुझ्या प्रकृति देवि विरो पयाची
 ऐसें स्तवूनि तिस साधु निरोप याची १३३
 देवी वदे प्रभुसि संग मला उशीर
 हो पादरेणु हित कां गमला उशीर
 सोडू अदर्शन- ज सत्वर ताप हा या
 दृष्टीस हे तृपित सत्वरता पहाया १३४

ऐसे मरुत्कृत-सुरेवं हरि हा निरोपा.
 ज्याच्या सदैव सुकरा अरि-हानि रोपा
 लंकेश्वरा कथि म्हणे द्रुत आणवा हे
 ती प्रत्ययार्थ करि दिव्य न आण वाहे १३५
 भक्तांसि घेउनि नति-स्तुति देव राजी
 राजीव-नेत्र-दयिता तिस दे वराजी
 वर्णी तयाहि पितृ-पुत्र-समागमातें
 मातें म्हणे कविस जो गति माग मातें १३६
 देवांशज प्लवग ऋक्ष सराउरि-जेते
 मेले निशाचर वधूनि रणांत जे ते
 देवेश्वरें उठविले अमृतांबु-वर्षे
 या संद्यशा सुनि महाकवि गाति हर्षे १३७
 प्रार्थी बिभीषणहि भद्र-सभाजनातें
 घ्याया तया अजित सद्गसे-भाजनातें
 सांगे जया धिरह भूभर तावि नातें
 ही दे नको म्हणसि जें भरताविना तें १३८
 पूजीं सुकंठसह वानर ऋक्ष बा हें
 मयोग्य मी परम पूजित यांत आहें
 तो भेटिव त्वरित साधु-सभा-जनातें
 दे हर्ष याचि करिं भव्य-सभाजनातें १३९
 तेसंचि तो करुनि पुष्पक दे वहाया
 प्रेमें अधिष्ठुनि रमायुत देव हा या
 त्या कीश-राक्षसपतींसह सत्यसंध

सद्भक्तसर्वस्वरामायण.

(४४५)

स्वामी निषे नुरबुनि स्वजनार्ति-गंध १४०
 श्रीचें लवों तिळहि देचि न सेतु पीतें
 कीं जें गुरुत्व अमृतासि नसे तुपा तें
 विद्वत्सभा श्रुतितसी पर-मरणाची
 सेवी कथा प्रभुमुखें परमा रणाची १४१
 सीता जरी विरह दुःख कथा तथापी
 प्रेमें प्रियें कळविल्या लज्जुनि व्यथा पी
 सुग्रीव-सरव्य कधि वाळि-विनाश-कर्म
 श्रीराम दे प्रचुर भूमिसुतेसि वार्म १४२
 श्री आणवी विनबुनि प्रवरावतारा
 तारावया कुसुमयानवरांत तारा
 दावी स्थळ प्रथम मारुति-संगमाचें
 जें भाग्य मूर्त सकळ-स्थिर-जंगमाचें १४३
 पंपेसि दारवधि म्हणे रघुवीर कांते
 म्या या स्थळीं दशन-निजिति-हीरकांते
 केला विलाप तव सन्मति दीर देहा
 रक्षी खुसूनि नयनें बहु धीर दे हा १४४
 दावी मतंगमुनिच्या परमाश्रमातें
 स्वामी उरों तिळहि दे न रमा-श्रमातें
 तारी सुधाहि न गेदी वाबरी-कबंध-
 चांता हरीचें जगदीश बरीक बंध १४५
 श्रीजानकीस जगदीश्वर राम गोदा
 तो दारवबूनि बहु दे तिसहि प्रमोदा
 दावी निजा बरवि पंचवटींत शाळा

बाळाहि जी म्हणति कीर्ति-गतींस भाळा १४६
 दे गृध्र-तात-गति सांगुनि हर्ष तीते
 शोकाश्रु तद्वट विलोकुनि वर्षतीते
 कुं भोद्भवाऽभि-शरभंग-सुतीक्ष्ण यांचे
 दावी सदाश्चम जयांत न मोह वांचे १४७
 श्री-चित्रकूट-नगपा मग पाहवी तो
 जो कीर्तिनें दुरित सर्वहि वाहवीतो
 भेटे प्रयाग-गत-तात-सरवा मुनीते
 त्याते निबोनि निववी स्वयशें पुनीते १४८
 तेथूनि जो पवनपुत्र महाबळा या
 प्रेषी निजागम गुहा भरता कळाया
 देतेचिं लोभ धरिता तरि संपदा ते
 कीं जीविताहि म्हणतातचि संप दाते १४९
 झालों प्रसन्न तुज मी वर माग रामा
 ऐसें मुनीश्वर वदे परिपूर्ण-कामा
 त्याच्या पदासि विनयें वरदेश लागे
 कीशप्रियार्थ फळ-पुष्प-समृद्धि मागे १५०
 भेटोनिचां गुहसरवा मग धन्य केला
 दे कीर्ति हे प्रियसरवा पद-कन्यकेला
 हें आर्द्र सद्यश करी रुचि वाचकोरा
 मोरो घनीं अणु भवीं रुचि वाचकोरा १५१
 सीतावरा भरत चातक तोयदास
 प्रेक्षुनि तो परम हर्षित होय दास
 गत्रुघ्न सर्वजन सत्सद यास मोर

सद्भक्तसर्वस्वराभाषणः (४४७)

येतां बकें उतवि वत्स दया समोर १५२
 आलिंगिला भरत सानुज जेभिं तातें
 हुंगी शिरींहि विभु तो करि जें विता तें
 प्रेमें मनीं गुरुसमप्रभ जे नमावे
 आनंद सर्वहृदयांसि भजे न मावे १५३
 ब्रम्हादि सर्व करिती सुर पुण्यवृष्टी
 कोंदे मुखें विविध-वाद्यरवेंहि सृष्टी
 दे सानुजा ससन्निवा भरतास वेश
 स्वाप्तासि गाति यश तें विधि वासवेश १५४
 केले सुपात्र कपि राक्षस गौरवा हे
 पाहोनि मुन्येदशातीं बहु पौर वाहे
 सर्वोसि सानुज म्हणे प्रभु वेषधारी
 धा रीतिनें करि सुधाकर-कांति-धारी १५५
 साकेत जें पुर तथा रघुवीर देहा
 प्राण प्रवेकनि तसें महितत्व दे हा
 होय प्रजार्थ नृपसा नसतां पदेहा
 राज्यांत या न कुतरेंहि कधीं वदे हा १५६
 जे दुर्लभ त्रिभुवनींहि तसे वित्यांचे
 नप्रेक्षिले कविजनें हित सेवित्यांचे
 ते सद्गुण प्रकटुनी निवधि प्रजांतें
 गाती सदा वरुनियां शिव विप्र ज्यातें १५७
 शत्रुघ्न मारुनि रणीं लवणास्त्रातें
 तो भूमिच्या सुरय नंदे कवणा सुरातें

ज्यांच्या भया कुवाळही जन लोटिती न
 गंधर्व ते भरत संहारि कोटि तीन १५८
 केले बिभीषण मरुत्कृत भक्त धन्य
 स्थापूनि जों स्वयंश सद्गुण-वृंद-जन्य
 जे पौर जानपद जे पशु जीव अन्य
 श्रीशें पदीं बसविले सुनि तेविं वन्य १५९
 श्रीरामायण वाहिलें प्रभुपदीं सद्भक्तसर्वस्व हें
 प्रेमें गातिल साधु नारितिल या दारा मयूरा महें
 त्याचा सी उपकार फेडुनि कसा उन्नीर्ण होऊं बरें
 श्रीरामें परि दीन हीन हित जे ते धन्य केले वरें १६०

समाप्त-

काशीरामायणशारं भ.

कारुण्यामृत-निधि जो मधु-कैटभ-काळ विश्वपाळ हरी
 शीलाढ्य-दशरथातें तो प्रभु होऊनि पुत्र धन्य करी १
 करि कार्य गाधिजाचें राक्षस मारुनि यज्ञ पाळूनी
 शीघ्र सुख अहल्येतें दे चरण-रजेचि पाप जाळूनी
 कार्मुक महेश्वराचें सज्य करुनि राम ओढितां मोडी
 शीतेतें वरुनि प्रभु कवि-वर-शत-गीत-कीर्तितें जोडी ३
 जनक तिचे प्रभुचे जे अनुज तयां कन्यका तिची ओषी
 प्रभु भार्गवा जिणी जो पथ आशी विषतसा धरी कोपी ४
 रावण-वध-काम अमर घालिति भरत-प्रसू-मनीं भेद

कांशीरामायण.

(४४९)

धरि सत्यव्रत रघु-कुल - कुमुद-वाशी दशरथ प्रभुरखर
 अभिवेक अनादरनि प्रभु रक्षायासि सत्य जनकाचें
 जाय वना सीतेसह लक्ष्मणहि वशीरा नकरि मनकाचें
 शोकें भूप मरे प्रभु अर्षी भरतासि पादुका जिववी
 नाशी प्रजाधि धर्म न्यायें साधूसि साधु तो निववी ७
 दंडक कानन-वासी सस्त्रीकें साजुजें पदीं नमुनी
 श्रीशें निववुनि केले सतपोगशी जगीं अदीन मुनी ८
 अत्यंत कामुकी जी मायेनें रूप चांगलें प्रकटी
 केली गोदा-तीरीं दुर्बुद्धि निशीथिनी-चरी नकटी ९
 हंसावरि काक तसा प्रभुवरि येखर कुधी निचा भाबू
 प्रभुशर म्हणति पलाशी त्या कविजन वायु आपणा भाबू १०
 लंकापति शूर्पणखा- भगिनी-वैरूप्य जें न तें साहे
 दुःशील कनकहरिण प्रेमी त्या स्वाश्रमी मनी पाहे ११
 रघुपतिस मृग धराया जनकाची चंदिनी वनीं धाडी
 विद्ध हरिण आर्तरवें शीतामनि शोकसागरीं पाडी १२
 काहीं प्रभुसि भय नसे विनवि असें जो यथार्थ सामपटु
 केशी करुनि श्री त्या सौमित्रिस घालवी वदोनि कुटु १३
 कामी कोधी लेभी दशमुख पाहूनि एकलीस हैरी
 होय विरथ कर-गृध्रप- पक्ष छंदूनि कांदिशीक अरी १४
 शाकाकुल होय प्रभु तात-प्रियसरव- जटायुच्या पातें
 खळ-कृत परिसुनि विधिनें जळ दे नाशी पितृव्यतापातें १५
 जेविं विराधा काळा सुगति कब धाहि दे न कां मग ती
 शबरी तारिलजीच्या शुचिशीला नित्य मानवे जगती १६
 वायुसुता सुगळा सुख रोमांचित काय करि दयाजळधी

१ वृक्ष. २ भावनाकर. ३ हरणकरी. ४ भयदुत. + योग्यां
 चास्वामी. ५ रात्रीच्यावाटें फिरणारी राक्षसी.

मग बाळीतें नाडी ज्याची घेरा विटेचिना यळ धी १७
 मारुति शोधावी श्री हें स्वामीचें करावया कार्य
 लंघी अलंघ्य गृह तरि पांढी विजयी असो म्हणे आर्य
 सैनाका चकित करी ठकवी सुरसेसि सिहिका मारी
 लंका जिंकी मेळवि यश सित डीतां शुद्धि जें भारी १८
 सीतेसि अशोकवनीं लंका शोधूनि मारुती पाहें
 मग तादृशी खळाची गीतिहि धर्चे उगाचि ही राहें २०
 रघुनायकासि वर्णुनि दशमुख जातां सतीस दे सुद्रा
 मानामि जसी दाडी दावी निजशक्ति कपि तथा क्षुद्रा २१
 वन बळ अक्ष मयी घन- नाश सांपडुनि पूर्ण-काम करी
 दशवदना उपदेशी हित तो तसुच्छ करवि दीप्त अरी २२
 कांचनमयी पुरी ती काष्ठमयीसीच जाळिली हरिनें
 डीतळ नेत्रसहस्र प्रक्षनि पुरदाह मानिलें हरिनें २३
 कपि-दत्त श्रीचूडा- मणि जीवाहुनि निका बुधाधारा
 झाला संदेशोक्ति आशी प्रेमें जसी सुधा- धारा २४
 प्रभुवर परमप्रेमें भेटे त्या साधुसेवका हरिस
 मानी हित बहु तदपु कर्पूरीरीचंदनापरिस २५
 देवांशामित- कीदाः नीकार्णव सुगळसह जलधि- तीरा
 ये तो नमी विभीषण परदेशी दीनसाचि रघुवीरा २६
 लंकाराज्य तथा दे भी सागर करवि नळकरें सेतु
 डीपी धरि बहुमानें पुण्याचा हारसाचि सुख- हेतु २७
 मायामय कार्मुक शिर विभुचें दावी दशास्य सीतेला
 सरमा कधि सुर्वाडी स्मर हें सावध करूनि भीतेला २८

१ मारुती. २ वानरांमैं. ३ इंद्रनेत्रसहस्रडीतलमानिलें. ४ मारुतीस.

५ गुरु- आशी- गुरुचे आशीवाद. + धीवरस्त्री. = कापूर, वाळा, वचंदन यांपेक्षां. :: बरुण :: चंद्राहुनि. :: तसी. :: देवांचे अंश जे वाजरत्नांचा सेनासमुद्र.

प्रभु उतरे पारीं तो नवळे कापुरुष सुगळ-कृत-मथनें
 दशशीर्ष अंगदाच्या जें सन्मत्त सहित साम तल्लथनें २९
 आजि प्रवर्तली जी अत्युत्साहें करुनि काळाची
 ती द्वादशीच बंचे सेना प्रतिदिन पलाशपाळाची ३०
 माथावी शतमखजिन् साजुज-रघुनायकामि वड करी
 विजरा श्रीला धुनि दे आशीविष-पाश पक्षिपाळ हरी ३१
 काळोया घटकर्णा प्रभु मारुनि उठवि हर्ष अमरांत
 सुगळ शशीसा झाला जो क्षणभरि गहुरूप समरांत ३२
 माथावी घनरव करि कातर सुर खिळुनि सकळ धरि गर्व
 शीघ्रांनीतमहोष-ध्वजशृंगं उठवि पवनसुत सर्व ३३
 मायामयी जनकजा दावी घननाद शिर तिचें कापी
 मोह बिभीषण वारी वधिला तो शीघ्र लक्ष्मणें पापी ३४
 सुत-शोकाकुळ दशमुख नय करी खड्ग उग्रता मिरवी
 शीतेसि वधूं धांवें परि सखिच सुपार्थ कथितया फिरवी
 रघुनायका वधाया धाडी चतुरंग मैत्र्य बहुकोटी
 तो दुःशील दशमुख प्रभुवर कल्याणकीं बळें लोटी ३५
 असकृत् भंगत आला परि काळ-ग्रस्त-बुद्धि तो कुड
 कूर कुशील दशानन उत्पात नगणुनि ये करी युद्ध ३६
 पाकांरातिस भिववी सौमित्रिस शक्तिनें रणीं पाडी
 पुनरपि शीघ्र प्रभु तें आणाया शृंग वायुजा धाडी ३७
 घटिका धांतवि आणी तेंचि शिरवर लक्ष्मणा कुरी मिद्ध
 विद्ध नझाला वाटे शीलें तेजें शिरवी जसा इद्ध ३८
 सप्त अहोरात्र भिडे श्रित-कामद रथ वस्तुनियां हरिचा

१ बुद्ध. २ नागपाश. ३ इंद्रास. ४ मदीस. ५ इंद्राचा.

+ शीघ्र-आनीत-महोषधि-अग-शृंग-सत्वर आणिलें जें मावें शो
 षधियुक्त पर्वताचें शिरवर तेणें करून.

(४५२)

मोरोपंतः

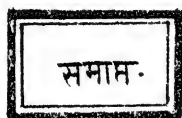
व्याया मनोरथ-दुम अवके^१शी त्या सुर-दिजात्यऽरिचा^२
आकाशीं मुनि वदले प्रभु-मैषं सद्धनाऽनळा वाम रे
ब्रम्हास्त्रं तो वधिला रात शीर्षे छेदितांहि जो न मरे^३
कौलास-सत्य-नाका^४ ऽ धिप सुर मुनि झांकिती कुसुम-वर्ष
गंधर्व गाति नाचति देवी रंभा^५र्वशी-प्रभृति हर्षे ४२
ते वर्णिनि विभुवं यश का^६पुर किनि शारदेंदुज्या लाजे
जे राजर्षिवर हरि- श्र्वद्रौशीनर- गयप्रमुख राजे ४३
दशकंठोत्तरकार्य प्रभु करवी तदनुजा पदीं बसवी
श्री दिव्य करी पावक होय राशी विभु तिला मनीं हंसवी
ती मूर्तपावकानें पत्यंकीं बसविली धरा-कन्या
विधि शिव कजी पाशी यम धनप न्नविति दशरथा धन्या
रण-मृत-कपि-कटका^७तें राक्ष प्रभुच्या प्रिया जसें सुत
अमृत-रस-शीकरांहीं उठवी जें प्रभु-दया-धरा-गुप्त^८ ४४
भरतावांचुनि नरुचे मज पूजा मूवगनायका सबळा
या प्रभुवचा विभीषण शीर्षीं घेजेविं शिशु मुखीं कवळा
सदलंकार सुवृत्ते त्यां सर्वोलाहि साधु तो अपी
दिव्यानें शी^९धुरसें तांबूलें परमआदरें तर्पी ४५
नमुनि विभीषण अलका- पतिचें पुष्पक विमान दे तेषें
प्रभुनें केलें शीघ्र स्वपुरा कपि-यातुनाथसह येणें ४६
सेतु श्रीला दावी ऐकाया विरह-वृत्त विभु लावी
ज्याच्या श्रवणें शीतळ व्हावी ब्रम्हाज्ञवृत्तिहि भुलावी^{१०}
देवी प्रभुला निवबुनि आणवि तारेसि पुष्पकामाजी
शीतेला बहु वर्णी स्वशुणें लाजवि सुरादि-रामा जी ५१

१ वंध्य. २ अमृतरसाच्या तुषारांहीं. ३ प्रभुदयारूपपृथ्वीच्या गर्दगुप्त. ४ मद्यरसें + कवळा.

काशीरामायण.

(४५३)

नेदुनि भरता पुरवी काम प्रभु होय सखिया राजा
 नेधिं चकोरांसि शशी अमृतें नर्तुनि म्हणे निजा साजा ५१
 तबळ सुकंठ विभीषण परमप्रेमें स्वयें अळंकारी
 करि पवनजीं बहु दया श्रीराम सशीत नत-कळंकारी ५३
 राबुघ्न लवण वधि करि कालिंदी-तट-मुनीष्ट सत्तम हा
 भरतहि गंधर्व कुमति कोटिबय शीधु[†] मांस-मन महा ५४
 करि आठ पुत्र राजे ने निजलोका[‡] प्रति प्रजा नाम
 स्वप्रतिनिधि बसवि जगीं स्वसुरनगराम सद्यशी राम ५५
 काशीरामायण प्रेमें मयूरें रामनंदनें
 श्रीरामचरणां भोजीं अर्पिलें कृतबंदनें ५६

गंगारामायणप्रारंभ.

लक्ष्मीदृगं^१ बुजार्चित- चरण प्रभु होय दाशरथि राम
 गाधिज गौतम यांचा पुरवी मख-दार-रक्षणे काम १
 भस्म दृगंचळ ज्याचा मदनातें करि तदीय धनु मोडी
 सातुज राम सुगात्री- सीतादि जनकसुता सुरवें जोडी २
 करि हुतभुगंत^३ कोयां भृगुरामा शीत कांत भूजेचा
 कर्ता होय पित्याच्या आपलिया गाळिता^४ पि पूजेचा ३
 गंडूषसेंचि राज्य त्यजुनि निघे राम सातुज सदार

१ सीतायुक्त. २ लक्ष्मी-दृक्-अंबुज-अर्चित-चरण-लक्ष्मीनें दृष्टि
 रूप कमळें करून पूजिले चरण ज्याचे असा. ३ हुतभुक्-अंतक-उग्र-
 अग्नि. मृत्युयांसारिख्या उघा. ४ सीतेचा. ५ वर्जिणाराधि. + पद्य,
 मांसांनीं माजलेला. † स्वर्गसेवंधी कस्य वृक्षाची बाग असा.

जाय बना मडा गाया करि गतिस जडा असं हित न हरी
 शोकें भूप मरे त्या केंकेयीतें म्हणे भरत गंगा
 तातकिया करि धरी प्रभु-चरण-गुणा जसा मधुप कंजो
 प्रभु पादुका भरत घे नातक नच जळसुगंतरा साहे
 नंदिग्रामीं प्रभुगुण गात तपस्वी प्रजावना राहे ६
 अत्रिस वंदी प्रभु दे अतुल्या अतुल-दिव्य-गंधाची
 स्वकरें उदी कवच करि आंगा स्त्री निववि सत्यसंधाची
 जो पर-मद-हर गंध-द्विपसा राक्षस विराध सीतेतें
 धरि त्या नागा हरिसे वधिती प्रभु सांखितीहि भीतेतें
 जे दंडक-वन-वासी सुनि शुचिबो गंगचिंत तच्चरण
 वंदी निजोत्तमांगा लावुनि ज्याचें करी शिव स्मरण ९
 पितृसख जटाशु गृध्र-क्षितिपति गंगभीर तो बरा मानें
 ताततसा गौरविला गात्या तारावयामि गमानें १०
 प्रभु जी श्रितगति सुखदा गंगी गोदा तिच्या तदीं राहे
 त्या शुलबुनि भोगाया शूर्पणखा रावणस्वसा पाहे ११
 सौमिधि शब्द-गंध-ग्रहणेंद्रियगोळकें तिचीं तोडी
 प्रभुसीं दशकंठसीं स्वागा झांकुनि बैर ती जोडी १२
 आंगंतुक सर्वस्व-क्षय नप्रेक्षी सतीस तो दावी
 कनकमृगातें दण्डवि रक्षक हरि हा म्हणावया लावी १३
 धावे दूरदृग्दंज विरध करि अरिस सतीस खळ सोडी
 वृद्ध-जटाशु-खगाचे परि खड्गें पक्ष यातुपति तोडी १४
 दुर्बिधिदंष्ट्रपाता - पास्तज्ञान क्षमासुतेसि हरी

१ मद्यगृह- २ कमळा- ३ जळमुक- अंतरा- मे पाच्याभिन्नपणा
 ला- ४ मदनमत्तहृतीसा- ५ रुचि-वाक-अंग-चिंत-शुद्धआहेवा
 चा, अंग, चिंत, ज्यांचें असे- ६ निज-उत्तमांगा- आपल्या मस्तकाला- ७ दूर-
 दृक्-अंज-दूरदर्शीपक्षिजटाशुतो- ८ हरणकरी- ९ गमनकरणारी, वाहणारी-
 १० दुर्बिधि-दंष्ट्र-पात-अपास्त-ज्ञान-दुर्दोषाच्यादृष्टीचा अंत (कोण) त्याचें
 ग्रहणें त्यां हरेणें जें ज्ञानज्याचें असा- ११ दूरबाजा-

लंकेंत अशोकवनीं रोधी आनंद बहु नगारि धरी १५
 क्रीडानरमदृगंग प्रभु जो तो ल्येणसा बदे बिरहा
 पितृ-सरव-रयगाचियाही बत्सल साहों शकेचिना बिरहा.
 वधुनि कबंधा बसवी सुविमानीं देव गंतुकामा हीं
 तो गाय युग म्हणे बा सुगळा भेटुनि सदार, रामा हो०
 शबरीहि सहूहुमता श्रीरामें गंडकीसरवी केली
 नेली उत्तमलोका गात प्रभु-यश सुरवें सुरवें गेली १८
 पंपानटीं बदे हा मग भेदे गंधवह- सुता सुरववी
 सुगळा सरवा करि बधी वालिस कीं म्हातुगातुजा दुरववी
 कपिपति सुगळ-कपीतें जे गंतव्यप्रदेश ते मारे
 कथुनि म्हणे सीतेतें त्याहि अघाच्या नगा पहा जारे २०
 शतयोजन सिंधु उडुनि लंकेला गंधवाह- सुत पावे
 मैनाक-लंघनादिक ज्याचे कविनीं प्रताप बहु गावे २१
 पवनसुत युगंधरसा वाहे गुरु-कार्य-भार ती लंका
 शोधी वेगानें धरि शिरतां रावण-गृहांतहि न शंका २२
 साधि अशोकवनीं तो शिरतां दश-शत-दृगंगना-गीता
 गाढ विचक्षण मारुति पाहे प्रभुवी प्रिया सती सीता २३
 तों रावण ये द्याया कंटाळा पूतिगंधिसा खोटा
 प्रार्थी सुरव भोगाया महिषी हो बहु हठीं तुझा तोटा २४
 धिक्कारी गंभीरा श्री नकरी भस्म चरित बाढाया
 खळ खचरींस म्हणे हित सांगा अथवा वधाचि बाढाया २५
 रावण गेल्यावरि दे प्रभुमुदा गंधवाह-सुत तीतें
 गाउनि कुशळ तिच्या चे आशींच्या तो सभाग्य कृततीतें

१ अहो. २ रथादिकाच्या ज्या काष्ठाला पोडे वगैरे बांधितात तो युगंधर
 (जू) त्यासारखा. ३ प्रसिद्धाया. + क्रीडेमें मैनच्या सारखे डारी
 रधरणात. † साधूला बहुमान्य. ‡ दुर्गंधिसा.

चूडामणि दे सांगे गंधवती-नंदिनी निरोपातें
 प्रेमें म्हणे सदगुणा अरि-गिरि तवदृष्टिच्या विरो पातें०
 देवीतें नमुनि निघे गंधवहात्मज अशोकवन मोडी
 झाडी मग चतुरंगा कटका रावण-मुताक्ष-शिर तोडी०
 खळ-बळ-गंजन कपि-सुर-रंजन करि मधुनि अहित बहुलक्ष
 मग घनंख-विजयच्या जय दे गाया कवींस रणदक्ष २०
 बांधुनि सभेसि नेला गेला गंधीरबुद्धि तो उगला
 बदला गुरुसा जागा व्हाया जो कुमति वरमदे कुगला ३०
 देवीं अत्येपय रे नोचेंदेनं प्रमत्तगंतासि
 तें ऐकुनि रागानें दशसुरव चे खड्ग हतुमंदासि ३१
 दूत अवध्य असे कथि दूरदृष्टिने विभीषण कवीन
 पेटवि पुच्छ खळ म्हणे फुवगा शासन रुचो तुज नवीन ३२
 फिरवा पुरींत म्हणतां उमळुनि जलधिस दिगंबरीं जाय
 गानवि जयत्यतिबळो-राम असें म्हणुनि कांडे कपिराय ३३
 लंकापुरी पुरीसी तो मारुति हुतभुगंचळीं घाली
 सुर म्हणति आशुगानें प्रभुच्या पुरगति तसीच हे झाली ३४
 दशसुरव-गज-मद-गंडीं नख लायी कीदासिंह तो परते
 घनरव उगाचि राहे हाय वदति बहु पलाश जे पर ते ३५
 पुच्छ समुदीं विझवी श्रीस नमुनि गंधवाह-पुत्रउडे
 प्रभु-दूत-विजय-गानीं देवींच्या दाटले करांत लुडे ३६
 भुजगभुगंडजसा ये चूडामणि दे निरोप कथि बंदी
 त्या फुवगा आलिंगी वर्णी तच्चरित भिक्षु जसा बंदी ३७

१ देवीला, सीतेला. २ समर्पणकर. ३ नोचेत-अंत-प्रमत्त-गंता-
 असि-नसमर्पण करिसील तर अरेमत्तानाशाते पावतील. ४ हनुमन्-अंतासि.
 ५ दूर-दक्ष-अंचित-दूरदर्शनेत्याणीं पूजित असा. ६ ब्रह्मांड. ७ गव
 णहनीच्या मदपुक्तगंडस्थळीं. ८ भुजग-सुर-अंडज-सर्पभक्षक गरुडसा.
 ९ जयति-अतिबल:-रामः उत्कर्ष पावतो अतिबलावय राम. १० शत्रुबळाचाना
 शः. ११ ब्रह्माच्या. १२ अग्नीच्या पदरीं. १३ बाणानें.

गंगारामायण.

(४५७)

गंधवह-सुत-रथ प्रभु अंगदरथ लक्ष्मण पूर्वंग बळें
 चे सुगळ निघे झालीं भुजगाधिप-मस्तकेंहि भार-चळें ३८
 स्व-जन-भय दिगंतातें दवडाया सिंधुच्या तटा पावे
 तों ये बिभीषण नमी प्रभुच्या चरणासि जे शिवें गावे ३९
 त्या दे राज्य नत-प्रिय मृगमदसा प्रभुसि अन्य गंधकसा
 करवि जगाहि तराया सेतु तरि वळे न खळ न अंधकसा
 खळ शिर दावुनि रडवी श्री रूप स्पर्श गंध सम पाहे
 सरमा म्हणे सुगानि छळ हा त्वत्प्राणपति सुरवी आहे ४०
 जटिल त्वगंबर प्रभु उतरे पारीं दशानना पाहे
 उडुनि सुगळ त्या मदीं न तदागातें हरींद्र तो साहे ४१
 पद्मज परम दिगंबर लब्धवर महासि-मत्त तो नवळे
 अंगदमुखें प्रभु म्हणे त्यज रागा साम कर तरी खवळे ४२
 नळ-नीळ-गंधमादन - मेंद-द्विदिदादि यूथपति भारी
 प्रेरी सुकंठ राक्षस बहुकोटि करुनि संयुगा मारी ४३
 गजगंडक शार्दूल - प्रमुखगंधे प्राण जेविं हरि हरितो
 तेविं कपींचे दशमुख रागातें रणमहोय हरिहरि तो ४४
 त्यातेंहि प्रभु भंगी रोधी गंभीरसख शर-भवनीं
 जैसा मृगाधिपातें तुच्छीकृत-सर्व-सख शरभ वनीं ४५
 घनरव अहिनीं बांधी वायुभुगंतक तशांत ये कामा
 मग कुंभकर्ण वधितां गाती शक्रादि सर्व सुर रामा ४६
 घननादैं अनुजसह प्रभु खिळितां गंधवाह-सुत रक्षी
 प्रभु सारें उपकारें अरुगाही असुद गुरु असें लक्ष्मी ४७
 घनरव कृत्रिम सीता मारी प्रभुगंड अश्रुनीं भिजवी
 पूर्वगाधि हरि बिभीषण सौमित्रि अरिस तुठावया निजवी ४८

(४५८)

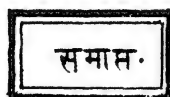
मोरोपंतः

दशवदन जित-सहस्र दृ- गंगजघातें पडोनि शोक- भरीं
क्षोभे नागापरि घे श्रीतें मारावयासि खड्ग करीं ५०
खळ गंडशैलसा अनि- वार्य महावेग जानकीजवळ
गेला जागा केला सचिवें यश जोडिलें सुधा- धवळ ५१
बहु शतकोटि कटक अरि धाडी तें हुतसुगंतरीं यवस
होय नसें प्रभुतेजीं म्हणे नगाराति पुरविला नवस ५२
भीषितयज्ञभुगंगन रावण ये शैबटीं पुन्हा कलहा
गाढासुधाहि भंगुनि बळ पाटी लक्ष्मणा रणीं खळ हा ५३
गंधवह-तनय पुनरपि सौमित्रिसि तेंचि शिरवर आणून
उठवि प्रभु-हृद्दोशा उडवी तो दूर दूर खाणून ५४
प्रभुनें करुनि अतुळरणा दशमुख मारुनि यश दिगंतंतें
पाठविलें गांयची- सम बहुमत होय सर्व- संतां तें ५५
गगनीं दुंदुभि वाजे पुष्पांची वृष्टि होय गंधर्व
गाती नाचति देवी प्रभुची स्तुति करिति देव मुनि सर्व ५६
प्रणत पदीं बैसविला कळवी श्री हुतसुगंतरीं शुचिता
रुचि तामरसाची धरि कांतोत्संगा सुरें धरी उचिता ५७
दशरथ भेटे उठवी हैरि मृत बळ सर्व गंतुकामातें
लंकापतिपुष्पक दे सुगति खगाधीशेंचि रामातें ५८
सुरवद महाभूतांचे गुण शब्द स्पर्श रूप रस गंध
बंधहर प्रभुविजयीं झाले निववी जगासि ऋतसंध ५९
प्रभु साकेताप्रति ये पुर सुहृद्गंगे अळंकृतें झालीं
भरतादिमनें भेटुनि गार्दितें वासुरें तसीं धालीं ६०
होय सहस्रदृगंगण- सम पौरांगणहि भगवदभिषेकीं

१ तुफानानें किंवा धरणीकंपानें जो पर्वतांचा खडक उडून पडतो त्यासारखा. २ ग-
वत. ३ अग्नीमंथें. ४ कसळाची. ५ इंद्र. ६ सत्यप्रतिज्ञ. ७ इंद्र-
च्या आंगण्यासारखें. + उत्तम दृष्टि आणि अंगें.

गंगारामायण. (४५९)

दिव्ये वाद्ये नृत्ये गाने मोहीं तदा न मह एकीं ६१
 पूजुनि सुगळ बिभीषण बहु सुखवी गंधवाह-तनयाते
 गाती प्रभुच्या कवि सुख-पूरीं गतबंध वाहत नयाते ६२
 प्रभु-गुण अघराशीते उरवि तृणांच्या न दाष गोजीते
 जडहि तरति जे गातां सुयश प्रभुच्याचि पादकंजीं ते ६३
 गंगारामायण प्रेमें मयूरें रामनंदनें
 श्रीरामचरणां मोजीं अर्पिलें कृतवंदनें ६४

शिवरामायणप्रारंभ .

श्रीकांत कंजनाभ- ब्रम्हादि-समस्त-लोकपाल-नुत
 वैकुण्ठ होय दशसुरव- मथना दशरथ- नराधिराज-सुत १
 कोसल्या प्रवरा स्त्री तीचा जो पुत्र विष्णु तो राम
 कैकेयी नरपतिची दयिता तत्सुत त्या भरत नाम २
 सुगुण सुत सुमित्रेचे लक्ष्मण शत्रुघ्न हीं त्या नावे
 सर्व मिळोनि प्रभुवर एकचि यांचें चरित्र बानावें ३
 आधींच शुद्ध यश घे मख रक्षुनि तोषवूनि गाधिसुता
 दोष हरुनि करि गौतम- पत्नीतें प्रभु सती-सहस्र-नुता ४
 उत्सव जनक-तृपा दे प्रभु कामाऽराति-चाप मोडूनी
 पण पूर्ण करुनि सुनिस क्षितिसहि तदपत्यरत्न जोडूनी ५
 दशरथ आणुनि दिधल्या तनया रामानुजां तिषां कनेकें
 मणि-निकरें समलंकृत करुनि सुविधिने महोदयें जनकें ६

१ तत्-अपत्य- रत्न-लापृथ्वीचें अपत्यरूपरत्न (सीता)

२ रत्नसमुदायें + श्रेष्ठाः

येतां पुरा अमर्षी भार्गव हर-चाप-हानिनें क्षोभे
 दे भास दशरथातें त्या जिंकुनि राम वरयवों शोभे ७
 साकेतीं नृप लाबी पोराला रामभद्र-यश गाथा
 झाल्या प्रजा समग्रा वृद्धनृपापरिस फार बरागा चौ ८
 साऽनुजधरता वृत्सल मातुळ घेऊनि निज-पुरा गेला
 युवराज सुत करावा हर्षें भूपें विचार हा केला ९
 अभिषेकाच्या समयीं कैकेयी हूट धरुनि वर मागे
 मनु-वर्षें वन रामा राज्य सुता भूप विनवितां भागे १०
 रामप्रभु सौनंद-स्वांत जनक-सत्यधर्म पाळाया
 दशवदनाहि वधाया त्वरित निघे सुसुनि भूमि-पाळा या ११
 पत्रिपैति म्यंदन ज्या तो सीता-लक्ष्मणा-सहित रानीं
 जाय वसाया न गणुनि सुरव वर्तया असेंच इतरानीं १२
 वल्कें झांका न धरुनि-कैकेयी दे तयांसि मान्य कशी
 तात-प्रियार्थ बेसे तात-रथावरि मनुष्यरूप हरी १३
 अस्फु जातां दुःख तसें झालें पोरालि शोक तो भारी
 विसरति देहा गेहा साकेतीं नर जसे तशा नारी १४
 शिशुहि प्रभुवर जातां खेळवितांही करुनि आरडती
 वदनीं दिलेंहि थान न पीती वत्सहि तसेचि आरडती १५
 विकळ सकळ पुर झालें सुत-विरहें भूप काळजीं उल्ला
 फुलला व्यवहार सकळ आयुःशेषें न तक्षणीं दुल्ला १६
 प्रभुदित सुदुःखितहि करि भेटोनि सरख्या गुहा निषादास
 फुजग-वराच्याहि म्हणें प्रभु-वत्कज-ताप तो विषादास १७
 वृद्धा वृषान सोडीं नदास्य विशेष हें कधी सूता
 रघुपति उतरें गंगा अभयें निर्व्यश्च करी गुहा पूता १८

शिवरामायण-

(४६१)

विनये वैदज्ञोत्तम पूज्य भरद्वाज वंदिला आधीं
तो मुनि म्हणे प्रयागीं बा वत्सा जय सुकीर्ति जा साधीं१
प्रभु वसुनि चित्रकूटीं विज्वर नामधन सहस्र राम करी
मुनि वृंदा दूर सोडी येतो हरि निकट जेविं धाम करी२
ऐके वृष सूत-मुखें वृटतरु-पय गुहजवार्थ दे हाते
शोक-विशीर्ण हृदय तो सोडी हा राम म्हणुनि देहाते३
मालवला शाप-महा-वाते धूप-प्रदीप शोक-तम
म्हणवि कटकटा क्षमहि भ्रमले मग सावधान तो कर्तम
कालविलें असृते विष कैकेयीनें असें प्रजा बदली
हा हा ऐशा हाका लक्ष पुरी कांपली जसी कंदली४
दानशा रडले यतिही ते दुःख अगण्य राज-दूतांहीं
आणुनि साधुज भरत द्रुत केलें राज-कार्य पूतांहीं५
झाला चंड समजतां क्षुद्रमतिस तो विशेष जाच करी
रवर शब्द-बाण हाणी पति-पुत्रप्री म्हणे न भीड धरी६
वपु राजाचें विधिनें संस्कारी तदुचित क्रिया करुन
राहे न पुरीं राज्य-श्री-प्रीति मनांत भरत तो धरुन७
पक्कान्न-पात्र जेसें विषमिश्रित तेविं राज्यपद सोडी
मोडी कुळ-गुरु-वचनहि शीघ्रतर स्वायजासि कर जोडी
देउनि पिंड पित्यातें राम वदे नात-धर्म रक्षावा
वत्सा भरता त्वां म्या वेदसमधि गुरु-निदेश लक्षावा८
सरतां पण येइ न मी न समय लंघुनि कदापि राहेन
शिशुसा भरत वदे दे साधा श्रीपादुकांसि वाहेन ९
दे योगीशांश्चित-निज-पद-पद्म-स्पृष्ट पादुका राम
त्या साधां धरुनि निघे नंदियामीं करी भरत धाम ३०

१ दांति धनज्यांचें ते योगी. २ सिंह. ३ स्थान. ४ हनी. ५ सम
र्थहि. ६ कोणता. ७ कुळ. ८ भय. ९ दुःस्वरहित. * योगीणा
नीं भुजिलेल्या आपल्या चरण कमलानें स्पृष्ट अशा.

जटिल फलाशी बल्की उष्णीं वर्षीं हिमीं वसे भरत
 कृश-विग्रह प्रभु-पदे भद्रासन-निहित पादुका स्मरत ३१
 समहि रक्चर मर्दया प्रभु सोडी चित्रकूट भूजेतें
 सांभाळित साजुज घे जाउनि अज्याश्रमांत पूजेतें ३२
 श्रेय करि विराधाचें राक्षसपण राम तत्क्षणीं उडवी
 जो हिंसांनिष्ठ धरुनि सीतेचें चित्त कश्मळीं बुडवी ३३
 दंडक-वनवासी जे भूसुर राक्षस-भयें मनीं भय
 ते शरभंगप्रसुरव प्रभुनें केले महासुरवीं मग्न ३४
 भावहर कव्यैर्चितपद विप्रप्रिय घटजमुनिस संद्यास
 जाउनि सुरववि श्रीरा ग्रहपति उगवूनि जेविं पद्यास ३५
 पंक्षी गृध्र दशरथ — प्रियसरव नामें जटायु सुरववी त्या
 मेघश्यामहि वरितें जें वडा होउनि पुरांत सुरव वीत्या ३६
 गोदावरी पहातां रमलें मन राम तत्तटीं राहे
 पंचवटींत उटज करि रघुनेंदन न खरराक्षसा साहे ३७
 परिसुनि लावण्य-गुण प्रभुचे पूर्वज जिचा दशास्यबरी
 होउनि शूर्पणखा चे मायेनें बणी वयहि रम्य धरी ३८
 पत्नी होऊं पाहे दुःखमति प्रार्थना करी निंदी
 श्रीतें प्रबळें दुर्पे जसि खजूरीस निंदिती सिंदी ३९
 श्रीरामबंधु करि खर-खड्गें तत्-कर्ण-नासिका छेद
 वेद जसा असदुक्तिस दे तीस कस्तुनि दुर्दशा खेद ४०
 तीचा मत्त भ्राता खर अहि सा क्षोभला कुधी अहित
 वधिला प्रभुनें समरीं सहज चतुर्दश-सहस्र-बळ-सहित ४१
 दांका नधरुनि सांगे शूर्पणखा रावणासि बुडवाया
 स्त्रीरत्न-हरण सूटा मणिलोभें जेविं भुजग जुडवाया ४२

शिवरामायण.

(४६१)

दुर्भगिनीचें कुमत स्वीकारी राक्षसेना तो कपटी
 मारीचासि कनकमृग करुनि बळें अंतकाननीं दपटी ४३
 दाटुनि गरळ गिकाया सांगे तो जड गतायु मान्य करि
 श्रीच्या दृष्टीस पडे शीघ्र पळे नाशभय मनांत धरि ४४
 कनक-मृग धरा म्हणतां प्रभुहि धरुनि चाप लागला मागे
 जड पळुनि दूर गहनीं शिरतां नाडी शरें तथा रागे ४५
 अहित म्हणे हा सीते हा लक्ष्मण हाक तीस ती सीता
 जनकसुता दयिताची मातुनि उटजांत जाहली भीता ४६
 भय किमपि श्रीराम-प्रभुला नाहींच रवचर मायावी
 बदला हें कीं नाशें- हि दशा सति यास न चरमा यावी ४७
 ऐसें लक्ष्मण विनवी सीता प्रकटूनि कोप कटुक-वचें
 वास्वें हाणी त्यांचें वारण झालें न सत्य-पटु-कवचें ४८
 प्रभुला बहु-दुःखाकुळ लक्ष्मण गेला स्वताप कळवाया
 तो अवसर सापडला दशकंटा जानकीस पळवाया ४९
 तो क्षिप्र जटायु तथा गांवी समरांत तदथा मोडी
 वधिताची परि अधर्मे रवडें तससती कुधी तोडी ५०
 कीडा मातुषरूप प्रभु गहनीं लक्ष्मणें नसुनि रवेद
 कथितां बहु हाय म्हणे ज्याचे निश्वास सर्वही वेद ५१
 पंचवटींत खोटज वर-तनु-विरहित विलोकितां हाय
 प्रभुवर बदला न धरी क्षण मोह-निमग्न आपुला काय
 उदकें वातें शमवी लक्ष्मण सीता-विभाग-तापातें
 धैर्य अवलंबा दे हुडकाया जागधि प्रतापातें ५३
 वन शोधितां दिसे तो मूर्छित गंभीरसिंधुसा पक्षी
 विसरुनि विलाप पहिला बहु दुसरा आदरी न धृति रक्षी ५४

शूरवरा तात-सरवा सावध धातें जळें करिति दोषे
 नेली वधू दशास्यें हें कथि तनुला म्हणे रहा मोघे ५५
 करि तत्क्रिया यथाविधि बापाची तसिच कीर्तिहो आली
 झाली गंगे तुज असि सूक्ति महा-कथि-दाताननें आली ५६
 स्फटला दुर्गतिपासुनि जो योजनबाहु घातका मुक तो
 अत्युग्र कबंध गतिस रवळ न भजुनियां अपातका मुकतो ५७
 जनि-मृति वारुनि गति दे दावरीतें पूजितांचि दे वरवी
 यासम हाचि दयाकर पाहे आणिक जगीं असा न रवी ५८
 पंपेंत राजहंसां- सह वेरटा कमळकाननीं पाहे
 त्यां धन्य म्हणे सीता- बिरहीं प्रभु कामज व्यथा वाहे ५९
 लक्ष्मण म्हणे नरेशा सोडविशिल अरिस वधुनिती आर्या
 सोडुनि विश्व नगला तस्कर बा सुकर समज या कार्य ६०
 अनिलात्मज मति-सागर आधीं भेटोनि होय वर-दास
 मग रविसुत सुगळ सरवा जोडुनि दे हा सदिष्टवरदास ६१
 स्वाश्रित-समीहित-प्रद मत्त महाबळ महेंद्रसुत वाळी
 मारुनि कपि-राज्यपदीं स्थापुनि सुगळासि बंधु-परि पाळी ६२
 योगि ध्येय प्रभु करि शिरवरि-गुहेमाजि वास घन-काळीं
 सुगळा हो धन्य म्हणे धनतैन्वाद्यधिक सत्य वच पाळी ६३
 उष्णगुंकिरण तसे ते कपिरूप सुरांश चहुंकडे लक्ष
 प्रेरी त्यांत मरुत्तलु-जनु विभुचें कार्य करि महादक्ष ६४
 सांगे जटायुचा गुरू संपाती दोध मारुनि क्षिप्र
 गोषद समुद्र शानयो- जन करि धांवे पना जसा विप्र ६५
 जगतीधर मैनाक प्रियकर जो प्रकटला तथा न भजे
 सुर जय वदति पहाती सुरसा-छळ-कुतुक वरुनियां नभजे ६६

शिवरमायण.

(४६५)

सकजे छायेसि धरुनि ओढी जी सिंहिका निच्या घाता
उदरीं शिरोनि तोडी काळिज घाता करी सुरवी ताता ६७
विष्णुवन-गीत-बळ जगत् प्राणकृत नगारि-जुत-यशा शंका
त्यजि भूषवी जग यशें देविसि रपा करुनि हुडकि मग लंका ६८
श्री लंकेन न दिसतां होय अनि व्यथित-हृदय तो कीश
पाहोनि अशोकवनीं निवुनि म्हणे पावला बिलोकीश ६९
तों सद्रिपु रावण ये श्रीस म्हणे आववीं न रामातें
हो महिषी नवरिसि कां बहुमानुनि तापसा नरा मातें ७०
तो पाप-पुंज जटुमति रीति बिलिंपुनि वदे महाकामी
राक्षस अप्रिय ऐके कपिहि म्हणे म्हणतसे अहा कां मी ७१
प्रभु-दयिता त्यासि म्हणे मरणप्रद कर्म वरिसि कां मत्ता
या अपराधें बसतिल तुझिया माथां विपनिच्या लत्ता ७२
होउनि तो उन्मत्त कुडू वदे राक्षसीस सांगा तें
जें हित दोंमासांवरि करिने इच्या प्रातरीश आंगातें ७३
कुमेनीय वषु समपूर्व भोगाया भोगवर मला वरा हो
गौरव पावो म्हणतो मन्महिषीचें जगीं इचें यश हो ७४
ऐसें बोलुनि गेला स्फुर-घातक पापनिष्ठ देवीतें
कटु कथिति राक्षसी बहु जें जाचुति गरळमेंबि संवी तें ७५
साहों नराके जाच क्षितिजा उद्धंधनें मरायास
पाहे तुटतां आशा कष्टहर स्मरुनि ममरायास ७६
स्तवुनि प्रभुतें मारुति पुकांनीं जानकीस दे मुद्रा
परम धृति धरी मानी पति-कुशळें तृणचि ती खळा सुद्रा ७७
चूडामणि दे सांगे प्रभुला संदेश रावु हा निकर
कर्मितो ती व्रतर मजो तुमचा कोदंड रावु-हानि- कर ७८

स्फटला कपि वात तसा प्रवर करी प्रथम वृक्षवर चूर
 राक्षस-बळ फणिकुळ करि आपण पक्षींद्र होय तो भूर ७९
 समरीं दशमुख-पुत्रा अक्षा वधिनां सुरर्षि वृत्य करी
 दादुनि रसं कंदनजि-[†] द्रव्यासा सांपडे न भीति धरीं ८०
 कपि कवि कथि दशवदना प्रभुला ये शरण मरण तुकवील
 नाहीं नरि अपराध क्षय करिल त्वसुरांसि सुकवील ८१
 तो दुष्ट अंजना-सुत- वधकामें ये करीं कराल असी
 परि साधु बिभीषण दे स्मृति[†] तूर्ण अवध्य दूत होय असील
 कामादिसानेरांचें जो अजिर दशास्य तो त्या तुच्छ
 मानुनि वात-तनूजा पेटविना जाहला कुधी पुच्छ ८३
 सहसा बहोनि जयति श्रीराम असं उडे पुरी जाळी
 रडपी दशमुख दारहि साधु-बिभीषण-गृहासि परिपाळी ८४
 निज-चरितें रंजि वहु जगदीशातें नमूनि संदेश
 श्रीचा कथूनि कळवी केला पुर-दाह भयन मंदेश ८५
 दीर्घ-भुजांहीं प्रेमें आळिंगी पवन नंदना राम
 बैदीसा करि मधुर स्तवन श्रित-सर्व-नंदनागम ८६
 प्रभु दशमुख-क्षयार्थ त्रिदशांश प्रबळ क्रुक्ष कपि कोटी
 पेडुनि निरहं कृति नत- तारक जलधीस भीति दे मोटी ८७
 विटुनि दुराग्रह धरित्या दवाकंठावरि नमी महाभाग
 साधु बिभीषण राम- प्रभुस म्हणे भागल्या न हा भाग ८८
 बानील न कोण त्या लोक-वय-हित-करास जो नमनीं
 लंका बिभीषणा दे ज्याच्या नतसा दुजा भरे न मनीं ८९
 सेतु करवि शतयोजन सबळ प्रभु सागरा सरुबें उतरे
 व्यथित श्री करित्या मथि सुगळ म्हणे कुशळ न न मंदें उतरे

१ खड्ग. २ कामादिसंहासचूंचें. ३ अंगण. ४ निरोप. ५ सकंदन
 जित्द्रव्यासा-इंद्रजिताच्चाव्रव्यासाला.

शिवरामायण

(४६७)

साम नमानी अंगद- वध बांछी धरिति कपि वधी धरिते
 क्षीणाशु करि प्रभुसीं रण बधिलें बीर जरि बळी तरिते ९१
 कुबिमपदु घनरव अहि- पाशांनीं प्रभुसि बद्ध करि भग्ना
 तीक्ष्णा ताता सुरववी श्री पाहे होय पळ तमोमग्ना ९३
 नेणें उपाय कोणी गरुड हरि व्यसन नाग पळवूनी
 घटकर्णा उठवि बळें धाडी युद्धास ताप कळवूनी ९३
 उद्दामा त्या धरिला सुगळ सुदुनि करि विरूप खेदानें
 तो सीमातिग-बळ कपि यधि गिळि चिरि नगहि शूल-भेदानें
 समरीं नितांत-कठिना अवयव खंडूनि दाशरथि मारी
 गमलें बिभीषण-वचन सत्य खचरपति विलाप करि मारी ९५
 मायावी सप्रभु बळ शस्त्रघनें विद्ध विकळ सर्व करी
 यातात्मज ओषध्यग- शिरवरें क्षत-शत्य-मोह- ताप हरी ९६
 पिशुन-शिरोमणि ताता द्याया सुरव संगरंगणीं सीता
 मायामयी वधी हा म्हणवी त्याही महत्सभागीता ९७
 स्वबळ-प्रभुसि बिभीषण कपट असें कथुनि साबधान करी
 रवाणी लक्ष्मण-शतमख- हच्छत्य व्यथित होय फार अरी ९८
 भग्नमनोरथ दशमुख पुत्राची ऐकतां तसी वार्ता
 जाय वधाया खडी सीतेतें प्रभुसि ती रमरे आर्ता ९९
 सखिव परतवूं शकला त्या प्रभुतेजें कसा बधिल तिसतो
 विभु निपट मानवापरि परदृष्टि यश करावया दिसतो १००
 बळ भगवच्छर-दहनीं हुत होतां खळ निषे करूनि घण
 सौमिन्नि पडे मूर्छित कटक नुरे करि असा महाय रण १०१
 वेगें मारुत-नंदन घेउनि आला तसेंचि तें शिरवर
 लक्ष्मण उठे प्रभु म्हणे त्या स्वयराजगीं अस्याधि वा विरवर १०२

निरबी मातलि बैसे शक्र-रथीं द्यावया तथा यश तें
 दशवदना सव्यथ करि तो खंडिलिया शिरांचिया न शतें १०३
 शिकवि रवि हृदय कुंभज वरद दिवाकर म्हणे जयस्व मग
 ब्रह्मास्थें दशवदन - क्षय करुनि करी जयें प्रहृष्ट जग १०४
 निरवि जग यशें बरवी प्रभुवर दशकंधर-क्रिया करवी
 मिरवी बिभीषण पदीं त्याला लंका पवित्र-कथ निरवी १०५
 निरसी जनापवाद श्री दिव्यें प्रभुसि सुदित करि नात
 वधिलीं बलें हरि करिति पति जळजें जेविं उदित करितात १०६
 बहनि वर विमान निघे सह्यश जोडूनि ये पुरा भरता
 निरबी राज्य करि अतुळ सुचिर प्रभु उद्धरी प्रजा स्वरता १०७
 अनिळ-कुमारा परम स्व-यशोमृत-पान सुचिर वर दे हा
 बैल्या प्रजा विमानीं बसवुनि सुपदा करुनि वरदेहा १०८
 यांत श्रीशिवनामें अष्टोत्तर-शत म्हणोनियां याचें
 शिवरामायण ऐसें नाम शिवप्रदक्षि होय हें साचें १०९
 शिवरामायण प्रेमें मयूरें राम-नंदनें
 श्रीरामचरणांभोजीं अर्पिलें कृत-वंदनें ११०

समाप्त.

शिवरामायणप्रारंभः

विधि शशि-शेखर शतमख यांहीं संप्रार्थिला दयालु हरी
 दशमुखवृषार्थ दशरथ-सदनीं अति रम्य मूर्ति चार धरी १
 ते राव भरत लक्ष्मण शत्रुघ्न शिशु स्व-मूर्ति-कांति-भरें २

शिवरामायण-

(४६९)

करिति वृषाचें भवनहि हृदयहि विनमस्क हर्ष-पूर्ण बरें १
 राम सलक्ष्मण अर्षी कुशिक-सुता गुरु-निदेश-कर भूप
 तो त्यांसि, बळाडतिबळा विद्या दे अस्त्र-शतक भवुरूप ३
 कौशिक-निदेश होतां प्रथमचि रघुवीर ताटकेशि करें
 बाणें वधी कळवि कीं निज-गुरुचें वाक्य देवरूप, खरें ४
 सिद्धाश्रमीं रघूत्तम विशिखें क्षणदाचरांसि संहरिती
 सव-सिद्धिनें सुनि निवे यश नुरवि दिशा हस्तुनि अहं रिती
 कौशिक-सुनि जनकनृपें व्हावा निज यज्ञ सकळ या भावें
 स्व-सचिव-सुरखें विनविला कीं ताराया नता तुम्ही यावें ६
 प्रभु विनवी सुनितें हे न्या शिष्य पुगडरि-चाप दावाया
 गुरुहि अवश्य म्हणे घे गोतमसुनिला वृषाहि पावाया ७
 राता सती अहल्या जगदीश हरी तिच्या शिलाभावा
 पूजुनि ती स्तवन करी प्रथम म्हणे म्या महामुनिच गावा-
 जनक तपोराशिप्रति भेटे तों निकट दागरथि पाहे
 लाहे समाधि-भव सुर्य विसरे पूजादि चिचसा गहे ९
 पुसतां कौशिक सांगे जनका हे राम लक्ष्मण आते
 दशरथ-वत्स रवपविली ज्याहीं राक्षस-चमू अदभ्य ते १०
 हा राम लक्ष्मणाग्रज आला शिनिंकठ-धनु पहायाला
 दारिवद रायातें या कुशळा सद्धर्मपथ-सहायला ११
 आणिति आणवितां तें पुरुष सुशिक्षित सहस्रशःश्रमुनी
 सुनि चिबुक धरुनि म्हणे वत्सा श्रीरुद्र-धनु पहा नमुनी १२
 नमुनि सुनिस राम उठे श्री-राशि-शंख-धनुष्य-वल्लीला
 करुनि अदक्षिणा प्रभु बंदी दावी मनुष्यबल्लीला १३
 सांवा सदाशिवते सीता प्रार्थी धनुष्य उचलाया

(४७०)

मोरोपंत-

कुचला याहुनि पर नर रापवचि म्हणे मनास रुचला या१४
प्रभु लीलेनें उचली अंबक-धनु शिखि-वीर-कोटि-नुत
सज्य करुनि योढी तों मोढे तद्रु करी त्रिलोक धुत १५
सीता प्रभुला अतुळा प्रीति श्रीकौशिकाहि कीर्ति बरी
रवि-वंशाला जनका चिंता उडवूनि दूर शांति वरी १६
कौशिक सांगे जनका राजा दे लक्ष्मणा निजा कन्या
भरता बाबुघात्या स्वाह्वरजाच्या स्वलंकृता धन्या १७
मुनिनें रव्यात जगदुरु-शिष्य त्रिजगां असा बरा केला
मुनिष्या या कीर्तीसीं कवण्याचि घडे तुळा न राकेला १८
सिद्धाश्रमासि कौशिक गेल्यावरि दशरथा स-तनयास
स्वपुरासि याज्ञवल्क्य-च्छात्र द्रुत आणवी तत नयास १९
केले विवाह शिविका हय रथ गज रत्न भूषणें फनकें
देउनि स-पौर-स-सचिव गौरविला पंक्तिरथ बरा जनकें २०
नाशित आला मत्त क्षत्रिय बहुकोटि जो महातेजा
तो भार्गव मार्ग धरी नदिसति शिर निजपदीं वहाते ज्या २१
प्रभु-षट्पयोनिपुढें भृगु-रामाऽहंकार-तोय-राशि सरे
परपुरुष असें समजे शांति धरि पराभव-व्यथा विसरे २२
कर्णाहीं विजय-कथा प्रभुची प्राप्ति ति सुमूर्ति नयनाहीं
वदती पौर प्रेमें आतां आम्हांसि किमपि भय नाहीं २३
शिष्ट युधाजित् मातुळ ने सातुज भरत आपल्या नगरा
नगराज हांय आतां बाधोंदे साधु भव-भया नगरा २४
राजा प्रजा-शिवाथ श्रीरामाला गुरु-प्रधान-मते
बुवराज करू लागे कैकेयीच्या मनासि दे श्रम तें २५
तीतें सुर-दूषित-मति दासी दुर्बुद्धि नंथरा शिकरी

शिवरामायण.

(४७१)

मागे दोन वर दिले राज्यांत महा अनर्थी ती पिकरी २६
 सत्यव्रत शिष्टोत्तम पति जो त्यातें म्हणे असो भरत
 अभिषिक्त राम तापस मनुवर्षी मन तुझें अपाप-रत २७
 ती नंद्रवे शिलाधिक कठिना बहु सांखितांहि हें कळलें
 गुरु-सत्य-धर्म बुडतां त्रिजगद्गुरु-हृदय रक्षणा वळलें २८
 कैकेयी-शब्द-शिली-सुरव-विद्द-हृदय पित्या तुसे नमुनी
 वल्कल धरुनि निघे प्रभु दारातुजसह जसा रुसे न मुनी २९
 बहु रडले साकेतीं शिशु पशु शुक्र सारिका सरवे दास
 बंचुनि जाय जनास प्रभुवर सदयहि तथा सरवेदास ३०
 राजातुशिष्ट मंत्री राज-रथीं बसवि ने निषादातें
 भेटे राघव गंगा-तीरीं त्याच्या हरी निषादातें ३१
 रघुनि जटा केशिन करि गुरु-सचिवा त्या म्हणे पुरा जाच
 उपदेष्टा तो नवसुधा-रसचि परि तथा गमे पुरा जाच ३२
 उतरुनि मदनारि शिरो-मुक्ता-माळेसि ये प्रयागातें
 देव भरद्वाजातें नमन करी सर्व जग जया गातें ३३
 जगदीश चित्रकूटीं शुद्ध-तपोराशि-संकुळीं राहे
 हें सचिव कथी राजा व्यसु होय न विरह-दुःख तें साहे
 शोकीं साकेत बुडे रघु-कुळ-देशिक बळी कुशळ पूत
 जवन प्रेमी भरता आले घेऊनि नकथितां दूत ३४
 शोक-शिथिल भरत रडे कैकेयीतें म्हणे खरी कृत्या
 स्व-गुरु-वसिष्ठाऽनुमते ताताच्या आदरें करी कृत्या ३५
 स्व-जनक-कनक-कशिपुतें जेविं प्रह्लाद जळजनास-रत
 जननीतें अवमानी कळवी निर्देष फळ जना भरत ३७
 तो साधु चित्रकूटीं शिरसा करुणाभिच्या गळां पडला

रडला वत्सल-तिळकें श्रीगमें साधु सांखिला अडला ३८
 श्रीपादुका शिरीं घे परते परते त्यजी न मन पाय
 नंदिग्रामींच वसे रक्षी तें आर्य-राज्य अनपाय ३९
 अधिस अनुसूयेस प्रभु बंदी पुत्र शिष्यसा पूजा
 पावति मुनि-पनि-पासुनि साध्वीनें बहुत सुरबिली भूजा ४०
 उद्धरुनि विराधातें शुद्ध शिलोंछादिवृत्ति तापस जे
 दंडक-गहनीं होते त्यांचा शमवावयासि ताप सजे ४१
 तापस-शिरोमणि घटज पूजुनि दे प्रभुसि वैष्णवें शास्त्रें
 जीं दैत्य-दानव-क्षय- निपुणें तो गाधिसुत जसीं अस्त्रें ४२
 पितृ-सरव-जटायु-वृध- क्षितिपतिला शिशुतसाचि सुखदारी
 पंचवटीच अयोध्या गोदा मरयू खगा जनक भारी ४३
 मंघड्यामा रामा घन मानुनि नाचती शिखी हर्षें
 जेसा प्रावृद्धाळीं अति सुदिन सुदिर विलोकनें वैर्षें ४४
 तेथें शूर्पणखा ये जी रक्त प्राशिनी महादुष्टा
 माया-रुचिराकारा प्रभुची स्त्री व्हावया रता तुष्टा ४५
 तद्वाण-कर्ण लक्ष्मण आर्य-निदेशें शितासिनें रवंडी
 सबळ रवर वधवि पाडवि शून्य जनस्थान ती कुधी चंडी ४६
 पिशिताशनें द धाडी कपट-कनक-मृग तथास ती पाहे
 सांगे धरावया प्रभु जातां सौमित्रि रक्षणा राहे ४७
 ब्रह्मास्त्रें अभिमंत्रुनि पळतां प्रभु शितशरें तथा हाणी
 हा सीते हा लक्ष्मण अस्मि तो रामस्वरें वडे वाणी ४८
 त्या पिशिताशन-कपटें सीता सी लक्ष्मणा म्हणे स्वामी
 प्राण-व्यसनीं रक्षीं धांवकसा भय नसे मला धासीं ४९
 सौमित्रि म्हणे माते पिशिताशाचीच हाक हे रवाटी

१ मापासं फिरे. २ जानकी. ३ उद्धरुष्टीनें. + दूर + वर्षाकाली-
 न बाजार, रस्त्या इत्यादिकाणीं पडलेल्या धान्याने कण एक एक निवडणें आणि
 शेतेक-यानें शेतांत ठाकलेल्या कणसाचें ग्रहण तें केलून निर्वह करणारे.

शिवरामायण.

(४७३)

कपट-मृग बधुनि येइल कुशली प्रभु या वृण हिषकोटी ५०
 ती कंपे त्यासि म्हणे अग्निवाचाग तुझ्या मनीं आर्या
 मृत्यु घडावा पापा वांछिसि मातें करावया भार्या ५१
 अग्निवा उक्ति अशी त्या देवीची ऐकतांवि तो जोडी
 कर होय उदक्षु निघे धैर्य उदज-अवन तापला सोडी ५२
 पिशिताशनेंद्र तों ये श्रीतें वाहे रथीं निघे भीता
 हाका मारी नाथा दीग श्वशुराहि वत्सला सीता ५३
 धांवुनि जटायु अरिच्या धैर्याहि रथाहि नाशिता झाला
 भ्याला रावण पक्ष छेडी करि विकळ पाप-धी त्याला ५४
 श्रीतें ने गगन-पथें पावे जलशशिमाजि लंकेतें
 दशकंद अशोक-वनीं रोधी तीतें त्यजूनि शंकेतें ५५
 पिशिताशनानि मारुनि फिरतां मौमिनि भेंडला आर्या
 सांगे जें बदली तें गम म्हणे हा गमाविली भार्या ५६
 शून्य स्योटज पाहुनि गम म्हणे हा मुकेशि हा तन्वी
 हा सुदति हा वगैरु क्षणदा-पति-मृग हरील हा धन्वी ५७
 प्रभुचे विलाप परिसुनि मृग मुक शिषि सारिका मृगेंद्र करी
 रडती बदनें वीही प्रभु-शोक व्याकुळ दुनासि करी ५८
 हा शशिसुरवि हा सुंदरि म्हणत असें शोधितां स्वबुलत्यातें
 पाहे वनोत शोकें क्षत-विकळ्यातें उरांत उल्लयातें ५९
 नर-पिशिताशन दशमुख घेउनि गेला सतीस मम पक्ष
 छेदुनि असें वंदे तो त्यजितां तनुतें म्हणे स्वयंश रक्ष ६०
 ज्याचीं नामें नाशिति दुर्गति तो तीर्थ-पाद राम हरी
 तातसरया गृध्राची तननुभवमा किया स्वयेंचि करी ६१
 करि कवळित्या कबंधा वातमख-यम-शशि-धनद-नुत गम

शबरीस वरा गति दे पुरी मारुति दिनेश-सुन-काम ६२
 श्रीरामें संहारिला एकेंचि शिलीमुखें बळी वाळी
 कपि-राज्य दिलें सुगळा धर्मन्याया वरुनि तो पाळी ६३
 श्री शोधाया सुगळ प्लवंग सुशिक्षित चहुंकडे प्रेषी
 पवन-सुतें शत-योजन सागर लघूनि गोजिला द्वेषी ६४
 शिर चरणीं ठेवुनि दे मुद्रा चूडामणी तिचा पावे
 वन बळ भंगी जाळी लंकेतें कीं असाधु तापावे ६५
 चूडामणि दारववितां विश्वाचा ईशिता निवे फार
 आलिंगी बहु वर्णी त्या मारुतिच्या यशा नसे पार ६६
 अमिताभमंश-कपि-बळ घेउनि जळ-राशिच्या तटा पावे
 ये रावणाऽनुजन्मा शरण न तद्यदा जगवचीं मावे ६७
 प्रभुनें बिभीषणाला चरणीं शिर ठेवितां दिली लंका
 रंकाहि तरायाची करुणार्णव हा धस्त नदे शंका ६८
 सुर-शिसि-पुत्र नळ करि शत-योजन सेतु त्या पथें पारा
 पावे सुग्रीवसह प्रभु विजय-श्रीस जो सदा थारा ६९
 शिसी कोपें सुगळ अथमचि दशकंधरा महा-मत्ता
 श्रीस रडवि पति-मस्तक दावुनि जो त्रिभुवनीं करी सत्ता ७०
 उपदेशिला सकलणें प्रभुनें अंगद-मुखें नकरि साम
 हांसुनि वदे कपिबळें सीतेतें इच्छितो मनुज राम ७१
 समर करी पंक्तिशिरा बुडवी भृत्य प्रधान बंधु सुत
 प्रभुच्या प्रताप-दाव-ज्वलनीं झालेचि शलभतेविं हुत ७२
 घननाद नागपाशित करि मायेनें सलक्ष्मणा रामा
 लीला-मानव-रूप-प्रभुच्या ये गरुड संकटीं कामा ७३
 सुगळ-विरूपित सुदला घटकर्ण प्राशित प्लवंग-बळा

शिवरामायण

(४७५)

राम वधी त्या काळ - प्रतिमा खंडूनि पाद-बाहु खळा ७४
 शित-शस्त्र-वृष्टिनें करि सुछित घननाद स-सुगळा देवा
 उठवि पवन-सुत ओष-ध्यग-शृंगें आदरें करी सेवा ७५
 मायामयी जनकजा दावी घननाद शिर तिचें कारी
 तो लक्ष्मणें निवटिला भक्त-विभीषण-मतें महाप्रापी ७६
 सुत-शोकें खळ कोपे निशिनासि धरी सतीस माराया
 त्या सचिव म्हणे मारीं अरिस इला मधुनि काय वा राया ७७
 प्रभु-मथनार्थ त्रेषी निशिचर-सेना दशास्य तो भारी
 त्या अर्णव-तुल्येतें राम सुहूर्तद्वये रणीं मारी ७८
 असकृत् भंगत आला तरि तो पिशिताश-राज ये युद्धा
 भ्यालीं पूबग-बळें बहु लक्ष्मण हटकी तया अतिकुद्धा ७९
 तो निशिचर-नाथ रणीं दारुण-तर-शक्तिनें उरीं ताडी
 सौमित्रितें महीवर सुछित रामाश्रु-बिंदु-सह पाडी ८०
 ओषध्यचळ-शिखर तें मारुनि आणी सुपेण तद्रस या
 देउनि उठवि शचीच्या त्यांचें चिंतिति सदैव भद्र मया ८१
 शक्र-रथीं बैसोनि प्रभु विखरी विशिख किरण जंजिरी
 प्रकटी दश-वदनहि निज तेज त्रिदशेंद्र-धैर्य जें पिरवील
 सप्त अहोरात्र रण प्रभु करि शान अरि-शिरें जरिहि तेडी
 तरि नमरे देव पुन्हा नाहीं तुटलीं असीं सपदि जोडी ८३
 प्रभुसि रविहृदय सांगे जो मिथु प्राशिता महातेजा
 तज्जप-तुष्ट तरणि दे वर बहुमत वंदिते पहाते ज्वाळ ८४
 अद्भुत-तेजो-राशि प्रभु राम ब्राम्ह मार्गणीं जोडी
 सोडी दशकंठाचें वज्राभेदोर तक्षणीं फोडी ८५
 बातें चैत्यदुमसा प्रभु-विशिरेवें शत्रु पाडिता भारी

सुर-दुंदुभि-रव कोंदे ब्रम्हांडीं दृष्ट होय जंभारी ८६
 दंशित स-शस्त्र-बाहन राक्षस पळतांहि मारिले हरिनीं
 परि निंदिले न कोणी कीं वारिली सुगति मरुनियां भस्मिंदः
 प्रभुच्या शिरीं सुरानीं दिव्य कुसुम-वृष्टि स-स्तया केली
 गेली त्रिभुवन पीडा वाटे मारीच मारितां मेली ८८
 शशिंशखर विधि ज्ञानमरय नागद हे बंदिजन-सम स्मृति
 नाचति गाती जयजय हा ध्वनि वृद्धनं तदा स्तमस्त विती
 निशिचर-पति क्रिया प्रभु करवी बसवी पदीं पद-नतानें
 श्री दिव्य करी भेटुनि पुत्राचें देखिलें वृद्धन तानें ९०
 उठवी रण-मृत कपि-बळ ईशित्या द्रविल-मिद्विचा भर्ता
 यश देवनायका दे ब्रम्हादि-समय-सृष्टिचा कर्ता ९१
 पूजायाचा प्रांजळि तो निशिचर-नाथ जाणवी काम
 भेटिव भरत मज सबळ-सुगळातें पूज हें म्हणें राम ९२
 उपदेशिलें करुनि दे पुष्पक लंकेश नमुनि रामानें
 धनद-दिमान प्रभुच्या पूर्ण करी जव करुनि कामानें ९३
 शिनिंकठ-सरव-विमानीं बसुनि विभीषण-सुकंठ-बळ-युक्त
 सेतु वधून्ना दावुनि ये साकेता करी खरें उक्त ९४
 सानुज भरत शिखीसा प्रभु घनसा पोर सर्वा चातकसा
 दुरवर्णव-मग्नातें द्रवुनि नदेईल सदय हात कसा ९५
 शिष्ट कुळ-गुरु-प्रमुख प्रभुतें राज्याभिषेक तीर्थ-जळें
 करिती सोत्सव दे हा सुरतरु धर्मार्थकाममोक्ष फळें ९६
 निज-पद-पद्म-शिलीसुरव सुगळ विभीषण ससैन्य शोभविले
 प्रभुनें बहुप्रसादाऽमृत-वर्षे ताप हरुनि लोभविले ९७
 ओरस शिशुसा मारुति गौरविला स्मरुनि तत्कृतें कार्य

शिवरामायण-

(४७७)

श्रीसह रामें दिधले वर जे त्या इच्छितें महा आर्थे ९८
 सु-तपोराशि घटजमुनि सांगे प्रभुला दशास्य-जन्म-कथा
 जपुनि तपुनि वर जोडुनि पीडी विश्वासि धरुनि पाप-पञ्चा
 श्रीदत्त-शिष्य अर्जुन वाकात्मज वर-समुद्र जो वाळी
 तत्कृत दशासुरव-परिभव सांगे कथिना न गुरुता वाळी १००
 पवन-सुत-शिष्युपणीचे अश्वत्थुन चरित मुनिमुखां सेवा
 सातुज-राम प्रभु बहु हर्षे वसुधा-सुताहि ती देवी १०१
 शक्र-यम-पाशि-धनद-प्रमुख सकळ लोकगळ यश गाती
 जी सुख-समृद्धि-न कधी झाली होय प्रजांसि वशगा ती १०२
 हय रथ गज शिबिका तो प्रभुच्या गज्यांत पोर वागविती
 नागरिकांच्या वर्गा गाडनि गीतज्ञ नित्य जागविती १०३
 शिबिरें श्रीसाकेता-भंवतीं गोभति असंख्य भूपांचीं
 पोगंचीं जीं रूपें तीं बिबें गमति देवरूपांचीं १०४
 स्वर्गस्थ शरण्य शिबि प्रभु-यश परिसुनि म्हणें मम नगातें
 नंदन-वन-स्थितातें हें म्हणतें मत्पदीं रम न गा तें १०५
 सातुज-राम-प्रभुचे सद्रुण मणिगशि पुत्र जे आव
 ते कुश-लव-प्रमुख गुरु-समचि मदा सांग वेद ज्या पाठ १०६
 रवि-वाशि-कुलज नृप बहु श्रीरामाचें परंतु भुवि राज्य
 वर-महित अमृत-रससैं नदितर तें होय जेपिं मधिगज्य १०७
 जो प्रभु शिला समुद्रीं नळकपिस निदेश करुनियां तारी
 पावन-यशें प्रजांचें वाण मदीं त्यामि काय हो मारी १०८
 वाल्मीकि-शिष्य होउनि जोडिति हित-काम हात पाठ कवी
 कुश लव करिति विभुयशें पट्टिपु नारद महातपा ठकवी १०९
 शिवरामायण अमें मयूरे राम-नंदन
 श्रीराम-चरणां भोजीं अर्पितें कृतवंदन ११०
 समाप्त.

प्रयागरामायणप्रारंभ-

श्रीश प्रभु विधि-वचनें सुर-गो-हिज-रक्षणार्थ दशवदना
 मारावयासि अंगज होय करी धन्य पंक्तिरथ- सदना १
 कोसल्येचा पुत्र प्रथम श्रीराम नाम या ठेवी
 कैकेयीचा अंगज भरत दुजा गुण-समृद्धि ज्या सेवी २
 प्रसवे सती सुमित्रा सुत दोषे त्यांत सुगुण जो पहिला
 नाम त्याचें लक्ष्मण दुसरा शत्रुघ्न सुरव गमे महिला ३
 विप्रवर गाधिनेंदन ये त्याच्या पंक्तिरथ पदीं लागे
 तो राम-लक्ष्मणातें वृत्त कथुनि याग-रक्षणा मागे ४
 प्रत्यारव्यान करूं दे न कुळ-गुरु वसिष्ठ तत्करीं दोषे
 देववि विनयादि-सु-गुण- सागर ते सखुमर्थसे तो घे ५
 प्रथिते-यशा मुनि विद्या अस्त्रें रामा सलक्ष्मणा सिकवी
 बहु ताटका-वधें निज- याग-घ्न-वधेंहि धरि सुरवासि कवी
 होय प्रसन्न मुनि ने जनक-मर्या हर-धनुष्य दावाया
 सांगे मुनि-पत्नीतें अप-भव-सागर-तटासि लावाया ७
 उद्धरुनि अहल्येतें प्रमथाधिप-चाप ओढितां मोडी
 या पांडित्यें जगती- कन्या सीता सुकीर्तिही जोडी ८
 प्रचुरानंद जनक दे रामावरजां तिघां तिघी तनया
 कीं सागरासि सोडुनि हर्षे अन्यत्र नांदती न त्रिया ९
 प्रकट करी क्षत्रातक भृगुराम क्रोध गुरु-धनुर्भंगें
 धरुनि भयासि गडबडे दशरथ परि निवविला रमारंगें १०
 प्रमुदित पुरचि न केलें या राम-यशें समस्त जग धालें
 प्रभुच्या विजया गातां गजमुख-गुरु-हृदय बहु सुखी झालें

भूप प्रजावनोचित- तनया युवराज जों कस्तू लगे
 कैकेयी त्या जगती- पतिस हवें पूर्वदत्त वर मागे ११
 पुत्र प्रबुद्धमति परि होता मातुळ-पुरीं तयामागे
 गडबड करि कैकेयी नवळे जरि विनविली महाभागें १२
 प्रथम वर पतिस मागे चवदावर्षे यनीं वसो राम
 या नगरीं राज्य करू भरत असा जाणवी हठें काम १३
 सत्यव्रत-प्रतिष्ठित नृप कुंदित-यत्न होय हें कळतां
 राम प्रियाऽनुजाऽनुग जाय वना स्व-पितृ-सत्य डळमळतां १४
 प्रणता रामा माता बल्कल नेसावयास दे हातें
 शोकार्थ नृप प्रार्थी जगति विवर दे मदीय-देहातें १५
 रडति प्रजा समस्ता पति तिघे पाहतांचि राज-पथीं
 प्रेमी दयाळु जगती- वल्लभ बसवी सुमंत्रराज रथीं १७
 नघडो प्रयास गहनीं म्हणउनि पौरांसि सदयही फटवी
 आधीं गुहा मग भर- द्राजा भेटोनि आदरी अटवी १८
 प्रत्यक्ष होय तापस- समुद्राया ब्रम्ह तापसत्वानें
 नग चित्रकूट सेबुनि वसतां साहोनि ताप सत्वानें १९
 सूत कथी नृपति-प्रति विनयानें कथुनि मज तुझी सेवा
 गंगा उतरुनि वसला जटिल यरुनि चित्रकूटनग देवा २०
 महिषीप्रति कळबुनि तो सुत-शाकें मरण लब्ध-सुनि-शाप
 क्षाप त्यजि कायातें गति पावें परि पुरासि दे ताप २१
 भरत पुराप्रति गुरुनें आणविला वृत्त तें तया कळलें
 गमलें बहु दुःख म्हणे सद्यज्ञ कैकेयि तुजमुळें मळलें २२
 प्रयत-मना भरत करी जनकाची उत्तरकिया उचिता
 मग जाय शरण रामा मळल्या स्वयंशासि यावया सुचिता २३

- प्रभु त्या प्रियाऽनुजाला सांखुनि सांगे गुरूक्तिचें अवन
धर्म-त्याग नकरितां वनही होईल वा मला अवन २४
- भरत प्रभु-पद-पूता माथां मणि-हेम-पादुका, चाहे
परते नंदिग्रामीं याचिपरि त्यक्तसोम तो राहे २५
- प्रभु निकट वास सोडी करुनि कृपा भेट अशिला देहा
अनुसूया लावी श्री-सीतेच्या अंगराग वरदेहा २६
- प्रबळ-विराध धरि श्री-सीतेला याहि सानुजा अजिता
हा आधीं मारुनि त्या झाला मग देवतागुणें सजिता २७
- प्रयत-तम-दंडक-वन-स्थित-शरभंगादि-सुनि-समाजाला
भेटे दयालु गति दे साधु परि न बहुमता रमा ज्याला २८
- अतुल प्रताप ज्याचा त्या घटज्यातें सवी जसा बंदी
रघुपति सदार सानुज विनयानें जगदघघ्नकथ वंदी २९
- प्रख्यात विष्णुशस्त्रें देशक-स्थापितें तपोराशी
विनयावनता रामा गमनीं अर्पी पुन्हाहि तो आशी ३०
- प्रणयी सरवा पित्याचा जो गृध्र जटाशु करि त्या नमन
शामन त्रास-हर-यशा पंचवटीप्रतिहि तन्मते गमन ३१
- गोदावरी-प्रवाह श्रीच्या हृदयासि बंधुसा गमला
उदजीं पंचवटींत प्रभु साकेतीं जसा तसा रमला ३२
- प्रमुदित करि हरिहृदया शूर्पणखा-घ्राणकर्ण कापवुनी
सुर जगती-सुर निववी सकळ-खर-वधें दशास्य तापवुनी ३३
- प्रणति करिति उदयार्थी देवादि जिला दशास्य हरिष तिला
कनकांग दारवुनि हरि नविचारुनि पाप-कर्म-परिणतिला ३४
- प्रभुला उदजांदून श्री मायामृग धरावया तोषें
सुर-कार्य-सिद्धि चिंतुनि दबडी मग देवरासही रोषें ३५

प्रयोगरामायण.

(४८१)

प्रज्ञा-बल-निधि वृद्धि गृध्र जटायु सुषेमि रक्षाया
 करि विरथ क्षत अरितें अहि कृष्णती देव गरुड दक्षा आश्रु
 प्रखराऽस्मिनें अधर्मे पक्षच्छेदुनि पराजया करि तें
 पाहुनि जगती-कन्या हाय कृष्णे सांपडे पुन्हा अरितें ३९
 नेली प्रभु-प्रिया ती लंकेंत निरोधिली अशोकवृनी
 श्री त्या बदली पर-गज-हरि-मत्पति-यरा भरो पशो कवर्न३८
 प्रभु करि विलाप नावा-परि विषयासक्त नर तसा गमला
 भ्रमला वनांत शोधिन मूर्च्छित पाहुनि जटायुतें श्रमला ३९
 श्रीचें दशा-वदन-कृत प्रसभहरण साश्रु गृध्र तो कळवी
 करि तत्क्रिया सुनतसा हरि आधीं गळ अश्रुनीं भिजवी४०
 प्रभु उद्धरी तशाही जो योजन-श्रुज कबंध धरि खाया
 शबरीतें वर गति दे बदरें मक्षुनि साधु हरिखाया ४१
 गम प्रकुल-वारिज-वन शुक पिक बहिं हंस पाहून
 हाय प्रिया-वियोग व्याकुळ पंथा-तटींच राहून ४२
 प्रभुला लक्ष्मण सांवी ने त्या मेरावयामि सुगळानें
 मारुति भेदुनि पाहुनि परितृत करी स्व-नेत्र-युगळानें४३
 प्रक्षाळी रवि-नेदन रघु-पति-सख्याऽमृत-हरी काया
 तो श्रीनें त्यजिले नग दावी रामामि खेद दाकाया ४४
 प्रमथी राम श्री-स्त्री-हरिया सुर-राज-नेदना अनया
 दे पूवग राज्य मित्रा स्व-कुळकर-सहस्र-रक्षिच्या तनया४५
 प्रभुची प्रिया दशास्यें नेली तीचा कगवया शोध
 कपि-सार्वभौम सुगळ प्रेमी सर्वत्र कपि-महायोध ४६
 उत्र प्रभंजनाचा परिसे राम-प्रिया-समाचार १
 श्रीरामाचा गति धरि पक्षिपतीच्याचि गतिममा चार ४७

बैनाकादि प्रकटे द्याया विश्राम सागरीं बेटे
 पाडी उर-प्रहारें विघ्नचि या पूवग-सत्तमा बाटे ४९
 प्रजव महाकपि सुरसा- वदनांत शिरे निघेहि सटकरि तें
 तेज त्याचें समजे शका कीं अरि-मदासि गटकरितें ४९
 तात प्रभृति सुरवधिले सुर जी छाया धरूनि आकर्षी
 त्या सिंहिकेसि उदरग हेउनि वधि दृष्ट होय नाकर्षी ५०
 प्रचुर बळ विलंगुनि शत- येजन-जल-निधिस उतरला पारीं
 लंकाधिदेवतेच्या हृदया गजबजवि कीं म्हणे तारीं ५१
 प्रथम तनुतनु कपि पुरीं धुंडाळी रावणालया पाहे
 मग साधि अशोक-वनीं श्री पाहुनि शिंशिपानगीं राहे ५२
 प्रहर निरोचा तिसरा त्यांत दशाननहि ये मया दे हा
 तन्वंगे तथापि दडे श्रीही झांकी गुणालया देहा ५३
 प्रकट करी खळपापा स्वाभिप्राया सतीहि ती पूता
 रोषहि तोषहि होय प्राप्त सदागतिने नूद्दवा दूता ५४
 प्रत्यारच्यात दशास्य क्षोभे तो राक्षसीस हें सांगे
 बोधा नच वळतां या रवाया हे गर्व दाखिती कां गे ५५
 प्रभुच्या-दयिता-हृदया देती मग ताप राक्षसी दुष्टा
 त्यावरि नहोय होय स्वासूंवरि ती क्षमासुता रुष्टा ५६
 तों प्रणति करुनि कपि दे श्री-हृदय सुदित करावया सुद्रा
 कळवुनि कुशळ म्हणे सति जगदीश बधील सत्वर क्षद्रा ५७
 प्रसुदित-हृदया देवी निज चूडामणि निरोप दे कपिले
 इवली सदागति-सुतीं वत्सीं जसि वत्सला महाकपिला ५८
 प्रधंसी उपवन बहु पर अक्ष-कुमार-सहित तो खपवी
 करि घनरवा भयाकुळ बळ रगडुनि धरि अनंत तोख पवीदा

प्रयोगरामायण. (४८३)

पुत्र प्रभञ्जनाचा ब्रम्हास्त्रा सांपडे रणीं कपटें
 बांधी या घनरव मग गांठावा शीत अग्नि कां न पटें ६०
 परम प्रवीण नेतां दशकंठाजबळ हित त्या बोधी
 तत्प्रागल्भ्यें क्षोभे साम नमानीं वधीं धरी तो धी ६१
 शुद्ध-प्रज्ञ बिभीषण दूत नव्हे वध्य हें वदे वारी
 पुच्छ प्रदीप्त करवी दंडाया मग कुबुद्धि देवारी ६२
 प्रबळ कपि सुदोनि उडे दावाया गजु-दुर्दशा राका
 गवताची राशि तसी लंका जाली बहु-च्छळी वका ६३
 प्रलयीं तसाचि धडके एका न बिभीषणालया भक्षी
 श्री प्रार्थी मित्रां गज- लांगूलाऽयस्थ लोमही रक्षी ६४
 येउनि वंदी प्रभुला दे चूडामणि कथूनि संदेश
 यावरि गभीरहि कथी छळिला जैसा सपुत्र मंदेश ६५
 प्रसुदित होउनि रघुपति आलिंगन दे समीर तनयातें
 भगवत्प्रसाद जो हा झाले पात्र न जगांत जन यातें ६६
 प्रस्थान करी सानुज विजयार्थ पूवग-लक्ष-कोटि-सह
 प्रभुसह सुग्रीव निघे यात्रा दे प्रथम सागरा न सह ६७
 प्रणत-बिभीषण-हृदया सुखवि म्हणे हाचि काळ वर देश
 दे राज्य सागर-जळें- करवुनि अभिषेक गम वरदेश ६८
 राम प्रभूत कपि-बळ आणुनि विजयार्थ सागराजबळ
 आला हें अरि परिसे परिसंचि न साम मृत्युचा कवळ ६९
 प्रभुची प्रिया सुहूर्त क्षणदाचर गोक-सागरीं बुडवी
 मरमा शिर धनु कृत्रिम ऐसें सांगोनि तद्गमा उडवी ७०
 प्रभुला सेवे अस्त्रें पावोनि भय्यासि सागर प्रार्थी
 सेतु करवि नळहस्ते श्रीराम नव्हेचि केवळ स्वार्थी ७१

प्रचुर कटक सेतु-पथें पावे पारास याम चोवीस
 लागति कवि म्हणति कथे तूंचि सुधेहूनि अधिक होवीस ७२
 प्रथमचि सुकंठ पाहे दुर्गी त्या निर्भया महादर्पा
 उडुनि मुकुट उडवि मथी गरुड जसा विषमदोहंता सर्पा ७३
 प्रभुनें साम कराया पादविला वाळि-पुत्र अंगद हो
 बदला देवी दे प्रभु सुख-संगद हो तुला न भंगद हो ७४
 प्रमथूं पाहे रावण यातें तों हाचि वीरमणि धरिते
 राक्षस रगडुनि निघे झाले विष दशमुखवादि जे अरिते ७५
 समर प्रवर्तवी दश-मुख जाया अंतकाननीं सकुळ
 तो गमला प्रेक्षक-सुर-मुनि-नयन-मधुप-मधु-प्रपा-बकुळ ७६
 मेला प्रहस्त पहिल्या युद्धीं दशमुख पराजया पावे
 मुनि बदले भूवग प्रभु-शरसे तेजस्विवर्य हे गावे ७७
 प्रत्यह पराजयातें पावे दशकंठ सुगळ-बळ गाजे
 डाजे घननाद-मनीं तो शत्रूत्कर्ष नित्य जो माजे ७८
 प्रभुस ससौमित्रिस तो मायावी शत्रु नागपाशानीं
 बांधी सुनिनीं हा हा जप केला राम-जय-निराशानीं ७९
 प्रम्लान सुकंठादिक कपि-सेना कांपली जसी कदली
 मृदुहृदया श्री ती गति दारववितां हंत हा असें वदली ८०
 प्रकटे सेवा समया समजुनियां गरुड सर्प ते पळवी
 तूं वत्सल कोण म्हणे प्रभु तो पहिला सरवा असें कळवी ८१
 प्रमुदित सर्वहि झाले करिति पुन्हां राक्षस-क्षयारंभा
 जागविला घटकर्ण प्रेक्षूं ये सोडुनि क्षया रंभा ८२
 तो प्रचळ यातुधान भूवग-चमूतें रणीं करी भय
 कपि-पतिस धरुनि परते केले चिंतेंत सर्वही मय ८३

प्रयागरामायण.

(४८५)

सुटला प्रताप-शाली कश्मळ सरतांचि तो महाप्राण
 या तु मँहावीराचे छेदी कृतवेग कर्ण सघ्राण ८४
 प्रकुपित होउनि परते माराया यूथपांसि तो लागे
 मगळेचि गिळी देवी काळासीं म्हणनि यासि तोला गे ८५
 प्रभु तडुज चरण-शिरे काया पासूनि वेगळीं पाडी
 जो निजबळासि अवरवळ खळरपळ रुधिरौघ वाहवी ताडीव्हे ८६
 प्रबळ-तराऽनुज-बोका-कुळ-हृदया रावणासि दे धीर
 पननाद शिरे गगनीं वाणाहीं सर्वही खिळी दीर ८७
 प्रभुसह सर्वहि खिळिले मूर्छित माया-बळें रणीं केले
 सुर सुनि हा हा बटले गमले राजादि सर्वथा मेले ८८
 पुत्र प्रजापतीचा मदुपायातें कधी मनावरि घे
 मरुदंगज ताराया प्रेरिलि जलधीत कां न नव रिचे ८९
 क्षिप्र उडे कैलासा-पामीं ओंपधि-शिलोच्चया पावे
 त्याचें शिखरचि आणी यांचे जगदीश-भुज तसे गावे ९०
 यातें क्षुरप्र काया-मधुनि निघाले नराहिले व्रण तें
 सामर्थ्य ओषधींचें गणिलें अमृतें महागुरुप्रणतें ९१
 उठले प्रबळ सकळही जाळाया शत्रु-बळ-यना वणवे
 क्षण बेचला न तो ये मरुदंगज ज्या न कपि अमें म्हणवे ९२
 विप्रभ झाला रावण पाहुनि रक्षक्षया सचिव भेले
 अंगज घटकणीचे जे यांचे ते यम-क्षया गेले ९३
 मेघध्वनि प्रतापी पुनरपि देऊनि धैर्य तातातें
 करिता झाला खड्गें नायासी तो नमंग पातातें ९४
 प्रभुलाहि हा न्हाया लावी भववी समस्त-सैन्यातें
 मोमिनि सुगळ मारुति रडले युद्धीं धरुनि दैन्यातें ९५

(४८६)

मोरोपंतः

शोक-प्रसर हराया लागे सुज्ञा विभीषणा न पळ
मग लक्ष्मणें निवडिला यजितां विजयद-रथार्थ तो चपळ ९६
प्रखरासि धरी रावण सीता मारावया महारवळ हा
सखिवें निवारिला मग बहु बळ बुडवी स्वयें करी कलहा ९७
प्रमथुनि बहु-बळ लक्ष्मण भेदुनि हृदयासि पाडिला अग्निं
आणुनि नेंधि अगशिखर सुरव-सुप्त तसाचि उठविला हरिनें ९८
प्रभु शक-रथीं बैसे सप्त अहोरात्र रण करी भारी
यातुवरा दशकंठा मत्तगजा जेविं हरि तसा मारी ९९
प्रसुदित सुर मुनि झाले विजया गाऊनि नाचल्या देवी
गर्जति दिव्यें वाद्यें पुष्पांची वृष्टि रघुवरा सेवी १००
प्रभु देववी दशमुखी विधिनें तोयादि मग पदीं रथाची
मक्ता विभीषणातें या सुयशा विश्व धरुनि आस्था पी १०१
प्रत्यय दहनीं शिरुनी श्री दे आत्मप्रियासि शुचितेचा
स्तवित्री सुर जगदीश स्वीकार करी द्रवोनि उचितेचा १०२
अहित-प्रमथित कपिवळ उठवी भगवत्प्रियार्थ देवेश
त्या ससुगळा विभीषण पूजी मणिभूषणादि दे वेश १०३
प्रभु पुष्पक-नाम-नमो यानीं कपि राक्षसेंद्र घेऊन
भरतादि सर्व निववी गगन-पथें निजपुरासि येऊन १०४
निववी प्रजा समस्ता राजा होऊनि कीश-यातु-पती
पूजी जगदीश शमवि ज्याच्या शोकाग्नि मानसीं धुपती १०५
तनुज प्रमंजनाचा बहु गौरविला दया-सुधा-निधिनें
विधिनें सु-तुरग-मेघ-क्रतु केले सर्व गाविले विधिनें १०६
प्रस्तर तरले जल-निधि तोयावरि जेविं बाळलीं पर्णे
तो जगदीश न तारिल यवा गातां काय सेवितां कर्णे १०७
विप्र-प्रियार्थ वधिला शत्रुघ्नं लवण गज जसा हरिनें

प्रयागरामायण-

(४८७)

भरते गंधर्व जसे गरुडें अहि वर्षिला विजय हरिनें १०८
 प्रवरगुण कुशलवादि क्षिति रक्षायासि ठेविले आठ
 पाठ निगम ज्याला ते सदरींची नित्य पुरविती पाठ १०९
 प्रभुनें दिव्य-तनु कठनि पुष्करयानांत सर्व बसवीले .
 नागर कपि पशु पक्षी उत्तमलोकांत सुदित बसवीले ११०
 प्रयागरामायण हे मयूरे रामनंदने
 श्रीरामचरणां भोजीं अर्पिलें कृतबंदने १११

समाप्त-

पंचशतीरामायण-

साफीछंद.

गातां राम-चरित्रास स्मरमुख-धरिति अरि त्रास.धू.
 श्री-रवि-कुळ-मणि दशरथ राजा शतमुख-सख शूरवर
 ज्याचें अरि-कुळ-सह दुरित पिटित यश गेलें दूरवर १
 अनपत्य-नृपासि म्हणें चिंता-ज्वर उतला भाजीन
 परि पात्र होय गुरु-मुख-सुकृते तो सुतलाभा जीन २
 प्रभुसि विनवि विधि हो खळ-दशमुख-नाशास नरसमान
 अमृताधिक पावेलचि खळ-जनताता शासन-रस मान ३
 अंशें झाले कपि क्रुक्ष सुर ज्वलनादि हरि-सहाय
 म्हणावया त्या अति-मद-मत्ता सर्व-जगदरिस हाय ४
 भक्त-सुरदुम जगदवनव्रत जो वरद उदारते
 मूर्ति-चतुष्टय धरि नरपतिच्या धन्य करि सुदारते ५
 कौसल्या-सुत राम सु-गुण-निधि कैकेयी-सुत भरत

लक्ष्मण शत्रुघ्न सुमित्रासुत सर्वहि सदय शुभरत ६
 पादति मूर्त महोत्सव बरवे सु-गुण-गणोसह अवधे
 चवधे सुत आलिंगुनि दशरथ निरुपम सुख नयनव धे ७
 निवधिति सुजन-चकोरोंच्या ते राकोडुप नयनांतें
 अर्धी सुखउनि रघुराज करी त्यांच्या उपनयनांतें ८
 होय वसिष्ठ जगद्गुरु-गुरु कीं सद्विद्या दे त्यांतें
 विषय करूनि प्रणतां सर्वां सद्विद्या देयांतें ९
 गाधिज ये पूजुनि त्यासि म्हणे दशरथ नृप बा ज्ञात्या
 ज्या कार्यें तब येणें करिनचि मी करितां आज्ञा त्या १०
 सुनि सांगे ऋष्यामिष भक्षुनि सेवुनि मद्या गाते
 दशमुख-यज्ञ जे तदनुग पीडिति येउनि मद्यागा ते ११
 राम सलक्ष्मण मरु रक्षाया मज देदि महाबाहो
 वेचुनि तप अपराधी दंडुनि ऋषि रिक्त न हा बा हो १२
 नृप बचके नच केवळ लोभी परि भी सुत-विरहातें
 गुरु-वचनें दे म्हणवि न भेटुनि जें मत्सरव धिर हा तें १३
 मार्गी क्षुधा तृषा सुकुमारा निळमात्र न बाधाया
 दोन बळातिबळा विद्या दे साजुज-देवा धाया १४
 बधवि नाटका शत दिव्यात्यें दे सु-तपो-राशि कवी
 अतुळा विद्या न निजा सोडुनि गुरु सुतपोरा शिकवी १५
 ज्याचे चरण भवीं सुज्ञानीं जाया आधि जपावे
 त्याप्रभुसह निज सिद्धाश्रमपद भगवान् गाधिज पावे १६
 यज्ञायतन-दारीं ठाके प्रभु करवि प्रारंभा
 तों ये यातु-चमू मोहाया जसि वर-विप्रारंभा १७
 प्रबळ सुबाहु वधुनि तदाक्षस-कटकातें प्रभु बुडवी

पंचशतीरामायण.

(४८९)

तेव्हां पत्रिपवन शतगावें मारीचातें उडवी १८
तरि न ताटका-सुत तो मेला उडुनि समुद्रीं पडला
झाला तापस रघु-वर-रवर-शर-संवास मनीं जडला १९
म्हणति श्रीस्तुत्याशीस सगुरु-मुनि-वर-विप्र भुला जे
गुरुजनसमक्ष पूजा नवरी जरि बरवि प्रभु लाजे. २०
तां मुनितें यावें यज्ञातें जनक असें आमंची
ज्यंबक-दर्शन-कुतुकि-प्रभुतें प्रेमें ने हा मंची २१
प्रभु करि रजे अहल्या-वपुतें ध्यानें धोत मनातें
प्रभुसीं पिता श्वशुर हें लाविति साधी गौतम नातें २२
जनक निबवि आलिंगुनि मुनितें तीर्थे न वपु निवे तें
न नृप श्रीसूतितें चकोरधि पाहे नव-पुनिवेंतें २३
गाधिज-वचनें दशरथ-सुत हें जनकदृश यां समजे
स्व-समाधि-सम-सुरेवं ब्रम्ह असें त्यांसहि कवि यासमजे २४
स्व-मरवाडन-सत्युद्धरणचरित मुनितें जनका कथिलें
या पावुनि इतर बळे तेंसीं जेंसीं जनका कथिलें २५
ज्यंबक-चाप-विलांकन-कामहि रघुपतिचा जाणविला
बहुशत भट आज्ञापुनि तो त्या नरनाथें आणविला २६
सीता प्रभुसि विलोकुनि बदली तात जनक थोर पण
घोरपण प्रकटुनि कळवितसे परम स्व-कठोरपण २७
प्रभु नमुनि गुरुसि शिव-धनुसि तथा मज्य करी आकर्षी
मोडी थोडी शक्ति प्रकटुनि एक नभी नाकर्षी २८
वंदुनि हृदयीं श्रीसांवातें सुदिना सीता वाळा
वाळाया पर-वदनें घाली प्रभुच्या कंठीं साळा २९
कौशिक-वचनें जनकें दशरथ स-गुरु-सुत आणविला

स्व-विचार तिघांसि तिघी कन्या द्याव्या हा जाणविला ३०
 श्री सीता रामासि बरी तीं मांडव्याख्या भरता
 दे ति उर्मिका श्रुतकीर्त्याच्या सुमति-यमांतें वरेता ३१
 वर्षे नृप पौर-बळावरिहि स्वंबर-मणि-कनकांहीं
 हर्षे रघुप वदे नातें बहु वांछा अणिक न कांहीं ३२
 दासी दास तुरग रथ हस्ती वस्त्रें रत्नें कनकें
 विपुळ दिलें प्रिय जामात्यांतें परम-चदात्यें जनकें ३३
 प्रथमचि कन्या-दान-सुनिश्चय करवुनि कौशिक गेला
 जनकहि सातुज राम प्रभुही विरहें व्याकुळ केला ३४
 घेउनि सकळ स-कळत्र-सुत नृप जनकाज्ञेतें परते
 परतेजा भार्गव भेटे त्या गमले नम्रहि पुर ते ३५
 विधि-जन्मदं-तन्मद हरि पावे साकेतातें हर्षे
 प्रभुच्या सुयशें सुजन निवविले जैसे बहीं वर्षे ३६
 निज-नगरासि युधाजित् मातुळ ने सातुज-भरतातें
 निश्चय केला स्थापायाचा रामीं भू-भर तातें ३७
 देव म्हणति दशवदन बधावा प्रभु या कार्य नर हा
 नृप-दयिता कैकेयीच म्हणो या ती आर्या न रहा ३८
 ब्रम्हादि अमर अशा विचारें मंथरिका मति हरिती
 करि ती कैकेयी-धी-भेदा लोभा झाली धरिती ३९
 वर-युग देऊं केलें होतें ती अडवुनि तें मागे
 सत्य-व्रत-रत-मति-पतिस तिचें वाक्य करावें लागे ४०
 अभिषेकोत्सव-समयींच रुसे नृप साम वदे विनवी
 यश नमळिव कळिय प्रिय दारिव रीति मज न देवि नवी
 ती बोले हे दोन वर प्रिय ये हें हर्षेच बदा

पंचशतीरामायण-

(४९१)

भरत असो युवराज राम वन-वासी वर्षे चबंदा ४२

भूप म्हणे सर्वस्वहि दयिते ये प्रेमा आठीव

या वृद्धी करुनि कृपा न वनीं रामातें पाठीव ४३

नकळे कैकेयी सुत-शोकें पतिचें मन घाबरवी

प्रभु वन-वास वरी दे कीर्ति स्वपित्या अनघा बरवी ४४

गुरु-सत्य-व्रत संरक्षाया लक्ष्मण-सीता-सहित

प्रभु पितृपद नमुनि निघेद्याया साधुनि भीतास हित ४५

बळकट-सुत-शोक-व्याघ्र धरी नृप-हरिणाचें नरडें

आलें फार अयोध्येला परि कैकेयीला न रडें ४६

प्रभुसि सुमंत्र सचिव राज-रथीं राजाज्ञेनं वाहें

साहे पुरजन न क्षण विरह प्रभुतें वेढुनि राहें ४७

क्षुधित-तृषित-निद्रित-पौरातें सदयहि ठकवुनि सोडी

गोडी प्रभुकृत वंचन दावी बहु अमृत निपट थोडी ४८

भेदे प्रभु भक्त सरवा जो त्या स्व-विरह-भीत-गुहातें

वाटे अमृत चकोरा भरवी प्रेमें शीतलु हातें ४९

वट-दुग्धें रचुनि जटा होय प्रभु स्नानुज तापसमा

वल्क-जटा-पर मूर्ति ध्यातां हरि तद्भवतापससा ५०

गुरु-सचिवासि गुरुकडे जा हें कथि बहु मानव-रीती

प्रभु दावी जी साधु-सभेंत स्तुति बहुमान वरी ती ५१

ज्याची कीर्ति सु-दुस्तर-भव-जल-निधि-पतितांची सुतरी

त्यासि सरवा गुह निज-नौकेनं गंगापारीं उतरी ५२

बंशी प्रभु प्रयागीं प्रेमें तात-सरव-भरदाजा

त्या मुनि सुरवधी वेद कवि म्हणति नित्य सुरवभर दांज्या

श्रीस उतरिती यमुनेंत प्रभु काष्ठमय करिति तापा

१ चंद्र. २ नृपाकडे. ३ उत्तमनोका. ४ द्वार. ५ जडींत नरण्या
सर्वकाष्ठमय कैलेलें साधन तापा, नोका, इत्यादि.

- जे नेती भवसागरपारीं नामेंचि हरिति तापा ५४
 करिति चित्रकूटस्थ-मुनींसीं प्रभु सहवास वनाचे
 गुण घेती पावुनि कृपिगणसा बहुमह वासव नाचे ५५
 ते प्रभु वृत्त गुह-पुरुष-कथित श्रवण करि सचिव देहे
 विकळें परते स्वपतिस व्हाया सुदित अरिसचि वदे हे ५६
 सुत-शोकें मरण असा कळवुनि कोसत्येतें झाप
 राम राम म्हणतचि असु सोडी जोडी सुगति क्षीप ५७
 तेलीं स्थापुनि नृप-वपु गुरुनें त्वरित भरत आणविला
 मातेनें येतांचि तया तो स्व-कृताऽनय जाणविला ५८
 कैकेयीतें भरत परम-गुरु- विरहाकुळ-तनु गोजी
 गुरु-घात करुनि शोकीं बुडवी दुष्प्रज्ञा अनुगां जी ५९
 त्या मंथरेसि मारित होता रावुघ्न कोधानें
 भरत निवारी त्यातें प्रभु-मत- सु- यशस्कर- बोधानें ६०
 करुनि पित्याचें उत्तरकार्य प्रभुसि पुरा आणाया
 भरत निघे स-स्वजन म्हणे मी नत घालिन आणा या ६१
 धरि गंगचा घाट होय गुह सिद्ध कराया युद्ध
 मग तो प्रभुचा भक्त सरण दे वाट वाटतो शुद्ध ६२
 सिद्धि-वळें सबळा सत्कारी भरद्वाज कैसा या
 नुमजुनि सोडिल मुनि दावी त्या सिंहासन बैसाया ६३
 भद्रासन वंदुनि तत्पार्श्वी भरत कृतांजलि राहे
 पाहे साश्व मुनि शिरीं त्याच्या आशी-रत्नें वाहे ६४
 मुनि आज्ञा दे नमुनि तयातें प्रभुतें भेटे भरत
 न रत वनांत म्हणे तापससा साकेतां ये परत ६५
 भरत-कथित ताताची वार्ता सीता-लक्ष्मण-सहिता

पंचशतीरामायण-

(४९३)

प्रभुला हा वदवी प्रकट करी गुरु-वत्सलता महिता ६६
 ब्रह्म स्वीकारी पुत्रत्व प्रेमें दे पिंड वित्या
 क्षाळी नयन-जळें तत्कर्म संसारीं हिंडवित्या ६७
 हठ करितां प्रभु बोधी भरता भक्ता परमा ज्ञात्या
 म्यां त्वांही जो गुरु यश द्यावें वंदुनि चरमाज्ञा त्या ६८
 भरत वदे चरमांतीं दर्शनि सर दे हा हो मीन
 चुकतां दिनहि दहनकुंडीं मी नरदेहा हांमीन ६९
 श्री-चरणानुगृहीता द्याव्या वा पादुका नयातें
 धर्मातें पाहुत रक्षत जें बापा दुकान यातें ७०
 देउनि अभय पादुका सांत्वुनि भरत पुरा पाठविला
 पाठ विलाप जया तो प्रभुनें प्रेमळ बाहु आवविला ७१
 नंदिग्रामीं बल्क-जटा-धर कळ-बाकाशी रांहे
 श्रीपादुका पदीं स्थापुनि तें राज्य तयांवरि वाहे ७२
 बसतां निकट पुन्हा स्वजनागम ऐसें चिंतुनि चिंतीं
 भेदे प्रभु अत्रिस जो स्वजनीं जैसा लोभी चिंतीं ७३
 अनुसूयोक्ति सुधेचा सर्वहि हरि गर्व स्वादु-हिता
 श्री केली पात्र तपःसुकृता जसि सर्वस्वा दुहिता ७४
 ऋषि-वृंदासि म्हणे प्रभु निर्भय बधुनि विराधा राहें
 आधार प्रभु-यश होय जना परम-निराधारा हें ७५
 प्रभुसि समर्चुनि शरभंग मुनि ज्वलनीं वापु करि संपी
 बसुनि विमानीं वरि सुगतिस हें प्रभु-यश कवि-गत नर्पि ७६
 निबवुनि सुतीक्ष्णादि मुनि निज-मुनि-सुरुधि नधि प्रभु लावी
 म्हणति त्यजुनि प्रभुयश अमृता जीव न विप्र भुलावी ७७
 यत्तत्व कथाया पुरति असे योजति न रय पुराणा

शस्त्रं देवुनि हर्षविला तो घटजें नरवपु राणा ७८
 दवारथ-सरव गृध्रेन्द्र प्रभुला भेटे कळवी नातें
 प्रभुच्या गुरु-विरहज-तापातें मग कां पळवीना तें ७९
 गौदावरी-तटीं पंचवटी तेथें बस वत्सा जें
 प्रिय तें कळिष करि न सु-सस-स्थित-नव-सारसवत् साजें ८०
 प्रभु त्यासि म्हणे धर्मे आम्हीं सुत हे बापा सून
 तूं राजा दंडकगहनाचा रक्षीं यापासून ८१
 प्रभुसि जटायु म्हणे स्वस्थ रहा जय जोडुनि जा गेहा
 न बन तात-गृह हें निद्रेतें जळ सोडुनि जागे हो ८२
 नमुनि पुसुनि ते त्या ताताला प्रेमाऽमृत-कलशाला
 जाडनि पंचवटींत रहाती रजुनि रुचिर दलशाला ८३
 काहीं काल सुरवानें कमिला तो शूर्पणखा आली
 झाली कामार्ता प्रभु-रूपें दुर्मति तीच न धाली ८४
 ज्याचें तत्व असुगम युक्ति जात जरि कबि लारव विवरिती
 त्या भुलवाया कपटें सुंदर-पण बहु दाखवि वरि ती ८५
 कपट-प्रेमवती बरवीहि प्रभुसि न को विदरी ती
 हंस साररुचि नसतां गाते वरिलि न कोविद-रीती ८६
 ती आर्थी न बरी स्त्री पहिली बहु बरवी मीं दुसरी
 रमवि न गमवि न धन्य वरा मज जाणे सु-कळा-कुसरी ८७
 प्रभुवर म्हणे मदनुजासि तूं वरीं पुरुष सुंदरि तें
 या सुर-तरु-कुसुमें पाडावें पुरुषांतर कुंद रितें ८८
 प्रभुवचनें ती प्रभुसि तसेंवि आर्थी कामांभा त्या
 त्यजुनि सुधांगुळि सुरुचि सुरांगुळि देइल कां मांभात्या ८९
 लक्ष्मण म्हणे स्वामिनी हो जा पावें सुदतिदायातें

पंचशतीरामायण.

(१९५)

पडतां गळां प्रभु स्वीकारिल तुझिया सुदति शायते १०
 केला बोध बरुनि गुरुसि सुख यश वाढिबं हा तेणें
 उच्चैः श्रव्याप्रति पुन्हा गेली ती गाढिब होतेणें ११
 समजे न विनोद प्रभु-हरितें विनवि जडा कुतरी ती
 हास्यें श्रीतें लंघूं पाहे जसि गंगेतें कुतरी १२
 आर्याज्ञेन धरिलि लक्ष्मणें हंसें जैसी काकी
 खड्गें कर्ण घ्राण खंडितां हर्षति भीतिहि नाकी १३
 शुक-नासाहीन म्हणे रुचिरा जी हरिची हीन कटी
 गुर्वपराधें स्वसा होय हरि-च्या अरिची ही नकटी १४
 जाय दटावुनि रडत राक्षसी तडंधु खर सौभे
 स-मनु-सहस्र-बळा त्या वधुनि प्रभु पुरहरसा शोभे १५
 कुमति जनस्थानातें बुडवुनि बुडवाया लंकेला
 भेटुनि सुख दशवदना दावी ती न धरुनि दांकेला १६
 सांगे पंचवटींत निरखिलें अतुळ नर-स्त्री-रत्न
 तें द्याया साधुनि तुज भोक्त्या म्या केला बहु यत्न १७
 तद्गत्यानें केल्यें तव भय न धरुनि विनासा हे
 मानी पळही अपमानातें नच मृत्युविना साहे १८
 खवळुनि दशसुख करुनि कनक-मृग दध्महा मारीच्या
 जाय पडाया वदनीं दाटुनि सध्महा मारीच्या १९
 कपट-हरिण जाय पुढें मागे पाप चाप-धर राहे
 स्वाश्रमपदीं तयातें फिरतां सीता सहसा पाहे १००
 प्रभुसि म्हणे नाहींच कनकमय मृग लोकांत असा या
 द्यावाचि धरुनि मज हा उचित स्वसदेकांत असा या १०१
 प्रभु उटजीं बंधुसि ठेवुनि घे दार कोदंड करानीं

(४९६)

भारोपंतः

जाय मृगमार्गे रुद्राचा धरि तो दंडक रानी १०२
भिउनि कपट-मृग करुनि पवनसम जव नव नीच पळाला
प्रभु शर सोडी लागे तो अति- जवन वनीं चपळाला १०३
हा सीते हा लक्ष्मण ऐसें मोठ्यानें आरडला
खळहि धन्य कीं आइ बा म्हणुनि तो न करुनि आ रडला १०४
अत्यार्त-प्रभु-कृत शब्द असें मानुनि झाली सीता
बा सौमित्रे धांव प्रभुला पाव म्हणे श्रीसीता १०५
लक्ष्मण विनवी आर्थे स्वस्थ प्रभु आहे हेमा या
बेगड पर-शक्ति नजिंकिल त्या हरिणाची हे माया १०६
कांधें बोले सीता माझा अभिलाष मनीं धरिशी
प्राण-व्यसनीं तरिच उपेक्षा मन्त्राथाची करिशी १०७
विंगळ मणि म्हण सर्वाहि विटिव संता पाप्या बेंच
म्या विष अयशें न भजाया धिर संतापा प्याबेंच १०८
तापें विघरे मन निघरे या न गृहांत असें जांची
व्यसनीं तत्काळ पडाया ती भक्तासि असें जांची १०९
आर्थेतें नमुनि निघे लक्ष्मण हाय म्हणत शोकानें
तां श्रीतें हरि हरिच्या सभयें आयकिला जो कानें ११०
हा रघुवर हा लक्ष्मण ऐसी हाक तिची परिसून
पावे श्वशुर जटायु तयातें ती अंजलि करि सून १११
दे अभय विरथ करि अरिस तिला रोधूनि न भा जीन
सोडवि म्हणे अरे अंडीं कां शोधूनि न भाजीन ११२
खड्गें पक्ष छेदुनि पाहुनि संमूर्छित खग-पतितें
स्कंधीं बाहुनि नेली देवी दशकंठें मग पतितें ११३
अप्यमूक-गिरिवरि पाहुनि कपि पांच तयांतचि नग ती

पंचशतीरामायण.

(४९७)

जगतीजा सोडी कीं प्रभुला आपुलि मोहिल न गती ११४
 खळ शत-योजन सिंधु विलंघुनि लंकेतें तो पावे
 श्रीस अशोकवनीं रोधी ज्या कर्म यति कोपावे ११५
 फिरतां गह्वरीं लक्ष्मण वंदी साश्व तथा आर्यातें
 कळवी वदली पद-लीना जें लजुनि दया आर्या जें ११६
 प्रभु अरिसुनि तें स्त्रैणतसावि व्याकुळ होय वदे हा
 उटजीं दयितेसि तसा पाहे आपुलियाहि न देहा ११७
 सांजलि साश्व पुसे असकृत्-प्रभु देखिलि गोदावरि ती
 तुज भेटुनि दिवसांत दहादां जी बहुमोदा वरिती ११८
 वत्सा त्वां हि पुसावें पुनरपि धिनवुनि तुळसीं लवती
 जी सुमति तुला देखिलि काय सु-गात्री कुल-शील-वती ११९
 कनुक-मृग न तो राक्षस वधिला म्हणुनि देंवि नरुसा हो
 मरुसा हो जलधि म्हणा नंदन-धिरह कल्पतरु साहो १२०
 वत्सा वनवासीं हि मला जी नित्य नवा उत्सव दे
 नरुसावीच जनकजा चुकतां दासहि गत-कुल वदे १२१
 हिंस्थें वधिली तरि रुधिराचा एकहि नदिसे बिंदु-
 इंदुमुखी नेलीच पल्लोवें त्या जग शापू निंदु १२२
 प्रभु धरि विषयि-जन-विडंबन जें त्यास्तव नव-सोंगातें
 कवि म्हणति वसों वैकुंटीं भव-चक्रीं नवसों गातें १२३
 जाती-मल्ली-धार्त्रीस पुसे आम्हा पनसा बकुळा
 नकुळा सर्पा खग मृग यांच्या मग पुसेल कां न कुळा १२४
 बा सीता सांग पुसे ऐसें अंजलि करित नगातें
 गातां शोक न गातें तरि कवि-कुळ हें चरित न गातें १२५
 सावुज गह्वरीं उरुत फिरतां प्रभु तात-सरवा पाहे

१ अरण्यंत २ सीतें सी
 राक्षसें. अपवृत्त-

।सा. ४ घातकें. ५ मोसमसकें

साहे न सुनेच्या हरणा जो सासु कथाया राहे १२६
 उदकें पवनें सावध करुनि प्रभु त्यासि तुसे बाहे
 झाली दशा असी कां सांग त्वत्पुत्रचि ही आहे १२७
 सांगे वत्सा रावण गेला सीतेतें घेवून
 सोडी प्राण प्रभुच्या अंकीं स्पर्शे सुरव सेवून १२८
 त्याचें उत्तरकार्य करि प्रभु साश्रु तिळोदक ओषी
 तो पी ददार्थसा मुक्ति तथा यदा गात्या ही सोपी १२९
 योजन-बाहु कबंध धरी त्या वधुनि तथाच्या पापा
 शापा यावुनि बसवि विमानीं प्रभु निववी भव-तापा १३०
 तो दनुनामा सांगे शबरी- प्रोक्त-पथें जा आर्या
 सुग्रीवातें भेट सरवा हो तो करिल तुझ्या कार्या १३१
 प्रभुतें पाहुनि मर्तग-मुनिची मच्छिष्या ती शबरी
 पूजुनि होमी वपु तीतें दे गति तो जगदीश बरी १३२
 शबरी- कथिन-पथें जाय प्रभु पावे पंपासरसी
 कामासि म्हणे न क्षण मागे देउनि कं पा सरसी १३३
 कुसुम-शर म्हणति धन्य नपावति जे कवि दयिता-विरहा
 चिर हो रघु-कुल-जा मजहि म्हणवि काम नव्हेचि रुचिर हा १३४
 त्वत्प्रिय सत्पुनि- शिष्य दाशरथि सति म्हणता पयिस रहा
 दयिते नपडों देचि कुसुम-शर- भव पण ताप विसर हा १३५
 तुजहुनि मज मजहुनि तुज अधिकचि ताप नवनवा सीते
 रक्षिति तप मज तुजहि नदेती शाप न वनवासी ते १३६
 हा हा राक्षस-वृक तो गेला घेउनि तुज ऐणीतें
 त्वन्मृदुपण नवनीतीहि नसे सरिवि कैचें मेणी तें १३७
 सीते तुज विरहाऽनळ कीं तो कव्यादधि वानि

पंचशतीरामायण. (४९९)

रक्षील प्राण न हा राघव जरि न तुला लक्षील १३८
 सोमिधि म्हणे आर्या आर्या व्रत-वज्र-कवच वाहे
 पापा त्या पाताळगताही तव शर वधितिल वा हे १३९
 धैर्य धरुनि भेदावें आधीं सुग्रीवा आर्यानें
 सरव्य करावें पावविलचि तो भिक्षिस या कार्यानें १४०
 तेथुनि ऋष्यमूक-पथ धरुनि प्रभु सानुज जों चाले
 देहीं भुज-नेत्र-स्फुरण वनीं शुभ शकुनहि बहु झाले १४१
 तापस शस्त्री दूरुनि पाहुनि श्री सुगळ मनीं मानी
 वाळीनें पाठविले बहुधा करवाया निज-हानी १४२
 बोध कराया वात-सुताते धाडी दिजसा तो या
 भेटे पाहोनि निवे सहसा बहु वृषित जसा तो या १४३
 पुसतां लक्ष्मण आर्याज्ञेनें वृत्त कथी ऋजु-भावे
 जातो सुगळा शरण म्हणाया व्यसनीं आम्हां पावे १४४
 सूक्ति-श्रवणें मारुति हर्षे दोषे पृष्ठी वाहे
 अचळीं भेटवि सुगळा यश हित अन्त्याचांचें पाहे १४५
 पावक-साक्षिक सरव्य करुनि तो दावी ते नग याते
 ज्याची कीर्ति सुकृत दे दीना न सुरनदी न गया ते १४६
 राम म्हणे नग मद्यितेचे हें कीं काय पहावे
 बत्सा श्रुत्यर्थ तसे निरुपम तव हृदयांत रहावे १४७
 लक्ष्मण म्हणे नजाणे अन्या दृष्टि अळंकारा हे
 नमितां पळ या नूपुर-तीर्थी धूत कळंकारा हे १४८
 प्रभु हृदयीं धरुनि प्रक्षाळी नयन-जळें नग गमले
 श्रमले सरे वियोगें समसुरव दुःखालिंगित रामले १४९
 सुगळ म्हणे बाल्यपहतदार पूवगहि मी बा न रडे

१ रागा. २ सीता. ३ पक्षिसा. ४ सुग्रीव. ५ अलंकार. ६ रामाते.
 ७ बालि-अपहत-दार-वालीनें हरिली स्त्रीज्याची अमा.

जरि धरिलें प्रबळाधि-व्याघ्रें दृढ चाबाया नरडें	१५०
व्यसनीं कठिन असावें सरवया हा म्हणणें कुत्सा हें	
तुज सीता भेटवितों तूं हो युक्त निजें उत्साहें	१५१
प्रभु त्यासि पुसे भ्रात्यासीं हें अनिचैर कसें घडलें	
संग सविस्तर कोणापासुनि अंतर कैसें पडलें	१५२
सुगळ कधी मायावीनामक असुर रणार्ते बाहे	
घांवे वाळी त्यावरि अरिचें पळहि न गर्जित साहे	१५३
झालों सहाय बंधुस मी कीं काळा अरि हो घांस	
पाताळ-बिळीं पळुनि शिरे जड भी आम्हां दोघांस	१५४
दारीं स्थापुनि मजला वाळी जाय बिळीं त्यामागे	
रागे आरवु वधार्थी जैसा व्याळ रववळला रागे	१५५
असुर-बळाचे शब्द ऐकिले न भ्रात्याचे रामा	
रक्त-पूर बिळ-वदनीं आला बंधु न जगदभिरामा	१५६
वर्षातींहि नयेतां वाळी वधिला ऐसें गमलें	
ठेविलि महासिळा विवर-मुखीं शोकें चित्त भ्रमलें	१५७
किष्किंधेप्रति परतुनि आलों अग्रज-शोकें रडलों	
कथितां वृत्त स्वात्मजनाला रामा मूर्छित पडलों	१५८
रामा पात्र बळें सचिवांनीं केला राज्य-पदा हा	
जैसा ज्वररोगी बंधूनीं विपुला आज्यप दाहा	१५९
रवळ-बळ वधुनि बिळ-मुखीं येतां न मला पाहे दगडा	
रगडा सुडींस म्हणे मजसीं करि अरि मानुनि झगडा	१६०
दंडुनि सचिवासि मज वधाया वाळी पाठीं लागे	
भ्रमतां धूवलथीं बा रामा हाहि न तोहि न भागे	१६१
या ऋष्यभूक-गोत्रीं नशके चाया बापा वाळी	
अपराध करुनि मतंगमुनिच्या पावुनि शापा वाळी	१६२

पंचशतीरामायण

(५०१)

असुर महिष-तनु दुंदुभिनामा युद्ध कराया आला
 झाला व्यसु बाहुबळे वाळी दूर झगारी त्याला १६३
 शुद्धाश्रमांत तच्छव घाली शोणित वसुनि सडा जो
 गर्व अपराध असा केला तो कां नमुनिस डाजो १६४
 करिल प्रवेश या स्थानीं जरि तरि तो वाळी पापी
 व्यसु हो तत्त्रिय कपिहि उपल हो ऐसें कृतपा शायी १६५
 नकरी प्रवेश मरण-भयें या स्थानीं रामा वाळी
 त्याकाळापासुनि मज नग हा कबिलो शिवसा पाळी १६६
 रघुवीर म्हणे वधुनि खळातें देतो कपिराज्य तुला
 गंधतैलहि न पावे होउनि यज्ञोचित आज्य-तुला १६७
 सुगळ म्हणे यधिन म्हणसि परि तो सरवथा अरि बळकट कीं
 देवोंच्याहि नसे वध याचा होय असें बळ कटकीं १६८
 दुंदुभि-देह पहा तो दिसतो जो श्वेताक्षि-शिरवरसा
 योजन एक उडविला अरिला हा हर जेविं खरसा १६९
 पादांशुष्ठे त्यातें उडवि प्रभु दशयोजन दूर
 गुरु पूर्वी लघु आतां म्हणतां तो संशय हरि वर १७०
 एकें एक असे शालद्रुम सप्त भेदि तो रोपें
 ऐसें म्हणतां प्रभु बळ दावी नें कळवाया सोपें १७१
 एकेंचि शरें सप्त शालतरु भेदुनि खडकहि भेदी
 छेदी संदेह प्रभु राहों दे न स्वाश्रित खेदी १७२
 सुग्रीव म्हणे बा रघुवीरा आला प्रत्यय पूर्ण
 चूर्ण प्रभु तूं करिसिल अरिला एकेंचि शरें तूर्ण १७३
 गेला सातुज राम सुगळ-सह किष्किंधेच्या जवळ
 कवळ स्वशरा वाळी देउनि यश जोडाय धवळ १७४

एकीकडे वनीं गुप्त प्रभु बाण-धनुर्धर राहे
 समरा होउनि सिद्ध सुकंठ स्वप्नात्यातें बाहे १७५
 बाळीं कोपें ये अनुज्याचे घ्याया युद्धीं प्राण
 दोघांत न लेशहि भेद दिसे राम नसोडी बाण १७६
 भंग-घ्याकुळ सुग्रीव पळे पावे स्वस्थानातें
 त्या प्रभु सांतुनि सत्य सरवा हें कळवी स्वस्था नातें १७७
 पुष्पित वल्ली कंठीं बांधुनि पुनरपि सुगळा प्रेमी
 गुप्त बसे प्रभु तोहि हटकितां क्षोभे परम द्वेषी १७८
 तारा म्हणे भग्नही आला झाला राम सहाय
 सुगळा नभिडें अभिमानें तो म्हणतो तामस हाय १७९
 बाळी म्हणे प्रिये मीं जाणें रामा गुण-पात्रास
 तोष पहातां सुजना चंद्रा कुजना कुणपा चास १८०
 ऐसें म्हणें निघे श्येनास श्येन तसा झडपाया
 परि तोचि रवचे सुग्रीव टिके कीं त्याचा धड पाया १८१
 प्रभुनें तो सुगळ सरवा रक्षुनि लक्षुनियां वल्यंका
 उर चिरुनि शरें बाळी केला उचित चितापल्यंका १८२
 बाळी निंदी प्रभुला ईश्वर समजुनि मग फर जोडी
 पितृ-दत्त कनक-माळा देउनि अनुजासीं करि गोडी १८३
 तारा महिषी पुत्र अंगद प्रभुला अंतीं निरवी
 प्रभु-दर्शन-बोधाऽमृत त्यांच्या शोक-विषातें जिरवी १८४
 कपिचें उत्तरकार्य करवुनि प्रभु यश जोडी प्राज्य
 देववि देव विश्वहित सुगळा अत्तुज प्रेरुनि राज्य १८५
 राज्यश्री ताराहि रुमासी सुगळासि दिली रामें
 सीतेच्या तेविं जिच्या जळतें अघ संकीर्तित-नामें १८६

पंचशीतीरामायण

(५०३)

विनवी बहु सुधीव परंतु व्रत-संरक्षण साहे
 राहे किष्किंधेत न वर्षा प्रस्ववेण-नगीं साहे १८७
 वृष्टि सरे तरि सुगळ न भेटे न मनावरि ये कार्य
 मानी परम कृतघ्न तथा कीं सीता-विरही आर्य १८८
 अनुजासि म्हणे जा त्या पाठिव बंधुकडे मत्तातें
 परि शोधीं स्वर्गी लावावा शब्द न मज मत्तातें १८९
 गेला लक्ष्मण किष्किंधेतें गुण जोडुनि चापातें
 तापातें कपि पावति जैसे करुनि महा-पापातें १९०
 अंगद-तारा-युत सुगळ म्हणे वा समज न कोपाबें
 मानूं हृदयांत कृतघ्नत्वा वास मज नको पावें १९१
 गेले दूत ऋक्ष-कपि-कटकें येतिल फरितिल कार्य
 आर्या भेटवितिल वधुनि रणीं दशवदनाप्रति 'भार्या १९२
 सौमित्रि म्हणे चाल स्वमुखें प्रभुसि असें सांगाया
 नकळविला केला उद्योग प्रथम तुचां कां गा या १९३
 लक्ष्मण-सह बैसुनि शिबिकेंत प्रभुला भेटे सुगळ
 ज्याचा प्रताप काळासि म्हणे गिळितां कवळा उगळ १९४
 तों बहुलक्ष यूथपति आले गगनीं भरला धुरळा
 जे म्हणणारे निज-नरवरांतें वज्रशिळांतें धुरळा १९५
 शोभाया श्रीस सुषेणातें वरुण-दिशेला राजा
 शतबळिस उत्तरेला विनता पूर्वस म्हणे बा जा १९६
 जांबवदंगद बाबुसुत बळी अन्यहि हरि रामनाशा
 धुंडाया पाठविले गेले बाहुनि अरिशमनाशा १९७
 मास-अवधि नविलें पुनि शोधुनि कांठाअथ कपि आले
 बिंध्य-बिळीं सुवृषित कपि शिगले फळ जळ सेवुनि धाले १९८

१ वर्षक्रतु. २ नामविशेष परंतु साचेवाई. ३ मनु-तात-माझ्या बापांनें (दशरथानें.)

४ दहाणें किंवा घर. ५ भात बहुत दिवस एकच ठेविलें असनां त्यांत जो पक्षी पुढें प्राणि पडतो तो.

६ जांबवत-अंगद-जांबवान आणि अंगद. ७ रामन-आशा-दक्षिण दिशत. ८ दिशाअथ.

सुर-गणिका हेमा प्रिय मयकृत दिव्य स्थळ पाहून
 झाले साधि अलब्ध-विनिर्गम कपि तेथें राहून १९९
 हेमा-प्रियालि सावर्णिसुता स्वयंप्रभा ते साधी
 नेत्रें झांकधि बाहिर काढी कपि यश सदया साधी २००
 शोध नलागे प्रभु-दयितेचा अवधि लंघिला श्रमले
 उग्र-शासना भ्याले सुगळा सांगद सर्व भ्रमले २०१
 सागर-तीर-महेंद्र-पर्वतीं झाले सिद्ध मराया
 कीं नमुचेचि उपाय तयांला मृत्यु-विपत्ति तराया २०२
 धन्य जटायु यशस्वी न तसें अस्मद्भाळीं मुरण
 न रण व्यर्थ मरतसों घडलें न प्रभुचें परिचरण २०३
 अयज जटायुचा संपाती तो ऐके ती वाणी
 ज्याच्या मनीं असें कीं आपण भक्षावे ते प्राणी २०४
 जाणुनि अनुज-मरण तो त्यांतें वृत्त पुसे तें हरि ते
 कथिति सविस्तर राम-प्रभुचें सद्गुण-वर्णन करिते २०५
 बंधु-स्नेहें क्षण रडुनि म्हणे न्या जलधिजबळ मजला
 तोयांजळि देइन अतुजाला साधु मला बहु भजला २०६
 सिंधुप्रति गृध्र विपक्ष तिहीं नेला जळ दे पावा
 पुनरपि म्हणे साधुहो मज न्या स्वस्थानातें पावा २०७
 नेलाहोता तेथें मग तो निज वृत्त कथी हरि हो
 परिसा सीता शोध सांगतो स्थिर तुमचें मन परि हो २०८
 जातां तपन-निकट तत्तेजें मदसुज जटायु भाजे
 पोटाखालें धरिला तो म्या पक्ष जळाले माजे २०९
 याधि महेंद्र-नगीं मी पडलों मूर्छित दुःसहतापें
 हरिला दाह निशाकर-मुनिनें शिशुचा ज्यापरि बापें २१०

पंचशतीरामायण- (५०५)

बदला तो मुनि तेथेंचि रहा श्रीसीतेचा शोध
 सांखुनि हृष्ट करी श्रीराम प्रभुचे वानर बोध २११
 फुटतिल पक्ष पुन्हा मग जातूं तोंवरि येथेंचि रहा
 या कार्यकरितां यास्थानीं होता कपिहो चिर हा २१२
 नेली श्रीसीता दशतुंडें पर-बळ-बसैं अनयें
 रोधुनि मार्ग प्रघात सोडिला सदयें माझ्या तनयें २१३
 कपिहो बाढो तुमच्या कथितों हें सत्य मना दिसती
 कीं शृङ्ग दूरदर्शी मी ती लंकेंत अनादि सती २१४
 ऐसें वदतां होय सपक्ष योमीं भरला उडुनीं
 तो हर्षप्रद नमिला कपिनीं अमृतांशु जसा उडुनीं २१५
 शत योजन सिंधु उडुनि जाणें कोणाची किति शक्ती
 ऐसें अंगद युवराज पुसे व्हाया तदभिव्यक्ती २१६
 दश-योजनें उडेन गज म्हणे दुसरा गवाक्ष वीस
 शरभ तीस ऋषभहि चाळीस प्रेक्षी न नमी श्रीस २१७
 पन्नास गंधमादननामा मेंदाभिध कपि साठ
 द्विध्दिद म्हणे सत्तर अधिक न मी जरि थापटिली पाठ २१८
 वीर सुषेण म्हणे मी गावें जाइन उडेनि ऐसीं
 ऋक्षेंद्र वदे नव्वद संप्रति मच्छक्ति असे ऐसीं २१९
 पूर्वी प्रदक्षिणा म्या केल्या तीन त्रिविक्रमातें
 करितां अमृतार्थ मथन ओषधि-शत मेळविलें या तें २२०
 अंगद म्हणे उडुनि जाइन मी लवण-जळधि शतगावें
 परि पाटे मज परतुनि येतां बळ माझें न तगावें २२१
 वृद्ध म्हणे उडसिल युवराजा जरि तूं बहु-शत-गावें
 भृत्यांहीं न प्रेषावें न स्वामीनेंही जावें २२२

अंगद म्हणे तरि कसी प्रभुची कार्य-सिद्धि बा होती
 वृद्ध म्हणे प्रभुतेजें होती जाण महाबाहो ती २२३
 एकांत-स्थित-मारुतिस म्हणे सुगळासम तूं बापा
 लक्ष्मणसम किंबहुना राम-प्रभुसम तूं निष्पापा २२४
 पुंजिकस्थळी केसरि-भार्या होय अंजना शायें
 केलासि समुत्पन्न तदुदरीं प्रिय सुत वातें बापें २२५
 तूं उपजतांचि पक्ष फळ असें मानुनि चिन्हीं रवितें
 विशात योजनें उडालासि बा गाती ज्ञाते कवि तें २२६
 दातमरव बज्जें ताडी पाडी मूर्छित कोपे वायु
 तुज दे शस्त्रास्त्रावध्यत्व ब्रम्हा पुष्कळ आयु २२७
 गरुड-तरणि-मारुतसम गति तूं सिंधुलंघनीं राक्त
 जा देवीतें पाहुनि ये बा हो प्रभुचा प्रिय भक्त २२८
 तापस-शायें जें निज-शक्ति-ज्ञान लोपलें होतें
 करी प्रकाशित मारुति-हृदयीं बोधें विधिसुत तो तें २२९
 दश-योजन-तनु झाला वृद्धें स्तबितां हर्षें फुगला
 भगवत्-प्रसाद-सद्यश मिळतां सुज्ञ नराहे उगला २३०
 शिरला तळीं दडपला भारें उडतां नग तो रवचला
 मुनि म्हणति कुतुक पावों आधीं ध्यानें मग तोरव चला २३१
 शक-प्रेरित मैनाक उठे त्यास उरें कपि ताडी
 पाडी सांत्तुनि हस्त-स्पर्शें जलधिस वेगें फाडी २३२
 विघ्न-परीक्षार्थ करी सुरसा जी नागांची माता
 विंशतियोजन मुख पसरी ती देवप्रहिता घाता २३३
 ती विधिवरें गिळीन म्हणे तों होउनि गावें तीस
 मारुति म्हणे सती सांत्तूं दे खांदी गावें तीस २३४

पंचशतीरामायण-

(१०७)

सोडीनाधि म्हणे सुरव पसरी ती गावें चाळीस	
रेवचर म्हणती कपि सांपडला असुर जसा काळीस	२३५
जो धांबुनि संरक्षी समयीं द्विरदा आपन्नास	
त्या प्रभुतें चिंतुनि कपि झाला गावें हा पन्नास	२३५
षष्टि-योजनें सुरसा त्यातें भक्षायी सुरव वासी .	
मारुति पोषी सप्तति गावें वपु जैसें सुरववासीं	२३७
ती नागांची माता पसरी आनन गावें ऐसी	
नवति-योजनें कपि-वपु हि कथा आनन गावें ऐसी	२३८
शत-योजन सुरव पसरी वाटे गिळिल व्योमहि सुरसा	
लघु होउनि त्यांत पडोनि निघे विषयीं कपि महिसुरसा	
होय करुनि हें यश सर्व जसा मारुत-सुत, पाव कवी	
तो सुरसेसि तसा संसृतिला हाही सुतपा ठकवी	४०
छाया धरुनि सिंहिका ओढी तद्देहीं शिरला जो	
छेदी काळिज कोण ठेवितां तच्चरणीं शिर लाजे	२४१
पावे तैसाचि जवें पारीं तो कवि लंबागातें	
चरिता लावुनि हें जड लक्ष्मी- नोक विलंबा गातें	२४२
अधिदेवीतें भंगुनि संध्या- समयीं पुरींत शिरला	
फिरला बहुत श्रीस पहातां शोकें हृदयीं चिरला	२४३
सुकृती कृती अशोकवनीं त्या साधीतें पाहून	
राहून नगीं गुप्त निवेतो हर्षातें वाहून	२४४
तो चंद्रोदय होय निशीथी रावण ये विनवाया	
कीं कासांधा विषयारव्य सदा उत्सव सेवि नवा या	२४५
तो विधि-मातेसि म्हणे सुश्रु श्रमविसि कां हें गात्र	
गात्र प्रिय-सुरव-भोगातें हो सुंदरि म्हण हूंमात्र	२४६

(५०८)

मोरोपंतः

मदधिक काय पद-च्युत बल्की चनवासी श्रिय नर तो
मानस सोडुनि मन हंसीचें पळहि पल्येलीं नरतो २४०
आज्ञेंत तुझ्या मत्वाणस्त्री जनपद लंका राहो
त्यज हठ सुदति सुदतिशय घे दे पद सदलंकारा हो २४८
एकें दिवसें निष्कंठक भू देतो साधुनि जनका
म्हणतिल होतां अभ्युदय बरा तेतो साधु निज न को २४९
पावेल तुला नर तो न रतो मन धृतलोभ स्मरणीं
ऐसा नाहीं अमरहि माझ्या होय न जो भस्म रणीं २५०
साध्वी तृण आड करुनि बोले रे मत्ता हरिणा मी
नर-सिंह-स्त्री समजेल तुला कामांधा परिणामीं २५१
उदजांतुनि कपटें त्वां प्रभुवर सानुज दवडुनि दूर
पळविलि चौर्ये वीरवधू घे स्वमुखेंचि म्हणुनि शूर २५२
पाताळीं जासिल तरिहि तुला प्रभु-शर करितिल चूर
प्रभु विरवरिनि खरतर शर समर्थ कर-दश-शत-मित सूर २५३
प्रभु-फणि-पतिच्या पचविसिल कसा तूं उंदीर मणीतें
विघ्नोपहता होऊं देइल तो तुंदी रमणीतें २५४
मज करुनि उपायन जासील प्रभुला जरि तूं शरण
तरण घडले व्यसनीं नाहीं तरि तुज आलें मरण २५५
इत्यादि बदे देवी कोपें दशकंठ म्हणे उडसी
गर्वें मुग्धे बेट भेटतां दुःखसमुद्रीं बुडसी २५६
दासींस म्हणे मन सीतेचें हित सांगुनि बळबाबें
मास-द्वय भरतां भक्षिण हें स्पष्ट इला कळबाबें २५७
त्या समजावुनि त्याची दयिता घेउनि गेली मागे
करिति राक्षसी जाच कूरा विष-कटु बदती रागे २५८

पंचशतीशमायण.

(५०९)

धिजरा त्यांसि दटावूनि म्हणे साधवी छळितां कां गे
 दुःस्वप्न दशास्य-क्षय-सूचक अनुभविला ती सांगे २५९
 उद्वर्धनार्थ कण्टुनि घेती वेणीचा आंगवळ
 स्वमतिसं म्हणें विपदुदधिपारा दढ होउनि लाग वळ २६०
 तों कवि गायं तथा घटजन्मा जो सुर- भीति-समुद्रा .
 मग अर्वा प्रभुची प्रणतांची जी सुरभी तिस मुद्रा २६१
 नमुनि कुशळ कळवी सुगळाचें सरव्य चाळि-वध सांगे
 तपुनि म्हणे चाल तुला नेतों माते श्रमसी कां गे २६२
 स्मित करुनि श्री वदली वत्सा त्यां न मला पळवावें
 मळवावें न यश वधुनि रिपुला तेज जगां कळवावें २६३
 मारुनि म्हणे असेंचि घडेल प्रभुचे अक्षय तूण
 जातों प्रभुतें घेउनि येतों चावी कांहीं रवूण २६४
 काक-कथा कथि वूडामणि दे माराया संदेशा
 मज कीर्तिस संरक्षा ऐशा सांगे श्री संदेशा २६५
 आज्ञा आशी घेउनि हर्षे मारुनि उपवन मांडी
 झोडी वनपाळातें उग्रें राक्षस- कटकें तोडी २६६
 लीलेतें मारी रण-दशा शत्रु-कुमारा अक्षा
 भस्म करी घनरव-भट-लक्षा जेविं दवदहन कक्षा २६७
 घननाद ब्रम्हास्त्रासि बळें सांपडतां त्या वांधी
 ने तात-सभेसि महाकपि न भ्रमविक्र अरिची कां धी २६८
 दशकंड पुसे कोणाचा तूं ऐसा मन नयातें
 लंघुनि वधिता झालासि रणीं कैसा मननयातें २६९
 कपि सांगे श्रीराम-प्रभुचा दूत सती शाधाया
 आलों रण तब दर्शनि व्हाया हित तुजला बोधाया २७०

१ गळकांसार्थ. २ वेणीच्या अंगांची गाठ घट्ट्याची म्हणून गंगाबनइत्यादि
 कांचाजोदोरलावितान तो. ३ विपद-उदधि-पार-विपत्तिरूपसमुद्राच्या पारास-
 ४ माने. ५ निरोपा. ६ कामधेनु. ७ गजना.

साध्वी जनक-सुता प्रभु-दयिता नोहे कोंडायाची
 साम त्यजि कलि-रुचि जड कीं कण टाकुनि कोंडा याची २७०
 वांच शरण चाल प्रभुला दे प्रभु-दार उपायनसे
 यावांचुनि वांचाया दुसरा तुज सार उपाय नसे २७१
 रोधावें ब्रम्ह-कुलोत्पन्नं त्वां काय अशा स्त्रीतें
 शास्त्री असेनि करिसि न करिती जें कर्म अशास्त्री तें २७२
 नकटी होय बहिण अन्यायें मेला भावु खरचि तो
 सर्व स्वप्राणांतें काळ-यस्त व्यर्थ खरचितो २७३
 नटिकति खळ हृदय-बिळीं उजळी बोध दिवें कपि कवि तो
 घन सुक्षेत्रीं शाळि तसाचि प्राज्ञ विवेक पिकवितो २७४
 खळ खचळें कपि-कदन कराया कवळी करवाळातें
 त्या नदनुजनि बिभीषण यत्नें वारी अरवौळातें २७५
 बेष्टविलें वायुज-पुच्छ खळें बहु तैलार्द्र-पटानीं
 पेटविलें चालविला नगरी फिरवायासि भटानीं २७६
 तें ऐकुनि देवी दहनातें प्रार्थी तो केशातें
 त्याच्या नस्पर्वीं सुरववि सरव्या त्याही लोकेशातें २७७
 कपि वधि भुज-पाश-धरा सर्वा त्या पाशा हिसकून
 स्वामि-यशोर्थ दशमुखान मथी तन्नाशाहि सकून २७८
 साधु-बिभीषण-गृह संरक्षी लंकेची करि होळी
 घोळी बहु कटकें हरि अरि तो हाय म्हणे कर चौळी २७९
 सन्मणि-कनक-प्रासादांचे काळ धडकले वर ते
 खचरांचेंहि न राहों देती ज्वाळ धड कळेवर ते २८०
 त्या लंकेच्या सेवुनि पावे सुरव वासव धूमातें
 म्हणे न दे निबवायास असा सुरववास बधू मातें २८१

पंचशतीरामायण- (५११)

ब्रम्हांड भरिति बहु रक्षन्धी शोकार्त्त स्वर पुरतें
 जेव्हां करी प्रदीप्त शिखावान् तो कार्तस्वरपुर तें २८३
 विद्मवि समुद्गीं उच्छ हा म्हणे- सीता-लय मानून
 तीस पुन्हा पाहुनि सुकवि निषे तो नगमे भानून २८४
 अंगद-जांबव दादि- कपीतें कुशळ वृत्त आयकवी
 नायक-वीरानंद अनुळ जो त्या वर्णिल काय कवी २८५
 सुगळ-प्रिय-मधुवन लढुनि बळें तदधिप दधिमुख मथिला
 तेणें तो अपराध कोधें कपि-पति-पतिला कथिला २८६
 समजे केलें कार्य मोडिली तरिच मदाज्ञा त्यांहीं
 न जयोत्कर्षाविणें लंघिली धरुनि मदा ज्ञात्यांहीं २८७
 प्रभुला कार्य-सिद्धि कळवी त्या सांखी मधुवन-पाळा
 सांगे जा म्हण त्यांसि न लाबा मज भेटाया कौळा २८८
 दधिमुख सोडुनि परिभव-खेद प्रेरी हरि-चक्रातें
 ते अतिहर्षे नमिति प्रभुतें अमर जसे शक्रातें २८९
 श्रीराम पुसे त्यांसि सरवेहो भटमणिहो बोला हो
 मद्दयिताभुभवृत्त अमृत या श्रवणयुगा लोला हो २९०
 मारुनि चूडामणि दे सांगे जें वदली आर्या तें
 ताततसा आलिंगी प्रेमें प्रभु त्या कृत-कार्यातें २९१
 प्रभु बोले अभिवेक न बहु बा केला मणि-कनकांहीं
 तुज आलिंगन सर्वस्व दिलें समुचित अणिक न कांहीं २९२
 या एका उपकारासि दिले म्या तुज सर्व प्राण
 यावरि करिसिल जे त्यांचा मीं बंधुसह ऋणी जाण २९३
 पर-पुर केलें भस्म लंघिला मकरालय शतगावें
 हें चिरें म्हणावया गात्यां हा न कराल यश नगावें २९४

इत्यादि बहु स्तवुनि प्रभुनें शुद्ध-यशें साजविला	
साजविला उत्साह मनीं तो परि सन्मणि लाजविला	२९५
वर्णुनि लंका-रचना सेना कथुनि खळ दुरभिमाना	
तो कवि म्हणे प्रभुजि चापलता हे सत्य सुरभि माना	२९६
तव शर पवन जलद तो कीं हा पावक तो कापूस	
बापा चापा सांडुनि न मला बानर- तोका पूस	२९७
प्रभु सुगळामि म्हणे चाल सरख्या विजयश्री तुज वरिती	
यत्सा सौमित्रे जी कीर्ति प्रीतिमती तुजवरि ती	२९८
विजयसुहूर्ती सुगळानुमतें घेउनि भाउ निघाला	
खळ-दशकंठावरि घालाया कोपें जाउनि घाला	२९९
वायु-वाळि-सुत राम-लक्ष्मणा उडति नभीं वाहून	
पाहूनि द्विजवर आशी दे तदुत्कर्ष साहून	३००
अगणित कपि-बळ घेउनि गर्जत सुगळ सागरा गेला	
उत्तर जलधि गमे त्यावरि तें स्मरुनि आंग रागेला	३०१
तें चार कथिति दशमुख पुत्र भ्राते मंत्री बाहे	
मत्त मतें रण-पण करि नाश स्पष्ट बिभीषण पाहे	३०२
सीता रामा दे अग्नि बळें लाविसि कां गेहातें	
अहित गमे पुत्रांसह मूढा जें हित सांगे हा तें	३०३
हितशत्रु असें समजुनि खळ त्या परमहिता अपमानी	
प्रभुच्या तेजाहूनि आपलें तो जड बहु तप मानी	३०४
वदला नर कपि भय दारवविसी भ्याउन हा फटकाळा	
गट काळा-फेका करिता मी व्याळ महाफट कोळा	३०५
होतां धिक्कार सभेंत निघे घेउनि मंत्री चवघे	
सुज्ञ बिभीषण पाहे मोहें काळें गिळिले अवघे	३०६

पंचशतीरामायणः (११३)

त्यजि राज्याते द्वाव-परिवृता . जेधिं गज अरण्याते
 शरणागत तो बहुमत झाला त्या विश्वशरण्याते ३१०
 प्रभु अनुजाते सांगुनि करवी अभिषेक पद-नताते
 देववि राज्य जसें ननयाते द्यावें स्व-सदन ताते ३१०
 नाथ अहोरात्रय विनवी परि न घणमणी सिंधू
 शर चापगुणीं जोडुनि वृणे हा या शोषू विंधु ३११
 तापे सागर कोपें भेटे अभय प्रभुला मागे
 शरणागता नया प्रभु रक्षी हृदयीं करुणा जागे ३१०
 सेतु नळ करिल नी धरिनि शिरीं सद्यश वा पसरेल
 सागर विनवि असें गातां हें सर्वहि पाप सरेल ३११
 गांचा दिवसांत दहा गांवें लांब रुंद शतगावें
 सेतु समुद्रीं प्रभु करवी हें यश सुरबहुमत गावें ३१२
 कृत्रिम धनु शिर दावुनि वधिला तब पति हें खळ सांगे
 हो मदयिता मर्त्यबळानें होतीस उडत कां गे ३१३
 मद्धळपति प्रहस्त करि असा सुविजय उत्तरे-गेधीं
 लक्ष्मण सुगळ पळाले नरडें बहु हित मत्कृत-बोधीं ३१४
 ऐसें छळितां सचिवांनीं तो खळ नेला बाहून
 सरमा बोधी श्रीते माया लोपे क्षण राहून ३१५
 संपूर्ण अहोरात्र-त्रय तें उतराया बळ लागे
 सरमाहि कथी श्रीस अरि सचिव-बोधासि न बळला गे ३१६
 चढुनि सुवेळीं लंकादुर्ग प्रभुवर देखन राहे
 बैसुनि तत्प्राकारशिरःशृंगीं खळहि कपि-कटक पाहे ३१७
 दूरुनि पाहुनि सुगळ गमजला छत्रे कीं खळ आहे
 सर्षी गरुड तमा उडुनि गडे दुष्टीं श्रीस नसाहे ३१८

उडंबुनि मुकुट नियुद्ध करि तथा बहु धिक्कारुनि ताडी
 पाडी त्या प्राकारखालें नख-दंतांहीं फाडी ३१९
 ये फिरुनि सूवेळ्याचीं त्यातें राम म्हणे बापा हें
 साहस न बरें तुझिया क्षेमें क्षेम जना या पाहें ३२०
 लंकेला जेव्हां सैन्यें तो कपिवर वेढी गमला
 कौट म्हणें ती नदिसति बरवे तरि बरवे ढींग सला ३२१
 पाठविला सामार्थ प्रभुनें अंगद भेटे अरितें
 प्रभुची आज्ञा कथि अबतंस त्रिभुवन जीतें करितें ३२२
 दशकंठा देवर्षि पीडिले त्यां बहु अन्याय-घातें
 बहुभाग्येंहि न तुज कुजना जें स्वर्गें अन्या यश तें ३२३
 कामी कोपी लोभी प्राणी तो सेवुनि विषय मरे
 यांसन नसती जरि गमती हे उद्य दहन विष यम रे ३२४
 माजें हरिलें स्त्रीरत्न मला वंदुनि दे मत्ता तें
 कथिलें शरणागत-रक्षण हें स्वप्न मज मत्तातें ३२५
 प्राणादि तत्सर्वस्व रणीं व्यर्थ न स्वरचो राहो
 अथवा हो जात्यश्व-सुधैर्य त्यजुनि न स्वर चोरा हो ३२६
 प्रभुची आज्ञा कथि मारुनिचा अंगद-वर वीर गडी
 त्या प्रकटुनि शक्तिहि अरिचा तो अंगद बरवी रगडी ३२७
 दशकंठ म्हणे कोण प्रभुला कथिता पथ वानर तूं
 आम्हीं रतूं नीति-धर्म-पथीं स्वरसें अथवा न रतूं ३२८
 तातसरवा निंदिसि मज मूढा तातघातका गासी
 त्यजुनि यशा-हंसासि अपयशा देसि हात कागासी ३२९
 मातें जा त्यातें भजसी कां भाजन धिक्कारा हो
 जडा न करिसी प्रतीकार कां म्हणसी हिक्का राहो ३३०

पंचशतीरामायणः (९१५)

तातसरवा मज भज मी धर्मे तात तुज पद-नतातें
 देतां त्या म्याही घालावें रवाले न बदल तातें ३३१
 तारेय म्हणे काळाऽजगर यासितसे कीं अंधा
 संधा काय तुझी तूं नेणसि नय-धर्माच्या गंधा ३३२
 श्रीराम-प्रभुच्या बहु गार्ता मुनि कविवर कृत्यातें
 मूढतमा तुज काय दावुकें विषय-नरक-भृत्या तें ३३३
 देतां देवी पद नमुनि असें कीं मत्ता बद नाहीं
 साधु म्हणुनि घेसिले तूं देतां साधूंच्या बदनाहीं ३३४
 लंके नाथ बिभीषण केला तुझप्रभुनें बरवा
 भरवायास यशोवृत्त नधरीं या पापाची परवा ३३५
 कोपे दुष्ट धराया सांगे धरिति भुज इय चवघे
 अवघेहि उडुनि झाडुनि मारी प्रसादहि परिभव घे ३३६
 प्रभुला बंदुनि अंगद अग्निचें दुर्मत सांगे सारे
 आज्ञा प्रभुनें करितां कांणे क्षोणी कपि-बळ-भारे ३३७
 अगणित कपिबळ सहसा लंका-आकारावर वेधे
 वाटे त्यागुडगरीचे तें नाकागव रवे घे ३३८
 मारिति राक्षस कपिनीं वधितां हाका यम हा मारी
 कपिरूप धरुनि म्हणवील असी हा काय माहामारी ३३९
 चतुरंग कटक आपुनि मारी दशमुख तो बुड करी
 केबळ मदांध होउनि जेसा मिंहासी कुड करी ३४०
 कपि राक्षस बहु मेलें नटले बहु कबंध रणरंगीं
 अंगीं क्षतशत गणिति मुखजसें कामुकजन रतिसंगीं ३४१
 वरिला सिंधु तटितरस्थानीं नटिकुनि रक्त-नदीनीं
 कीं लोकीं प्रायशः स्त्रियांचें मानस सकल न दीनीं

१ अंगद. २ प्रतिज्ञा. ३ बळ. ४ नाक-आराव-स्वर्गशिंदज्या.
 • (सैन्याचें विशेषण) ५. हति.

सेनापति प्रहस्त निवटिला रावण केला भक्त
 प्रथम रणीं झालें चिंतेंत क्षणदाचर-बळ मग ३४३
 मग त्या घननादें केले ते दाशरथी बद्ध रणीं
 नर किति म्हणे मजपुढें क्षम मीं जो वज्जी तद्धरणीं ३४४
 रवचरी नेती श्रीस पुष्पकीं पति-वचनें वाहून
 हाय म्हणे कपि पाशबद्ध ते पति देवर पोहून ३४५
 अति-मूर्च्छा-व्याकुळ मानुनि ते मृत शोकीं श्री पडली
 रडली तेव्हां विजटा चिंता हरि हृदयीं जी जडली ३४६
 नेली पुन्हा अशोकवनीं श्री आला पक्षीरा तदा
 तत्प्रासें तें अहि-कुळ पळतां मागे लक्ष्मी दातदा ३४७
 पक्षि-वर-कर-स्पर्श झालें प्रणहि फणीसे नाहीं
 केलें जयजयकार पहातां स्वस्थ धणी सेनाहीं ३४८
 पुनरपि राक्षस कदन करिति ते सुगळ दाशरथि भारी
 मारी घटकर्ण रणीं सारी सेना मागे सारी ३४९
 मूर्च्छित करुनि सुकंटासि धरी विजयी होउनि परते
 पर-तेजस्वी तत्प्राण हरी हा हा बदले पर ते ३५०
 सुरडे कुंभकर्ण तो कोधें प्लवगभट गिळी सगळे
 तन्नादें रवचलीं नगशिरवरें मग कपि-बळ कां नगळे ३५१
 रवडुनि भुज चरण शिर प्रभुनें रणरंणीं लोळविला
 बोळविला परलोका दशमुख तच्छोकें पोळविला ३५२
 देउनि धैर्य पित्यातें मेघ-ध्वान महा-मायावी
 प्रभुसह सर्व खिळी कीं विजय-श्री निज-धामा यावी ३५३
 मारुनि दशमुख-बंधु निराळे करुनि केशमें गिळिले
 वर्षुनि खरतर शर गगनस्थें गुप्तें सर्वहि खिळिले ३५४

पंचशतीरामायण. (५१७)

जांबवदुक्तं मारुति गेला श्रीकैलासा जवळ
 आणी ओषधिशृंग गमे तें तत्पाणिस्थितकवळ ३५५
 त्या दिव्यौषधि-गंधवहानें उठले विशाल्य सर्व
 पावुभि शिरयर पुन्हां ये नधरी अद्भुत कर्म गर्व ३५६
 त्यावरि करिती श्रीदाशरथी राक्षस-बळ-कदनातें
 आठवळें विधि नंदिकेश जें बदले दशबदना तें ३५७
 माया-सीता आणी दावी घननाद रणीं पापी
 दापी सर्वोप्ति निवें रवडें प्रभु समक्ष शिर कापी ३५८
 मोहुनि रडवी सुगळ-मरुत्कृत-लक्ष्मणसह निर्माया
 जाय रणीं-अमरत्वप्रद रथ होम करुनि निर्माया ३५९
 कळवि बिभीषण कपट सलक्ष्मण वीघ्र विघ्न करि होमीं
 जो घननाद क्षोभोनि म्हणे यधिन तुम्हां अरिहो मी ३६०
 दारुण रण रावणि करि परि नो प्रभुच्या अनुजें यधिला
 शक्र म्हणे उद्धरिला कांटा माझ्या हृदयामधिला ३६१
 सुत-शोकाकुळ रावण गेला सीतेला मारया
 सखिव सुपार्श्व म्हणे नवधावी स्त्री बरवी बा गया ३६२
 मग चतुरंग कटक बहु-कोटि प्रेमी प्रभुवरि अरितो
 त्यातें प्रभु करि भस्म वृणतें जेविं दवानळ करितो ३६३
 राक्षस-दार-विलाप-लक्ष जें तथा परिसवेना तें
 समरार्थ निघे सुनि म्हणति भला जयापरिस वेनातें ३६४
 निश्चय करि नर-कपि मारवे कीं आयणचि मरावें
 तद्देव म्हणे जें वीरदिलें चिंतित तेंचि करावें ३६५
 उत्पातांतें नगणी गांठि तो प्रभुसीं अरि घाली
 त्याच्या तेजें भीति प्रभुच्या मात्र मनीं न रिघाली ३६६

रावण होय प्रभु-बंधूरीं उग्र शक्ति शिरकविता
 ती त्याचें कांपवि जसि सुनिची रसिकाचें शिर कविता ३६७
 तेज्वाहि उठवि मारुति आणुनि ओंघधि-गिरि-शिरवरातें
 वर्णुनि सांगे सर्वकवींस प्रभु कीं यश विस्वरा तें ३६८
 दशमुख रथीं क्षितिवरि प्रभु तें वाकास पहावेना
 स्वरथ पावधी तो कीं अरिचा उत्कर्ष सहावेना ३६९
 मातालि सारधि बंदी प्रार्थी प्रभु शक्र-रथीं चढला
 पढला गुरुपाशीं तें प्रकरी शत्रु-कोपें कढला ३७०
 प्रभुहि न आटे अरिहि न आटे शस्त्रांहीं नभ दाटे
 वाटे तुर्जय दशमुख-समरीं सुर-हृदय भयें फाटे ३७१
 सप्त अहोरात्र महायुद्ध कुड दंड करि तो
 परितोष नहोय सुरर्षीतें वाटे प्रभु-यश हरितो ३७२
 अरिचें शिर एकैक दहादां खंडी प्रभु शत पाडी
 फुटलीं जेविं न तुटलीं उटलीं दशहि न मग विभु ताडी ३७३
 प्रभु भिज-शस्त्राऽऽर्चांची शक्ति सांणा ऐसें मानी
 वचके नच केली वाटे त्या शत्रु-शरांची हानी ३७४
 प्रकटे घटज प्रभुला सांगे रवि-हृदय-महामनुतें
 धनुतें इषुतें विजयश्री दे भेट धनुनियां हनुतें ३७५
 रवि-दत्त-वरें ब्रह्मास्त्रधरें उर तीक्ष्ण शरें भेदी
 दे दीर्घस्त्रोप तया प्रभु कीं झाला चिर तो खेदी ३७६
 रावण-तनु-भूवरि कुसुमाची वृष्टि प्रभुवरि पडली
 झडली चिंता कार्यसिद्धि जी बहु अवघड ती घडली ३७७
 देवानों दुंदुभि वाजविले मेघध्वनि लाजविले
 आशात लुनिनीं गाजविले लोक यशें साजविले ३७८

पंचशतीरामायण. (५१९)

अयज भार्या समजावी तो साधु बिभीषण यलें
 वाक्य मनीष्येयथातव हें ऐकवितां रघुरलें ३७९
 जें उत्तरकार्य आयाचें करि साधु यथाविधितें
 श्रुतिसी मान्या होय प्रभुची सत्कीर्तिकथा विधितें ३८०
 श्रीरामें बंधु-करें विधिनें करवुनि अभिषेकं महें
 शरणागत सुपदीं बैसविला सद्यश नुरधि श्रम हें ३८१
 यावच्चंद्रैदिवकर धरणी स्वकथा तावडाज्य
 दिधलें बिभीषणासि प्रभुनें स्वच्छ सुख यश प्राज्य ३८२
 मग मारुति पादविला प्रभुनें श्रीम विजय सांगाथा
 ती तृप्तिता आळस सुरसिक तो भक्त करिल कां गाथा ३८३
 श्री बोलें बसातुज यावें गरि योग्य नसे कांहीं
 अमृत घनाचा सत्कार घडे कोणाहि न मेकांहीं ३८४
 मारुति म्हणे राक्षसी होत्या म्हणवित तुज वरदे हीं
 यांचा वध परम प्रिय माते मज दासा वर दे हा ३८५
 देवी म्हणे नमराव्या वा बळहीना या दासी
 कोसार सुके उग्रत नसे मग दीना यादासी ३८६
 मारुति वणीं श्रीसीतेंच्या पुण्याचारा शीला
 वारंवार नमस्कारी त्या पुण्याच्या राशीला ३८७
 प्रभुसि निरोप पुढे श्री सांगे श्रीचरण पहायाचा
 सुचिर मनोरथ आहे त्यांच्या छायेत रहायाचा ३८८
 मारुति देउनि कळवि प्रभुनें कळवी लंकेगाला
 ज्याच्या कीर्तिसि चिंतामणिची बहुतच शंके शाला ३८९
 न्हाणवुनि अळंकारवुनि नतें देउनि शुचि-शिबिकेला
 श्री भेटविली प्रभुला जेणें स्वयंशोरुचि शिबि केला ९०

१ मम-अपि-एकः यथा-नर-माझाहि हा जसातुझा. २ यावत्-चंद्र-दि-
 वाकर जो चंद्र स्वये. ३ नरव-राज्य-नोगज्य. ४ हाय. ५ मरोवर.

प्रभु तीस म्हणे समरीं तपलों निंदा-परिहारा नी
 स्वीकार तुझा अबशास्कर या होइल परि हा रानी ३९१
 स्वीरत्न म्हणुनि यत्नें आला घेउनि तुज अरि कांभी
 राहों देइल निझालु बरी सुरबशय्या न रिफामी ३९२
 याया स्व-शुचित्व-प्रत्यय ती करि दिव्य अनादि सती
 झाली कनकमूर्तिसी ज्वलनीं देवादिजना दिसती ३९३
 सुर-मुनि-गीता सीता दहनें प्रभुच्या अंकावरि ती
 बसविलि घनीं अकंषा शंषा असि किति शंका वरिती ३९४
 शतमख-सरव दशरथ नृप भेटे तात असें शिव कळवी
 पळवी श्रम पितृसुत-संगमतो पतिमतिमतिनें वळवी ३९५
 आळिंगी पुत्रांस सुनेस प्रेमें हुंगी शिर ती
 भेटि सुक्ति कीं नृप-मति जैसी क्षोडीं सुंगी शिरती ३९६
 सीतेचें व्रत वर्णुनि म्हणे क्षिति बहुतचि रंजीव
 म्हणति प्रजा न तेजें करितां अरि न हुत चिरंजीव ३९७
 शक म्हणे वर माग प्रभुही मृत उठिव असें मागे
 अमृत-वृष्टिनें उठवी बळ ते वाटे निजले जागे ३९८
 प्रभुला लंका-नाथ कराया पूजन सेवा विनवी
 नयनाहीं शो भवुनि मूर्तिची शोभा सेवावि नवी ३९९
 प्रभु सांगे सबळा सुगळाचें प्रेमें पूजन बा जें
 माजें भेटिव भरत शीघ्र मी त्याच्या विरहें भाजें ४००
 त्वां जोडुनि दिधली विजयश्री भेटविली हे धूजा
 तिसरी सत्कीर्तिहि केली बा रघुवंशाची पूजा ४०१
 भक्त बिभीषण आज्ञा प्रभुची प्रेमें माथां बाहे
 सबळा सुधीवातें पूजी परमसुरवातें लाहे ४०२

पंचशतीरामायण. (५२१)

प्रभुला पुष्पक- विमान दे जें रंजवि नाका मग तें
 कां त्या लोकेस-स्तुत-चरणा रंजविना कामगते ४०३
 प्रभु-संकल्पें पुष्पक गगनीं शिरला खगवरसा जो
 कां न गगनमणिमा तेजस्वी तो कामग-वर साजो ४०४.
 अत्यद्भुत रणभूमि श्रीते दारुवुनि श्रीरामें
 नामें स्व-पर-भटांचीं कथिलीं वर्णुनि कर्म धामें ४०५
 श्रीम प्रभुतें सेतु दाविला जो संद दहागावें
 शंभर गांवें लाव जगें ज्या पावोनि महा गावें ४०६
 कथिलें नळ या झाला लासा विजय-घनाच्या रचिता
 या यमदंडावोचुनि यरिता तो न अनाचार चिता ४०७
 देवी म्हणे एसरला वाटे क्षुधित महाभुजग मला
 खळ-संहर्ता मन्मातेचा उग्र महाभुज गमला ४०८
 प्रभुच्या विजय-श्रीलाभाचा हेतु सेतु देवीतें
 बहुमत झाला तद्दर्शन जें अमृत नमें सेवी तें ४०९
 गम म्हणे सुंदरि डकडे हें सिंधु^१उत्तरतीर पहा
 या स्थानीं मज भाग्यें भेटे मूर्त विजय वीरप हा ४१०
 झालों स्थिर जो हांतां जैसा चंचल पाग वारा
 भेटवि मज याच्याचि युक्तिचा अंचल पागवारा ४११
 मग ऋष्यमृक दावुनि सांगे मजले मदसु गळाया
 तों मारुति मज भेटवि येथें सु-यशःपद-सुगळा या ४१२
 रडविति मज दारुविले सुगळे दयिते जे तब नग ते
 वदलों मजविण वांचमिल कमी जानकि खळ-भवन-गते ४१३
 तुज चिंतित या प्रसवण-नगीं हांतां सी घनकाळीं
 दिग्वदनें भिचविति बहु भाझे तब धिरहीं मन काळीं ४१४

(५२२)

मोरोपंत-

ती किष्किं धा सुदति पहावी तीतें पहिला वाळी
आतां माझा हा सुगळ सरवा धर्मे न्यायें पाळी ४१५
स्व-विमानीं आणविली प्रेमें प्रभु-दयितेनें तारा
दारा कपि-यूथ-पतींच्याही सुगुणा रम्याकारां ४१६
पंपा सरसी दावी प्रभुजें आपण विरह-व्यथितें
तत्तीरीं अनुभविलें होतें श्रीस सविस्तर कथि तें ४१७
आश्रम दावी सांगे केला शबरीनें स्वादर तो
कीं निज-भजनीं घेउनि विश्व-प्रेम-सुधा-स्वाद रतो ४१८
प्रभु-उग्र-कबंध-कथा-कथनें श्रीतें आधीं भिववी
मग तन्मनोक्ष तदुक्त-सुकंठ-प्राप्ति-वर्णनें निववी ४१९
पाहुनि नमुनि म्हणे प्रभु देसी सद्गति गोदावरि ती
जीतें श्रवणं करुनि संसारी परमा मोदा वरिती ४२०
सीता नमुनि म्हणे भक्त तुझा मोदा वरि परमेला
तुज भजत्ये त्या पुण्ये माते गोदावरि पर मेला ४२१
गोदेतें प्रेमें दाशरथी ते तोकांपरि पुसती
म्हणती लवभक्ता संसारीं देतो कांप रिपु सती ४२२
सीता पंचवटी दल-शाला सुरडुनि बहुदा पाहे
शून्य निरखितां वट अश्रु तिच्या नयनांतुनि बहु वाहे ४२३
सुगळ म्हणे सति केला तृप्त स्वपितृसम निवापानें
हें यश म्हणतें सुश्रोत्यांतें सकळ मम निवापानें ४२४
श्रीराम म्हणे या ताताचा त्या ताताचा समजो
तो शतदा स्मरतो स्नेह मला तुज सत्य सरव्या समजो ४२५
जाणे त्या गृध्रेंदीं प्रभुचा प्रेमा वाढ विमान
तन्ययोधा उजवें चाली जातां वाढवि मान ४२६

पंचशतीरामायण. (५२३)

घटजादि-महर्षिचै जे ते आश्रम दावुनि नमवी
 रामवी विरह-श्रम-सुकथांहीं सीतेचें मन रामवी ४२७
 अज्याश्रम वंदुनि सीतेला प्रभु सांगे नमन करी
 हें यश गाती साधु पडाया गर्वाच्या न मन करीं ४२८
 प्रभु कथि म्हणे श्रिता जो मोहा मित्र कूट न गजा ये
 भक्षू हरि अहिस नकुळ तो हा चित्रकूट नग जाये ४२९
 या श्री-गंगा-यमुना यांचा विश्व-स्तुत संगम हा
 भंगे महापापांचा करि दे यन्मारुत भंगे महा ४३०
 ती श्रीमती अयोध्या दिसती सीते नमुनि पहावी
 मत्-पूर्वज-दयिता सुर-गीता तीस सुदृष्टि बहावी ४३१
 सुगळ बिभीषण कपि-यूथप ते देखति नभीं उडूनीं
 द्विज-राज-पुरी अवलंकावी सादर जेविं उडूनीं ४३२
 राहे प्रभु प्रयागीं प्रेमें नमुनि भरद्वाजातें
 मांगुनि वृत्त प्रमुदित करित्या जेविं पित्या आज्यातें ४३३
 तेथें भरत गुहहि निजभक्त श्रीरामें आवविला
 आलों तेसें कळवायाला पवन-तनुज पाठविला ४३४
 कपि शृंगिवेर-पाळ-गुहातें भेटे मग भरतातें
 तो सुरव पावे जें प्राणातीं अनृत-सर्गें भरता तें ४३५
 प्रभु वनवास-व्रत प्रयागीं सांग संपवी कपितें
 नमुनि निघे गुह-भरत-लोचनें वृम कराया तृषितें ४३६
 गुह चातकसा पुष्पक घनसा भेटि प्रभुची वृष्टि
 सृष्टि सुरवाजें दाटे दाटे बलम्वि तो प्रभु रृष्टि ४३७
 भारी प्रभु-पद-दर्शन-नमन-प्रेमाचा भर भरतें
 गणिलें मंदगति विमान मनीं जरि पांवे भरभर तें ४३८

१ नाश. २ तरंग. ३ चंद्रनगरी. ४ नक्षत्रांनीं. ५ एकवळ व्याळे
 लीगाव्य. + झाती.

प्रेमळ गुरु जननी जन सचिव द्विज पौर सरखे दास
 भरत अधिक विरहीं बहु पावे शिशु ओरस खेदास ४३०
 कविस गमे करि लोक-वृंद ते चातक-कुळ आ . सारें
 प्रभुघन वृत्त करी निववी जें दर्शन त्या आसारें ४४०
 पुष्पक महिवरि उतरे भेटे प्रभु सानुज भरतातें
 प्रथम पादुकांसह उतरुनि घे जो दिधला भर तातें ४४१
 नमुनि वसिष्ठप्रमुख गुरुजन प्रभुनें बहु हर्षविला
 आलिंगुनि आत्मशिरीं प्राज्य प्रेमजळें वर्षविला ४४२
 बंदुनि माता तात सचिवही पौर वृद्ध गौरवि तो
 भेटुनि पाहुनि सर्वजन असें प्रभु यश शशि-गौर विनो ४४३
 सुगळ विभीषण हे भेटविले शत्रुघ्ना भरतातें
 ते त्या बहुमानिति ज्या नरुचे दिधला भू- भर तातें ४४४
 पुष्प-वृष्टि देवांहीं केली राजविलीं बहु वाघें
 आघें विधिच्या जग हर्षविलें वेदांत-प्रतिपाघें ४४५
 नंदिग्रामीं उकलवुनि जटा अनुज सचिव न्हाणविले
 जाणविले प्राण बहिश्चरसे सुगळादिहि आणविले ४४६
 स्नानें करवुनि धरवुनि भूषा-पूषान्वयवररत्नें
 मज्जन करुनि भूषणें वरिलीं तातें दिधलीं प्रेतें ४४७
 कौसल्येनें जैसी सीता तसि गौरविली तारा
 थारा केत्या द्यूधप-दारा स्वंबर-भूषण-भारा ४४८
 प्रभुसि सहाय मिळविले होते देवांपरि समरा जे
 ते तेजस्वी सुंदर दिसले न प्रभु-हरिसम राजे ४४९
 करिवरि हरिसे गमले कपि जे बसणार नगावरि ते
 सौम्य न होतां चासें होते तरि काय न गांव रिते ४५०

पंचशतीरामायण. (५२५)

प्रभुचा प्रवेश साकेतीं जो तो प्राणाचा देहीं
 पौर-गृहींच न केवळ सुख तें विधि-च्याहि भरे गेहीं ४५१
 सुगळा. बिभीषणाला देती रति बरवि प्रासाद
 सुखसिद्धि पुरीं स्वर्गीं जसि दे गति वरविप्रा साद ४५२
 भरताज्ञेनें कपिवर सुगळें पाठविले जे तूर्ण •
 ते कनक-कलश घेउनि आले चतुरंबुधि-जळ-पूर्ण ५३
 पंच-शत-नदी-सतीर्थ-जळें कनक-घट भरुनि भरता
 कपिनीं निवेदिले अभिषेका अंगीकारुनि नरता ४५४
 त्रिजगदभ्युदय करसुमुहूर्ती विश्व-हित-पर महर्षी
 वसिष्ठादि करिति श्रीरामीं अभिषेक परम हर्षी ४५५
 साकेतीं दिव्य-कुसुम-वृष्टि त्रिदशवरांनीं केली
 दिव्यें वाद्यें नृत्यें गाणें बहु वाढे श्री-केली ४५६
 सिंहासनीं निरखिला ज्यांही श्रीराम श्रीयुक्त
 मुक्त प्राणी ते झाले हें तत्वज्ञाचें उक्त ४५७
 शक्र अनर्घ्य किरीट सनुक्ता-हार पाठवी त्यानें
 स्वीकारी प्रभु निज पद देता सहज आठवीत्या तें ४५८
 तो देतां हार प्रभुनें श्री त्यातें हस्तीं वाहें
 मारुतिकडे मायसी प्रेमें स्वामी देखत पाहें ४५९
 श्रीराम म्हणे द्यावा वाढे ज्यासि तया दे हातें
 तेणें मारुतिच्या शांभवि ती मूर्त दया देहातें ४६०
 हार न तो त्या दासासि मिळे मूर्त प्रसाद धवळ
 जवळ प्रेमें बाहूनि दिला कीं मातेनें कवळ ४६१
 सुगळ बिभीषण यांसि मिळाली पूजा जी विनैता तें

१ त्रिजगत्-अभ्युदय-कर-सु-मुहूर्त-त्रैलोक्याची वृद्धी करणा
 र्या उत्तम मुहूर्ती. २ लक्ष्मीची कीडा. ३ विस्तार पावलेली.

तेविं प्रेम अपत्यार्थं जसें धरिजे जीवित तातें ४६२
 तात तसा जनक श्रीरामें केला प्रमुदित रमला
 न समाधिसुरवांत म्हणे मगुण श्रेष्ठ नको इतर मला ४६३
 आधि-व्याधि-जरा-दारिद्र्य-व्यसन-पंचता-क्लेश
 लेश प्रभुच्या राज्यांत नसें संपन्न सुखी देश ४६४
 व्याळ व्याघ्र चोर दुर्भिक्ष प्रभुच्या राज्यांत नसें
 जन सेविति शिशुसेवि प्रेमें प्रभुचे सुगुण स्तनसे ४६५
 घटज कथि पुलस्त्य-सुत विश्रवा तत्कत दशमुखनामा
 तदनुज घटकर्ण विभीषण हे कैकस्यात्मज रामा ४६६
 दुश्चर तप दशवदन करी तो करुनि नव-शिरच्छेद
 दे दर्शन-वर विधिस म्हणे हा नधरीं कांहीं खेद ४६७
 ब्रम्हा भेदे अयुताब्दांतीं दशम-शिराच्या होमीं
 म्हणे इष्ट वर माग पुरवितों काम महाबाहो मी ४६८
 नर वानर तुच्छ असें मानी देवाहित काम धरी
 मागे सर्वाऽवध्यत्व-वर दुहिणहि तें मान्य करी ४६९
 देवांनीं घटकर्ण सुलबिला यास्तव निद्रा मागे
 साधु विभीषण धर्मवर वरी विधिच्या पायां लागे ४७०
 अग्रज वैश्रवण तयाची घे वर-मत्त-बळें लंका
 पीडी जग मोडी मर्यादा निळही नधरी शंका ४७१
 हित कथितां बहु खबळे जेसा दंड-स्पर्श साप
 भंगुनि धनदा तत्पुष्पक घे तो दे दुष्टा शाप ४७२
 मर्कट-मुख अवलोकुनि आज्ञा मोडी हांसे पापी
 वानर बुडवितिल तुला ऐसें नंदिकेशाही शापी ४७३
 स्तंभित पुष्पक होतां उपडूं लागे श्री-कैलास
 प्रभु तद्गुज चिरडी स्वांगुष्ठें दडपुनि त्या शैलास

पंचशतीरामायण. (६२७)

दशशत वर्षे गाजधिरडतां दशकंठ समस्त वनें
 भक्त करी प्रभु जो सर्वत्र प्राज्य दय सम स्त वनें ४७५
 धर्षण करितां वेदवतीही मत्ता दे शापाला
 होय दवानळ चात्या करि तो सर्वा देशा पाला ४७६
 अनर्थें भंगी अनरण्या ज्या दिव्यहि विषय न मोही
 मत्कुलज राम वधिल तुज असें शापी मत्ता नोही ४७७
 किति राजे भंगातें वरिती किति सामातें करिती
 कार्तवीर्य अर्जुन गाळी हे दोषे तन्मद हरिनी ४७८
 यमलोकीं रावण युद्ध करी काळ धरी दंडातें
 मद्दर अवृत नसो या वचनें विधि वारी चंडातें ४७९
 जे प्रबळ असुरवर सामर्थ्य त्यासीं करितां युद्ध
 विधि सरव्य करा ऐसें सांगे करि शांत अति कुद्ध ४८०
 वरुण-सुतातें रावण भंगी समरीं कृत-यत्नातें
 दिग्विजय करुनि लंका पावे हरुनि स्त्री-रत्नातें ४८१
 धर्मे स्तुषा परंतु न चित्तीं कोही आणी पाप
 रंभेसि बळाकारें भोगी नळकूबर दे शाप ४८२
 स्वर्गी दशवदन त्रिदशासीं युद्ध करी बहु भारी
 त्या समरीं घननादें धरिला वृत्र-नमुचि-जंभारी ४८३
 सोडविला विधिनें तो रामा वाहे मागें झालें
 घटज म्हणे सद्यश्च तुज समरीं त्यासहि मारुनि आलें ४८४
 घोर अनुज दशवदन घोरतर घनरव घोरतम रणीं
 जेणें भासविले अमर जसे निजले घोरत मरणीं ४८५
 सानुज तूं विष्णुचि न गजाचें करिता विष्णुसम हिन
 विधिस शिवामहि झालासि न वा केवळ जिष्णुस महिन ४८६

पूजुनि सुगळ बिभीषण सबळ स्वस्थाना पाठविले
 तत्समर-श्रम उपकार बहु श्रीरामें आठविले ४८७
 प्राकृत-जन-निंदा-श्रवणें ती साध्वी अंतर्बली
 वाल्मीकीच्या आश्रमिं त्यजिली यश रक्षाया पत्नी ४८८
 प्रभुचें कुशल लव पुत्र हर्षवी सत्कृतजन्म तिघांस
 भरवी गुणामृताचे सर्वा जीवा सन्मति घांस ४८९
 यमुना-तट-वासि-द्विज-वृंदें परम उपद्रव कथिला
 शत्रुघ्नं लवणासुर समरीं प्रभुच्या तेजें मथिला ४९०
 कोदिवय गंधर्वहि भरतें नउठायासि निजविले
 ज्या मनाहीं गह्वजनांचे रीति त्यजुनि भिजविले ४९१
 प्रकृति-कथा किति धर्मन्यायें बहु निववि श्रानातें
 प्रभुचें तोका जेविं पित्याचें दे शिव विश्वा नातें ४९२
 प्रभु हयमेध करी त्यांत रची जांबूनद-कनकाची
 जनकाची कन्या देखति जे न म्हणति ते जनकाची ४९३
 श्रीराम-चरित त्या हयमेधीं गाती कुशल लव दोघे
 प्रभुहि म्हणे कर्णयुगा सर्व ज्ञाता कुशल वदो घे ४९४
 वाल्मीकि-छात्र स्वसुत असें निजसाख्यें कळलें
 वळलें प्रभुचें मन अपवादें जें वरि होतें मळलें ४९५
 आदिकवि श्रीवाल्मीकि म्हणे त्यजिली कां हे शुद्धा
 कैसें होतें साध्वी होती जरि या त्यागें कुद्धा ४९६
 राम म्हणे स्वामी हें जाणें त्यजिली अपवादानें
 करवा दिव्य पुन्हा इष्टाच्या सुरतरु लपवा दानें ४९७
 श्री वदली जें व्रत निवटविलें जरि माते महि म्या तें
 घे पोरीं गाउत जाणति जे गरिमा ते महिम्यातें ४९८

पंचशतीरामायण. (५२९)

ऐसें सांजलि सीता वदली तोंचि वसुमती चिरली
 चिर लीला गाया विश्वें ती तीमाजि सती शिरली ४९९
 कोपे प्रभु धरणीवरि तत्व स्मरण करुनि दे धाता
 ताता तूं विष्णु श्री सीता त्रैलोक्याची माता ५००
 अभिषेचुनि आठों पुत्रांतें दिधलीं राज्यें आव
 पाठ पुरविते सर्वांरींची ज्यां श्रुति-शास्त्रें पाठ ५०१
 द्विज-शिशु उठवी नुरवी कोठें वार्ता अन्यायाची
 धन्या याची रीति न कोणी याचक अन्यायाची ५०२
 सर्व प्रजा विमान-कोटिनीं संतानक-लोकातें
 शोकातें वारुनि ने सुखवी तात जसा तोकातें ५०३
 स्व-जन-त्राण कराया ठेवी भक्त सुचिरजीवि वर
 कीर्तिहि कळिस न दे देउनियां सौख्य रुचिरं जी विवर ५०४
 रामात्मजें मयूरें श्री-राम-पदामि हात जोडून
 रामायण पंचशती वाहिलि स प्रेम वचक सोडून ५०५

समाप्त.

एकश्लोकी रामायण.

रामापति दयानिधि प्रभु हरी पिता दशरथ-क्षमापति कृरी
 दशानन वधा नगकृति बरी यशास्तव धरी जगद्ग्य हरी १

समाप्त.

सीतारामायण.

आर्या-श्री जनक-सुता-सीता-प्रभृति सुरें भेटल्या स्वमा जावा
तत्संवाद वदावा सज्जन पावुनि मह स्व साजावा १

अनु० भरताची मांडवी स्त्री लक्ष्मणाचीहि ऊर्मिळा
श्रुतकीर्ति रिपुघ्नाची जगां यद्दीति दुर्मिळा २

आर्यापडुनि गळां गंहिवरल्या सीतेच्या कन्यका तशा गमल्या
श्रमल्या विरहें श्रीनें भेटुनि कुरवाळितां करें रामल्या ३

मा० म्हणति सुदिन माग्ये आजि हें प्राप्त झालें
अमृत परम-रुग्णा वांचवायासि आलें

सुभगिनि चवदा कीं कल्पसे अब्द गेले

स्व-संम सरिव निजेनें निष्ठुर स्वप्न केले ४

रं० वृत्त सर्व सति सांग आपलें सूक्तिनें निविच चित्त तापलें
दर्शनें पुरलि सर्व कामना या नसो श्रवण-काम कीं मना ५

आ० आलिंगुनि कुरवाळुनि हुंगुनि शिर पुसुनि लोचुनें पदरें
श्री सांगे निज वृत्त श्रवणी ज्याच्या उरो नयेचि देरें ६

स्व० भावोजी चित्रकूटी परतुनि नगर न्यावया शीघ्र आले

माझे डोळे तुम्हांतें निरखुनि बहु हे तेधवां वृत्त झाले

स्वामीच्या पादुकांतें वरुनि परतले बोध मानूनि मागे

विप्रांच्या मानिलें हो परम सुरव अविघ्नत्व पावोनि यागे ७

आ० देउनि अभय मुनीतें आशीर्वाद-प्रसाद जोडून

अव्याश्रमासि गेले स्वामी तो चित्रकूट सोडून ८

१ अतिशेणिलाला. २ क- उक्तिनें-उत्तमभाषणानें. ३ भयें. ४ भरत.

* अतुष्टुच्छंद. + मालिनीछंद. † रघोदत्ताछंद. ‡ स्वप्न

राछंद. ‡ कीं.

सीतारामायण. (५३१)

चालति माझ्या मागे लक्ष्मणजी काननीं पुढें स्वामी
 धामीं तसीच हर्षें चालें पाहोनि आपल्या स्त्री मा ९
 जेसे बसिष्ठ गधिज जेविं भरद्वाज गुरु तसे अवी,
 नमिले शैमिलेखर्बभ जे सुधबळ मानसीं जसे पवी १०.
 जेविं भरद्वाज तसे इवले पाहोनि तेहि मामाजी
 झाले अतितर स्वरवर कर जेसे भानुचें हिमामाजी ११
 तद्गर्भा अनसूया मजवरि करि सासु मायसी माया
 स्वकरेंचि अळंकारी आहे प्रेमासि काय सीमा या १२
 बा० वेणी घालुनि लोचनी निजकरें ती लेववी कज्जळ
 लावी चंदन सुवता मज गमे गंगाचि तें तज्जळ
 गुंफी सत्कुसुमें शिरीं सुरुचिरा साळा गळां अर्जुनी
 प्रेमें धर्म कथी सुधाधिक-रसें सूकें मला तर्जुनी १३
 आ० ते साचि मल्लंलाटीं साधी सिंदूर-तिलक जो लावी
 तोहि अगत-सार सदा कैसी तत्-सुकृत-सिद्धि बोलावी १४
 व० तो अंगराग चिरकाळ तसाचि ओला
 चैत्सोरसीं भ्रमरपंक्ति सदैव लोला
 प्राणेषणासि म्हणती कुसुमेंहि डोला
 वेणी नवीच न सती-यश शक्य बोला १५
 आ० उष्णा उदी हिमीं ती उष्णीं ही सर्वकाळ परम हिमा
 वृष्टि न मदतिक्रम करि साधीचा नवदेवेचि पर महिमा १६
 शा० वत्से मांडवि मदिवाह-चरित प्रेमें पुमे ती सती
 सांगावी मज लागली निज-सुरवे सर्वा कथा तीस ती
 आशीर्वाद बहु-प्रसन्न-हृदया दे मायसी लाभवी

१ धना. २ दामि-लेख-कृपण-योगिदेव, यामधें श्रेष्ठ. ३ नावसमवेवरीं
 ४ पक्षिहंस. ५ मत्-ललाट-माझ्या कपाटीं. ६ प्राण-ईक्षण-नाकाचें
 पहाणारास. ७ यत्-मोरम-न्याय्यासुगंधीं. ८ शार्दूलविकीर्तितछंद. ९ वसंत
 तिलक छंद.

त्या आर्येसि तसेंचि ईसहि महाबात्सल्य हें शोभवी १०
 ह० मग तेथुनि ऊर्मिळे निघाले प्रभुजों दंडक-काननीं रिघाले
 धरि राक्षस तो शरीर हातें नच हें हे नसतां शरीर रहातें ११
 आ० मी सोडविल्यें ममीं ताडुनि उघास वारसदोषाहीं
 क्षण आपणाहि धरितां दारवविला त्यास न रस दोषाहीं १२
 ह० मज सोडुनि जेंचि राहु दोषे प्रभु चंद्रार्क तसेचि उय तो पे
 हृदयांतिल सर्व धीर गेला श्रुतकीर्ते बहु म्या विलाप केला १३
 र० स्वामिनीं वधुनि तापसारिला त्या क्षणें सकळ ताप सारिला
 हा विराध सुरमान्य तारिला तुंबरु-प्रबळ-शाप बारिला १४
 दु० मज बनीं प्रभुनीं समजावुनी द्विज-समाज सुतांसम जाउनीं
 निवविले सुलिहो बहुमानिती सकळ तात तसे गुण वानिती १५
 करि निर्मळ जो तपोनि धी शरभंगारव्य महातपोनि धी
 प्रभुनीं गुरुसाचि पाहिला चरणीं मत्सक-पद्म वाहिला १६
 उ० करुनि मत्स्वामिसभाजनातें लावीं स्तवा शक सभाजनातें
 बैसे विमानीं मुनि काय होमीं सांगों तुम्हां अद्भुत काय हो मी १७
 आ० एकीं सरीं सु-वाद्य-ध्वनि ऐकुनियां विचारितां कळलें
 चळलें दिव्य-विषय रत होउनि मन मांडकैर्णिचें मळलें १८
 व० सुतीक्ष्णनामा सुनिराज देखिला षट् शत्रुनीं जो निजकाळ लेखिला
 तसाचि कुंभोद्भव-बंधु सन्मुनी स्वप्नीं हि नेणें विषयांसि जन्मुनी १९
 स्व० लोपासुद्रा-पति श्रीघटजमुनि जिहीं प्राशिला सिंधु अन्या
 सांगावी ख्याति काय त्रिभुवन-महिता सत्तपःसिद्धि-जन्या
 प्रेमें मानूनि पुत्रापरि रघुवर हे मानिली हेहि कन्या
 दिव्यें शस्त्रें दिलीं हो म्हणुनि वरि जयश्री दुर्जी कीर्ति धन्या २०

१ मत्-स्वामि-सभाजन-माझा धनी जो रास त्याचें पूजन. २ होमकरितांचि. ३ नाव
 विशेष करिताचें. + हरिणीपुता छंद. = द्रुतविलंबित छंद. * उपेन्द्रवज्रा छंद.
 ॥ वंशस्थ छंद. † शर-सत्-ओष-बाणाच्या उत्तम शोषानीं.

सीतारामायण-

(१३३)

आ० त्यावरि मामाजींचें गृध्रेंद्र सखे जटाश्रु यानावें
स्नेहाधि भेटले हो त्यांचें साधुत्व काय वानावें २८
ह० विनयें करितांचि वंदनातें द्रवले भेटुनि जेविं वंदनातें
प्रेम सुमानिति गेह काननातें निववी तें बहु देह काननातें २९
शा० आम्हांतें वदले स्व-तात-सदना आलां सुरयें यावनीं
वर्ता पंचवटी-स्थळीं सुनि-नुतीं गोदा-तटीं पावनीं
मत्स्वामी विनयें असें विनविती वा हे स्तुषा आपली
रक्षावी समयीं निवो मति इची स्वीदर्शनें तापली ३०
आ० वदले ते मामाजी स्वस्थ तपा मंत्र जाजपा सून
रक्षिन दंडक-वन-पति मी व्हा निश्चित आजपासून ३१
वा० स्वामी मातें नेति गोदावरीतें यद्वातेंही चित्त मोदा वरीतें
भावोजीनीं निर्मिळी पर्णशाला तेंसें देना रत्न वा स्वर्ण शोला ३२
आ० निववी मज मातासी श्रीमल्लयंबकजटोदरा गंगा
स्मरणें स्तवनें स्नानें शुचि करिती विश्वचिंतबागंगा ३३
ये म्हणवाया भेटुनि शोक-घनें वत्स हा तदा विवशी
स्वाम्याज्ञेनें तीतें हा लक्ष्मण वत्स हात दाधि वंशी ३४
स्व० श्रीसीतेनें तिचीही पुसति सुभगिनी प्रेमळा जेविं आली
कोणाची कोण गे ती मळ-मति विवशी सांग कोठुनि आली
दुष्टेनें काय केले सुमुखि सकळही वृत्त नें आय कोंदे
बाई दुःखें सुरखेंही चरित परिसतां आमुचा काय कोंदे ३५
शा० सांगे भूमि-सुता दशास्य-भगिनी सांसाशनें मातली
नामें शूर्पणखा कुबुद्धि विधवा नक्तचरी पातली
माया-रूपवती प्रभूमि सुलली मोहीं स्मरे घातली

१ स्व- अदर्शन- आपल्या अदर्शनानें. २ सुरवाला. ३ विश्व- चित्त- बाहु- अंग-
जगचें मन, वाणी, अंग यांला. ४ वत्सस्थल. ५ सरवी. ६ देह. + शालिनी छंद.
७ “ आनें गात्रें पात्रें ” असाही पाठ आहे. ८ जितें द्रिय, योगी.
९ दुर्दोशी अभिमानिनी. एकदेवता आहे.

ती त्यांच्याहि गळां पडे मति तुझी ज्यांचा पदीं रातली ३६

शि० मला आहे स्त्री हो मदलुजनि-सौमित्रि-दयिता
बधू तूं योग्या त्या सुमुखि गुणरूपातिशयिता
असें स्वामी तीतें कथिति हित ती मानुनि भजा
म्हणे मातें त्यातें तिस म्हणति ते भानु-निभ जा ३७

स्व० या आर्यांच्या पदाचा सुदति सतत मी दास तूं काय दासी
होसी मत्स्वामिनी हो सुमुखि भज तथा मानदा कायदासी
ऐसें जें उमिळि त्वप्रियतम बदला ये पुन्हा तन्यना तें
लावूं पाहे प्रभूंसी समुचित नसतां सद्यशाजन्म नातें ३८

पृ० प्रभूंसि कळली खरप्रकृति रम्य-कोषा सुरी
तसी बरि बरी जसी रुचिर-मूर्ति योषा सुश
गमे मजहि धी गुणीं जरिहि रंगली लाज न

त्यजी सुकुलज स्वयें नुघडि अंगलीला जन ३९

मै० प्रभूतें म्हणे हें पहा आंग लीला-वती मी वरावें मला चांगलीला
स्तवी दारववी ती सये आस्य काय स्वयें तें पहातां नये हास्य काय ४०

आ० कृत्यासी कुडा ती माझ्या मंदेंहि केलिगे हास्यें
प्रभुदेखतां हि धांये मज रवाया भीतिकेलिगे हास्यें ४१

भ्यास्यें मी स्वामीनीं हूं म्हणतां कोध-मद तिचा मथिला
लक्ष्मण-भावोजीनीं केला जो दंड तो तुम्हां कथिला ४२

भू० कथूं दुर्दशा ती तिची काय गेहीं वदे स्वापराधें कुधी जाय गेहा
खरा बंधुला अन्यथा आरडोनी स्वयें ताप सांगे करी आ रडोनी ४३

जनस्थान-वासी खर क्रूरकर्मा नपाहे नया जो बिचारी न शर्मा
स्व-सैन्यासि आज्ञा कुधी दे वधाया प्रभू सिद्ध झाले यशें देव धाया

१ सुंदरम्यानजीलायसी. २ देवांगना. ३ प्रश्नार्थक अव्यय. ४ भीति-
केलि-गेह-आस्य-भयाच्या कीडेचें घर अशा लुपें. + पृथ्वीछंद. ५ भुजं
ग प्रयात छंद. ६ गुण, रूप यांहीं करून उत्कर्ष पावणारी ७ शरीरदेणावाति.
८ मुख. ९ हाथ. १० शिखरिणी छंद.

सीतारामायण-

(५३९)

शा० प्रेमें लक्ष्मणजींसि सांगति रणारंभीच मद्रक्षण
स्वामी लाविति न द्विपद्मवधेन व्हायासि भद्रक्षण
हे ताक्ष्य प्रभु ते चतुर्दशसहस्र कव्यमोक्ते अही
बाई देखिलि दूरनीहि रुधिरें धाळी निवाली मही ४५

म० मास्तं ये जो स्वामि-शरें तो खर मेला
वाटे झाला दुष्ट-वधें तोख रमेला
माता माझी बुद्धि तदा भावि दीशनें
चिंती दावी जें धृतेलोभा विदशी तें ४६

अ० भावोजीनीं स्वेदजातें नगीं रक्षुनि आणिलें
स्वामीनीं दृष्टि-पीयूष-वृष्टिनें मज न्हाणिलें ४८

पु० स्वमुख अवदसा तसेंहि दावी न धरुनि लाज कलागतीस लावी
प्रकटुनि बळ पुष्कराक्ष साचें करिति भये मुख शुष्क राक्षसाचें ४८

व० माया-सुवर्ण-मृग राक्षस त्या खळानें
जो धाडिला परम रम्य विश्वंखळानें
तो वाटला निरखितां मजला धगवा
न्यावा पुरा स्वजन सर्वे सुखी करावा ४९

स्वा० द्या न्हणे सुरुचिरा हरिणा मी वाड दृष्टि नदिली परिणामीं
सोडिली निपट भीड सतीहो आयहें तिपट भी डमती हो ५०

आ० देऊनि चाप भाते वदल्यें लांबेल मृग धुरा जाच
ठेवुनि लक्ष्मणजीतें गेले स्त्रीचा नव्हे वरा जोच ५१

पृ० पळे मृग कळे छळ प्रभु तथा शरें ताडिती
हरुनि असु काननीं अरिस वाड हो पाडिती
तशांत खळ हाक दे प्रभुवर-स्वगसारखी

१ संतोष. २ गांजणूक. + मत्तमयूरछंद. * स्वागताछंद. † पु
हेतें. ‡ धरिलालोमजीणेंअसी. ‡ विरूपस्थी. * उन्मत्तानें, आडकांठि
ज्वालावाहीं अशानें. ‡ पुषिताछंद.

खरेंचि म्हणती श्रुती मनिंहि जें बरें पारखी ५२
 झा० हा सीते हा लक्ष्मणा यापरीची दीना वाणी ऐकिली म्हा अशीची
 बाई हो ती मद्विचारासि मोडी धैर्या सोडी शोक चिन्तांत जोडी ५३
 आ० वदल्यें मी लक्ष्मणजि स्वाम्यसंरक्षणार्थ धांवा हो
 धांवा हो विपदोषीं म्हणतां सर्वस्व भव्य कां वाहो ५४
 तो भावोजी वदले आर्थे हें स्पष्ट राक्षस-च्छदा
 पद्य-च्छदास आहे विजय-श्री-नित्य-केलिकें सदा ५५
 गमलें लक्ष्मणजींचें वच कटु मधुरहि असत्य सत्यहि तें
 त्यांतें वदल्यें वचनें हृदय विदारावयासि अत्यहितें ५६
 अ० ताप तें ऐकतां आर्ते हा केला कां न रक्षण

करिता दाळिता साधु हा केला कां न रक्षण ५७
 स्वा० वर्ततो मदभिलाष मनात तूं तरीच सिरलास वनांत
 जीत उद्यंतरता असिवाणी मन्मुरवांतुनि निघे असि वाणी ५८
 आ० कोधें केलें छिन्न प्रेम हृदय दुष्ट-वाक्-वारें भिन्न
 चासें झाले खिन्न- स्वांत महासाधु कंपित खिन्न ५९
 नमुनि मला साशु निघुनि धरुनि विकळ-मानस त्वरा गेले
 मजवरि न नियतिवरि हे कवि विखरि-समान-सत्व रागेले ६०
 भवमल्यें भाविबळें मां बाई कोणासही न गांजावें
 साधु-पुरुष-छळें तो स्थैर्ये सोडुनि मही नगां जावें ६१
 झा० गेले लक्ष्मणजी त्यजूनि उटजा जों तोंचि ओंका येती
 तेसा ये दशकंठ दारववि तनू जी उद्य तो काय ती
 सांगावी भयदा तरी नवदल्ये पावोनि मी कांप हा

१ स्वामि-अस-संरक्षण-अर्थ-पतिजो रामत्याच्या प्राणरक्षणार्थ. २ विपत्-
 ओघ-विपत्तीच्या प्रवाहीं. ३ अति-अहितें-अतिदुष्टें-असीं. ४ अति
 उषत्व. ५ तलंबारीसारखी. ६ घर्मयुक्त. ७ दैवावर. ८ गृहा-
 ९ सन्याशी. + खिन्नमन.

सीतारामायणः

(५३०)

मंदोषो परि तेज सोडिल निज ज्वाला हिमीं कां पहा ६२

चा० म्या वदोनि शर्म-हेतु धर्म-मार्ग दापिला
स्थापितां निजीं रथां बळें कुडुदि शापिला
ने नभःपथें मला अश्रुंसि हाक मारिली
दूर शूर ते तिहीं भयांत हे न तारिली ६३

आ० ऐकानियां सुनेची हाक द्रवले जरायु-मामाजी
धांवुनि येतां नमूणे जिह्वा सोडूनि भीति हा माजी ६४

शा० त्यांच्या षष्टिसहस्र बत्सर बवा नाहीं तरी भागले
युद्धीं दिग्बदना करूनि विरथ कोथें बधूं लागले
मामाजी मज सोडवूनि बिजयी झाले खळे ताडिले
खड्डें पक्ष मदभु-विंदु-सह ते क्षोणीतळीं पाडिले ६५

भु० अधर्मे असा हा करी घात मोठा मला जाय घेऊनि असंत रंगदा
नग स्वात्तरीयांत बांधूनि शोधा कपींमाजि म्या सोडिले आत्मबोधा
आ० लंघुनि बहु-नग-गहनें जलनिधि सोडूनि मरण-वांकेला
लंकेला खळ गेला वेगें घेऊनि मला विपंकेला ६७

स्वा० ताप दे बहु निशाचर मेला जेविं अद्रुत पिशाच रमेला
राक्षसी करिति रक्षण दासी हांय ती स्थिति चिर क्षणदासी ६८

आ० स्वामीचा मज नकळे माझा स्वामीसही समान्वार
सोसित होत्यें सत्तें अहितांचें मी महीसमा चोर ६९

शा० सुज्ञाना सरमा बिभीषण-बधू विद्याचि माना कैला
तत्कन्या विजटाहि रंजवि जसी गानाभिधाना कळा
चिंतीं लक्ष्मणजीसमेत सतत स्वामीस मी चातकी
जेसी जीवनदासि बाइ तिळही तो नद्रवे पातकी ७०

मं० मामाजींचे शतमग्न सर्वे धाडिती अन्नपात्र

१ स्व-उत्तरीय-आपल्या आंगवस्त्रांत. २ चेष्टा. + मंदाकांत छंद. = मंदहोष्ट.
+ राखीसी. # नामविशेष सरमेची कन्या.

स्वामीतें मी स्मरत कवळीं तस्त्रिया आसमात्र

केलें देहावन मुनि-सती-निर्मितें अंगैरागें

चिंती चित्त प्रभु-जय सदा शत्रुचा भंग रागें ७१

आ० चोरुनि अमराखूंचा नरभेकांचा मला बळें अहि ने
लंकेंब 'अशोकवनीं' रोधी तों बहुत लोटले महिने ७२

एकाकाळीं रात्रीं प्रार्थी तो परम-दुर्मिळेंस मज
पति-भक्ति-बळें नाहीं गडबडलें सत्य ऊर्मिळें समज ७३

प्रत्यक्ष दुर्जेनाशीं बोलायाचा असंग षडला गे
वसे मांडवि बाई श्रुतकीर्ते तें मनास जड लागे ७४

झा० काडी आड करुनि चिंतुनि मुनि-स्थी-तारकें पावळें

तेजानें वदलें विदांक समयीं जें सत्य तें पावळें

कां श्रीमत्-पर-दार-संग रुचला रे वांच मूढा मळी

काम कोधहि अन्य काय बुडवी देवांचमू ठांसळी ७५

पु० बुडसि करुनियां महापराधा नमुनि विभूसि पहा महापराधां
समजुनि बळ कां असा वधान प्रभु चुकतील नसें असावधान ७६

भवमसि खर-विनाश आयकोनीं स्व-युवति बैसविणार काय कोनीं
हठ मद करि घात थोर टाकीं प्रभु रघुनायक तूंहि चोरटा कीं ७७

स्मर-पूर-हर-चाप-भंग केला सहज सहस्व-भुज-घ्न-गर्व गेला
खर खर खरसा पळांत मेला तरिहि तव भवम कां नसाधि ठेला ७८

स्व० बोले तो राक्षसीहो हित कथुनि पहा हे सुरामा सरया या

राया मास-दयेंही नकरि तरि इचें द्या सुरा मास खाया ७९

गेला मेला वदोनि श्रुतिकटु मग त्या गांजिल्यें बायकांनीं

प्याले मत्कर्ण पाळूं गरळ तुमच्या बाई तें काय कानीं ८०

१ प्राप्तहोण्यासकडीण असीस. २ पदें. ३ तेजा. ४ वृत्तका. ५ खरखर,
तीक्ष्ण. ६ नामविशेषराक्षस. + सहस्वार्जुनाला मारणाऱ्या परावाराचा गर्व.
† चंदनाच्या उटीने. ‡ गर्दभसा.

सीतारामायणः

(५३१)

- अ० त्या कृत्याचि तयांमध्ये विजदा बाइहो भली
 क्षोभली ती न पावीसी लोभली फार शोभली ८०
- आ० उद्धर्धनें मराया मग वेणुद्वधनसुगुण हे उकली
 तों मारुति सुद्रा दे मृतिची वेळा म्हणोनि ती चुकली ८१
- व० हा वातधू कुशळ वृत्त समग्र सांगे
 दे हर्ष जेविं जबरल स्वकुमार रांगे
 जे मन्मनोरथ महींधिगदार्त पांगे
 झाले समर्थ असृतें तुठतील कां ये ८२
- आ० मज चबथे भावोजी सुगळ मिळाले वनीं असें कळलें
 टळलें व्यसन उजळलें यश मद्भरणेंकरूनि जें मळलें ८३
- वि० मिळालीं उत्साहें बहु कपि-बळें रक्ष-कटकें
 कळे वाटे केली मजवरि दया विश्व-घटकें
 खुणेला म्या चूडामणि निज दिला जा न अटकें
 म्हणे या हा भासे जनकचि वदावें न लटकें ८४
- वा० जोडी हात मला निषे पवनधू रंवाडी करी हा बळें
 मोडी वृक्ष सुरम्य जे उपवनीं झोडी अशेंचीं बळें
 तोडी मस्तक लक्ष राक्षस रणीं सोडी न एकासही
 थोडी यातुचमू उरें बहु असृग्गोडी सुरेवें ये मही ८५
- वे० गाती अमे देवता अक्षमेला याच्या हस्ते जे धवां अक्ष मेला
 ज्यातें वैरी पाठवी रक्षणांत स्वीया देती पाठ वार क्षणांत ८६
- अ० धस्तुं दे मेघनादा हा व्याघ्र नो रावा काय ती
 लील वाक्तहि पीडुं दे पुण्यार्थी नशका यती ८७
- वदल्या रागें राक्षसी कपि नेतां बांधून
 आंबासा-हिरवा बरा रंवावा कां रांधून ८८

१ सैन्ये. २ राक्षससेना. ३ असृक-जोडी-रक्षाचीं गोडी. ४ नमोसंपेपणा
 ला. + वैश्वदेवीक = गळफांसानें. + वेणी-उत्त-यथन-वेणी गुणण्या विषयीं
 जेचांगलेअसे. + महा-आधि-गद-आर्त-महतव्याधिरूपगेगानें पाडित असे. + मन्-
 हरण-माझ्यावेण्यानें. + स्वकीया-आपली.

शा० पावे मारुति धर्म-नीति-रहिता पाहे असारा सभा
 मानी त्यां अति तुच्छ सुच्छवि कपी बाजी जसा रासभा
 वर्षी स्वामि-भुज-प्रताप करुनि न्यायेचि धिक्कार हा
 सांगे वाढलि कामवृत्ति न म्हणे कीं सासुहिकार हा ८९
 माराया कपिला दवास्थ असितें घे घोरकर्मा सये
 प्रार्थी साधु विभीषण क्षितिपते हा दूत मारुं नये
 वैरी पेटवि पुच्छ बाइ सरमा सांगे तदा अंजली
 केला म्या ज्वलनासि कीं महित जे तद्दी स्तवीं रंजली ९०

स्व० ज्या मत्ता राक्षसांच्या पैद अतिकुतुकें होय हास्या सभाजी
 तीला त्यांच्या तयांच्या मळ-मंति-पतिच्या त्यांही आस्थास भाजी
 तेजें सर्वसि घोळी करि कनकपुरी हा कृती बत्स होळी
 याच्या पुच्छा नगेळी दहन खळ सये हो म्हणे हात चोळी ९१

उ० विभीषणाच्या परिरक्षि गेहा पुन्हां मला येउनि लक्षि गेहा
 देवर्षि दे या बहु तोख गानें वाटे नकेला रय तो खगानें ९२

आ० सांगों काय रयें दे जें सुरव चित्तास बत्स माज्या तें
 प्रभुतें मणिनें जेंसें बोधें देवर्षि-सत्स माज्यातें ९३

व० रक्षू मला करुनिथां अरि-हानि रोंप
 स्वामीस सिद्ध सखिहो करि हा निरोप
 आले महाकपि-चमूं सह सागरातें
 घ्याया परायु शिवसे सहसा गर्गातें ९४

शा० धर्मन्यायमते विभीषण सभेमध्ये वदे साम या
 धिक्कारी खळ भाग भेषज गतायुक्ता नदे सामया
 त्या लंका प्रभुनीं पदाब्ज नमितां वारुनि कंपा दिली

१ पूज्य. २ पात्र. ३ त्यासभेला. ४ राक्षसांच्या. ५ रावणाच्या.
 ६ हाव. ७ वेग. ८ विपातें. ९ औषध. १० आयुष्य ज्याचें सरलें अ
 शा. ११ स-कनक-रोगयुक्ताला. क-बाण. न-रावणा. = उच्चकीर्ती. प्राप्ति
 कर हा असें नल्हनेत कारिले.

सीतारामायण.

(५४१)

हे भारी शरणागतीं द्रवुनियां सत्कीर्ति संपादिली ९५
 म्पाला सागर भेटला नळकरें जो सेतु केला सथे
 तो सांगे शरण प्रभुंनि कुमते जों तूं न मेलास ये
 गावें शोभर लांब रुंद दशा हा अत्यद्भुत क्षोभला
 क्षोणी- बाहु गमे सुता-हर-पर-व्यापादना लोभला ९६
 माया-निर्मित चाप-मस्तक मला दिक्कंधरें दाखिलें
 या माज्या नयनें मनेंहि सहसा तें सत्यसें भाविलें
 बाई काय कथूं स्वयें हृदय हें बोकावळें ताविलें
 दुष्टें एक सुहूर्त अशु सहसा सोडावया लाविलें ९७

अ० हे माया हें कथि करी सरमा परमादर
 आले स्वामी तुझे ऐसें कळवी पळवी दूर ९८
 पु० सुगळ मथिति रावण्या सुवेळा वरुनि उडोनि सथे तदा सुवेळा
 प्रभुवर वदले सरव्या नयना ससुचित साहस होय वानवज्ञा ९९
 आ० स्वामीनीं श्रित-शर्मद धर्म दया करुनि सनय आठविला
 या ताराबाईचा सुत अंगद पूत दूत पाठविला १००
 धर्मज्ञ-नयज्ञ-कुशाळ ऐसा लोकांत बोलका नाही
 परित्या अरिनें याचा एकहि वरिला न बोल कानाही १०१
 वदला घेउनि देवी प्रभुच्या चरणाभि चाल वंदाया
 मंदा याद जलधिसीं विटतां वांचविल कोण धंदा या १०२
 शा० कोपे दुष्ट म्हणे धराचि चवघे बाहुदया झोंबले
 तो हा अंगद वत्स जाय गगनी कव्याद ते लोंबले
 वेगें जाउनि दूर भव्य सुज या शूर-सुते झडिले
 झाले पंक धरा-तळीं सकळही तत्काळ जे पाडिले १०३

स्वा० बाइहो करुनि तें पुर रुद्ध कुद्ध वीर करिती बहु युद्ध
वाहती जरिहि गोपित-धूर क्रूर हाय नरुणे रणधूर ४

वा० ज्या वृत्रारि-चमू-समूह समरीं दे पाठ वीरा वण,
स्वांगीं जो पविचे प्रहस्त मिरवी त्या पाठवी रावण
सेनानीं प्रथमाहवींच खपला घेऊनि सैन्यास हा
बोले पावुनि भंग हीन कटका देऊनि दैन्या सह १०५
त्याचा दारुण इंद्रजित्कृत सथे युद्धांत माया-बळें
कीशांचीं अति शोक पावुनि पळें सारीं शमाया बळें
विस्तारुनि भुजंग-पाश समरीं स्वामीस बांधी सथे
स्वात्कर्षे मग उद्धतत्व अरिच्या तेव्हां न कां धीस ये १०६
केले लक्ष्मणजीहि बद्ध अहिनीं मर्म-स्थळीं चाविले
दोघांनींहि सुनेत्रपद्म मुलिहो मूर्छाभरें लाविले
दासीनीं मज पुष्पकीं बसवुनि त्रासावया दाविले
दोघां कें मी रडल्यें बहु व्यसृचि मर्त्यांतें सथे भाविले १०७

आ० सत्संगतिसी भिजटा नाशी बोधें करुनि मन्मोहा
वदलि महाभागे या मायेनें लघुरवीं न जन्मो हा १०८

स्व० मातें घेऊनि गेल्या फिरुनि उपवनीं राक्षसी नागपाशा
संपूर्णा यत्प्रसादें करुनि परिहरी तत्सखा नागपाशा
दोघांचे देह केले स्वकर फिरवुनि स्वस्थ तत्काळ जोला
सर्वां साधूंंसि मोटा मह दशमुख जो ताप तत्काळ जाला १०९
तेव्हां तो कुंभकर्णी उठवि अहित कीं यत्न कांहीं नचाले
मत्स्वामी सानुजन्मे कटकसह पुन्हां संगरा सिद्ध झाले
भ्याले उया पहातां कपि सकळ सथे काळसा वाटला ने
प्राण-त्राणा धरावी त्यजुनि रण तथां सेतुची वाट लागे ११०

शि० कळेच्या तातानें निपुण कथिलें हें बुजवणें
फिरावें त्यांहीं ज्यां त्वजेतु पति-कार्ये उजवणें
धरी सुग्रीवातें पळवुनि भयें सर्व परते
सये बाई तेव्हां सकळ धरिती गर्व पर ते १११

आ० मूर्छा जातां हरिती तन्नासा-श्रुति सुकंठ-भावोजी
ती यांसहि दे समयीं प्रेमें श्रीनरहरींस भा बौ जी ११२

पृ० खिजोनि परते अरी गिळि नचावितांही दरी
कितेक पळती परी वरुनि कर्ण-नासा-दरी
अनर्थ बहु तो करी नळ-वनांत जैसा करी
गति प्रभु बरोवरी करि त्यासि दे ती बरी ११३

आ० तळिर बाहु चरण हे कटकांचे स्पष्ट काळसे तुकडे
मृत-घटकणोयदुत पळती कपि-यूथ-पाळ-सेतुकडे ११४

स्वा० अर्यनिष्ट कळवी सरमा जें होय तापहर नें सर माजें
तो वदे विकळ-मानस हाय ध्वंसतां असुसमान सहाय ११५

स्व० इंद्रजित पुत्र तदुद्दि भेदी रहा स्वस्थ ऐसें वदे मूढ दे धीरहा
वमशु हातें पिळी वीर सारे खिळी मोह सेना गिळी खंडि खडा पिळी ११६

शा० स्वामी लक्ष्मणजी सुकंठ अवघे राख-व्रजें ताडिले
शल्यांत क्षणदाचरेश्वर-रुते निःप्राणसे पाडिले

होता सावध वत्स मारुति सुधी कीं हा कळातात मी
सांगां नेमकसें धरुनि फिरले हस्तीं आलाता तमी ११७

मामाजींसम वृद्ध मान्य सकळां कक्षेंद्र हे ओषधी
आणाय पवनात्मजासि कथिती पावावया तोषधी

कैलासा-जवळील शृंग गिरिचें वत्सें पळें आणिलें
केलें सर्व विशाल्य निर्घण बळ प्रेमाश्रुतीं न्हाणिलें ११८

१ आपलें जन्म. २ वानर. ३ हनि. ४ माझे. + स्वविणी छंद. = काणी
हाक मारिली अमतांजें प्रति वचन नी. + अग्नि-अनिष्ट-शत्रूंचें कळेले अप्रिय.
॥ इळी माजी चिरण्याचें राख. ॥ कैलासा.

स्व० प्रेमाद्रि मांडवी तों वदलि सकटकां नायकां जीवदाना
 दे हा सत्कीर्ति याची अमृत अमृत त्या काय कांजीवदाना
 सात्वं सौभाग्य रक्षी पवन-सुत असें बोलिली कुर्मिका तें
 बोले अन्याहि हा हो सुसदभिमत जें पात्र त्या दुर्मिकातें १९

पृ० म्हणे, जनकजा प्रभु स्व-कटकासि आज्ञापिती
 सुधा वृषित तेविं ती सकळ वीर आज्ञा पिती
 प्रताप-दहनीं महें करिति वैरि-होमा रणीं
 निज क्षत न पाहती सुभट बाड हो मारणीं १२०

उ० असंख्य युद्धीं अरि लोळवीले स्वर्गसि बाई बहु बोलवीले
 मायाबळें दारववि मत्त मातें मारुनि मोही प्रभु-सत्तमातें १२१

आ० जो अरि लक्ष्मणजीनीं साधु-बिभीषण-मतें रणीं वधिला
 सरिव काटिला शर-करें हरिच्या कोंटाचि काळजामधिला १२२
 बसता अग्नि-भव-रथीं होता अरि अमरकाय होम-रता
 विघ्न न करिते जरि तरि करितां चिर समर काय हो मरता १२३

अ० वर-श्री-मत्त न म्हणे जो सामा अनघा बरें
 त्या पाप्याचें पुत्रशोकें जाहलें मन घाबरें १२४

आ० भावी न स्व-कुमलितें मातेंचि अनर्थ-मूळ तो पापी
 ये खड्गासि म्हणाया मत्कंठ-रुधिर धरुनि कोपा पी १२५

स्वा० हो म्हणे अघ असा वध मातें त्या कुबुद्धिस असा वध मातें
 ज्ञात होय परि मज्जनकाचें पुण्य बोलति न सज्जन काचें १२६

उ० स्वर्गसि ज्याहीं नत पाठवीले ते म्या मनांत प्रभु आठवीले
 वारी अरातीस सुपार्श्वनामा त्याचा प्रधानोत्तम शुद्ध-धामा १२७

वि० पाटवी मग तो ज्ञाताधिक कोटि सैन्य वदे वधा
 मर्त्य वानर खाचि तेहि कुधी उरोत न देव धा

सीतारामायण.

(९४५)

त्या बळा बुडवी प्रभूजमबाण वार समुद्रसा

होय तक्षतजें भिजोनि निघोनि फार समुद्रसा २८

१०० प्रभूनीं रणीं दाविलें रुद्र-सख स्व-वीर-रसातें दिलें उद्धसख
पुरीं न स्त्रियांचा महा हाय-माये नवा घेख घाया महा हायमाये १

शा० मारावे अरि सर्व आपण रणीं किंवा मरावें, असा

चित्तामाजि करूनि निश्चय निघे तो दुष्ट कांघे रसा

कुद्ध व्याघ्रचि रावण क्षण रणीं कीबोघ भासे ससा

पाडी लक्ष्मणजींस शक्ति अरिची जी स्पष्ट काळ त्वसा ३०

अ० भंगूनि शत्रुतें स्वामी शक्ति काढुनि मोडिती

वदोनि बंधु-शोकें हा दीर्घ उद्धास सोडिती १३१

आ० हा साधु वत्स आणी ओषधि-शृंगासमेत पुनरपि त्या

निबवी स्वयशें प्रभुसह सज्जन-निकरासिं जेविं सुनर पिण्या ३२

शा० युद्धीं भूमिवरि प्रभूसि सुरथीं दिक्कंधरा पाहिलें

शकाच्या सरिवहो न तें अनुचित स्वातें तदा साहिलें

त्रेमें मातलिनें शतक्रतु-रथीं प्रार्थुनियां बाहिलें

तेव्हां राक्षस-सैन्य-रक्त विपुल क्षोणीतकीं बाहिलें १३३

होय द्वैरथ-युद्ध रावण-शर स्वामींमही लागले

स्वामीचे शर दिव्खुर्यासहि न हे दोषे मये भागले

सप्ताहनिशा निर्निमेष अतुळीं त्या अध्वरीं जागले

तेव्हां वात न बाण-रुद्ध-गगनीं सूर्याभुही वागले १३४

स्वा० रवंडिलीं शत गिरें पर तो न प्रेत होय उठलीं परतो न

म्लानि लेशहि शिवे नच काया लाविनाच रुद्रया बबकाया १३५

आ० कुंभज-मामाजीनीं केला मंत्रोपदेवा समरांत

उर भेदुनि अरि बधितां जय जय हा शब्द होय अमरांत ३६

१ रामचंद्राचा बाणसमुदाय किंवा कवच. २ समुद्र-रसा. आनंदपुष्पस्थी. ३ दि.
वस. ४ उत्सवा. ५ घातलें. ६ उद्ध-रसख-उद्धरसपणा. ७ तत्-क्षतज-
त्या सैन्याच्या रकें.

व० झाली प्रभूत्तम-शिरीं वर पुण्यवृष्टि
स्वर्वाद्य-नाद भरि तत्क्षण सर्व सृष्टि
देवांगना करिति हर्षित-बुद्धि वृत्त्ये
गंधर्व गाति मधुरस्वर पुण्य-कृत्ये १३७

स० देव मुनि स्तविती पवमान सुमंद सुगंध सुशीतळ वाहे
पेरुनि साधु विभीषण शत्रुहि उद्धरिला पुर शोक न राहे
त्या दशकंठ-पदीं सरमा-पति वैसवितां कपि वर्णिति या हे
बाइ दया इतरत्र दिसे प्रभु-हृत्कमळीं परि संतत आहे १३८

आ० स्वामीनीं पाठविला मारुति मच्चित्त-ताप पळवाया
कळवाया प्रिय बाई कीं करि देहा वियोग पळवा या १३९
माशुनि विभु-विजय-कथा ज्या सन्नलिनीस सेविती सदली
पद-लीना या बा तुज योग्य नसे देय हे असें वदली १४०

शा० प्रार्थी मारुति गांजिलें तुज जिहीं त्या या महापापिणी
दासी दुर्मति राक्षसी वधिन मी पक्षीद्रसा सापिणी
मेला योजक अत्यंत जन हा बापा न दीनावरी
क्षोभायें वदल्यें असें अघ करीं आपा नदी नावरी १४१

आ० हें ऐकुनि मज बाई सुविचक्षण आजनेय कैर जोडी
बोले जेविं स्वामी पुण्ययशाची अशीच कर जोडी १४२

अ० निरोप म्या पाठविला दावा चरण-सारसें
वियोग-तापें गमलें मना मरण सारसें १४३

आ० आज्ञा होय विभीषण आले घेऊनि नव्य-शिबिकेला
नेउनि दारवविले ते यत्स्मरणें प्राप्त-भव्य-शिबि केला १४४

शा० तों स्वामी वदले हरी सुरचिरा कारागुणें या तुतें
तद्देहीं वसलीस तूं चिर न दुःशीलें उणें यातु तें

सीतारामायण-

(९४७)

कैला तहूध कीर्ति-शुद्धि-करिता वंश-प्रभावा रण

त्वत्सीकार करील पूर्वज-यशस्वन्द-प्रभा-वारण १४५

आ० स्वामी सर्वज्ञचि परि जपती निंदक-यशा विराळाया
म्या दिव्य म्हणुनि केलेन प्राकृतजनसें यशा विराळाया १४६

दहनीं सुहूर्त होती हे स्पष्ट गमे नृदींच तनु गांगी
प्रभु-नामें न मदंगी साधूंच्या जेविं ताप अनुगांगी १४७

स्व० होत्यें मी अग्नि-कुंडीं प्रमुदित-हृदया जेविं पाठीर-पंकीं
स्वामीच्या मूर्तिधारी दहन मज सये स्थापिता होय अंकीं
राहे नाथ-प्रसादे अस्तरव न निधिनें जेविं रंकत्व रंकीं

तेव्हां माझ्या नमावे मह-भर सरिब हो मानसीं त्यक्त-शंकीं
तां मामाजी विमानां बसुनि तरणिसे शक्रसे पातळे रवे

व्याघ्रुनि स्वप्रकाशें स्तबिति बहु तयां जोडिती हात छेरव
त्यांहीं स्वराज्य आम्हां निपट गमविलें वेंदितां पाय सांनें
कीं आवें प्राशितां जें सुरव अमृतरसें काय तें पायसांनें १४९

शा० संसारीं असतात साधु कुलज स्नेहाढ्य कै सासरे
मामाजी परि एक यांसह दुजा साम्यास कैसा सरे

पोटासीं धरिलें सये मज विरीं हुंगोनियां दाटले

प्रेमें तातचि वाटले नयनिंचे नाहीं झरे आटले १५०

आ० अस्मद्दर्शनशोके वृणसें सर्वस्व जीवित त्यजुनी
स्वर्गीहि सिन्न होते प्रीति नव्हे सन्मनांत सत्य जुनी १५१

शा० मातें ते बदले तुवां उपवनें तैसींच वत्से बनें
केलीं जें पति-भक्ति-सद्गत सती-सर्वस्व तत्संबनें

भर्ता तारुनि संकटीं कविसभा श्री संपदे चारिला

बिम्बोपद्रव जाहळा तब तपें या कंप दे चारिला १५२

१ अनुग-अंग-सेवकाच्या आंगां. २ वंदनाच्या धिरवलीं. ३ आकाशा-लहलहा
न. ५ कै ६ अस्मत्-अदर्शन-बोक्-आमच्या दृष्टीमनपडल्यामुळे नोशीकण्या

ब० त्वां सूर्यवंश सुयशें सति धन्य केला
 वैदेह धन्य तुज पाबुनि कन्यकेला
 प्रेमें असा मज दिला बहु मान लज्जा
 सांगे मदीय-नयनांसि पदींच मज्जा १५३

आ० स्वामीनी कैकेयी- सासूबाईवरि प्रसाद करा
 मामाजीपासुनि वर बरिला गमला तयासि फार बरा १५४
 दवामुख-वध-प्रसन्नं शकें वर मागवूनि बहु हर्षें
 रण-मृत क्रुश कपि यथा-पूर्व सकल उठविले अमृत-वर्षें १५५

ज्ञा० प्रार्थी साधु बिभीषण स्तबुनि कीं लंकेंत या चाक्रा
 याहें पूजुनि घ्या मनोरथ बिभो हा पूर्ण याचा करा
 मत्स्वामी बदले नकोचि भरतावांचूनि माजाचि तो
 जो सत्कार कंपीस तछम मला आसोत्तमा जाचितो १५६

आ० दळतां अबधि ज्वलनीं न चुकेलचि तो स्वकाय होमाया
 नरवर-वपुची अबितथ- संधा सुज्ञास काय हो माया १५७
 पुर दूर मार्ग दुर्गम अबधि-दिषस एक राहिला आहे
 साहे भरत न संधा- लंघन चिंता सुदुस्तरा बाहे १५८

पृ० बिभीषण म्हणे प्रभो प्रणत-कार्य जें साधितें
 प्रसन्न तुमचें असो हृदय बा नसो साधि तें
 पहा भरत पुष्पकीं बसुनि सत्व रक्षाल न
 स्वकां नत-विपत्तिचें करुनि सत्वर क्षालन १५९

व० पूजी बिभीषण नहें सुगळा ससेना
 ज्ञात्यास इष्ट यश वित्त असें असेना
 स्वामीस बद्धकर पुष्पक हें बसाया
 त्या कीरापाहि म्हणति मनु हे बसाया १६०

अ० विमानों बैसले स्वामी मज सादर बाहिलें
बाहिलें बाइ अंकीं हें प्रेम कोठें नपाहिलें १६१

वि० रण-क्ष्मा दावूनि प्रभु मज कथा आयकविती
तसी अन्य ज्ञाते कथितिल मुरवें काय कविती
सुमार्गे या पावे हृदय-हर हासे तुज पती
भवीं जैसे साधु त्रिपुरहर हा सेतु जपती १६२

आ० कांहीं स्वामी कांहीं लक्ष्मणजी सोंगती कथा सारा
साराया क्षिप्र पथ स्वामींचा विरह-तापही सोरा १६३
मत्स्वामीचा माझा अभिलाष जसा तसी विमान-गती
नग ती र्थाश्रम गहनें जगती दावी रुचें न का मग ती १६४
सुग्रीव-राजधानी किष्किंधा ती स्वयेंचि जाणविनी
म्या स्वामीतें प्रार्थुनि ताराबाई क्षणांत आणविनी १६५

अ० वर्षाकाळीं यांसि झाला जो भूभृत साधु आमरा
सासरा न कसा केला तद्यथा जेविं आसरा १६६

शा० पंपारव्या सरसी स्वयें मग मला मत्स्वामिनी दाखिनी
माझी दे स्मृति यांत ती प्रियसरवी मद्गुडिनें पाखिनी
जी शिष्या शबरी मतंग-मुनिची तीची कथा लाखिनी
तीतें म्या म्हणतां सुधा स्वरसना हे बाइ हो चाखिनी १६७

आ० गोदावरी नदी जी जें तत्तट होय माय माहेर
यत्नवन म्हणे जीवा पद निर्यमा हो यमा यमा हेर १६८
अशु तिघांसहि आले मामाजींच्या विलोकितांचि बटा
शुचि गुणमय तद्भव पर-भव यां अंतर जसें पटा चिबटा १६९
घटजादि सत्तपोनिधि विधिसम समयज्ञ यज्ञपर महित
परम हित तदाश्रम-पद ज्ञान दाखित येति नाथ मजसहित

१ सुदधुमि. २ सगळा. ३ सुताच्या गुंडाळ्यास. ४ जराबुच्या.
५ यम धर्माला. + ब्रतालाईंद्रियनिबहाला. = शरीर पावें करून साध्य व निवृत्ति
जें कर्तव्यका.

अध्याश्रमपद बाई सत्य-पदाहुनि उणें नसे निळ तें
 म्या ओळखिलें नमिलें ज्यांत बहु शिव प्रवेशतां मिळते१०१
 वदत्यें सति अनुसूये लाजेल तुझ्या सुधा सदाशीतें
 बहु निवविलें तव-चरों सर्वा विबुधा बुधा सदा शीतें १०२
 र० जो यज्ञो-धवळ मान्य नंदिला चित्रकूट नग तोहि बंदिला
 तीर्थराज हृदयांत राहिला श्रीप्रयाग बहु भव्य पाहिला १०३
 अ० देखिली सूर्य-कन्या कां यमुना नमुना मग

गंगा नेती पदा पानें जिष्णुच्या विष्णुच्या जग १०४
 शा० ताराया जगजे प्रयाग दुसरे मूर्ते स्वयें राहिले
 पुण्याचे निधि तीर्थ-तीर्थचि भरद्वाजर्षिनें पाहिले
 आम्हीं मस्तक तत्पदांबरि महाभाग्यें सये वाहिले
 ज्यांच्या दुःसह कष्ट दारुण तसे आशीर्वाळें साहिले १०५

स्वाभ्यसदाब्ज विजया नवसावें तस्त्रियास्तव कसें न वसावें
 अर्पिलें अभय जें भरता तें नाथ देति दुसरें भरतातें १०६

मा० रुह पण भरतांचा मानसीं आठवीला
 त्वरित पवन-पुत्र स्वामिनीं पाठवीला
 पळहि न निजले त्या सांगतां सत्समाजा
 म्हणति दिसति केव्हां दृष्टिला वत्स माझ्या १०७

शा० तीर्थ क्षेत्र तपोवनें सुनिजन प्रेमाद्रंधी पाहुनी
 स्वामी या विषया पुरा विसरते पुण्याश्रमी राहुनी
 स्वप्नीं नत्यजिते विरक्ति नसती चिनें सरवी हो दिले
 आले गाय तसेचि वत्स-भरत-स्नेहेंचि हे ओढिले १०८
 भक्त-प्रेम-वश प्रभु प्रिय नसे याला दुजें काय ती
 जातीनें शबरी बरी गति जिला भव्या दिली आवती

सीतारामायण.

(५५१)

बाईहो गुह हा सरखा भरतसा जो गृध्र तो नातसा
 यां न प्राप्त असे दयालु नसतां सत्कार होता नसा १०१
 आ० त्रैलोक्य-हृदय-कंटक-दशमुख त्याच्या समूळ-उद्धरणें
 सुलिहो प्रसन्न झाले मामाजी अत्युदार शुद्ध-रणें १०२
 त्या० बोलिले रघुपते वर माग ब्राम्हणेंद्र गमले परमाग
 मागती वर फळार्थि असा हे कीं शितार्ति निळमाव नसाहे १०३
 वाटले सुदित-धी कपि नाकी कांम हा वरद ते न पिनाकी
 देतिल द्रुवि कां न निरोप म्लान हें भरत काननिं रोप १०४
 ज० अभीष्ट बहु तें दिलें फळ गुहा नदा नवसच्या महाचळ गुहा
 सये प्रभुसरये खरे भरतसे परत्र नमुदक्षुचे भर तसे १०५
 स्व० माणें शत्रुघ्न आले कवि भरत महाभाग मेघांसमोर
 प्रेमें जें प्रेक्षिनि क्षुद्धिकळ कबळिती हा गमे घांस मोर
 श्रीकंठीं बाण दाटे न विजय मिळतां ही असा हर्ष वाटे
 जाणों श्रीश्रीं तृषार्ता विपुळतर मिळे तें सुधावर्ष वाटे १०६
 आ० भगिनीहो या सासू-बाईचें पुण्य तों अगाध रणीं
 आला जय शत्रु भयें कांपुनि हे कांपवी अगा धरणी १०७
 सांबधि अरुंधती-पति केलें अस्मद्विता सुतप याहीं
 यांची दया यशाहीं पोषी माता जसी सुत पयाहीं १०८
 श्रीसीता भगिनीतें अर्षी सांगोनि अमि कथा रतितें
 प्रभुचें पुण्य यशोमृत ईत सकळ ज्यांत रसिक थारति तें १०९
 उ० सीतारामायण प्रेमें मयूरें रामनंदनं
 श्रीरामचरणीं पावें अर्पिलें कृतचंदनं ११०

समाप्त.

दिव्यरामायणप्रारंभः.

- कल्याणाच्या मूळा श्रीकांता भक्त-वत्सला ताता
 प्राची अत्युन्मत्ता दिक्कंठातें वधावया धाता १
- भास्वदंशोत्तंस- ज्ञातात्मा दिग्रथ- क्षमा-भर्ता
 त्याची स्त्री कौसल्या तीच्या पोटासि ये जगत्कर्ता २
- रामारव्या स्त्रीकाशी जी कैकेयी तिजी सुमित्रा त्या
 माता साध्वीतें या विश्वाच्या फार मानत्या चात्या ३
- भव्या रत्ना तत्वा आधींचे तीन वर्ण तन्नाम
 जो कैकेयी-पुत्र ज्ञात्या याचा रुचे गुण-ग्राम ४
- श्रीरामासीं युक्त प्रेमानें लक्ष्मण क्षमा-सक्त
 ज्ञाता शत्रुघ्न श्री कैकेयी-सूनुचा सदा भक्त ५
- आधींच श्रीराम कव्यादांच्या चमूसि जाळून
 विश्वामित्रातें दे आनंद प्राज्य याग पाळून ६
- केलें श्रीशें होय श्रोता जेणें समस्त हर्षी तें
 कीं यावत्योत्पुक्त स्त्री भेटे गौतमा महर्षीतें ७
- रुद्राच्या कोदंडा मोडी दे मैथिला महाहर्ष
 स्वस्तीकारें झालें श्रीला तसा जसें सुधा-वर्ष ८
- विश्वामित्राज्ञेनें त्या वैदेहें स्वलंकृता अन्या
 श्रीरामाच्या सर्व- भ्रात्यांला उत्सवें दिल्या कन्या ९
- क्षत्रघ्ना रामाच्या होता चिन्तांत कोप जो भारी
 त्यातें हा तेजस्वी सूर्यधांता जसा तसा बारी १०
- ताताच्या सत्यातें कैकेयीच्याहि हा मना रक्षी

दिव्यरामायण.

(५५३)

राज्य त्यागी रानीं	राहे वल्की जटी फळें भक्षी	११
मातेच्या आज्ञेनें	सेवी ज्या चित्रकूट-गोवास	
देतो गात्या श्रोत्या	जीवाच्या संसृतीस तो चास	१२
शोकें शापें राजा	सौकेतीं गेह देहही सोडी	.
निंदी कैकेयीतें	पुत्र श्रीचीच जी धरी गोडी	१३
यावें मागें ऐसें	प्रार्थी तो हस्त बंधुला जोडी	
चौरा वर्षें रक्षीं	भूहे आज्ञा न साधु तो मोडी	१४
राहे नंदिगामीं	होही वल्की जटी जसा आर्य	
स्वामीच्या श्रीपादू	पीठीं स्थापूनि चालवी कार्य	१५
सौमित्रि-श्री-सीता-	युक्त श्रीराम अचितें बंदी	
त्याही तद्भार्येतें	ज्याचे ब्रह्मादि वेदही बंदी	१६
ती साध्वी सीतेच्या	दिव्या देहासि दे उटी भव्या	
पुण्यांची माळाही	कीं जी वाळों नये सदा नव्या	१७
जो सीतेचा हर्ता	संहारी दंडकीं विराधा त्या	
तारी सारी शापा	तो ज्याची ज्ञान दे गिरा धात्या	१८
ज्यांची धर्मी निष्ठा	ऐसे जे दंडकीं वनीं होने	
भेटोनि श्रीराम	प्रेमें तारी दयानिधी तो ते	१९
प्रादी पारंवार	जो योगी त्यासि भेटता तो या	
शस्त्रें दे जीं राहों	देती न द्विद्वैतसुखीं तो या	२०
ताताच्या सन्निधा	भेटे गृध्रा जटायुला वापा	
रक्षावी हे सून	प्रेमें ऐसें म्हणे रवग-स्त्रापा	२१
गोदा-तीरीं राहे	ख्यात न्यग्रोध पांच ज्या स्थानीं	
जेथें संपादावी	सिद्धि ध्यानादिकीं धृतास्थानीं	२२

१ चित्रकूटपर्वतास. २ अशेष्यंत. ३ भरतहि ४ समुद्रा. ५ रामाला.
६ दिट्-चक्र-सुरव-शबुसेनेच्यातोंडी. ७ उदका. + शोभायमान पावुकांसकट.

(५५४)

भोरपंत.

सौमित्रिनें केली पणनीं हे मनोरमा शाळा	
कांतप्रेमें होती स्व-प्रासादीं तसी धरा-बाळा	२३
तां माया-रम्यांगी कामांधा रावण-स्वसा आली	
झाली विघ्नाणा ती कीं सिंहाची कसी गुनी आली	२४
दुष्टेचा इष्टात्मा जो कैवारी खराख्य ये युद्धा	
मारी रामस्वामी तल्लैन्या त्याहि संगरीं कुद्धा	२५
रक्षोराज क्षोभे मारीचा रक्षसापुढें प्रेमी	
तोही तन्निर्बंधें झाला स्वर्णेण सज्जन-देषी	२६
सीता त्यातें पाहे प्रार्थी स्वामीस तो धरायाला	
धन्या मागे लागे देवांचें वंछिलें करायाला	२७
त्यातें रामस्वामी दूरारण्यांत मार्गणें ताडी	
हा सीते हा बंधो हे फोडी हाक तो भ्रमीं पाडी	२८
झाली सीता भीता दीरा वीरा म्हणे पति-प्राण	
रक्षीं लक्षीं धर्मा साधो बाधो न भी करीं प्राण	२९
तो प्रार्थी माने हे रक्षो-माया न हाक आयची	
श्री त्या गांजी व्हाया शक्राच्या शीघ्र सिद्धि कार्याची	३०
बोले ती जा पापा सोडी दुःखार्त तोहि शाळेला	
तां ये कामी क्रोधी लोभी ने शीघ्र भूमि-बाळेला	३१
त्या भंगी गृध्रेंद्र छेदी तत्सक्ष तोहि तत्काळ	
ने व्योमाच्या मार्गे रोधी लंकेंत तीस सत्काळ	३२
भेटे भ्राता भ्रात्या सांगे संताप जो मना झाला	
भ्याला दुश्चिन्हेंही श्रीराम क्षिप्र आश्रमा आला	३३

दिव्यरामायण.

(५५५)

शून्या बाला पाहे	स्त्रेणाच्चा श्रीरा रीतितें वाहे	
बोले बाणी हा हे	प्राणी कोणी न शोक तें साहे	३४
रानीं श्रीतें शोधी	तो धीर-ध्येय-पाद ताताच्या	
मित्रा पाहे ऐके	तत्तुंडें हेतुतें स्व-घाताच्या	३५
त्यातें देता झाला	प्रेमें अंतीं मुकुंद तो माडी	
सांडी स्त्रीच्या शोका	ताताची तेविं तत्किया मांडी	३६
त्या शो कींही तारी	खावूं पाहे कबंध जो त्यातें	
भिह्मी पूजी प्रेमें	या विश्वाच्या जपोनि जो त्यातें	३७
पंपा-तीरीं बोले	सीतेतें आठवूनि हा राम	
जो साक्षात् सर्वांही	दासांचा स्वर्गभूरुहाराम	३८
वाताच्या पुत्राला	भेटे सूर्यात्मभू सरबा जोडी	
सुग्रीव श्रीभूषा	दे दीर्घ श्वास देखतां सोडी	३९
अन्योन्य क्लेशांतें	जाणोनि श्रीरा तो म्हणें आधीं	
त्वकार्याचा कर्ता	मी वा मत्कार्य तूं पुढें साधीं	४०
सुग्रीवातें मारूं	पाहे स्त्री श्री हरूनि जो वाळी	
त्यातें एकें बाणें	मारी मित्रासि राज्य दे पाळी	४१
जातां वर्षाकाळ	श्रीसीतेचा करावया शोध	
राजा ते सर्वत्र	प्रेषी देवांश जे महायोध	४२
कीशर्क प्रोत्साहें	गेले जे अंगदादि काळशा	
शोधाया ते कष्टी	झाले होतां न पूर्ण पाळींशा	४३
मासातें लंघूनि	भ्रान्त-स्वांत प्लवंग ते झाले	
प्राण-त्याग ध्यात्री	उद्या सुग्रीवशासना भ्याले	४४
प्रायस्था सेना जों	झाली प्राणा म्हणोंनि संपा ती	

१ आरंभी, करी. २ स्वर्ग-भूरुह-आराम-कल्पवृक्षांची याग. ३ सुग्रीव. ४ सी तेचे अलंकार. ५ दक्षिणदिशा. ६ भ्रान्तचित्त. ७ प्रायोपवेशन केले जीर्ण असी. + राम मुकुंद हे जे पालनकर्ते याची इच्छा. = पासातें.

सिंधूच्या तीरागां तों ये रवाचास गृध्र संपाती	४५
ऐके त्यांच्या गोष्टी मध्यें आले जटायुचें नाम	
सीता-रामाचेंही जेणें साधे असाध्यही काम	४६
वृत्त भ्रात्याचें तो त्यांतें प्रार्थी पुसे तयां सारें	
कीदानीं तें नेलें त्याच्या चित्तांत तच्छ्रुति-द्वारें	४७
दे तोय भ्रात्याला त्यांतें सांगे स्ववृत्त तो दक्ष	
भास्वतेजें झाले माझे हे दग्ध कीदाहो पक्ष	४८
भ्राता तो म्या ज्येष्ठें पोटाखालींच अंडसा केला	
याचि क्षौर्ध्रीं झाला दाहार्ता पात तापही गेला	४९
अंतातें मत्ताप ज्ञानिश्रेष्ठें निदाकरें नेला	
सीतेच्या बोधातें सांगें मातें निदेश हा केला	५०
श्रीरामाच्या कार्या या जेव्हां साधिसील तूं भावें	
तद्देहीं पक्षांहीं मद्दाक्यें तत्क्षणीं पुन्हा यावें	५१
हे आज्ञा स्वामीची ऐका लंकेत जानकी आहे	
गृध्रत्वे हा दूर ज्ञानें योगी जसा तसा पाहे	५२
मध्ये आहे भर्ता सिंधूचा योजनें दात स्पष्ट	
श्रीरामाच्या भक्ता संसारंभोधिही नदे कष्ट	५३
ऐसें सांगे जों तों आले पक्ष क्षणांत संपाती	
जाय व्योमीं चिंता संपे त्यांतें म्हणे न संपा ती	५४
बाताच्या पुत्रातें ऋक्षेंद्राच्या स्तवें दिली दाक्ती	
ती वाटे उत्साहें भक्ताच्या मानसीं जसी भक्ती	५५
वेगें श्रीरामाचा पेंत्री जैसा तसा उडे ताडी	
वक्षें मैनाकातें वृक्षातें उग्रवातसा पाडी	५६

दिव्यरामायण. (५६७)

नागांच्या मातेतें	विस्तीर्णी तनुरबीं सिरे वंची	
भक्त-यासाकाळीं	नाहीं ती सिंहिका बरी कंची	१७
पारा पावे शोधी	लंका पाहे सतीस जें शुद्धा	
श्री धिक्कारी तेंही	एकांतीं दे सुधी तिला बुद्धा	१८
ऐके वृत्त प्रेमें	श्री-संदेवा कथी सुधी-गेवा	
हे यातु ध्वंसाया	देवी चूडामणि स्वयें दे या	१९
रुद्धा कुद्धा शुद्धा	श्रीसीता ज्या वनांत हा राम	
ऐसें बोले शोकें	तापे ज्याचें अशोक हें नाम	२०
त्यांतील कोधानें	शारबी मोडूनि मारुति स्वर	
रक्षःसेनें मदीं	तीं ज्याचें यज्ञ-पाणिसां बैर	२१
मारी दिक्कांच्या	पुत्रा कुद्धा महाबळा असा	
लक्षा वीरांच्या हा	तैसा रावामि तो जसा कंसा	२२
सेना-कोटि-ध्वंसें	युद्धीं अत्यंत इंद्रजित क्षोभे	
तेजस्वी कार्यार्थ	ब्रम्हाच्या सांपडे तरी शोभे	२३
तो बांधूनि कुदें	मेघध्वानें पित्याकडे नेला	
आचार्यें दुष्टाचा	तैसा त्या बोध या बुधें केला	२४
बोधें राजा क्षोभे	पाहे याचे हराबया प्राण	
केलें व्हाया भुव्य	प्राप्त प्राज्ञें विभीषणें प्राण	२५
सांगे पुच्छ सेहें	आर्द्रें वस्थें करा बरें गुंडा	
लावा ज्वाला लंका	दावा सोडा दमूनियां पुंडा	२६
मित्रांच्या पुत्रांच्या	श्रीनें संप्रार्थिला न पुच्छातें	
स्पर्शें पेटे वन्हि	क्षोभे द्यायामि हानि तुच्छातें	२७
आधीं रक्षःसेना	तो ती लंका मग क्षणें जाळी	

१ ठकवी २ राक्षस- ३ आरुतीला- ४ वृक्ष- ५ गवता- ६ दुष्ट
 शिष्या- ७ तेजने- ८ वायूच्या- + लक्ष्मीरूपिणीसीनेच्या निरोपार्ते. .
 ‡ कोणची.

आळी केल्या दीप्ता प्रासादांच्या विभीषणा पाळी	६८
प्राशवारीं केला लांगूलायाग्नि वातजें शांत	
आत्मा श्रीचा पश्चात् तारेचा तोहि भू-रमा-कांत	६९
सीतेच्या संदेशें चूडारलेंहि हर्षला भानें	
झाला त्यक्त स्वामी तो बही जेविं वर्षलाभानें	७०
आलिंगी स्नेहानें स्वामी तो वर्ण्य होय या दास	
पोषी भक्तास श्री- कांताचें प्रेम तोय यादास	७१
कीशक्षांच्या सेना घेऊनि श्रीश सागरा गेला	
बाटे हा शुद्धाब्धि क्षारीं जाणोनि आग रागेल्य	७२
धिकार ज्येष्ठानें केला कल्याण सांगतां प्राज्य	
वंदी जो स्वामी दे लंकेचें त्या विभीषणा राज्य	७३
अग्न्यस्त्रें तापे ये प्रार्थी जो त्याहि सागरा मानें	
केला भारी हर्ष प्रेमें सोडूनि राग रामानें	७४
केला श्रीरामाच्या आज्ञेनें सागरीं नळें सेतु	
सैन्या पारावारा विश्वा पापा तुरावया हेतु	७५
मूर्धा चाप श्रीला मायेनें पंक्तितुंड मायावी	
दावी हा हा ऐसें बोलायाला सुहूर्त तो लावी	७६
त्या पारावाराच्या पावे तें सैन्य सेतुनें पारा	
पाडी दिक्कंगला सुग्रीव क्ष्मरुहा जसा वारा	७७
सामर्थ श्रीराम प्रेषी दिक्कंधराकडे दूत	
पूत श्रेयोबोधें क्षोभे मंत्रें जसा महाभूत	७८
श्रीरामासीं युद्ध प्रारंभी राक्षसेंद्र अज्ञानें	
केले अत्याश्चर्ये चित्र ब्रम्हादि याचि यज्ञानें	७९

१ लांगूल-अघ-अग्नि-पुच्छाग्रसंबंधी अग्नि. २ मोर. ३ पर्जन्यवृष्टीनें-

४ दशवक्त्ररावण. ५ पवित्र-कल्याणाच्याबोधानें + वृक्षात्म-

दिव्यरामायण.

(१५१)

मोठे मोठे योद्धे युद्धीं मेले स्वर्गे जरी भंगे
 मत्त कव्वादांचा भूतार्ता तो दुरायहीं रंगे ८०
 मेघध्वान क्षोभे सभ्वात्या क्रूर- नाग-पाशांनीं
 बांधी भंगी सेना बाणांनीं ध्वस्तदेवपाशांनीं ८१
 त्यांची दुःखावस्था सीतेला दारवया म्हणे पापी
 द्वेषी प्रेषी युद्ध- स्थानीं मोहार्थ पुष्पकीं स्थापी ८२
 यन्नामीं आधिं वि प्रांतीं टा हा जकार त्यांमध्ये
 ती श्रीला सांगे हे माया केली खळात्मजें वधें ८३
 त्या पाशांपासूनि व्याळांचा कोळ सोडुवी देवा
 हे वात्सल्यें राम- स्वामीच्या पक्षिपा घडे सेवा ८४
 जागा केला यत्नें तो कुंभश्चोत्र धाडिला काळ
 सुग्रीव व्यामोहीं त्या ताक्ष्या सांपडे जसा व्याळ ८५
 तत्-कर्ण-घ्राणातें मूर्छा जातांचि तो सुटे तोडी
 थोडी सेना राहे भक्षी मारी न देखिला सोडी ८६
 त्याची शक्ति प्राज्या सेनेला कांपवी जसी थंडी
 तैशाचाही मूर्धा लीलेनें राम मार्गणें खंडी ८७
 हर्ष स्वर्गी शोकें होतां दिक्कंठ घाबरा माजे
 भ्याले क्ष्वेडात्युघा होते मानीत राब रामा जे ८८
 दिक्कंठ स्व-भ्रात्या शोची लेभी जसा धना नष्टा
 सांत्वी पुत्र ज्येष्ठ कूरात्मा द्यावया महाकष्टा ८९
 गूढ व्योमीं राहे तो मेघध्वान बाण-वृष्टीतें
 निर्मी पाढी सैन्यें तीं त्याही भक्त-वत्स-गृहीतें ९०
 श्रीकैलासापासीं सांगे ऋक्षेंद्र ओषधीगोत्र
 नछुंणातें आणी अक्षारी वज्रभृत् करी स्तोत्र - ९१

१ ध्वस्त-देवप-आशा-भग्न आहे देवेंद्रांची इच्छा ज्याणी अशाः २ गूढ-३ अतिशय कोटी
 ४ भक्तवत्साची एकवेळ व्यालेली गमरूपगायनीतें. ५ ओषधिपर्वत.

(५६०)

मोरोपंत-

ह्या ओषध्युत्पन्नं	गंधं शल्यं निघोनिघां गेलीं	
बातें त्या शृंगाच्या	सैन्यें जागीं पळांत तीं केलीं	९२
शल्यें गेलीं झाले	नाहींसेचि व्रण प्रभूत रणीं	
ये तेज व्यभींचे	ते दोघे भासले प्रभू तरणी	९३
आगेरुक्ता हस्ती	तेसा तो मेघनाद या रामा	
सिंहा मज्जे दे	क्षोभा नेणोनि दुःसहा धामा	९४
श्रीरामाच्या तेजें	सेना बळी रणांगणीं आटे	
त्याला अन्युत्पन्नीं	बैसाबें स्यंदनीं असें वाटे	९५
माया-सीता दावी	तच्छीर्षाब्जा रणांगणीं कापी	
स्थापी मोहीं सारे	एकांतीं होम तो करी पापी	९६
माया ऐसें सांगे	वारी त्याचा पितृव्य मोहातें	
सौमित्रिनें केला	युद्धांत प्रेत शत्रु तो हातें	९७
या पुत्राच्या शोकें	क्षोभे सीता वधावया पाहे	
त्यातें मंत्री वारी	आयुःशोकें कुक्षीहि तो राहे	९८
सारे मारा ऐसें	सांगे धाडी हठी चरु मारी	
कोटीनीं मोजावी	ऐसीतें राम रुद्रसा मारी	९९
झाला अन्युद्दिग्न	स्त्री-कोटीच्या तदा विलगनें	
ताप क्षेडीच्याही	ऐसा कोणा न दाविला पाप	१००
कव्यादाच्या अंता	जाया न्यायास हा निघे राधा	
सुग्रीव स्वानीका	सांगे चिंता न हानि घेरा या	१०१
युद्धीं सौमित्रिनें	पाडी तद्वक्ष शक्तिनें भेदी	
आणी तो त्या शृंगा	होता श्रीराम मानसीं रवेदी	१०२
गेल्या आला गेला	आला तत्काळ काय सांगावें	
मारुत्तन्या गातां	हंसा सोडुनि वार्यसां गावें	१०३

१ निरर्भातील. २ अपराधकर्ता. ३ तेजा. ४ मारुति-अन्या-मारुतीवांचून दुसऱ्या
५ कावळ्यांना. + पुष्कळ. नं. विवाच्याही.

दिव्यरामायण.

(५६१)

भाता हातां स्वस्थ त्रैलोक्याचा हरावया ताप	
पाप-कव्यादेशा माराया श्रीरा ये करीं चाप	१०४
या पूर्वी युद्धांत क्रूर शूरा दशानना मोडी	
थोडी दावी राकि कीडायाला पुनः पुन्हा सोडी	१०५
या अंतींच्या युद्धीं राकाच्या स्यंदनीं बसे भारी	
सप्ताहोरात्र श्री- राम कीडे यशें जगा तारी	१०६
दिक्कंठाचें केले शौर्य प्रख्यात मानदें आशें	
गाया सारज्ञानीं गंधर्वानीं सज्जनियां वाद्यें	१०७
श्रीगंगेच्या पावे येया ओघा बरोबरीला जो	
तद्दीतीला अन्या नन्वा हो घाबरी बरी लाजो	१०८
श्रीभर्ता लंकेच्या नाथाचीं मस्तकें शत छेडी	
पावेना अंतातें ब्रम्हास्थें तेधवां उरीं भेदी	१०९
दिक्कंठाच्या अंतीं शुक्र ब्रम्हा महेशही हर्ष	
श्रीरामीं पुष्पांतें देवर्षि-व्रात संस्तवी वर्षे	११०
दिव्या भेरी वाजे गाती गंधर्वे याचि कृत्यातें	
स्वर्वेज्यांचें वृंद प्रारंभी प्रेक्षणीय-नृत्यातें	१११
रामाज्ञेनें प्रेता दिक्कंठाची क्रिया करी भाता	
आता विश्वाचा दे कारुण्यें हर्ष संज्जन-व्राता	११२
सौमिनि स्वामीच्या आज्ञेनें त्या पदीं नता स्थायी	
दिव्यें श्री-सीतेचा भव्या कीर्ति त्रिविष्टप व्यापी	११३
भेदे तात प्रेमें पुत्रा रामा सलक्षणा नन्वा	
हुंगी माथां आज्ञा राज्याची दे नया रमाकन्या	११४
उद्या युद्धामध्यें होतें कीशार्क्षसैन्य जें मेलें	
पीयूषाच्या वर्षे राकें जीवत सर्व तें केले	११५

पूजा घ्याया प्रार्थी	श्रीशा लंकेश हात जोडून	
स्वामी सांगे पूजीं	आम्हां दोघांसि माव सोडून	११६
पूजीं या सुघीबा	या सैन्या यांत मी सुरवी जाण.	
बा भेटीव भ्राते	दोघे ते सत्य मूर्त मूत्राण	११७
पूजी संपाते दे	बैसाया पुष्पक स्वभावाते	
भेटों ये घेऊनि	प्रेमें त्यांही शुचि- स्वभावाते	११८
सेतु श्रीला दावी	विश्लेषींच्या कथा स्वयें लावी	
सद्गुरू- भ्रात्यांला	दे भेट श्रीश जी सदा गावी	११९
विप्र भ्राते माना	पौर श्रीवल्लभासि पाहूनीं	
बाहूनीं आश्लेषा	देती रोमांच-भार वाहूनी	१२०
स्तोत्रांच्या पुष्पांच्या	आनंदांच्याहि वृष्टि लाजांच्या	
ते भाग्याची वेळा	ती झाली प्राप्त दृष्टिला ज्यांच्या	१२१
भ्रात्यांला त्या भक्तां	कीशक्षींलाहि भव्य दे बेश	
साकेतीं ये दावी	सर्वाला शर्म नव्य देवेश	१२२
राजा झाला राम	श्रीसाकेतीं प्रजा सुरवें धाली	
आली बैकुंठाची	शोभा धन्या वसुंधरा झाली	१२३
श्रीराम स्वामी दे	सर्वाला सर्व अर्थ साधूनीं	
त्यातें गावें भावें	केला हा सूपदेश साधूनीं	१२४
सर्वांच्याही टाई	त्यांत प्रेमां मरुत्कृतीं मोटा	
या हें दे कीं यावत्	- कल्प प्राचीं कथा नसे तोटा	१२५
या तें जें पावावें	पीयूषांच्या नदांत यादीनें	
कीं कामें दावावे	कोणालाही न दांत या दानें	१२६
दिव्य-रामायण प्रेमें	मयूरें राम-नंदनें	
श्रीराम-चरणांभोजीं	बाहिलें कृतवंदनें	१२७
समाप्त.		

मंत्रिरामायणप्रारंभ.

(५६१)

बाळकांड-

श्रीश ब्रम्हादिदेवांहीं	प्रार्थिला दिग्गथात्मज	
होय चार धरी मूर्ती	जो रक्षी संकटीं गज	१
राम ज्येष्ठ महातेजा	कोसल्योदरसंभव	
केकेयी-पुत्र भरत	स्मर्त्याचा नाशिता भव	१.
महिला तिसरी तीचे	दोषे सहृण नंदन	
नामें लक्ष्मण शत्रुघ्न	शील-विर्जित-चंदन	१
जगतीपति दे दोषे	राम लक्ष्मण गाधिजा	
देती सुबाहु मारीच	कतु ध्वंसुनि आधिज्या	४
यज्ञावनें हृष्ट केला	गुरु रक्षो-बळ-क्षयें	
गौतम-स्त्री-समुद्धारे	पापांचीं नाशिलीं भयें	५
राज-कोदंड भंगूनि	वरिली जानकी सती	
न केवळ तिचीच क्षमा-	देवीची हर्षली मती	६
महेर्षि देववी कन्या	तिघां रामानुजांस त्या	
तिघी दिल्या मैथिलानें	ऊर्मिळादि महासत्ता	७
जनका दिग्गथा विश्वा-	मित्रें संबंध जोडुनी	
सिद्धाश्रमासि गमन	केलें तें पुर सोडुनी	८
यमसा गुरुचापाच्या	भंगें भार्गव कोपला	
रामापुटें रविपुटें	दीपसा परि लापला	९
जय पावोनि साकेता	बहु हर्षवि दिग्गथ	
योग्य पुत्र-स्तुषा-लाभें	हर्ष होय गत-व्यथ	१०
यश गाती पौर तैसें	स्वर्गी राहून देवही	
साहुकारां उत्सव तो	बांधू पाहूं नदे वही	११
राजाज्ञेनें मातुळ ने	सानुजा भरता पुरा	
जो ताप शमनें स्वच्छें	यशें लाजवि कापुरा	१२
मनोरथाच्या साफल्यें	सुरव सर्वत्र दाटलें	
धन्या दशरथा राजा	सत्य साकेत वाटलें	— १३

मोरोपंतः अध्याकांड-

स्वश्री देतां रामभद्रा कैकेयीच्या वये मना	
राज्य पुत्रास घेराना धाडी चौदासमा वना	१४
सुरानीं व्हावया कार्य दशास्य-वध कादिला	
मरे शोकें वियोगाचा साहे हा न धका दिला	१५
समंन्त्र मंत्री भरता आणिती साधु तो तिला	
गांजी म्हणे विषरस स्वजनास्यांत ओतिला	१६
दे-जळादि पित्या होय आर्याच्या बिरहें श्री	
फिरवाया चित्रकूटी राम-पादांबुजें नमी	१७
प्रिय भ्रात्या सोबुनि दे पादुका फिरवी बळें	
सुनिही म्हणती आज्ञा-पालनीं धर्म बा वळें	१८
नराहेलधि मन्वब्द सरतां काय-होम हा	
करीलधि म्हणे ताप ज्वलनीं काय हो महा	१९
समर्थी भेट देईन कष्टी होऊंनको रहा	
स्वस्थ राम म्हणे कीं तो चंद्र भक्त चकोर हा	२०
तो जपे बहु गुज्यास रामचंद्र-पदासही	
नंदिग्रामीं वसे बंकी पाहे माता तसी मही	२१
भय जें राक्षसोत्पन्न सुनीचें सर्व तें हरी	
अत्रितें वंदुनि पदें पुत्रसुचि सुरवी करी	२२
न जया शुष्कता श्रीतें अंगराग सदांम ती	
दे अत्रि-स्त्री ज्या धरितां दृष्टा राहे सदा मती	२३
प्रयता अनसूया या हर्षवी श्रीस मायसी	
सांगे स्त्री पतिच्या संगें स्पर्शर्च्या जेविं आयसी	२४
भराजा पुसतां सांगे स्वयंवर-कथा स्वयें	
जावें सोडुनि यद्दानें जना संसृतिच्या भयें	२५
श्री-मस्तकें नमी प्रेमें अनसूया पदें नतें	
पदवे न कवींद्रा जें यश काय वदेन तें	२६

मंथिरामावण.

(१६६)

अरण्यकांड.

हेरि श्रीतें त्या विराधा राक्षसा राम दे गती	
जी दया हृदयीं रोधी कोधाचा नित्य वेग ती	१७
जें धरासुर-संकीर्ण दंडकारण्य सर्व तें	
पुण्य केलें नगणिला मेरु तंत्रैत्य-पर्वतें	२८
प्रणाम शरभंगादि-घटजांत-महर्षितें	
करि सानुज सश्रीक चितें श्रीराम हर्षितें	२९
सखा जटायु ताताचा गृध्र जात्या तथापि त्या	
म्हणे खट्वाडीनें गेली वियोगादि व्यथा पित्या	३०
विजय-प्रद-नामा तो पाहे पंचवटी बरी	
गोदावरी-तटीं राहे पर्ण-शाला सुरेंबें वरी	३१
स्वसा राक्षस-राज्याची पापा श्रूर्पणखा मज	
श्रीरामातें म्हणे कुस्त्री सीता सोडुनिचां भज	३२
माया मनोहर-तनू ती चालवुनि दंडिली	
श्रीलक्ष्मणें तिची नासा कर्ण रवंडुनि रवंडिली	३३
कोपे जनस्थानवासी न धरी परबाखर	
भंगे सबळ रामेंधु पवि तो पर वारवर	३४
क्षोभे यक्षेशाऽनुजन्मा कपटें नवल क्षण	
स्वर्णेण दावी श्रीचोरी बुडाया अवलक्षण	३५
मनुजत्व स्त्रेणभाव प्रभु दारववि हाबदे	
तो विलाप यनातेंसा जेंमा संताप दाबे दे	३६
सदय प्रभु दे गृध्रा पुत्रसा परमाग ती	
मागती जी यती शोधी श्रीपदीं परमा गती	३७
उद्धराया कवंधातें सांपडे भगवान बळें	
शबरीतें अमृत दे बहुमानी तिचीं फळें	३८
दुग्धाऽमूल-यश स्वामी सुग्धाच्या रीतितें धरी	
पैपातीरीं भक्त-शोक संपाया हा म्हणे हरी	३९

१ हरणकरी. २ राम-डड-रामबाण. ३ वस्त्रा. ४ स्वर्ण-एण-सुवर्णवृग.
 ५ वणवा. ६ परम-अग-उत्तमवृक्ष (कल्पवृक्ष) + नैबोलपर्वतातें
 ७ कुस्त्रितस्त्री. ८ दुधासारखेंस्वच्छ आहृत्यराज्याचें अमास्य.

मोरोपंतः किष्किं धाकांडः

माहति श्रीवरा भेटे सुधीबा मग भेटवी	
तो सरवा होय हाहा त्या दहना वायु पेटवी	४०
रघुवीरा अळंकार सीतेचे दारवी हरी	
वूपुरें तीच सौमित्री म्हणे राम उरी धरी	४१
त्या अर्यम-सुत प्रार्थी सरव्या होऊं नको श्री	
हरिलि श्री अयजानें हा म्हणे हरिही न मी	४२
तुझी तुज्ज प्रिया यत्नें भेटवीनचि अत्यया	
कस्तूनि त्या रावणाच्या मदुक्ता जाण सत्य या	४३
श्रित-श्रेयस्कर म्हणे तूं असावासि साधि न	
सरव्या मी तों तुझें आधीं सर्वथा कार्य साधिन	४४
भार्या-हरा हंतुकामा प्रमत्ता वाळिला वधी	
त्याची श्री स्त्री दे सुकंठा म्हणे धर्मीच लाव धी	४५
धाडी समर्थ प्लवग श्रीशोधा सुगळ स्वयें	
लंछितां मास मारील या चित्तीं कांपले भयें	४६
ते महाजव बोधूनि आले आशा-त्रयाप्रती	
अवध्यऽतिक्रमें झाली अन्यांची व्याकुळा मती	४७
तयां प्रायुगेतां सांगे जटायु-ज्येष्ठ बोध हो	
सिंधु शंभर गावें ती सीता लंकेंत योधहो	४८
तो अंडज स्व-पक्ष्यांच्या दाहाची ऐकवी कथा	
तत्काळ पक्षोत्पत्तीनें दे प्रत्यय हरी व्यथा	४९
वात कायज ऋक्षेंद्रें पुराणें ब्रम्ह-संभवं	
केला स्व-शक्ति-तत्व-ज्ञ वरादिकथनें स्तवं	५०
महा-पराक्रम-ज्ञान जांबवान् दे जसा गुरु	
म्हणे बोध महामोहा परगर्वा तसा चुरु	५१
निज सामर्थ्य कळतां उत्साहें कपि दाटला	
शत-योजन पार्थीधि स्पष्ट गोषद वाटला	५२

मंत्रिरामायण- सुंदरकांड-

(५५०)

चिंतुनि तो श्रीरामातें महेंद्रा डांसळी उडे	
कुटले तों राक्षसींचे सीतेचे दाटले जुडे	५३
ताडी महोरा मैनाका ठकवी सुरसेसही	५४
सिंहिकेतें बधी लंघी लीलेनें सागरा मेही	५५
लंका-देवी-मूढ हरी योगें होय लहानसा	५६
पावे श्री-दर्शन जसा क्षुधाकुळ महानसा	५७
अशोकीं राजारवळ ये जें देवीसीं वदे कुट	५८
साहे महावीर होता जरि तन्मथना पेटे	५९
जें धर्म-न्याय-युक्त श्री-वाक्य तेणें निवे कृपी	६०
तापे घृते ज्वरीसा जो रवळ नष्ट धिवेक पौ	६१
बुष्ट सांगे राक्षसीला इला शिक्षा करा बरी	६२
मास-द्वयांत नवळे प्रातराशार्थ हो तरी	६३
उद्धंधनें मरूं पाहे जाता पापी महासुती	६४
स्तवी मारुति देमुद्रा बंदी पावे महास ती	६५
चूडामणी जनकजा दे संदेश कधी मग	६६
अशोकोपचनांतील मोडी सर्व महा नगें	६७
सैन्याचा क्षय अक्षारव्य-कुमाराचाहि हा करी	६८
ब्रम्हास्त्राला सांपडे या इंद्रजित् क्षोभला धरी	६९
लावी धनंजय पुरा पुच्छ पेटवितां रवळें	७०
जळे मनीं म्हणे द्वेषया विलंघी सागरा पळें	७१
अंगदादि यशा गाती त्या मानी हित रामही	७२
मेटे घे अधमर्णत्व देताही इतरा मही	७३
सांगे समीरात्मज तो मार्गदुर्ग दुर्गग्रह	७४
श्रीचा निरोप स्वकृत नरक्षिति पुग ग्रह	७५
बिभीषण महासाधू तयाची सर्गमा बंधू	७६
त्रिजटा राक्षसी बाधू भव काळ न या बंधू	७७

१ महा-उर- मोठें वक्षस्थळ ज्याचें असा मारुती. २ तेजस्वी. ३ स्वयंपाक गृहास. ४ राव
ण. ५ माडी. ६ न्याहारी करितो. ७ गळफासातें. ८ उत्सवाम. ९ निरोप. १० अप्पि.
११ कृणीपण. १२ स्त्री. + कुशल. ३ मोठे वक्ष

सुभीव-युक्त श्रीराम बहु-कीश-बकासह	
उतरे सागर-तटी होय त्यासि भयावह	६६
संगतां हित रागेजे पिक सनेमाजि ऐकवी	
बिभीषण निघे भेदे वंदी रामासि तें कवी	६७
लंका-राज्य नमस्कारें दे सेतु, करवी हरी	
प्रभु-चाप-धिरें दावी श्रीस हा म्हणवी अरी	६८
केला रक्षोराज-भंग देरवतांवि कपीश्वरें	
नमानिलें रावणें जें अंगदें कथिलें बरें	६९
बहु रक्षःक्षय घडे नचाले इंद्रजित्-छळ	
कुंभकर्ण मरे साम तरी तो नकरी रवळ	७०
सनाथ वानरांनीक मेघनाद रणीं शिवी	
स्वेष ध्युपायें हनुमान उठवी मोह ज्या गिळी	७१
मोहार्थ मायामय-भू-कन्या शिर कुधी हरी	
बिभीषण भ्रांति वारी लक्ष्मण व्यसु त्या करी	७२
मंत्री वारी भूजनीतें वधितां रावणा रवळा	
वधार्थ प्रेरिलें तें जें त्या प्रभु वधी बळा	७३
सौमित्रि-हृदय ओधें सेदी रावण शक्तिनें	
पुन्हा सावध केला तो त्याचि निःसीम-भक्तिनें	७४
सप्ताहोरात्र जून्यांत वसोनि हरिच्या रथीं	
प्रभु मारी दशघीवा जेव्हां रवि म्हणे मधीं	७५
देववी त्या तोय आधीं प्रभु स्थापी नता पदीं	
शोभली अग्निच्या कुंडीं श्रीजैसी पद्मिनी हृदीं	७६
रक्षःपूवग राजांतें पुष्पकीं ये पुरास ये	
स्वःपू म्हणे अयोध्येला तत्त्वताप पुरा सवे	७७
बैकुंठ झाला महिप यश वी गौर विप्र ज्या	
अर्था इच्छिति त्या सर्वा पुरवी गौरवि प्रजा	७८

मंत्रिरामायण.

(५६९)

उत्तरकांड.

प्रभुवर्षिस्तुत श्रीरा स्वयशं नाशिता व्यथा	
दशास्य वाकी हनुमान् जे यांच्या आचके कथा	७९
श्रीरामे पूजिले राजे जनकप्रमुख स्वयं	
केला हनुमान् विश्वांत धन्य धन्य महादयें	८०
ज्ञाता स्नेही परमही गर्भिणी स्वप्रिया सती	
अपवादें त्यजी दोष नलावी स्वप्रियास ती	८१
सीतेसि वाल्मिकिजपे स्वाश्रमांत पितातसा	
पुत्र तीचे कुश लव प्राशिती सद्यशोरसा	८२
दोघे दोघे तनय त्यां तिघांचे गुण-सागर	
बौघांतें तेविं आठांतें वर्णिती बन्ध नागर	८३
रात्रुघ्न मारी कूरात्या लवणा मधुरा कशी	
जे तीनकोटि गंधर्व बधिले भरतें अरी	८४
न्यायेंकरुनि रमवी श्वान गृध्र उलूकही	
मृत विशापत्य रक्षी सद्यशं निववी मही	८५
अश्वमेधीं आत्मज ते वाल्मिकिच्छात्र हर्षले	
आदिकाव्याऽमृत प्राज्य सम सर्वत्र वर्षले	८६
यावया प्रत्ययद्यशा पुन्हा ती जानकी धरे	
असेन बुद्धा तरि घे रूणे तदुदरीं भरे	८७
आठां राज्यांसि भजते झाले आठ कुमार ते	
पुण्यकीर्ति सदा रामीं शिबीं जेविं उमा रते	८८
सत्यप्रतिज्ञत यत्र प्रभुनें निज रक्षिलें	
भक्षिलें बन्ध वेदोक्त गुरुक्त सम लक्षिलें	८९
भक्त-कल्पद्रुमारामें रामें रंजविलें जग	
एकादश-सहस्राब्द पुर उद्धरिलें मग	९०
चरित्रां विश्व रमलें रामलें सर्व पातक	
श्रीराम नेघ गमला भक्त ते मोर चातक	९१
मंत्रिरामायण प्रेमें मयूरे रामनंदनें	
श्रीराम-चरणां भोजीं अर्पिलें कृतवंदनें	९२

समाप्त.

सद्भाव्यरामायणप्रारंभ-

हरिणीप्लुताछंदविशेष.

दशरथ महीभर्ता कर्ता सुर-प्रिय तो यजी
 दश-मुख-वधा त्याचा साचा सुत प्रभु होय जी
 अनुजहि तिघे अंशें वंशेंदु तो भरतादि जे
 विधि विनवि कीं भव्या सव्या गति स्वरता दिजे १
 प्रथम सुत जो कौसल्येचा घनप्रभ नाम या
 करि दशरथ प्रेमें श्रीराम हेंचि अनामया
 भरत तनया कैकेयीच्या निजा सुत लक्ष्मण
 प्रियशुण सुमित्रेचा शत्रुघ्नही शुभ-लक्षण २
 सकळ शिकले तृद्या विद्या कळा गुरुच्या सुरेवं
 समधिक सरवा शक्रा भासे चतुर्गुण या सुरेवं
 तदुपयम जे त्याची चिंता नरेंद्र मनीं धरी
 कुशिक-सुत तों भेटे वाटे महेश दया करी ३
 निज-मख-परित्राणा मागे सलक्ष्मण राम हा
 विरह गमला त्याचा वृद्धा मनुष्य-बरा महा
 स्व-गुरु-वचनें दे ते दोषे मुनींद्र करी असु
 प्रिय सुकृपणें जैसैं द्यावें सदर्थिजना वरु ४
 अनुज-सहिता क्षुत्तटाबाधा-दामार्थ पथीं दया
 करुनि शिकवी विद्या नामें बळातिबळा तथा
 अजित निवटी मुन्याज्ञेनें सुदुर्मेति ताटका
 वरुनि अतुळें अस्त्रें दावी द्विषद्वधनाटका ५
 धनु धरि उभा राहे सिद्धाश्रमीं बळ-शेवधी

सद्भाव्यरामायण.

(१७१)

प्रभुवर सुबाह्वादि कूर क्षणचर ते वधी
 विशिरव पवनें मारीचातें क्षणें शतयोजनें
 उडवि सुपदस्तोषा केला पराक्रम तो जनें ६
 जनक-यजना जातां ने त्या महामुनि सानुजा
 हरि तम मुनिस्त्रीचें पादें करेंहि न भातु ज्या
 पुर-हर-धनु ध्वंसी तें ज्यापुढें तृणता पर्वी
 धरि नृपशता जें निर्द्रव्या जसें ऋण तापवी ७
 प्रभुसि वसुधा-बाळा माळा समर्पुनियां वरी
 कुशिक-तनयें आज्ञा केली तथा जनका वरी
 सविधि दिधल्या धन्या कन्या तिघांस तिघोजणी
 कवि दशरथा पुत्रिश्चीमद्रणीं पहिला गंधी ८
 कळवि पहिल्या गैमा राम स्वतेज नव्या तुळा
 सुयश भृशुच्या जें तें घे दे स्वयें रघुच्या कुळा
 समधि विभु तो देताझाला महा जनका पुरा
 भञ्जुनि चरिता या चिंतीना महाजन कापुरा ९
 अवनिपतिच्या सत्या अत्यादरेंचि मनावरि
 स्वसुरतरु घे प्राज्या राज्या त्यजूनि बना वरी
 प्रभु सडुदज-द्वारा दारगुजांसह तो भजे
 सुतसम तपःसक्ता भक्ता नमी गतलोका जे १०
 महित नहि तत्पादस्पर्शें असें बुध याचिती
 अहित अहि तदृक्पातेही विमुक्तचि मानिती
 सदय सदय स्वामी त्या स्वर्ग दे हरिणा महा
 विजय निजयज्ञापूर्वांचा भला परिणाम हा ११
 स्व-पितृ-सरय जो पक्षी झाला तथाप्रति मान्यद

प्रभु गण महान् पीयूषाच्चा न तत्प्रतिमा नद
 प्रभु परिचये मोदा गोदावरी सहसा वरी
 श्रित-हित-करी जे वंशींचे तयांसह सांवरी. १२
 कुमति विषयासक्ता भक्ताऽहिता बरि शोभली
 श्रुति रुचि रमा जाया ज्या या म्हणे भुज लोभली
 श्रुतिसह तिची नासा नासावया अघ खंडिली
 मग पलल^१भुक्-सेना सेना रणीं बहु दंडिली १३
 कनक-हरिण प्रेमी द्वेषी दशास्य तयास ती
 समजुनि मनीं मागे देवद्विजाद्युदया सती
 प्रभुहि हरिणामागे लागे वनांत खळा बरे
 मरण-द-शरें ताडी केला तरी छळ त्या खरें १४
 प्रभुसमंचि हा सौमित्रे हा श्रिये महिजे असी
 कपर्दि-मणि तो मारी हाक श्रुतींत गमे असी
 भय धरि सती धीरा दीरा वदे कटु घालवी
 अभयपथ दे घोरा चोरा प्रदीपचि मालवी १५
 तंव दशमुखें नेली व्याघ्रें मृगी तसि आगते
 समजुनि कसूं दे त्या दुष्टा तदंतक आग तें
 विरथ करुनि कूरा शूराधिराज करी रिणी
 खगतिलक तो देहत्यागें सुमुक्ति शरिरिणी १६
 नग नगावरीं टाकी नेतां कपींत नभःपथें
 अरि हरि मुनि-स्वातें झालीं अतीव धृत-व्यथें
 बसवि मळधी लंकेमध्ये अशोकवनीं सुरी
 त्वरित बुडवी या किंवा ती भरी जठरीं सुरी १७
 अनुज मनुजेंछद्या पद्या-दुरुक्त कधी रडे

१ स-हना-पन्यासहितअसी. २ खड्ग. ३ अलंकार. ४ निशाचरांची
 फौज. ५ पर्वतावर. ६ मानवकपराजेंझालेल्यारामास. ७ मारिव.

सच्छाव्यरामायण.

(५७३)

प्रभुहि गणुनि स्वांत स्वांतव्यथेंत बळें पडे
 पळत उटजा आला झाला नपाहुनि पाबरा
 सहज-धृतिला सोडी जोडी वृभाचरि हा बरा १८
 जसिच विरहीं स्त्रैणा शून्या गमे महि मानवा
 तसिच विभुला दायी गाया असा महिमा नवा
 तरुसहि पुसे गोदेलाही कळनि विलाप हा
 विनवि अनुजा सांगे बापा मला न तिला पहा १९
 कळवि विरही ऐसे शोकें उरीं उलतात मी
 मी सदय नबुडों दे ताताचा सरवा चुलता तमी
 सुतपण वरी पक्षी लक्ष्मी पित्यापरि तत्क्रिया
 करि बरि म्हणे बा हा दाहादि साधुनि सत्त्रिया २०
 अनुज-सहिता भक्षाया जो कबंध बनीं धरी
 सदय तदघा सारी मारी सुरार्ह तया करी
 प्रथम बाबरी नागी वारी दिवाकर-नंदन
 पूवग सुगळ त्रासा हा तो महोरग-चंदन २१
 पूवगपति जो वाळी वाळी मदें अनुजा तया
 निबटुनि सरव्या पाळी टाळी क्षणांत महाभया
 कथि रविसुता वा जा गजा असें स्वपदीं नया
 नविसर करी मोटी कोटि-मनुतांघ्रि असी दया २२
 उपकृतिस तो राजा चिनीं निरंतर आठवी
 कपि सुभट ती श्री शोभाया दिशांप्रति पाठवी
 श्रमुनि इतरां लागे ठावा जरीं नय शोध न
 श्वदीन-तनया देवें जें हें परा न बघो-धन २३
 दशसुरव जया युद्धीं पृथ्वी-सुता हरणीं मथी

रवण वंडिल तद्भाता संपाति शोध भला कधी
 पवन-तनु-भू अत्युत्साहें उडे शत-योजनें
 जलधि गणिला दिव्यें राम-प्रतापचि तो जनें २४
 हुडकुनि पुरी मुद्रा रुद्रावतार सतीस दे
 कुशळ कळवी तीही संदेश जो हित तो वदे
 मग रण करी मेघध्वाना बळें कपि सांपडे
 रवळ नवळतां जाळी लंका दशास्य मनीं रडे २५
 पुनरपि उडे ये श्रीरामासमीप महामती
 प्रभुसि मणि दे सांगे ते जे निरोप कधी सती
 प्रलय कळवी जें तत्पाप-द्रुम प्रसवे फळ
 छळ-पटु नसे सामा मान्य प्रमत्त कधीं रवळ २६
 वचन-निरत-ब्रह्मालाही सुदुर्लभ जो पिता
 प्रभुवर तथा झाला आलिंगन प्रिय ओपिता
 पडुनिच गळां जैसा तैसा गमे उपकार हा
 स्तवुनि भगवान् फेडी बोले सुरवी चिर बा रहा २७
 जलनिधि-तटा गेला नेला मरुत्तनयें रथें
 किति कपि-बळें अत्युत्साहें उडोनि नमःपथें
 सदर्लि कमलां तैसा रासीं विभीषण ये रते
 नवळति असे जे श्रीरामा बळी पण येर तै २८
 चरण नमितां लंकारांज्य प्रभूत्तम देववी
 श्रुति-नुति-बळें ज्याच्या विश्व प्रजापति देव वी
 विनवि कुपिता श्रीश मेटोनि सिंधु नसे तुला
 जड करिव या बाणें दुष्टांसि विंधु न सेतुला २९
 नळ कपि रची सेतु क्षारोदकीं शतयोजनें
 रडविलि सती तेव्हां मायाशिरें पळभोजनें

सद्भाव्यरामायण. (५७५)

अजित उतरे पारी वेंचे सुवेळ-नगावरी
 तव निरखिला त्या दुर्गा तो कपि-प्रवरें अरी ३०
 सुगळ उडोनि कोथें त्याच्या गळांचि बळें पडे
 मुकुट उडवी मोडी छत्रें नियुद्ध भलें घडे
 परिभव तया भावी दावी बळीं परते ज्या
 मिळवुनि शके दावायाळा न तो पर-तेज यां ३१
 रघुपति म्हणे वापा तापावहा बुध साहसा
 नवरि न तुला साधो बाधो पराभव दाहसा
 रचि अहितीं देन्या सैन्या खळावरि पाठिव
 स्व-हित-वच हें राजा माझ्या सरन्या मनिं आठिव ३२
 परपुर बळें रोधी शोधी मनीं पटु-अंगदा
 कथुनि हृदय प्रेषी द्वेषि-क्षणचर-भंगदा
 अहित नवळे सामा रामा मनुष्य म्हणे तमें
 गरळरससा काटा गाढा गतायु जना गमें ३३
 करिति समरारंभा रंभादि-मानस जो हरी
 प्रभुसि हरि तों बाधा वा धा जयें म्हणती हरी
 दबामुख महामानी मानी स्वसिद्धि म्हणे अमी
 किति कपि-चमू माग मोगरिदत्त असें असी ३४
 प्रथमचि रणीं मेळा भारी प्रहस्त चमू-पती
 दशवदनही भंगे काहीं दिसे न बरी गती
 घनरव करी उथा माया वृथा जरि होय ती
 तरि मन म्हणेना श्री दे कीं जगन्नुत होय तीं ३५
 उदधि अनुजा कुंभश्रोत्रा तया खपधि प्रभु

१ आत्मस्वाध्यासेन. २ मार-अग्नि-दत्त-महादेवाकें दिलेला. ३ खड्ग.

४ जगद-नुत-जगनें स्वयें दिलेली असी.

प्रवर करिती ज्या उद्याच्या क्षया तप विप्रभु
 सकळ सुभट भ्राते पुत्र प्रधानहि मारवी
 अतुळ विभुचा दिक्कंठाचा म्हणे महिमा रवी ३६
 घनरव महामाय व्योमीं दडे निकरें अशी
 बळसह ससुग्रीवा रामा शरार्त रणीं करी
 'पवन सुत तों आणी दिव्यौषधी-शिरवर क्षणें
 वर यश वरी भाल्या-सैन्यासह प्रभु-रक्षणें ३७
 मग खळ वधी माया-सीता सुरांसि गमे स्वें
 मुनिहि बदले हा हा केलें सुदुष्कर या स्वें
 सुगळसह त्या सर्वेचिंही भ्रमे मन घाबरें
 क्षण नगमलें लीलामर्त्या जिणें अनघा बरें ३८
 करि करि-वर-त्रात्या धात्या विभीषण सावध
 भ्रमकर तुम्हां झाला मिथ्याचि सत्य न हा वध
 करवि सहसा होमीं विप्र स्वयें पर मारवी
 रघु-वर-करें त्या दे आशी तदा परमा रवी
 स्व तनु-जनिच्या शोकाग्नीनें दशानन भाजला
 असि धरुनियां जातां सीता-वधासि न लाजला
 सचिवा फिरवी यत्नें धाडी चमू पर मारणा
 प्रभुवर करी तेव्हां तीच्या वधा परमा रणा
 हत-पल्ल-भुग दारोचे त्या विलाप नसोसती
 म्हणति पळही रुद्धा कुद्धा पुरींत नसो सती
 प्रिय परम जे भ्राते पुत्र प्रधान तयांविणें
 मरणचि बरें मान ध्वंसीं अयोग्य जगीं जिणें
 सकटक निषे आंगें व्हाया रणीं शव शेवटीं.

सहाय्यरामायण.

(५७७)

खबळुनि गमे शारवा-छेदे न यक्ष बसे वटीं
 कपि-बळ बधी भेदी सौमित्रिचें उर शक्तिनें
 परवश तसा तो मूर्छेनें जसा शुचि भक्तिनें ४१
 रघुपति महादुष्टा नष्टा करी विरथ क्षणे
 बिकळहि शरघाते त्यानें कळेवर तसेणे
 पवनज जपे दास्या लास्याचहा बहु विष्णुच्या
 नुति रुचिहि दे आल्या हास्यामृतासह जिष्णुच्या ४२
 पुनरपि कपिश्रेष्ठें शृंग क्षणांतवि आणिलें
 भगवदनुज-स्वास्था-नंदामृतीं बळ न्हाणिलें
 सुरप-वचनें बैसाया दे महारथ मातली
 प्रभु परचमू मदीं लंघूनि जी पथ मातली ४३
 मग सदरितीं सत्वात्यासीं महारण मातला
 सुरपति ज्याच्या संदेहीं क्षणक्षण घातला
 प्रभु शत शिरें खंडी योगें वरें तरि जोडिली
 दिसति दशही वाटे गेली स्वशक्ति न तोंडिली ४४
 घटज मुनि ये जो या विश्वां प्रसिद्ध महातपा
 रवि-हृदय दे त्याच्या लावी जगदुरुला जपा
 रविहि वरदेव क्षोभे दे बधी दशकंधरा
 गिरिश-नयनें प्रेमाश्रूनीं भरी प्रभु पंधरा ४५
 दशमुख पडे वार्ता लंघी मन्नागिरिचे कडे
 बहु भय जडे शत्रुस्वांती-यशांत शशी दडे
 कळि-बळ झडे माया मुरव्याश्रयापगनें रडे
 अघटित घडे पृथ्वी हर्षे करी मणि जे खडे ४६
 प्रभुवर दिसे ससुखांच्या मुहूर्त न वृष्टिनीं --

मग कवळिला देवर्षीच्या अवारित-दृष्टिनीं
 सकळ भरिलें तों ब्रंभांडोदर स्रव-सृष्टिनीं
 अजित-कृतिनीं झाले जैसे स्वतर्णक गृष्टिनीं ४८
 मधुर विविध-ध्यानं वाद्यं नभीं बहु बाजलीं
 पटु-मति कृतें यानें नृत्येंहि फारचि साजलीं
 स्तवनहि करी नाचे गाय प्रियंवद नारद
 ब्रभु-गुण जना शोभा देती जसे बदनारैद ४९
 रघुप-वचनें त्या संस्कारीं विभीषण उद्धता
 वरुनि अरिता तैशालाही मिळे अतिशुद्धता
 प्रभु मळ जसा कांहीं राहे मनीं न तसा धुतो
 मग बसविला प्रेमें सिंहासनीं नत साधु तो ५०
 अनिल-ज-मुखें ऐके स्वामिच्या विजया सती
 अभिमत पदें देखावीं हें कथी निज यास ती
 अजित-वदनें ने देवीतें विभीषण पूजुनी
 म्हणति विभुची लंका सासू नवी कवि भूजुनी ५१
 प्रभुतिस म्हणे तूं होतीस द्विषत्सदनीं चिर
 ब्रत मग तुझे कांते कैसें असेल शुचि स्थिर
 निज-कुळ-यशासाठीं नेलें लया अरिचें शिर
 त्यजिलिस म्हणेना मी लोभें तुला निलयीं शिर ५२
 क्षितिजनि म्हणे स्वामी हा मी स्वदेह हुताशनी
 भसित करित्यें आलें ऐसें कसें तुमच्या मनी
 झाडकरि रचीं बा सौमित्रे मदर्थ बरी चिता
 नगणुनि तसीं तीं दुर्वक्यें करीं सुगुणा हिता ५३
 असु वसु सुरवें तत्कार्या तो दयाकर बेचिता

सद्वाच्यरामायण- (५०९)

रचति गुरुता न स्वातंत्र्यं तथा करवे चिता
 विरलि पतिच्या ध्यात प्रेमें तदा चरणास ती
 ज्वलित-दहनीं तज्ज्वालासी सदाचरणा सती ५४
 सदापद्य करी दिव्या रव्याता जिची महि मायती
 हर-विधि-सुरव-ज्ञाते गाती महामहिमा यती
 बसवि दहन श्रीरामांकीं जगत्प्रयसंपदा
 बहु निज-पदीं शोभे सीता रमा कलि-कंपदा ५५
 निवधिलि रमा प्रेमें रामें करूनि अनुग्रहा
 यश करि जगीं तेसें बोले परंतु अनुग्रहा
 दशरथ नृप प्रेमें भेटे सुतांसि निवे दिला
 बहुमह शिवें तो त्या विश्व-स्तुतांसि निवेदिला ५६
 नमिति रडती हें भक्तांची सभा परिसून ती
 करि गुरु-पदा साक्षात् विश्वप्रसू परिसू नती
 प्रभु विनवि दे केकेयीतें अभी भर तापवी
 बहुत नच हो शोकाचा बा नगा भरता पवी ५७
 दशरथ म्हणे रामा माझें ऐसें मन भावितें
 सकळ घडलें दापें होतेंचि जें बळ भावितें
 दशमुख-वधा देवानीं या सभा पदका मति
 भ्रमविलि तिची यामूळें बा धरी पद-काम ती ५८
 नरपति महाबाहो बा हो असो वरवि प्रजा
 चरित रचतें गाती ध्याती मनीं वरविप्र न्या
 पुरविं सकळा कामा रामा करीं सुनि-रंजना
 स्थिर यश असो बापा तापा हरो सुनिरंजना ५९
 विधि गुरुहि त्या अत्यानंदें अवश्य असें वदे

हृदय-गत जो पुत्र प्रेमा तथासि टलों नंदे
 पुसुनि सगुण-ब्रम्हाते तो धिमान-वरीं बसे
 शतमख-सख स्वर्गि देहें मनें अजितीं बसे ६०
 सुरप अमृतें मेलें होतें रणीं बळ सर्व तें
 उठवि हनुमान् जेसैं पूर्वीं महोषधिपर्वतें
 प्रभुसि कळवी पूजायाची बिभीषण कामना
 प्रिय विभु कशी जें तें त्याच्या नयेइल कां मना ६१
 सबळ-सुगळा पूजीं बा या न त्या भरताधिना
 वद मम मना तत्तापाचा कसा भर ताधिना
 मदपंचिति हे त्याची तर्पावया असु रेंवें दे
 प्रभुवर असें जाया सारीं लया असुरें वदे ६२
 सबळ-सुगळा पूजी प्रेमें जगज्जनका मग
 द्रविणपतिचें दें बैसाया धिमानहि कामग
 अनुज दयिता किष्किंधेरा क्षपाचर-नायक
 प्लवगहि नभोयानीं घे तो प्रभु-प्रिय-दायक ६३
 रघुपति जयें त्रैलोक्यातें प्रहृष्ट करूं निघे
 अबनिजनितें अंकीं ज्ञात्या प्रहृष्ट करूं निघे
 रणमहि तिला दावी लावी कथा धिरह-व्यथा
 कळवि पुरवी गानें पानेंहि जी सुमनोरथा ६४
 प्रभुवर न्हणें प्रेक्षीं गोभा सधानदि सेतुला
 सुपटु नळ हा याला कोठें बुधा नदिसे तुला
 सुकवि रचिता सत्प्राप्तीच्या न या जरि हेतुतें
 सखि निरखिते माझे डोळे कसेतरि हे तुतें ६५
 सुमुखि मज या स्थानीं भेटे बिभीषण आडवा

संज्ञाव्यरामायण- (५८१)

विजयचि गमे किंवा आमंत्रणोत्सव पाँडवा
 सुगळहि सरवा झाला या ऋष्यभुकनर्गी भला
 सुदति जय हा या साधूनें द्रवोनि दिला मला ६६
 जनक तनया स्वस्वामीते मनोगता जाणवी
 सुगळ-दयिता तारा तारावयास्तव आणवी
 सुदित-हृदया आली आलीतसी बहुमानिली
 उपकृति सुरवे सत्या अत्यादरे बहुवानिली ६७
 अजित कथि हे पंथा संपावया श्रम सेविती
 बहु मुनि इतें आले धाले सदा तैरि देवि ती
 न तव विरहीं रीति-प्रीति प्रदा मज आढळे
 न निववि मना रामें वामें धृति त्यजि या टळे ६८
 सति मम-गुणासक्ता भक्ता तपेहिनिधि पाहिली
 अनुदिनहि मध्यानीं ज्ञानीं जसे तसि राहिली
 मधुर बंदरे अर्पी तर्पी प्रिये मज मायसी
 तदपैचि तिनें धाली झाली मति क्षण हायसी ६९
 सति धरि मला खाया वत्साहि राक्षस या वनीं
 परि पर मरे मारी तेज व्रतीं तव पावनीं
 भुज उतरिले दोघानीं दोन जे गुरु योजन
 विदवा-पतिसा झाला प्राप्ताखिला-मिषभोजन ७०
 सुतनु दनु तो तत्प्राप्तीचा उपाय मला भला
 कथि हित त्याऐसा कोणीहि साधु न लाभला
 तरणि-तनया सुयीवासी महासति भेटलों
 खळ-बळ-वनीं या वाते मीं दयानळ पेटलों ७१
 मतिमति सति प्रेमें गोदावरीस पहा नमीं

सरसिजनाभ समस्त- स्वजनाऽमरवृक्ष तीर्थ पाद हरी
 होउनि पुत्र दशरथ- क्षितिपतिस जगत्त्रयांत धन्य करी २
 श्री-कौसल्या-कुक्षिज लक्ष्मीपति राम हैं धरी नाम
 कैकेयी-तनय भरत याचें दे मंह धरावरा धाम ३
 गुण-सिंधु सुमित्रेचे लक्ष्मण शत्रुघ्न पुत्र हे दोषे
 रुचिररूप सुधा यांच्या सुख-चंद्रीची यथेष्ट वृष तो घे ४
 शिशुहि प्रगल्भ-जन-मन मोहिति तत्काळ सुरुचिरें रूपें
 वचनें सुधाधिकरसें गुरु-सचियांसह निषेधिलीं भूषें ५
 विमल-द्युति-मति-रीति- स्थिति गतिहीं पुरजनांसि तापातें
 धिक्कारुनि सुख देती जें त्यां मातांसि जेंचि बापा तें ६
 नायक सद्दिशांचा आचार्य वसिष्ठ धीरमणि वेद
 शास्त्रें पढवी करि ते स्वसम न देतां नपावतां, खेद ७
 प्रसुदित वृष होय परि हास वयाचा म्हणोनि दायाद
 व्हाया सदार मन करि सुकलुष चिंता-नदींत हो याद ८
 तों गाधिज ये भेटे नरपतिस म्हणे सलक्ष्मणा रामा
 दे मन्मथ-नाशक खळ- खचर-वधा पुरिव शीघ्र या कामा
 सुख पुंज पुत्र दे असु- दानाहुनि जड पडे तथापि कवी
 रघु-कुल रीति निरुपमा रसिक जन-मनोहरा कथापिकरी
 सप्रेम बळातिबळा विद्या अस्त्रेंहि दे शत नतातें
 करि वात्सल्य मुनि जसें केलें तैसें सुतावरि न तातें ११
 बहु दारुणा छळी जी विप्रांतें ताढका महाचंडी
 तीतें स्व-गुरु-निदेशों राम प्रभु मार्ग रोधितां खंडी १२
 व्याधि मुनींचा मुनिच्या- लीलेनें खळवधें अनघ नाशी
 सब-सिद्धि सुप्रसन्न प्रभुला दे तो तपोधन घनाशी १३

सन्नामगर्भरामायण. (५८९)

ग्रंहे अहल्येचें तें बहुहि रवि जसें तमिते सर्व हरी
 षिन्मात्रहि कैसा राहों-देईल हस्ति-गर्व हरी १४
 भुव-यशो-निधि-मुनिनें नेला मिथिलेसि राम यज्ञास
 करि जनकांस प्रमुदित भंगुनि हर-धनु तथा हितज्ञास १५
 बळ शौर्य-निधिस जनक-क्षितिपति दे भूमि-संभवा कन्या
 मुत्तुक्त भरत-लक्ष्मण-वावुघ्नालांहि तो निषी अन्या १६
 निज-गुरु-कार्मुक-भंगें बहु कोप क्षत्रियघ्न राम परी-
 क्षिति कोपतां तथाच्या क्षोभा प्रभु-बाहु-तेज दूर करी १७
 निज-पुर वृजिन-हर-यशें रवि-कुल-सत्तिलक राम हृष्ट करी
 कीं भार्गव होय विमद तेविं निपट जेविं सिंह-दृष्ट करी १८
 सुज्ञा नरपतिस पुसे ग्याल युधाजित् तथा शुभ-रतातें
 दे विरहा वचके परि आज्ञा न्याया पुराणि भरतातें १९
 सोसे कैकेयीस न राजा दे यौवराज्य रामा तें
 पाडी व्यसनीं पतिला नवळे दे वर म्हण दिले मातें २०
 कमु वन्य-वृत्ति वल्की राम चतुर्दश-मितें वर्नां वर्षें
 कुरु राज्य भरत सत्या स्वाक्ता बांधीं न ईश्वरा हर्षें २१
 सानुजे सखीक निघे प्रभु चांदाचा वियोग तापातें
 जेविं चकोरातें दे वन वरित्या सनुचा क्षमापातें २२
 भौ भूपतिच्यादेहीं पुत्र वियोगीं नुरे म्हणे हाय
 दाशरथि सत्य-रक्षण-काम पितृ-रथीं वसे वना जाय २३
 लक्ष्मण-सूह बळुनि जटा सचिया सत्यंदना पुरा पाडी
 करुनि कपई मुकुट गुह-मन शोकीं तरुनि सुरनदीं पाडी २४

१ पातक. २ अंधार. ३ हरणकरी. ४ किंचित्मात्रहि. ५ सिंह.
 ६ पापहरणकरणाच्यायशें. ७ हस्ति. ८ वस्त्रलेपणारा. ९ सु-भ-
 कुज-वंधूसहित. १० जटाजूटरूपमुकुट. ११ संहुणा. १२ कोति.

(५८६)

भोरोंपंत-

राकांतवास-रुचि शुचि-शील भरद्वाज कोमल-स्वांत
त्या पंडिता प्रयागीं दे दर्शन पुत्रसा रमा-कांत २५
करि वास चित्रकूटीं शिव म्हणति महर्षि-जन पहाते ज्या
स्थाश्रित-मुनि-राक्षस-भय-घन-पटल-समीर हां महातेजा
नंदन-वियोग-शोकें श्री-धरणीं तनुहि सोडिली भूपें
श्रीकार्तेपुर न शोभे जेविं मरवायतन भंगल्या चूपें २७
सौकंतीं दूत कुडाळ धाडुनि वसिष्ठ आणरवी भरता
तो गति जाणोनि म्हणे धिक दातदा तीस जी कुलोभरता
अवनीशा संस्कारी नदनंतर सात तो निघे जाय
साधु शुह भरद्वाजाऽ नुमते स्व-स्वामिचे नमी पाय २९
तो कृपण भरत सोडी दीर्घोष्ण श्वास साऽश्रु तात-गती
कळवी दावी प्रभुही सकळा जी पुत्र दाविती मग ती ३०
जळ पिंड यथाविधि दे राजाला प्रभु मनुष्यसा तर्पी
गुरु-वाक्य-धर्म-पालन हित हें सांगोनि पादुका अर्पी ३१
आला परतुनि नंदि-ग्रामींच वसे क्षुधा तृषा दवडी
मूळ-फलें प्रीति करी राज्यांतिल घे न एकही कवडी ३२
बहु रंजवि प्रजा त्या गतलोभ महामुना पथ न सोडी
प्रभु-पादुकांसि कर तो स्थापुनि भद्रोसनीं सदा जोडी ३३
दाराऽनुज-सहित प्रभु मग सोडुनि चित्रकूट जो अवी
मुनि-वर तदाश्माला जाय जसा मानसा सरा पत्री ३४
अनसूया कष्ट वर्नी न शिवाया श्रीस आपल्या हातें
दे निपुणा अंगराग न जो व्हाया शुष्क आंतपें बातें ३५
राम विरोधा उद्धरि वधुनि रुचिर रूप गतिहि दे कांहीं

१ कोजलांतःकरण. २ यज्ञस्थान. ३ यज्ञसंभ. ४ अयोध्येतः. ५ अवनि-
ईश-पृथ्वीपतिद्वाराथाला. ६ सिंहासनीं. ७ मानसनामका. ८ सरोवरा
९ पक्षि. १० उष्णें. ११ नामविशेष (गक्षस)

सन्नामगर्भरामायण. (५०७)

या प्रभुला जें अघटित तद्दहन अव्यय्य तों कधीं नाहीं ३५
 केवळ विरक्त जे शर-भंगादि तपस्वि-वर्ग ते रामें
 स्थाश्रित कृतार्थ केले मीन पयोदें तसें घनश्यामें ३७
 जो प्राची जल राशि दिज-वर कुंभज तदाश्रमीं गेला
 धनुषादि महाशस्त्रें देउनि सत्कार पितृसमें केला ३८
 तात-सख-जटायु खगा पुत्रतसा राम रंजवि नयानें
 बंदी सादर विधिनें ध्यावें यत्नादकंज यिनयानें ३९
 गोदावरी-तटीं प्रभु उदेंज करुनियां वस्योनि चिर धन्या
 पंचवटी करि हर्षे बहु माहेरीं तमी धरा-कन्या ४०
 दारुवि बहु सुंदरपण मायेनें जी रतिप्रिया चंडी
 पंकमयी शूर्पणखा लक्ष्मण तद्गण-कर्णही खंडी ४१
 राक्षस खर तद्भाता नागया सबळ ये तथा रुष्टा
 दुष्टा श्रीरघुनेदन मरम करी हांय वाक-धी तुष्टा ४२
 कनक-मृगें श्री चित्त भ्रमणी सर्वस्व-हानि-बीज रची
 पति देवर दबडवि हरि दशमुख सीतेसि मी निवेहि राची ४३
 रोधी पथा विरथ करी त्या अहिता दारुणा महासमर
 करि जो जटायु अरित्या पक्ष छेदुनि म्हणे सहास मर ४४
 मत्त सुलून करि असें दारुण सर्वस्व-हानि-कर आंग
 लंकेंत अशोकवनीं रोधी हंसव्रजी जसा काग ४५
 लक्ष्मण सोऽशु कथि वनीं हरिणाच्या गणुनि सत्य हाकेला
 आर्या दापी पाजी परुष विष खळें अनर्थ हा केला ४६
 खेद धरी रघुनाथ-प्रभु जाय स्वाटुजास तें ओस
 पाहे बहु हाय वदे अनुज म्हणे बा वृंधोत्तमा सोस ४७

१ तद-घटन-त्या अघटितचें घडणें. २ अगम्य. ३ धनुष्यादि. ४ यत-
 पाद-कंज-ज्याचें चरण कमळ. ५ अपराध. ६ स-अशु-रदन. ७ स्व-उदम-
 आपल्यापार्श्वालेस. ८ दीरलक्ष्मण. ९ पर्णवाला. १० पापमयी.

(५८८)

मोरोपंत-

शोधी गहना नकरी प्रभु आळस पाहिलें पुन्हा पाहे
स्त्रेण गमे रडवि रडे शोक दुजा तात-सख-वधें वाहे ४८
अर्पा जळा समीरा बाईषमाच बोल हा. काय
झालें कोणें पापें हतकें केला क्षतार्त हा काय ४९
कळथी दशमुख-कर्मा बाईट वधूपुमर्दन स्वांत
ऐसें वदोनि सोडी रामांकीं देह तो शुचि-स्वांत ५०
करितां क्रिया न ओरस पुत्र श्रीरामभद्र भासेना
न्हावी यशोमूर्ती या रसिकांची विष्णु-बल्लभा सेना ५१
परमाधमा कबंधा कवळ करायासि आपणा धरित्या
दारुण शाप निवारुनि सद्रूप ज्ञान लोक दे हरि त्या ५२
शाबरीचें प्रेम अतुळ सीमा प्रभुच्या कृपेसही नाही
भावें वर-प्रसादा भावें ससाच जाति-ही नाही ५३
दे व्योमयान सुरुचिर रूप सकळ-लेश्वर पूज्य-पदद्वार
सद्यः स्व-पूजनाचें फळ यदा गाया असंख्य कवि लावी
पंथा-तीर्थ रागी धरही मदन-क्षरप्र-विद्ध मना ५४
तैसा होय व्याकुळ चेडावी दूर दयितखिन्नजना ५५
धिनयन विक्रम-मतिते सरवधि द्विज-वेष-पवन-सुत वाण
मग दोघे दावारथी सुग्रीवाच्या समीप तो आणी ५६
सरव्य दिन कर-सुतासीं करि करुणा-सिंधु हरि निवे पूष
काम-हतापरि झाला तेणें श्रीची निवेदितां भूषा ५७
कैकी जैसा वळत्या अनुकूला चारिकाहि जीमूता
बहुमानी सुगळ तसा साउज-रघु-सत्तमा तथाभूता ५८

१ किंचित्वाच. २ देह. ३ स्व-अंत-आपलाकडा. ४ वरदांतःप
ण. ५ सर्वदेवांनीं पूजावयास योग्य पाव ज्याचे असा रामतो. ६ मदनबाण
नीं वेधिलें मंजुष्याचें असा. ७ लांबस्त्रीज्याची अवाजनाला. ८ सूर्य. ९
लंकार. १० मोर. ११ मेघा. † जटापूज्यावधेंकरून. ‡ सुग्रीवाशी

सन्नामग भगमाचण. (५८९)

सुगळाचें दुःख श्रुत होतां त्या अभय दे वधी बाळी
 प्रभु कपि-राज सुकंठा करि तारापतिहि आदरें पाळी ५९
 स्फुगळ, प्रभु दारेतें शोभाया वीर मर्कट प्रेषी
 द्वेषि-क्षपाचर-वधा देवचि ते जाहले तथावेशी ६०
 संपाती या नावें मतिमान् अग्रज जटायुचा शोध
 सांगुनि दे उत्सव जल-निधि लंघी वान-भू महायोध ६१
 तों सुरसुर सेसि कथिति हित करुनी हृदय तच्छळीं सक्त
 पसरी कपिला रवाया सुख बळिचें भवन तें गमे व्यक्त ६२
 जव करुनि सूक्ष्म वपु-कपि सुरसा वदनीं शिरें निघे चुकवी
 नीरनिधींत वधी जी छाया धरि सिंहिका निला सुकवी ६३
 यंत्रोत्थित गौळकसा पारा पावे प्लवंग कुंजर हा
 लंकेस उगीच म्हणे मूर्त प्रभुचा प्रभाव-पुंज रहा ६४
 सांजे सूक्ष्म वपु करुनि वातात्मज तो पुरींत बांध करी
 भानी वधिली दुष्टें अवळ गमे आधिनें वळीहि हरी ६५
 खेदीहि अशोक-वनीं संचरतां विश्व उत पदा देवी
 पाहे बसोनि वृक्षीं दर्शन तें स्तन्य बाळ तो सेवी ६६
 चिंती प्रभुतेच सवड पाहे भेरावयास कर जोडी
 तों दे रावण येउनि ताप दुरुक्तें कुधी करी खोडी ६७
 दाशरथि-प्रभु-दयिता परमोद्दामा तथा महोद्दरुदा
 दे परिभव धिकारें तें श्रीयश मित्र करि गणेश-रदा ६८
 परतुनि तो लंका-पति गेल्यावरि वायु-सुत सुधी बाणी
 लाधि प्रभु-स्तुतिस दे मुद्रा जोडी मनीषें पाणी ६९
 बोले सर्व कुत्राळ दे निज चूडामणि धग-सुता कपिला
 हा वत्स होय पार्जा संदेवी स्तन्य ती महाकपिला ७०

(५९२)

मोरोपंतः

ओषधिनीं वातात्मज निजलीसी उठवि निर्व्यथा सेना १३
घनरव म्हणे नवांचो राघव मायामयीं बधी सीता
लेखाधिप भमे बहु झाली शोकाकुळा चहू भीता १४
झाल्या सशंक राजी बाळांच्या तेविं वानरांच्या तो
साधु बिभीषण बारी भ्रम तज्ञें जेविं बेधितां जातो १५
लक्ष्मण बिभीषण-मतें घननादा खर-पराक्रमा मारी
हाय म्हणे रावण धृति बाहिर वाहे मनीं व्यथा भारी १६
शितधार असि वधाया देवीतें ये तया सचिव बारी
धाडी प्रभुवरि सेना दीनत्व वरूनि ती मरे सारी १७
प्रकट हास बळाचा तो दशमुख दुष्ट आपुल्या पाहे
बडबडुनि निघे वेडा लक्ष्मण तच्छक्तिमि न रणीं साहे १८
पवन-सुत पुन्हा आणी त्या अमृत-रसोपधी हरी बाधा
राम म्हणे या स्वयं म्हण विश्वाला स्वयेहि तूं बाधा १९
जगदीश सत्य-पांडो- पद्वकर बालिशारिचा सात
दिन आधीं रण मग सुर- हित संपादावया करी घात २०
विधिसह वदले लागो बा तत्पादाऽरविंद सुरसाची
गोडी भासावी लघु इतर सुरें स्व-रुचि कथिति सुरसाची
साखूनि बायका दे जळ उत्तर-कृत्य करि वितृष्णा-मना
बैसे बिभीषण पदीं बाच्या सुतसा निवा म्हणे स्वजना २१
श्री कळवि शुद्धि दिव्यें प्रभुहि कठोरत्व सद्यशौर्य धरी
भेदे बाप दशरथहि दायादा सातुजा प्रहृष्ट करी २२
सातुनि बिभीषणातें सत्कारवि कपि- बळें सुगळ-सहितें
हर्षें वरि पुष्पक निज- नगरीतें ये सुरवी करी महितें २३

१ स-इना-धन्यासहित. २ पंक्ति. ३ तीक्ष्णधाराज्याची असा. ४ सत्य-
प-अंड-उपद्रव-कर- बालिश-अरि- ब्रम्हांडाला उपद्रव करणारा मूर्ख रावण जो
सातुत्याचा. + शक. ५ दोषाचल.

सन्नामगर्भरामायण.

(५९३)

बाधा हरि अंबूद्व- सें पुर रवि राम तनयसा भरत
पावे प्रजा सदा शिव सर्व प्रभु-चरण-भक्ति-लाभ-रत १०५
अभिषेक स्वीकारी भरता युवराज करि अळि समान
कवि गुण-मकरंदास प्राशिति एका नसे ककिस मान १०६
वैकुंठा श्रम वाटे प्रभु साकेतीच वाटला रमला.
गमला न स्वर्ग अधिक पोर म्हणे सत्यलोक-रुचि न मला १०७
पंचास्य राज्य बणी मूढ खर पुरुष पर-स्व-सक्त नसे
वाणी शुचि दासीही सर्वत्र गुणोष-भास्य नित्य बसे १०८
हर्षे भरि विश्वातें करि रामप्रभु भव व्यथा नाही
दे आशयज्ञ जें सुख नामाहीं शिशुसि तें न थानाहीं १०९
श्रम न घडतांचि वर गति निज-गुण सक्ता जनासि दे राम
सरसिज-लोचन करुणा ऽ मृन-घन सेवक-मयूर-विश्राम ११०
सन्नामगर्भ श्रीरामा-यण हें राम-नेदनें
श्रीराम-चरणाभोजी वाहिलें कृत-बंदनें १११

समाप्त.

श्रीगुरुसामायणप्रारंभ.

श्रीरामासि पहावया जनक ये स्नेहें शिशोका पुरा
फेटे फार निवें म्हणे न गुण हा चेष्टीं शिशोकापुरा
त्या सुग्रीव-विभीषणादि नमिती सेवा करी रामही
विन्ता लुब्धमती तसी बहु जपें ज्याच्या शरीरा मूढी १
प्रधानादि गंडे तथा आडवे रीं बसिष्ठें समान्निगिता वाडवेंशीं
सुधी याज्ञवल्क्य-प्रिय-छात्र वर्षे प्रमोदाशु फेटे गतानंद हर्षे २

गमे भूपरामासि तो नात साच प्रिय प्रेमळ श्रेष्ठ होता तमाच
 नमस्कारिला पूजिला कव्यकाहीं जया त्याविना नावडे अन्य काहीं १
 आर्या कौसल्या कैकेयी सुमति सुमित्रा तिहीं अनव्याहीं
 नात्या नव्यत्व दिलें गौरविला फार सज्जन व्याही ४
 ब्रम्हल कर्क परि तो जनक स्वकन्या सीता विलोकुनिरडे बहु तोहि धन्य
 श्रीरामचंद्रहि म्हणे चिर साऽसु राहो हा मसिताचि भरता तब सासुरा हो ५
 जाबयांसि बहु दे मणि वस्त्रें स्यंदन द्विप तुरंगम शस्त्रें
 तो पुते कुशळ वृत्त कथाया श्रीवसिष्ठ कधि सर्व कथा या ६
 श्रीराम प्रसु तों वदे गुरु कृपा-पीयूष-पाथोनिधी
 ज्ञाते सर्व तुम्हीं प्रजा-समवर्ती तैसेचि जैसा विधी
 या आचार्य-वसिष्ठ-गाधिज-भरद्वाजाच्यगस्था तुगा
 राजर्षे कुशळ प्रसन्न गहनीं होता जरी हा उगा ७
 प्रयागीं भरद्वाज दे फार हर्ष प्रभो तो मला चातका होय वर्ष
 तुनी चित्रकूटीं तसें देखिले हो स्वयं म्या चकोरें राशी लेखिले हो ८
 अधि स्नेहें भेटला यसदासी प्रेमें सिद्धा सेविती जेविं दासी
 आशी देती दंडकारण्य वासी या मोक्षश्री ज्यापुढें तोंड यांसी ९
 शरभंग सुतीक्ष्ण पाहिले कवि जे भूमि हितार्थ राहिले
 घटजें जनकें तसी कृपा बहु केली चढवै न ती नृपा १०
 मातें विलोकुनि जटा-सुतातें केली कृपा फार जटासु-तातें
 गोदावरी दे सुरव मायसी ते म्हणे चढावें नच हाय सीते ११
 अध्यात्मविद्या तुज जेविं बापा तैसी मला पंचवटीहि तापा
 स्पर्शा नदे श्री शिव कीर्ति पापा कीं जेविं अस्ती-कबरोक्ति सापा १२
 लक्ष्मणें निर्मिली पर्णव्याळा ती जेविं सत्सभा
 पोषी हर्षकला तैसी सुरभी जेविं वत्सभा १३

श्रीगुरुरामायण.

(५९५)

खोटी शूर्पणखा दशास्य मणिनी या लक्ष्मणे दंडिली
खड्गे त लक्षण कर्ण-युग्म-सहिता नासा तिची विहिरी
तीचा मावसबंधु ये खर मरे तें रावणाला कळे

तो मायामृग पाठवी महि-सुता-धी त्याविना नाकळे १४

आर्या मद्वाण लागतां त्या यातुमृगानें वनांत मोटयानें
हा सीते हा लक्ष्मण अस्ति मारिलि एक हाक खोटायांन १५

श्लो० मार्गे येतां अनुज मज हा भेटला साश्व सीता
कोधें बोले कटु मदवना पाठवी यासि मीता
गेलों राया खरित उटजा शून्य पाहोनि बापा
ह्मापा झालों अतिपणितसा दुःसहा पात्र तापा १६

पृथ्वी० निजाश्रम पुनः पुन्हा हुडकितां न गोदावरी
तदस्थ-वन शोधितां हि नयन प्रमोदा वरी
क्षताकुळ विलोकिला तंव जटाश्रु तान क्षण
प्रभो हृदय पावलें मज गमे सुता तक्षण १७

अनु० अधर्मे रावणे नेली सीता तोडुनि पक्षती
सांगे सोडी प्राण त्याची दशा दे दुरव लक्ष ती १८

आर्या दाटे कंठ प्रभुचा लक्ष्मण कथि अंत्य कार्य देहांतें
संस्कारुनि भरेत तसा साश्व सतिरु तोय आर्थ दे हातें १९

श्लो० शत्रूंंसि साधूंंसि म्हणे विरोधी वधुनि हा आर्य जसा विर मा
तसा धरी दारुण जो कबंध माझा नयाचा हरि गो० ब० २०
विमानां बैसे तो दनु हित कधी त्याधि अयने
निवाली वा पुण्याश्रम निरखितां आर्य-नयने
मतंगर्षि च्छत्रा वरि पुत्रुनि रागा यश वरी
शुचि-स्नेहाटया ती निमि-कुळ-दश माय शबरी २१

(५१६)

भोरोपंत.

गेलों तत्प्रोक्त-मार्गे निरखिलि सरसी ती जिवें नामपंश
संपाया धैर्य देयी उपेगत-जनता-सातुकंपाहि कंषा
सांगों दुःख प्रभो नी निमि-कुल-तिलका काय बा आपैवातें
आर्या मंदें सुगंधें परम सुख हिमें होय जो ताप वातें २३

वदे राम स्वामी सुमति धृति देहा समवन
प्रभो नित्य प्रेमें करि गमवि गेहासम वन
न सौमित्री भ्राता सकळ गुरु सुस्नेह सजला

प्रवासी रक्षाया द्रुनि मजला स्पष्ट मजला २३

रायाजों म्या कृष्यमूलास जायें या सुग्रीवा सूर्यपुत्रा भजायें
जेणें विश्वी अंजना भासमाना हा या धाडीं कंजनाभा समाना २४

आर्या हा सुगळ पवन-पुत्रें मजला प्रेमेंकरुनि भेटविला
झाला प्राण सरवा या वातें उत्साह दहन पेटविला २५

श्लो० तों सौमिनि म्हणे अहो गुरुजि जो वाळी बळें माजला

माराया सुगळा सदैव जपला नाही मनीं लाजला

आर्य स्थापुनि नसदीं प्रियसरवा या सद्यशें साजला

सर्वत्र प्रभु-साधुवाद सुजन-स्तोमानमें गाजला २६

अनु० प्रेषिलीं मग शोभाया सुग्रीवें जानकी वातें

करी हा हनुमान् लक्ष क्षमले ज्या न कीश तें २७

श्लो० धैर्य पाहुनि नलेश तगीवें हा पयोनिधि उडे शतगायें
यासि पांशुरविती सुरसेला कीर्तिचा ठकवितां सुरसेला २८

आ० त्या मिहिकेसि मारी जी छायेतें धरुनि आर्कशी

याच्या पराक्रमातें कां मानवला नसेल नाकशी २९

१ रामाला. २ बाह्य झालेल्या जनसमूहाच्या वाईदयालु असी हि ३ व
सिंघातें. ४ साधुसमूहाच्या मुखानें. + सशेवर. ‡ बानर.
* टिकावें. † ओटी. ‡ नारद.

श्रीगुरुरामायण.

(५९७)

श्लो० आर्येते आर्यमुद्रा परम कुशळ हा युग भेटोन अर्प
 स्वमीच्या भव्य-वृत्ते अमृत-समधिके फार दोषीस तर्प
 भंगी दिव्यदु-लक्षा दशमुख-तनुयाऽक्षाहि श्री तोहि दर्प
 ज्याच्या तेजासि लंका कनकपुर करी स्वप्रतापसि सर्प ३०
 आर्येचा प्रसुला पदे नमुनियां दे वीर-बुद्धामणी
 या आलिंगुनि हा निवे बहु जसा सच्चंदनास फणी
 चे माथां उपकार मेरुहुनही भारी म्बचिनीं गणी
 याचा होय हरी प्रवीर-निकरी बंदी रघुचा धणी ३१
 रघुपति म्हणे याचा साचा वरणीच सदा असें
 हृदय कळवी शांता दाता स्व-साधु-सदा असें
 हरि वरि न तो पाहे साहेबिना सव-भार हा
 कवि म्हणति या लोकीं शोकीं न मज्जुनि बा रहा ३२
 बहु-लक्ष-कोटि-कपि वीर-युत सुत सहुण-प्रभुसि सूर्यसुत
 दुत ने पयोनिधिम घाबरवी वरवि प्रमोद धृति दे बघी ३३
 अजित कथि भियालों दुस्तरा सागरा मी
 बहुतचि विधिचा या कां असा राग रागी
 निजमनि वदलों हें नित्य निःशंक राती
 भजनि म्हणुनि चिंतु लागलों शंकरा तों ३४
 तेथें बिभीषण महामति भेट दे हे
 चिंतार्णवांत वरिलें पृथु बेट दे हे
 बा बंधु हा बुकवि संकट-मज्जनानें
 सर्वाहि रक्षि भरतासह मज्जनानें ३५

पृ० वसिष्ठ जनकाप्रति प्रभुसि बंदुनि प्रीतिनें

१ उज्जमवृक्षांच्या लक्षां . २ दृष . ३ आहे . ४ स्वकीय
 साधुसभेला . ५ याप्रकारें . ६ मत्त-जनानें . ७ बानर(मारी)
 + सर्व.

बिभीषण मूढे अजी कुलबिलोधि या रीतिमें

असा प्रणत बत्सल विभुवर्नी नसे मानद

प्रणाम करिनी दुजे अमृत-सागरा या नद ३६

रजारावचि दीनबंधु करुणासिंधु स्वये सख जी

भ्राता अग्रज धर्मनीति कथितां भक्तानुजास त्यजी

स्वीकारी भज वंदितांचि विजयश्रीचा स्वलंकार हा

बात्सल्यें बदला प्रभूत्तम सुरवी रक्ष स्वलंका रहा ३७

तों सुग्रीव वदे वसिष्ठ मिथिलेशातें असें आर्य हो

श्रीराम प्रभु हा मूढे भज सरव्या आधीं तुझें कार्य हो

दोषाबाधुनि गांजिलें बहु मला ज्या अग्रजें उद्धतें

त्या दंडी प्रभु या भिळे यज्ञ न जें शकासही शूद्र तें ३८

दंडाबें नगेश्वरें नचुकला त्या नागरा कां पहा

वाढी कार्य अहो जगत्पति गरें दे सागरा कां पहा

तत्काल प्रभु बांधवी नळकरें या सेतुरूपें पुणें

हें आश्चर्य यज्ञांत दंडित-जनाच्याही पडेना उणें ३९

सोने सौमिषि आर्या प्रभुसह चटलों जों सुवेळायभागीं

लंका-प्राकार-शृंग-स्थित-दशवदनीं दूरगी पातकाणीं

जातां दृष्टि ह्रस्व-क्षितिष उडुनि हा जेविं हर्यक्ष नागीं

कोपावेशी पडे हो नपुसुनि सहसा कीं जसा ताक्ष्येनागीं ४०

प्रभु मूढे नकरीं मन पावें तुज न साहस हें अनपा बरें

मूढानि ऐकुनि यासि नबल्ल हो झटिति एकलसाध्य न यज्ञ हा ४१

अंगद दूत प्रेषिला कथुनि बरा संदेश

श्रीगुरुरामायण.

(११९)

साम नकरी मारा म्हणे तो दशगुरव मंदिरा ४२

मग जलेंद-र बाच्या माडिलें युद्ध तातें

परिभवहि नवारी त्या महाउद्धतातें

अगणित-रुधिराच्या मग देवारी पुरीं

पूवग नगहि झाले मग देवा रिपूरीं ४३

पृथ्वी० वदे सुगळ आर्य हो कपटि-मेषनादें खबें

बळें मधुनि हे प्रभू मुजग-बद्ध केले छळें

जळें न नयनोद्भयें तुटति दुःख तें आमळें

गळेंचि धृतिला म्हणे कपिचमू विवेका पळें ४४

श्लो० ये संकटीं धावुनि राजपक्षीं तो त्या अहीतें जरिही न लक्षी

तत्तेज तत्क्षज नाद भक्षी हे आमुचे मूर्तिधरासुरक्षी ४५

बोले सौमित्रि कष्टें उठवुनि गुरुजी प्रेषिला कुंभकर्ण

कव्यादेशें महोद्य प्रबलतम महाकाळसा काळवर्ण

अस्मत्प्राणा सुकंठा धरि बळ उडवी तो जसा वान पर्ण

कूरा त्यातें तसें कीं सकळ जळधिचें बाहबाजेविं अर्ण

फिरे ते पुरीं तो महावीर यातें तुळा तां न याच्या पहावी रयोतें

मुटे मोह जातां हरी कान नाक प्रहर्षें म्हणे साधु या कीं न नाक

तुन्हा आला कोधें प्रलय-समयीं सिंधु फुटला

गमे कीं युद्धांत पूवग सगळे खात सुटला

जसा बोधें मोह प्रभुवर-गारें तो स्वपविला

दिला या सद्दीतें परम विजयें तोरव पविला ४७

कीचाऽधीश कथी. वसिष्ठ-जनक-स्वांतांसि हृषिबिबा

तन्नेत्रांतुनि उष्ण शीतलतर प्राज्याभु वर्षायया

१ रिज-उर-शत्रूयावक्षस्थलीं. २ उदक. ३ वेगाते. ४ म
र्ग. ५ संतोष. ६ बज्जाला. + इंदुजिनाभ्या.

ब्रम्हात्म्यं बळ इंद्रजित् स्वळ स्वकी पायेंनि संताप हा
 सारेही बदलोंचि कवमळ म्हणे सर्वाहि संताप हा ४९
 अस्मत्प्राण बहिश्चर प्रभु रणीं दोंघेहि हे ताडिले
 निश्चेष्ट क्षणदाचरे श्वर सुतें निजीवसे पाडिले
 होता सावध हा विभीषण दुजा हा मारुती माहितें
 शल्यार्त सकळें बळें जड म्हणे दैवर्षि जो तो हितें ५०
 रात्री उत्सुक-हस्त हे हुडकितां युद्धांगणीं भागले
 दैवें या परमाधि-सागर-तटा ऋक्षेद्वरा लागले
 हा सांगे सदुपाय पाय धरितां शल्यार्तही ओषधी
 क्षमाभृष्टंग मरूज्ज आण विभुची पावे महातोषधी
 अनु० विराट्य झालें कटक श्रीरामासह सर्वतें
 शिवें आशीर्वच दिलें सत्य शृंग नग पर्वतें ५१
 प्रसवे पुत्र विद्रवाच्या बाराया अंजना भया
 देवू सदग्रगण्यत्व-ख्याति श्रीकंजनाभ या ५३
 बदे राम हा मारुती प्राणदाता निवारी स्व-लीला-लवें सर्व-घाता
 कुळाचार्य त्यातें म्हणे सत्य ताता स्तवीं साश्व होवूनि वैदेह-बाता ५४
 आर्या वासुध्न भरत वदले याचे आम्हां स्वरे ऋणी आर्या
 सचिव म्हणति फेडावें ऋण याच्या करुनि कोणत्या कार्य ५५
 ज्ञाने सर्वाहि जांबवान् सहनुमान् गावा सदा स्थापिती
 हा सिद्धांत चरित्र तें धरुनियां चितीं सदास्था पिती
 बोले अंगद मेघनाद गमतो मायामयी जी वधी
 ती देवीच गमे भ्रमे अमरधी कां न भ्रमे जीव-धी ५६
 आर्या हो तात विभीषण दे आम्हां सर्वासिं धीर हे माया
 ऐसैं सांगे गुरुहो हा न म्हणों देचि धीर हे माया ५७

जन्मो साऽथ शतांग होम करितां निर्विघ्न वा स्वावृष्ट
 व्हावे वेंसुनि म्या रणीं अमर हा मागोनि धात्या वर
 चे शक्राप्रति सौडितां घनरव श्रीरामचंद्रा कधी
 हें त्याचाचि पितृव्य लक्ष्मण तथा होमीं अपूर्णा मधी ५८
 मायावी घननाद तो अरि अहोरात्र-वधें मारिला
 बाळ-वास समूळ आर्यवरहो सौमित्रिनें वारिलं
 दावी भेदुनि वाकिनें उर दवायीव प्रतापा रणीं
 दृष्टींचीं सकळांचिया पवनभू फेडी पुन्हा पारणीं ५९

पृथ्वी० बिभीषण म्हणे करी वरुनि वाक्कि मद्रक्षण
 त्यजी स्व-तनु-भान हा सदय रामभद्र क्षण
 न बंधुपण पाहिलें परिशिलेंहि अन्यत्र या
 असें बहु जगांचिया म्हणवि हेंचि धन्य चया ६०

श्लो० वदे राम प्रेमें द्रवुनि शिव दे वात-तनया
 परा भक्ता पश्यात प्रथम शिवदेवा तन-नया
 नगावा हा सुज्ञें ककुनि हित को जी वद नतें
 न जें गाय त्यागू असृत पिबु कांजी वदन तें ६१

पृथ्वी० म्हणे जनक मारिला मग कसा कुधी दूर सा
 न जो अरि करि स्तवी न विषया त्यजी दूर सा
 वसिष्ठहि वदे यशोमृत कवींस तर्पूर हा
 म्हणो परयशा उगे म्हणन जेविं कर्पूर हा ६२
 सुगळ म्हणे अहो न रण निस्तुळ तो कथवे
 निरग्विति चित्रसे करुनि निर्जरलोक थवे
 मृत-कपि-राक्षस-प्रवर-रक्त-नदी शतशा
 स्मरति न देव वृद्ध सुनि नहि नदी वा तवा ६३

अथ० खोटा दवास्य रण मोयच वाढवि न तो हाकि आग्रह अरी

तौटा नचे सुजन कोटास याहि पण लोटावया दृढ धरी
झाडी महांध-मद नाडी सुरारि बहु धाडी असा रथ हरी
ताडी तयावरुनि पाडी शिरें रघुप फाडी उर व्यसु करी ६३
समाहोरात्र-काळ प्रवर रण करी रावण क्रूरकर्म
तन्नाबों विरव पावे यति-पति-मतिही शंभु धाताहि वार्मा
झाली सत्पुष्पवृष्टि प्रभुकरि गगनीं गर्जलीं दिव्य वाद्य
केली श्रीनारदेंहि स्तुति समुनिजनें करयें वासवाद्यें ६४
हर्षें गंधर्वराज स्वजन-सह करी रम्य आलाप हा या
श्रीरामा गाय नाचे सर-युवति-गण क्षिप्र आला पहावा
वेधा श्रीकंठ गौरी-युत सजुनि वृषाधीवर राखूं वर्णा
आज्ञा ऐसी करी कीं सुकुवाळ कविहो सर्व हें युद्ध वर्णा ६५
अनु० बिभीषण-करें राम द्वेष्यांची करवि क्रिया

इवें वधूनि नधरी हा कृपाकर विक्रिया ६६

आर्या- पुसति वसिष्ठ जनक बा वत्सा सीतासती-व्रता पाहे
केव्हां प्रिय-चरणानें योग्या नैत्रा न तीव्रताप हे ६७
बोले अक्षारि शोकाकुल हतस्त्रिचे दारजे आर्य होते
श्रीरामें सांखिले कीं सुगुण वृचि शचीवाहि सत्कार्य होते
केला सौमित्रि-हस्ते बर-पद-गत हा साधुधी निष्कलंका
पावे ती कीर्ति मानी निजहृदयिं कलौपोषका निष्कलंका ६८
आर्या-देवीस सन्मुखें बा प्रभुनें निज-विजय-सिद्धि जाणविली
या लंकेवानुमतें मग नगरींतूनि निकट आणविली ६९

देवी दिव्य करी बहु युति धरी दृग्दोष सारे हाते

कामाचाहि अरी स्तुति प्रभुपरी प्रेमें स्वयें आदरी

सावित्रीवा हरी सुनिद्रज वरी बंदीपणातें रवरी

हे सत्कीर्ति तरी भवांत दुसरी पावे न ईची सरी ७०

आर्या- उठबी सालिकभाया अघशमना दिव्य थापदुति रसिकीं
शंका निंदाचि न तें सकळ अनादि व्यथा पदु निरसि कीं॥

वसुनि बर-विमानीं ये महाराज तो या
प्रभुसि दृषित हस्ती जेविं घर्मात तोया

प्रिय- ननुज- सुगानें भेटला आर्य हो तें

अमृतहि न जसें हें तन्मनीं कार्य होतें

७२

प्रेमें आपण भक्तवत्सल वदे शोकाग्नि जो पेटला
होता त्या वामबाबया गुरु-कृपा-मेघ स्वये भेटला

गाढालिंगन जें शिरीं करि अबघ्राण स्वये अश्रु तें
ने तापा नदद्वैतानें असुरख या विघ्ना जसें अश्रु तें

७३

आर्या- लक्ष्मण सांगे वदला आर्यतें तात हें असें सरलें

संकट वत्से त्वद्भूत- तेजें मत्कुळ निमज्जतां तरलें.

७४

महेंद्र बोले रघुसत्तमारणें प्रसन्न झालों बहु मत्त-मारणें

जरि श्रितांचा परभागसा रतूं यद्दीं जगा बा वर माग सार-तूं

श्रीराम हा मानद देवराया मागे उठावे कपि दे वरा या

क्रेले सुधा वसुनि वीर होते- तेंसेचि वाकें अजि धीर हो ते

जोडी हस्त म्हणे बिभीषण नघे म्या प्रार्थितां पूजना

या आचार्य बसिष्ठ तूं मत जसा देव स्वयंभू जना

माता आर्य पिमाचि हा परि भवत्सेहें न आकर्षिला

जैसा या भरतें प्रभूतम रुचे हें फार नाकर्षिला

७५

आर्या- राम म्हणे त्वां रक्षिति जरिहि असुतरा तरि प्रतिज्ञा ने

बा तरिच जपति सेविति बहु सत्संगति-तरि प्रतिज्ञा ते

७६

कैसा येतों सुदूर तरित जरि न मी पावतों या विमाना

माझ्या वाक्या नयेतां भरत-कृत-पणा सत्यता यावि माना.

हें साचें आर्य हो हा प्रिय परम सदा प्राणसा कायसा हो

कोसल्या-सूनुही हा मग विरह अशा साधुचा काय साहो ७९

कक्षाधीन सुषेण अंगद नळ स्नेही भले भागले

हे सुयीय विभीषण प्रियकर आते खरे मांगले

हा गातात्मज हे गजादि सकळ प्रज्ञाबळें आगळे

देणारे जय यांपुढें परबळ नासें करी आ गळे ८०

याहीं दिला विजय साधुनि आर्य हो या

हे हेतु सिद्ध अति दुर्घट कार्य होया

हा दाससा सतत लक्ष्मण वत्स माज्या

देहा जपे बहुजसा शिव सत्समाजा ८१

आर्या-सोमिवि म्हणे आर्या गुर्याची याद सतत तुज जपला

निष्कळ होइल कैसें साधुज ससचिवहि भरतजें तपला ८२

दाखवि प्रभुहि लोक-रीतितें मान्य सद्गुरुहि तो करी तितें

याज्ञवल्क्य-मुनि-शिष्य मानवे गाति तीच कवि उत्तमा नवे ८३

प्रेमें श्री-रघुवंश-सद्गुरु वदे बा राघवा मानदा

देव-ब्राम्हण-धर्म-नीति-निरता रामा सुधेच्या नदा

वंशीं स्वत्सम तूंचि या दुर्मणिच्या वत्सा जगा तारिता

लोकामाजि पडो तुझ्या सुचिरता भावें न गाता रिता ८४

पृथ्वी० वदे जनक साधुहो चिरसुरेवं प्रजा नोदवा

भवद्यदा जगत्रया उपरि हो सदा चांदवा

जन्ना म्हणाति वाढल्या त्रिव असो नद्या वासवा

प्रजा म्हणुत या तुम्हां सुबहुमान द्यावा सबा ८५

श्रीगुरुरामायण हें मयूरें राम नंदने

श्रीरामचरणांभोजीं बाहिलें कृतवंदने ८६

समाप्त.

(६०५)

मोरोपंतकृतगदघ्नरामायणप्रारंभः.

दिव्यथ क्षितिपनाथ तो यँजी श्रीवा तननच राम होय जी
 मोलि-रत्न करि भातुवंश ज्या बोलती भरन हें तदंशजा १
 लक्ष्मणाभिध अरिघ्न सन्मती दोन हे भगवदंश जन्मती
 या महीं बहु मदश्चु वर्षले सर्व देव मुनि भक्त हर्षले २
 कौशिक कतु-विघात-शांतिला ने नवीन-घन-सांद्र-कांतिला
 दे शताम्ब धन यौतपोनिधी हर्षवि प्रभुवचा जपानिधी ३
 गौतमर्षि-दयितेसि पट्टजा देव दे म्हणति साधु भद्र ज्या
 तक्षणीं करुण उद्धरी तितें गाति या मुकवि रुद्र-रीतितें ४
 ज्या जगें स्व-कर-युग्म जाडिलें रुद्र-कार्मुक सलाल मांडिलें
 भूमिजा प्रभु-गणामि आंभली स्वप्रिया वरुनि फार गोभली
 कौशिकें जनक-भूप बांधिला याज्ञवल्क्य मुनिनेंहि बांधिला
 दे तिघांस निज कन्यका मना ज्याचिया न तिक अन्य कामना
 क्षत्र-काळ धरि मार्ग बाधसा देखतां कुपित-भार्गवा घसा
 दाटला दशरथ क्षमापन आज्ञाही करुं शके क्षमापन ७
 जाण विस्मय लहान टाकवी गाति या बहु महानटा कवी
 कीर्ति शीत-करकांन बाणवी स्वाभिचा मुनिम गाति बाणवी ८
 तो यत्रों करुनि निस्व कापुरा पुत्रयुक्त नृप ये स्वका पुरा
 दृष्ट पौरहि सुवर्ण वेंचिती उत्सव-स्थिति मवर्णवेंचिती ९
 साधु मातुल परा युधाजित-स्नेहमिंधु भरता युधाजित
 ने गृह्य करुनि यत्न सातुजा मानवे स-सुर रत्नमानु ज्या १०
 नंदनासि युवराज-भाव दे तों हठा धरुनि बलभा वदे
 सुरव्यलोक हिते रत्य रक्षया कीर्ति यास्तवचि होय अक्षया
 दोन देइन वर स्वयें कृपा दाखवूनि सदलामि हें नृपा.

१ यज्ञकरी. २ भगवत्-अंश. ३ शमाम. ४ पत-रज-पाथपूती
 ला. ५ परब्रह्म. ६ कंठ. ७ स्वकीया.

योवराज्य भरता बरें असो रामही मनुसमा बनीं वसो १२
 बल्कली जटिल बन्ध-सेबनीं होउ सादर मुनी जसे बनीं
 स्त्री धरी कुगति-बीच बाढ ती मृत्यु होय नृपतीस बाढती १३
 यावया करिहि तो दया स्तंब ज्ञानयान् तरि हितोदयास्तव
 बोलिली न अनघा बरें न ती घे नसांखि मन घाबरे जती १४
 ऐकतांचि अभिवेक सोडुनि श्रीश हस्त जननीस जोडुनी
 भातृ-दार-धुत जाय हा बना पावना-पितृ-वर-व्रताडवना १५
 दुःख तें जन-मनीं नमोय हो बोलिले असि परा न माय हों
 बोलती धृति-सहाय हा यती कां पुरी नम्रणु हायहाय ती १६
 पति होय अटवी-पथा वरी त्या सुमंच बसवी रथावरी
 जाय भेटुनि निषादपा बना त्यासि वेचि न विषाद पावना १७
 जी करी कृचि सुरापगा तितें जाय जें हित सुराप गाति तें
 तोय सेउनि रची जटा विती त्या सुत्रांति समवा दटावि ती १८
 जो प्रधान बसवी रथावरी तन्मनासि रघुवीर थावरी
 पाठवी जनक-सेवना वदे त्या गुहासि मग देव नोंव दे १९
 स्वर्णदी उतैरिल्या गुहा सहा ताप यापरि वदे सुहास हा
 भेटवी प्रभुवरा तथा भर-द्वाजिनाममुनितें दया भर २०
 बिच कूटरचितोदजीं हरी तापम-व्रत निवास तो करी
 वर्तमान युह सर्व आणवी तें सुमंच नृपतीस जाणवी २१
 तापला बहु दबांत तापतो नाग तेंविं महिषीस शाप तो
 ऐकवी स्मरुनियां पश सुता पावला नरपती पश सुता २२
 श्रीवसिष्ठ भरतासि आणवी त्यासि माय कृत कार्य जाणवी
 फार तीजवरि धीर कोपला जी करी मृदुल हीर कोपला २३

१ स्तुति. २ नसामधे. ३ पुरी. ४ नोंका. ५ उतरणा-या. ६ सोस.
 ७ बिचकूट-रचित-उदज-बिचकूटपर्वताच्यागर्दीरचितेल्यापर्णशालेत.
 ८ हीरक-उपल-हीरकपाषाणाला. + चवदावर्षे. ९ होवो. १० भरणा.

तो म्हणे स्व-जननीस हा जडे आबबुनि सुत-वत्सला हडे
 पिंड दे मग निजाऽयजाकडे जाय दंडसम त्यापुढें पडे २४
 वरुद्ध बुद्ध गत-शोक आयतें ब्रम्ह केवळ तथापि हाच तें
 बोलिलें करुनियां निषाध या बाह्यनि हजेनही निबाध्या २५
 त्या म्हणे भरत पाच पावना या घना नभज बिबव-भावना
 पीडितो विरह बापुरा सदा रासदा पर-चमू दुरासदा २६
 त्या म्हणे प्रभु अमें नरक्षण त्यागु धर्म-गतिचे व रक्षण
 न स्मरोनि निज-जन्म-लालन त्यागिजे जनक-वास्य-पालन २७
 बा चतुर्दशसमा वनात मी लोटितों नबुडवीं मना नमीं
 दे म्हणे भरत पादुका नया जाणती धरुत बा दुकान या २८
 अन्यथा करिल काय-होम हो यावदांपरिस काय हो महा
 भक्त-वत्सल म्हणे अवयव हो कीं न तो सुसुकुंता अवयव हो
 घे त्रिरींच भरत प्रभा-बहा पादुका मग महाप्रभाव हा
 वास बाहिरचि तापसाहुनी चालवी नियम ताप साहुनीं २९
 चालतां म्हणवि पत्रिणा दहा-वेळ हाय धरि अत्रि-पाद हा
 श्री-मनासि मुनिची महासती दे समर्चुनि बनीं मेहास ती ३१
 राघवें मग विशध तारिला तन्महोयनर शाप वारिला
 नाशिला सुचिर ताप सांचला देवता म्हणति तापसांचला ३२
 हृष्ट संप्रति न जीव कांचला कां विमान म्हणतात का चला
 सर्व निर्भय मुनींद्र बोलती रामदर्शन-सुदृप्त डोळती ३३
 जो स्व-तात-मरव त्याजटायेतें तो नमी प्रभु त्रिरें जटायुतें
 पीति याचि कवि साधु-रीति तें जी सुधा न असि माधुरी नितें

१ पितृतर्पण २ ज्ञातेंजन हो . ३ कवीण, दु. माध्य . ४ चौदावर्ष .
 ५ न आलांतर . ६ मीभरन . ७ अगत्यपूर्वक . ८ वदनाचे असा .
 ९ मेजधरणाच्या अशा . १० उन्माहास . ११ नव-महा-उद्य-नर-काय
 मोठाउद्य असा . १२ जटायुतें (त्रिरें यावाद्याचेंविशेषण.)

जी सुगंसि कथि धोंत मी नद्या स्वर्गयांसि जिणि जौतमी नद्या
 ततटीं प्रभु रची दलालया नाक जो कवि म्हणे पल्लो लया ३५
 जो अलभ्य इतरा परस्वसा त्या म्हणे बरिन मी परस्वसा
 घेववी अजित कान नाक हा तें म्हणेल अजि कां न नाक हा
 ये स-राक्षस-समूह आहवा जो म्हणे अरिसि अंत पाहवा
 त्या बधूनि रुधिरांत वाहवी वावु एकहि न राम राहवी ३७
 दाखवी कथुनि ती नरा वणा साहवे तसि दशा न रावणा
 आयके युवनि-रत्न सावुजा त्यासहि प्रणत रत्न सावुज्या ३८
 दाखवी कनक-रंकु तो अरी श्री म्हणे मृग धरा प्रभा बरी
 त्या हरी अनुसरे जसा हरी अभ्य-चंद्र-गति-रीति तो धरी ३९
 वावु जाणुनि वारासनी वारी श्रीवा विष गहनीं नया करी
 हा प्रिये खळ म्हणे गमे खरी राघवोक्ति मय भूमिजा वरी ४०
 ईशवाक्तिचरितार्थ तीहि भी यूथपा-कुळ-रवें जसी ईभी
 देवरात्रि कथि धांव वा पहा धर्म जा मज विघेन ताप हा ४१
 तो म्हणे साति नमान सत्य या राक्षसोक्तिस करील अंत्यया
 कोण शूरमणिच्या नवा उगी महिरा सुमति हे न वाउगी ४२
 श्री वदे मदभिलाष नांदतो त्वन्मनात परि कांत चंद तो
 वं कुधी मलिन काजवा खरा रे नहोय असि काज वाखरा ४३
 खोट जांतुनि निघोनि जाचि ती त्या म्हणे बहुत होय जाचिती
 साशु वंदुनि म्हणोनि हा निघे ती वदे कटु म्हणोनि हानि घे
 जो दशास्य खळ होय तो यती दे भला म्हणुनि पीठ तोय ती
 तों करी प्रकट हा निजाकृती मानिती सुकृत-हानि ज्या कृती
 जानकीस खळ घे रथावरी आग्रहें मग नभः पथा वरी

१ हल-आलय-पर्णवालेला. २ कडवा, बावुक. ३ परद्रव्यसा. ४ रा
 दुभगिनी व्रतपणखा. ५ युद्धा. ६ मेरु. ७ सुवर्णमृग. ८ सिंह.
 ९ बाणयुक्त. १० हनीण. ११ मरणा.

जी दया नकरि हा कदापि नी होय मारुनिहि हाक दपिनी ४६
 हाक ऐकुनि जदायु ये रहा रे म्हणे करि अधर्म येर हा
 मोडितां स्वरथ खड्ग तो धरी पक्ष नोडुनि पुन्हा सनी हरी
 आकसी गगन चोर तो पळे पर्वतस्थ-कपि-पंचका कळे
 स्वोत्तरीय-पट-बद्ध भूषणें त्यांत नी त्यजि निरस्त-दूषणें ४८
 तीस ने खळ पुरीत आपल्या देवता म्हणति हंत नापल्या
 तो अशोक वनिकेंत रोधवी राक्षसींस कथि पाप बोधवी ४९
 काननीं प्रभुसि बंधु भेटला शोक-वन्नि हृदयांत पेटला
 जेधवां उदज शून्य देखिलें विद्वही निपट शून्य लेखिलें
 जो चराचर-निवास हा मये तो म्हणे बहु शिवास हास ये
 वर्णिती सुर सदा विलाप हा कीं म्हणे मुरस दाविला पहा ५१
 शोधितां वन जदायु देखिला वल्मलें परम घात लेखिला
 बोलिला क्षत असावधान ह्या याग्य मद्गुरु असा वधान हा
 गृध्रपा करुनि राम सावध आम घान-कर-नामसा वध
 हो म्हणे मग पुमे तया परा रावणा कळवि तो दया परा ५३
 रावणें हरिलि जानकी असें मांगतां खग गडे दयारमें
 पाहतां स्वसुरवमूर्तिस न्यजी देह ती कुशल-वृत्ति मन्य जी ५४
 पुत्रसाचि करि राम तत्क्रिया नातसाचि वरि गृध्र मत्क्रिया
 गाति या सुकवि राम-रातिनें जी सुधा म्हणति पामरी नितें
 योजना उद्युत-भुज-प्रभा हरी मातुज-प्रभुसि गदुमा धरी
 त्या करुनि वध राम उद्धरी वरुद्ध रीति कवि-बुद्धि मोहरी ५६
 गोड रीति रावरीसि तारि ती ह फरी यज्ञ बरी मिना रिती
 पाडिली किनि सुधादि ताकसी होय हो मग बुधा दिना कसी
 पं असा प्रथम वर्ण या मग स्पष्ट दोनचि यदीय-नाम-ग

१ उत्कृष्टा. + दक्षिण देश ज्याणी असी भूषणें या वाक्याचें विशेषण.
 ३ हाय.

होय ती सु-सरसीहि तापदा त्या पयोधि-जनिच्या हिता पदा
 मारुति प्रथम भेटला भलें सागरांत गुरु बैठ लाभलें
 सूर्य-नंदन सुकंठ तोखदा पावला संगद जेविं ओखदा ५९
 त्या सरवा करि कपीस हा मग क्षिप्र ते सपट दाखवी नंग
 ऐकवी प्रभुसि विस्तरें कथा तो समव्यसन मानसी-व्यथा ६०
 ज्या खळें हरुनि दार बाळिला बंधु त्या मति-मदां ध-बाळिला
 दे सरव्यासि कपि-राज्य-संपदा होय ती दशमुख्यासि कंपदा
 बोधिनां कपि-समूह भागला बोध मारुतिस मात्र लागला
 तोय-राशि शत-योजनें उडे न प्रभु स्मरुनि संकटीं पडे ६१
 लंकि का हुडकिती मनोजबें घेतलें वपु कपीवरें नवें
 श्री अशोक-वनिकेंत देखिली जी सभक्त-हृदयांत रेखिली
 तीं दशाम्य खळ काम-दास ये हो म्हणे सुमुखि कामदा सचे
 श्री वदे उचित रामराज या पावसील नच पामरा जया ६४
 श्री-सधिकृत निघोनि तो खला-धीरा जाय बहु कीरा तोखला
 मुद्रिका स्तबुनि शब्द भाव दे तीहि युक्त अतिशुद्धभा वदे
 दे शिरोमणि कधी निरोप ती काळसा खळ-बलीं शिरो पती
 बाळिला मुख न दोन मा सरवा येउसत्वर बदन मा सरवा ६५
 दोलिला कपि मनो-गदा महा योग्य शत्रु-दलनीं न दास हा
 कोटि कोटि कपि-सैन्य आणिल न्वाभिगज खळ-राज्य खाणिल
 तो अशोक-वन-वर्ति-सन्नगां संहरी गरुड जेविं पुन्नगां
 मारुती वधुनि अक्ष मारि तें सैन्य होय वरा अक्षमारितें ६६
 त्या म्हणे कपि अरे दशानन प्रार्थु ती तुज अरे दशा न न
 वांचला न विषयांसि लोभला वीभलाहि न सुशील तो भला
 भस्म होसिल महा-सती-व्रतें दाखवीलचि महास तीव्र तें

रक्षि तो प्रभु पदानता रिनें भाग्य तों धृतमदा न तारि तें ७०
 धिक्कस्सुनि कपिसनमा रणा ऐकुनीहि अनिमन मारणा
 खड्ग घे निशिचरेंद्र काळसा व्याळसा कुपित मूढ-बाळसा ७१
 त्या बिभीषण म्हणे अजी अहो वध्य दूत न अधर्म वा न हो .
 जाणते नवधितीच बा चर जें यथा उचिन तेंचि आचरा ७२
 जो अनंतबळ विश्व चेष्टरी तखिचैकसुत-पुच्छ वेंष्टरी
 त्यासि अग्नि दशकंद सेटवी तैल सिंचुनि बळेंचि पेटवी ७३
 राक्षसांसि कथि कीं अशाम न कूरतेस्तव असो अशामन
 न्या पुरींत फिरवा बरा धरा पापबुद्धि मग मुक्त हा कग ७४
 स्थूल-दीर्घ-गुण-बद्ध-बाहु ती द्विदुपुरी शिखि-मुखंत आहुती
 तो करी सुटुनि वीर वेळसे जाहने किनि पलावा कौळसे ७५
 बोलिले दवासुरवादि तुच्छ हौ सागरांत विझवी स्वपुच्छ हा
 श्रीस वाचिक पुन्हा नमूनि घे लाजवुनि पल-भुक-चमू निघे
 सिंधु लंघुनि मलील पातला वानरेंघ सुमहांत घातला
 तज्जयें प्रभुहि पावला सुर्या भेटला निरखि तातसा सुर्या ७६
 दे शिरोमणि कथा निरोप हौ बोलिला प्रभु न तेंहि शेंप हा
 क्रक्ष-वानर-बळाधि नावंग तो म्हणे प्रभुसि चाल पाच रे
 जाय सिंधुवर्गि सिंधुसा महां दे सुरगंसि जग दीन गम हा
 दाखवी म्हणाति आर्य साधिना की उपायचि न कार्य साधिना
 जे बिलंचिति कुधी मदा नया ते सुतादि कधिनी अदान या
 तों बिभीषण म्हणे अघा तरे नीतिनें हिन तिचा न घात रे ७७
 साम जें हित करील आजि तें र नरायचि करुनि आजितें
 भव्य धर्म नय होय राजया दे न बंधु सुत सोयरा जया ७८
 पंडिता कपि-चमू न सोबळी ते महाबळ तुन्ही नसा बळी

१ सेवका . २ निरोप . ३ उल्साहा . ४ आधियुक्तपणा . ५ बुद्धिनें .
 ६ ओळी . + हाय . † मारुनी . ‡ बाण .

जीवनप्रद दुजा उपाय न क्षमासुतेसचि करीं उपाय न ८२
 दून एक कपि तोहि नावरे संगैरांत बुडवाल नावरे
 भ्याचि ऐकुनि नरा खराहवा हें करा कुळ न राख राहवा ८३
 वांचती न नर वानर क्षण स्थाभिचें उचित मान-रक्षण
 तूं मृतीस जड-नायका तरे नीघ जाचि हित काय कांतरे ८४
 त्या म्हणे नमिन भी नरा महा राज-भक्ष्य मृग मीन राम हा
 ठावुके सकळ देव वेद या हे न कीं यतिस देववे दया ८५
 धिक् सभंत म्हणतां हि तो कवी दांत-कोप न दुरुक्त ओकवी
 ये जगदुरुकडेचि तापला जावया सकळ ताप आपला ८६
 पावला गज दशार्त या नदा मानला अहित बंधु मानदा
 दे पडों न दारणागता रिता अन्य याप्रभुअसा न तारिता
 दुःख होय स्वरु जें निवेदिलें तोहि राज्य-पदही निवे दिलें
 भक्ति देउनि म्हणे उशी रहा स्वस्थ राम नकरी उशीर हा ८७
 सागरें अचळ-सेतु वाहिला भास्करें भुजगसाचि पाहिला
 नीळ-वाचि-रुह-हार वाटला वस्त सागर उरांत फाटला ८८
 लांब सेतु शत योजनें दहा रुंद सुंदर विलोकितां महा
 विस्मया त्रिदश पावले अहा वर्णवे न म्हणति प्रताप हा ८९
 त्या तशा गुरु-पथेंहि ती अहो-रात्र तीन उतरे चमू अहो
 श्रीस राम-दार-चाप दारववी कांत-बोक-विष दुष्ट चारववी ९०
 जी बिभीषणबधू महासती बोक सर्वहि हरी सहास ती
 होय आश्रय महाविभूतिला श्री म्हणे बहु वहावि भूतिला
 सिंधुपारग स्ववेळ-नाम या पर्वती सुगळ ने अनामया
 बैसला प्रभु पहात दुर्ग ते ज्यापुढें सरपुरेंहि दुर्गनें ९१
 दुर्गवर्ति दवाकंठ देखिला कीशपें परम तुच्छ लेखिला

कोपनें उडुनि शत्रु ताडिला जीघ तन्मुकुट तोहि पाडिला ९४
 वेष्टवी अजित शत्रुची पुरी तेंधवां बहुत हर्षल्या करी
 पाठवी कथुनि राम अंगद न्याय-धर्म-पटु-शत्रु-भंगद ९५
 त्या म्हणे शिवाय सदा विवेक बी रे पदेन भुजगा शिवे कवी
 न्याय धर्म निपटूनि सोडिले दोष काय समजोनि जोडिले
 सोड रबोड यश शत्रु जोडु बा भव्य सद्गुण-मणीस होडबा
 दे हिरण्यकशिपूसि तो तुला व्याघ्र काय नगिळील ओवुला
 श्रीविदेह-तनयेसि सोडुन प्राणद प्रभुसि हस्त जोडुन
 बांच कां चळसि शत्रु आंच ती लागतां सदिपुत्री न बांचती ९६
 तो वदे स्व-अस्त्र रक्ष माकडा मेरुचा वुज न लंघ्य हा कडा
 शत्रुला भजुनि साश्रु हो पित्या कायरे म्हणति घांस ओपित्या
 लाजतास उलतास दार ते ज्यांसमेत चुलता सदा रते
 त्याहि तखियसरवाहि तार या किं त्वया जड तयाहि तारया
 मत्त केवळ म्हणोनि मारिला वारिला सकळ दोष तारिला
 हा जगद्गुरु अद्या असा धुतो जो असें नसमजे असाधु तो
 शत्रु ये प्रभुचिया मनास जें शत्रुची धरुनि कामना मजे
 तूंहि हो प्रणत पातका तरे जोडिजे प्रभुसि हात कातरे ९७
 मत्प्रभावजित तर्क टाकिती देव-मर्त्य-बळ मर्कटा किती
 बोलसि प्रभुपुढें अस्मर हा दुर्गुण न्यजुन तें अस्मर १०३
 मोडु बालिश तशास न क्षमा रे सुबानि वा तशास न क्षमा
 बोल पावुनि न रेंवट हा विरे होंत न न्यज मर्ये दहागिरे १०४
 कोपला बहु कुधी म्हणे धरा चार झोंबति जमे फणी धरा
 वीर अंगद उडे बळी पुरा बाहु झाडुनि करी नयां चुरा १०५
 नदरे परस भाहि फाटली ती नदा पविहिताचि बाटली

१ बरोबरी. २ मोजरास. ३ उत्तमबाणाची. ४ आंपले प्राण :
 ५ पृथ्वी. ६ सोसकपणा. ७ लज्जेत. ८ पर्वता. ९ मत्तकें

लाज राक्षसपतीस लागली - तन्मनीं तसि बळीं हि वागली १०६
 बाळि सूनु कळवी अमास या छद्म गर्व न असे असा मया
 सिद्ध होय रघुसत्तमारणें बा तुला उचित मत्तमारणें १०७
 देखती कपि-पती सुरवाकडे त्यांस हा प्रभु-निदेश सांपडे
 व्हा घट्ट पर ते नवे गहूं पिष्ट होउत धरा न बेग हूं १०८
 राक्षस-प्लवग-वीर-युद्ध तें मांडिलें परि-भवार्थ उद्धतें
 रक्तपूर बहु दूर बाहिले ज्यांत अव्व गज ही न राहिले १०९
 भंगला दशमुख स्वयें तरी मूढ युद्धचि पुनः पुन्हा करी
 त्या रणीं बहु कबंध-नर्तनें वीर-पाद-भुज-शीर्ष-कर्तनें ११०
 मेघनाद फरपाळ जो धरी साजुजप्रभुसि बद्ध तो करी
 नागपादा खगपाळ ते हरी जानकीस बहु दोक दे अरी १११
 कुंभकर्ण उठवूनि सर्व तें वृत्त ऐकवुनि दोष-पर्वतें
 धाडिला जरि धरूनि आळसा ये गमे तरि कपींस काळसा
 संगरीं बहुत तो बधी हरी पाडुनि प्लवग-पाळका धरी
 हा हरी सुटुनि कर्ण नासिका निर्जरांसि कथि वर्णना सिका
 तो सकोप वातदाः कपीं गिळी सर्व वानर-चमू पडे शिळी
 तों करि प्रभु तदंग-कर्तन स्वः-सदोत बहु होय नर्तन ११४
 ऐकतां खळ म्हणे असावध स्पष्ट तो तरिच हा असा वध
 घोळिता हरिस लक्ष्मणान स्नाननीं शिरवि दक्ष हाय ११५
 धैर्य दे दशमुखा मित्रा पिळी मेघनाद सबळा अजा खिळी
 जिणुस प्रळयकाळ वाटवी तोय तो यमसुरवस्थ आटवी ११६
 आणि मारुनि सहोषधि क्षमा-भृन्महाविश्वर त्या हरि श्रमा
 सर्व होउनि विशाल्य कोपले त्यां पुढें अहिन वीर लोपले ११७
 तो रणीं कपटजानकी बधी फार हा म्हणवि ज्या न कीव

त्या विभीषण स्वकास मार वी होय लक्ष्मण तथा तमा रवी ११८
 घे दशास्य बहु तापला असी जी विनावा करि आपला असी
 हे बधाविच म्हणे सतीहि भी सिंह पाहुनि पुढें जसी ११९
 तो स्वार्थसचिबें निवारिला आयु वांचवि तथा विचारिला .
 तत्प्रयुक्त बळ ये समक्ष या पाठवी हरनसा यमक्षया १२०
 मारणेंचि मरणेंचि हा पण त्याननें करि निघोन आपण
 कक्ष बानर महाबळ क्षया लागतां यश मिळे बलक्ष या १२१
 शक्ति हाणुनि उरांत लोळवी लक्ष्मणास तनु-भान बोलवी
 शृंग लक्ष्मणाहिता तदाहि तें आणिलें पवनजें सदाहितें १२२
 राम भूमिबरि तो रथीं अरी यास्तव स्वरथ पाठवी हरी
 नानद प्रभु चढे त्याबरी निस्तुकाहेव सुगमिशी करी १२३
 राम रावण रणांत कोपले तों परस्पर बळोघ लोपले
 पाहुणार बहु दूर थोपले आघिनें सरमुनींद्र थोपले १२४
 राम-रावण-कुता रणा कवी राम-रावण-रणा-परि स्तवी
 शनि दारवविलि अद्भुता नवी आजि आजिमुमरवीं म्हणे रवी १२५
 एक एक शतदा असीं दहा तोडिलीं तरि तसींच तीं महा
 विस्मय प्रभुहि पावला अहा बोलिलाहि कुतुकी महा महा १२६
 केटला घटज पूर्णजां तपें भानुचें हृदय दे म्हणे जपें
 स्रष्टमन्न रवि होथ वावर क्षिप्र दे करुनियां दया वर १२७
 बाम्ह योजुनि महाबळें दारें ओदिलें दशमुखें मा-वरें
 पाडिलाहि पवनें जसा नग स्वस्थ होय बहु सर्वही जग १२८
 पुष्प-वृष्टि जगदीश्वरी पडे भोव गान नटनें चहुंकडे
 दुंदुभि-प्रमुख वाद्य वाजलें गाजलें सुबदा विधव साजलें १२९
 तत्प्रताप बहुवार शानिला श्री वरें मग न शत्रु मानिला .

१ स्वर्ग . २ याचकारें . ३ हनीषा ४ इंद्र . ५ रावणाचेउर . + यु
 भ, पादरें . ६ कुट्टरूपज नमयज्ञान . ७ कल्याणावावासु अशा
 दयाला .

तत्क्रिया तदनुजाचिया करें सांग चालविलि त्या दयाकरें १३०
 तो बिभीषण तथा पदावर स्थापुनि स्थिर असें सदा वर
 दे असा प्रभु महादयाकर स्वारि ते जुळिति जे न या कर १३१
 पाठवी पवनजा सती कडे श्रीस हर्ष जय-सेवनें घडे
 तस्त्रिय प्रभुसि कीरा जाणवी यातुपां कथुनि तीस आणवी १३२
 श्रीस ईश्वर म्हणे यशीं रुची-सेंचि सत्वर करावया वृत्ती
 युद्ध लाबिन तुला न हात मी की न मग कुळ हो महातमी १३३
 वृद्धि तों परवशीं न राहुन स्त्रीस चारविल स्तथा न राहु न
 जा रुचेल तुज जो तथा वर कोध जानकि करीं न यावर १३४
 ऐकतांचि धरि फार कांपती श्री म्हणे कठिन आजि कांपती
 उग्र दिव्य करि साधु बुद्धि नें जें जगाहि कळवी स्ववृद्धिते
 पावकांतन उंटीहिवाळली कुंडपंकजकुटीहिवाळली
 माळसी गमलि वर्णिली अजें शंकरें मर-मुनीवर-व्रजे १३६
 अग्नि तो जनकसा विदाहसा दिव्य काळ बदला निवाहसा
 ये करी भगवदंकगा नितें जावया सकळ पंक गाति नें १३७
 भेट शक्र-सरव दे परा सुता ती मृषाचि गमली परासुता
 बोलिले कवि यथा निबाल या मेवितां बहु महाशिवालया १३८
 सर्व युद्ध-मृत वीर योचवी सूर्यसा अवा महेंद्र सांचवी
 हें चरित्र कवणा न लांचवी वाट लें नृपति पुत्र पांचवी १३९
 पूजना विनवि यातुराज या जो जगा अतिभयातुरा जया
 लावितां हरुनि ताप गावया जावया भव लया भजावया १४०
 कंद मूळ फळ शक भक्षि तो त्या म्हणे भरत गार्ग लक्षितो
 दर्शनार्थचि असूंसि रक्षितो केवळ प्रिय मदीय अक्षि तो १४१
 त्याबिणें मज नकोचि अर्हणा जेविं मानिपुरुषासि गर्हणा

मी ससैन्य सुगकार्चनें मही सैरवीं भरत रक्ष नेमही १४२
 गोरवी कृबुगनायका मग श्रेष्ठ पुष्पक विमान कामग
 दे नयान्त, नुति आयकों वसे कंदसाचि विभु भक्त कों वसे १४३
 जी प्रियालि सरमा तिची कका कन्यका हिनकरी गुणो ज्वला
 ती विवर्णसहिता जटा बरी तो सुपार्श्व वर दे तयां हरी १४४
 आकमी वर विमान तें नभा भानुहनि मिरवी उणी नभा
 अंकिं घेउनि रमेसि गम तो स्वानुजासह सुवीर बानि तो १४५
 श्रीस दारववि रणाधरावनीं तीपरीम हरिची वरा बनीं
 तन्मनासि नगमेच सेतुला न्या म्हणे मग तुला नसे तुला १४६
 जें विभीषण-समागम-स्थळ श्रीस दावि हरिता मनोमळ
 कृष्णसूक मग दारववी वदे या नगीं मज मखा रडों न दे १४७
 गाय मित्र-मणिच्या सुरीतिला दारववी प्रभु गुंहा पुरी तिला
 अंगदरणिस भूमिजानि घे पुष्पकीं मग पुरा निजा निघे १४८
 चिंतिलें पुरविता मद्रामणा या स्थळीं द्विदम्बायुचा फणी
 सैरला पवन-पुत्र हा रवणी आधिनें म्हणुनि मी तुझा धर्णी
 हें कथूनि सरसीहि पाहवी जी सुहृत्भरि अश्रु गदवी
 प्रेमराशि दावरी तिची कथा ऐकवी नुरवि जी भवव्यथा १४९
 रवाबया धरि कबंध देवरा या तुच्या हृतेमनागंद वरा
 मारितां वरुनि वाप-मुक्ति नें तो कथा विरह गोति-युक्तिने
 गौतमी मुमुग्धि हे पद्मा नमीं मुक्ति जाहुनि म्हणे लहान मी
 पांच तापहर साधुमे वर प्रार्थितां कर्णिनि गोड संचर १५०
 जो तुझा श्वशुर गृध्र-राज तो देवि दाक-सचनीं विराजतो
 हा नदीय सति मित्रसा वड प्राज्य पुण्य म्हण यामि सावड
 कुंसाजाश्रम मुन्नेचने पद्मा अत्रिचा मुमुग्धि सान्नियीस हा

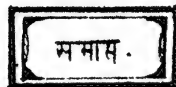
१ उत्साहयुक्त . २ सुनि ३ कन्य . ४ विजय . ५ अरुण्य ६ तुलना
 ७ नारैस . ८ द्विद-असु-रायु-दाव्या कणवाट्या . ९ सर्वरस . १० हरणाके
 री अंतः कणा संबंधीयथा जेणे असी हेमोने ११ जमाकर

चित्रकूट सखि पोषितो महा हा प्रयाग म्हणतो मला रहा १५४
 ती दिसे निजपुरी यहा सये जींत नित्य भरतें महास ये
 तात-भिन्न-मुनि-पाद-बंदना पुष्पका उतर साधु-नंदना १५५
 जोड हस्त यमुना सरस्वती जाहवी अवनिचें वरैस्व ती
 बाहनी रवगरये खुणाविती श्रीति फेन-हसितें दुणाविती १५६
 स्वाश्रमीं प्रभुसि राहवी सुनी तीहि तसदभवा महाधुनी
 वातपुत्र भरता गुहाकडे पाठवि प्रभु यथोक्त तें घडे १५७
 मारुति प्रचुर हर्ष दे गुहा भानुचा कर जसा सरोरुहा
 राम-मेघ-रव शीत वात कीं होय तो भरत-बाळ-चातकीं १५८
 ती यथोक्त वनवास सारुनीं स्वर्गि-भूमि-सुर-ताप वारुनीं
 चे निरोप सुनिचा निचे हरी त्या गुहासि पहिलें सुरवी करी
 मोरसा भरत भक्त वाटला मेघसा प्रभु रसेंचि दाटला
 भेटला करुनि यत्न सातुजा स्वांघ्रि-पद्म-रज रत्नसातु ज्या
 हर्षले विषयसेवना गर मानिते अबुनि देव नागर
 बैचले विरह-कुत्स वासर हा म्हणे इतरउत्सवा सर १६१
 वाद्य गान बहु नृत्य माजलें उत्सवें पुर उदंड साजलें
 यासि देवपुर सर्व लाजलें कीं यत्रों पर असें न गाजलें १६२
 श्रीवसिष्ठ गुरु फार हर्षला त्यांसि भेटुनि सुदक्षु वर्षला
 कीश बातुपति भेटले तथा बंधुयुक्त भरता महोदया १६३
 श्रीस कीशपबधूस दाविती प्रेम तुल्यचि मनांत भाविती
 फार गौरविति सर्व सासया ज्या मता अदितिनाचि वासवा १६४
 बंधु-यातु-वपि-राज शोभनी राम काम नयनेंहि लोभवी
 वेष घेउनि पुरीं कळेवरीं जीवसाचि शिरला प्रभा धरीं १६५
 श्रीवरीं गुरुसुरवर्षि हर्षले तीर्थ-तोय विधियुक्त वर्षले
 राज-राज विष्णु होय कामितें दे समर्पिल उदार कां मितें १६६

गदघ्न रामायण.

(६१९)

शेवराज्य भरतासि देव दे मारुति-प्रति अभीष्ट घे बदे
 तो यत्र श्रवण तौचि सासुता हें बरी प्रसुहि र जसा सुता १६७
 प्रीति नित्य बरवि प्रजावनीं त्यांत चित्त परविष्य ज्यत् बनीं
 सर्वदा नवनवा सवा सजीं सेवुं दे न वन वासवास जी १६८
 श्रीरिपुष लवणासुरा रणीं संहरी पुरवि विघ्न-चरणीं
 तीन-कोटि भरतेहि मारिले मत्त शत्रु बहु साधु तारिले १६९
 झाले पुत्र कुवादि आव दिधलीं त्या आव राज्यें नवीं
 केलें धन्य चरित्र हस्त बुडतां सर्वासि देते भरीं
 स्फारीं गंग-सुधा-रसीं गुण वसे जो तोचि नांदे लवीं
 सारें पाप समूळ भस्म करितें हे शक्ति नाहीं दवीं १७०
 गदघ्न रामायण हें मयूरें रामनंदनें
 श्रीराम-चरणीं भावें अर्पिलें कृत वंदनें १७१

आद्यारामायण प्रारंभ.

श्रीरमण द्द्वारथाच्या सुर-कायस्तिव कुळांत अवतरला
 तें यत्र गातां प्राणी अगणित-भव-सागरीं तरला १
 पंक्तिरथाची महिषी कौसल्या राम नाम तत्तनया
 हा माशया त्या जो लंघी द्द्वारकेंत मत्त नया २
 वृष दयिता कैकेयी तत्तनुजा नाम भरत हा म्हापी
 याचें यत्र साधु-सभा हृदयांत धरुनि आस्था पी ३
 कृष्णति सुमित्रा तत्सुत लक्ष्मण शत्रुघ्न गुण-पद भाते

१ द्द्वारथाची. २ नीतीस.

३ छंदविशेष या छंदेंत प्रथमपदीं १२ बारा नवा वृत्तिसंख्या ही आणि दुसऱ्या
 त अठरा वृत्तिसंख्यांत पंधरा मात्रा असतात.

- रामा भरता देती श्रीति गुरुजना अदभ्या ने ४
- राजा मुनिच्या पुरबी देउनि सुत जेंबि ताट कामातें ५
- नो त्या म्हणे अभय दे मारुनि हे ताटका मातें ५
- जीची जसि मोरीची प्राणि-क्षय-हेतु तत्समा रीती ६
- बिचामित्रा ज्ञेनें कोंसल्या-वत्स मारी ती ६
- बिजगहुंरुला गाधिज शत दिव्यें सद्यबोध दे अत्थें ७
- स्वामी प्रसन्न होउनि कृतकार्याला जसीं वस्त्रें ७
- सिद्धाश्रमीं प्रभु करवि विनउनि मुनिला नवासवारंभा ८
- गक्षम बधी जमि रुचे हे कीर्ति न वासवारंभा ८
- दे कीर्ति अहृत्येते अर्पुनि रज राम-पाद-राजब ९
- तरले भवार्णवीं या धरुनि यत्रां आदर्श जीव ९
- पार्थ तरवयाला धरिति प्रभुचाचि लोक विश्वास १०
- जो ऐके सोडीना नामरहित तो कवि श्वास १०
- रघुपति सीनेसि वरी मोडुनि पुर-रिपु-धनुष्य-बल्लीला ११
- दिसला मनुष्य भासे प्रभुची न मनुष्यबल्लीला ११
- दे जनक गाधिजोक्तें रामावरजां तिघां तिघी कन्या १२
- दशरथ होय प्रसुदित पाहुनियां त्या स्तुपा धन्या १२
- भार्गव राम महेश्वर-कार्मुक-भंगें धरुनि वाटेतें १३
- कुछ प्रसन्नही तो होय महाश्चर्य वाटे तें १३
- वाञ्छ-सहित भरता मातुळ ने पुसुनि आपल्या नगरा १४
- तन्मातृदुर्मता भी नृप भीता तापल्या नगरा १४
- युवराजत्व गुरु-मते देवूं लागे नृपाळ रामातें १५
- भागे वरद्वय दिलें जे ती दुर्बुद्धि रामा तें १५
- मत्सुत युवराज असो राम बसो अद्भ काननीं चवदा

आचार्य रामायण .

(६२१)

सुहा महाराज तुम्हीं सत्यव्रत कीं अबश्य वदा	१६
जनकाचें रक्षाया सत्य विघे मुदिन राम सीता तें	
मान्य करी लक्ष्मणही वरिलि म्हणे तामसी तानें	१७
नमुनि गुरु-जना नेमुनि कें केयी-दत्त बळकलें गेले	
नेले रथें सुमंत्रें पोर म्हणति हा वनीं केले	१८
भेदुनि गुहा निषादा भक्ता गंगा-तटीं जरा रचिती	
गुह-सचिबांच्या हृदयीं होय मुनिश्री कटारचिती	१९
फिरबुनि नृप-सूतातें गंगा उतरुनि विप्र-यागातें	
सफळ करया जाय प्रभु पद लाबि प्रयागातें	२०
नमुनि भरद्वाजातें प्रभु बसवी चित्रकूट-गोत्राम	
सोडी मुनीस जो खर-सुरय-रक्षो-दत्त तो ग्राम	२१
सूत कथि चित्रकूटीं झाले बा सर्ब-नापमा मान्य	
शोकें भूप मरे तो काय तथा ताप सामान्य	२२
जन म्हणति नृपें केला आपलिया आत्मघात हा हातें	
शोक-विषावधींत बुडें बोले साकेत हा हा तें	२३
सानुज भरत वसिष्ठें धाडुनि अनिशघ्र दूत आणविला	
राज्यार्थ यत्न केला मातेनें त्यासि जाणविला	२४
भरत म्हणे हा मृदे दूषुनि निज वंश काय गेहा हा	
बोकाभि लाविला त्वां केलें हित काय गेहा हा	२५
ज्येष्ठ गुण-श्रेष्ठ वना राम दबडिला जया मखे राम	
बोचिनि राज्य किति रुचे जीब नहि न या मखेदास	२६
कौसल्या समजावी भरता बोधुनि गुरु-क्रिया करवी	
मग जाय चित्रकूटा तुष्टि भरद्वाज दे बरवी	२७
प्रभुला बंधुनि साशु न्यपित्याच्या कळचि भरत हा निधना	

- राम म्हणे हां होतां . अतिलोभी जेविं हानि धना २८
 पिंड पिण्यासि दिल्यावरि भरत म्हणे धरुनि पाद या परतें
 ऐक न सत्यसंध विदवा-हितोद्यत दयापर तें २९
 म्या खोहि न लंघावें स्वयुरूक्त अवश्य-शब्दच बदाबा
 गज्य करीं बायेनां मी सरतां अब्दचबदाबा ३०
 सिंहासनीं वसाया मागुनि घे पादुका शिरीं वाहे
 राहे नंदिग्रामीं अंत्याब्द-समाप्ति तें पाहे ३१
 अत्रिस सातुज रघुपति अनुसूयेचीं पदे नमी सीता
 दे अंगराग मात्यें ती सुघ्रीवा सती-गीता ३२
 दंडकवनीं विराधें हरिली व्याघ्रें मृगीतसी तन्वी
 सोडी तीतें धरि तो ते वधिती त्या महाधन्वी ३३
 शरभंग सुनीक्ष्ण घटज ऐसे दंडक-वनीं तपा रचिते
 जे विप्र पावले सुख विभुसि पहानां अपाराचि ते ३४
 गृध्रपति जटायु सरवा ताताचा वानसाचि तो अजितें
 हर्षविला थोरपण - प्रभुचें वदवेचि ना अजितें ३५
 गोदावरी-वर-तटीं पंचवटींत छंदालयीं राहे
 प्रभुतें दत्तासुरव-भगिनी शूर्पणखा कासुकी पाहे ३६
 मायारूपवती ती प्रभुसि म्हणे मीच सार सत्य जुनी
 स्त्री न बरी कुटजकुसुम चुंबि न अळि सारस त्यजुनी ३७
 स्मित करुनि प्रभु सांगे स्त्री आहे मज न लक्ष्मणा तरुणा
 जा त्या भज वरिली जी ईतें सोडूं नदे करुणा ३८
 लक्ष्मणाहि म्हणे वेडये त्यजुनि प्रभु बांछितीस कां दास
 प्रतिबिंबासि चकोरी नभजे सोडूनि चांदास ३९
 पुनरपि गळां पडे ती निर्लज्जा म्हणुनि हांसली सीता

आद्यार्यरामायण.

(६०३)

- कोधें खाया धावें वृद्धपणखा होय ती भीता ४०
- राम म्हणे सोमित्रे न करू सीता-विनाश हे चंडी
तो लक्ष्मण नत्कर्ण- घ्राणातें नत्क्षणीं खंडी ४१
- तडंधुं सबळ खर ये माराया त्यासि रामभद्र बंधी
प्रभुची दुर्जनहंडीं धरि करुणाटोहि न द्रव धी ४२
- प्रथम अकंपन राक्षस मग वृद्धपणखा कधी परिभवातें
त्या दवामुखवा नमोमे विधिमह रुचलें परिभवातें ४३
- स्त्रीरत्न-जनक-ननया-हरण मनीं धरि निघे नहा ग्राम
काळाचा ऐसें त्या मारीच कथा महोग्राम ४४
- त्या सांगे सीतेतें हरितें म्हणवायया अस्मि हाय
मारीन तुज नहोस्मि या कार्यातें जरि सहाय ४५
- राम-वारे मरण वरें मारीच असें स्व-मानसीं आणी
ये आश्रमीं कपट-मृग होय विलोकी-तया राणी ४६
- प्रभुतें म्हणे धरा हा नेऊं स्वपुरासि चोगला गावें
हें हरिण-रत्न याचें पुर पाहें आंग लागावें ४७
- लक्ष्मण म्हणे मृग न हा गदम मारीच होय मायावी
जी ताटका निबटिली त्या ती रक्षेधमा या वी ४८
- सीता म्हणे उगे हो लक्ष्मणजी काय घालितां सोडा
जो डा चावीं गुण घ्या बाण स्वामी न या सोडा ४९
- श्रीराम म्हणे बत्सा मानेचें तू करीं परिचाण
मृग असतो धरि न हग्नि राक्षस जाणानि मी प्राण ५०
- दृव्यादृव्य मृग पळे ब्रम्हास्त्रं बाण राम जो हाणी
हा सीते हा लक्ष्मण गेसी राक्षस वंदे वाणी ५१
- मरणीं राक्षस जाति प्रकटी जी आपल्या स्वरें हाक

प्रभु शंके पतिनाशें सीताहि धरी मनीं धाक	५२
स्व-पति-घाण-घाणा सत्वर जा लक्ष्मणा म्हणे सीता	
मोमिवि कथी राक्षस-कषट करी क्रोध ती भीना	५३
तूं ज्ञानि स्त्रीकाम श्रीकाम भरत तसा अरे मूढा	
मूढा प्रियनिरता गुरु-घातकरा दुर्नयारूढा	५४
मद्धत रक्षिल मज जा जवळ मनुष्याधमा नसावास	
लक्ष्मणा निघे नसोसे तो त्याच्या मानसा वास	५५
हाय म्हणे काय करिल काय न गणि गरिण माय देखाया	
घाय उरीं स्वायदा तो जाय प्रभु-पाय देखाया	५६
नों ये रावण देवी सिद्ध करायासि देव-कार्यातें	
नेवूं दे यधेंद्रा सोसेना सेवकार्यातें	५७
सुर म्हणति हंस देइल हा पावक काय या तुपासून	
सोडविती रथ भंगुनि सीता क्षत-यातुपासून	५८
पक्ष अधर्मे पडें दुष्ट दशानन जयासुचे छेदी	
ने श्रीस गगन-मार्गे सन्मुनि झाले तदा खेदी	५९
सुग्रीवादि बिलोकुनि कपि पांच नयांत ती सती ठाकी	
स्वालंकार संपट ने पाहुनि हो बोलिले नाकी	६०
मारी हा गम अशा ती हा लक्ष्मण अशा नभीं हाका	
काका हंसीसी श्री त्या सांपडली गमे नाका	६१
लंकेत अशोक-वनीं नेउनि दशकंठ खळ तिला देवी	
देवी हा राम म्हणे हें नामामृतचि ती सेवी	६२
लीला-मातुष-विग्रह राम प्रभु राक्षसा बधी परते	
तों लक्ष्मण सेटे जो गुरु-पद-भजनें तरीं नर ते	६३
तो सांश्रु नमुनि सांगे आर्येचें परुष बोलणें सारें	

आद्यार्यरामायण.

(६२५)

- प्रभु हा म्हणे सिकविलें तद्वचनें डोलणें सारें ६४
- माझ्या तुझ्याहि दैवें तद्वचनें गरळ घातलें कानीं
- द्वारथ-सत्कीर्तीचा केल्या कीं घान लेंकानीं ६५
- धाबुनि येवुनि पाहे नां नून्या प्रभुसि ताप देवाला
- रम्या स्थळाहि नभजं यति जेंसा पाप-देवाला ६६
- बहु शोध बिलाप करी श्रेष्ठ तसा राम काननामाजी
- गोदे कोटें ती दे माझ्या मन कान नामाजी ६७
- अग नग रवंग मृग यिनवी रडबुनि करि राम दीन बाधांस
- नगिळी पोतेसुखींचा चेडल केंसा नबा घांस ६८
- वन शोधितां क्षतार्त स्वपित्याचा देखिला सरबा पडला
- घडला नावा कथी तो प्रभु पितृ-वोकें तसा रडला ६९
- त्याची क्रिया करि निघे धरिला साजुज वनीं कबंधानें
- तच्छाप-हरी याचा अरिही तापे न बंधानें ७०
- वसुनि विमानां सांगे सुग्रीवा भेटे रविसुता आधीं
- सरस्य करुनि देवांच्या कार्यानें आपुल्या साधीं ७१
- भेटे मतंग-शिष्या प्रभु-पूजा आदरें करी दाबरी
- ती गति पावे यातें स्मरतांचि जमा करी दाबरी ७२
- प्रभु पंथा-सरसीतें पावे दयितेसि आवविश्वास
- सोडी उष्ण यदेवा प्रतिपाळिति आठ विश्वास ७३
- मारुतिनें भेटविल्या श्रीगमें सुदित-मानस रव्यातें
- होय सकंठ तयाच्या प्रभु दे बहुमान सरव्यातें ७४
- सजीव अलंकारा- सह दावी उन्नरीय देवास
- त्यातें उदशु होउनि निजवक्षीं राम देवास ७५
- रवि-सुत सुग्रीव पुसुनि नेत्रें मातृनियां सखे दास .

मी तुज भेटवितों स्त्री ऐसैं बोले सरवेदास	७६
दयिता हस्तुनि जपतो अग्रजहि वधावया मला वाळी	
भक्ता प्रणताहि जसा अतिपापाला भला वाळी	७७
तरि कपिहि मी न कांहीं गडबडलों धैर्य धरुनि बां पाहें	
तूं नर कां हा म्हणसी हरितों त्वदुःख बापा हें	७८
त्यासि म्हणे राम सरव्या हरितों त्वदुःख सर्व मी आधीं	
कार्य करुनि मग माजें सद्यदा तूंही सरव्या साधीं	७९
अतिबळवान् वासव-सुत जो वानरराज दुष्टधी वाळी	
त्या मारी दे राज्य प्रेमें प्रभु भातुजा पाळी	८०
सर्व-दिशांत सतीतें शोधाया सुगळ कपिबळें प्रेपी	
दिक्-त्रय हुडकुनि आले देखिलि न श्री न तो द्वेषी	८१
दक्षिण-दिग्गल लंघुनि मासावधि कीदा चिंतितां चंडा	
आयोपविष्ट झाले सिंधु-तटीं धाकले दंडा	८२
संपाती गृध्रेवर भक्ष्यार्थ महेंद्र-नग-गुहा सोडी	
भक्षीन म्हणे कपि हे याच्या मांसीं असे गोडी	८३
मेला धन्य जटायु श्रीरामाच्या करुनियां कार्या	
आम्ही व्यर्थचि मरतो प्रभुची न विलोकिली भार्या	८४
ऐसैं अंगद बोले स्वाऽवरज-जटायु-मृत्यु-जाणून	
संपाती वृत्त-पुसे शोकें नेत्रांत तोय आणून	८५
अंगद सविस्तर कथी प्रिय-सरव-द्वारथ-सुत-प्रिया-हरण	
करि गवण तत्त्वज्ञें जटायुला जाहलें मरण	८६
ऐकुनि अत्यप्रिय तें गृध्रेश्वर शोक-मग्न-धी होय	
तो यत्नें मन आवरि अनुजा दे सागरीं तोय	८७
वात-योजनाऽब्धि-पारीं लंकेंत दवाननें हता आहे	

आद्यार्यशमायण .

(६१७)

- सीता सुदूरदर्शी गृध्र मृगुनि हा तितें पाहे ८८
- कपिहो बधी अधर्मे ज्याकाळीं देवराज वृत्रास
- आम्हांपासुनि भंगे पावे तो वज्रभूत वास ८९
- मूर्धाकडे बळ-मदें आम्ही भाते उडोनि जों गेलों
- रविच्या उयें तैजें व्याकुळ दोघे नशीं केलों ९०
- पोटाखालीं धरिला म्या अनुज जरायु कीं म्हणे रक्ष
- पक्ष जळाले माझे जैसैं दावानळें कक्ष ९१
- पडलों याचि सहेंझीं मजला मढळचि ताप दे बांचे
- जीवित वाटे झालें यति भंगी शाप देवांचे ९२
- बारुनि ताप निवोकर- मुनि सांगे या नगीं असाचि रहा
- रामप्रभुहि म्हणेल स्त्रेण नर जसा तसा चिर हों ९३
- तद्गुन श्री-सीता- शोधा येतील ऋक्ष कपि योध
- त्या अति-चिंतातीतें जेव्हां कथिसील तूं बोध ९४
- तेव्हां तत्काळ तुझे फुटतिल हे दग्ध पक्ष नय दोन
- गेली अनायिक कांहीं तो सुतपोदक्ष न बंदोन ९५
- सीता-प्रभुनि कथिली कपिहो मज पक्ष हे पहा आले
- ऐसें कथुनि रडे तो अंगदमुख हौरि सरयी झाले ९६
- अति-दुर्घट-शत-योजन-सिंधु-विलेपन सचिंत कपि लक्ष
- जाइन येणें तुमजें बाळिसुत असें वदे दक्ष ९७
- त्या जांबवान् म्हणे बा तूं स्वामी राजपुत्र साजावें
- त्यां आज्ञा करुनि यशें प्रेक्ष्यजनें साहसा जावें ९८
- मारुनितें स्तबुनि कथीं अत्यद्गुन जन्म कर्म ऋक्षप हा
- बा तूं वसंत सफळचि करिसिल संकल्प वृक्ष पहा ९९
- प्रभुचें कार्य करावें बा त्यां नघडावयासि कुत्सा हें .

ऐसें म्हणतांचि उडे वातात्मज बीर उत्साहें	१०१
त्या अंजना-तनूजा प्रभु-मार्गण गरुड पवन वेगा तें	
गाती धांवत येउनि आनंदें नवनवे गाते	१०१
द्याया विश्राम उडे मैनाकाचळ तया उरें ताडी	
मानुनि विघ्न-स्तंभा स्तंबेरमसा तळीं पाडी	१०२
शत-योजन सुरव पसरी सुरसा त्यामाजि मग सम नवती	
गावें स्वतः तः करुनि शिरुनि निघे देव मानवती	१०३
छाया धरुनि बोदी यासि गिर्जा सिंहिका तिला मारी	
सागर-पाश पावे हें कर्म नसे तया भारी	१०४
लंकाधिदेवतेतें भंगुनि रजनी-सुरवीं पुरीं शिरला	
अंतःपुरांतही तो सीता शोधावया फिरला	१०५
होउनि सशित हनुमान् हुडकी अंतीं अशोकवन उरलें	
त्यांत श्रीतें पाहे सरलें भय दृष्ट तें पुरलें	१०६
तों रावण ये श्रीतें प्राथिया कपि वनीं दडाला हो	
अरिस सती धिक्कारी नाश म्हणे तुज जडाला हो	१०७
तो राक्षसींस सांगे बोध करा मासंयुग असे अवधी	
मग मानुषी मला द्या खाया हे जरि नव्हे मवधी	१०८
तो कोठें हे कोठें त्या नर-नेजें पहा कसी उडती	
लखुनि सुरग दुरभिमानें सुग्धादुःखीं बळें बुडती	१०९
तो जानां रात्रिचरी म्हणती सीते न संप दाश हो	
राज्याची नज्जीवित भोगाया संपदा राहो	११०
सीता म्हणे रहा गे दासीनीं भव्य काय सांगावें	
हंसीनीं मिजहंसा काकीनीं बायसां गावें	१११
दासी म्हणती म्हणत्ये राजाहुनि अधिक कीं नरा खावी	

आचार्यरामायण .

(६२९)

- मोटी खोटी कोटी प्रभु निंदी हे न राखावी ११२
- विजटा म्हणे कुमतिहो बांचा साध्यास हात जोडून
म्या स्वम देखिला दवा-मुख मरना धर्म सोडून ११३
- उद्धेधनें मराया वेण्यु दुधनें मती गळा बांधी
कां धीर कपि उपेक्षिल तुटली आवा पुन्हा बांधी ११४
- प्रभुतें स्तबूनि बंदुनि सुद्रा दे कुवाळ वृत्त आयकंबी
तच्छूडामणि घेउनि पुसुनि निघे वीरगाय कवी ११५
- बन मोडी वन-पाळ-घाण हरी काळसा महाबळ हा
कलहा करि बधि अक्षा बहु मथिले बोलिले खळ ही ११६
- घननाद-ब्रम्हाभ्या दादुनि घे सांपडोन बांधून
नेती सभेसि म्हणती खावा हिरया न रांधून ११७
- पुसतां कथी दवास्या शूर्पणखा-घ्राण-कर्ण-कापविता
खळ-हंता मत्स्वामी श्रागम खळांसि तापविता ११८
- मी वात-सुत-हनुमान दूत श्रिजानकी पहायाम
आलों देखुनि धानों सार्थक झाला महायाम ११९
- प्रभुचें स्त्रीरत्न तुवां बहुधा नकळोनि आणिलें चौर्ये
चौर्ये शम अधिक दे मरसील स्पष्ट तूं चौर्ये १२०
- या वाक्यें पुत्र-वधें वन-बळ-भंगें अरी करी क्रांध
मारुतिस म्हणे प्रभुला करिमी तूं माकडा बांध १२१
- मी सूर्य-रत्न-भोक्ता विषयीं डाक म्मणेनि न रते ज्या
त्या मज विश्व-प्रभुला भिवविनि वृष्टीनि नर-ने ज्या १२२
- क्षोभे बडबड करि घे त्या मारायसि खड्ग घृतातें
साधु बिभीषण विनवी बा मारावें न घृतातें १२३
- तो राक्षसांसि सांगे स्नेहार्द्र-पदंकरुनि पुच्छातें

वेष्टुनि पेदबुनि पुरीं	फिरवा द्या दंड तुच्छातें	१२४
केलें तसेंचि अरिनीं	कीवा मनीं स्पष्ट दुष्ट तो हांसे	
कां सेना हर्षेना	नगणुनियां मृत्युचे फांसे	१२५
होय प्रदीप्त सीता-संप्रार्थित	वात-सरव न या पोळीं	
होळी करि लंकेची	हंरि कर तो दुष्टधी चोळी	१२६
मारुनि म्हणें विभीषण-	गृह रक्षीं दे सुतासि वर कडबा	
लंकेसि करीं दहना	तुज दिधले सर्व वरकड बा	१२७
विद्वधी पुच्छ समुद्रीं	लाबुनि म्हणवावया अरिस हाय	
लंघुनि सागर भेदुनि	तें सर्व सुरवी करि सहाय	१२८
राज-प्रिय मधुवन तें	मार्गी सुसमृद्ध लागलें कुटिलें	
कुटिलें बळ दधिसुरव-सह	वनपाळें कळविलें कुटिलें	१२९
कृतकार्य असें समजुनि	सुग्रीवें सैन्य गीघ्र आणविलें	
मारुनिनें चूडामणि	देउनियां भव्य जाणविलें	१३०
आलिंगन दे घेमें	श्रीराम प्रभु उदोनि भृत्यातें	
वर्णी असकृत् त्याच्या	हरेपुच्या तेविं कृत्यातें	१३१
देवां चार्क्ष कपि-बळें	घेउनि गेला समुद्र-तीरातें	
शरण विभीषण आला	ससचिव लोकेकरीरातें	१३२
अपमानिला दवास्थें	सीता द्यावी नमूनि बदला हें	
नमितोचि म्हणें त्यातें	प्रभु लंकारा-ज्य-पद लाहें	१३३
आधीं मनुष्य मानी	अस्थें तापोनि सिंधु कर जोडी	
नळ करु सेतु धरिनि मी	म्हणतांचि प्रभु तथा सोडी	१३४
पांचा दिवसांत रत्नुनि	शत-योजन सेतु उतरला पारीं	
तीं बल यामकाळें	सिंधुसि लंघिति बळें सारीं	१३५
प्रभु चढुनि स्ववळायीं	लंकेतें कपि-चमूंसि अरि पाहें	

आचार्यरामायण.

(६३१)

प्रथमचि कृगळ तयातें भंगी नदघा न तो साहे	१३६
प्रभु निज-बळें पुरीतें वेदुनि सामर्थ अंगरा प्रेची	
राक्षस चार वधुनि ये मारिनि होताचि या द्वेषी	१३७
दारुण रणं प्रवर्ते कपि राक्षस नाचा पावले कोटी	
मोटी हानि नमानी खळ-बळ काळाननीं लोटी	१३८
सेनाबनि प्रहस्त प्रथम मरे तो दशाभ्यही भंगे	
ती प्रभुची कीर्ति म्हणे मत्सम धवला न तूं गंगे	१३९
मग घनरव मायावी अहिवावानीं मधुनि सेनातें	
करि बद्ध दावारथि घे यत्र जें कोणाहि येना तें	१४०
ती खुष्मकांत बाहुनि रावण-बाभ्यें सती रणीं नेली	
सूचित राघुवीरांच्या वोकें श्री घाबरी केली	१४१
त्रिजटा सांगे होघां वीरांच्या तेज आननीं आहें	
वैधव्य-दोष माहीं तरिच तुज विमान हें गाहें	१४२
केली रावण-पुत्रें घननादें नागपात्रा हे माया	
नाहीं त्वत्सीभाग्या रण-दहनीं नाचा हेमा या	१४३
त्रिजटेनें सांत्तुनि ती देवी नेली पुन्हा अबोळ-बनीं	
झाला शोक तिला जो माझ्या तों ये न तो कवनीं	१४४
गरुड हरी नररूप - प्रभु-फणि-पात्रा-व्रण-व्यथा-राज्या	
होय करव नया त्रिजगीं गमावोचुनि न धार ज्या	१४५
दावारथि बहु-बळ-क्षय करिति नदा सर्व-मारणा जागा	
घटकर्ण करी दशमुख सांगे हो पाण्या जा गा	१४६
तो मारीतचि सुदला अतिभीषण अट्टिसा महाकाय	
पळति कपि म्हणति काळ फुगगावन-काम हा काय	१४७
सूचित-कपिराजातें धरि परते कुंभकर्ण असहाय	
म्हणवी कृगंमि त्याचा अत्यद्भुत वीररस हाय	१४८

सावध होऊनि स्तब्ध तत्कर्ण ध्याण कीचाहीर हरी	
जय जय ऐमें वदले देवहि केबळ न वीर हरी	१४९
जो कर-पराभव करी बहुन बिंदबीरणीं हरीरा तत्रा	
परते पर तेजस्वी सगळे गिळि संहरी शतशा	१५०
तरुनीं गिरि-शिखरांनीं गिरिनीं नाडिति नयासि कपि कोटी	
वरि पडताही नगणी वाक्कि असी यातुची मोदी	१५१
जैसा स्त्रीव बळा झाला प्रेक्षकहि सर्वतापविता	
प्रभुवर शर धरिति तथा भेदाया पर्वता पविता	१५२
जे बाहुपाद मस्तक घटकणाचे रघूनम छेदी	
ते दीर्घकाळ चुरिती कपि करिति करीवरा खेदी	१५३
बंधुबंधें हाय म्हणुनि केले अन्याय आववी राजा	
रडत म्हणे नन वधितां लोकाधिप आठ वीरा जा	१५४
स्व-पराक्रम कथुनि तथा तत्कृत घननाद धैर्य देवारी	
तो सबळ दावारधि करि मूर्छित मायाझ देवारी	१५५
धुंडिति बिभीषण-पवन- स्तुत रात्री पुसति ऋक्षरा	१५६
तो कथि जीवन मारुति कां श्रित-सुरवृक्ष पाजीना	१५६
धाडी महोषधीं तें कैलासानिकट वृद्ध आणाया	
आणी शिखरचि गुंते कवि जाणाया न रवाणाया	१५७
झाले विवाह्य निर्घण निर्मोह अशेष ते शिखर-वातें	
भीतें पक्षिपतीच्या अतिदारुणही विरव रवातें	१५८
तें शृंग स्वस्थानीं स्थापुनि आला पुन्हा तदा कर या	
वर्षिति म्हणति असावी अतिवृद्धि तुझ्या सदा सुर्या	१५९
सुत बंधु सचिव नेले उरला घननाद मत्त मायावी	
सीता म्हणे पितृ-करा सोडुनि रघुसत्तमा यावी	१६०

आचार्य रामायण

(६३३)

मायामयी जनकजा सुद्धीं रघु-चंद्रा-नंदना दाबी	
मारी म्हणे यम-गृहीं हे चिर रे मंद नांदाबी	१६१
शोकार्णवांत बुडवी हनुमत्सगळादि लक्ष मायाबी	
तों ये बिभीषण म्हणे भ्रांति जडा अक्षमा याबी	१६२.
हें घनरव-कृत कपट स्वस्था आहे सती अहा माया	
कां नुमजा प्रभुजी त्या द्यावा अवसर न होमाया	१६३
ब्रम्ह-वरें सावव रथ प्रकटाचा होम तो करायाला	
गेला अमरचि होइल आटेन न लोक-रायाला	१६४
लक्ष्मण बिभीषणानें नेला मग देव-सत्तमा रविला	
आनंद कुलज-विजयें व्हाया तो मत्त मारविला	१६५
देवी निकुंभिला ज्या स्थानीं तेथेचि लक्ष्मणें मथिला	
हाय म्हणे रावण हा सुत-घातजसा चरें कथिला	१६६
वामला पराभव-ज्वर निःशेष महाबळारिच्या पातें	
हर्षेनि लक्ष्मणाच्या बहु गाय बळारि चापातें	१६७
सर्वस्व-विनाशाचें कारण सीता असें मनीं पाहे	
साहेना भंग निघे श्रीघाता असि करीं वाहे	१६८
त्या असिधरासि पाहुनि होय अशोकीं महासती भीता	
सीता आवगि हृदयीं गजवर-वरदा जगद्गीता	१६९
त्या तन्मंची गारी राम-बंधें होय बंध इचा राहो	
स्त्रीघात तुम्हीं सुज्ञ प्रभुजी न परा विचारा हो	१७०
परते पर तेथून प्रेषी चतुरंगिणी चमू हानी	
प्रभुची करावया ती बधिली प्रभु-दार-समूहानीं	१७१
बहुकोटि सैन्य मथितां आपणाचि निघे रणा दुरभिमानी	
दुर्बुद्धि आपली जी तीतें जड तो सुरभिःमानी	१७२

(६३४)

मोरोपंत.

कथिति महोत्पात रहा रे कालाचा हठें नहो यासं
साम-नकरि राम-प्रभु- तेजा नगणी महोयासं १७३
दारुणतर समर करी सौमित्रिस शक्तिने उरीं नाडीं
पाडीं मूर्छित कपिवळ खळ बहु काळाकडे धाडीं १७४
लक्ष्मण-पतनें क्षोभे बळ मधुनि करी दवास्थ पैंगाते
काटुनि शक्ति म्हणे हा प्रभु आलिंगुनि तदंगाते १७५
करि बहु विलाप राम प्रभु मारुतिच्या सुरांबुजा लक्ष्मी
तोंचि शिखर तें आणी भक्तो तम लक्ष्मणा रक्षी १७६
दिव्योषधिरसनस्यें उठपी त्यातें सुषेण हा जागा
निर्ब्रण होय विभु म्हणे शृंग पुन्हां पाय बा जा गा १७७
प्रभु आपणासि बैर्ही मीन त्या मेघ तोयराशि बदे
ऐसा व्यसनीं न पिता काय सरया सोयरा शिव दे १७८
करिति समर यज्ञाच्या निववाया दृष्टि-कान आरंभा
त्यां वीर-रंसासि दाची ही करि करि कां न आरंभा १७९
निज रथ सारथि धाडी शक अहोरात्र सतरण अरिसीं
करि जेंवि सिंधुरासीं सिंधुर कीं हरि जसा हरिसीं १८०
श्रीराम रावण रणीं झाले क्षतजार्द-देह बाळांहीं
अस्त्राहीं इतरेतर झांकिति हे जेंवि घस्त्रांहीं १८१
दवाबदन-शिरे शत जीं प्रभु-बाणाहीं रणांगणीं तुटलीं
सुटलीं न धडापासुनि ऐसीं गमलीं नवीं फुटलीं १८२
प्रभुला चुकतें लक्ष्य स्वारूप-बळ-विपर्यये असेंगमलें
श्रमलें भुज-युग किंवा तें पाहुनि सर-मन भ्रमलें १८३
तों घटज सुनि प्रकटे त्याच्या नमि कपट-मनुज पाखाला

१ हाय . २ दिव्य-ओषधि-रस-नस्य-उत्तमओषध्यांचारसतेंच नाक्रान्तालंघ्याचें
किंवाउनेटण्याचें ओषध तेणेंकरून . ३ मोर . ४ हुनीर्वा .

आचार्यशमथण.

(६३५)

- तो योगीवर सांगे सूर्यहृदयमनु जपायाला १८४
जपतां हृदय रवि म्हणे चिंता करितोसि कां महाबाहो
माझ्या बर-प्रसादे पूर्ण तुझा काम हा वा हो १८५
ब्रम्हास्थे^१ अभिमंजुनि वार मग जगदीश बाबुवरि सोडी
त्या अत्यंतकठोरा परमेश्वरा पळे फोडी १८६
तो पाडिला प्रभु-वारें पाडावा प्रबळ तरु जसा वातें
केलें जें विरव म्हणे भूम-द्रोही नसावा तें १८७
त्या अत्यद्भुत-विजयीं सुर-तुंदुभि-राज वाजला गाया
यश नारद मुनि लागे अमृत-रसा लाज लागाया १८८
केल्या देवर्षींनीं दिव्य कुसुम-वृष्टि राघवावरि त्या
पाहुनि ज्या मेघांच्या त्या झाल्या लाघवा वरित्या १८९
करि सुर-वृंद प्रभुचें श्रुति-वृंद जसें तयासम स्तवन
प्रभु नो वसंत शोभवि तें करुनि दया समस्त वन १९०
सर मुनि मयूर चातक मेघ प्रभु अप्सरा विजा ला^३स्थें
हास्थें करिति निवविल्या प्रभुच्या चंद्राधिकें आ^३स्थें १९१
सांगुनि बिभीषणाला प्रभु बरवी रावण-क्रिया करवी
हरवी नरक हित करी सद्रस माता बळें भरवी १९२
राज्य-पदीं बैसविला दास बिभीषण महा-दया-निधिनें
अभिषेक करविला निज-अनुजा सांगोनियां विधिनें १९३
श्रीसीता दिव्य करी भंटे प्रेमें पिता जसा पहिला
सांगे सरयवी महिला रक्षी धर्मे नये महिला १९४
वाकें बर माग असें म्हणतां मागीतला जगद्वटकें
कटकें उठीव उठल्या मरण क्षण भासलें लटकें १९५

१ आदित्यहृदयमंत्र. २ परम-दास-पद-परमधूर्ताचें वक्षस्वस्थान. ३ वृ-
त्ते. ४ सुरवें. ५ स्त्रीजानकी. ६ वृथ्वाला. ७ सेथें.

प्रार्थी प्रभुसि-बिभीषण पूजा घेवूनि शुचि करीं धौंम
 सबळ-सुगळ-पूजेनें वा पूजित मी म्हणे राम १९६
 अवकाश अल्प उरला दूर पुरी अवधि लंघितां भरत
 साजुज मरेल आहे समयीं मंदोर्वात स्मरत १९७
 लंकेंत सबळ-सुगळा पूजुनि पुष्पकविमान देवाते
 अर्पी जें सुख गंधें नादें बहु हर्ष देवाते १९८
 सबळ सुकंठ बिभीषण बसउनि साजुज सदार सु-रयानें
 धिजटा सरमा निवडुनि फार निघे राम सु-रयानें १९९
 त्या पुष्पकें विमानें कमितां सानंद अंतरिक्ष-पथा
 अंकीं घे सीतेते प्रभु सांगे सर्व बुद्ध-कथा २००
 दिन-पंचकें नळानें शतयोजन सेतु निर्मिला रुंद
 सुंदरि हा दवागावें येणें आलें जया तुंदे २०१
 देवि बिभीषण मज या उत्तर-तीरीं द्या करी भेटे
 याची नीति व्याघ्री आम्ही दोघे तिचे पेटे २०२
 या ऋष्यमूक-गोत्रीं मारुतिनें मज सकंठ भेटविला
 याणें प्रताप बाते ज्वलनतसा देवि पेटविला २०३
 सुमुखि विलोकीं इकडे हे किष्किंधा गुहा इतें वाळी
 पूर्वीं आतां माझा प्रिय-सरव सुयीव हा पाळी २०४
 ओलितें वाहून श्रीतारा पुष्पकांत वाहून
 हर्षतिं लाहून प्रभुसि सुसं पाय पाहून २०५
 प्रभु सांगे हे पंथा त्वद्विरहीं देवि दे मला कंथा
 बंदलों असु हो संपा तूं मज मेघा जसी वांघा २०६
 देवि मतंगाश्रम हा येथें बहु हृष्ट मज करी वाबरी
 निर्धृति-वरि हा तसि जसि पावुनि सरसी करी वा बरी २०७

आद्यार्यशमोयण.

(६३७)

- येथें कबंध राक्षस आम्हा दोघांसि देवि धरि स्वाया
 त्वत्पात्युपाय सांगे तो होउनि दिव्य हरिरवाया २०८
- गोदावरी पहा हे पंचवटी हे त्वदीय दल-वाला
 मुनि या पक्ष जपति कर जैसे पीयूष- कलवाला २०९
- सीते देवि पहावा ज्याचा आश्रित जटाशु हा बड तो
 माझ्या दृष्टिस तान- आसाद-तसाचि आबड तो २१०
- घटजाश्रम अज्याश्रम दावुनि जगदीश जानकीस मग
 सांगे मुनि-हित तो हा देवि पहा चित्रकूट-नग २११
- प्रभु मग दाबी गंगा यमुना तत्संगम-प्रयागा ती
 स्वपुरीहि सञ्चरिचा प्रेमें सहिप्र या गाती २१२
- उतरे प्रभु प्रयागीं नमुनि भरद्वाज-पाद-राजीवें
 राहे धरुनि तरावें यन्माज-पादरा जीवें २१३
- गुह भरंत हर्षवाया मारुति तें पाठवी पुढें राम
 हा मतिमान् पूर्ण करी आला प्रभु हें कथुनि काम २१४
- वनवास तीर्थराजीं पूर्ण करी भक्त करन गाराम
 निघुनि म्हणे गुह-पुरगा राकाचें पुर न गा राम २१५
- भेटुनि गुहासि भेटे साजुज भरतास गुरुस मातांस
 सचिवांस पुरजनास प्रेमें सुत जेंवि तातांस २१६
- विधि हर रातमख सुरमुनि बहु कर-नरु-पुष्प वर्ष लाव रची
 कनक-कुसुम-वृष्टि करी पुरजन धन हर्षला खरची २१७
- मानुषरूप स्ववेष - फुवगर्क्ष-निशाचर-स्वबंधुसह
 स्वपुरीं प्रवेदा करितां राम प्रभु होय मूर्त मह २१८
- करिती प्रभुवरि पोर स्त्री कन्या कोटि वृष्टि लाजांच्या
 दध्यक्षतरतांच्या पक्ष्म अहित दृष्टिला ज्यांच्या २१९

राज्याभिषेक केला प्रभुसि बसिबें महोत्सवें बिबिधें २११

सर्व प्रजा सुखबिल्या राजा होउनि दयानिधिने २१२

कक्ष सुवर्ण निशाचर तत्पति सद्गुण-रत्न-कनकाहीं २१३

मोरविले श्रीरामें जेंवि तसे ते न जनकाहीं २१४

मारुतिला सत्कारुति मोक्ष सुरा जिहीं असे दिले वर ही २१५

वदला प्रफुल्ल मत्सम तूं सत्पूज्य सदा इलेवर हो २१६

श्री दे मणिहार म्हणे प्रफुल्ल-चरा ऐकत असें चिरंजीव २१७

अस्मन्मन रंजविलें सधुदय असेंचि रंजीव २१८

पाहे प्रजा बहु करवी कोठेंही न अजशमरा याच्या २१९

राज्यांत सदा धन्या वर्णा अज रामरायाच्या २२०

संपेना कोणाची जरि म्हणाति वदान्य संप दानाहीं २२१

बहु राज्यें त्या मध्यें परि ऐसी संपदा नाही २२२

शास्त्रा तसेचि जाणति चवघांचे पुत्र आठ वेदास २२३

प्रभुला तसा तयांला स्वप्नींही आठवे दास २२४

बाबुछ वीर लवणा अंतातें कां न ने कवि प्रहित २२५

श्रीरामें जो बारसा क्षिप्र करि अनेक-विप्र-हित २२६

गंधर्व तीनकोटि श्रीवाज्ञे करुनि आशु भरतानें २२७

बधिले स्तौवक केले सुर भूकर या वक्ता-रतानें २२८

कुवा लव स्तुत सीतेचे वाल्मीकि-कवीश्वरें प्रिय छात्र २२९

शास्त्र श्रुति स्मृति श्री-रामाचण काव्य या पात्र २३०

आठहि केले प्रभुने स्व-सम-बल-ज्ञान-वर्ण ते राजे २३१

ज्यांच्या सदैवहि सुरवीं सन्मनुचे वर्ण तेरा जे २३२

यज्ञ अवोष करुनि कर विप्र करवी श्रीरघूनमें केले २३३

नेले ताप दिगंतीं अर्थी होउनि धनी गेले २३४

आद्यार्यशमायण

(६१९)

ताता कडे विष्णुनी १ वैसवुनि प्रथम पादवी माता
धाता पूजी त्यावे २ झाला देवर्षिही गाता १३२
सर्वांतें ताराया ३ यदा विस्तारुनि जगीं मरुत्तनया
देवी प्रभुन्ना महिमा ४ निरुपम पावे मरुत्त न या १३३
प्रभु सज्ज असें धर्मे ५ करि एकादश-सहस्र-हाय न हो १
व्याकुळ म्हणे स्व-विरहें ६ कोणीहि वदोनि हाय न हो २३४
सर्ष कपि सुकंठ सगज ७ हय-पवन-वृक-सारिकादि स्वर्ग पोर
दिव्य-विमाणीं बसवी ८ करि यदा शिव-हास्य सें गौर १३५
सामुज रामप्रभुही ९ सरयूंत स्नान करुनियां विष्णु
झाला सविती पुष्यें १० वर्षुनि विधि कामजिजिष्णु २३६
संतानक-लोकीं त्या ११ पौरांतें देवदेव हा स्थापी
या बेंकुंठ-यदातें १२ मोक्षेच्छु धरुनि आस्था पी २३७
आद्या आर्या कवीड्या १३ अतितर मधुरा प्राकृतीं हे न आली
झाली देवी प्रसन्ना १४ प्रभु-चरित-स्फुधा-सिंधु सेवूनि धाली
आली श्रीमासितेची १५ निज-शिरक-बचनीं आदरें चित्त घाली
व्याली दे पांडुपुत्रा मुनि-वात-सुहिता भानुची भाक्ति-घाली
आद्यार्यशमायण हें मयूरें रामनंदनें
श्रीराम-चरणां भोजीं अर्पिलें कृतवंदनें १३९

श्रवणामृतसमायणप्रारंभ-

दशरथ-नंदन त्रिभुवन-प्रभु होय दया
 करि भजकोंवरि स्वजन-चातक-तोयदया
 करुचिस ठेविलें रुचिर नामहि राम असें
 स्व-जय-रना म्हणे गतिस होउनि धाम असें १
 प्रभुवर कोसलाधिप-सुता-सुत होय जसा
 भरतहि तोचि जो बरपद प्रफ-भक्ति-रसा
 गुणनिधि लक्ष्मण सुत अरिघ्न चतुर्थ कृपा
 करुनि सुपुत्र दाम बहु दारवधि साधुनृपा २
 प्रथमचि गाधिज-कनु-विनाश-करांत करी
 चरणरजें महासुनि-सती-प्रखराघ हरी
 हर-धनु भंगुनि क्षितिसुतेप्रति राम वरी
 जनक-सुतोर्मिला-करहि लक्ष्मण वीर धरी ३
 भरत अरिघ्न जे वरिति ते जनकाऽनुज-जा
 हरि रघुवीर राम सकला भृगुराम-रजा
 प्रफ भरत-प्रसू-प्रिय करी पितृ-सत्य-धना
 व्ययन घडो म्हणे वरुनि वल्कल जाय वना ४
 प्रमुदित लक्ष्मण-क्षितिसुता-युत साधुनिघे
 वरुनि तपोवनीं सुनिजन-प्रिय साधुनि घे
 नृप विरहीं भरे भरत ये प्रभुला वारण
 प्रभुवर-पादुका करिति तच्छ्रम-संहरण ५
 सरवउनि अत्रितें मग करुनि विराधवधा
 विमलयवों म्हणे सुनिजनासि रमाधब धा
 क्षुतियुग नासिका अनुज योजुनि कापविली

श्रवणासूत समापण.

(६४१)

खचरपति-स्वसा कुमति दंडुनि तापविली ६
 सकटक मर्दिला खर निशाचर वृषणरवा
 दशाबदना मूणे खळ नराप्रति आपण रवा
 कपट करूनि तो जनक जेसि कुधी उडवी
 वधुनि जटाखुला प्रभुवरा असुरवी बुडवी ७
 पवनसुत स्वये रविसुता सगुळा अजिता
 मिळवि उरो दिली रघुवरें हरिभू न जिता
 पवनसुतें पयोनिधि विलंगुनि मृमिसुता
 सुखविलि सुद्धिका जघुनि देउनि विरय-नुता ८
 खळ-बळ मर्दिलें नगर जाळुनियां अरितें
 भियवुनि अर्पिला प्रमद दंभनरा हरितें
 अमित सुरांश ऋक्ष कपि ने भियवी
 जलधिस देवराज-नयनें प्रभु तो निववी ९
 दशाबदनाऽनुजें नति सकृत् करितांचि तथा
 प्रभुवर राज्य दे करि पित्याहुनि फार दया
 रचवुनि सेतुतें जलधितें उतरे अरितें
 कळवि ब्रह्म क्रिया बरवि न त्याजितां वरितें १०
 कुमति दशानन त्यजुनि साम करी समर
 प्रभुहि मूणे तथा मृगेप जेविं करीस मर
 जय न दिसे बळक्षयचि मेघरवे अहितें
 प्रभु-गुण-बंधनें करुनि कापविलें महितें ११
 सकळ खगेंद्र जो भुज्ज-बंधन तो हरितें
 हृदय भरी मंहें गमवि ज्या गुरु मोहरितें
 असुदित सातुज प्रभु उठे सर तोयज या

- रवि विनता-सुता म्हणति सिद्धचि होय जबा १२
मग घटकर्ण ये धरि रविप्रभवास बधी
अजित तथा यद्यो निववि सामर-वासव-धी
घनरथ सर्व ते प्रभुसमेत सुवीर खिळी
अजगरसाचि तो प्रबळ मोह त्यासि गिळी १३
उठवि मरुत्सुत त्वरित ओषधिपर्वत तें
यदा मिळवी महें जग भरी बळ सर्व तें
कपट-सती-वधें म्हणवि हाय तथा सरणी
धरबुनि मृत्युची सुपद होय ज्यासरणीं १४
घनरथ लक्ष्मणें निवडितां दवाकंठ रडे
धरि महिजा-वधा असि सुमंत्रिप आड पडे
बळ चतुरंग जें प्रभु-वधा खळ पाठवि तें
भसित करी प्रभु बिदवा-मानस आवबितें १५
खरतर-दाकिनें मग विदारुनि बक्षं अरी
सुबिकळ लक्ष्मणा रघुवराहि मुहूर्त करी
उठवि रणीं तथा कपि महौषधि-शृंग जबें
धुनरपि आयुनि स्वयदा गाववि भुव्य नबें १६
परम-विभूतिचा वरुनि वाकरथासि धणी
रण करि भारती दिवस राबिहि सप्त गणी
चळचळ कांपवि क्षितिसि कंपित राजकणी
न घण मणी दिरें उडवितां वात यातुमणी १७
घटज, सुमंत्र दे धुमणिही वर तच्छमना
बधुनि दवानना वरि जय प्रभु अच्छमना
जय जय बोलिले कुसुम-वृष्टि करुनि सुर

श्रवणासुतशमायण .

(६४१)

दुहिण म्हाणे द्विज-व्रज सकर्म करू निरुकर १८
 दवावदन-किया करहुनि प्रभु राज्यवदी
 बसवि बिभीषणा सुचिर जेविं झैषासि नदी
 मग करि दिव्य ती सुकृतकीर्ति अनादि सती
 दवारय मघ ते सुत मयूर जना दिसती १९
 रण-मृत सैन्य तें अमृत वर्षुनि वांचविलें
 सुरपतिनें यदा प्रभु-यदासम सांचविलें
 प्रभु-वचनें करी सुगळ सत्कृति फार बरी
 धनद विमान दे कवि बिभीषण पाय धरी २०
 बसउनि पुष्पकीं सबळ कीदा-पलादा-पती
 बसुनि सदार सानुज निघे प्रभु वायुगती
 रणमहि दारववि प्रभु सतीस सुवीरकथा
 कथि अबलोकवी नळ-कृताद्भुत-सेतुं-पथा २१
 स्थळ कळवी कथी मज बिभीषण देवि जय
 प्रथम म्हाणे रणीं अतुळ साधुनि दे विजय
 मग सुगळामिची हितकथा तिस आयकवी
 त्यजिल अशा रसा इतर वर्षुनि काय कवी २२
 चिर-विरह-व्यथा-ज्ञात-कथाहि रसें कथित
 अथित-यदा सुखी करि सती-मन जें व्यथित
 स्थळ अतुभूते तें अखिल दारववि ये नगरा
 प्रभु भरता सुखा उरवि वांभु जसा न गरौ २३
 करि अभिषेक या प्रभुवरासि वसिष्ठसुनी
 स्तवि विभु-कीर्तितें कविसभा तसि देवधुनी
 सुगळ-बिभीषण-प्रसुरय सर्बहि हर्षउनी

(६४४)

मोरोपंत

गमवि गुणें उणें अमृत-सद्रस वर्षउनी २४
पवन-सुतीं करी बहु दया वर दे शतदा
उपकृति आठवि स्तविहि तो वरदेश तदा
अति सुरववि प्रजा सकळ-पक्त-मयूर-घम
विभुवन पावन-स्मरण-कीर्तन सुज्ञधन २५

समाप्त.

बरदरामायण प्रारंभ.

विजगीं-नगीं अखिल जो कनक स्तविती जया शिव विधी सनक
निज-तत्व-बोध-विधिचा खनक प्रभु तो करी दशरथा जनक १
ब्रह्म राम हैं रुचिर नाम धरी अनुज स्वयं भरत होय हरी
मग लक्ष्मण प्रभु अरिघ्नहि तें करि सच्चतुष्टय समस्त हितें २
करि गाधिज-कतु-सुरक्षण हो वदले जयें बहु सुरक्षण हो
प्रभु उद्धरी सुनिबधू कुशिला यदा फार दे जननिच्या कुशिला ३
विपुलारिचें सकळ-योध-नुतें मग मोडिलें प्रथित जें धनु तें
वरिली रमा जनकजा नवरी नय रीति जो न इनरा नवरी ४
मग लक्ष्मणासि जनकात्मभवा वरि ऊर्मिळा सुगुणसिद्धिभवा
करि मांडवीहि भरतासि पती श्रुतकीर्तिही चवधियासि सती ५
भृगुराम कोप करि त्या कळवी निज भव्य तेज भजनीं वळवी
निज धर्ममार्ग हित तो धरवी परवीर-हृनिमिर-योध रवी ६
निववि प्रभु स्व-विजयें पुर तें सुख दाखवी गुरुजना पुरतें
भरतासि मातुळ पुसोनि वृषा स्वपुरावि ने करि उदंड कृपा ७

१ त्रैलोक्यरूप अलंकारी. २ अहो. ३ उत्सव. ४ होऊ. ५ दुष्ट
स्वभावाअसीतः. "हैं रामायण प्रमिताक्षराछंदानें आहे.

युवराज राम करितां खबळे भरत-प्रसू विनवितां नयळे
 वर घे दिले स्व-सुत राज्य करू मनु अर्द्ध वनवास वरू
 वृष सत्य-पुत्र-विरही अडला बहु वृद्ध तो म्हणुनि हा रडला
 वनवास माणुनि बरा मनिं घे गुरुचा निरोप रघुराम निघे ९.
 त्याजि लक्ष्मण क्षितिसुताहि न ती प्रभु घे तयांसि करितां विनती
 करि शोक फार निघतांचि तिघें हृदया म्हणे वृष तमांत रिघें १०
 पुर हा वदे निरखि पति पथीं बसवी सुमंत्र नरनाथ रथीं
 प्रभुतें मखा गुह सजी सुनरी अमरापणा-परतटीं उतरी ११
 फिरवूनि स्तूत निज-धर्म-मखा-दत-चित्तवृत्ति कवि तातसखा
 सुसुबि प्रयाग-गत हर्षविला स्व-शिरीं दगंबु बहु वर्षविला १२
 मग चित्रकूटनग धन्य करी निववी न विप्र हंरि वन्य करी
 कथि तें सुमंत्र करितां स्मरण प्रभुचें नृपास घडले मरणा १३
 भरतासि ते सचिव आणविती जननी तथा अहित जाणविती
 तिस आपणाहि बहु निंदुनि घे यणि तद्यदास्तवनि इंदु निघे
 नमि कोसलेंद-तनयेसि कवी कथि साशु हा न तिस हें सिकवी
 धरि पोढिसीं दृढ सती निववी करि साधु बोध भरता जिववी
 करुनि क्रिया उचित साधुनि घे फिरवावया प्रभुसि साधु निघे
 धरि घाट जो गुह तथा वळवी शपथादिकें स्वश्रुचिता कळवी
 नसुनि प्रयाग-गत-सन्सुनितें स्रग्व दे अभीष्ट बहु जन्सुनितें
 मग भेदुनि प्रभुसि साशु करी पितृ-तर्पणावधिच धैर्य धरी १४
 प्रभु-पाद-पद्म-युग तो कवळी परि सत्य-संध-मनितें नवळी
 समजाविती सुसुनि जे जवळी प्रभुही यदों विभुवना धवळी
 पितृसैत्यवागवन तूंहि करी पण तों शिरीं अवनि-भार धरी

१ पादचारी. २ उत्तममोका. ३ चित्रकूटपर्वत. ४ अरण्यसंबंधी. ५ हति. ६ पितृ-सत्य-वाक्य-अवन-बापाच्या सत्यभाषणाचे रक्षण.

प्रभु यापरि प्रिय यथार्थ बदे निजपादुकाभिष महीत्सव दे १९
 परते परंतु नग नवसे गणि राज्यभोग हृदयीं बावसे
 प्रभु आवितें नमि नदीय सती करि जानकीस चिर मुदसती
 वधिला विराध परि उद्धरिला ऋषिनीं प्रहर्ष हृदयीं धरिला
 दारभंग कुंभज सुतीक्ष्ण सुनी प्रभुनें बनीं निबविले नमुनी
 बहुमानिला गुरुतसाधि जग-जनकें पितृ-प्रिय जटायु खग
 धरि जीपुढें न दुरितादि तग क्षण गौतमी बरिलि सिंधु मग
 दले-गेह पंचवटिकें त रची सजि राक्षसी स्ववपु जेविं बाची
 प्रभुलाहि दावि कुच पीन कटी करि धीर लक्ष्मण तिला नकटी
 खवके निचा कुमति भावु खर प्रभुनें ससैन्य वधिला प्रखर
 दवाकंठ हेम-मृग दावि बनीं धरवी सती धरुनि लाभ मनीं २४
 प्रभु धांवतां सभय एण पळे करि विद्व राक्षस मनांत कळे
 प्रभुच्या स्वरें खचर हाय वदे धृति देबरोक्ति महिजेसि नदे
 नसतां तुझ्या मदभिलाष मनीं नउपेक्षितासि पति-घात बनीं
 बदली असें जनकजा कटु तें करि साक्षु खिन्न दवडी पटुतें २६.
 निघतांचि लक्ष्मण सतीस हरी दवाकंठ जेंवि हरिणीस हरी
 करि भंग सोडवि जटायु परी खग-पक्ष तोडि तिस नेचि अरी २७
 प्रभु पावला प्रियतमा-विरहा बदला बनीं हुडकितां चिर हौं
 कळवि क्षतार्न खग हानि धना घडली वरीहि मग हा निधना २८
 प्रभु हा कृतोतिखळकुत्स वदे सुनि-मानसासि बहु उत्सव दे
 करुनि क्रिया पितृ-सरवा सुरवरी द्विब नंदनस्थ न असें रुख बीं
 धरि जो कबंध अवीनार्थ तथा प्रभु उद्धरी करि असीम दया
 अजुगा मतंगसुनिची शबरी गति दे तिला विजगदीवा बरी ३०.

१ सुत-वसति-आनंदचैस्थान. २ पर्णशाला. ३ हरिण. ४ सिंह.
 ५ हाय. ६ कृत-अति-खळ-कुत्स-केलीआहे अत्यंत खळनिंदाज्याणें अ
 सा. ७ कल्याण. ८ नंदनवतीतील. ९ वृक्ष. १० प्रसवे. ११ भक्षणार्थ.

वरदरामायण .

(६४७)

क रव वातज प्रथम दे हरितें धृतिनें भरी सुगळ-देह रितें
 प्रभु त्या म्हणे न सुरव वाळिव धी करि तस्त्रिआर्थ स्वळ-वाळि-वधा
 म्हणता यमासि गिळिल्या उगळ प्रभु तो कपीश्वर करी सुगळ
 श्रमले नंदेरवतिच बोध कपी स्वयंदासि मारुतिच बोधक पी३१
 गणि वीर गोष्पदचि तो जळधी सुरववी रमेसि दुखवी स्वळधी
 हार हबवी पर-पुरी-भसितें स्वधितें यत्रों करि जगें हांसितें३३
 मनिं जी म्हणे श्रम विरो पतिचा प्रभुला कथी हित निरोप तिचा
 कपि दे विरोमणि पदीं नमनें करि हर्षवी बहु अदीन-मनें३४
 चिर भेटला प्रभु तथा कपिला न असी सुनीहि सदया कपिला
 श्रुति-गीत तो कविसम स्तवित्या गुरुसाचि दासहि समस्त बिल्या
 कपि जाणवी अरि असामकर ग्रसिता नसे परि असा मकर
 सजला कुधी धरुनि कामरणा प्रभुजी असत्तरु भिका मरणा३६
 अमिताऽमरांश-कपि-सैन्य-युत प्रभु घे सरवा सुगळ सूर्य-सुत
 हुत जाय सागरतटीं उतरे अरितें म्हणे सकळ हो हुत रे ३७
 अपमानिला हित बरें कथिता नमि तो विभीषण गुण-प्रथिता
 शिवतां पदांशि पद दे व्यथिता प्रभु जो स्मरौद्यरिचमू मथिता
 प्रभु भीत-सिंधु-वचनें बळला प्रणतीं नकोपुनि कधीं मळला
 करवूनि सेतु कुतुकें उतरे बदला अरीस न मदे उत रे ३९
 स्वळ दावि चाप विरही लटिकें धृतिनें सती मनिं म्हणे न टिकें
 समजे सती न कपटा परमा कळवी विभीषण-वधू सरमा ४०
 प्रभुचा सखा निरखितां अरितें करि तें रुचे बहुत जें हरितें
 उरगीं जंसा गरुड तेंवि पडे क्षण यापुढें अहित-तेज दडे ४१
 न लवे दशास्य कथि अंगद या प्रभुची नचांछि तव संग दया

१ वृमहो . २ गाई . ३ विषवृक्ष . ४ शीघ्र . ५ स्मर-आदि-
 अरि-चतु- कामादि शत्रूसत्ता .

कर साम आजिस न राम सजौ बुडतो अधर्म-रत तामस जो ४२
 दशाकुंड पुंड खबळे धरवी परवीर ते बहुनि हो करवी
 प्रभुसीं फिडे वरमदे खळ हा बळ-हानि-हेतु उभवी कलहा
 बळप प्रहस्त पहिला खपला घटकर्णही जरि बरा तपला
 न घनध्वनीस जय ये कपटे ज्वलदग्निबंधन घडे न पटे ४४
 अहिपात्रा पक्षिपतिनें हरिला बळ-भंग दुःखित करी अरिला
 उडवी मरुज्ज अंगदे सबळ-प्रभु-शाल्य-मोह जरिहि प्रबळ ४५
 जनकात्मजा-निधन दारविलें प्रभुलाहि शोक-विष-बारविलें
 वधि लक्ष्मण त्रिदेवापत्यरितें पडतें कुबुद्धि मह सत्य रितें
 सत-वोक-तप्त दशकंठ असो न बरी म्हणे धरि वधार्थ असो
 फिरवी करूनि सचिव स्तुतितें जगवि प्रभु-स्मरण-यस्तु तितें
 अरिनें मृत स्वकुळ आविलें प्रभुच्या वधा कटक पाविलें
 प्रभुसीं बरेचि समरीं झटलें विशिरस्कही अतिरसें नटलें ४८
 बुडतां हि संतति दवानन ती करि भेटतां तशि दशा न नती
 नविलोकि आयु धन हा लवला न धरूनि आयुध न हालबला
 बहुकोटि मर्दुनि रणांत हरी प्रकटी महा-प्रलय-रीति खरी
 परमेश्वराजुजनि-बक्ष अरी खरशक्तिनें दृढहि विद्ध करी ५१
 कपि त्या सदोषधिरसें जगवी मग वीरराज-धृतितें तर्गवी
 जग वीतसे सहज जो अजया रज याचिता हरि गमे अजया
 पविभृद्गंधीं वसुनियां रिधुला निज-शक्ति दारविवि रणां विपुला
 दिन सप्त रात्रिहि करी समर प्रभु त्या म्हणे मरुदरीस मर ५२
 शत मस्तकें उडवि राम तरी दिसती तसींच नमरेचि अरी

१ सुहास. २ हाथ. ३ वायुपुत्र (मारुती) ४ औषधें. ५ इंद्रजिता
 तें. ६ खडू. ७ मस्तकरहि नहि. ८ लक्ष्मणा. ९ रामाच्या धैर्यातें.
 १० संरक्षी. ११ पविभृत्-रथ-इंद्राच्या रथीं. + पशुभबहुरिताकपिगम
 ला.

प्रभु आधितें स्व-हृदयंत धरी उपदेवा कुं भज जयार्थ करी ५३
 रवि दे दशा स्व-दलनार्थ वर प्रभु पद्यजा स्तु-युत योजि शर
 हृदया विदारुनि वधी अरितें निववी रमेवा हरितें अरितें ५४
 वर दुंदुभि-ध्वनि उठे करिती सुर पुष्प-वृष्टि नृति आदरिती
 अमरी बिजेसि बहु लाजविती पटु गाति वाद्य-दान बाजविती ५५
 बदले महेवा विधि नारद या प्रभुचीच तोषविति फार दया
 रति देखि ना असि वस स्वर्गा प्रभु नाशितो अशिव सुस्वर गा
 अरि-दार-दोक पहिला हरवी मग तत्क्रियाहि बरवी करवी
 शरणागता चिर पदीं मिरवी प्रभु पौर गौरवि तया निरवी ५७
 करि दिव्य कीर्तिकर भूतनया स्तविती सुरर्षि बहु भूतनया
 स्तवती स्तुती न कवि नूतन या नसती अशा दुरित धूत नया
 मग सेंटला दशरथ स्वसुता असृते हरी हरि-बळ-व्यसुता
 प्रभुच्या विभीषण पदा बिनवी अणु रीति तो ननं न दावि नवी
 प्रभु पूजवी कपि-चमू-पतितें करि तो विभीषण महामति तें
 मग पुष्पकांत बसवी प्रभुला बदले यशा सुर सविप्र भुला ६०
 कपि-यातुप फुवगुही अवघे निज-पुष्पकां जनकजा-धव घे
 मग तो निघे प्रभु संसीत नया जसि कीर्ति भूमिचि तसी तनया
 परमादरें निरखि सेतुस ती समजे तया विजयहेतु सती
 स्तवि बायुजा स्व-भजना नळसा नगणी मनीं पटु दुजा नळसा
 प्रभुच्या सुरें रण-कथा परसे स्व-वियोग-वासरहि जे अरिसे
 विजयें निवे बहु धरी रुचितें तिस शोभवी यदा महावक्रुचि तें ६३
 सुगळ-प्रियेसहि विमानवरीं बसवी समीपचि धस्तुनि करीं
 मरतासि मारुति-सुरें कळवी प्रभु दर्शनें तदसुरा पळवी ६४
 अभिषिक्त होउनि पदीं बसला प्रभु तो महोत्सव जगीं बसला

(६५०)

मोरोपंत.

भरतासि राम युवराज करी सुयत्रों जगद्दयवृत्ति हरी ६५
स्वरिपूसि होउनि परासु गळा म्हणत्या सरव्या हितपरा सुगळा
करि पूजुनि स्तवुनि धन्य तम प्रभु नाशिना प्रकृतिजन्य तमद्द
कथि ते मयूर नटवी निववी श्रित-चातकांसि अमृते जिववी
भरि अंजना-भव-नदास महा-दय कंजनाभ वनदासम हा ६७

समाप्त.

दोहारामायण प्रारंभ .

विधि विज्ञप्ति-स्तुति करी, द्वाभुख्य मारायास
झाला द्वाशरथ-सुत हरी, त्रिभुवन नारायास १
रामारव्य श्रीचा धर्णी, कौसल्येचा बाळ
कैकेयीचा सन्मणी, भरत साधु-जन-पाळ २
सुरगुण समिचा-सुत कवी, लक्ष्मण रघु-कुळ-हीर
आश्रित-जन-नीरज-रवी, रात्रुघ्न दुजा वीर ३
राम सलक्ष्मण गाधिजा, सरववी रक्षुन यज्ञ
गुरु कथि राज्या आधिज्या, तो प्रिय लक्षु नयज्ञ ४
रामें उद्धरिली शिला, गौतम-भार्या तूर्ण
आनंद विजगा दिला, करुनि मनोरथ पूर्ण ५
जनक-पुरीं शिव-सुधनुतें, भंगी तो श्रीराम
निज-भुज-तेजें बुध-नुतें, पुरवी सीता-काम ६
तापे भृगुपति परि हरी, योजुनि चापीं रोष
लीला लेवों परि हरी, त्याचा दारुण कोप ७
जनक-सुता प्रभुतें बरी, जीवें सीता नाम

दोहारा मायण

(६५१)

जी ऊर्मिला ती धरी, वरीं लक्ष्मणीं काम	८
जनकाऽनुज-कन्या वरी, मांडुविही भरतास	
भर्ता श्रुतकीर्तिहि करी, दाबुघ्ना स्वरतास	९
जिंकी राम प्रभु तया, देशिक ज्याचा वार्व	
अत्युयींही करि दया, धन्य म्हणति कवि सर्व	१०
साकेतीं उत्सव महा, नाकींहि नवा होय	
दे सर्वा प्रभु-यदा महा, जेसें गंगा-तोय	११
भरता आपुलिया छुरा, मातुळ घेउनि जाच	
ज्वाळा कांता कापुरा, लावी त्याची माय	१२
राजा मनुवत्सर वर्नी, वसो सुनिघ्नत राम	
युवराज भरत हो मनि, माज्या ऐसा काम	१३
मागे ऐसे दोन वर, कैकेयी विषरूप	
समजुनि तीचा लोभभर, भी सत्यव्रत भूप	१४
सीता-लक्ष्मण-सह निघे, सत्य-रक्षणा राम	
तापससा हर्षे रिघे, गहनीं जगदभिराम	१५
जातां राम प्रभु वना, म्हणे अयोध्या हाय	
जेव्हां त्या निज-जन-धना, आज्ञा दे ती माय	१६
सचिवें स्वरुथीं बाहिला, भेदे सरव्या गुहास	
वल्कल-धरही पाहिला तेणें राम कृपास	१७
फिरबुनि सुमंत्र उतरला, श्रीगंगेतें राम	
निश्चळ चित्ता सुतरला करिता जगदभिराम	१८
करी भरद्वाजर्षितें, वंदन जेविं छात्र	
तीही हृदयें हर्षितें, प्रभुला आशीर्वाद	१९
करी चित्रकूटीं नगीं, जगन्निवास निवास	

पूजिति सुनि पाहुनि जगीं साक्षात् जेंवि शिवांस	२०
दवारथ सुत-शोकीं पडे, मरे स्वरा करि शाप	
भरत आणिला तां रडे, स्मरुनि भ्राता बाप.	२१
तानाची करुनि क्रिया, जाय वारण रामास	
अनादरुनि जननीं प्रिया, त्यजुनि धराधामास	२२
फिरवि पादुका दडनी, सत्यसंध रघुवीर	
राहे त्यांतें सेवुनी, नंदिग्रामीं धीर	२३
रामें सुतपः सदन सुनि, अवि स्खविला फार	
सीतेनेंही पद नसुनि विनयें, त्याचे दार	२४
हाय म्हणों दे सुनिजना, राम निराधारा न	
सेव्य करी सुतपोधना, वधुनि विराधा सन	२५
हृदयें प्रेमळ-जन-वशें, गति दे वारभंगास	
लाजवि रघुवर निजयशें, दुग्धधिवरभंगास	२६
बिभ्रुला वैष्णव-वास्त-गण, दे कुंभज हरिदन	
संहाराया करुनि यण, स्वळ स्वचर वरमन	२७
जो रवग बहुमत शतमखा, ज्याचें जटायु नाम	
भेदे तात-प्रिय-सरवा, त्या ब्रम्ह घनदयाम	२८
गोदातीरीं मग वसे, पंचवटींत सदार	
जो योग्यासहि न गवसे, तो होय कलभ फार	२९
दुर्मति दशकंठ-स्वसा, शूर्यणखा धरि काम	
जीस अनय सर्वस्वसा, तीतें दंडी राम	३०
स्वरमुख पातक-दोवधी, जे कंपद अमरास	
लीलेनें प्रभु ते वधी, स्वळ चेतां समरास	३१
ज्याच्या स्त्रीचा जनक मय, कपट ज्याचें वित	

दोहारा मायण.

(६५३)

करुनि खचर मृग कनकमय, धाडी भ्रमबी वित्त	३२
पतिला मागे हरिण नी, लागे मागे राम	
लोभाचा हे परिणती, पावे राक्षस धाम	३३
हरिण वेधितां उर दारें, प्रभु सा मारी हाक	
प्राण-व्यसन गमे खरें, सिरे श्रीमनीं धाक,	३४
तो न धावतां भाविला, स्वाभिलापरत दीर	
गांजुनि बाहिर लाविला, सर्व-साधु-मत धीर	३५
जातां लक्ष्मण ये अरी, उटजीं यतिसा पाप	
भिववी सीतेतें हरी, व्हाया कुल-लय ताप	३६
मोडी रथ गृध्राधिपति, सोडी श्रीतें रक्ष	
जोडी अघ अतिपापमति, तोडी खड्गें पक्ष	३७
मूर्च्छित पाहुनि खगवरा, श्रीला म्हणवी हाय	
भिववि धरा सवनाकरा, तीतें घेउनि जाय	३८
उत्तरीय वस्त्रांत ती, बांधी स्वालंकार	
गगनांतुनि सोडी सती, पाहुनि वानर वार	३९
श्रीस अवोकवनीं बळें, तो ठेवी लंकेंत	
सा ध्वीतें हरिता छळें, खळ नशिरे शंकेंत	४०
सा श्रु सुमिबा-सुत पथीं, सेवे बंदी पाय	
त्यातें राम म्हणे कथीं, वत्सा झालें काय	४१
कथितां शोकीं प्रभु दिरे, धांवुनि उटजा जाय	
तें दूत्य विलोकुनि विरे, वदे स्त्रेण सा हाय	४२
ननिवे अनुजे बोधितां, भासे विरही कोक	
दे बहु गहनीं दोधितां, स्व-जनक-सख ही शोक	४३
सांगे नाहीं पावली, रक्षण यापासून	

दशकंठें जसि बाबली, नेली बापा सून	४४
होउनि खिन्न पराजयें, अंकीं सोडी प्राण	
सुतसा किया करि स्वयें, तो कृत-करिष-बाण	४५
गहनीं बांजन-भुज धरी, इच्छी घात कबंध	
तात्काळ प्रभुचर हरी, त्याचा पातक-बंध	४६
विसरे पळही न शबरी, प्रभुला चिंती फार	
होय तिला गति वशा बरी, सेवी यशही सार	४७
सेउनि पंपातीर हौ, वदला बिरही वूर	
देउनि कंपा ती रहा, म्हणे विरागा दूर	४८
घन पवन-तनय-चानका, होय सगळ शाळीस	
वज्रपात कृतपातका, शक्र-सुता वांळीस	४९
कपि-पति होउनि आववी, प्रभुनें केलें कार्य	
श्री शोधाया पाववी, भट रवि-नंदन आर्य	५०
पवन-तनय शान्तयोजनें, लंघी पारावार	
लंघूचि नये जो जनें, भवसा दुस्तर फार	५१
लंकादेवीचा करी, तो लीलेनें भंग	
कीर्ति किंकरा देवरी, श्रीराम श्रीरंग	५२
पुरी शोधितां भागला, पटु पवनात्मज योध	
मग अशोकवेनीं लागला, श्रीसीतेचा शोध	५३
तां तो कामी ये वदे, अश्राव्य असे बोल	
धैर्य सतीला देव न, होय न ज्याचें मोल	५४
बहु धिक्कारी उद्धता, देवी करि अपमान	
म्हणे तिची ती वरदुता, त्या तृण निज तपमान	५५
रवळ जातां ठेवी हंरी-चरणीं, सुद्रा शीस	

दोहारा मायण.

(६५५)

पतिच्या जेव्हां ती धरी स्मरणी, सुझावीस	५६
कथुनि निरोप श्री त्या, दे चूडामणि रघूण	
म्हणे करुत मज वरि दया, प्रभु-भुज-कौमुदी-तूण	५७
यन भंगी करि युद्ध ते, निवधि बहु हरी-स्वांत	
जरि पुर जाळी उद्ध ते, गणिला न तरी स्वांत	५८
सागर बहु योजन कपी, पुनरपि लंघी धीर	
विदवाचा तो जनक पी, वृत्त-सुधा रघुवीर	५९
आलिंगी अत्यादरें, राम पवन-तनयास	
जैसा स्तव करिता भरें, मेरु अवनत न यास	६०
घे कटक मिलित आयतें, जें करि अगे नग चूर्ण	
जाय विचारें आयतें, प्रभु जलधि-तटा तूर्ण	६१
गुरुतम निज तप मानिलें, मत्तें प्रभुचें जैन	
बंधु-रत्न अपमानिलें, कुमत-मद्य संवून	६२
लंका-राज्य बिभीषणा, प्रभु दे नमितां पाय	
कनकाचळचि करी कणा, कृपा वदावी काय	६३
दार कोदंड प्रभु धरी, सजे म्हणाया संय	
शेटे सिंधु स्तुति करी, नमी चरण धृत कंप	६४
सागर-वचनें नळ रची, दात योजन दृढ सेतु	
त्या पाहोनि म्हणे वाची, हो देव-विजय-हेतु	६५
कंपटी ददासुख पाहवी, प्रभुचें मस्तक चाप	
सीता-धृति ते वाहवी, देउनि दुःसह ताप	६६
बिभीषण-स्त्री बहु बरी, सरमा जीचें नाम	
ती श्री-दोक-भ्रम हरी, वरुनि विजयी राम	६७

१ सुत-राशि-आनंदाच्या राशीस. २ रामाचे बाहु, धनुष्य, भाता, हे.
 ३ इहाचे मन. ४ स्व-अंत-आपला नाश. ५ यल के ल्यावांचून. ६ वृ
 क्ष. ७ पर्वत. ८ विस्तृत (विचारें या वाक्याचें विवक्षण) ९ उर्ण.

उतरुनि नळ-कपि-कृत-पथें, स्व-बळ सहित जळधीस
 अजितें अतुळाः मळ-कथें, भयंदिधलें खळधीस ६८
 सगळें प्रथमचि तुडविला, गरुडें जैसा साप
 सुकुट शिरींचा उडविला, दिधला भंगुनि ताप ६९
 साम कराया धाडिला, प्रभुनें अंगद दूत
 नंबळे रावण ताडिला, वचनें जैसा भूत ७०
 राम म्हणे उतरील रण, हरिहो याचारेच
 सकुळ भस्म वर-मत्त पण, अरि हो याचारेच ७१
 हो तां संगर राहिले, व्यस होबुनि बहु बंदर
 दुस्तर खळखळ वाहिले, वातवाः शोणित-पूर ७२
 तेज तुरे रक्षोगणीं, रणीं होय जरि भंग
 तौरहि खळांचा तो धणी, गणी हित कुमति-संग ७३
 मायावी घनरव अरी, जो कपट-मदें अंध
 तो सातुज-विश्रुला करी, अहिपाशानीं बंध ७४
 पाहुनि ते समरांगणीं, मानी झाला अंत
 दोष गणुनि लक्षणगणीं, सीता बोलें हंत ७५
 उडवि गरुड पक्ष-ज-रवें, दारुण परमहि पावा
 प्रभला दे सुख बळ नवें, नाशितपरमहि पावा ७६
 घटकर्णा मारवि बळें, करवी स्वाप-त्याग
 पितृ-मत्तिसहि म्हणतें चळें, कुमतिस्वापत्याग ७७
 घननादानें ताडिलें, सप्रभु सर्वहि सैन्य
 मृतसें मूर्छित पाडिलें, देवांसि दिलें दैन्य ७८

१ परंतु. २ याचेष्टेनेच. ३ अतिउच्चही. ४ नाशित-पर-महिप-आ
 वा - नादिली आहे वायुराजोची इच्छा जेथें हें गरुडाचें किंवा बळाचें विशेष
 घण. ५ निंदे-चा त्याग. ६ कुमति-स्व-अवस्थ-आग-दुर्बुद्धि जो
 आपला प्रत्येका अपराध.

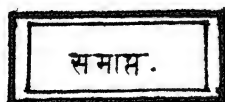
दोहा रामायण.

(६५७)

जांबवदुक्तें पवनसुत राम-पदोबुज-भृंग	
आणी बाकाद्यमरनुत दिव्यौषधि-नग-भृंग	७९
सौषधिर्गंधें मारुतें उडलें बिवालय सर्व	
पावी स्थानीं चारु तें महावेग गतगर्व	८०.
माया-सीता-चिर हरी घननाद महामाय	
हा हा बदले चिर हरी म्हणे रामही हाय	८१
कळवि बिभीषण कषट मग मारवि अरिपुत्रास	
लक्ष्मण करि यश निंववि जग उरवी न रिपु-त्रास	८२
दशमुख सुत-शोकें जळे श्रीस बंधाया जाय	
नबळावा परि तो वळे सचिवोक्तें खळराय	८३
नर वानर मारा असैं खळ सांगे कटकाल	
भ्रमले वीर सुरा-रसें घालिनि बहु भट-कास	८४
बालम-पटल तें बळ गमे दीप्त दवानळ राम	
बहुकोटि समयहि रामे अर्ध भरे जों याम	८५
नाचुनि कांपविती रमा बहु शत लक्ष कबंध	
करिल डसुनि गरुडा कसा भोगें तक्षक बंध	८६
आयण दारुण रण करी अंदी लक्ष्मण-वक्ष	
वास्त्रास्थें वर्षुनि अरी कपि खपवी बहुलक्ष	८७
अनुज शक्तिनें पाडिला पाहुनि कश्मळ-मग्न	
रामें दशमुख ताडिला केला हत-बळ भग्न	८८
आणी शृंग पुन्हा हरी लक्ष्मण सावध होय	
दिव्यौषधिरस बळ भरी सरैयांत जसें तोय	८९
वाक-प्रेषित-रथ-वरीं समर्ग बैसे राम	
अरिस म्हणे यम-पथ वरीं पुरवाया सुर-कास	९०

करिनि करिया भस्मरण ते सम अहोरात्र	
ज्योला कोही न स्मरण जरिहि क्षत-चित्त-गोच	९१
होरि होरि दवादा दवा विरें तरि अरि वरिना अंत	
मृणे प्रभुसि मोहीं विरें हंत वदति सुर सेंट	९२
घटज-कथित-रवि-हृदय-जप करिता झाला राम	
करवी न रवि बहु कठिन तप पुरवी पर-वध-काम	९३
विध्यलें शर भारिला श्रीरामें तत्काळ	
वक्ष विदारुनि मारिला दवाग्रीव सत्काळ	९४
सातुग सुर सुनि हर्षले जयजय वदले सर्व	
दिव्यें पुष्पें वर्षले करुनि स्तव विधि शर्व	९५
सुरवाद्यें बहु वाजलीं झालें गायन नृत्य	
भुवसें सुयवें साजलीं प्रभुचें गाता कृत्य	९६
अरि-दागेंचें हरविलें दुःख धरुनि आर्य	
करुणा-निधिनें करविलें दशकंठोत्तर कार्य	९७
लक्ष्मण-हस्ते बसविला पदीं बिभीषण दास	
भाव नन्मनीं बसविला तच्छत्रुगणीं बास	९८
दिव्य श्रीसीता करी वारी जनापवाद	
सातुज सांगन तो हरी ताताचे धरि पाद	९९
अमृत सुदिरसा वर्षला पावुनि पद नाकीचा	
नमि सर्व उतुनि हर्षला त्या सुरव-सदना कीचा	१००
झाली रावण-भू जिता जेणें गेलें दैन्य	
त्याच्या तोषा पूजिता होय बिभीषण सैन्य	१०१
सुगढ-बिभीषण-सह वरी पुष्पकनाम विमान	
भरत पोर निवडुनि करी सुरतरु रामचि मान	१०२

अभिषेक स्त्रीकारिला झाला राजा राम	
संसार जन तारिला स्वयं पुरबुनि काम	१०३
सबळ सुगळ बहुमानिला दिधला निरवधि हर्ष	
भक्त बिभीषण बानिला तें स्तवन अमृतवर्ष	१०४
मारुति रामें पूजिला आठविले उपकार	
प्रसवे देवी भू जिला ती दे वर मणिहार	१०५
वधिला विवाहित लवण शत्रुघ्नं बहु दुष्ट	
या विजयानें जन कवण झाला नाहीं तुष्ट	१०६
तीन कोटि गंधर्व खळ भरतें केले चूर	
जैसैं प्रभुचें बाहुबळ याचें गाती बंदूर	१०७
राम-प्रसुरांचे तनय कुत्रा-प्रसुरा जे आठ	
राजे केले ते सनय वेद जयांला पाव	१०८
उघडुनि उचुकं पा दिली श्रीरामानें भुक्ति	
पुण्य कीर्ति संपादिली देउनि अंतीं सुक्ति	१०९
दोहा- रामायण प्रेमें श्रीरामाच्या पदावरी	
मयूरें वाहिलें ज्याचा गाता हर्ष सदा वरी	११०

भाव रामायण प्रारंभ.

श्रीवा प्रार्थी विधि अमय या सृष्टिला दे वधाया
 दिक्कंठा हो नर रवि-कुळीं देव-भूदेव धाया
 तों पुत्रार्थी द्दारथ करी वाजिमेधा तयाच्या
 भार्या आर्या सुरावि वचनें सन्मते धातयाच्या

अग्नि-प्राप्त द्विज-मनु-बळें जें तथा पायसाचे
 घेती साध्या मुकवळ निधी जे शिषें पाय साचे १
 कोंसल्येला प्रथम सुत जो होय तो गमनामा
 केकैयाचा भगत बहु दे जन्मतां धाम धामा २
 दोघे पुत्र स्मर-वात-वुत श्रीसुमिवेसि झाले
 गजा त्याचा कुळगुरु तथा पाहतां फार धाले
 ठेले ज्येष्ठा मुनि-वर-मते लक्ष्मण प्राज्य धाम
 प्रेक्षी भाग्यें तद्वरज जो त्यासि वासुध नाम ३
 हर्ष केली तदुपनयनें त्यासि भूदेव शिष्ट
 प्रेमें विद्या जपुनि सकळा निर्मळा दे वसिष्ठ
 तां त्या वृथा दशरथ-नृपा तद्विवाहाधि लागे
 विद्वामित्र कतुसमवना रामचंद्रासि मागे ४
 गुर्वाज्ञेनें नृप मुनि-करीं दे सुत प्राण दोघे
 त्याला अस्त्रें वात कथुनियां सद्यवा प्राज्य तो घे
 सांगे विद्या प्रथमचि बळा जी निवारी क्षुधेतें
 तृह्नि बाधघ्नी मग अतिबळा लाजवाया सुधेतें ५
 जी माफ् ये स्व-गुरु-वचनें त्या वधी ताटकेला
 जीणें स्वर्गी स्तुति करि रात्रीही असा धाट केला
 पावे सिद्धाश्रम शर्म-धन-ध्येय दे आधिज्याला
 त्या हर्ष द्विट-क्षय-मरव-महा-सिद्धिनें गाधिजाला ६
 विद्वामित्रा जनक नृपनि स्वाध्वरा तोंचि बाहे
 त्यानें प्रार्थी प्रभु शिव धनु-रत्न पाहोत बाहे
 जातां तारी स्व-चरण-रजे गीतमस्त्री शिला हो
 भंगे भर्ग-प्रभु-धनु म्हणे श्रीपति श्रीमि लाहो

१ केज. २ गृहा. ३ पुष्कळ. ४ तत्-अवरज-त्यालक्ष्मणाचा कविपुष्ट.
 ५ गमलक्ष्मण. + ब्राह्मणाच्या मंत्रबळें. ६ तृवेची बाधा दूर करणारी.
 ॥ योग्यानीं ध्यान करणारा योग्य राम तो

अर्थी माँका पण पुरवितां चाप-भृत्-कोटि-गीता
 सीता रामा निववि बहु ती कीर्ति संसार-भीता
 विषेन्द्रोक्तै भरतमुख जे त्यांसही भूप धन्या
 'अन्या दे तो सगुरु मिथिकेमाजि आपूनि कन्या ८
 उत्कापात त्यजि रवि रुचि क्षमा चके मार्ग वात्या
 रोधी क्रीधी विनयन-धनुः खंडनें मार्गवा त्या
 जिंकी राम प्रभु इशारथा हर्षवी पुत्रलोभी
 क्षत्रघ्नाते निरखुनि धरी देह-भाना न जो भी ९
 हर्षे पीतां प्रभु-विजय हा सार साकेत कानें
 प्राचीनें या न विसरविजे सारसा केतकानें
 हंसें जैसा मँह तदितरें काय होतो रवगानें
 कीं जो सामें कविमति स तो काय हो तोरव गानें १०
 नेला घेमें भरत सदाना मातुलें भूरिभागे
 भूयें द्यावें प्रभुसि युवराजत्व हें कार्य मागे
 गुर्वाद्यामप्रियहि करितां मंथरानाम रासी
 कैकेयीतें कुमति विकवी जाचवी कामदासी ११
 मागे राम त्यजुनि नगरा या अरण्यास जावा
 चौदावर्षे भरतचि धरयालुनाला सजावा
 स्त्रीच्या सत्यव्रत कुलज तो आग्रहीं कोंडला जे
 तैसे त्यांचें वचन वदतां अन्यथा तोंड लाजे १२
 कैकेयीचें प्रिय न करवे हांच नां आर्य साधी
 तत्सत्याचें समवन करी मुख्य तें कार्य साधी
 विजाला दे धन विनविनां राम घे जान कीला
 त्या भ्रात्याही विरह-विशिची मोभवे ज्या न कीला १३

साहों बाहों धृति स नश के तो बदे राय हाते
 पाहे जेकों दयित-तनया बल्क दे माय हाते
 सोगू जाता अनघहि तसा तो बनाला विपत्ती
 स्वस्त्रेण त्वे बहु खरखरा तन्मना लावि पैती १४
 सांगे सूता नृप निज-रथीं त्या तिघांनं बहाया
 कोसल्येच्या विकल-मति तो जाय गेहीं रहाया
 झाले पोर क्षम न पळही तद्वियोगा सहाया
 त्यानें सोडी प्रभुहि नश के तत्सुर्यानें पहाया १५
 श्रीगंगेच्या श्रित-हित तटीं शृंगिबेरीं गुहाते
 भंटे सुक्ति-प्रद-पद जसा मेघ पृथ्वी-रुहाते
 तेथें माथां हरि करि जटा दारववी शर्व-रीती
 प्रह्लादिद्या परि हरि गमे सूर्य तो शर्वरी ती १६
 जाया भक्ता जनक-सचिया त्या सुमंत्रासि मागे
 सांगे राहो नृपति-भजनीं सर्वदा चित्त जागे
 गंगा-पारीं उतरि गुह ये रामभद्र प्रयागा
 तो जिकेंतें हित कथि भरहाज सद्भिप्रया गा १७
 त्या आर्यानें पुसुनि करि तो चित्रकूटीं निवास
 ध्येय प्रायया परम-कृपणा वितसा जो शिवास
 मंत्री ऐके गुह चरसुर्ये तें कथी त्या प्रभूनें
 देह त्यागी म्हणत बदनं राम बोके प्रभूनें १८
 उयीं बोकीं नृपति मरतां ती अयोध्या बुडाली
 सर्वाचीही मति गति तसी प्राप्त होतां उडाली
 स्थायी ज्ञाता गुह शाय धराजानिचें तैल-पूर्ण
 होणीमध्यें पिटुनि चर ते आणवी पुत्र तूर्ण १९

येतां वृत्त श्रवण करितां फार मानेसि निंदी
 स्वर्गुंसी गमलिम कसी तूं सुधी राहि मिदी
 बा शत्रुघ्ना नच निरखिजे नोंड या पापिणीचें
 जीव्या नैवीं खर गर वसे त्या बरें सापिणीचें २०
 कोंसल्येच्या रडुनि पडला तो गळां साधुरीनी
 त्या मानेची निववि भरता या सुधा-माधुरी नी
 आचार्येक्त श्रुतिमत्त करी सांग तात-क्रियेंतें
 राज्यश्रीतें त्यजुनि विनवूं जाय साधुप्रियेंतें २१
 नौका दे तो गुह इतचि असें जाणतां सत्य यातें
 आज्ञा येतां मुनिवर भरद्वाजहि प्रत्ययातें
 भेटे आर्या पितृ-मृति कथी राम दे पिंड वन्यें
 धन्यें भूपें वरवि वरिली तृप्ति तेंसी न.अन्यें २२
 घाली घेमें भरत परतायासि नां देव राडा
 प्रेमाद्रांचा निळहि रुसवा श्री न नी दे वराडा
 स्वादु श्रीमद्वच अमृत जें तेंहि न स्वादु कांहीं
 सांतवो कींहीं बहु निवविला भक्त तो पादुकांहीं २३
 नंदियामीं परतुनि वसे कीं मनीं ताप सांचे
 सेवी धर्म स्थिरमति सदा जे बनीं तापसांचे
 त्या स्थानासि त्यजि विभु तथा स्वाश्रमामाजि अत्री
 पाहे हर्षे बहु तचि जसा मानेसा हंसपत्री २४
 तद्गार्या श्रीतनुसि निववी अद्भुतें अंगरागें
 जेणें द्यावा श्रम नच घडों जेविं सत्संग रागें
 सांगे श्लोकें धरुनि न भया या विरा धा हिमारी
 स्वर्गी जैसा सहज पतगा त्या विराधाहि मारी २५

ब्रह्मानंदी सुनि बुडविले वडकारण्य-बासी
 मुक्ति वेशा वितवुनि असें ज्यापुढें तोड वाही
 वंशी सीता दयित-घटजा गृध्रपा बाणभंगा
 राहे तीरीं सुरववि बहु या मायसी वृद्ध गंगा २६
 तेथें आली कुमति विधवा रावणाची स्वसा या
 श्रीरामाच्या वरचितम मंही जो चित्तांकी बसावा
 नासा-कर्ण-द्वय-विरहिता लक्ष्मणे ती अंबीला
 केली जाते म्हणति उचिता दुर्दशा हे अंबीला २७
 घाता भ्राता खर संपल भुक्सेन्य अत्युय चंडी
 प्रेयी द्वेषी करि समर तो तच्छिर श्रीरा खंडी
 सांगे कांगे रडसि म्हणतां रावणा वृत्त सोडी
 शंका लंकापति स नुरवी जें असें वैर जोडी २८
 श्रीतें वर्णी बहुबहु म्हणे रत्नभोक्त्या हरावी
 ती स्त्री रत्न स्व-वर-महिषी त्यां समर्थे करावी
 स्वःपुष्प-स्वक तसिच हृदयीं सर्वदा ही धरावी
 बा सर्वस्व त्यजुनि चतुरें मुक्ति तेंसी वरावी २९
 त्या मारीच स्तवुनि कळवी स्वाऽनुभूत-प्रतापा
 श्रीरामाच्या विशिख-पवनीं तेज निःसीम बाणा
 तेणें गावें वात उडविलों मां जसें पर्ण बातें
 मेलीं होतो जरि नमिळतो रावणा अर्णवातें ३०
 त्यातें दापी द्वासुरव म्हणे हो मृग स्वर्णवर्ण
 स्त्री ती मोहीं मग उसळ तूं बीघ्र जैसा सुपर्ण
 व्हावी प्रास हुत मज बनीं एकली हो महाव
 बोलेना हा मदसि अर्बुदा पाडितां ओस हाय ३१

चितीं चितीं बभ्रु-वर-वरें बल्युही लाभ मोदा
 दिक्कंठाच्या जरि बध करें स्पष्ट अत्यंत खोदा
 झाला मान्य प्रबल कपटी तो धरी तुणेतें
 व्याया धिश्चां यश करिति ते कर्म जें नेणते तें ३२
 द्यावा स्वामी कनक-मृग हा आर्शिती हें सुदार
 प्रेमें बोले बच बहुबरें यापरी तो उदार
 गेला श्रीच्या अनुज अवना टेवुनि न्यंकु-मागें
 जाणों रामाप्रति मन म्हणे त्या उरीं शंकु मागें ३३
 हा सीते हा अनुज असि तो ताडितां बक्ष बाणें
 फोडी हाक क्षितिजनि म्हणे लक्ष्मणा क्षिप्र जाणें
 मिथ्या रक्षळक कथि असें ती न तें सत्य मानी
 बोले मातें बरिन म्हणसी बांछिसी आर्य-हानी ३४
 तो सीतेला त्यजुनि उटजीं पावला ताप गेला
 जैसा हंस-दिज खबळल्या आवणीं आपगेला
 ने आर्येतें टपतचि दयायीव होता दडाला
 वाटे केलें हितकर भलें कर्म तें त्या जडाला ३५
 रोधी कोधी दशरथ-सरवा तो जटायु प्रतापी
 भंगी युद्धीं रथ महिसुता सोडवी त्यासि दापी
 जेव्हां पावे जय झटुनिही धर्म-युद्धीं न पापी
 तीक्ष्णें रक्तें क्षत-शत-चित कूर तसस्त कापी ३६
 शोकें बोले श्वशुर पडतां साशु होऊनि हाथ
 क्षमापुत्रीतें उचलुनि नमोमार्ग लंघुनि जाय
 पाहे पांच लुबग नग ती स्वोत्तरीय स्व हातें

सोडी त्यांत श्रवण करिती जे तदास्थोत्थ हाते ३७
 लंकेमध्ये दशसुर बनी ती अशोकाभिभावी
 ठेवी देवी प्रभु मनि जिच्या यक्ष जैसा निधानी
 तो सोमिनि प्रभुसि गहनी वृत्त भेदोनि सांगे
 बोले दुःखें प्रभु नव असें त्यसुखां कूळ कां गे ३८
 हा हा ऐसें म्हणत उटजीं ये श्रियेतें नपाहे
 बाहे रेवद प्रभु घट्ट मनीं तद्वियोगा नसाहे
 त्याहे कोटेहि न पद तिचे नाम घेऊनि बाहे
 हा हे चाणीं निमिषभरिही श्रीसुरवींची नराहे ३९
 देखे गृध्रा वन हुडकितो मूर्छिता छिन्नपक्षा
 सामें कष्टें हळु वदबितां शोक-निर्भिन्न-वक्षा
 नेली वत्सा खळ-दशसुरेवं त्या वधीं दुष्ट-रक्षा
 प्रक्षाळया मरूपयया वा शत्रु-संहार-दक्षा ४०
 तात-प्रेमेंकरुनि उजवी दे तथा श्रीश मांडी
 श्रीमद्वत्काप्रति निरखितां तीवरि प्राण सांडी
 आंगें मोक्षप्रदहि सुतसा नक्किया सांग मांडी
 जो या सोडी इतर करि तो स्पष्ट कोंडाधि कांडी ४१
 श्रीश क्षीतें हुडकित फिरें रंघेणसा बंधु-युक्त
 ग्रासाया जो धरि हरि करी त्या कबंधासि मुक्त
 त्याच्या बोधेंकरुनि शबरी जी तिला भेट थोरें
 तत्वेमें दे सुगतिहि दया-सिंधु भक्षूनि बोरें ४२
 पंपा-तीरीं प्रकटि परमानंद तो जे विलाप
 स्पष्ट स्वाह्या प्रथम न तिहीं ते धया ठेविला पे
 भाव-स्नेहें अनुज शुचिधी धैर्य या दे वदावी

भावरासायणः

(६६७)

राति प्रेम बहु कवि-शते तो जिते देव राती ४३

आधी भेटे पवन-तनुज ब्रम्हवेष रमेना

तो अन्यत्र त्यजुनि पळ तसारपद्म रमेना

हा सुयीवा दिनमणि-सुता भेटवी साधि तौया

तेसा यहीं दृषित कपिहि श्रीशही साधितो या ४४

दोषे तुल्य-व्यसन करिती सरव्य सुभाब दावी

ते सीतेचे नग मग जगन्नाथ बक्षासि लावी

होय श्रीश स्मरुनि दयिता साश्रु सांखी कपीन

स्व-कृपाते कधि विभु म्हणे शोक माझा न पीन ४५

स्वामी सांगे व्यसन हरितो हें तुझे सर्व आधी

हो किष्किंधा-पति मग सरव्या वृंहि मत्कार्य साधी

कां तो चेडु अर्चळ करिना कीश कां पाळिना शे

सूर्या देतो सुरव असुरव मी वासवा वाळि-नाशे ४६

पादाशुष्ठे उडवुनि दहा-योजने दैत्य-देहा

भेदी सप्त दुम गिरि-शरें त्या सरव्या शैत्यदे हा

मिबां सांगे विभय समरा त्या महाबाहु बाहे

पाहे दोषे सम विभु उगा दूर वृक्षांत राहे ४७

भंगे युद्धी पळुनि कपि तो ऋष्यमूकासि गेला

वल्ली कंठीं रघुण करुनियां सिद्ध युद्धासि केला

तुके बाणे रघु-कुळ-वरे मारिला वीर वाळी

किष्किंधेते सुगळ भगवद्भक्त सामर्थ्य पाळी ४८

वर्षाकाळीं प्रभु नग-गुहेमाजि राहे उगाची

श्रीविश्वेशीं बुद्धिहि विभुल आळि झाली युगाची

१ रक्त-इक-लक्ष्मीपतिजो राम, त्याला. २ कपि-इन-वानरक्षेत्रमु-
नीवसी. ३ पुष्ट. ४ सीतेच्या विवाहा. ५ अन्यत्र ब्रह्म-
६ शरित. + पर्वत.

कटि चित्त चित्त बिसरला तो कृतघ्न प्रताप
 हावायाला विष्णु कपिकडे पाटवि शिप्र भावा ४९
 सौमित्राला सुगळ बहु मी साम बोझुनि तीरा
 ने घासाही विनयुनि म्हणे हा सरसा साधु तारा
 प्रार्थ्याला स्वगुरुसि तथा कावपाळासि तो पे
 आले स्वामीजबळि शिबिकेमाजि बैसोनि होषे
 आत्मा देतो रविसहि दिसों ज्या न की सादि सेन
 धुधिव्रते वदवधि तथा जानकीशा दिसना
 राजा मासावधि करुनियां तो करायासि शोध ५१
 घेवी आले परतुनि दिशा तीन धुंडुनि योध
 शोधो केला अवधि टळला दक्षिणावत वार
 प्राण-त्यागा धरुनि बसले ते महेंद्राभि-तार
 तों संपाती सुधित सहसा पातला गृध्र-हीर ५२
 श्रीचं होते वदत हरण व्यग्र ते कीडा-धीर
 रवाळ आला अनुज-सुकृता ऐकतां रुष्ट झाला
 सांगे शोध पूवग-बळ जें तोंय सेवी न पोला
 दे ऋक्षेश-स्तव नव महोत्साह वातात्मजाला
 एकाकीच स्ववळ कळतां वायुसा तो भिषाला ५३
 मैनाकाद्रि त्रिदश-वदनें शिप्र बाहेर आला
 मानी विघ्न श्वसनज उरें पाडिता होय त्याला
 देवाज्ञेनें अडवि सुरसा नागमाताहि यासी
 घासायाला द्विगुण-घातही योजनें तोंड बासी ५४
 ती ब्रह्माचा वर मज असे यापरि स्पष्ट बोले
 तद्वत्की तो लघु-ननु शिरे जाय देवेंद्र बोले

जी माकरी जुल-निभि-मन्य विहिता सादरीत
 तीनों पोटीं लिखि निबदी कीर्ति दे माधरीत ५१
 लंभी लीले करुनि दात तो योजने सिंधु पारा
 पावे येमें चकित हृदयी होय पाहोनि सारा
 लंका-हैषी-परिभव करी देव दायोयकास
 रोषी पाहे उपवन-गता रोषीं स्वावि-दास ५२
 मों ये राधि सर-चिह्न तो केवल कूरकर्षा
 प्रार्थि माझी सुमुखि महिषी हो सदा प्राज्ञार्मा
 काडी मध्ये करुनि बदली श्री विलंबुनि भर्मा
 होसी वध्य प्रभु-धनुसि कां त्यागुनि त्याग्यर्मा ५३
 पापी बोले उडविस बडे त्याचि अद्यापि कां मे
 येडिय झाले बहु मजसुटे देवता-यत्न पांमे
 इच्छी पावे नच विधुसि जो आंगणी बाळ संवे
 पावे व्यर्थ व्यय वय तुझें हें बरें कां न सांगे ५४
 कोथें आझा करि स्वक असी राक्षसीतें अगे या
 स्त्रीतें सांभा हित पथ हया हे न पोषू अगे या
 बोधा शोधा अबधि दिधला दोन जाणून मोस
 आसायाला मग मज इचें द्याचि आणूनि नास ५५
 येला ऐसें वदुनि करिती राक्षसी गंजना ज्या
 देतें झालें बहुतचि तया ताप तें अंजनाजा
 काडी वेणुबुद्धन मग ती स्त्रीकृतोद्धेतासा
 जी चिंतावी चिन्तक-मतिनीं मुक्तिदा बंध-नाशा ५६
 वृत्तीं वर्णा हकुचि कवि तो सद्गुणांच्या सजुदा
 शोभा भवची करुनि नमन सोव दे तीस सुदा

सीता हवे कुशाळ पतिचें देवराजें विचारी
 रुग्णा जैसें असूत हित तें वृत्त तो तवि चारी ६१
 बैस स्वंधीं पडिहि नभरे सद्गुणांच्या खने तों
 पक्षींदाचे करुनि चफित स्वांत ते पारव नेतों
 देवी बोले संकुळ अमतां पाप हा सासु नेसी
 कैसा बत्सा यश न करितां दिव्याच्या सुनेसी ६२
 या श्रीवाक्यें कपि कवि निवे शास्त्र तेसें गणी तें
 घे संदेश स्तुति महिजा दे स्व-चूडामणीतें
 मोडी चारुणी निशिचर-बळें तो महाबाहु झोडी
 फोडी मस्तें बहुत परिघें दक्ष अक्षायु खोडी ६३
 ब्रम्हास्त्रातें घनरव रणीं तद्दिनाशार्थ योजी
 होय छद्मं वश कवि मनीं तो तयातें न मोजी
 त्या मूढानें कपिवर महारज्जुनीं बद्ध केला
 नेला राजाजवळ मदनारातिचा योग्य चेला ६४
 तूं कोणाचा उपवन वर ध्वंसिलें कां अरे तें
 कां रे केलीं निशिचर-बळें मर्कटा त्यां परेतें
 ऐसें कोपें दशमुख तुसे कीं रणीं अक्ष मेला
 त्याच्या शोकेंकरुनि वशधी होय तो अक्षमैला ६५
 त्या वाताचा सुत कथि असें दूत मी राम-भार्या
 आर्या येथें दिसलि सुकृते पातलों याचि कार्या
 आलों द्वारें तुजजवळि या वा करायासि बोधा
 कोधा कामा त्यज वश नया नित्य धर्माहि हो धा ६६
 सत्ता दत्तावरि करि असा कोण योगींद्र आहे

मत्ता लताप्रद अहिवरा कोण कल्याण लाहे
लोभा रोभा-सुमति हरित्या सुझ चिन्ता न वाहे
हो भी होभास्तव नच उणी भाग्य पापें न राहे ६७
इत्यादि स्व-प्रभु-भुज-बळे मारुती जों दयावी
तों चे हस्तीं रबळ असिलता जी सुतोघीं नद्यावी
सोडा मारुं कुमति इतरा जेविं तहसकाभें
वारी भवाता स्तबुनि नरुचे कर्म सहसका ते ६८
भिम्ब-प्राण-प्रिय-तनय जो त्यासि मानूनि तुच्छ
सेही वस्त्रें भिजबुनि तिहीं वेष्टुवी दीर्घ पुच्छ
कोधें बोधें रहित करवी दीप्त तें होय भीता
प्रार्थी अग्निप्रति तदवना ती दयासिंधु सीता ६९
सांगे यातें धरुनि फिरवा सर्व-लंकेंत सोडा
व्हावा दंड प्रणत-सरमा-कांत-मानार्थ थोडा
नेतां बहू स्व-भुज-युग तो वायुचा प्राण झाडी
पाडी द्वेषी कपि देव गमे स्पष्ट लंकाहि झाडी ७०
होळी लंका गमलि पडके वाळली जेविं मोळी
घोळी रक्षोगण बहु दशर्थाव तो हात चोळी
पोळी ज्योनी दहन नटिके देवतांचीहि टोळी
चोळी साडीहि न धड शिव्या रूपा दशास्यासि तोळी ७१
लंकेशाचा अरुज दुसरा साधु तद्देह पाळी
आळी लक्षाधिक सुसदनें ज्योत त्या सर्व जाळी
जाळी सुक्ता-मणि-गण-मिषें पेटतां अशु गाळी
चाळी नेत्रें न रिपु-सुबड स्पष्ट हा अंशुमोळी ७२.

वारावारीं विझवि मग तें उच्छ देवीस चरी
 नंदी भासे करि तरुनियां सिंधुतें कीदा बंदी
 त्याला लावी मधुवन लुटायास बोभाटसाच
 कोधें सांगे दधिमुरव जमे साधु तो भाट साच ७३
 श्रीचा चूडामणि पति-पदीं अर्पुनि स्वर्ग दे हा
 श्रीभर्ताही पवन-जनिच्या त्या परिधिंगा देहा
 घणीना त्या बहु बहु कृतज्ञेश कां जीवदाना
 स्वामिप्रेमा अमृत अमृता कांजि कां जी वदाना ७४
 श्रीसंदेशा सदरि-कुमता ऐकतां राम-वीरा
 भ्रात्या त्याही पुसुनि सुगळा जाय पाथोधि-तीरा
 मत्त-त्यक्ता द्विषद्वैरजा सत्सभा-मूर्ध-हीरा
 लंकाराज्य स्वपद नमितां दे दयासिंधु धीरा ७५
 सिंधु आर्था नळ कधि रची सेतु लंकेंत पापी
 श्रीला दावी प्रभु-शिर न्हंगे नटला धीरा कापी
 माया ऐसें हळुचि सरमा सांगुनि श्रीस रक्षी
 तीस प्रेमें जनक-तनया मायें तैसेंच लक्ष्मी ७६
 धाडी श्रीमान् करुण धरिले साधुनें हेरणारे
 बोले दात्रो मम भुज पहा पातले हे रणारे
 वारा जैसा त्वरित बळवान् पावला तेथिं पारा
 स्वप्राकाशं चटुनि निरखी सैन्य तो तें धिपीरा ७७
 दुर्ग प्रेक्षी चटुनि शिरवरीं तो सुवेळाचळाच्या
 होभे चितीं सुगळ बळवान् दर्शितें त्या रवळाच्या
 स्वामीतेंही नपुसुनि उडे ताक्ष्यसा त्यासि ताडी
 पाडी रवालीं सुकुट मदही बाहुसुद्धांत झाडी ७८

१ क. अंग-चांगलें वारीरज्याचें असामारुतीतो. २ आळिंगन.

३ द्विषत्-३-क-२-ता-अ-चा कनिष्ठबंधुविभीषणत्वा. ४ विरूप.

मिषा आधी प्रभु न भजती साहसा सुझ नेष्टा
 यूथा धीशो प्रति निजमुखें सांग लंकेशि वेष्टा
 तो कीशोष प्रबळ दुसरा कोट दुर्गासि झाला
 तेणें रक्षः प्रसर जलदें दाव तैसा विझाला ७९
 धाडी आधी प्रभु रिपुकडे वाडिपुत्रासि सामा
 कामासक्ता कपि द्वामुखी भेटला गर्वधाना
 आमा बोध प्रिय न मरत्या बाळका जेविं आमा
 या मारा हें कथि धरिति तें मूढ नेणोनि धांमा ८०
 कीशें द्राचा सुत गरुडसा आकमी पुष्करातें
 तत्कर्मातें स्तथि कविशत आतिनें दुष्करातें
 प्राप्तीं दातें सजिव उडतां तो महासख फाडी
 पाडी नाडी करुनि विथिला रात्रु जों बाहु झाडी ८१
 मोटे खोटे अहित चवघे मारिले अंगदानें
 तैजें केले चकित अवघे दुष्टधी भंगदानें
 युद्धारंभ प्रभु करि तदा तो न शंके शबांचे
 राशी पाहे तरि बहु बुडायसि लंकेश वांचे ८२
 सेना-नाथ प्रथमचि मरे पावुनीं भंग रासीं
 नृत्त्व प्रेक्षी वधिनचि म्हणे सोडिना संगरा मी
 मेघध्यान प्रखर फणधृत्याश घालुनि बांधी
 दोघे बंधु चुटित जय जो कौतुकें त्यासि सांधी ८३
 देवी मोहे तिस बहु भली राक्षसी सत्य सांगे
 तेजस्वी हे व्यसु न म्हणसी साधि तूं हाय कां गे
 तों ये तांश्य त्यजिति अजिता सावुजा नाग धाकें

१ बणवा. २ अपक्का. ३ सन. ४ तेजा. ५ आका
 शानें. ६ मनुष्यत्व. ७ इंद्रजित. ८ तुटलेला. ९ वि-अ
 -भनपण. १० गरुड. ११ राजवाड्यातें. १२ सवेग.

केला स्तोत्रास्पद हरि करीशोवनीं जेविं नोकें ८४
 बंध-हृदय प्रभुवर वधी संगरीं यौतु कोटी
 चिंता लागे निज-परिभवे राक्षसेंद्रासि मोठी
 मोठ्या कष्टे उठवि अनुजा न त्यजी बुद्धि खोटी
 त्या दाटुनि प्रलय-दहनीं कुंभकर्णासि लोटी ८५
 त्याच्या होता भर पसरला विघ्नहीं आळसाचा
 सुथीवाच्या तरिहि कटका भासला काळ साचा
 पाडी मोहीं धरुनि परते वाळिचा भाउ जीव
 स्वामी तेव्हां निजमनिं म्हणे त्यासि वा भा उजीव ८६
 लंकेमध्ये अहित शिरतां मोह सोडी हरीना
 नासा तोडी सुटुनि मग तत्कर्ण कां तो हरीना
 कोपे मागे फिरुनि कटका लागला घोळसाया
 झाला दैवा कपि-निकर तो टोळता मोळसा या ८७
 कुंभेश्वर पुवग सगळे तो गिळी जेविं पेढे
 हा दावायि प्रबळ भंवते स्पष्ट कींशोध मेढे
 त्याचे बाहू चरण मग तन्मस्तक शीश तोडी
 जोडी शोकीं मन न कर ती दुष्ट खोडी न सोडी ८८
 पुत्र भाते सखिव खपले पीडिते बिष्टपा हे
 हानि स्पष्टा निरखि फिरलें आपलें दिष्ट पाहे
 झालें शप-स्मरण तरिही दुष्टधी तो लवेना
 कोणासींही हठमठ शठश्रेष्ठ हा तौलवेना ८९
 दिक्कुंठते घनरव म्हणे निर्मितो संगरा ज्या
 कल्प जाते म्हणिलि करीं इच्छिला संग राजा

१ करि-ईश-अवन-गजेन्द्राचारक्षणी. २ स्वर्गे. ३ राक्षस-
 ४ देहीं. ५ हरि-इन-घनरेन्द्रा. ६ वृणवत्. ७ कुंभकर्णी
 ८ भुवनाला. ९ दैव. १० युद्ध. ११ प्रलय. १२ वृणवत्
 ला. = कुंभकर्ण.

बा धिंतेतें करुनि म्हणसी तेज नाशो कसा हो
 स्वस्थ आज्ञा तव मन सुरभी व्हावया शोक साहो ९०
 बाण- बातें कपि-बळ खिळी तो नभीं गुप्त राहो
 त्याचें व्हाया यश वशतसा सातुज श्रीश साहो
 ते शल्यातें प्रभुसह जसे सर्व मोहीं बुद्धले
 वाटे प्राण क्षणभरि भयें जिणुचेही उडाले ९१
 रावीं उल्काधर ससरमाजानि तो वातभूतें
 पाहो जोडी बळ-समवनाकारणें हात भूतें
 कक्षाधीश स्तवि कथि तया ओषधी आण जा गा
 बा नाहीं भी लव अससि तूं आमुचा प्राण जागा ९२
 तो कैलासाजबळ निमिषें जाय दे हर्ष बाँला
 भ्याल्या देती झडकरि न त्या ओषधी भेटि याला
 ज्ञाता ओषध्यग-शिरवरचि क्षिप्र घेऊनि आला
 झाला स्वस्थ प्रभु सबळ या सद्यशें फार धाला ९३
 होतें तेथें पवन-तनु-भू नीट ठेवूनि भृंग
 स्थापी ये तो परतुनि पुन्हा राम-पादाब्ज-भृंग
 झाले स्वस्थ पूवग सुभट सोमळे सेश माया-
 युद्धें सारे वधित सुटले राहिले ते शमाया ९४
 माया-सीता घनरव करी ने रणामाजि पापी
 दावी आधीं मग शिर तिचें खड्ग हाणोंनि कापी
 नाहीं स्त्रीचें अवन घडलें काय तूं स्वेडे जापी
 श्रीरामातें खळमणि असें प्राकृता तेबिं दापी ९५
 तेव्हां बोले पवनसुत हा राम हा बंधु तो हा
 राजाही हा शतमरवहि हा पावले सर्व मोहा

सांगे साधु-प्रवर सरमाजानि कां खेद आया
 हे कीं रामा अनुज समरीं त्या खळा दे दमाया ९६
 अग्न्युत्पन्न प्रवर अमरख-प्रद प्राप्त होमीं.
 मेघध्याना रथ विधिवरें चिंतितों या न हो मीं
 गेला दुष्ट भ्रमदुनि तुम्हां कार्य साधावयाला
 सेना त्याला करु करि जरीं जेविं बाधा वयाला ९७
 आर्याज्ञेनें सकटक निघे वीर सौमिधि पूर्ण
 प्रत्युहातें करि झटुनि दे होम होऊं न पूर्ण
 मारी त्यातें अनेवरत तें युद्ध चौबीस-चाम
 प्रेमें बोले प्रण-चित यपु प्रेक्षितां हाय राम ९८
 वार्ता येतां दशमुख मनीं भाजला पुत्र-बोकें
 क्रोधें भारी तळमळ करी देरवतां ओस ओकें
 सीता-घाता धरुनि असितें काळसा जाय हो तो
 भीती बोले यध रघुपते हा असा काय होतो ९९
 त्यातें प्रार्थी सचिव हरितो शर्म हेंका यश स्त्री-
 घातें जातें प्रसुजि करिती कर्म हें काय शस्त्री
 सर्वस्वें कीं वरिलि वधितां ईस कां जीव धावा
 जीणें आधीं वर नर इचा तो न कां जी वधावा १००
 आयुःशेषेंचि परतविला हो न तो मंघि-बोधें
 हेंचि स्पष्ट स्वमत विमळें स्थापिलें साधु-बोधें
 माराया त्या सुगळ-सहिता सर्वथा रामराया
 धाडी-सेन्ये बहु कुमतिचा सर्व धारा मराया १०१
 सद्गुणानें विरवरुनि महासंगरीं जाळ तो रवा

ऐसें सांगे प्रभु गुण-रचें नों धरी काळ तारवा
 कव्यादांचे अगणित रणीं नाचले हो कबंध
 कुरंगचेहि प्रभुवर, हरी तक्षणीं शोक-बंध १०२
 तो कर्णाहीं सकळ घृतमा-हानिची ती कथा पी
 आंगें भांडें जरिहि असकृत भंग पावे तथुपी
 मोडी कीडा-प्रखर-कटकें दारुणा शक्ति सोडी
 फोडी वक्ष स्मृतिहि उरवी लक्ष्मणींही न थोडी १०३
 तेव्हांही तें पवन-तनुजें आपिलें शृंग नस्यें
 तेणें शोभा वरिलि अधिका गौरिदें जेविं सस्यें
 युद्धीं पति प्रभु पर रथीं तें न शका पहावे
 धाडी जैत्रे स्वरथ न खळोत्कर्ष थोरा सहावे १०४
 बैसे श्रीमालू सुर-पति-रथीं तापवी यातुपातें
 पेटे वाटे दहन गिळि तल्लैन्य जें या तुपातें
 नाकी जे त्या गमति म्हणते भक्त ते ओ बनावे
 कीं तो त्याचा शर विरवरिता रावणीं ओष नाचे १०५
 शस्त्रें जीं जीं दशमुख रणीं कुद्द होऊनि सोडी
 तीं तीं राम प्रभुवर शर कूर याजूनि तोडी
 अस्त्रांतंही पविर्दरिच्या हा यशोराशि खंडी
 दापी व्यापी अजित भुजगा जेविं घोरा शिरवंडी १०६
 खंडी राम प्रभु रात शिरें तो तरी हा न आटे
 वाटे गेलें स्वबळ विभुच्या आधि चित्तांत दाटे
 फाटे धाकें हृदय अरिचें तों अगस्त्यर्षि आला
 झाला देता रवि-हृदय तो भक्तिनें भावु धाला १०७

१ नाकासभ्ये घालावयाचे किंवा ओढावयाचे औषध त्याणें. २ मेघें. ३ धा
 न्यें. ४ पादचारी. ५ बाबु. ६ जयश्रीळ. ७ राक्षसेंद्र
 नेरावण त्यातें. ८ मार. + सेनेच्या हातिची. :: पविर्भूत-अरि-प
 अधरणाच्या इंद्राचा बाबु (इंद्रजिह्व)

भास्वान् बोलें अवघड तुज्ज काय कोमारिशील
 भीशा तूं या शिरवुनि उरीं सायका मारिशील
 लागो विश्व स्तबरचर्चि घोरप बारो पहा हो.
 कीर्ति ध्यानातुनि नच निघो राघवा रोप राहो १०८
 साधी व्हाया सुदित ससुरा ही रसा राम होरी
 प्रेदी ब्राम्ह-प्रवर-विशिखें हीरसारा महोरा
 अंता संतापद म्हणुनियां पाठवी राजराजा
 घाया श्री दे विधि-वर बळें पाठ वीरा जरा ज्या १०९
 ससुण्याची प्रभुवरि तदा वृष्टि केली सुराहीं
 प्रेमाशूची समनुभक्षिणी सन्मुनींच्या उरांहीं
 झालीं वाघें परम सुरवरें दिव्य तृल्यें सगीतें
 आनंदाचें किमपि शकली पर्व वणूं न गी तें ११०
 झाला जरी स्वसम रण जो तो अहोरात्र संत
 स्वर्गेशादि विदवा सुनिही पाहती वास-तप्त
 सर्वांचाही प्रभु-वर-जय-आतिनें ताप गेला
 जैसा जातो सकळ भजतां चाचिया औपगेला १११
 तद्वा त्यातें कथुनि करवी तत्क्रिया सांग तो या
 श्रेष्ठ-प्रेमें विसरवि यदों पावनें गांग-तोया
 स्थापी भक्ता स्थिर चिर-पदीं होय हा निष्कलंका-
 वक्षीं स्वांकीं मिरवि मग ती स्वप्रिया निष्कलंका ११२
 बा देणारा यत्रा कवि-ज्ञाना तूं महाबाहु ल्याया
 मन्नेत्रांच्या अतुळ-चरितें तोषल्या बाहुल्या या
 यज्व व्रीडा त्यजुन मृति जें दे शरीरा वणातें

१ सूर्य. २ महादेवासारखा स्वभाव ज्याचा असा. ३ पृथ्वी.
 ४ शब्दयुक्त अशीं. ५ बाधि. ६ नदीला, गंगेला. + सु
 उद्गर्भ

अंता नेता न पदु दुसरा तों शरी रावणातें- ११३
 ऐसैं शंभु दुहिण पदले शक्र अत्यंत हर्ष
 चुद्धीं मेले पूवग उठवी प्राज्य-पीयूष वर्ष
 भेटे राजा दशरथ तथा बंधु-सीता-समेतें
 श्रीशं केले नमन अनृताहूनि जारी गमे तें ११४
 लंका-क्रीडाधिप-सह बसे उच्चकीं दे वरा ज्या
 श्रीश भ्रात्या सुरववि भरता त्या जसा देवराजा
 राजा होय त्वरित पुरवी सर्वही आस राया
 रंका प्रेमें निववि करितो तापला आ सेंग या ११५
 पूजी अंगें कपि-निशिचर-ह्माप हो ते ससेन
 स्वेहें बोले प्रबळ हरिसे शत्रु हांते ससेन
 गात प्रेमेंकरुनि तुमचें सार साहित्य ज्ञावें
 भृंगें स्वर्दु-सबक मिळतां सारसाहि त्यजावें ११६
 प्रेमें पूजी पवन-तनया जाणता परस-मान
 स्वामी दे त्या कथि अचळता जाण तावत् समान
 यावत् साधो मम यश जर्डी मीनसा मज्ज नामीं
 बाधों देता अरि विटुनि सामीं न सा मज्जना नीं ११७
 दीन त्राणोचित सतत ज्या धर्मसे विप्र ज्यातें
 होती पाच श्रमुनि सकळा शर्म सेवि प्रजा तें
 त्या श्रीरामा नमुनि यश हें लेश वाहे मयूर
 प्रेमाश्रूंनीं भिजवि शशभृदक्षसैं जें मयूर ११८
 भावरासायण प्रेमें मयूरें राम-नंदनें
 अर्पिलें रामचरणीं असकृत् कृतवंदन ११९

समाप्त.

कविप्रिय रामायणप्रारंभ.

धाता स्तवी अभय-दाता स्वयं दवारथा तान माधव कश
माता तिघी तनय-दाता महोवसति हा ताप सर्वहि हरी
या तारका रुकवि गानात राम अघ-दाताऽहि यापरि रसें
भाना जर्गी भरत माता न लक्ष्मणहि पाता भरिघ्निहि असें
झाला द्विजस्व-पद आला अशांत सुनि त्याला सहानुज दिला
बाला यश स्व-रिपु-कालाऽहि-ताक्ष्य गुरु धाला निवे बहु ईला
हा लावि पाद-रज बाला विलेसि करि भालाऽक्ष-यापहि चुरी
आला समर्पि मति माला वरी अर्बुनिजा लाभली रति पुरी २
धामा हस्तनि वध-कामा प्रज्ञांत ऋगुरामा करी रघुपती
धामासि ये नृपति या मायुनी भरत मामा वरी स्व-वसती
सामात्य भूप अभिरामा स्वरज्यपद रागासि देइन बदे
वामा म्हणे वनचि द्या माजियाचि पद सामा न मान लव दे ३
जो डीक तेंवि परि जोडी नृपासि कर सोडी प्रियाऽनुज-सह
रवोडी ललाट-लिपि गोडी यशींच बहु तोडी श्रितोऽनुग-मह
फोडी न गुह्यतम झोडी दया करि न धोडी पदानत-जनीं
मोडी न शीति तरि होडी तसी सुगति घोडी सजी सुनि-बनीं ४
तोका स्मरे नृपति जो कातरत्व धरि शोकार्त-मानस मरे
ओकास ये भरत लोकाऽपवाद-हत तो कार्य साधुनि सरे

१ पुत्ररूप स्वरुप. २ मोठें स्थान. ३ शानकरूप वा त्याला सर्व. ४ मावता.
५ रक्षणकर्ता. ६ ब्राह्मणत्वाला स्थान. ७ प्रसवला. ८ स्वशास्त्ररूपका
लक्षणियागळ. ९ वृक्षझाला. १० पृथ्वी. ११ ललाटाच्या वायीनेच ज्याला
अशामहादेवाचें धनुष्यहि. १२ सीता. १३ तेजा. १४ गृहासि.
१५ बांकीकैकेयी. १६ अश्रितसेवकांचा आनंद किंवा उत्साह.
१७ बालका. १८ गृहस्थ.

मं. या-या अंशवधाटीछंद आहे.

कविप्रिय रामायण .

६०१

ओकारि आइ सम धोका करी बहु अहो कथैं पद तथा
 हो कामद श्रित विलोका मूणे प्रभुसि झोंकी न हा मूणु रया
 व्यापास दे सदय त्या पादुका हरुनि तापास पाठवि पुरा
 बापास तेविं नमि मापल अत्रिस उमापा श्रमा करि चुरा
 सापा तसाच बडा शापा बिराध गति ला पाववी बहू-मुनि-
 व्यापार-भी-घ्न सुरव पाचारि दावि घटंजा पाद-पद्म नमुनि
 पाहे जटायु रवग बाहे मूणे तनय आहेस जाण वसेती
 बा हे तुझीच वस लाहे प्रमोद विभु राहे निवे बहु सती
 बाहे कुबुद्धि वसु या हैर्य तें प्रभु न साहे विरूप करवी
 स्वीहे रासाचि शुचि बाहेर घालि तिस माहेर ती न उरवी ७
 जो राक्षसेंद्र खळ घोरा तथा परम-घोरा सतीहि गवसे
 होरा गणी कुमति तो रावण क्षुधित मोरा मंदें अहि डसे
 भो शंखि भेटच नको राग दावुं चिर घोरा जनीं नच वसे
 स्वोरा मूणे न दृढ हो राम केवळ चकोरास चंद्र न दिसे ८
 अक्षीण हाई विभु आक्षी श्रितीं वगवि पक्षी पित्यासम करी
 स्व-क्षीर-राक्ष-यत्रा लक्षी कबंध-वधिं न क्षिप्र सोडि बाबरी
 भक्षी फळें स्व-निधि यक्षीस दे सुगति रक्षी पदानत हरी
 प्रक्षिस बाण कपि-वक्षी शिरे दहन कक्षीं तसा असु हरी ९
 रुद्रावतार न समुद्रास भी द्विषे सुद्रावक हुनगती

१ आश्रित . २ पहा . ३ वि-आप-उदकराहितजो भरत त्याला . ४ नगर
 ५ लक्ष्मीपति रामतो . ६ अनेककुर्यांच्या यज्ञयागादि व्यापारांला (उद्योगां
 ला) जे भयल्याचानाशकरी . ७ अगस्त्यमुनीला . ८ बोलार्थी . ९ रुद्रा-
 ण्याचें स्थान, घर . १० त्याज्य . ११ अग्नि साच . १२ राक्ष . १३ दूरपणसे
 स . १४ सुहृत् . १५ हे राजस्त्रिये . १६ म्व-उर- आपल्या बक्षस्थळाज्ज .
 १७ क्षीण न झालें प्रेमज्याचें अस्ता . १८ नेत्र . १९ आश्रि . २० बाकले
 ला, सोडलेला . २१ अग्नि . २२ वृणीं . २३ प्राणा . २४ हरण करी
 २५ द्विषत्-अस्-द्रावक-रात्रेंचें प्राणवाहविणाण .
 नः घोका असा पाठ आहे .

सुद्रोक्षणे^१ रुद्राणि उद्रोक्षसाधि करि सुद्रोक्षि तौ बुध सती
 सुद्रोक्षयाक श्रुति न द्रुद्रा जिरे सति न रुद्रोक्ष-राजि उचिता
 क्षुद्रा बदे कपि नरुद्राज पाहुनि सुमुद्रा तसीच वरुचिता १०
 अंकातिबीर्य-पर-कंका मंशल पंवि-ढंकाऽति-तीक्ष्ण-नखर
 ढंका करी, दामन-संकादा जाळि पर-लंकारव्य-रात्रु-नगर
 रंका तसें नगणि पंकाब्धिला त्यजुनि शंका शिषे परिभवा
 अंका न दास्यबिदलंकार तौ हरि कलंका यत्रो अरिभवा ११
 श्रीराम भेटुनि समीशलजा जलधि-तीरास जाय सबळ
 सीराधिसें यश करी रावणाऽनुजनिची राहवी तळमळ
 यीराद्य सेतु रचवी राक्षसांसकठ भी रावणास धरवी
 धीरार्थ-मौलि-मणि-नीराजितांघ्रि विभु हो राजरीति करवी
 दूता न मानि पुंरुहताऽरि मंद-मति पूता मता नच वळे
 चूता खजूनि वरि तूता स-मंत्र-हत-भूतापरीच खबळे
 लूताभवा न गज सूता धरे प्रभु चमू तापबूनि खपवी
 धूता मला नमनि भू तारिता दूहिण-सूता यत्रांत लपवी
 सेना रणांत बहू सेना सदा खपति येना कधीं जय करा
 खेनापुढें चटकसे नाशले सुप्त वेनाधिकोद्धत खरा
 जे नाश-हेतु गुरु ते नाग-पाश-मुख फेना अपाय हसले
 मेना^{११} सुतातनुति देना स्वहानि सुइ जेना^{१२} नयास न सले १४

१ उत-राक्षस-आधि-मोरीराक्षसरूपमनोव्यथा . २ सुत-राशि-आनंदावाश
 शि . ३ बांगडीद्रोक्षारूपवाणि . ४ रुद्रासांचीपंगन . ५ हंस . ६ वज्र,
 दांकी बापेसां अतितीक्ष्णनखरेज्याचीं असा . ७ यमसदृश . ८ दोषाला,
 किंवा दोषाशीषाला . ९ दास्यवित्त-अलंकार-दास्यजाणत्यांमध्ये अलंकार अ
 सा . १० मारुति . ११ हरणकरी . १२ इंद्रात्रु (इंद्रजित .) १३ पवित्र
 १४ आश्रय . १५ तूतवृक्षान्याफळा . १६ कोळयापासून झाले-
 ल्या . १७ सूत्राला . १८ महादेवाला . १९ स-इना-धन्यासहित असी
 (सेनाबाशाच्याचें विशेक्षण) . २० चिमणीसे . २१ मेना-सुत-आत-मुनि
 मेना/६ पर्वतापासून स्त्रीकारिणीसुतीच्याणें असा मारुति . २२ भेंदा-बकरेंड
 सादिकांचे लों करीसखळलाबून लाटून जेंव्हा करितात त्याला .

कविप्रिय रामायण.

(६०३)

हाणी पयोदरव पाणी असें म्हणवि न्हाणी बैल क्षतमवे
 बाणीं खिळी अगद आणी प्रमोह-नग खाणी मरुत्कृत लवें
 प्राणीं^१ इंधी निचवि बाणी-समेत शिवैराणीहि साधु बदली
 गाणीं^२ बौचीहि रचि बाणी-शिवार्थ कपि जाणीव शक्ति बदली
 स्वा^३उरी-सबंधु-सुत मारी प्रभु स्व-हत तारी दया बहु कशी
 बारी जनुर्मरण सारी अघें परम भारीहि दुर्मति हरी
 नारीद्वारी सुरववि खारी सुधा गमवि चारी यत्रा विभुवना
 हा रीति चाप-दार-धारी असी प्रकटि सारी बरी कविमना
 प्रा^४ज्यानुकंष करि राज्याधिकार बहु बा^५ज्यादि दे दिजजना
 आज्यासि होमि मुनि याज्यानिमुख्य मग हा ज्या न ओढि दमना
 त्याज्या न त्या भजति या ज्या प्रजा गति विभाज्या तयां करि महा
 आज्यादि दीक्षित धराज्यानिजित् विदवा-राज्यानि-नाशक महा
 च्छावें कृतार्थ जैतुं जावें लयासि अघ यावें महागति-मना
 व्यावें विरक्त यत्रा मावें जगीं न तरि भावें दवास्य-दमना
 ध्यावें स्वतत्व उमगावें असेंच वरुचि ठावें असें गुरु-मुखें
 पावें प्रभो म्हणुनि नावें सदा जयत गावें चरिचचि सुरवे^६ १०
 धाया मयूर-मतिला या यत्रीं शिरवि माया-नियामक बळें
 गाया तरीच गुण हा यामिनी-दिवस नायास नाकुळ खळें

१ मेघनाद-इंद्रजित . २ मेन्य . ३ रक्त . ४ ओषध . ५ प्राणि
 इंद्र-धी-मनुष्येन्द्रजो राम त्याची बुद्धि . ६ पार्वतीहि . ७ इंद्राणी-
 हि . ८ आपला वाचुरावणतो . ९ जनुः मरण-जन्ममरण . १० प
 र्वती . ११ श्रेष्ठा (रीतिशास्त्राचें विंशोषण .) १२ प्राज्य-अनुकंष-
 पुष्कळ दयाळू असा राम . १३ बाजि-आदि-घोडे इत्यादि . १४ ध
 नुष्याची दोरी . १५ दमविण्याला . १६ विभाग करण्यास योग्य
 १७ जन्म .

कायादि सर्व रघुराया समर्पुनि मिवाया सुबुद्धि सजले
माया करी प्रभुचि दयादसे भजक पायां म्हणोनि भजले १९

समाप्त.

विचित्ररामायणप्रारंभ.

भयाद्धि सुकवी कवि-प्रिय करी कैरी रातमहो महादय हरी
सुकीर्ति परमा रमोप मिरवी रवीडितमहा महास्पद नवी १
अज्जात्मजनु तो नुतोदय भवे भवे करि मही महीष्ट विभवे
शो दे मुनि-सवास वारुनि अरी अरिति धरिते रिते प्रभु करी
करी मुनि-सतीस तीर्थचि हरी हरी अघ-नगा न गाति दुसरी
उमादिक सुरी सुरीति नयरी वरी धनुस तो सतोषहि चुरी ३
जिणी भृगु वरा वराभयदयी दया त्यजवि भूविभूति सद्या
वरी सदेवना वनासि नसनी सुनी रमविता विता सुरधुनी ४

१ कवि-ईश-तम-गजेन्द्राचें अज्ञान. २ राम. ३ मोठा दयाळु. ४ लक्ष्मी
पति. ५ रवि-ईडित-महारत्रीसारिखें सुनिकरण्यास योग्य किंवा रवीनें
सुति करण्यास योग्य तेजज्याचें असा. ६ मह-आस्पद-आनंदाचें किं
वा उत्सवाचें स्थान असा (रामाच्या वाढ्याचें विशेषण). ७ अज-आत्म
जनु-अजराजाचा पुत्र. ८ दारय. ९ नुत-उदय-स्तबिळीबुद्धी
ज्याची असा. १० महादेव. ११ कल्याणरूपें (विभवे या वाढ्याचें वि
शेषण) १२ आनंदी असा (अज्जात्मजनु या वाढ्याचें विशेषण) १३ म
हि-इष्ट-पृथिवीचें इष्ट. १४ ऐवबयनि. १५ कल्याण. १६ विद्वानि
याच्या यज्ञास. १७ रिकामें. १८ हरण करी. १९ देवस्त्रिया. २० आ
नंदयुक्तहि. २१ जिंकी. २२ वर आणि अभय देणारा रावतों. २३ रा
माला. २४ पृथ्वीचें ऐवबय असी (दया या वाढ्याचें विशेषण).
२५ दयांयुक्त अशा (या वाढ्याचें विशेषण). २६ सत्-अवन-साधूं
च्या रक्षणास. २७ प्रसवता. २८ भागीरथी.

निः याचा जलोद्गत गती छंद आहे.

विचित्ररामायण.

(६८५)

त्यजी अंसु पिता पिता गुण सुताः सु तापवि कुंधी कुंधीर-विनुता
 नु मोहि भरता रता स्व-भजनीं जनीं रघुप या यथापय मनी
 तपस्विजनता न तापपद या दयालु-नमनें मनें धरि अर्या
 मूणे स्वसुरव गा रवंगां न रवचरी चरित्र यरि ती रितो प्रभु करी
 वधी प्रभु रवरा रवरा कनकसा कसा मिरविता विता भवम-रसा
 रसा-जनि-मना मनोक मृगपणे पणे हरितया तेजा बळकेणे
 स्वपत्यऽवरजा रजापरिस ती सती लघु करी करीदवर-गती
 तशांत जपला पलावान तिला तिलोऽप-रुचि नेचि नेष्ट-गतिला
 जटायु शरणा रणा करि परा पराभवि नया न यातुप बरा
 उपेध्यनवधी वधी पळवि ती विती जग पराऽपराधि गिकिती
 कपींत जर्गती-गति त्यजि नगी नगीवरि बरा बरा रचि लगा
 पुरींत वसती सतीस करि ते रितें गृह अही अहीन हरितें१०
 अवोच्य कविला विलाप नरसा रसाजनिप हां पहात सहसा
 बनीं पितृ-सरवास खाजिरनटा नटाकि महिगाहि गाय सुभटा

१ प्राण. २ वापदशरथ. ३ प्रादानकर्ता. ४ पुत्रजोभरतत्याचे
 प्राण. ५ दुर्बुद्धि केंकयी. ६ पृथ्वि. ७ तपस्विजनसमूह. ८ वर
 भदैवाला. ९ खरराक्षसाला. १० सुवर्णसा. ११ कसोटीला. १२ प्र
 सवता. १३ भ्रांतिरसा. १४ सीतेच्यामना. १५ किंचित्.
 १६ मृगजीरूप यणाने. १७ हरणकरणाचा. १८ सारीचा. १९ किंविन्नबळाने
 २० छत्रपास २१ सीतेला. २२ तिलोदकाचीरुची. २३ उपधि-अनवधि-
 असज्जदकपट. २४ सीता. २५ अलंकाराला. २६ प
 र्वतावरि. २७ नवोल्लण्यासारखा. २८ पृथ्वीपासून झाली
 जी सीतातिचारक्षकरामतो. २९ दशरथाचा सरवा जो जटायु त्या
 ला. ३० आकाशरूप आंगण्यासंबंधी नटा असा खाजिरनटा या श
 ब्दाचे विवेचन. + आसक्ता (भरतायाबाब्याचे विवेचन.) = ज
 टायुला. + राक्षसी (रूपरणाखा) = खरशेखर. + को-
 ण त्याही काय करितां केला जो प्रतिज्ञापूर्वक नियम त्याणे.

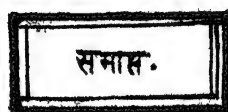
सहाशुल्लभ देव दे जळ पित्या पित्या सुखगती गती बहु विया
 कबंध सुकृती कृतीदा शबरी बरी धृतिमती मति स्मृति धरी११
 सुकीर्ति सरसी रसी पवनभू नभूषितन ती नतीष्टवन भू
 सुकंठ-नियती यतीशमहिता हिता गमलि बालि-बांनर चिता
 गणी पवनभू न भूमिबसना सैन्य-नगरा गरीमिहसना
 सरैवधि ससुदी सुदी सतिस दे सदैव अजया जया बहु वदे१२
 मणी नमुनि घे निघे अघनगां नगांजि न महामहा हरिजगां
 यदीं प्रभु रमे रमेदा महिमा हिमाङ्ग-गुरु तो रुतोचि अधमा
 अपार-बल हा लहान खलया लयालि रवि-भा विभावि न तथा
 करी नत विभी विभीषण नसे- न सेतु वनधी न धीट हि बसे१६
 न सामबदा तो शतोद्य सदरी दरीसरब बैलें बैलें हुत करी
 दायोलु खपळा पलावा तनया-नयाश्रित न ने न नेय विलया
 उभारि कपटा पटा न बरबा रबा भलतया तथा घनरवा
 नये जय खये ख येरि तपला पलावा मरणा रणासि जपला
 कशी पयमभू नभूत रस हा सहायवर साहसाधक महा

१ सह-अशु-लब-शेदनोदकायाजो सूक्ष्मावातसहित. २ प्राधानक
 र्था. ३ बापासारिखाजो जेदायुत्याळा. ४ नामविशेषराक्षस. ५ पु
 ण्यवान्. ६ कृति-ईश-कुशलांमध्ये श्रेष्ठ असी. ७ वैद्ययुक्त अ
 सी (शबरीया शब्दाचें विशेषण) ८ तळें. ९ दोरी. १० मारु
 ती. ११ मति-इष्ट-वन-नमस्कार करण्यास योग्य अरण्य जीचें अ
 सी (भूयाशब्दाचें विशेषण) १२ सुग्रीवाचें दैव. १३ यति-ईश-महि
 ता-योगि श्रेष्ठांनीं पूजित असी (सुकंठनियति या शब्दाचें विशेषण)
 १४ ससुदा. १५ ज्याला नाथ आहे अवांनगरा. १६ विद्यापीसहस
 पारं (सनाथलगराया शब्दाचें विशेषण) १७ स्वरव-कृद्धि-स्वरवाची
 समृद्धि (सुदीया शब्दाचें विशेषण) १८ आंगरी. १९ सदैव.
 २० हिमाचलासारिखामोठा. २१ भयरहित. २२ गुहेचा सराव-
 २३ सामर्थ्यानें. २४ सैन्ये. २५ निजणारा. २६ राक्ष
 स कुलकर्णी.

विचित्ररामायण .

(६८७)

महा स्तवि शचीना चित्त वरया रया गण्डिता पिता यज्ञा जवा
विलोकि अवधी वधी अरिस या सद्यातु परमा रमा-प्रिय-सया
उमादि हसती सती प्रभु विता विताप करि भारि भा हि सविता
स्तपुष्पकग या गथा करि नता न तापवि घनाऽघनावा भरता.
नियारि विपदा यदा बरि सदा सदा स्तयवि लावि लाज रसदा
विचित्र-रामायण हें मयूरें राम-नंदनें
श्री राम-चरणां भोजीं अपिलें कृत-वंदनें २२

सद्वत्नरामायण प्रारंभः .

मायोल देव विधिच्या पावला स्तुतिस हा पावना रचि कथा
क्षमापा करि स्व-गुरुता-पात्र शक-नुत-चापावृत्त गा द्वास्था
स्थापावया सुपथ द्वापावया सदरि बापाचिया प्रियसखा
शापालसा स्वरवि तापा हरुनि नर्तपाचारि रक्षुनि मखा
क्षिप्र प्रभूतम हरी शायमाव बहु विप्र-प्रियेसि निवधी
व्यक्ष प्रसिद्ध-धनु लीलेकरुनि चुरि रक्षक्षितीवा भिवरी
सीता वरुनि भृगुरामप्रतापदवभीतात्मतात जिवरी

१ उत्सवाकिंवा आनंदा . २ लक्ष्मीपति . ३ ब्रम्हदेवाच्या . ४ पृथ्वीप
तीला . (द्वास्थायावाच्याचें विशेषण .) ५ आपल्याथोरपणाचे पात्र .
६ इन्द्राचें स्तुतधनुष्य बाण ज्याचे असा (द्वास्थायावाच्याचें विशेषण) ७ न
तपाप-अरि-मन्त्रजनाच्या पापाचा दाशुरामनो . ८ स्वर . ९ हर
णकरी . १० पाषाणत्व . ११ भृगुराम-प्रताप-दव-भीत-आत्म-
तात-परव्रत रामाच्या प्रतापरूप वषाच्यानें १२ आलाजो आपला बापद्वार
थतो .

नं: यावाचंद्रअमृतधनि आहे .

पर्वः सृष्टीकृत-वात-गर्वाः पद्म स्वयंवा सर्वा यथेष्ट पिवन्ती २
 रामा अरण्य भरता यौवराज्य वर रामा असे गुरु वरी
 राजा जरी विनवि ऐकेचिना हृदय भाजावया हट करी
 लक्ष्मी न राज्य पितृ-सत्य-व्रता अजित रक्षी त्यजी निजपदा
 भार्याऽनुज्वां सहित बल्की निघे विदवा-कार्या शिरीं धरि जय ३
 पेढे पुरीं असुख भारी तरि त्यजुनि भेढे गुहासि विरवी
 पूता सुसालुनि सुमेधाभिधा स्व-गुरु सूता दयालु फिरवी
 गंगा तरे मग भरद्वाज-सन्मुनिस संगऽपद्म-स्मृति नमी
 यो चित्रकूट-नैग-वासी स्तवी अभय योचि कृपाब्धिस शमी
 शोकें मरे नृपति होता सुधी भरत आधींच मातुळ-पुरीं
 त्या आणितो सचिव जाणोनि मातृ-कृत तो होय सक्षत उरीं
 तात-क्रिया करुनि भेढे म्हणे परत रक्ष प्रजा कर द्या
 वर्षे चतुर्दशचि शहेन बा न चिर सांत्वी असें वर द्या ५
 मागेनि घे समति हा पादुका नमुनि मागें सरवेद परते
 राहे पुरी-निकट भक्षी फळेंचि विषयीं मुद्ग-बुद्धि न रते
 भेढोनि अत्रिस विराधा ससुद्धरुनि तो भाउ दंडकवनीं
 घाली सुरवात मुनि याच्या जगांत सुखशोभा उदंड कवनीं
 संगाल्यज्जुनि सु-तपो-निष्ठ साधु शारभंगादि जे मुनि सदा
 देवीसंह प्रणेत होवूनि सांनुजनि सेवी तदाश्रमपदा
 वंदी अगस्त्य-चरणातें श्रुति-स्कृतहि बंदीतसा स्तव करी
 चित्राचि शिति गुरु गृध्रा म्हणे स्व-गुरु-मित्रा सुतत्वचि धरी

१ पूर्णिमादिपर्वसंबंधी जे शोभनचंद्रत्योचागर्वदूरकरणां . २ रामचं
 दास . ३ स्त्रीकेंकेचीती . ४ संगदूरकरणारी स्मृती ज्याची असा
 रामतो . ५ रामा . ६ चित्रकूटपर्वतीं राणाणा . ७ प्रार्थी, मा
 ने . ८ योगी (चित्रकूटनगवासी) योवादाचे विवेचन . ९ सीतेसह-
 १० नम . ११ 'कनिष्ठबंधु' जालक्ष्मण त्यासह . १२ वेदानां स्तुत अ-
 सा/शरम . १३ भादसा . १४ आपल्या बापाचामित्र जो जगयू त्याला .
 १५ पुत्रत्वचि .

गोदावरी- तट विलोकूनि रम्य शुचि मोदा वरी बहु मनीं
 शोभा करूनि द्वाकंठ-स्वसा विषय-लोभा धरी मुनि-धनीं
 नासा तिची असिस सौमित्रि दे कृषि-गणा साधुसाधु वदवी
 ज्ञाता तिच्चा स्वरहि सेवी रणीं वरूनि घातासि मृत्यु-पदवी ८.
 मीनासि जेवि गळ सांगे जडा युवति ती नादाहेतु दबळी
 दावी बिरूप मुरव दिक्कं धरा धृतमदा वीतेबुद्धि खवळी
 माया-सुवर्ण-मृग धाडी तयासि परमा याचि राम अनुजा
 देवी समीप मग ठेवी निघे सुतेनु दे वीरपा सुधनु ज्या ९
 हाणी दारें कपट जाणोनि राम मृग वाणी करी प्रभुपरी
 आणी अनिष्ट विभुची ती मनीं भिबुनि राणी सुबुद्धिहि बरी
 रानी विवेक-सुगुणांची सदासत्ताति वाणी प्रभेदद वदे
 पाणी सुरवीं नुरवि सौमित्रि-च्याहि तिजवाणी न खेद दव दे^{११}
 जीची म्हाणे मदभिलाषी न तूं उचित जाचि प्रभु-प्रियतमा
 केला उदश्रु कळवायासि तो असुरव गेला नया पितृ-समा
 तो दैवदात्रु हरि सीतेसि दुःख-तम कोंदे तिच्या मृदु-मनीं
 ताडी करी कपट जेव्हां त्यजूनि नय पाडी जवायुस वनीं ११
 लंकापुरीं तिस अज्ञोकी-वनीं बसवि पंकी नभी न मरणा
 अंका म्हाणे पदक चंडांशुसीं त्यजुनि शंका सजे तम रणा
 सांगे स्वताप गुरुतें तो वदे सुसुखि भांगेपरीस धरिलें
 कां जे कटुत्व त्रिदशें कीं सुरवीं सुवच शंगे सदैव धरिलें
 तो^{१२} हो वदे उदज पाहोनि दहन्य धरि मोहा मनुष्यचरित
 श्रीला बनीं हुडकि नाना विलाप निज-दीला त्यजूनि करित

१ दण्ड. (गोदावरीतटवाशब्दाचें विशेषण.) २ कृषीचें धन जोरामत्या
 चे गार्ह. ३ नासिका. ४ खड्गास. ५ गेली बुद्धी जीची असी वरूपण
 खा. ६ सीता. ७ वीररक्षणकर्त्या रामा. ८ रवाण. ९ निरंतर प्राप्त
 सुती जीला असरी. १० भेददणारी. ११ त्यास तेच्या वाणीसारखा. १२ ज
 चकरी. १३ पायाला. १४ राम. १५ हाच. १६ पर्णशाला. १७ मनु
 ष्या सारि त्वें आचरण ज्याचें असा (तो या शब्दाचें विशेषण.)

बाटे जनातुं अजित स्त्रेण शोक-रस दाटे जणी न कथवे
 क्षोणी भिजे खग-सुगांचे वनीं चरति कोणी उदशु न थवे १३
 आर्ता पुसे पितृसरवा तो कथी अहित-वार्ता मरे मग तथा
 दे तोय पिंड जनका तेविं हायहि वदे तोषवी करि दंयां
 बंधा हरि प्रभु कबंधाचिया दुरित-गंधाहि राम नुरवी
 तारी श्रवोनि दाबरीतें तदिष्ट दुरितारि क्षणांत पुरवी १४
 पंपा-तटीं करि विलाप प्रिया-द्विरह-संतप्त-मानस हरी
 शोभासुखा पणराग तां हरे १५ काभास कोकिल हरी
 कंपावह श्रवसन आलिंगुनीहि लसदंभोजराजि लहरी
 संपादिना विजय कां होवुनि त्रिपुर-काळ स्मर-द्विष-हरी
 सौमित्रि बोध करि मारुं रणात अरि जाईल दूर जरि तो
 गांठी गजासि हरि शोधूनि जीव हरि जो मत्त मेलुं करितो
 आचार्य-दत्त वर आहेत चाप शर चिंतेंत चित्त न रतो
 सांगे कबंध वर कीश-स्वकार्य-कर हो स्वस्थ शत्रु मरतो १६
 पातात्मज प्रथम पेटे सुकंठ मग या तापस-व्रत-धरा
 झाला सरवा अजित पावोनि तो अभय धाळा इनात्मज बरा
 दावी अलंकृति सतीच्या तिला स्मरुनि हो वीत-मोहहि वदे
 मित्रास बालि-दलनानें परंतु करि वित्रास राज्य शिव दे १७
 शोधास पाठवि सतीच्या सुकंठ कपि योधायुतें न वन भू
 राहे न धुंडिलि विलंगूनि सिंधु तिस पाहे कृती पवनभू
 मुद्रा समर्पुनि महीजा-करीं अतुळ मुद्रासि दे खळ बळें

१ राम . २ विजेनेंरहित . ३ लसत्-अंभोज-राजि-शोभणा
 रिकमलपंक्ति . ४ सिंह . ५ हरणकरी . ६ अपराध . ७ स
 र्वपुत्र (सुग्रीव .) ८ दागिने . ९ हाय . १० गेला मोह-
 ज्याचा असाही राम . ११ सुग्रीवास . १२ सीतेच्या हाती
 १३ आनंदाचा राशि .

मारी रणीं दवा मुखवा तेज दाखवुनि भारी म्हणे शूळबळे १८
 अक्षा दशास्य-तनया संहरी कपट-दक्षा धरं घनरवा
 हे ह्य अजस्र करि युद्धांत बद्ध जरि देहा धरी न परवा
 मत्ता कथि क्षय पुराऽराति-बाण-बळवत्ता शिरे गगनिं घे
 पाळी बिभीषण-गृहातें मरुत्तनय जाळी पुरी मग निघे
 दे अंगदादि-कपि-चक्रा प्रमोद-भर शकाहितो बहु बरा
 श्रीच्या शिरोमणिस अर्षी कथी कुचाळ तर्पी तया प्रभुबरा
 पोटे मरुज्जनि स हर्ष हिमाश्रुजळ वर्षे स्वये जरि धणी
 लागे विरुद्ध यत्र गाथा स्वभक्ति-वशगा या असु-प्रद गणी
 ज्यांच्या रजे रवि दिसेना अज्ञा प्लवग-सेना सज्जनि सहिता
 पावे समुद्र-तट तारावया चिजग मारावयासि अहिता
 ज्ञाता बिभीषण नर्मा पाद त्या पद-समीपागता वरद या
 ऐसें म्हणोनि पद दे हा की विनय-गेहा नत्तावर दया
 होवुनि ज्यासि नत गावें सुसंतु शतगावें असा करविला
 सा धूसि हा सुमहिमा ज्या नसे अवधि साजानिने भरविला
 शेमांच सोडउनि गर्वा हरि-प्रमुख-सर्वासुरा धरविला
 कोणी दिसे अमर अन्य त्रिलोकमत धन्य स्वये न रविला २३
 लंघी नदी-पतिस वेंघे सुवेळ-नग-शृंगां सुकंद-सहित
 प्रेक्षी सुवर्णमय-दुर्ग प्रभु प्रभु-बळोघासि मोहि अहित
 कौधें उडे सुगळ ताडूनि तन्मुकुट पाडूनि दाडुनि बळ
 श्रीतें हस्तुनि जय संपादुनि प्रथम दे त्या खळा अघ-फळ २४
 जो बाळि-पुत्र पटु-पूत-स्वभाव धरि दूतत्व अंगद वदे
 राजा पहा पवन तूळा नगा सु-दद-सूलाहि भंग दब दे
 पावो प्रभूत्तम न रोषा हिताहि पर-योषा न साम कर गा

अन्या अर्थें समज बापा धरुनि मद बापा न राम करुणा २४
 दुर्वार दुष्ट-मेतिचा वेग पाप-अहिचावे सुधा भरविस्था
 कोपे दशास्य खळ सामान मत्त पशसा मान दे धरविस्था
 बाहू अरी धरिति जे त्यां करि न्यस्तु उडे तो हरी विवेरसा
 भारी जरी रिपु पहाती तरी न सुजनाभीतरी विवरसा २५
 मानी न सांभरि कोपोनि राम धरि चाप स्वधामळ रणीं
 घेरी बळें अवनि रक्तें पळें भरवि मेले छळें भटमणी
 तो शोणितें कुमति रंगे नुरे कटक भंगे बद्ध-पति मरे
 मार्गे सरे तहि न रागें भरे जहि न आंगें तरे बळ सरे २६
 श्री-राम-लक्ष्मण करी बद्ध मेघरथ चिंतेंत सर्व बुडवी
 श्री हा मूणे करि स्वर्गेष्ट प्रिय तरित ते नाग-पाश उडवी
 जो कुंभकर्ण यमसा त्यासहि प्रभु रणीं बाकुनि स्थिर बधी
 दे शोक दुःसह दशास्या तदात्मजहि मारुनियां निरबधी २७
 शस्यार्त मूर्छित मसैन्य प्रभु-द्वय रणीं तो घनध्वनि करी
 कैलास-पर्वत-समीपस्थ ओषधि नगातें मरुस्तुत हरी
 आणी सदोषधि सुगंधानिकें सकळ झाले विशाल्य सबळ
 श्रीराम-लक्ष्मण कराया पुन्हा दशमुखान्ना बळोप कबळ २८
 माया मयी जनकजा दारबदूनि बधि जो मेघनाद कपटी
 त्यातें बिभीषण-मते राम बंधु-शर काळाननांत दडवी
 सीता-बधार्थ उपसी तापला खळ असी तारका-पतिस ती
 चिंती तथा सचिव यारी म्हणे प्रभुचि तारी महा-मति मती २९
 धाडी दशास्य चतुरंग स्व-सैन्य विभु पाडी तथासह रसा-
 भाराऽपहार करितां ईश्वरें बहु निधे धातयासह रसा

१ मारुतीला. २ गरुडसा. ३ सैन्यें. ४ अपराधें. ५ खणे.
 ६ खड्ग. + आपलें तेज असें (बापयाशब्दाचे विशेषण.

सद्वृत्तरामायण.

(६९१)

पाहे पुरीं सतत ओके मृतास-पति-शोकें करूनि भरितें
 जें राक्षसी-कृत-बिलापाऽ प्रिय-श्रवण साहे न तो सदरि तें
 घेवूनि दोष बळ-कोटी धरूनि धृति मोटी दवानन निघे
 निर्भी असामकर बेगें जसा मकर सैन्यार्षीं मग रिघे
 मारूनि दूरवर सारूनि दूरवर न स्वल्पसें क्षतहि घे
 तो मांस-रक्त-मय-पंके दानायुत वित्रांके मनें भरिं बिघे ३१
 तो शक्ति हाणुनि उरीं लक्ष्मणास अरि तळाळ मूर्छित करी
 तसेज जो प्रभु मरुत्युत्र तोचि भगवद्बुध-कश्मळ हरी
 दिव्योषधि क्षितिधराच्या पुन्हा अतिजवें आणिल्या सुशिखरें
 हस्तें निजोनि उठल्याचे सुवत्सळ सुदृग्युग्म तो पुशिखरें
 प्रेक्षी महेंद्र रथ बैसे पवित्र-कथ देव-द्विजारि-मथना
 द्यायासि तृती नवि लाबावयासि कवि-कोटि स्व-कीर्ति कथना
 श्रीराम दिग्यदन दोघे परस्परहि मोघेसित क्षणभरी
 होती क्षण स्वजय मानून हर्षति न भानूनमार्गणि अरी ३३
 छपन्न-याम करि संयाम राम जरि तोडी द्वारे शत तरी
 पावे न मृत्यु अरि लीलामतुष्य हरि चिता मनीं बहु धरी
 भेटे अगस्त्य कवि सांगे सुमंत्र रवि होय प्रसन्न वर तो
 दे हो परादि-पवि सत्कीर्ति नित्य नवि अन्यत्र विश्व न रतो
 ब्रम्हास्त्र-मंचित-शरें रामभद्र उर भेटूनि शत्रुस वधी
 विश्वांत होय विजयें त्या सुरवोदय जयाला नसेचि अबधी
 तों पुण्य-वृष्टि बहु वाद्य-ध्वनि-स्तव-जय-ध्यान-गान नटनें
 झालीं मनें शत्रुचि चरों याअसीं सकळ-तीर्थांचिया न अटनें
 ज्ञाता बिभीषण यथोक्त क्रिया रघुकुलेश-प्रियास्तव करी

१ व्यर्थद्वन्द्व-यांचीअसे. २ सूर्यापेक्षा उर्गे वाण ज्यांचेअसे (अरी
 याशब्दाचेंविशेषण. ३ रामरायण.

स्थापी तया मग पदीं लक्ष्मणा कथुन दीनैनताश्रय हरी
 कीर्त्यर्थ दिव्य रचि सीता सुरर्षि-दात-गीता तितें-अनु बरी
 प्रेतें बळें उठवि लावी निज स्तुतिस् दावी कृपा बहु बरी ३६
 स्वर्गागता दशरथा रामचंद्र करि थारा सदा नैब-महा
 बंदनि पाय अतिधन्या तया कळवि अन्या सुरवा अवैम हा
 जो चातकंचिपरि होता सदा करुनि अन्यात आ दुभरता
 त्या पुष्पकीं बसुनि ये तो दयामुदिर दे भेट आवत भरता ३७
 माता वशिष्ठ गुरु बंधु प्रधान जन पौर प्रजा न वन तें
 भेटें वसंत-विशु झालीं तया सकळ शोभा सुरयें अवनतें
 सिंहासनीं बसुन ते हर्षवी करित होते सदा नयस जे
 श्रीकांत-रंजन कराया बहु द्रवुनि होवुनि मानव सजे ३८
 कामारिचित्तसुरब-धामा सुराहित-विरामा समैस्तसदया
 नामा मुरबीं वसिव बा मागणें न बहु रामा बळेंचि सदया
 घामा स्वयें पुससि सामादता करिसि आमासि पकरसदा
 भामान्य हा तुज असा मान्य तूं अतिथिसा मान किंकर सदा ३९

सद्रस-रामायण हें मयूरें राम-नंदनें

श्रीराम-चरणीं भावें बाहिलें कृत-बंदनें ४०

समाप्त .

- १ दीन ; नम्र यांचा आश्रय असा . २ राम तो . ३ वापय, ग्या .
 ४ स्वर्ग-आगत-स्वर्गापासून आलेल्या . ५ आश्रय . ६ नूतन आ
 नंदास . ७ निंद्य, निक्कट . ८ दयामेघराम तो . ९ बना .
 १० नयें . ११ मदन्याचा दातु जो महादेव त्याच्या चित्त संबंधी सु-
 रवाचें स्थान उग्रा हेरामा . १२ सर्वसाधूंच्या उत्तम देया हेरामा .
 ॥ विमानां .

सुरामायणप्रारंभ.

देवर्षिर्हीनं संप्रार्थिला तो उद्धरी जो बारणा :
 सूर्यान्वयीं जन्मे स्वये दिक्कंधराच्या मारणा
 वाकाचिया रव्याता सरव्या दिक्स्थंदना दे तातता
 झाला चतुर्मूर्तिव्य जें तेणें मँहा देता तँता १
 ज्येष्ठात्मजा ठेवी बसिष्ठाच्या मते तो रामहें
 नाम क्षितीचा वहुभ श्रीमान् सध्या थोरा मँहें
 आधीं भ या वर्णावुढें यावे र त स्थायी असें
 जी केकयाची नंदिनी तन्तंदना राजा रसें २
 दोघे सुमित्रा जी तिचे जो पूर्वजन्मा लक्ष्मण
 श्रीरामचंद्रासीं तथा साहे न विश्लेष क्षण
 वावुध्न्या नामें दुजा रामानुजीं हा सादर
 स्पर्शों नदे ज्याचें यवा स्वप्नातही दासा दूर ३
 जागा तिल श्रीशोदयीं राष्ट्रीं पुरीं खेदा नसे
 संस्कारिले दोघे सुत श्रीकौशिका दे दानसे
 ज्याच्या जयें अत्यद्भुतें चितीं धरी कंपा दिती
 श्रीगाधिजापासूनि ते अस्त्रें पथीं संपादिती ४
 कृत्यातसी क्षोषे पथीं रोधी नपस्याहाटका
 त्याच्या निदेवें मारिली श्रीराघवें ती ताटका
 सिद्धाश्रमीं श्रीगाधिज स्वस्थें मनें यागा सजे
 ते राक्षस व्यापादिले कर्तें बळें आगास जे ५
 श्रीगौतमें शापूनियां केली महामाना बिल्ला
 नों तापही तो लौकिक स्पर्वें पदाच्या नाशिला

श्रीकंठ-चापारोपण श्रीमैथिले केला पण
 श्रीरा क्षणे तो दूरवी. मंगूनियां त्या आपण ६
 सीता रमा रामा वसी तीच्या तिची भव्या स्वसा
 त्याही तिघां रामानुजां दे धन्य हो राजा असा
 तो मैथिल श्रीगाधिजे आज्ञापिला तें आदरी
 चारी विवाह प्रोत्सवे भ्रात्यासह प्रेमें करी ७
 स्वर्णाबरे रत्ने हरी सुस्यंदन क्षोणीवरी
 भारी करेभाच्या परी दे जावया राजा करी
 पुत्र स्तुषा घेवूनियां राजा निघे मार्गी भया
 दे काळसा ज्याच्या मनीं नाहीं कधीं काहीं दया ८
 दावी स्वतेजाची कळा राम प्रभु कूरावाया
 रक्षी स्वधर्मी बोधुनि स्थायी जगद्गता तथा
 हर्षे अयोध्या स्वामिच्या भाग्योदये हे साजली
 ऐसी सुरेशाची जये नाहीं कधींही गाजली ९
 योग्य स्वपुत्र क्षमावनीं झाला म्हणे राजा मनीं
 राभीं जसे बहीं घनीं कीं एण सारे सु-स्वनीं
 त्या औवराज्य क्षमायती देवूं सजे त्याची सती
 स्वार्थोत्सुकीं देवीं अतिभ्रंता तिची केली मती १०
 द्यावे वर प्रेमें दिले जे सत्य-वाक्-चूडामणे
 मत्पुत्र हो राजा बनीं राम प्रिया ऐसें म्हणे
 सत्य-व्रता राया जरी संप्रार्थिली न स्त्री वळे
 तत्काळ तें मान्य प्रभु स्नेहें करी जेव्हां कळे ११
 ताताच्या सत्याबना जाया बना ती पावली
 बेला भली श्रीरा गमे कीर्तिप्रदा झेंपावली

सुरमायण.

(६९७)

सीता सती राहेल कां कीं स्वामिची ती माबली
 सौमित्रिच्या तों मानसीं हें बाप तो ती माबली १२
 द्विःसप्तवर्षे तों वनीं वन्यें रहा बल्कें वहा
 साकेतसें तूं अन्यही मध्यें असेव्यलें पहा
 माता असें मोहें वदे श्रीराम घे आज्ञा निघे.
 हा काननीं जैसा तस्मा द्योक प्रजा-चितीं रिघे १३
 मंत्री सुमंत्र स्यंदन प्रेषी पिता पुत्राकडे
 तोकासु तो वृद्ध क्षमा-भर्ता महाशोकीं पडे
 भक्ता गुहा श्रीदर्शनें स्वःसिंधुच्या तीरीं घडे
 स्थानीं भरद्वाजा स्वयें सद्रुम्ह जें तें सांपडे १४
 वैकुण्ठ-वासी आदरें श्रीचित्रकूटीं राहिला
 तेथील जे योगी निहीं भाग्योदयीं हा पाहिला
 सांगे गुहाचा चौर हें मंत्री पुरीं दिक्स्थंदना
 ज्येष्ठालयीं देह त्यजी शोकें म्हणे हा नंदना १५
 जीच्या महालोभें श्रित-स्वर्दु-क्षणे हों रवाणिला
 तद्धंधुच्या होता पुरीं तसुत्र जो तो आणिला
 तेणें प्रसू धिक्कारिली केली बरी तान-क्रिया
 संप्रार्थिलें भेटोनियां याया पुरा विश्व-प्रिया १६
 स्वामी वदे म्या त्यांहि बा संपादुनी आज्ञा पित्या
 पुत्रें सदा धावें सुख श्रेयःक्रिया आज्ञापित्या
 वत्सा तुझ्या हृनीरजा संताप हा न व्यापु न्हा
 बोधाऽमृतीं मद्दर्शनें पाव प्रिया नव्या पुन्हा १७
 सिंहासनीं पूजावया तो पादुका मागोनि घे
 त्यांतें शिरीं स्थापूनियां तसेवनीं जागों निघे

नंदी असें यन्नाम त्या यासीं वसे वन्यादि या
 वृत्ते जगा तारी करी ख्यात स्वका धन्याद्या १८
 स्वामी वनीं अन्यादि जे कुंभोद्भवां त क्षमासुर.
 घेमें तयां भेटे करी विश्वां महत्वे भोसुर
 गृध्रा सरख्या ताताचिया मानी पिता मोदावरी
 राहे तटीं मावे यशें कौडीं न ती गोदावरी १९
 जी रावणाची ये स्वसा पाहे हस्त सीतापदा
 नासा-शुनि-छेदाकुळा केली कुधी ती तापदा
 भ्राता तिचा नामें खर कौधें बधूं आला खर
 स्वर्गीश ज्या भी सामर श्रीराघुदें तो पामर २०
 लीला-लवेंचि श्रीरा तो आधीं बधी त्याच्या बळा
 श्रीरुद्र जेसा अंधका मत्ता मग द्वेष्ट्या खळा
 दिक्कुं धर क्षोभे जनस्थाना पहातां ओस हा
 बोले अरे रामा महा दुःखा वियोगी हो सहा २१
 मारीच-नामा राक्षसा स्पर्णेण ता दे शोभवी
 धाडी बळें रामाश्रमीं तो जानकीतें लोभवी
 ती त्या धराया पाठवी स्वामी निघे जाणों बरा
 भ्रात्या कधी स्त्री-रक्षण स्वर्गीं जगीं न्याया यश २२
 रबोटा ऋग त्रासे मनीं घाणा उबना बेगें पळे
 ताडी शरें मर्मीं प्रभु कव्याद हें जे कां कळे
 हा भूसुते हा लक्ष्मणा फोडी अस्सी हाक क्षया
 पावे बिलंघी संमतें देवादया हा कैक्ष या २३
 भी भूमिजा नाथावना जाया कधी ती देवरा

१ अरण्यासंबंधीफलादिभक्षणकरणास. २ तेजस्वी. ३ क-अंड-
 ब्रम्हांडी. ४ नामविशेषराक्षस. ५ सुवर्णभृगत्व. ६ तृण आगिष
 दि. ७ रामाच्यारक्षणास. ८ दीरजोलक्ष्मणत्याला.

सुरमायण.

(६९९)

जो हे म्हणे माया नसे चिंता जगीं धर्मीवस
 बोले कटु कोधें नता त्या वाकृत-स्त्री-सारस्त्री
 कार्या सुरांच्या ईश्वरी झाली स्वभक्तीं पाररवी २४
 साक्षु त्यजी सीतोदजा तो कीं म्हणे त्या जाचि ती
 आर्याकडे गेला बनीं झाली परासी जाचिती
 तों ये कुधी दिक्कंधर श्रितें हरी वाहे रधीं
 गांठी तिच्या आर्त-स्वरें गृध्रेंद्र या पापा पंधीं २५
 बोधें स्तुषा सोडूनि दे अत्यायही तो मंद न
 कोधें चुरी चंचु-प्रहारांनीं जरायु-स्यंदन
 सोडी सती उग्राडसिनें तोडी खगाच्या पक्षिती
 मोडी नयातें दुष्क्रिया जोडी बलें ने दक्ष ती २६
 नेतां नभोमार्गे त्यजी भूषा निजा कीर्तांत ती
 लंकापुरींत स्थायिली पापें अवोकाकीं सती
 सोमिविच्या वध्नें वनीं श्रीचीं कटूतें सेबुमी
 झूम्या स्व-शाला देखनां झाला त्वरेनें येवुनी २७
 लीलामनुष्य म्रेणसा हाहा वदे बोधी वनीं
 बाहेर भारी शोक न श्री-वस्तुभाच्या तो मनीं
 गृध्राननें दिक्कंधरें नेली असें ऐके तथा
 तातापरी संस्कारुनि श्रीदा स्वयें पाजी पया २८
 यीं प्रार्थना बारावया कांहीं न बंधा लागती
 तत्काळ दे रवाया धरी जो त्या कबंधाला गती
 मोठे कवी गाती सदा हे मोहभित्तीला भली
 धोरें रसें बोरेहि दे ती मुक्ति भित्ती लाभली २९

१ सीता-उदज-सोनाआणिपर्णशाला. २ पिशांचींमूढें. ३ अलंकार. ४ मोह-भित्तीला-मोहनावाकरणारीलीला. ५ रामा.

पंभा-तटीं हाहा वदे तें वर्णितां मोहा हरी
 जो वायुभू जो सूर्यभू केला सुरवी तो हा हरी
 श्री-बल्लभें ते क्षाळिले स्वस्त्रे अलंकार क्षण
 कैलें सरव्याचें वारुनि त्रासा कलंकार क्षण. ३०
 शक्रात्मभू कीरा क्षमापाळ स्वयें वाळी बळी
 भर्वे करूं येतां कळी दिक्कंधरातें तो छळी
 स्त्रीतें हरी भ्रात्यासिही मारावया पाहे अरी
 त्यातें बधी तद्राज्य दे भक्ता सुकंठा श्रीहरी ३१
 रव-व्योम-पृथ्वी योजनें पाथोधितें लंघी हरी
 वातात्मभू मुद्रा सतीतें दे मति स्वस्था करी
 रक्षश्चक्र शारवी चुरी जाळी बळें लंकापुरी
 आनंदवी नागी सुरी होय द्विषेद्वशीं सुरी ३२
 श्रीराघवा आयूनि दे भूयोनिचा चूडामणी
 स्वाभी निवे भेटोनिया त्या चंदना जैसा फणी
 वर्णी प्रतापा सद्यशा प्रेमें त्रिलोकीचा धणी
 साक्षात् स्वर्जावातु स्वयें या अंजनापुत्रा गणी ३३
 देबांश जे मोठे बळी ऋक्ष-पूवंगांचे पती
 नेले समुद्राच्या तटीं ज्यांची म हा सरव्या गती
 ये रावण-भ्राता नमी त्या राज्य दे भी सागर
 प्रार्थी निदेवाइतिक्रमें जैसा स्वनाथा नागर ३४
 संतु प्रतापें निर्मिला अत्यहुतश्री पाहिला
 माथां समुद्रें हारसा अत्यादरें जो बाहिला
 पावे अहो-रात्र-त्रयें पारा बळाकूपार हा

१ हृत्पंथी. २ आयत्याने मोदकें. ३ वृक्ष. ४ देवस्त्रिया. ५ द्वि-
 पत्-वक्ष-राक्ष-वक्षस्थळी. ६ राक्षविशेष. ७ आपलें बांच
 पयाचें ओंपध. ८ बळ. ९ अकूपार-बळाचा समुद्र.

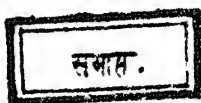
गर्जे म्हणे आलों उगा तुळ्या खळा कूपा रहा ३६
 सुग्रीव त्या दिक्कंधरा भंगा म्हणे आधीं सहा
 जो बोलवी राकादिकां देवुनियां आधीं सही
 बाल्यात्मजें दूतें प्रभूकें बोधिलें जें अंगदें
 नाहींच तें स्वीकारिलें दिक्कंधरें सद्गदें ३६
 आरंभिलें दुर्मंचितें अत्याग्रहें जें उद्धनें
 एकेंदिसींही नस्थिरा स्वत्या जया दे युद्धु तें
 तमीं जसीं लोहीं जळें नाहींच तीं झालीं बळें
 मेघस्वनें स्वामी खळें केले रणीं बहु छळें ३७
 ते नागपाश स्व-स्वनें नागांत कें नेले लया
 त्या सानुज स्वामी म्हणे बापा तुबां केली दया
 कुंभश्रवा मोही धरी सुग्रीव तन्नासा हरी
 क्षोभे रणीं भक्षी हरी त्याही व्यसु स्वामी करी ३८
 मेघध्वनि ध्वंसी बळें मोहीं खिळी स्वामीसही
 शल्यात पाडी सर्वही तेव्हां भयें कांपे मही
 बातात्मभू ओषध्यगाच्या आणुनी शृंगा रहा
 तेजा म्हणे झाला जयश्रीचा महाशृंगार हा ३९
 मायामयी सीता रणीं तो शक्रजित् पाषा वधी
 हाहा म्हणे मानी खरें ज्ञानाऽमृताचा शोबधी
 केला विभी पूर्वे वणें योधूनियां हा मायध
 भ्रान्त जहेबाचा करी त्याचा शची हासा बध ४०
 पुत्राचिया शोकें बहु क्षोभे कुधी तो ये असी
 सीता-बधा धांबे म्हणे यांचो न हे दुष्टा असी
 भ्याली सती हा बोलिली हस्तीचा जेणें तारिला

- चिंती तथा नाथासि तों सुहें सुपार्थें वारिला ४१
 द्वेषी पुन्हा मारावया प्रेमी महा-सेना-वातें
 भ्यालीं न जीं आलीं पुढें धात्रीं रसें झालीं हनें
 साहे विलापातें न तो राहे उरीं पाहे बरें
- बाहेर ये बाहेरणा हा हें चमू बोले दरे ४२
 सौमित्रिला तो वाक्किनें ताडी उरीं पाडी अरी
 श्रीरामही कोधें तथा संगी गजा जैसा हरी
 ओषध्यागाचें शृंग तें आणी पुन्हा त्या बांचवी
- श्रीमालति ल्यछें यशें जीं दुर्लभें तीं सांचवी ४३
 स्वस्थंदन श्रीवा रणीं वैसावया धाडी हरी
 युद्धकृतु श्रीराम दिक्कुंडासह कोधें करी
 छपन्न-याम क्रूर तो न श्रान्त झाला तोडिलीं
- जीं मस्तकें योगें दान क्षिप्र प्रसन्नें जोडिलीं ४४
 चिंता करी श्रीराम तों श्रीकुंभभू या पेटला
 तो मंत्र दे त्याच्या जयें वातें शिखीसा पेटला
 सूर्ये दिला देवा वर ब्रम्हास्त्र हा योजी वारीं
- तो रावणी झाला तसा जैसा पबि क्षोणी धरीं ४५
 तेंसा पडे उन्मूलिला वातें जसा मोठा नग
 ब्रम्हा सदेवर्षि स्तवी आनंदलें सारें जग
 दाधें सुरांचीं वाजलीं वर्षे प्रसूनांचा घन
- प्रभें तसेही नाचले ज्यांचें तपस्या हें धन ४६
 जैसा तुझा माझाहि बा तेंसाचि हा याची क्रिया
 यांगा करीं सांत्वनियां मंदोदरी राजप्रिया
 ऐशें नव्या लंके श्वरा सांगोनि दे त्याला गती

सुरामायण-

(७०३)

गाया कवी शत्रुसही कल्याण देत्या लागती ४७
लंका-पुरींत स्थापिला सौमित्रि-हस्ते तो भला
विश्वंत या राम प्रभूनेंस् प्रसादे शोभला
दीप्ता नळीं न्हाली सैती देवर्षिनीं ती वानिली
अग्यादि-देवांच्या मते श्री श्रीवरें संभाषिली ४८
ये दिग्रथ स्वर्गाहुनि श्रीदा सुता भेटे निवे
तेव्हां शिव प्रेमें वदे धन्य स्तवावा हा विवे
स्वामि-प्रिया सेना-युता कीर्तिश्वरा पूजा नवा
लंकापती दे पुष्पक श्रीच्या धवा पावे स्तवा ४९
सत्पुष्पकीं बैसोनियां सर्वोसह स्वामी निघे
जो दुर्वह क्षमा-भार तो भ्रातृ-द्वया भेटोनि-घे
राजा स्वयें होय प्रजा सर्वा प्रजावा रंजवी
आधीं जगत्प्रवृत्त्या अजा यत्नाभिज श्रीकेंजवी ५०
लंका-पती तारा-पती सत्कारुनि प्रेमें कथा
जों तों म्हणे वातात्मजा न त्वन्मना स्वर्गो व्यथा
स्वामी करी सर्वांचिया पूर्ण स्वयें चेतोरथा
दावी जिणोया मन्मथा मुक्तिप्रदा पूना पथा ५१
सुरामायण हें भावें मयूरें राम-नंदनें
श्रीराम-चरणांभोजीं बाहिलें कृत-वंदनें ५२

१ प्रभु-उत्तम-धन्यामर्धे तु-यासारिखा म्हणजे श्रेष्ठ. २ सीता. ३ दे
पार्वती. ४ वहाण्यास कवीज भज. ५ शत्रुसही नाश्यासून झालेले.
६ शोभाशुक्त कवच. ७ प्रसादे. ८ मंगलरथा. ९ जिंकाया.
१० पवित्रा.

(७०४) सप्तमंत्ररामायणप्रारंभ.

बालकांड.

श्रीपति प्रार्थिला मत्ता माराया दवाकंधरा	
देधानीं सद्दिनें ज्याचीं नेत्रोद्धे ^१ अगद पंधरा	१
राजा दशरथाचा तो चतुर्भूति महायत्ना	
पुत्र झाला रामनामा विदवा आली राभा दशा	२
महात्मा राम कोसल्या- पुत्र हा ज्येष्ठ सांबळा	
सन्नेत्रांते सद्गुणाधि तो म्हणेल न कां बळा	३
जगन्नाथांश भरत केकेयीचा मुल क्षण	
पुत्र लक्ष्मण राघुघ्न सुमित्रेचे सुलक्षण	४
यज्ञावनें हर्ष देती राम लक्ष्मण गाधिजा	
अहल्येच्या ससुद्धां गौतमा बहु आधि ज्या	५
राज-कोदंड मोडुनि रामें वरिलि भूसुता	
जकाच्या तिघी रामां पुजांही सज्जन-स्तुता	६
महा-प्रतापा पहिल्या रामाते नव राम हो	
जिंकी या विजयाऐसा दुजा दे न बरा मही	७
जयाधिक गमे शांता पराजयहि तो दया	
केली म्हणे वा विवेका निज-धर्म-हितोदया	८
यश गाय म्हणे नाचि स्वातीं भार्गवराम हा	
पावे स्वीकारुनि पुन्हा निज-मार्ग-वरा महा	९
जगती-पति पुत्राच्या विजये बहु हर्षला	
स्वाम्युत्कर्षे पुरीं पोर स्फार प्रेमाश्रु वर्षला	१०
यथाविधि गृहीं पुत्र प्रवेचावि सदार ते	
पुत्र-भाग्योदयीं भूष तद्गुणांच सदा रते	११
राजाज्ञेनें निजपुत्र नेला भरत मातुळें	
म्हणे त्या लोक रविशीं तेजे चंद्रसमा तुळें	१२
मनोज्ञरूपाभरना राघुघ्ना देखते जन	
बदले गोमटे यांचे तेमें तें लेख-तेज न	१३

१ ज्यादेवाची. २ नेत्रकमळे. ३ ब्रम्हा, शिव. ४ उत्सवरूप. ५ श्रेष्ठा. ६ उत्सव-किंवा आनंद. ७ पुष्कळ. ८ देवांचें तेज.

अयोध्याकांड-

१००. श्रीराम- करीं छाया युवराज कशंबया
 योजी राजा गुरु म्हणे हा विचार बरा वया १
 सा रा विचार त्या मोडी कैकेयी मंथरा-मते
 वर साधी करि धरी वन्याचा पंथ राम ते २
 हो मन्वद् वर्ना राम स्पष्ट बल्क-जटाधर
 रक्षो भरत पृथ्वीते हे माझे दे मला वर ३
 राजवर्य जरि प्राची न बळे खबळे असें
 कळे निघे राम सीता सौमित्रि प्रीतिच्या रसें ४
 होय प्रह्लाद कैकेयी मंथरासक्तधी रहा
 क्षण भूष म्हणे तेकां बढले सर्व धीर हा ५
 धरापति रथीं बाहों सांगे स्तूत तसें करी
 गुहासि भेटे फिरवी प्रभु हा विनवी परी ६
 स्व-भक्तकीं बंधुच्याही जटा रवि गुहा तैरी
 मागे गंगा तरे बंदी भरद्वाज-पदे हरी ७
 द्विजवर्य पुढे राहो चित्रकूटीं असें पुरीं
 स्तूत सांगे मरे भूष शोक-बूढ सिरे उरीं ८
 प्रयत्नें भरत सिध आणिला बहु तो रडे
 कैकेयीचे लागले त्या मृदुला बोल कोरडे ९
 निज-मातेसि धिक्कारी पित्याची करुनि क्रिया
 गेला वारण रामाला आणाया श्री न ज्या प्रिया १०
 त्या द्रुशो-निधि सांगे बा ताताचें सत्व-रक्षण
 आम्हां करावें सांडावा त्या म्याही धर्म न क्षण ११
 घे राज्याच्या रक्षणा तो पादुका प्रभुच्या फिरे
 नंदियामीं वसे बल्की मनेंही न पुरीं शिरे १२
 त्या महीध्रा लजी राम जाय अन्याश्रमास ती
 अनसूया अंगरागें हरि श्रीच्या श्रमा सती १३

हरि श्रीते त्वा विराधा राक्षसा राम दे गती
 दंडकीं सुनि रक्षी जी दया करबि बेग ती १
 सागराच्या प्राशिता जो दे वास्त्रें यासि तो. सुनीं
 पाह-नता शिष्य-समा सदांशीराशि पाजुनी २
 जो सभ्यर्थ स्व-ताताच्या सरवा गृध्र जटायु ते
 त्या दे गुरुत्व कीं बंदी शिरें भव्यें जटायु ते ३
 राहे जगत्सति प्रेमें उदजीं गौतमी-तटीं
 राहीं शूर्पणखा लोभे सुनी जेविं सुधा-घटीं ४
 अन्या शत्रु लक्ष्मणें ती प्रभूकें नीद दंडिली
 खर-सेना रामभद्रें लीले नें मग खंडिली ५
 कोपे रावण तो दावी सुवर्ण-हरिणा महा
 तहोभ श्री धरी त्याचा म्हणवी परिणाम ही ६
 तो हेम-हरिण श्रीनें धराया प्रार्थितां बनीं
 शिरे प्रभु शरें ताडी तच्छब्दें भी सती मनीं ७
 सीता जपोनि कपटें दवानन जटायु ते
 पाडी ने सिंधु शोषाया पाहे मूढ घटाडयु ते ८
 अत्रिश्च प्रभुला भ्राता संगे धावोनि देखिलें
 जसें उदज ते इन्व्य तसें विश्वहि लेखिलें ९
 दोधी जमकजा स्त्रेण तसा हाय बदे वहा
 शोक-पूरीं म्हणे एषा स्वगा व्याघ्राहि देव हा १०
 तों होय शोक शोकांत गृध्र सक्षत पाहिला
 सीता दवासुरेवं ऐसें. संगतां स्तब्ध राहिला ११
 करी राजीव-नयन शरीरा त्याचिया करें
 संस्कार जेविं ताताच्या गावें हें यश शंकरें १२
 धरी महाकूर जो दे त्या कबंधासि कामग
 विमान शबरीलाही यंपेला पावला मग १३

सप्तमंत्ररामायण.

(७०७)

किष्किंधाकांड.

विरही श्रीश पंचेच्या तीरीं हाथ म्हणे मग
भेटे हनुमान् सुग्रीव सीतेचे दारवयी नग १
जो वान राधोरा बळी मत्त तो खळ मारिला
बारिला ताप सुग्रीव केला कीशेंद्र मारिला २
सुकंठें मग शोधाया सीता पाठविले हरीं
संपाती शोध सांगूनि अंगदादि स्वरूप करी ३
नो अग्रज जटायूचा सांगे मी अनुजासह
गेलों पहाया अरुणा नसोसे भावुचें मह ४
प्राण-प्रिय स्वाऽनुज म्या झांकिला तनुच्या तळीं
मत्पक्ष दग्ध झाले मी पडलों या महाऽचळीं ५
रक्षी धरासुर मला महेंद्रीं तो निशाकर
ताप माझा हरी जेसा चकोराचा निशाकर ६
तो म्हणे मज यास्थानीं रहा ऐसाचि तोंवरी
श्रीते शोधावया येथें येतील प्रभुचे हरी ७
प्रवृत्ति जगदीबाच्या प्रियेची त्यासि तूं मुखें
सांग तत्काळ येतील . पक्ष कीड नभीं स्वरुपें ८
ये प्रत्यक्ष हि जों ऐसी दग्ध-पक्ष-कथा कथी
सपक्ष होउनि उडे तत्संदेहाऽचळा मथी ९
लंघाया जलधी कोणी रात योजन न क्षम
म्हणे अंगद जातों मी जाणे येतां न विक्रम १०
आत्म-श्रेय सुकंठ-श्री- राम-प्रिय सुखें घडे
ऐसें कोणाहि नसुचे सर्वही संकटी पडे ११
त्या क्रुक्ष-राजें दाराया सर्वेचीही मनोव्यथा
बायुजा कथिली त्याची जन्म-कर्म-महा-कथा १२
स्तवें स्व-महिम-ज्ञानें उत्साहें दवायोजन
बाढे म्हणे नारदादि या वीरा यशःयां जन १३

वायुपुत्र श्री पहाया उडे गरुडसा रंथें
 यौदें या दो-निधिस्थें ही लक्ष्मणा कांपलीं भयें १
 वक्ष-प्रहारा मैनाक क्षमळा न सहायया
 देव देवर्षिही आले तत्कोतुक पहायया २
 संरैसा अमर-प्रोक्ता गिळायया पसरि मुख
 दात-गावें त्यांत शिरे निघे देवासवा सुरव ३
 मरुदात्मज मारी त्या सिंहिकेतें वरें धरी
 छाया ओढी गिळी पाया सागरीं दारुणा खरी ४
 तो उर्येराय ये पाश करी गोष्यद सागरा
 ती अशोकबनीं पाहे केली माता जिणें धरा ५
 तों ये कामी राक्षसेंद्र स्व-प्रिया हो म्हणे खळ
 श्री वदे प्रभुच्या तेजें न तूंही स्वरसा जळ ६
 पायी जाय मरुत्पुत्र सुद्धा दे श्रीस बांचवी
 तच्छूडामणि घे खूण स्वांतीं संदेशा सांचवी ७
 शास्त्री भंगी जैन्वकामें मारी अक्षा महाबळा
 ब्रम्हात्या मान दे मेघ-ध्वाना हा सांपडे खळा ८
 काया स्वामि-यश कूरा रावणातें म्हणे अरे
 बांच बांचवित्या देवी दे वीराधीश्वरा अरे ९
 क्षोभतां अंजलि करी बिभीषण म्हणे अहो
 अवध्य दूत जो याचा स्वामी तो विजयी हो १०
 तो धनंजय तसुद्धी पेटवी वीर वायुभू
 जाळी पुरी म्हणे याला असो पुष्कळ आयुभू ११
 पुच्छ पाथो-राशि-मध्ये विझवी रिझवी सुर
 निववी स्व-सहायातें तमातें जेंवि कापुर १२
 श्रीचा चूडा मणि श्रीचा दे निरोप कथी त्या
 जयाधार प्रभु प्रेमें भंडे वर्णी करी दया १३

युद्धकांड-

सौमित्रि-युक्त श्रीराम स्वर्गावाप्तुमर्ते बद्धं
 घे जाय सिंधु-तीरा जो ध्यावा गावा सदा नके १
 बिभीषण व रा धर्म- न्याय सांगे तथा स्वक
 अपमानी तो दारण्या रामा बंदी गुणोज्ज्वल २
 राक्षसांचा तो महीरा श्रीशे केला नदीपती
 सेतुनें लंघिला राजा भंगी त्या जो छडी सती ३
 अंगदोक्तें न ज गती- सुता हे युद्ध आदरी
 मारवी बळ तसाळ भंगे आपणही उगरी ४
 नागांतकें भय श्रीचें चमूचें नाग-पावा-ज
 हरी मारी कुंभकर्णी भग जो उद्धरी गज ५
 घननादें बा रा सारें खिळितां वायुनेंदन
 दिव्योषधीनीं उठवी समजे तरि मंद न ६
 माया-सीतेसि मृधितां घननादें उडें बळ
 छळज्ञ तो लक्ष्मणानें प्रचलें वधिला स्वक ७
 शोकें क्षोभोनि ज गती- कृता-घातार्थ हा निघे
 सुपार्थ मंत्री सुयवा श्रीची वारूनि हानिघे ८
 बळ-कोटि-क्षय रणीं करवी लक्ष्मणा अरी
 पाडी स्व-वाक्तिनें न्यस्थ पुन्हा मारुनि या करी ९
 हौर दे रथ जन्यार्थ प्रभु वेंसे तयावरी
 ससाहांतीं रावणांत ब्रह्मरूप कौतुकं करी १०
 श्रीराम-विजय स्वर्ग सत्य कैलास हर्षवी
 प्रभूत वाद्य सद्गीत पुष्प प्रेमाश्रु वर्षवी ११
 क्रिया राक्षस-रा जावी वरवी करवी भग
 बिभीषणा पदीं स्थापी श्री दिव्यें हर्षवी जग १२
 पुष्पकें ये प्रे म निधी भ्रात्या भेटे बसे पदीं
 प्रभूदयीं जगें हृष्टें जसीं यादें कृपा-नदी १३

- कुंभोद्भव-सुरें श्रीरा शत्रुच्या मातुनि प्रिय
ऐके पूर्व-चरित्रास परिवास-हर-क्रिय १
- जगत्प्राण-कुमाराचें जन्म-कर्म दिला वरं
ब्रह्मादिकीं तें चरित प्रेमें ऐके इलावर २
- जें नाशिते पर-महा कपि-राक्षस-नायक
त्यातें पूजी परम हा स्वाश्रितोत्सव-दायक ३
- साधिताऽतिस्व-भजना सदार प्रभु बातजा
पूजी सदिष्ट वर दे काळें स्पर्श न घात ज्या ४
- प्रजातें रंजवी व्यलें निंदितां श्रीसहि त्यजी
स्वर्ण-श्रीसीं करी यज्ञ अश्वमेधादि न त्याजी ५
- पूक्षी श्वानहि ताराया धर्म न्यायें न आळसे
काळ सेवक सा लोकां भी कीं ते प्रभु-बाळसे ६
- जो विप्राचा सुत मारे त्यातें तत्काळ बांचवी
मारवी शत्रु भरतीं शत्रुघ्नीं यश सांचवी ७
- जानकीचे तनुजा ते कृती कुश लव स्वयें
वाल्मीकिनें पढविलें त्यांसि रामायण स्वयें ८
- तेंहीत ऐके स्व-यश प्रसन्न प्रफ होय ज्या
चकार केलें सत्काव्यें चंद्र तन्मुख-तयजा ९
- प्रभु श्रीतें दिव्य जन-प्रत्ययार्थ म्हणे करीं
ती शत्रु तरि घे ऐमें वदे जाय धरोदरीं १०
- चौघांचे धर्म-नय वित् पुत्र आठ गुणाकर
श्रीरामें ते सर्व राजे केले घेते उणा कर ११
- सत्यसंध सदा राध्य प्रभु-प्राण बहिश्चर
जो लक्ष्मण तया त्यागी घडतां वागेनादर १२
- प्रजा सर्वाहि विमळा विमानांमाजि बाहिल्या
नेत्या स्वलोका ताराया कथा श्रोत्यांसि राहिल्या १३
- सत्त-मंत्रात्मक प्रेमें मयूरें राम-नंदनें
रामायण श्रीरामी हें अर्थिलें कृत-वंदनें १४

कल्याणरामायणप्रारंभ-

श्रीपति स्वच्छ दशमुख माराया यद्वा गत्यांचा भव साराया
 जो दशरथ गुरु करि या राया चरण-रजें स्थिर-चर ताराया
 आत्म कोसल्या-सुत राम प्रभु ज्याचें श्रुति-बहुमत नाम
 कैकेयी-सुत भरत पवित्रा वीं लक्ष्मण वाचुघ्न समिचारां
 राम प्रभु लक्ष्मण हे जोडी भरत रिपुघ्न यांत बहु गोडी
 बांकी शक्ति विजगीं थोडी कोणाचेंहि न जा मन मोडी १
 प्रथम सुनि म्हणे या विनयज्ञा संरक्षाया लाविन यज्ञा
 ने मागुनि करि मरव-रक्षण हौं प्रभु इष्टुं वदे प्रवरक्षण हो
 करि तारुनि रघुराज यद्वा शिला लावि म्हणाया या ज्य शशिस्ता
 मोडी भवगजहरि चापातें सुजन सुखविता अरिच्या पातें ५
 वरुधा-प्रभवा सीता बाळा प्रभुच्या कंठीं घाली माळा
 समति जनक-जनकाऽसुज-कन्या वरिति तिघांसि निघा अति धन्या
 नृप झाले नति करिते ज्यातें त्या रामाच्या हरि तेजातें
 गुरु युवराज कराया पाहे प्रभुसि न तें कैकेयी साहे ७
 देवूं केलें बर-युग मागे कीं दासीच्या मतिला लागे
 पुर पुत्रा वन रामा चवदा वर्षे हर्षे द्या हूं च वरा ८
 सत्य-च्युत जो नर काजा तो मुख्या चुकला नरका जातो
 या स्त्री-धननें धार्मिक अडला रडला राजा मूर्छित पडला ९
 प्रभु वरि गुरुंच्या मर्त्यसमवना तापस-विप्राऽपत्य-समवना
 गेला सीता लक्ष्मण-सहित स्वहित विदवा-मुनि-श्रुति-मद्वित
 निघतां प्रभु हाय वदे पुरतें तापस-वृंद हर्षेलें पुरतें

१ पैवाना बहुभाष्य असें (नाम या वाक्याचें विशेषण) २ वृद्ध असी (स्तु-
 मित्रा या वाक्याचें विशेषण) ३ प्रसवे. ४ विद्वामिक. ५ रामा-
 ६ अहो. ७ बाणामि. ८ संसारहनीचासिंह रामतो. ९ परवारा
 भाच्या. १० कामा. ११ दशरथाच्या. १२ सत्यरक्षणा.

साक्ष स साध्वेस झाले झरतें तम काय तरण्युदयीं उरतें
 स्वरुचि स्व-विरह-भीत-गुहातें जेविं चकोरा वीर्तगु हातें
 निववी नमुनि भरद्वाजातें म्हणती मुक्तिवरदा जातें १२
 होय चित्रकूटीं सुरव-वासी स्वरु ज्या परमस्वरु मुख बासी
 वरिला मृत्यु दशरथ-क्षमायें शायें प्रिय-सुत-विरह-ज-तापें
 मातुळ-कुळ-गत साऽनुज भरत द्रुत आणविला परम-शुभरत
 बहु निंदी तो कवि मातेतें दुःख जिच्या जाड्यें माते तें १४
 करुनि पित्याचें उत्तरकार्य प्रभुला शरण जाय तो आर्य
 नमुनि म्हणे नत पुरता परतें स्वपदीं बारुनि पुर-ताप रतें १५
 राम म्हणे त्यां म्याहि करावें गुरु-वच धर्म याचि तरावें
 बोधें तच्छोकातें जिरवी त्यासि पादुका देवुनि फिरवी १६
 नंदिग्रामीं तापस राहें वाहे वल्क जटा श्रम साहे
 लाहे खेद वदे गीं हो हे पाहेना वसु नष्ट किं आहे . १७
 प्रभु बंदी अचिस तद्गार्या सीतेतें बहु सुखवी आर्या
 शरभंगातें सद्गति देहीं पूजिति सुनि या करुणा-गेहा १८
 दंडक-वन-गत सत्तापस जे प्रभु वाराया तत्ताप सजे
 प्रभुला दिव्यें कुंभज शस्त्रें दे जैसीं श्रीगाधिज अस्त्रें १९
 संहरिता स्वर-रात्रु-भवायु तो नमि त्या जो गृध्र जटायु
 तातप्रिय-सरव-वचनें गोदा पाहे पावे प्राज्या मोदा २०
 पंचवटींत बसे कोइंडीं रावण-भगिनीतें तो दंडी
 सबळा तद्धु-खरा खंडी दशवदना चिडवी ती चंडी २१
 श्रीला कनक-हरिण खळ दावी ती त्या प्रभुसि धराया लावी
 प्रभु त्यातें मर्मी शर हाणी आर्त-प्रभुपरि ऐकवि बाणी २२

१ स-अक्ष-ज्यांनां नेत्र आहे तसे . २ भयसहित . ३ तरणि-उदय-स्व-
 र्थोदयी . ४ चंद्र . ५ मुक्तीचें श्रेष्ठद्वार . ६ पसरी . ७ वल्कल
 ८ वणि . ९ हाय . १० राम .

कल्याण रामायण.

७१३

होय पति स भय भायुनि भीता सौमित्रिस धाय म्हणे सीता
 तो सांगे प्रभुला भय नाहीं अयलोकिसिल कुत्राळ-नयनाहीं^{२३}
 पीडिल कोण गराक्ष-समाया हे आर्येकि न राक्षस-माया
 तो प्रभु-बाणें सति पर मेला तें वाटे कटु अति परमेला २४
 सीता कोपें साधुसि दापी अमृतमयी झाली विषे-वापी
 मदैभिलाष धरि सी तूं पापी कीं खळ-दायाद गळा कापी २५
 त्व-विषेक-सुदायचि मालविला उदजांतुनि देयर घालविला
 साशु शरण गेला अनघाला कवि हो या कुतुकीं मन घाला
 श्री अस्करव खळें हरिली लाहे माया-मानुष-हरि-लीला हे
 गृध्र बबया बहु परि स्मून हुत सोडवि हाका परिसून २७
 होउनि विरथ श्रीतें सोडी क्षत-विकळहि खळ हात नजोडी
 धर्माची मर्यादा मोडी खेडें तत्पक्षातें तोडी २८
 त्या पापें नेतां ती सीता त्याऽलंकार त्रिभुवन-गीता
 पांचां पूवगांमध्ये टाकी तच्छोके हा बदले नावी २९
 दुष्ट दशानन नेउनि देवी लंकेत अशोक-वनीं वेवी
 लक्ष्मण रडत वृत्त तें सांगे राम म्हणे हा भ्रमलिस कां गे^{३०}
 त्या रघु-वंशाच्या कलशाला हा म्हणवी शून्या दल-वाला
 गमला तो कबिला पय शोधी करि बहू शोक विलाप येंशोधी
 प्रभु पाहे विकळा तातातें हाय म्हणे घाली वातातें
 तो कथि वत्सा रावण सीता घेउनि गेला त्रिभुवन-गीता ३२
 प्रभुच्या भजतां अंका देहा सोडी गुरुता रंका दे हा
 गृध्रा प्रभु निववि निवोपानें म्हणतें हें सुयज्ञ निया पानें^{३३}
 जो धरि वांछुनि घात कबंध प्रभु त्याचा हरि पातक-बंध

१ अत्युरक्त हर्षासीतातिला. २ विद्याचीतर्का. ३ मन्-अभि-
 लाष-माझ्याविषयीं इच्छा. ४ यज्ञाचा तनुद्र रामनां. ५ विदुषीत्य
 र्थजें तर्पण त्याणें. :: स्थविरः वृद्ध, म्हानारा.

बसुनि विमानां तो कथि रामा सुगळ कपि सर्या येइल कामा
 होति गंदी जन अंगेदी शबरी यवा सेवुनि कीं जगदीश बरी
 गति दे तीस जिला सनकानें गावें त्याच्याही जनकानें ३५
 जरि बहु रम्या सरसी पंपा प्रभुला देती झाली कंपा
 मारुनिला दे प्रभु संग महा सुग्रीवासीं करि संगम हा ३६
 सुगळ सरवा दावी श्रीरामा सीता लंकार घनव्यासा
 प्रभु बोले सदलंकारा हो स्वस्थ न खळ-पद लंका राहो ३७
 सुगळ कळवि निष्कारण वैर स्वभ्राता करि वर्ते स्वैर
 प्रभु बाणें भेदुनि उर वाळी- प्राण हरी तज्जा कुरवाळी ३८
 झाला धन्य गतासु गळाला प्रभु दे राज्य मता सुगळाला
 कपि पाटविले श्री शोधाया तळुवाळें वत्सळ तो धाय ३९
 कळवि जंटायु बंधु संपाती जी त्यासूसि म्हणे संपाती
 मारुनि शत-योजन-जळ धीतें लंघी भिचवाया खळ-धीतें ४०
 लंका शोधुनि चिंता वाहे मग तीस अशोक-बनीं पाहे
 तां ये खळ तळुवच नसाहे सज्ज म्हणे प्रभु-योग्या आहे
 देवी बहु धिक्कारी क्षुद्रा तो जातां कपि तिस दे मुद्रा
 श्रीसीता चूडामणि अर्घी आर्घी आशीरमृतें नर्घी ४१
 नंदन-वनसैं उपवच मोडी झोडी बीर अक्ष-शिर तोडी
 गोडी युद्धां बहु करि खोडी सोडी न चमू राहे थोडी ४२
 शक्रजितें ब्रम्हास्रें धरिला दादुनि सांपडला त्या अरिला
 बद्ध करुनि अति-रुष्टा पात्रीं ओढुनि नेला दुष्टापात्रीं ४३
 काळाचा अतिबळ वीर गडी अरिला प्रभु बळ कळवी रगडी
 प्रभु-रत्न प्रभुला दे चोरा हो राख न राख कुळा घोरा ४४

१ रोगी. २ निरोगी, रोगरहित. ३ आनंद, उत्सव. ४ बाळ
 पुत्र जो अंगद त्याला. ५ तत्-कु-वच- त्या रावणाचें दुष्ट वचन. ६ आ
 शीर्वाद रूप अमृतें. ७ भस्म. ८ रक्षण कर. + स्वच्छ.

कल्याणरामायण.

७१५

इत्यादि कटुन तो खळ साहे घेउनि खड्ग बधाया पाहे
 साधु-विभीषण-बोधे राहे मारुति म्हणे हाचि बुध आहे
 त्याच्या पेटवि खळ पुच्छाते जाळी पुर रडवी तुच्छाते
 मणि देवुनि सुरववी रामाते म्हणे दिलें सरव वीरा मानें४७
 भेटे राम पवन-नन्याते केवळ होय अवनत नयाते
 प्रभु ऐकवि या स्तव नव संता हें सर तोयासर्व न वसंता
 मग सुगळ-युते विजगहूटके नेलीं सिंधु-तटा कपि-कटके
 तोंचि विभीषण आला शरण प्रभु दे लंका नमितां चरण४८
 सेतु सप्तद्रीं निर्मुनि उतरे म्हणति कपि खळा न मंदेउतरे
 प्रथमचि सुगळ दवास्या नाडी सामार्थ प्रभु अंगद धाडी४९
 हित-बोधें न धरुनि तोख वळे सिंके-घृत दहनमा तो खळे
 धरवी धरिती राक्षस या जे ते अहि दूत, गरुडमा साजे५०
 बुडवाया खळ सर्वस्वा हा करिन म्हणे बळ सर्व स्थाहा
 समितीच्या कुकवि प्रारंभा करि ती या शुकविप्रारंभा५१
 प्रभुची शक्ति-चमू गंगा ते खळ-बळ-अघ पावे भांगाते
 प्रभुचें प्रसवति बहु शर भाते नंतरतिअरिहरि हरिशारभा ते ५२
 दशसुरव-सुत घनरघ मायावी त्या न जयश्री अधमा यावी
 निववी प्रभु जो नागपाशाया बांधी घालुनि नाग-पाशा या
 दुर्मति सर्वा हरिरये दासी विजटा श्रीच्या हरि रवेदार्पा
 व्यसन उडविलें खग-पाळानें तपनें तमसें फणि-काळाने
 कष्टें कलत्राकर्ण जागविला सुगळें घ्राण हरुनि नागविला
 प्रभुनें बळ गिळितां लोळविला काळचि परलोका बोळविला
 हातां शोक गतक्रिय साधी स्वजनक घनरघ नखिय साधी

१ प्रभुचेंयश. २ विंगिलें नृपज्याचेवाई असा. ३ युद्धाच्या.
 ४ रामा. ५ वावुसिंह. ६ निरुष्टा. निंघा. ७ स-आदि-
 मनोज्ञथायुक्त. ८ संपादी. ९ गजेंद्राच्याचित्ताला, अभिप्राया
 ला.

कपट-नरा सबळा परमाया प्रभुला मोही करि पर माया ५७
 घेरी ऋक्षेंद्राची वाणी मारुति औषधि-शृंगचि उगणी
 तद्वातचि दाव्यातें रवाणी या आदी दे प्रभुची राणी ५८
 खळ-सुत-बंधु-सुभट बहु जपले प्रलय-समय-शिखिरबिसम तपले
 तंरि सर्व प्रभु-तेजें लपले दव-दहनांत शालभ से खपले ५९
 माया-सीता-घातें भारी शोक भ्रम दे सुत्रामारी
 स-विभीषण गुरु-हस्त्रिकारी लक्ष्मण त्या खळ-पुत्रा मारी
 युद्धारंभीं प्रभु-शिर दावी श्रीस दशास्य रडाया लावी
 अंतीं ऐकुनि घनरव-पाता घेउनि खड्ग कराया घाता ६१
 वारी सचिव करुनि यत्नातें नवधीं प्राप्त-स्त्री-रत्नातें
 म्हण अहि तांसचि मारीन रतो मन समर-मखीं मारीं न रतो
 दवामुख-देवीपासुनि यरते सैन्यासि म्हणे मारा पर ते
 बहुत उसळलीं नव-चतुरंगें क्षमिलें हूं हें न वच तुरंगें
 झाली समिति ह्मणतें मोदी प्रभुनें बघिलें पर बहुकोटी
 बदला प्रभु रुद्रास्त्रीं बळ तें हें तुल्य असें सुज्ञा कळतें
 परिसे प्रमथन तो उर्वरि तें सैन्ये घे सारीं उर्वरितें
 निघुनि करी प्रभु बळ-तरणातें पांछुनि कोपें जळत रणातें
 बहु निज-पर-बळ तो अरि खपवी तें पाहुनि सोडी हरिख पवी
 सोडी शक्ति लक्ष्मणावरि ती झाली त्यासि वर्धूसी वरिती ६५
 ती हृदयांत शिरे त्या मोही हाथ म्हणे शोकें प्रभु तोही
 सोडी खर बार अरितें झोडी जोडी जय शक्ति सही मोडी
 मुनि म्हणति दहन नउरवि दारु प्रभुहि तुझे को न उर विदारु
 तो आयुनि विखर पुन्हा आला सौमिवि स्वस्थ पळें झाला

१ आशीर्वाद . २ कृत्वा-अरि-इंद्रशत्रु (इंद्रजित) ३ मदनाचे
 गई . ४ युद्ध . ५ उरु-अरि-मोहाशत्रु . ६ उरलेलीं
 ७ स्त्रीसी .

बसुनि हरि-रथीं वीर-कवि-वरें श्रीरामें दशकंठ रविवरें
 ब्रम्हास्त्रें उर भेदुनि बधिला जो कंदक सधृदयामधिला
 दशसुरव निगम-शिरः प्रतिपाद्यें बधितां सुर राजबिती बाद्यें
 करिति कुसुम-वृष्टि प्रभुवरि ते झाले साधु कवि सब करिते
 गंधर्व-वर प्रभु-चक्र गाती जी स्त्री होय महा ब्रह्मागाती
 करिति अप्सरा बहुशत नृत्यें श्रीरघुपतिचीं गावुनि कृत्यें
 करवी दशवदनोत्तर-कर्म स्थिर बसवि पदां शिकवुनि धर्म
 लेखवि आत्म-भजन-पवि-वर्म प्रभुवर बिभीषणा दे शर्म७२
 दिव्य करी प्रकटी ब्रह्मिनी ती प्रेक्षक नियवि महाबुद्धि सती
 प्रभुनें दशरथ-वचनें बरिती सुयवें सुरुसुनि-कवि-मति हरिली
 बसुनि पुष्पकीं राम परतला जो राज्य-सुरवीं भरत न रतला
 त्यातें भेदुनि बहु निववि खरी संधी करि विद्वयीं शिवे विखरी
 अभिवेक स्वीकारुनि राजा होय स्मर-तस्मिं म्हणे लाजा
 पौरातें देवाधिक साजा विसरवि रघु-सहित पिता आज्ञा७३
 नृपति-शनें रघु-सिंहास नतें झालीं वरितां सिंहासन तें
 कवि-राक्षस-बळ-सह गौरवि ते गुण गाववि यश शिवे गौर बिते
 बदला प्रभु निज-पद-राजीव- प्रणता मारुतिस चिरं जीव
 कीर्ति-रत धरी न दर्श जीव प्रिय करि चारु तिस चिरं जीव
 प्रभु करि अरि-पद परम-गती तें वरिति न कां पद पर मग तीनें
 बदलें ज्याचें सुख न वच रितें विदवा दावा सुख नव चरितें
 जो रंका दे स्तब्धमा नायें अमृत-रसा यत्तुष मानायें
 त्याच्या शिर नमन सदा चरणा करु या त्यजु न मन सदाचरणा
 कल्याण-रामायण ३ मयूरे राम-नंदनें
 बाहिलें राम-चरणीं कून-साष्टांग-बंदनें

अश्वधाटी रामायण.

कांतार-बासी प्रज्ञांतोत तूं सन्निशांता रमा-प्राण-कांता नृपा-
श्रान्तोधिकोत्तापतांताबरी आज हांतो करीं पातेकांता कृपा-
प्रांतासि लावीं स्वकांताबना चित्तकांताकृते वित्तकांतापरा
स्वांतास या चौर्णवांताबना अप्रज्ञांता मर्थां सुप्रज्ञांता परा १

चाचाळ मी नीट पाचारितें धोट याचा नयो वीट साचा हरी-
रबोटा जरी मी चरबोटामधें तूंचि मोटा कृपेचा न तोटा घरीं
दाता स्फुरवाचा सदा तारिता उनापदा-ताप हे एकदा तोंपेटी
या संत सेवावया संयदा दे सय्योसंग नाशींच या संकटीं २
दीनांनुकंपा-नदीना मुकुंदा महीनायका ज्ञानहीना मला
तारावया नाप वारावया पाप नारायणा तूंचि सारा भला
पायांबरी मस्तका या समर्पू निवाया म्हणे रामराया सदा
वेवा पदीं या चुठं वारितां यास देवा तुम्ही द्याल सेवा कदा ३
वाणीमधें प्रेम वीणी नसो चापपाणी तुझी कीर्ति गाणीं बरी
आणी क्षणाभाजि पाणींच नेत्रांत आणीक तें काय वीणी हरी
रवाणी सुरवाची पुराणीं सुनीहीं पुराणी गुण-श्रेणि जाणीतली
होणी न जीभाजि न्हाणीं रुधा जेथ होणी भवागासि रवाणी भली

१ अरण्यामधें रहाणारा. २ प्रज्ञांत-आप्त-अत्यंतज्ञांत असा इष्ट. ३ स-
त्-निशांता-साधूंचें गृह असा. ४ श्रान्त-अधिक-उत्ताप-तांत-श्रमले आ-
णि अतिशय तापले असे जे मरणोत्पन्न झालेले त्यांवर (स्वांत द्रव्यांचें विशेष-
ण). ५ हे जितेंद्रिया. ६ पातकाचानाश करणाऱ्या. ७ स्व-कां-
ता-अवन-आपल्यास्वार्थेक्षणाकरणाऱ्या. ८ चित्त-कांत-आकृति-वि-
तालासुंदर आकृतीज्याची अज्ञा. ९ चौर्ण-वांत-अज्ञान-आचरितें आहं
वांताचें (आकलेल्याचें अज्ञान (भक्षण) ज्याणें अज्ञा (स्वांत गदाचें विशेष-
ण). १० दीनाच्या ठायीं जी द्यानिच्या समुद्रा. ११ कर्मि. १२ जुना
ट. १३ गुणाचीपंक्ति. १४ हाणि. १५ हणू मठाकी. १६ भव-
अण-संसारवृक्षासि. नं घालवून ठाकी. + भीतीचासं सर्ग.

॥ आपल्यामनास. ॥ चौर्णवांता असाही पाव आहे

व्याधादि कांलाहि तत्काळ संसार-बाधा निवारूनि संतारिलें
 आधार दीनासि तूं पाहिजे शीघ्र बाधावुनी दुःख संहारिलें
 साधावया कीर्ति-नौका समुद्रा अगा धातया हास तारावया
 मा-धाम-पादा उठावें त्वरेनें विरोधापहा ताप बाशवया ५
 मी नेणतें बाळ कारुण्य-दुष्काळ केला तरी काळ कंठ कसा
 घेतों पदीं भाळ ठेवूनि सांभाळ ऐसी सदा आळ जैसा पिसा
 लोकेक वीर क्षमाधार-धी रक्ष माधीश मी रक्षणार्ह स्वये
 तूं आमच्या पक्ष-संरक्षणीं दक्ष बंदूं तुला लक्षदा निश्चये ६
 क्षोभास पावे मन द्रव्यदारात्मजागार संसारलोभास्तव
 हो भाग्य इंद्राहुनि प्राप्त सर्वांस वाटे करून स्वशोभा स्तव
 भो भानुवंशवतंस प्रभो यासितो काळ सर्गसि बोभाटनों
 जों भाव पायीं न तूझ्या सुरवी कोण होईल झाला न जो भाटनों
 माना उपमानीं समाना धुरवी नि माना सदुक्तीसि मानायका
 कां नाठवा पाळका नारदादीडय कानांन घ्या कीर्ति कां नायका
 बाना युणातें भया नाशितें श्रीधन्या नागपाशों जिघा नाव रे
 नानामतें या मत्ता नाडिती सज्जना नातळे यांतना नावरे ७
 जों काम चित्तांत तों काय पेटेल तोकाळ कंठास लोकांस या
 ओकांपरी या न ओकां गणा कष्ट हांकां म्हणे देव ओकांसया
 तोकाबरी प्रेम होकारितां स्थान शोका मिळे हे अहो कामना
 वोका बरी लेवा धोका नसे नाम घोका भवीं द्या बुडों कां मना ८

१ लक्ष्मीचें स्थान पावज्याचे अशा हे शमा . २ विशध-अपह-विशध
 नामक राक्षसाचा मारणाऱ्या . ३ मा-अर्धाङ्ग-हे लक्ष्मीपते . ४ द्र
 व्य-दारा-आत्मज-अगार-संसार-लोभ-द्रव्यस्त्रियासुबधर, इत्यादि संसा
 राच्या लोभास्तव . ५ स्तुति . ६ भानु-वंश-अवतंस-सूर्यवंशाम
 ध्ये तुझ्या सागरिण्या . ७ नारद-आदि-ईडय-नारदादिकांनीं स्तुतिले
 त्या अशा किंवा नारदादिक जे स्तुत्य ते . + ओकारीपरि + गृहा . + श्रीध
 ना असाही पाठ आहे .

कारुण्य-वीर्य-मेघा मयूर श्रमे धावरा यासि सांभाळिसी
विश्वंभरा तूंचि विश्वास या पूर्ण विश्वास देवूनियां पाळिसी
दोषांस दे भीति दयालया का न सर्पा लया नेसि बीन-ध्वजा
मावो तुला लोक शंका उपेक्षूनि लंका-प्रदा वरुडवेदा ध्वजा

समाप्त.

सौम्य रामायण प्रारंभ.

श्री-भर्ता-ब्रम्ह-वाक्या-चा कर्ता झाला भक्ताऽविद्या-हर्ता
हुहिण-गिरिवा-सुर-मुनि-वर-रात-जुत
सकळ-वरद वर-दशरथ-वृष-सुत १
स्थापी राजा प्रेमें नाम श्री-कोसल्या-पुत्रा राम
प्रमुदित करि मन कवि-जन-शिरिष-घन
यति-पति-मति-धन स-भजक-झष-वन २
कैकेयीच्या पोटा आला ठेंगी रम्या आरव्या त्याला
रघुवर दशरथ भरत असि स्कं कवि
अहित-सुरव स्कं कविकुगतिसहि चुकवि ३
त्वाद्या मित्रा तीचे दोघे तज्जन्में धन्यत्या तो घे
स्तुति शतमरव करि सुगति चरण धरि
जगदघ परिहरि सुयश भुवन-भरि ४

१ लक्ष्मीपति राम तो. २ भक्तांची अविद्या दूर करणारा. ३ कविजन
रूप जे मोहयांस मेघ असा. ४ योगि श्रेष्ठांच्या बुद्धीचें धन असा
५ उत्तम भक्त रूप जे मत्स्य त्यांचें उदक असारा म तो. ६ नाम
७ उत्तम कवि असा (दशरथाचा शास्त्राचें विशेषण) ८ वरुड करि. ९ सु-
आद्या-सुहृं अक्षर आदीं जीच्या असी मित्रा म्ह. स्कं मित्रातीचे. १० इंद.
+ भगवसा.

सौम्य रामायण.

(७२१)

यन्तामीं लक्ष्मीच्या अंतीं णे प्रेमानें घ्यावां संतीं
 प्रथम तनय नव-रत्न तर्तुगुण रत्नचि
 उचित निपुण निज-रुचि-जित-हिमरुचि ५
 याचा रात्रुघ्नाख्य भ्राता कैकेयी-पुत्रांघ्रि-ध्याता
 रघु-कुल-हित-कर सकल पुरुष-वर
 नयन-हृदय-हर-विमल-गुण-निकर ६
 विप्रवामिनाच्या ज्ञाते संरक्षी सर्वा तज्ञाते
 भुलवि सुख-भरित सकल भय हरित
 अरिहृदय करित अतिविकल चरित ७
 वारी पाद-स्पर्शे लाषा तारी साध्वी नात्री शापा
 पुरवि जनक-पण पुरि पुर-हर-धनु
 वरि विभु महिजनु स-रुचिर-तण-तनु ८
 श्रीराम-भ्रात्यांला धन्या दे देहे-भ्राभृत् कन्या
 धन गज हय रथ कवि-वर-मत-कथ
 धरि भृगुपति पथ वरि भय द्दवारथ ९
 जिंकी लीलेनें श्रीराम क्षत्रघ्नाला दावी धाम
 अनुळ विजय करि पुर-जन-मन हरि
 भव-जलनिधि-तरि-पद नर-वनु हरि १०
 देवांच्या कार्यानें लक्ष्मी ताताच्या धर्मानें रक्षी
 वनु वरि सदैव रजमहिजनिमहित
 अहित-दलन-रुचि सुहृदय-महित ११

१ जाच्यानामीं . २ लक्ष्मीच्या . ३ णे हावर्ण . ४ विस्तार
 पावले गुणज्याचे असा . ५ रत्न . ६ कैकेयीचापुत्र या
 यांचें ध्यानकर्ता . ७ नेत्र, हृदय, आंता हरणकरणास स्वच्छगुणस
 मुदाय ज्याचा असा . ८ मीता . ९ अति सुंदर वारीरजीचे असी .
 १० जनकराजा . ११ परवद रामा . १२ नेत्र . १३ हरणकरी .
 १४ संसारसमुद्रामध्ये नौका रूप याय ज्याचे असा . १५ मत-अवरज-म
 हिजनि-सहित-उत्तमकनिष्ठ व धूलक्ष्मण आणि सीता यांसहित . १६ रात्रु
 घ्ना नाश विष्णूची उपासना . १७ अरि . १८ आपल्याकरीनें लिंकिलाचे दे ज्यानें असा .

गोदा - तीरीं हर्षे राहे मोदा राम स्वांतीं वाहे
 रवेलपलं भुगधिप तदेवरजनि धरि
 कुमतिस नकटि भगवदनुज करि १२
 तद्धोता जो ये माराया त्या विप्र-चासा वारांया
 प्रभुवर रवरेतर विरवरुनि वार वर
 वधि निरवधि-बळ जरि अरि रवर रवर १३
 कोये रक्षोराज द्वेषी मोहाया श्री-चित्त प्रेषी
 कपट-कनक-मृग रघुपतिस चकवि
 हरि तिस गति असि घडलि कथि सुकवि १४
 बैरी जो चर्यातें झाडी रवडेन त्या गृध्रेंद्रा पाडी
 विरथ तरि पळवि न कुमतिस वळवि
 कुळ-वदन मळवि स्फुर-धृतिस ढळवि १५
 त्या लंकेंत श्रीतें रोधी देहा कामी लोभी कोधी
 हरि पदे-नत-तम जरि विधिगुरु तने
 तळमळ करि रामनिधि विषयिसम १६
 द्रोकाभी-चें गाटे द्रोणी लागे बाणें हाटे द्रोणी
 हुडकि अजित घन अहह न्हाणत घन
 रवग मृग मुनिजन रडवि भुलवि मन १७
 गृध्रेंद्राच्या पाहे मोहा जो ज्ञानात्मा बोले तो हो

१ आनंद . २ रवेल-पलं भुक्-अधिप-तुष्टमांसभक्षक जे राक्षस त्यांचा प
 नी रावण . ३ तत्- अवरजनि- त्या रावणाची कनिष्ठभगिनी दूर्वर्णरवाती .
 ४ तत्-प्राता- त्या दूर्वर्णरव्याचा भाऊ . ५ राम . ६ अतितीक्ष्ण
 असे . ७ यसस्तन . ८ नामविशेष (दूर्वर्णरव्याचा भाऊ) ९ ती
 क्ष्ण (रवराया द्राव्याचें विशेषण) १० भुलवी . ११ हरणकरी .
 १२ चरणीं नम्र झाले त्यांचें अज्ञान . १३ ब्रम्हदेवाचे हां श्वोर . १४ हां
 तीं चाटे वा असाहि . १५ विषयि लोकां सांस्वित्वा . १६ तेज, कान्ति .
 १७ द्रोहकरी, रडे . १८ आपण कोणहें ज्याणें जाणलें आहे असा . १९ हाच .
 "ज्ञानात्मा" असा पाह आहें .

सोनी रामायण .

(७२३)

कथि १ कृत अवनि-जनि-हरण
 वरि ३ पतंग-पति मरण १८
 ताताच्या ४ त्या सीतेच्या मुद्दामि त्रात्या
 बसवि ५ तात-महित कुरुनि स्फुर
 परम-२ ६ जदमरतरु निःसुर १९
 दोघातें कल ७ स्वामी तारी त्या उग्रास
 मग वर ८ म्हणति सुयश बरि
 करु रुनि ९ ने सुचिर गनि राबरि २०
 पाहे रम्याक १० तीच्या तीरीं वाहे कंषा
 स्मरुनि ११ जनु कुतुक-मनुज-तनु
 निववि १२ अनुजनि हित धरि हनु २१
 वाताचा १३ गा भेटे विश्वाच्या-विश्वामा
 रवि-सुत १४ रे विभुसि सगळ हरि
 कळवि १५ रजनि-धन परिहरि २२
 जो मत्त भा १६ हा बंधु-स्त्रीतें भोगी वाढी
 तदसु १७ रिरि रविज सकळ हरि
 महिपति १८ रिरि लववि अरि २३
 लावी त्या सी १९ था लज्जा सर्वा अन्या योधा

१ सीतेचें हरण . २ रजो राम त्याच्या मांडीवर असणारा . ३ प
 सिध्द जटायु तो . ४ वन-आनंदगृही (सीतेच्या त्या आणि बा
 पाच्या वड्ढा मित्रा म्हणजे आनंदाच्या घरीं गेवो असा भाव) ५ पुण्य
 वंतांच्या दोकड्यानें पूजणारा . ६ योग्य असा करून . ७ मत्तांचा कसट
 क्षमण तो . ८ कोणा . ९ जीतून मुक्त झाला तो (निष्काळजी)
 १० रामलक्ष्मणांतें . ११ पराक्षसा . १२ भयंकर (त्या काळाच्या
 चें विरोधण) १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३
 १३ बर्जी . १४ न . १५ त्या वाळीचे प्राण . १६ कोणी जिंकला
 नाहीं असा जो राम तो . १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

(७२४)

मौरोपंत

कनक-रचित मणि-रत्न-भूषित र भूषित
करुनि अवनि-जनि-मुनि-हृदि हसित
आशेष स्वामी देखाते श्री-भूषित देखाते
विजयदवलकर बळ-मणि-धर-
विभु रवि-कुल-वर मणि-भर
नम्रा बानु-भ्रात्या आज्य जेन राज्या राज्य
जलधि कथिन करि अ-रवि-वरी
रुचिर कुसुम तरि शत-धरि
सैव ध्याने नेला पारा सेना-सारा
तरि कुमति नमन नका-रामन
करवि बळ-दमन यम-मन
केलीं सीता-नाथें युद्धें भार्य-हि कुद्धें
प्रभु सविजय पळ वनि-रवळ
अनुज-तनुज-बळ बुद्ध-सबळ
ज्या ज्या दुष्टें माया कैल्या-बावां गेल
प्रभुसि पतन-पति पव-जपति
कपि-कुल-प तपति पर-लपति
राम-स्वामी कुंभेश्वरा ध्वज-वज्री गोत्रा
तदनुज हरि दव जलध-व-
वध करि रण-भव यज्ञ-मभिनव

१ मन्म . २ आलिंगन . ३ विजय-अवन-कर-वै-
चैरक्षणकरणा . ४ परंपरे प्रमाणे . ५ अनु-अध्या-से-
मार्गने . ६ कुंभकर्ण . ७ इ-पर्वता . ८
नि . ९ पर्वत . + स्व-वले +
लखित . = सीते-चामुखचंद्र

सौम्य रामायण .

(७२५)

दिक्कंठ-पुष्प-च्युता ताडी भ्रात्याते राक्षसीने पाडी

प्रक-वि-विष्णु बळ लव नलघुनि पळ

सु-मल-जळ यज्ञ करि-दमि रवळ ३१

ओष-पद-व तो आणी शृंगा त्याच्या मोहा खाणी.

अ-ग हरि विजयद रथ धरि

अ-रु-समर करि अरिहि न भय धरि ३२

ससा-हो-श्रीराम कूरासी मांडी संग्राम

समर अमर-नुत चिर बधि

निज-विजय-सदसृत निरवधि ३३

श्रीराम-पुष्पाच्या वृष्टी झाल्या हर्षे कोंदे सृष्टी

नवि नवि करिति रसिक कवि

रुचि रवि गत-निज-धृति पवि ३४

झाल्या वृत्त्ये गीते तत्सन्नाहे पाषे भीते

हनि वहु न भगवदपचिति

बुध-वर गुरुतर तपस्वि नि ३५

देना त्या सिद्धि श्रेष्ठाभिषेता

मति निज-पद-कृत नति

र-पति अति-सुचरित रति ३६

देवी श्रीरामाच्या अंका सेवी

वधि दहन गुरु इतर अह न

पदसहन विष्णु-दरित गहन ३७

भोले राजा पुत्रांने कीर्तीने साज

१ नलघुनि-विष्णुनि-विष्णुनि . २ भगवत्-अपचिति-भगवत्ताची-पू-
जा . ३ श्रेष्ठांनी दर्शित असी . ४ दिव्य-उत्तीर्ण-दिव्य-
रवाकादणे पापधकरणे-आतून नारझाली असी . ५ मांडी-
६ मोठा ७ उत्सव . ८ निज-विषय असहन-आपल्या-
पत्नीने नसोदणे

अमु विधि-गुरु पण मिरवि तनु	
करि नमुनि चरण विरह-दय-	३६
दाकें सुशीवाचे मेले सुहीं मोडे जा	
रव-चर-पतिस रघुवर कथुनि	
स-कटक-कपि-पति-तदपचि	३७
पुष्पाख्य श्रीदाचें यान श्रीदा दे	
स्व-रत-भरत-मति निववि अति	
करुण गरुड-गति दिन-कर-कु	४०
श्रीशें त्रैलोक्यादा पूर्ण भात्याची	
नृपति-पण परुनि-भव-ज-भव	
निवविलिच करुनि यत्रा अवा	४१
राम-स्वामी दासा मोरा ये विद्युता	
निववि भजक-मन रुचिर क	
वन मधु राम-धन-जन-हृदय	४२
सौम्य-रामायण वेमें असकन-	
बाहिलें राम-चरणीं मथूरें	४३

समाप्त.

